

SELLING MOTELS IS OUR ONLY BUSINESS

Jas Randhawa
510.406.5056

**SUPER 8
Kansas**
50 Units, Interior Corridor
Manager's Apartment
Grossing-\$815,000
Asking- 3.4 Times

Bob Seth
408.807.9784

INDUS VALLEY INVESTMENTS

Worldwide Travel, Inc.

Your One Stop Shop For International Travel Needs

Michigan Office

29211 Ford Rd.

Garden City, MI 48135

Tel: 734-525-7304

Toll Free: 800-504-3044

Fax: 866-300-9725

Serving Community Since 1975.

Lowest Fare Guaranteed

Los Angeles Office

2701 E. Chapman Ave.

Ste.No.108, Fullerton, CA 92831

Phone: 714-449-7766

Toll Free: 866-889-1203

Fax: 714-449-7767

Tenth Year in Publication

ਮਿਡਵੈਸਟ ਐਡੀਸ਼ਨ

Price 50¢

Email: punjabtimes1@sbcglobal.net

www.punjabtimesusa.com

ਸ਼ਿਕਾਗੋ ਅਤੇ ਸਾਨ ਫਰਾਂਸਿਸਕੋ ਤੋਂ ਇਕੋ ਸਮੇਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਹਫ਼ਤਾਵਾਰ

ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼

Punjab Times, Vol 10, Issue 11, March 14, 2009

20451 N Plum Grove Rd. Palatine, IL 60074

Ph:847-359-0746, Fax:847-705-9388

ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦਾ ਭੰਬਲਭੂਸਾ ਜਾਰੀ ਮੁਸ਼ਰਫ ਵਲੋਂ ਮੁੜ ਸੱਤਾ ਸੰਭਾਲਣ ਦੀਆਂ ਮਸ਼ਕਾਂ

-ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਨਿਊਜ਼ ਸਰਵਿਸ

ਇਸਲਾਮਾਬਾਦ: ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਸਿਆਸਤ
ਵਿਚ ਭੰਬਲਭੂਸਾ ਲਗਾਤਾਰ ਵਧ ਰਿਹਾ ਹੈ।
ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੇ ਫੌਜੀ ਮੁੱਖੀ ਜਨਰਲ ਅਸ਼ਫਾਕ

ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੇ ਸਾਬਕਾ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਅਤੇ ਫੌਜ
ਦੇ ਰਹਿ ਚੁੱਕੇ ਮੁੱਖੀ ਜਨਰਲ ਪ੍ਰਵੇਜ਼ ਮੁਸ਼ਰਫ
ਨੇ ਦੁਬਾਰਾ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੀ ਸੱਤਾ ਸੰਭਾਲਣ ਦੀਆਂ
ਮਸ਼ਕਾਂ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੀਆਂ ਹਨ।

ਸਾਬਕਾ ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਪ੍ਰਵੇਜ਼ ਮੁਸ਼ਰਫ ਦਿੱਲੀ ਵਿਚ ਜਾਮਾ ਮਸਜਿਦ
ਦੀ ਜ਼ਿਆਰਤ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਬਾਹਰ ਆਉਂਦੇ ਹੋਏ

ਕਿਆਨੀ ਨੇ ਹਾਲ ਹੀ ਵਿਚ ਅਮਰੀਕਾ ਤੋਂ ਵਾਪਸ
ਪਰਤਦਿਆਂ ਹੀ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਸ਼੍ਰੀ ਆਸਿਫ ਅਲੀ
ਜ਼ਰਦਾਰੀ ਨੂੰ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਹਾਲਾਤ ਸੁਧਾਰਨ ਲਈ
16 ਮਾਰਚ ਤੱਕ ਦਾ ਸਮਾਂ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਲੱਗਦਾ ਹੈ
ਇਹ ਸਮਾਂ ਕਿਆਨੀ ਨੇ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਅਮਰੀਕਾ
ਨੇ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਉਧਰ ਹਾਲਾਤ ਨੂੰ ਵੇਖਦਿਆਂ

ਇਥੇ ਜ਼ਿਕਰਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਿਚ
ਹੋਈਆਂ ਆਮ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਪੀਪਲਜ਼
ਪਾਰਟੀ ਅਤੇ ਨਵਾਜ਼ ਸ਼ਰੀਫ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਾਲੀ
ਮੁਸਲਿਮ ਲੀਗ ਸਮੇਤ ਕਈ ਪਾਰਟੀਆਂ ਜਿੱਤ
ਗਈਆਂ ਸਨ। ਇਸ ਜਿੱਤ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅਮਰੀਕਾ
(ਬਾਕੀ ਸਫਾ 6 ਉੱਤੇ)

ਖੇਤਰੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਹੱਥੋਂ ਕਾਂਗਰਸ ਤੇ ਭਾਜਪਾ ਦਾ ਨੱਕ 'ਚ ਦਮ

-ਬਿੰਦਰ ਬਸਰਾ

ਭਾਜਪਾ ਆਧਾਰਤ ਕੌਮੀ ਜਮਹੂਰੀ ਗਠਜੋੜ
ਦੀ ਕੇਂਦਰ 'ਚ ਸਰਕਾਰ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਆਸ ਨੂੰ,
ਬੀਜੂ ਜਨਤਾ ਦਲ (ਬੀ.ਜੇ.ਡੀ.) ਨਾਲ ਭਾਜਪਾ ਦਾ
ਚੋਣ ਗਠਜੋੜ ਟੁੱਟ ਜਾਣ ਨਾਲ ਵੱਡਾ ਝਟਕਾ ਲੱਗਾ
ਹੈ। ਐਨ.ਡੀ.ਏ. ਦਾ ਚੋਣ ਗਣਿਤ ਗੜਬੜਾ ਜਾਣ
ਕਾਰਨ ਉਸ ਦੇ ਕੇਂਦਰ ਦੀ ਸੱਤਾ 'ਚ ਆਉਣ
ਦੀਆਂ ਸੰਭਾਵਨਾਵਾਂ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਮੱਧਮ
ਪੈਦੀਆਂ ਦਿਖਾਈ ਦੇ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਚੋਣ ਗਠਜੋੜ
ਦੇ ਮਾਮਲੇ 'ਚ ਭਾਵੇਂ ਸੰਯੁਕਤ ਪ੍ਰਗਤੀਸ਼ੀਲ
ਗਠਜੋੜ ਨੂੰ ਵੀ ਆਪਣੀਆਂ ਭਾਈਵਾਲ ਪਾਰਟੀਆਂ
ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਸਮਾਜਵਾਦੀ ਪਾਰਟੀ ਨਾਲ ਚੋਣ
ਤਾਲਮੇਲ ਬਿਠਾਉਣ ਵਿਚ ਮੁਸ਼ਕਲਾਂ ਆ ਰਹੀਆਂ
ਹਨ, ਪਰ ਇਸ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਉਸ ਦੀ ਪੁਜ਼ੀਸ਼ਨ
ਐਨ.ਡੀ.ਏ. ਨਾਲੋਂ ਚੰਗੀ ਨਜ਼ਰ ਆ ਰਹੀ ਹੈ।
ਖੱਬੇਪੱਖੀਆਂ ਦੇ ਯੂ.ਪੀ.ਏ. 'ਚੋਂ ਬਾਹਰ ਹੋਣ ਨਾਲ
ਭਾਵੇਂ ਉਸ ਲਈ ਸਰਕਾਰ ਬਣਾਉਣ ਤੱਕ ਦਾ
ਸਫਰ ਤੈਅ ਕਰਨਾ ਸੌਖਾ ਨਹੀਂ, ਪਰ ਉਸ ਲਈ
ਸੰਭਾਵਨਾਵਾਂ ਮੌਜੂਦ ਹਨ। ਉਧਰ ਮਾਰਕਸਵਾਦੀ
ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਪਾਰਟੀ ਵਲੋਂ ਕੇਂਦਰ ਵਿਚ ਗੈਰ-
ਕਾਂਗਰਸ ਤੇ ਗੈਰ ਭਾਜਪਾ ਸਰਕਾਰ ਬਣਾਉਣ ਦੇ
ਮੰਤਵ ਨਾਲ ਆਪਣੀ ਰਣਨੀਤੀ ਨੂੰ ਅੰਤਿਮ ਛੇਹਾਂ
ਦੇ ਕੇ ਉਪਰੋਕਤ ਦੋਹਾਂ ਗਠਜੋੜਾਂ ਲਈ ਕੇਂਦਰ 'ਚ
ਪਹੁੰਚਣ ਦਾ ਰਾਹ ਹੋਰ ਟੇਢਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ।

ਲੋਕ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕੌਮੀ
ਜਮਹੂਰੀ ਗਠਜੋੜ ਲਈ ਇਕ ਵੱਡਾ ਅਸ਼ੁੱਭ ਸੰਕੇਤ
ਉਭਰਿਆ ਹੈ। ਉਤੀਸਾ 'ਚ ਬੀਜੂ ਜਨਤਾ ਦਲ ਦਾ
ਭਾਜਪਾ ਨਾਲ 11 ਸਾਲ ਪੁਰਾਣਾ ਗਠਜੋੜ 7 ਮਾਰਚ
ਨੂੰ ਟੁੱਟ ਗਿਆ। ਸੀਟਾਂ ਦੀ ਵੰਡ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਸਹਿਮਤੀ
ਨਾ ਹੋਣ 'ਤੇ ਦੋਹਾਂ ਪਾਰਟੀਆਂ ਵਿਚਾਲੇ ਸਮਝੌਤਾ
ਖਿੰਡ ਗਿਆ। ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਭਾਰਤੀ ਜਨਤਾ

ਪਾਰਟੀ ਨੇ ਵੀ ਨਵੀਨ ਪਟਨਾਇਕ ਦੀ ਅਗਵਾਈ
ਵਾਲੀ ਸਰਕਾਰ ਤੋਂ ਸਮਰਥਨ ਵਾਪਸ ਲੈ ਲਿਆ।
ਤੋਜੀ ਨਾਲ ਬਦਲੇ ਰਾਜਸੀ ਘਟਨਾਕ੍ਰਮ
ਦਰਮਿਆਨ ਭਾਜਪਾ ਵਲੋਂ ਸਮਰਥਨ ਵਾਪਸੀ ਤੋਂ
ਬਾਅਦ ਕਈ ਪਾਰਟੀਆਂ ਨੇ ਬੀਜੂ ਜਨਤਾ ਦਲ
ਵਲ ਹੱਥ ਵਧਾਏ ਹਨ। ਮਾਰਕਸੀ ਕਮਿਊਨਿਸਟ
ਪਾਰਟੀ ਨੇ ਚੋਣਾਂ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਗਠਜੋੜ ਦਾ ਐਲਾਨ
ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜਨਤਾ ਦਲ (ਐਸ.) ਨੇ
ਤੀਜੇ ਮੋਰਚੇ ਦੇ ਗਠਨ ਦੀ ਯੋਜਨਾ ਨੂੰ ਸਿਰੇ
ਚੜ੍ਹਾਉਣ 'ਚ ਮਦਦ ਮੰਗੀ ਹੈ। ਗਠਜੋੜ ਦਾ
ਐਲਾਨ ਕਰਨ ਤੋਂ ਇੱਕ ਦਿਨ ਬਾਅਦ ਹੀ ਬੀਜੂ
ਜਨਤਾ ਦਲ ਨੇ ਸਾਫ਼ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਉਹ ਤੀਜੇ
ਫਰੰਟ ਸਮੇਤ ਕਿਸੇ ਵੀ ਫਰੰਟ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਨਹੀਂ
ਹਨ ਅਤੇ ਚੋਣਾਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਗਠਜੋੜ ਲਈ ਆਪਣੇ
ਦੁਆਰ ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਰੱਖਣਗੇ। ਬੀਜੂ ਜਨਤਾ ਦਲ ਦੇ
ਸਕੱਤਰ ਜਨਰਲ ਦਮੋਦਰ ਰਾਉਤ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ
ਭਾਜਪਾ ਜਾਂ ਕਾਂਗਰਸ ਵਿਚੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕੋਈ ਵੀ
ਦੁਸ਼ਮਣ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਚੋਣਾਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਰਾਜ ਦੇ
ਹਿੱਤਾਂ ਨੂੰ ਵੇਖਦਿਆਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਧਿਰ ਨਾਲ ਸਮਝੌਤਾ
ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬੀ.ਜੇ.ਡੀ. ਦੇ ਚੋਣਾਂ ਪਿੱਛੋਂ ਕਿਸੇ
ਵੀ ਗਠਜੋੜ 'ਚ ਜਾਣ ਦੀਆਂ ਸੰਭਾਵਨਾਵਾਂ ਕਾਇਮ
ਹਨ। ਇਕੱਲੇ ਉਤੀਸਾ 'ਚ ਹੀ ਨਹੀਂ ਬਾਕੀ ਰਾਜਾਂ
'ਚ ਵੀ ਸਹਿਯੋਗੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਨਾਲ ਸੀਟਾਂ ਦੀ
ਵੰਡ ਦੀ ਸਮੱਸਿਆ ਨਾ ਸੁਲਝਾ ਸਕਣ ਕਾਰਨ
ਭਾਜਪਾ ਤੇ ਕਾਂਗਰਸ ਲਈ ਮੁਸੀਬਤਾਂ ਵਧ ਗਈਆਂ
ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਮੁਸ਼ਕਲਾਂ 'ਚੋਂ ਉਭਰਨ ਲਈ ਭਾਜਪਾ
ਨੂੰ ਆਪਣੀਆਂ ਸਹਿਯੋਗੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਨੂੰ ਪੁਰਾਣੇ
ਫਾਰਮੂਲੇ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਵਧ ਸੀਟਾਂ ਦੇਣੀਆਂ ਪੈ
ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ। ਉਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ 'ਚ ਬਾਕੀ ਬਚੀਆਂ
ਸੀਟਾਂ ਬਾਰੇ ਫੈਸਲਾ ਵੀ ਸੂਬੇ ਦੇ ਕੁਝ ਨੇਤਾਵਾਂ ਦੇ

ਨਿੱਜੀ ਕਾਰਨਾਂ ਕਾਰਨ ਅਟਕਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ।
ਦਿੱਲੀ 'ਚ ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ ਜਿੱਤਣ ਵਾਲੇ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ
ਦੀ ਕਮੀ ਰੜਕ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਦੇਸ਼
ਦੀਆਂ ਬਾਕੀ ਸੀਟਾਂ ਵੀ ਉਲਝੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ।

ਭਾਜਪਾ ਨੂੰ ਸਭ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਦਿੱਕਤ ਉਨ੍ਹਾਂ
ਸੂਬਿਆਂ 'ਚ ਆ ਰਹੀ ਹੈ ਜਿਥੇ ਉਸ ਨੇ ਸਹਿਯੋਗੀ
ਪਾਰਟੀ ਨਾਲ ਮਿਲ ਕੇ ਚੋਣ ਲੜੀ ਹੈ। ਉਤੀਸਾ
'ਚ ਬੀਜੂ ਜਨਤਾ ਦਲ ਨੇ ਨਾਤਾ ਤੋੜ ਹੀ ਲਿਆ
ਹੈ। ਬਿਹਾਰ 'ਚ ਜਨਤਾ ਦਲ (ਯੂ) ਅਤੇ
ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ 'ਚ ਸ਼ਿਵ ਸੈਨਾ ਨਾਲ ਵੀ ਸੀਟਾਂ ਦੇ
ਤਾਲਮੇਲ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਅਣਬਣ ਚੱਲ ਰਹੀ ਹੈ। ਬਿਹਾਰ
'ਚ ਸਾਂਝੀ ਸਰਕਾਰ ਹੋਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਲੋਕ ਸਭਾ
ਸੀਟਾਂ ਦੇ ਲੈਣ ਦੇਣ ਦਾ ਮਸਲਾ ਫਸਿਆ ਹੋਇਆ
ਹੈ। ਪੁਰਾਣੇ ਫਾਰਮੂਲੇ ਮੁਤਾਬਕ ਪ੍ਰਾਂਤ 'ਚ ਜਨਤਾ
ਦਲ (ਯੂ) 24 ਅਤੇ ਭਾਜਪਾ 16 ਸੀਟਾਂ 'ਤੇ ਚੋਣ
ਲੜੇਗੀ, ਪਰ ਇਸ ਵਾਰ ਜਨਤਾ ਦਲ (ਯੂ)
ਕਿਸ਼ਨਗੰਜ ਅਤੇ ਮਧੁਬਨੀ 'ਤੇ ਦਾਅਵਾ ਪੇਸ਼
ਕਰਕੇ ਫਾਰਮੂਲੇ ਨੂੰ ਬਦਲਣਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਹੈ।
ਕਿਸ਼ਨਗੰਜ ਸੀਟ ਤੋਂ ਪਿਛਲੀ ਵਾਰ ਸ਼ਾਹਨਵਾਜ
ਹੁਸੈਨ ਚੋਣ ਲੜੇ ਸਨ, ਪਰ ਹਾਰ ਗਏ ਸਨ।
ਭਾਜਪਾ ਉਮੀਦਵਾਰ ਦੀ ਹਾਰ ਪਿੱਛੋਂ ਇਸ ਸੀਟ
'ਤੇ ਜਨਤਾ ਦਲ (ਯੂ) ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਮਜ਼ਬੂਤ
ਹੋਇਆ ਹੈ। ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ 'ਚ ਭਾਜਪਾ 26 ਅਤੇ
ਸ਼ਿਵ ਸੈਨਾ 22 ਸੀਟਾਂ 'ਤੇ ਲੜਦੀ ਰਹੀ ਹੈ, ਪਰ
ਇਸ ਵਾਰ ਸ਼ਿਵ ਸੈਨਾ ਵਧ ਸੀਟਾਂ ਚਾਹੁੰਦੀ ਹੈ।
ਏਨਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਉਹ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਦੇ ਅਹੁਦੇ
ਲਈ ਉਮੀਦਵਾਰ ਲਾਲ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਅਡਵਾਨੀ ਦੇ ਨਾਂ
'ਤੇ ਵੀ ਇਧਰ-ਉਧਰ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕਰ ਰਹੀ
ਹੈ, ਜੋ ਭਾਜਪਾ ਲਈ ਸੁੱਝ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਉਧਰ ਉਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ 'ਚ ਲੋਕ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ
(ਬਾਕੀ ਸਫਾ 6 ਉੱਤੇ)

North American Truck Stop

- *Reefer Repairs on
ThermoKing & Carrier
- *Full Service & Inspections
- *Truck & Trailer Body Repairs
- *A to Z Tractor Repairs
- *Tire Sales-New & Used
- *2 Fuel Island-Diesel
- Competitive Prices

ਵਧੀਆ ਤੇ ਤਸੱਲੀਬਖ਼ਸ਼ ਸਰਵਿਸ
ਬਿਲਕੁਲ ਵਾਜਬ ਭਾਅ 'ਤੇ

ਟਰੱਕ ਟਰੇਲਰ ਰੀਪੇਅਰ,
ਟਾਇਰ ਸਰਵਿਸ
ਅਤੇ ਡੀਜ਼ਲ

909-350-3310, 909-697-5808

balwindernats@yahoo.com

14320 Slover Ave., Fontana, CA 92337

Vijay K. Chamdal
Commercial Realtor

Office: 713-779-7326

Cell: 281-704-0470, Fax: 281-858-1464

SBA Loans
Conventional Loans
Residential Loans

www.affordablemortgage.usa

Specializing in Gas Stations,
Motels and Residential

www.omnirealtyonline.com
Vijay@omnirealtyonline.com

9100 Southwest Freeway, Suite 111
Houston, TX 77074

Low Down
Payment

100% Financing

ਆਪਣੀਆਂ ਰੀਅਲ ਅਸਟੇਟ ਲੋੜਾਂ ਲਈ ਕਾਲ ਕਰੋ

ਮਾਇਕ ਨਹੀਂ ਰੁਹਾਨੀ ਅਮੀਰੀ ਦੀ ਲੋੜ-ਭਾਈ ਗੁਰਜੰਟ ਸਿੰਘ

ਜਾਣ-ਪਛਾਣ

ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪੈਲਾਟਾਈਨ ਮਿਡਵੈਸਟ ਅਮਰੀਕਾ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਅਤੇ ਸਭ ਤੋਂ ਪੁਰਾਣਾ ਗੁਰੂ ਘਰ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਸਿੱਖ ਰਿਲੀਜੀਅਸ ਸੁਸਾਇਟੀ ਸ਼ਿਕਾਗੋ ਚਲਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਹਾਲ ਹੀ ਵਿਚ ਸੰਗਤਾਂ ਦੀ ਮੰਗ ਉੱਤੇ ਪ੍ਰਬੰਧਕਾਂ ਨੇ ਇਸ ਗੁਰੂ ਘਰ ਵਿਚ ਹਫ਼ਤੇ ਦੇ ਸੱਤ ਦਿਨ ਸਵੇਰੇ ਅਤੇ ਸ਼ਾਮ ਦੇ ਨਿੱਤਨੇਮ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਵਧੀਆਂ ਲੋੜਾਂ ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਰੱਖਦਿਆਂ ਪ੍ਰਬੰਧਕਾਂ ਵਲੋਂ ਇਕ ਨਵੇਂ ਗ੍ਰੰਥੀ ਭਾਈ ਗੁਰਜੰਟ ਸਿੰਘ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਕੁਝ ਸਵਾਰਥੀ ਹਿੱਤਾਂ ਵਲੋਂ ਭਾਈ ਗੁਰਜੰਟ ਸਿੰਘ ਦੀ ਸੁਖਸੀਮਤ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕਿਰਦਾਰ ਬਾਰੇ ਕਿਸੇ ਗਿਣੀ ਮਿਥੀ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ ਅਧੀਨ ਗਲਤਫਹਿਮੀਆਂ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਪ੍ਰਬੰਧਕਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਭਾਈ ਗੁਰਜੰਟ ਸਿੰਘ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਸੁਸਾਇਟੀ ਦੇ ਵਿਧਾਨ ਵਿਚ ਦੱਸੇ ਗਏ ਭਰਤੀ ਨਿਯਮਾਂ ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਰੱਖ ਕੇ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹ ਇਕ ਵਧੀਆ ਪ੍ਰਚਾਰਕ ਅਤੇ ਰਾਗੀ ਹਨ। ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਵਲੋਂ ਪਾਠਕਾਂ ਨੂੰ ਸਹੀ ਤਸਵੀਰ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਲਈ ਭਾਈ ਗੁਰਜੰਟ ਸਿੰਘ ਨਾਲ ਮੁਲਾਕਾਤ ਕੀਤੀ ਗਈ, ਜਿਸ ਦੇ ਕੁਝ ਅੰਸ਼ ਇਥੇ ਪੇਸ਼ ਹਨ:

ਸਵਾਲ: ਭਾਈ ਗੁਰਜੰਟ ਸਿੰਘ ਜੀ ਸ਼ਿਕਾਗੋ ਦੀ ਸੰਗਤ ਵਲੋਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਜੀ ਆਇਆ। ਮਿਡਵੈਸਟ ਦੇ ਇਸ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੇ ਗੁਰੂ ਘਰ ਦੇ ਵਜ਼ੀਰ ਬਣ ਕੇ ਕਿਵੇਂ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦੇ ਹੋ?

ਜਵਾਬ: ਮੈਨੂੰ ਤੁਹਾਡੇ ਸਵਾਲ ਵਿਚਲੇ ਇਕ ਲਫਜ਼ 'ਤੇ ਇਤਰਾਜ਼ ਹੈ। ਲਫਜ਼ ਵਜ਼ੀਰ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਤ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਨਾਲ ਇਨਸਾਨ ਵਿਚ ਹਉਮੈ ਆ ਜਾਣ ਦੀ ਵੱਡੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਹੈ। ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਮੈਨੂੰ ਗੁਰੂ ਘਰ ਦਾ ਸੇਵਾਦਾਰ, ਸੇਵਕ, ਝਾਤੂਬਰਦਾਰ, ਗ੍ਰੰਥੀ ਸਿੰਘ ਕੁਝ ਵੀ ਕਹਿ ਲਵੋ ਤਾਂ ਬਿਹਤਰ ਹੋਵੇਗਾ। ਮੈਂ ਵਡਭਾਗੀ ਹਾਂ ਜੋ ਸ਼ਿਕਾਗੋ ਦੀਆਂ ਸੰਗਤਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਨ ਦਾ ਮੌਕਾ ਗੁਰੂ ਦੀ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਨਾਲ ਮਿਲਿਆ ਹੈ। ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨੇ ਜਿੰਨੀ ਵੀ ਸਮਰੱਥਾ ਬਖਸ਼ੀ ਹੈ, ਉਸ ਨਾਲ ਸੰਗਤਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਾਂਗਾ।

ਸਵਾਲ: ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਆਪਣੇ ਪਿਛੇਕਤ

ਬਾਰੇ ਕੁਝ ਦੱਸੋ।

ਜਵਾਬ: ਮੈਂ ਪਿੰਡ ਦਰਾਜ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਸੰਗਰੂਰ, ਜੋ ਕਿ ਹੁਣ ਬਰਨਾਲਾ ਬਣ ਚੁੱਕਾ ਹੈ, ਦਾ ਜੰਮਪਲ ਹਾਂ। ਦਸ ਕੁ ਸਾਲ ਦਾ ਸਾਂ ਜਦ ਮਾਪਿਆਂ ਨੇ ਸਾਡੇ ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਹੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਟਿੱਬਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਮੁਖੀ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਨਰੈਣ ਸਿੰਘ ਮੋਨੀ ਦੇ ਲੜ ਲਾ

ਗੁਰਮਤਿ ਵਿਦਿਆ ਦਾ ਕੋਰਸ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਲਈ ਸ਼ਹੀਦ ਸਿੱਖ ਮਿਸ਼ਨਰੀ ਕਾਲਜ, ਸ਼ਹੀਦ ਨਗਰ, ਬੁੱਢਾ ਜੌਹਤ (ਸ੍ਰੀ ਗੰਗਾਨਗਰ) ਚਲਾ ਗਿਆ। ਇਹ ਗੁਰਮਤਿ ਕਾਲਜ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਭਾਈ ਸੁੱਖਾ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਭਾਈ ਮਹਿਤਾਬ ਸਿੰਘ ਦੀ ਯਾਦ ਵਿਚ ਕਾਇਮ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਉਥੇ

ਭਾਈ ਗੁਰਜੰਟ ਸਿੰਘ ਖਾਲਸਾ

ਦਿੱਤਾ। ਬਸ ਉਦੋਂ ਤੋਂ ਹੀ ਮੇਰੀ ਧਾਰਮਿਕ ਵਿਦਿਆ ਅਰੰਭ ਹੋ ਗਈ। ਤੇਰਾਂ ਕੁ ਸਾਲ ਦਾ ਸਾਂ ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤਪਾਨ ਕੀਤਾ। ਮੈਂ ਸੰਤਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਵਿਚ ਕੋਈ ਦਸ ਸਾਲ ਰਿਹਾ ਅਤੇ 1978 ਵਿਚ

ਮੇਰੇ ਉਸਤਾਦ ਗਿਆਨੀ ਪ੍ਰੀਤਮ ਸਿੰਘ ਜਖਮੀ ਸਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਗੁਰਮਤਿ ਸੰਗੀਤ ਅਤੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਉਚਾਰਨ ਦੀ ਵਿਦਿਆ ਮੁਕੰਮਲ ਕਰਨ ਵਿਚ ਸੇਧ ਦਿੱਤੀ। 1980 ਵਿਚ ਭਾਈ ਪ੍ਰੀਤਮ

ਸਿੰਘ ਜਖਮੀ ਮਹਿਤਾ ਚੌਕ ਦਮਦਮੀ ਟਕਸਾਲ ਚਲੇ ਗਏ ਅਤੇ ਮੈਨੂੰ ਵੀ ਨਾਲ ਉਥੇ ਹੀ ਲੈ ਗਏ। ਭਾਈ ਗੁਰਮੇਲ ਸਿੰਘ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਵਾਲੇ ਅਤੇ ਭਾਈ ਬਲਕਾਰ ਸਿੰਘ ਮੁਲਤਾਨੀ ਲੁਧਿਆਣੇ ਵਾਲੇ ਮੇਰੇ ਸਹਿਪਾਠੀਆਂ ਵਿਚੋਂ ਹਨ। 1982 ਵਿਚ ਮੈਂ ਬੁੱਢਾ ਜੌਹਤ ਵਾਪਸ ਜਾ ਕੇ ਗੁਰਮਤਿ ਕਾਲਜ ਦਾ ਇਮਤਿਹਾਨ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਉਪਰੰਤ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦਰਬਾਰ ਬੰਬਈ ਵਿਖੇ ਰਾਗੀ/ਗ੍ਰੰਥੀ ਵਜੋਂ ਸੇਵਾ ਅਰੰਭੀ।

ਸਵਾਲ: ਅਪਰੇਸ਼ਨ ਬਲਿਊਸਟਾਰ ਸਮੇਂ ਕੀ ਤੁਸੀਂ ਬੰਬਈ ਸੀ?

ਜਵਾਬ: ਨਹੀਂ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਮੈਂ ਪੰਜਾਬ ਵਾਪਸ ਪਰਤ ਆਇਆ ਸੀ ਅਤੇ ਜਗਰਾਉਂ ਵਿਚ ਸੀ। ਅਗਲੇ ਦੋ ਸਾਲ ਮੈਂ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਹੀ ਕੁਝ ਗੁਰੂ ਘਰਾਂ ਵਿਚ ਰਾਗੀ/ਗ੍ਰੰਥੀ ਸਿੰਘ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸੇਵਾ ਨਿਭਾਈ ਅਤੇ 1986 ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦਰਬਾਰ, ਬੰਬਈ ਵਾਪਸ ਜਾ ਕੇ ਸੇਵਾ ਸੰਭਾਲ ਲਈ, ਜਿਥੇ ਮੈਂ 1998 ਵਿਚ ਅਮਰੀਕਾ ਆਉਣ ਤੱਕ ਰਿਹਾ।

ਸਵਾਲ: ਅਮਰੀਕਾ ਆ ਕੇ ਤੁਸੀਂ ਕਿਥੇ ਕਿਥੇ ਰਹੇ?

ਜਵਾਬ: ਸ਼ੁਰੂ ਵਿਚ ਮੈਂ ਕਲੀਵਲੈਂਡ ਪਹੁੰਚਿਆ ਸਾਂ ਅਤੇ ਫਿਰ ਜਲਦ ਹੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸੰਤ ਸਾਗਰ ਨਿਊਯਾਰਕ ਵਿਚ ਗ੍ਰੰਥੀ ਸਿੰਘ ਦੀ ਸੇਵਾ ਸੰਭਾਲ ਲਈ। ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਨਿਊਯਾਰਕ ਦੀ 222ਵੀਂ ਸਟ੍ਰੀਟ 'ਤੇ ਸਥਿਤ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਿੱਖ ਸੈਂਟਰ ਵਿਚ ਸੇਵਾ ਦਾ ਸੁਭਾਗ ਮਿਲਿਆ ਜਿਥੇ ਸੰਨ 2000 ਤੋਂ 2003 ਤੱਕ ਚਾਰ ਸਾਲ ਰਿਹਾ।

ਸਵਾਲ: ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਿੱਖ ਸੈਂਟਰ ਤੋਂ ਸੇਵਾ ਛੱਡਣ ਦਾ ਕਾਰਨ?

ਜਵਾਬ: ਅਸਲ ਵਿਚ ਪ੍ਰਬੰਧਕਾਂ ਨੇ ਗੁਰੂ ਘਰ ਦੀ ਇਮਾਰਤ ਆਪਣੇ ਕਿਸੇ ਸਵਾਰਥ ਕਾਰਨ ਆਪਣੇ ਹੀ ਕੁਝ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਲੀਜ਼ ਉੱਤੇ ਦੇ ਦਿੱਤੀ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਗੱਲ 'ਤੇ ਵੀ ਕੋਈ ਪਾਬੰਦੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਲਾਈ ਗਈ ਕਿ ਉਸ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਿਵੇਂ ਹੋਵੇਗੀ? ਮੈਂ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕੀਤਾ ਕਿਉਂਕਿ

ਗੁਰੂ ਵਲੋਂ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੇਵਾ ਅਨੁਸਾਰ ਮੈਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਬਿਲਕੁਲ ਗਲਤ ਲੱਗਿਆ ਕਿਉਂਕਿ ਉਥੇ ਕੋਈ ਕਲੱਬ ਜਾਂ ਕੁਝ ਵੀ ਹੋਰ ਬਣ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਬਾਅਦ 'ਚ ਇਹ ਵੀ ਪਤਾ ਲੱਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਇਸ ਜਗ੍ਹਾ ਨੂੰ ਗਾਰਬੇਜ ਵਾਲੇ ਟਰੱਕ ਖੜ੍ਹੇ ਕਰਨ ਲਈ ਇਸਤੇਮਾਲ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਸੀ। ਸੰਗਤਾਂ ਨੇ ਮੇਰਾ ਸਾਥ ਦਿੱਤਾ। ਮਾਮਲਾ ਅਦਾਲਤ ਵਿਚ ਵੀ ਗਿਆ। ਲੀਜ਼ ਟੁੱਟ ਗਈ ਅਤੇ ਸੰਗਤਾਂ ਦੀ ਜਿੱਤ ਹੋਈ। ਪ੍ਰਬੰਧਕਾਂ ਦੇ ਇਕ ਹਿੱਸੇ ਨੂੰ ਮੇਰੀ ਇਹ ਕਾਰਵਾਈ ਠੀਕ ਨਾ ਲੱਗੀ ਤੇ ਮੈਨੂੰ ਉਸ ਗੁਰੂ ਘਰ ਦੀ ਸੇਵਾ ਛੱਡ ਕੇ ਜਾਣਾ ਹੀ ਠੀਕ ਭਾਸਿਆ। ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਮੈਂ ਕੁਝ ਚਿਰ ਵੱਖ ਵੱਖ ਗੁਰੂ ਘਰਾਂ ਵਿਚ ਮੌਕਾ ਮਿਲਣ 'ਤੇ ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ ਅਤੇ 2005 ਵਿਚ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਫਰੀਮਾੰਟ ਵਿਚ ਹੈਡ ਗ੍ਰੰਥੀ ਵਜੋਂ ਸੇਵਾ ਸੰਭਾਲੀ। ਮੈਂ ਕੁਝ ਸਮਾਂ ਅਟਲਾਂਟਾ ਵਿਚ ਵੀ ਗੁਰੂ ਘਰ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ, ਪਰ ਸਿਹਤ ਖਰਾਬ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਮੈਨੂੰ ਵਾਪਸ ਫਿਲਾਡੇਲਫੀਆ ਵਾਪਸ ਆਉਣਾ ਪਿਆ ਜਿਥੇ ਮੇਰਾ ਪਰਿਵਾਰ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ।

ਸਵਾਲ: ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਆਪਣੇ ਪਰਿਵਾਰ ਬਾਰੇ ਕੁਝ ਦੱਸੋ।

ਜਵਾਬ: ਮੇਰੇ ਤਿੰਨ ਬੱਚੇ ਹਨ, ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਲੜਕਾ ਜਰਨੈਲ ਸਿੰਘ 24 ਸਾਲ ਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਤੋਂ ਛੋਟਾ ਅਮਰੀਕ ਸਿੰਘ 23 ਸਾਲ ਦਾ ਅਤੇ ਸਭ ਤੋਂ ਛੋਟੀ ਬੇਟੀ ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਕੌਰ 16 ਸਾਲ ਦੀ ਹੈ। ਮੇਰੀ ਪਤਨੀ ਹਰਜੀਤ ਕੌਰ ਅਤੇ ਬੱਚੇ ਪਿਛਲੇ ਕੁਝ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਫਿਲਾਡੇਲਫੀਆ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ ਜਿਥੇ ਸਾਡੇ ਕੁਝ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਮੇਰੇ ਬੱਚੇ ਪੜ੍ਹਦੇ ਵੀ ਹਨ ਅਤੇ ਆਪੋ ਆਪਣੀਆਂ ਜਾਬਾਂ ਵੀ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਅਸੀਂ ਸਾਰੇ ਚਿਰਕੋਣੇ ਗਰੀਨ ਕਾਰਡ ਹੋਲਡਰ ਹਾਂ।

ਸਵਾਲ: ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਅੱਜ ਕੱਲ੍ਹ ਵੱਖ ਵੱਖ ਗੁਰੂ ਘਰਾਂ ਵਿਚ ਪ੍ਰਬੰਧਕੀ ਝਗੜੇ ਵਧ ਰਹੇ ਹਨ ਅਤੇ ਬਹੁਤ ਥਾਈਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਝਗੜਿਆਂ ਵਿਚ ਗ੍ਰੰਥੀ ਸਿੰਘਾਂ ਦਾ ਦਖਲ ਵੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

(ਅਗਲੇ ਸਫੇ 'ਤੇ ਜਾਰੀ)

GOOD / BAD / UGLY CREDIT WE DO IT ALL

Up to 97% Loan to Value Purchase / Cashout / Refinance

30 yrs Fixed @ 4.875 % APR Apply Today!!!!

Conforming Loans Jumbo Loans

FHA Loans

- * Purchase upto 97%
- * FHA Refinance / Cash Out 95%

Gift Towards

Downpayment OK

FHA Streamline Refinance

- * No Credit check
- * No Credit Underwriting
- * No Income Verification

Office: 847-874-4884

Fax: 847-874-4885

We give Written Good Faith Estimates and We are right on the MONEY

97% Financing Available on 2-Unit / Single Family Home/ Town Home/ Condo.

We Have
Extended
Hours to
Serve you
better.

WE GIVE YOU WHAT WE QUOTE YOU

Contact: Waqar Qureshi @ 847-361-0606 (Cell)

QSQ Financial Inc. 7848 N Lincoln Ave. Skokie, IL 60076

!!LOAN MODIFICATION!!

Don't Let your Dream Home Foreclose!!! Apply for LOAN MODIFICATION TODAY!!!

No Credit Check, Mortgage Lates are Okay
Free Consultation Available

Late on your Mortgage Payments? NO PROBLEM!!! CALL OUR LOAN MODIFICATION EXPERTS

Attn. Gas Station / Motel Managers Be a Business Owner
We Have Very Good Opportunities Available For First Time Business Buyers.

- * Financing Available for Gas stations / Hotels / Motels / Flagged and Unflagged.
- * Working Capital available for Flagged and Unflagged Businesses with or without real estate.
- * Limo / Fleet Loans available.

* Gas Station for Sale at busy Intersection on Northwest Suburbs. \$ 199,000.00

* Liquor Store for Sale in Milwaukee, WI \$199,000.00

* Grocery Store for Sale in Northwestern Suburbs. \$ 79,000.00

* Loan Modifications for Residential / Commercial Loans Call us today.

Contact: Amar Singh @ 312-719-0505 (Cell)

ਨੌਕਰੀਆਂ ਪੰਜਾਬੀ, ਤਨਖਾਹਾਂ ਦੱਖਣ ਭਾਰਤੀ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਕੁਝ ਅਜਿਹੇ ਸਰਕਾਰੀ ਡਾਕਟਰ ਵੀ ਹਨ, ਜੋ ਰਾਜ ਵਿਚ ਇਕ ਦਹਾਕੇ ਤੋਂ ਵਧੇਰੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਨੌਕਰੀਆਂ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ, ਪਰ ਨਾਲ ਹੀ ਦੱਖਣੀ ਭਾਰਤ ਦੇ ਮੈਡੀਕਲ ਕਾਲਜਾਂ ਵਿਚ ਅਸਿਸਟੈਂਟ ਅਤੇ ਐਸੋਸੀਏਟ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰਾਂ ਵਜੋਂ ਵੀ ਤਾਇਨਾਤ ਹਨ। ਉਹ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਾਉਂਦੇ ਨਹੀਂ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਕਾਲਜਾਂ ਵਿਚ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਮੈਡੀਕਲ ਕੌਂਸਲ ਆਫ ਇੰਡੀਆ (ਐਮ.ਸੀ.ਆਈ.) ਵਲੋਂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹਰੇਕ ਜਾਂਚ ਵੇਲੇ ਇਹ ਮੋਟੀ ਕਮਾਈ ਜ਼ਰੂਰ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਅਜਿਹੇ ਅੱਧੀ ਦਰਜਨ ਡਾਕਟਰ, ਜੋ ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ ਫੋਰੈਂਸਿਕ ਮੈਡੀਸਨ, ਫਰਮਾਕਾਲੋਜੀ ਤੇ ਫਿਜ਼ੀਓਲੋਜੀ ਦੇ ਮਾਹਿਰ ਹਨ, ਤਲਵਾੜਾ, ਰੋਪੜ, ਹੁਸ਼ਿਆਰਪੁਰ, ਧੂਰੀ ਅਤੇ ਪਟਿਆਲਾ ਵਿਚ ਮੈਡੀਕਲ ਅਫਸਰਾਂ ਵਜੋਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਨਿਭਾਅ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਉਹ ਐਮ.ਸੀ.ਆਈ. ਦੀ ਜਾਂਚ ਵਾਲੇ ਦਿਨ ਦੱਖਣੀ ਭਾਰਤੀ ਰਾਜਾਂ ਵਿਚ ਕਰੀਮ ਨਗਰ, ਖਨਮ ਤੇ ਗੁੰਟੂਰ ਜਿਲ੍ਹਿਆਂ ਥਾਵਾਂ 'ਤੇ ਵੀ ਹਾਜ਼ਰ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਇਉਂ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਧੰਦਾ ਪਿਛਲੇ ਕਈ ਸਾਲਾਂ

ਭਾਈ ਪਰਮਜੀਤ ਸਿੰਘ ਖਾਲਸਾ ਦਾ ਸਨਮਾਨ

ਕਰਤਾਰਪੁਰ: ਯੁਨਾਈਟਿਡ ਸਿੱਖ ਮਿਸ਼ਨ ਵਲੋਂ ਇਥੇ ਇਕ ਰੋਜ਼ਾ ਧਾਰਮਿਕ ਦੀਵਾਨ ਸਜਾਇਆ ਗਿਆ ਜਿਸ ਵਿਚ ਪੰਥ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹਸਤੀਆਂ ਨੇ ਹਿੱਸਾ ਲਿਆ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਕਥਾਵਾਚਾਰ ਭਾਈ ਪਿੰਦਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ।

ਯੁਨਾਈਟਿਡ ਸਿੱਖ ਮਿਸ਼ਨ ਵਲੋਂ 4 ਮਾਰਚ ਨੂੰ ਭਾਈ ਪਰਮਜੀਤ ਸਿੰਘ ਖਾਲਸਾ ਨੂੰ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਵਿਖੇ ਖਾਲਸਾ ਐਵਾਰਡ ਨਾਲ ਸਨਮਾਨਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਕਿ ਉਹ ਖਾਸਲੇ ਦੀ ਚੜ੍ਹਦੀ ਕਲਾ ਲਈ ਸਿੱਖੀ ਦਾ ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰਨ।

ਭਾਈ ਗੁਰਜੰਟ ਸਿੰਘ

ਜਵਾਬ: ਇਸ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਕਾਰਨ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਗੁਰੂ ਦਾ ਭੈ ਅਤੇ ਭੁਲਾ ਛੱਡਿਆ ਹੈ। ਪ੍ਰਬੰਧਕਾਂ ਦੇ ਝਗੜੇ ਨਿੱਕੀ ਮੋਟੀ ਧੜੇਬੰਦੀ ਅਤੇ ਲਾਲਚਾਂ ਕਰਕੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਕਈ ਥਾਈਂ ਗ੍ਰੰਥੀ ਸਿੰਘ ਧੜਿਆਂ ਵਲੋਂ ਇਸਤੇਮਾਲ ਕਰ ਲਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਕਈ ਥਾਈਂ ਗ੍ਰੰਥੀ ਸਿੰਘ ਆਪਣੀ ਨੌਕਰੀ ਜਾਂ ਗਰੀਨ ਕਾਰਡ ਬਚਾਉਣ ਲਈ ਪ੍ਰਬੰਧਕਾਂ ਹੱਥੀਂ ਵਰਤ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਕਈ ਵਾਰ ਗ੍ਰੰਥੀ ਸਿੰਘ ਨਿਰੋਲ ਆਪਣੇ ਸਵਾਰਥਾਂ ਹਿੱਤ ਹੀ ਪ੍ਰਬੰਧਕੀ ਝਗੜਿਆਂ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣਦੇ ਹਨ ਜਾਂ ਸੰਗਤਾਂ ਵਿਚ ਵੰਡੀਆਂ ਪਾ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਮੇਰੀ ਸਮਝ ਵਿਚ ਇਹ ਸਾਰੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਗੁਰੂ ਤੋਂ ਬੇਮੁੱਖ ਹੋਣ ਵਾਲੀਆਂ ਹਨ। ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਗੁਰੂ ਹੈ, ਗੁਰੂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਹੈ, ਗੁਰੂ ਘਰ ਹੈ ਅਤੇ ਬਾਕੀ ਸਭ ਕੁਝ ਬਾਅਦ ਵਿਚ। ਮੈਂ ਹਮੇਸ਼ਾ ਗੁਰੂ ਸ਼ਬਦ ਤੇ ਗੁਰਮਤਿ ਫਿਲਾਸਫੀ ਤੋਂ ਸੋਧ ਲੈਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਗੁਰਮਤਿ ਬਾਹਰੀ ਕਿਸੇ ਵੀ ਗੱਲ ਉਤੇ ਪ੍ਰਬੰਧਕਾਂ ਕੋਲ ਇਤਰਾਜ਼ ਉਠਾਉਣ ਵਿਚ ਮੈਨੂੰ ਕਦੇ ਝਿਜਕ ਨਹੀਂ ਹੋਈ।

ਸਵਾਲ: ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਕਈ ਗੁਰੂ ਘਰਾਂ ਵਿਚ ਗੁਰਮਤਿ ਮਰਿਆਦਾ ਦੇ ਸਵਾਲ 'ਤੇ ਮੱਤਭੇਦ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਤੁਹਾਡੇ ਵਿਚਾਰ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਘਰ ਦੀ ਮਰਿਆਦਾ ਕੀ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ?

ਜਵਾਬ: ਇਹ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਸਪਸ਼ਟ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਅਤੇ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਤੋਂ ਮਾਨਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਮਰਿਆਦਾ ਹੀ ਗੁਰੂ ਘਰ ਦੀ ਮਰਿਆਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਛਪੀ ਹੋਈ ਪੁਸਤਕ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਵੀ ਮਿਲਦੀ ਹੈ।

ਸਵਾਲ: ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਕਈ ਥਾਈਂ ਸਿਮਰਨ ਦੇ ਨਵੇਂ ਨਵੇਂ ਸੰਕਲਪ ਲਿਆਂਦੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਸਾਹ ਉਤਾਹ ਜਾਂ ਹੇਠਾਂ ਕਰਕੇ ਸਿਮਰਨ ਕਰਨ ਦੀਆਂ ਵਿਧੀਆਂ ਦੱਸੀਆਂ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਹਨ, ਕੀ ਇਹ ਵਿਧੀਆਂ ਗੁਰਮਤਿ ਅਨੁਸਾਰ ਹਨ?

ਜਵਾਬ: ਹਰ ਸਿੱਖ ਦੀ ਇਕ ਪੰਥਕ ਰਹਿਣੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਕ ਸ਼ਖ਼ਸੀ ਰਹਿਣੀ। ਪੰਥਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਗੁਰੂ ਦਰਬਾਰ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਦੀ ਹਜ਼ੂਰੀ ਵਿਚ ਬਹਿ ਕੇ ਸ਼ਬਦ ਕੀਰਤਨ, ਗੁਰਬਾਣੀ, ਪਾਠ ਅਤੇ ਵਿਆਖਿਆ ਦਾ ਸਰਵਣ ਕਰਨਾ ਹੀ ਸਿੱਖੀ ਮਰਿਆਦਾ ਹੈ। ਸ਼ਖ਼ਸੀ ਰਹਿਣੀ ਲਈ ਗੁਰੂ ਕਾ ਸ਼ਬਦ ਹੈ:

ਗੁਰ ਸਤਿਗੁਰ ਕਾ ਜੋ ਸਿੱਖੁ ਅਖਾਏ
ਸੁ ਭਲਕੇ ਉਠਿ ਹਰਿ ਨਾਮ ਧਿਆਵੈ॥
ਉਦਮੁ ਕਰੇ ਭਲਕੇ ਪਰਭਾਤੀ
ਇਸਨਾਨੁ ਕਰੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਸਰਿ ਨਾਵੈ॥

ਅਮ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿਚ ਤਤਕਾਲ ਉਠ ਕੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦਾ ਨਾਂ ਲੈਣਾ ਸਿੱਖ ਦੀ ਸ਼ਖ਼ਸੀ ਰਹਿਣੀ ਵਿਚ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਇਕ ਸ਼ਬਦ ਜਾਂ ਇਕ ਵਾਕ ਦਾ ਮੰਤਰ ਜਾਪ ਕਿਸੇ ਸ਼ਖ਼ਸ ਦੀ ਨਿੱਜੀ ਚੋਣ ਤਾਂ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਪਰ ਇਹ ਪੰਥਕ ਰਹਿਣੀ ਨਹੀਂ ਆਖੀ ਜਾ ਸਕਦੀ। ਉਂਜ ਤਾਂ ਗੁਰਮਤਿ ਦਾ ਸੁਨੇਹਾ ਸਵਾਸ ਸਵਾਸ ਪ੍ਰਭ ਸਿਮਰਨ ਦਾ ਹੈ। ਜਿਸ ਦਾ ਭਾਵ ਹੈ ਕਿ ਇਕ ਖਿਣ ਲਈ ਵੀ ਸਾਨੂੰ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦਾ ਨਾਂ ਵਿਸਰਨਾ ਨਹੀਂ ਚਾਹੀਦਾ।

ਸਵਾਲ: ਸ਼ਿਕਾਗੋ ਆਉਣ ਦਾ ਸਬੱਬ ਕਿਵੇਂ ਬਣਿਆ? ਕੀ ਕਿਸੇ ਬੋਰਡ ਮੈਂਬਰ ਨੇ ਤੁਹਾਡੇ ਕੋਲ ਪਹੁੰਚ ਕੀਤੀ?

ਤੋਂ ਚੱਲ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਡਾਕਟਰਾਂ ਵਲੋਂ ਸਬੰਧਤ ਕਾਲਜਾਂ ਰਾਹੀਂ ਮੈਡੀਕਲ ਕੌਂਸਲ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਜਾਣਕਾਰੀ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਪਿਛਲੇ ਪੰਜ ਸੱਤ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਾਲਜਾਂ ਵਿਚ ਇਕ ਜਾਂ ਦੂਜੇ ਅਹੁਦੇ 'ਤੇ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਡਾਕਟਰ ਕਰੀਮਨਗਰ ਦੇ ਮੈਡੀਕਲ ਕਾਲਜ ਵਿਚ ਐਸੋਸੀਏਟ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਵਜੋਂ ਤਾਇਨਾਤ ਦਿਖਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਅਪ੍ਰੈਲ 2008 ਵਿਚ ਹੋਈ ਮੈਡੀਕਲ ਕੌਂਸਲ ਦੀ ਜਾਂਚ ਵੇਲੇ ਕਾਲਜ ਵਿਚ ਹਾਜ਼ਰ ਸੀ। ਇਸ ਕਾਲਜ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇਹ ਡਾਕਟਰ ਖਨਮ ਦੇ ਮੈਡੀਕਲ ਕਾਲਜ ਵਿਚ ਚਾਰ ਸਾਲ ਤੱਕ ਪੜ੍ਹਾਉਂਦਾ ਦਿਖਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਇਹ ਡਾਕਟਰ 1994 ਤੋਂ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਨੌਕਰੀ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ ਅਤੇ ਹੁਸ਼ਿਆਰਪੁਰ ਵਿਖੇ ਤਾਇਨਾਤ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਕ ਹੋਰ ਡਾਕਟਰ 1995 ਤੋਂ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਨੌਕਰੀ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ ਅਤੇ ਰੋਪੜ ਵਿਚ ਤਾਇਨਾਤ ਹੈ, ਜਦਕਿ ਸਬੰਧਤ ਕਾਲਜ ਵਿਚ ਉਹ ਅਸਿਸਟੈਂਟ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਹੈ। ਇਕ ਹੋਰ ਡਾਕਟਰ ਕਾਲਜ ਵਿਚ ਐਸੋਸੀਏਟ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਹੈ ਤੇ ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਉਹ ਕਰੀਮਨਗਰ ਦੇ ਇਕ ਕਾਲਜ ਵਿਚ ਤਾਇਨਾਤ ਸੀ। ਇਹ ਡਾਕਟਰ ਹੁਸ਼ਿਆਰਪੁਰ ਵਿਖੇ ਤਾਇਨਾਤ ਹੈ। ਜ਼ਾਹਿਰ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਵਿਚ ਕਾਲਜ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ। ਮੈਡੀਕਲ ਦੇ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਦੀ ਕਮੀ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰ ਰਹੇ ਅਜਿਹੇ ਕਾਲਜ ਮੈਡੀਕਲ ਕੌਂਸਲ ਦੀ ਜਾਂਚ ਵੇਲੇ ਦਿਨ ਕਿਧਰਿਓਂ ਵੀ ਡਾਕਟਰਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰਨ ਲਈ ਜਾਂਦੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਜੋ ਹਰ ਹੀਲੇ ਮਾਨਤਾ ਹਾਸਲ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕੇ। ਜਦੋਂ ਇਕ ਵਾਰ ਜਾਂਚ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਅਜਿਹੇ ਦਿਖਾਵਟੀ ਸਟਾਫ ਨੂੰ ਹਰ ਮਹੀਨੇ ਕੁਝ ਰਕਮ ਅਦਾ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਮੈਡੀਕਲ ਕੌਂਸਲ ਕੋਲ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਵਾਏ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਫਾਰਮਾਂ 'ਤੇ ਇਹ ਕਾਲਜ ਸਬੰਧਤ ਡਾਕਟਰਾਂ ਦਾ ਨਾਂ ਵਰਤ ਸਕਣ।

ਇਹ ਘੁਟਾਲਾ ਉਦੋਂ ਸਾਹਮਣੇ ਆਇਆ, ਜਦੋਂ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਆਪਣੇ ਗੈਰਮੁਲਕ ਮੈਡੀਕਲ ਅਫਸਰਾਂ ਦੀ ਸਮੁੱਚੀ ਸੂਚੀ ਨੈਸ਼ਨਲ ਰੂਰਲ ਹੈਲਥ ਮਿਸ਼ਨ ਦੀ ਵੈੱਬਸਾਈਟ 'ਤੇ ਪਾ ਦਿੱਤੀ। ਉਧਰ, ਰਾਜ ਦੇ ਮੈਡੀਕਲ ਕਾਲਜਾਂ ਵਿਚ ਤਾਇਨਾਤ

ਡਾਕਟਰਾਂ ਦੀ ਸੂਚੀ ਵੀ ਮੈਡੀਕਲ ਕੌਂਸਲ ਦੀ ਵੈੱਬਸਾਈਟ 'ਤੇ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਵਾਂ ਸੂਚੀਆਂ ਦੀ ਤੁਲਨਾ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਕੋਈ ਨਾਂ, ਜਨਮ ਤਰੀਕ, ਕੌਂਸਲ ਦੇ ਰਜਿਸਟਰੇਸ਼ਨ ਨੰਬਰ ਤੇ ਐਮ.ਬੀ.ਬੀ.ਐਸ.ਪੂਰੀ ਕਨ ਦੇ ਵਰ੍ਹੇ ਸਮੇਤ ਮੇਲ ਕਾਂਦੇ ਹਨ। ਅਜਿਹੇ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਛੇ ਨਾਂ ਹਨ, ਪਰ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਨਵਾਂ ਵਾਲੀਆਂ ਦੋਵਾਂ ਸੂਚੀਆਂ ਦੀ ਹੋਰ ਤੁਲਨਾ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਇਹ ਗਿਣਤੀ ਵਧ ਵੀ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਮੈਡੀਕਲ ਕੌਂਸਲ ਦੇ ਸਕੱਤਰ ਲੈਫਟੀਨੈਂਟ ਕਰਨਲ (ਸੇਵਾਮੁਕਤ) ਡਾ. ਏ.ਆਰ.ਐਨ. ਸੀਤਲਵਾੜ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਕਾਲਜਾਂ ਵਲੋਂ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਵਾਏ ਜਾਂਦੇ ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਹਨ।

ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਸਿਹਤ ਵਿਭਾਗ ਦੇ ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਸਕੱਤਰ ਏ.ਆਰ. ਤਲਵਾੜ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਹਾਲੇ ਤੱਕ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਅਜਿਹੀ ਕੋਈ ਸੂਚਨਾ ਨਹੀਂ ਕਿ ਸਰਕਾਰੀ ਡਾਕਟਰ ਕਿਧਰੇ ਹੋਰ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਜੇ ਇਹ ਗੱਲ ਸੱਚ ਹੈ ਤਾਂ ਜ਼ਰੂਰ ਕਾਰਵਾਈ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਕਿਸੇ ਸਰਕਾਰੀ ਮੁਲਾਜ਼ਮ ਦਾ ਕਿਧਰੇ ਹੋਰ ਕੰਮ ਕਰਨਾ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਹੈ।

ਬਲਿਊਸਟਾਰ ਦੇ ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਦੀ ਯਾਦ 'ਚ ਸਧਾਰਨ ਪਾਠਾਂ ਦੀ ਲੜੀ ਅਰੰਭ

ਸ਼ਿਕਾਗੋ: ਇਥੇ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪੈਲਾਟਾਈਨ ਵਿਖੇ ਅਪਰੇਸ਼ਨ ਬਲਿਊਸਟਾਰ ਦੇ ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਦੀ ਯਾਦ ਵਿਚ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਸਧਾਰਨ ਪਾਠਾਂ ਦੀ ਲੜੀ ਦਾ ਅਰੰਭ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਲੜੀ ਦੇ ਪਾਠ ਦਾ ਅੰਤਮ ਪਾਠ ਦਾ ਭੋਗ ਬਲਿਊਸਟਾਰ ਅਪਰੇਸ਼ਨ ਦੇ ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਦੀ ਯਾਦ ਮੌਕੇ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਸਮਾਗਮ ਮੌਕੇ ਪਾਇਆ ਜਾਵੇਗਾ।

ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕਾਂ ਵਲੋਂ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਇਕ ਬਿਆਨ ਵਿਚ ਸਮੂਹ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਪਾਠ ਆਪ ਕਰਨ ਦੀ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਸੰਗਤਾਂ ਵਲੋਂ ਇਕ ਸਧਾਰਨ ਪਾਠ ਮੁਕੰਮਲ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਅਗਲੇ ਸਧਾਰਨ ਪਾਠ ਦਾ ਅਰੰਭ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ।

Visit us on the web:

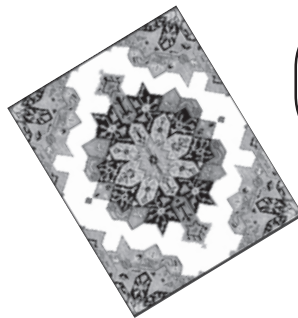
punjabtimesusa.com

Ph: 847-359-0746

ਅਮਰ ਕਾਰਪੈਟਸ

ਘਰਾਂ/ਦਫਤਰਾਂ ਅਤੇ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਕਾਨਾਂ ਵਿਚ ਵਧੀਆ ਕੁਆਲਟੀ ਦਾ ਕਾਰਪੈਟ ਸਸਤੇ ਭਾਅ ਪੁਆਉ

ਦੀਵਾਨ ਐਵਨਿਊ, ਸ਼ਿਕਾਗੋ ਵਿਚ ਕਾਰਪੈਟਸ ਦਾ ਇੱਕੋ ਇੱਕ ਸਟੋਰ ਜਿੱਥੋਂ ਤੁਸੀਂ ਖਰੀਦ ਸਕਦੇ ਹੋ ਬਿਲਕੁਲ ਨਵੇਂ ਡਿਜ਼ਾਈਨ ਦੇ ਰੱਗ ਹਰ ਇਕ ਕਵਾਲਿਟੀ ਵਿਚ, ਕੀਮਤਾਂ ਇਨੀਆਂ ਘੱਟ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਸੋਚ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸਕਦੇ! ਆਓ! ਦੇਖੋ ਅਮਰ ਕਾਰਪੈਟਸ ਦਾ ਨਵਾਂ ਤੇ ਬੇਹਤਰੀਨ ਚੋਣ ਭਰਪੂਰ ਨਵਾਂ ਅਤੇ ਵੱਡਾ ਸ਼ੋਅਰੂਮ

ਫਰੀ ਐਸਟੀਮੇਟ, ਆਰਡਰ ਕਰਨ ਦੇ ਅਗਲੇ ਹੀ ਦਿਨ ਕਾਰਪੈਟ ਪਾਵਾਂਗੇ

Same day service in Chicago and suburbs

Amar Carpets Inc

ਵੈਸਟਰਨ ਅਵੇਨਿਊ ਤੋਂ ਅਧਾ ਬਲਾਕ ਵੈਸਟ, 2423 W Devon Ave. Chicago IL 60659

ਕਾਲ ਕਰੋ : ਅਮਰੀਕ ਸਿੰਘ

Ph: 773-508-5253, 773-507-8043, Fax: 773-508-5249

Matrimonials

ਜੱਟ ਸਿੱਖ ਡੋਡ 26, 5'6", ਮਾਸਟਰ ਕੰਪਿਊਟਰ ਅਮਰੀਕਾ 'ਚ ਸਟੂਡੈਂਟ ਵੀਜ਼ਾ 'ਤੇ ਪੀਐਚ.ਡੀ. ਕਰ ਰਹੀ ਸੁੰਦਰ, ਸੁਸ਼ੀਲ ਤੇ ਧਾਰਮਿਕ ਵਿਰਤੀ ਵਾਲੀ ਲੜਕੀ ਲਈ ਯੂ.ਐਸ.ਏ./ਕੈਨੇਡਾ ਦੇ ਗਰੀਨ ਕਾਰਡ/ਸਿਟੀਜ਼ਨ ਜਾਂ ਐਚ-1 ਵੀਜ਼ਾ ਵਾਲੇ ਵਰ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਸ਼ਰਾਬ ਨਾ ਪੀਣ ਵਾਲੇ ਹੀ ਸੰਪਰਕ ਕਰਨ: 704-930-1734, sandhu_rajpal@hotmail.com

Suitable US citizen or green card holder mach for Kamboj Sikh US citizen boy, 5'10", 26, electric engineer working in a reputed company near Chicago, call: 224-623-3923 or e-mail: bababalji@yahoo.com

Jatt Sikh parents seek suitable match for their 5'7", fair, slim, beautiful 32 year old Medical Doctor daughter currently practicing medicine in Illinois. She is good natured, family oriented, and is well versed in both cultures. Seeking successful, US based Jatt Sikh professional (Doctor. Dentist, Lawyer, MBA) from respectable family. Please send biodata with recent pictures to navdesy@hotmail.com.

Suitable Match Wanted

Punjabi Sikh businessman divorcee (no issue) seeks adjustable lady. No cast, no bar + - 55 only USA or Canadian seeking serious inquiries 571-226-7293

ਅਮਰੀਕ ਸਿੰਘ

ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਐਨ.ਆਰ.ਆਈ. ਪੈਸੇ ਤੇ ਸਰਗਰਮੀ ਪ੍ਰਭਾਵ ਵਧਿਆ

—ਦੇਸਰਾਜ ਕਾਲੀ

ਪਾਰਲੀਮੈਂਟ ਚੋਣਾਂ ਦਾ ਐਲਾਨ ਹੋ ਚੁੱਕਾ ਹੈ। ਸਿਆਸੀ ਕਾਰਕੁਨਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਆਮ ਲੋਕ ਵੀ ਜਾਗਰੂਕ ਹੋ ਗਏ ਹਨ। ਪਰ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਚੋਣਾਂ ਦੌਰਾਨ ਜੋ ਸਭ ਤੋਂ ਅਹਿਮ ਪਹਿਲੂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਐਨ ਆਰ ਆਈਜ਼ ਦੀ ਭਾਗੀਦਾਰੀ। ਇਹੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਲੋਕ ਚੋਣ ਦੇ ਐਲਾਨ ਦਾ ਹੀ ਇੰਤਜ਼ਾਰ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਬਲਕਿ ਇਹ ਤਾਂ ਐਲਾਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਆਪਣੇ ਆਪਣੇ ਮੋਰਚੇ ਤੇ ਡਟ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਇਸ ਵਾਰ ਵੀ ਹਾਲੇ ਤੱਕ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਐਨ ਆਰ ਆਈਜ਼ ਆਪਣੀਆਂ-ਆਪਣੀਆਂ ਪਾਰਟੀਆਂ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਆਪਣੇ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਦੀ ਹਿਮਾਇਤ ਦੇ ਲਈ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਪਿਛਲੇ ਕਈ ਮਹੀਨਿਆਂ ਤੋਂ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਸ ਭਾਗੀਦਾਰੀ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਦੋਆਬਾ ਖੇਤਰ ਸਭ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਹੈ। ਮਾਝਾ ਕਾਫੀ ਪਿੱਛੇ ਹੈ, ਮਗਰ ਮਾਲਵਾ ਦਾ ਲੁਧਿਆਣਾ, ਜਗਰਾਵਾਂ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਦੋਆਬੇ ਨੂੰ ਵੀ ਮਾਤ ਦੇ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਚੋਣ ਵਿਚ ਐਨ ਆਰ ਆਈਜ਼ ਦੇ ਯੋਗਦਾਨ ਜਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਦਖਲਅੰਦਾਜ਼ੀ ਨੂੰ ਸਾਡੇ ਸਿਆਸੀ ਚਿੰਤਕ ਅਤੇ ਆਰਥਿਕ ਮਾਹਿਰ ਸਕਾਰਤਮਕ

ਪਹੁੰਚ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਕੁਝ ਅਲੋਚਨਾਤਮਕ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਵੀ ਦੇਖਦੇ ਹਨ। ਕੁਝ ਕੁ ਸੂਝਵਾਨ ਲੋਕ ਇਸਦੇ ਪਿੱਛੇ ਆਰਥਿਕ ਦਿਲਚਸਪੀ ਨੂੰ ਦੇਖਦੇ ਹਨ, ਤਾਂ ਕੁਝ ਕੁ ਇਸਨੂੰ ਜਗੀਰਦਾਰੀ ਮਾਨਸਿਕਤਾ ਵਿਚ ਰਾਜ ਪ੍ਰਬੰਧ ਤੇ ਕਬਜ਼ੇ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਵਜੋਂ ਵੀ ਲੈਂਦੇ ਹਨ।

ਸਾਮਾਜਿਕ ਅਤੇ ਆਰਥਿਕ ਸੰਬੰਧਾਂ ਵਿਚ ਪਿਛਲੇ ਕਈ ਦਹਾਕਿਆਂ ਵਿਚ ਖੋਜ ਵਿਚ ਲਗੇ ਡਾ. ਸੇਵਾ ਸਿੰਘ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਚੋਣਾਂ ਦੇ ਦੌਰਾਨ ਐਨ.ਆਰ.ਆਈਜ਼ ਦਾ ਬਹੁਤ ਸਾਰਾ ਪੈਸਾ ਬਹਾ ਦੇਣਾ, ਲੋਕਤੰਤਰ ਦੇ ਲਈ ਸਵਾਲੀਆ ਨਿਸ਼ਾਨ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮੰਨਣਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸਦੇ ਪਿੱਛੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਆਰਥਿਕ ਦਿਲਚਸਪੀ ਹੈ।

ਡਾ. ਸੇਵਾ ਸਿੰਘ ਦਸਦੇ ਹਨ, ‘ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਇਸ ਸਮੇਂ ਸਭ ਤੋਂ ਜਿਆਦਾ ਇਨਵੈਸਟਮੈਂਟ ਪ੍ਰਾਪਰਟੀ ਵਿਚ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਹ ਇਨਵੈਸਟਮੈਂਟ ਜਿਆਦਾਤਰ ਐਨ.ਆਰ.ਆਈਜ਼ ਦੁਆਰਾ ਹੀ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਇਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਸਿਆਸੀ ਸ਼ੈਲਟਰ ਦੀ ਵੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਮਦਦ ਦੀ ਵੀ। ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਲੋਕ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਪੈਸੇ ਖਰਚ ਕਰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਸਿਆਸੀ

ਘੇਰੇ ਨੂੰ ਫੈਲਾਉਂਦੇ ਹਨ।

ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਐਨ.ਆਰ.ਆਈ ਪੈਸੇ ਦਾ ਚੋਣ ‘ਤੇ ਖਰਚ ਹੋਣਾ ਕਈ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਪਹਿਲੂਆਂ ਦੀ ਵੀ ਨਿਸ਼ਾਨਦੇਹੀ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਸਿਰਫ ਕੈਨੇਡਾ, ਇੰਗਲੈਂਡ ਜਾਂ ਅਮਰੀਕਾ ਤੋਂ ਹੀ ਨਹੀਂ ਨਿਊਜ਼ੀਲੈਂਡ, ਫਰਾਂਸ ਅਤੇ ਆਸਟ੍ਰੇਲੀਆ ਤੋਂ ਵੀ ਲੋਕ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਇਧਰ ਆ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਇਸਦਾ ਇਕ ਪਹਿਲੂ ਇਹ ਵੀ ਹੈ ਕਿ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਚੋਣ ਲੜ ਰਹੇ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਦੇ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰ ਐਨ.ਆਰ.ਆਈਜ਼ ਹਨ।

ਸਾਡੇ ਐਮ.ਪੀ. ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਰਾਮੂਵਾਲੀਆ, ਮਲਕੀਤ ਸਿੰਘ ਦਾਖਾ, ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਗਾਲਿਬ ਅਤੇ ਅਮਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸਮਰਾ ਦੇ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਕਿਲਾ ਰਾਏਪੁਰ ਦੇ ਜਸਬੀਰ ਸਿੰਘ ਖੰਗੂੜਾ ਸਾਡੇ ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਐਮ.ਐਲ.ਏ ਹਨ, ਜੋ ਪਹਿਲਾਂ ਲੰਦਨ ਵਿਚ ਮਿਊਸੀਪਲ ਕਾਊਂਸਲਰ ਰਹਿ ਚੁੱਕੇ ਹਨ।

ਤੁਹਾਨੂੰ ਇਕ ਮਜ਼ੇ ਦੀ ਗੱਲ ਦੱਸਦਾ ਹਾਂ। ਨਾਮ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਲਵਾਂਗਾ, ਪਰ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਇਕ ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਬਜ਼ੁਰਗ ਮੰਤਰੀ ਵੀ ਹੋਏ ਹਨ ਜੋ ਚਾਰ ਵਾਰ ਐਮ.ਐਲ.ਏ ਰਹੇ, ਪਰ ਉਸੇ ਵਕਤ

ਵਿਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਬੁਢਾਪਾ ਪੈਨਸ਼ਨ ਵੀ ਲੈ ਰਹੇ ਸਨ। ਪਿਛਲੀ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਚੋਣ ਨੂੰ ਹੀ ਲੈ ਲਉ, ਤਾਂ ਸਭ ਤੋਂ ਜਿਆਦਾ ਐਨ.ਆਰ.ਆਈਜ਼ ਪੈਸਾ ਨਕੋਦਰ ਦੀ ਸੀਟ ਤੇ ਖਰਚ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਸ ਵਕਤ ਦੀ ਅਖ਼ਬਾਰਾਂ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਹੈ। ਸਿਆਸੀ ਟਿੱਪਣੀਕਾਰ ਡਾ. ਗੁਰਮੇਲ ਸਿੰਘ ਦਾ ਇਸ ਸੰਬੰਧ ਵਿਚ ਕਹਿਣਾ ਹੈ, ‘ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਐਨ.ਆਰ.ਆਈਜ਼ ਦਾ ਦਖਲ ਕੋਈ ਚੰਗਾ ਪਹਿਲੂ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਪਰ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਕਰੋੜਾਂ ਰੁਪਏ ਐਨ.ਆਰ.ਆਈਜ਼ ਖਰਚ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਇਸਦੇ ਕਾਰਣ ਚਾਹੇ ਸਿਆਸੀ ਹੋਣ, ਚਾਹੇ ਆਰਥਿਕ ਜਾਂ ਸਮਾਜਿਕ, ਪਰ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਵਿਚ ਆਮ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਪਹੁੰਚ ਅਤੇ ਖਾਸ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਪਕੜ ਇਕ ਅਹਿਮ ਮੁੱਦਾ ਬਣਕੇ ਸਾਮਣੇ ਆ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਜਦ ਕੋਈ ਆਦਮੀ ਪੈਸਾ ਖਰਚ ਕਰੇਗਾ, ਤਾਂ ਆਮ ਆਦਮੀ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਸਰਕਾਰ-ਦਰਬਾਰੇ ਉਸਦੀ ਪਹੁੰਚ ਜਿਆਦਾ ਹੋਵੇਗੀ। ਇਹ ਬਹੁਤ ਹੀ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਪਹਿਲੂ ਹੈ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਇਸ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਸ਼ਿੱਦਤ ਨਾਲ ਮਹਿਸੂਸ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਪਰ ਇਸ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਇਸ ਵਾਰ ਇਕ

ਗੱਲ ਦੇਖਣ ਨੂੰ ਮਿਲ ਰਹੀ ਹੈ ਕਿ ਰਿਸੈਸ਼ਨ ਦੇ ਚਲਦੇ ਵਿਦੇਸ਼ ਵਿਚੋਂ ਚੋਣ ਦੇ ਦੌਰਾਨ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਕਾਰਜਕਰਤਾਵਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਘਟ ਗਈ ਹੈ। ਗਰੀਸ ਤੋਂ ਜਲੰਧਰ ਪਹੁੰਚੇ ਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਇਹੀ ਨਹੀਂ ਇਸ ਵਾਰ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਦੇ ਲਈ ਜੋ ਫੰਡ ਇਕੱਠੇ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਵੀ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ਗਿਰਾਵਟ ਮਹਿਸੂਸ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਇਕ ਤਾਂ ਰਿਸੈਸ਼ਨ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਨਾਲ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਵਸਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀਆਂ ਨੌਕਰੀਆਂ ਦੇ ਲਾਲੇ ਪਏ ਹੋਏ ਹਨ, ਦੂਜਾ ਆਰਥਿਕ ਮੰਦੇ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਾਫੀ ਮੁਸ਼ਕਿਲਾਂ ਵਿਚ ਧੱਕ ਰੱਖਿਆ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਇਕ ਅਨੁਮਾਨ ਦੇ ਮੁਤਾਬਿਕ ਇਸ ਵਾਰ ਲਗਭਗ ਅੱਧਾ ਫੰਡ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ਮਿਲਣ ਦੀ ਉਮੀਦ ਹੈ।

ਨਕੋਦਰ ਵਿਚ ਹਾਲ ਹੀ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚੇ ਪ੍ਰਵਾਸੀ ਪੰਜਾਬੀ ਦੇਵਿੰਦਰ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਲੋਕ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਭਾਗ ਸਿਰਫ ਆਪਣੇ ਆਰਥਿਕ ਪਹਿਲੂ ਦੇ ਕਾਰਣ ਹੀ ਨਹੀਂ ਲੈਂਦੇ, ਬਲਕਿ ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਦੇਸ਼ ਨਾਲ ਪਿਆਰ ਵੀ ਕਰਦੇ ਹਾਂ, ਅਤੇ ਸਾਡੇ ਪਰਿਵਾਰ ਅਤੇ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰ ਵੀ ਇਥੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਕੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਦਾਰੀ ਸਾਡੀ ਨਹੀਂ?

ਚਾਂਦ ਖਿਲਾਫ਼ ਕੇਸ ਦਰਜ ਕਰਨ ਲਈ ਦਿੱਤੀ ਫਿਜ਼ਾ ਦੀ ਅਰਜ਼ੀ ‘ਤੇ ਪੁਲਿਸ ਵਲੋਂ ਕਾਰਵਾਈ ਠੱਪ

ਮੁਹਾਲੀ : ਹਰਿਆਣਾ ਦੇ ਸਾਬਕਾ ਡਿਪਟੀ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਚੰਦਰ ਮੋਹਨ ਉਰਫ ਚਾਂਦ ਮੁਹੰਮਦ ਅਤੇ ਅਨੁਰਾਧਾ ਬਾਲੀ ਉਰਫ ਫਿਜ਼ਾ ਦਾ ਪਿਆਰ ਤੋਂ ਜੁਦਾਈ ਤੱਕ ਦਾ ਸਫਰ ਉਸ ਸਮੇਂ ਅਹਿਮ ਮੋੜ ਲੈ ਗਿਆ, ਜਦੋਂ ਬਲਾਤਕਾਰ, ਧੋਖਾਧੜੀ, ਮਾਰਨ ਦੀਆਂ ਧਮਕੀਆਂ ਦੀਆਂ ਧਾਰਾਵਾਂ ਹੇਠ ਕੇਸ ਦਰਜ ਕਰਾਉਣ ਦੀ ਆਸ ਲਾਈ ਬੈਠੀ ਫਿਜ਼ਾ ਨੂੰ ਨਿਰਾਸ਼ਾ ਹੀ ਪੱਲੇ ਪਈ ਅਤੇ ਮੁਹਾਲੀ ਪੁਲਸ ਨੇ ਫਿਜ਼ਾ ਦੀ ਅਰਜ਼ੀ ‘ਤੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸਲਾਹ ਲੈਂਦਿਆਂ ਕੇਸ ਠੱਪ ਕਰਨ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ।

ਪੱਤਰਕਾਰਾਂ ਨਾਲ ਗੱਲਬਾਤ ਕਰਦਿਆਂ ਫਿਜ਼ਾ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਸਨੂੰ ਇਸ ਗੱਲ ਬਾਰੇ ਪਹਿਲੋਂ ਹੀ ਸ਼ੱਕ ਸੀ ਕਿ ਉਸਦਾ ਪਰਚਾ ਦਰਜ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ਕਿਉਂਕਿ ਪੁਲਸ ‘ਤੇ ਇਕ ਸਿਆਸੀ ਪਰਿਵਾਰ ਦਾ ਦਬਾਅ ਹੈ। ਉਸਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਹ ਪੁਲਿਸ ਦੀ ਇਸ ਕਾਰਵਾਈ ਦੇ ਵਿਰੁਧ ਅਤੇ ਆਪਣਾ ਹੱਕ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਲਈ ਹੁਣ ਅਦਾਲਤ ਵਿਚ ਜਾਵੇਗੀ ਤੇ ਕੋਰਟ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹੀ ਚੱਲੇਗੀ। ਉਸਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਕ ਫੈਕਸ ਦੇ ਆਧਾਰ ‘ਤੇ ਹੀ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਚਾਂਦ ਮੁਹੰਮਦ ਵਿਰੁਧ ਕਾਰਵਾਈ ਠੱਪ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਹੈ।

ਉਸਨੇ ਸ਼ੱਕ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤਾ ਕਿ ਕੋਈ ਫੈਕਸ ਪੁਲਿਸ ਨੂੰ ਆਈ ਹੈ। ਉਸਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਉਸ ਵਲੋਂ ਮੰਗੇ ਜਾਣ ‘ਤੇ ਵੀ ਇਸ ਫੈਕਸ ਦੀ ਕਾਪੀ ਉਸਨੂੰ ਨਹੀਂ ਦਿਖਾਈ। ਉਸਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕਿੰਨੀ ਹੈਰਾਨੀ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਅਜੇ ਤੱਕ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਜਾਂਚ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਕਿ ਚਾਂਦ

ਮੁਹੰਮਦ ਜੇਕਰ ਵਿਦੇਸ਼ ਗਿਆ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਕਿਸ ਪਾਸਪੋਰਟ ਦੇ ਆਧਾਰ ‘ਤੇ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਕਿਹੜੇ ਦੇਸ਼ ਗਿਆ ਹੈ। ਉਸਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪੁਲਿਸ ਇਹ ਵੀ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਲਗਾ ਸਕੀ ਕਿ ਜੇਕਰ ਉਹ ਬੀਮਾਰ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸਦੇ ਨਾਲ ਤੀਮਾਰਦਾਰੀ ਲਈ ਕਿਹੜਾ ਵਿਅਕਤੀ ਹੈ। ਉਸਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਲੰਘੀ 9 ਮਾਰਚ ਨੂੰ ਪੁਲਸ ਨੇ ਉਸਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਹੈ ਕਿ ਪੁਲਿਸ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ‘ਤੇ ਪਰਚਾ ਦਰਜ ਨਹੀਂ ਕਰ ਰਹੀ। ਉਸਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕਿੰਨੇ ਦੁੱਖ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਇਕ ਫੈਕਸ ਦੇ ਆਧਾਰ ‘ਤੇ ਹੀ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ ਹੈ ਤੇ ਫੈਕਸ ਵੀ ਉਸਨੂੰ ਦਿਖਾਈ ਨਹੀਂ ਗਈ। ਉਸਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਸ ਫੈਕਸ ਪਿੱਛੋਂ ਹੀ ਪੁਲਿਸ ਕਹਿ ਰਹੀ ਹੈ ਕਿ ਉਸਨੇ ਫਾਈਲ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਉਸਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਚੱਲੇ ਇਹ ਵੀ ਸ਼ੁਕਰ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਹਾਂ ਜਾਂ ਨਾਂਹ ਵਿਚ ਕੋਈ ਉੱਤਰ ਤਾਂ ਦਿੱਤਾ। ਫਿਜ਼ਾ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੈਂ ਨਿਆਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਸੇ ਵੀ ਹੱਦ ਤੱਕ ਜਾਵਾਂਗੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਚਾਂਦ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ‘ਤੇ ਹਮਲੇ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅਜਿਹੇ ਪਰਵਾਰ ਨੂੰ ਰਾਜਨੀਤੀ ‘ਚ ਆਉਣ ਤੋਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਰੋਕਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਫਿਲਮਾਂ ਜਾਂ ਰਾਜਨੀਤੀ ‘ਚ ਜਾਣ ਬਾਰੇ ਸਵਾਲ ‘ਤੇ ਟਿੱਪਣੀ ਕਰਦਿਆਂ ਫਿਜ਼ਾ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਕਈ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਆਏ ਹਨ, ਪ੍ਰੰਤੂ ਹਾਲੇ ਤੱਕ ਮੈਂ ਕੋਈ ਠੋਸ ਫੈਸਲਾ ਨਹੀਂ ਲੈ ਸਕੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ 10 ਮਾਰਚ ਨੂੰ ਮੈਂ ਗਾਂਧੀਆਬਾਦ ਜਾ ਰਹੀ ਹਾਂ, ਜਿੱਥੇ ਉਥੋਂ ਦੀ ਬਾਰ ਕੌਂਸਲ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਸਨਮਾਨਤ ਕਰਨ ਲਈ ਬੁਲਾਇਆ ਹੈ।

ਦਿੱਲੀ ਦੰਗਿਆਂ ਦੇ ਮੁੱਖ ਗਵਾਹ ਨੇ ਸੁਰੱਖਿਆ ਮੰਗੀ

ਬਟਾਲਾ : “1984 ਦੇ ਦਿੱਲੀ ਦੰਗਿਆਂ ਦੇ ਮੁੱਖ ਗਵਾਹ ਗਿਆਨੀ ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਅਦਾਲਤ ਤੋਂ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਕਿ ਉਸ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਈ ਜਾਵੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕਾਂਗਰਸੀ ਆਗੂ ਜਗਦੀਸ਼ ਟਾਈਟਲਰ ਵਿਰੁਧ ਅਦਾਲਤ ਵਿਚ ਬਿਆਨ ਦਰਜ ਕਰਵਾਉਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸ਼੍ਰੀ ਟਾਈਟਲਰ ਕਿਸੇ ਦੀ ਹੱਦ ਤੱਕ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਏਅਰਪੋਰਟ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ‘ਤੇ ਉਸ ਦਾ ਪਾਸਪੋਰਟ ਜ਼ਬਤ ਕਰਨ, ਮਾਨਸਿਕ ਤੌਰ ‘ਤੇ ਪ੍ਰੇਸ਼ਾਨ ਕਰਨ ਨੂੰ ਸ਼ਰਮਨਾਕ ਵਤੀਰਾ ਦੱਸਿਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪਾਸਪੋਰਟ ਲੈਣ ਲਈ ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਖੜਕਾਇਆ ਜਾਵੇਗਾ।”

ਗਿਆਨੀ ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਆਖਿਆ ਕਿ ਸੀ.ਬੀ.ਆਈ. ਦੁਆਰਾ ਉਸ ਦੇ ਜੋ ਬਿਆਨ ਲਏ ਗਏ ਸਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ‘ਚ ਭੇਰਾ ਵੀ ਦਮ ਨਹੀਂ ਸੀ ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਦੰਗਿਆਂ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਸਨ। ਪੱਤਰਕਾਰਾਂ ਨਾਲ ਗੱਲਬਾਤ ਕਰਦਿਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ 24 ਦਸੰਬਰ 2008 ਨੂੰ ਅਮਰੀਕਾ ਵਿਚ ਸੀ.ਬੀ.ਆਈ. ਨੂੰ ਬਿਆਨ ਦਿੱਤੇ ਸਨ। ਅਜਿਹੇ ਬਿਆਨ ਆਉਂਦੀ 28 ਮਾਰਚ ਨੂੰ ਕੜਕੜ੍ਹਮਾ ਅਦਾਲਤ ਦਿੱਲੀ ਵਿਚ ਦਰਜ ਕਰਵਾਉਣੇ ਹਨ।

ਲੰਘੇ ਮਹੀਨੇ ਨਿਊਯਾਰਕ ਤੋਂ ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਇੰਦਰਾ ਗਾਂਧੀ ਏਅਰਪੋਰਟ ‘ਤੇ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਵਲੋਂ ਉਸ ਦਾ ਪਾਸਪੋਰਟ ਨੰਬਰ ਜੈਡ 1430281 ਨੂੰ ਜ਼ਬਤ ਕਰ ਲਿਆ ਗਿਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਏਅਰਪੋਰਟ

ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਾਨਸਿਕ ਤੌਰ ‘ਤੇ ਪ੍ਰੇਸ਼ਾਨ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਘੰਟਿਆਂ ਬੰਧੀ ਨਜ਼ਰਬੰਦ ਕਰੀ ਰੱਖਿਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਜਗਦੀਸ਼ ਟਾਈਟਲਰ, ਜੋ ਭੀੜ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਨੂੰ ਸਜ਼ਾ ਦਿਵਾਉਣ ਲਈ ਚਾਰਾਜੇਈ ਕਰਦੇ ਰਹਿਣਗੇ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਟਾਈਟਲਰ ਉਸ ਸਮੇਂ ਐਮ.ਪੀ. ਸਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਦੰਗਿਆਂ ਨੂੰ ਭੜਕਾਇਆ। ਤਿੰਨ ਸਿੱਖ ਭਾਈ ਬਾਦਲ ਸਿੰਘ ਰਾਗੀ, ਦਿੱਲੀ ਪੁਲਿਸ ਦੇ ਇੰਸਪੈਕਟਰ

ਨਾਕੁਰ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਸ਼੍ਰੀ ਅਮਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਬੇਦੀ ਨੂੰ ਦੰਗਿਆਂ ਦੀ ਭੀੜ ਨੇ ਅੱਖਾਂ ਸਾਹਮਣੇ ਸਾੜ ਦਿੱਤਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਆਪਣੇ ਮੱਥੇ ‘ਤੇ ਉਸ ਘਟਨਾ ਵਿਚ ਰਾਡ ਵੱਜਣ ਦੇ ਪਏ ਨਿਸ਼ਾਨ ਨੂੰ ਦਿਖਾਇਆ। ਗਿਆਨੀ ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਲੰਘੇ ਸਾਲ 21 ਫਰਵਰੀ ਨੂੰ ਸੀ.ਬੀ.ਆਈ. ਦੁਆਰਾ ਨਿਊਯਾਰਕ

ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ

ਬਾਦਲ ਵਲੋਂ ਸੰਗਤ ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਰਾਹੀਂ ਗਰਾਂਟਾਂ ਵੰਡਣ ‘ਤੇ ‘ਕੈਗ’ ਨੂੰ ਇਤਰਾਜ਼

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ : ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਵਲੋਂ ਸੰਗਤ ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਰਾਹੀਂ ਗਰਾਂਟਾਂ ਦੇ ਗੱਫੇ ਵੰਡਣ ‘ਤੇ ਭਾਰਤ ਦੇ ਲੇਖਾ ਨਿਰੀਖਕ ਤੇ ਮਹਾਂ ਲੇਖਾ ਪ੍ਰੀਖਿਅਕ (ਕੈਗ) ਨੇ ਇਕ ਵਾਰ ਫਿਰ ਇਤਰਾਜ਼ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਦਫਤਰ ‘ਕੈਗ’

ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ‘ਚ ਮਰਿਆਦਾ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ: ਸ਼੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਨਾ ਸਿਰਫ ਸ਼ਰੇਆਮ ਰਹਿਤ ਮਰਿਆਦਾ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਵੇਖਣ ਨੂੰ ਮਿਲੀ ਸਗੋਂ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦੇ ਬਿਨਾਂ ਸੂਟਿੰਗ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਸਾਹਮਣੇ ਆਇਆ ਹੈ। ਬੀਤੀ 5 ਮਾਰਚ ਨੂੰ ਜਿਵੇਂ ਹੀ ਸੂਟਿੰਗ ਟੀਮ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਕੰਪਲੈਕਸ ਵਿਚ ਸਿਰ ਢੱਕ ਕੇ ਦਾਖਲ ਹੋਈ ਤਾਂ ਉਥੇ ਸੂਟਿੰਗ ਲਈ ਸਾਟ ਲਏ ਜਾਣ ਲੱਗੇ।

ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਸੀਰੀਅਲ ਦੀ ਹੀਰੋਇਨ ਸ਼ੈਲੀ ਦਾ ਮੇਕਅੱਪ ਕੁਝ ਖਰਾਬ ਹੁੰਦਾ ਵੇਖ ਕੇ ਮੇਕਅੱਪ ਮੈਨ ਨੇ ਉਸਨੂੰ ਉਥੇ ਹੀ ਖੜਾ ਕਰਕੇ ਮੇਕਅੱਪ ਠੀਕ ਕਰਵਾਉਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ।

ਦੇ ਉੱਚ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਵਲੋਂ ਅਪਣਾਈ ਗਈ ਗਰਾਂਟਾਂ ਵੰਡਣ ਦੀ ਵਿਧੀ ਇਸ ਕਰਕੇ ਇਤਰਾਜ਼ਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਵਲੋਂ ਵੰਡੀਆਂ ਗਰਾਂਟਾਂ ਆਡਿਟ ਦੇ ਘੇਰੇ ‘ਚ ਨਹੀਂ ਆ ਰਹੀਆਂ।

ਅਜਿਹਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਸਰਕਾਰੀ ਪੈਸੇ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਜਾ ਦੁਰਵਰਤੋਂ ਬਾਰੇ ਕੁਝ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਲਗਦਾ। ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਮਹਾਂ ਲੇਖਾਕਾਰ (ਆਡਿਟ) ਸ਼੍ਰੀ ਆਰ.ਪੀ. ਸਿੰਘ ਨੇ ਗੱਲਬਾਤ ਦੌਰਾਨ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ, ਵਿੱਤ ਮੰਤਰੀ ਮਨਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਮੁੱਖ ਸਕੱਤਰ ਰਮੇਸ਼ਇੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਵੱਖੋ-ਵੱਖ ਪੱਤਰ ਭੇਜ ਕੇ ਪੰਜਾਬ ਬੁਨਿਆਦੀ ਢਾਂਚਾ ਵਿਕਾਸ ਬੋਰਡ (ਪੀ.ਆਈ.ਡੀ.ਬੀ.) ਅਤੇ ਕਈ ਹੋਰਨਾਂ ਅਦਾਰਿਆਂ ਦੀ ਧਨ ਰਾਸ਼ੀ ਨੂੰ ਆਡਿਟ ਦੇ ਘੇਰੇ ‘ਚ ਲਿਆਉਣ ਲਈ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਵਿੱਤ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਭਰੋਸਾ ਵੀ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ਸੰਗਤ ਦਰਸ਼ਨ ਦੌਰਾਨ ਵੰਡੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਗਰਾਂਟਾਂ ਸਾਲ 2009-2010 ਦੇ ਬਜਟ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਬਣਾਈਆਂ ਜਾਣਗੀਆਂ।

ਸ਼੍ਰੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਵਲੋਂ ਪੰਜਾਬ

ਦੀ ਸੱਤਾ ਚੋਬੀ ਵਾਰ ਸੰਭਾਲਦਿਆਂ ਹੀ ਗਰਾਂਟਾਂ ਦੇ ਗੱਫੇ ਸੰਗਤ ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਰਾਹੀਂ ਵੰਡਣ ਦਾ ਰੁਝਾਨ ਮੁੜ ਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਸਾਲ 2002-03 ਦੌਰਾਨ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਸਿਰਫ ਆਪਣੇ ਜੱਦੀ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਮੁਕਤਸਰ ਅਤੇ ਬਠਿੰਡਾ ‘ਚ ਹੀ ਇਸ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਗਰਾਂਟਾਂ ਵੰਡਦੇ ਰਹੇ ਪਰ ਲੋਕ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਨੇੜੇ ਆਉਂਦਿਆਂ ਹੀ ਸੰਗਤ ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਰਾਹੀਂ ਗਰਾਂਟਾਂ ਵੰਡਣ ਦਾ ਦਾਇਰਾ ਸਾਰੇ ਪੰਜਾਬ ਤੱਕ ਫੈਲ ਗਿਆ। ਇਕ ਸਰਕਾਰੀ ਦਾਅਵੇ ਮੁਤਾਬਕ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਹੁਣ ਤੱਕ ਸਾਢੇ 500 ਕਰੋੜ ਤੋਂ ਵਧ ਦੀ ਗਰਾਂਟ ਪਿੰਡਾਂ ਤੇ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਲਈ ਵੰਡ ਚੁੱਕੇ ਹਨ।

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਵਲੋਂ ਹਾਲ ਹੀ ‘ਚ ਖੁਤਮ ਕੀਤੀ ਵਿਕਾਸ ਯਾਤਰਾ ਦੌਰਾਨ ਵੀ ਪਿੰਡਾਂ ਦੀਆਂ ਪੰਚਾਇਤਾਂ ਅਤੇ ਨਗਰ ਪਾਲਿਕਾਵਾਂ ਨੂੰ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗਰਾਂਟਾਂ ਵੰਡੀਆਂ ਗਈਆਂ। ਇਹ ਗਰਾਂਟਾਂ ਪੰਜਾਬ ਬੁਨਿਆਦੀ ਢਾਂਚਾ ਵਿਕਾਸ ਬੋਰਡ ਦੇ ਫੰਡ ਦੇ ਦਿਹਾਤੀ ਵਿਕਾਸ ਫੰਡ (ਆਰ.ਡੀ.ਐਫ.) ‘ਚੋਂ ਵੰਡੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ। ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਤੱਥ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਪੀ.ਆਈ.ਡੀ.ਬੀ. ਨੇ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਪੈਸਾ ਸਰਕਾਰੀ ਜਾਇਦਾਦਾਂ ਵੇਚ ਕੇ ਹੀ ਇਕੱਠਾ ਕੀਤਾ

ਹੈ। ‘ਕੈਗ’ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜੇਕਰ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਇਹ ਰੁਝਾਨ ਨਹੀਂ ਰੋਕਣਾ ਤਾਂ ਸੰਗਤ ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਰਾਹੀਂ ਗਰਾਂਟਾਂ ਵੰਡਣ ਦੇ ਫੰਡ ਨੂੰ ਆਡਿਟ ਦੇ ਘੇਰੇ ‘ਚ ਲਿਆਂਦਾ ਜਾਵੇ।

ਇਹ ਵੀ ਜ਼ਿਕਰਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਸ਼੍ਰੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਦੇ ਪਿਛਲੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਵਜੋਂ ਪਿਛਲੇ ਕਾਰਜਕਾਲ 1997 ਤੋਂ 2002 ਦੌਰਾਨ ਵੀ ਸੰਗਤ ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਰਾਹੀਂ ਗਰਾਂਟਾਂ ਦੇ ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਗੱਫੇ ਵੰਡੇ ਗਏ ਸਨ। ‘ਕੈਗ’ ਵਲੋਂ ਸਾਲ 2003 ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ‘ਚ ਇਸ ਉੱਪਰ ਸਖ਼ਤ ਇਤਰਾਜ਼ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ‘ਕੈਗ’ ਨੇ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਜੂਨ 2000 ਤੋਂ ਦਸੰਬਰ 2001 ਤੱਕ ਪੰਜਾਬ ਦੇ 17 ਜ਼ਿਲ੍ਹਿਆਂ ‘ਚ 308.90 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦੀਆਂ ਗਰਾਂਟਾਂ ਸੰਗਤ ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਰਾਹੀਂ ਵੰਡੀਆਂ ਗਈਆਂ। ਉਸ ਰਿਪੋਰਟ ‘ਚ ਗਰਾਂਟਾਂ ਵੰਡਣ ਦੀ ਇਸ ਵਿਧੀ ਨੂੰ ਗੰਭੀਰ ਵਿੱਤੀ ਬੇਨਿਯਮੀ ਕਰਾਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਗਰਾਂਟਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ‘ਚ ਕਈ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪੱਖਪਾਤ ਵੀ ਸਾਹਮਣੇ ਆਇਆ ਸੀ। ਪੰਜਾਬ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੀ ਲੋਕ ਲੇਖਾ ਕਮੇਟੀ ਵਲੋਂ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਮੁੱਖ ਸਕੱਤਰ ਰਮੇਸ਼ਇੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਇਸੇ ਮਾਮਲੇ ‘ਤੇ ਤਲਬ ਕੀਤਾ ਜਾ ਚੁੱਕਾ ਹੈ ਤੇ

ਮੁੱਖ ਸਕੱਤਰ ਆਡਿਟ ਕਰਾਉਣ ਦਾ ਭਰੋਸਾ ਦੇ ਚੁੱਕੇ ਹਨ। ਕੈਗ ਵਲੋਂ ਦਿੱਤੇ ਪਹਿਲਾਂ ਪੰਜਾਬ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਵਿਚ ਪਿਛਲੇ ਵਿੱਤੀ ਵਰ੍ਹੇ ਦੀ ਜਿਹੜੀ ਰਿਪੋਰਟ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਉਸ ‘ਚ ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਹੁੰਦਿਆਂ ਵੀ ਸਰਕਾਰੀ ਪੈਸੇ ਦੀ ਦੁਰਵਰਤੋਂ ਲਗਭਗ ਇਸੇ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਕਰਨ ‘ਤੇ ਸਵਾਲ ਉਠਾਏ ਗਏ ਹਨ। ਇਸ ਰਿਪੋਰਟ ਮੁਤਾਬਕ ਦਿਹਾਤੀ ਵਿਕਾਸ ਤੇ ਪੰਚਾਇਤ ਵਿਭਾਗ ਵਲੋਂ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਬਾਰ ਐਸੇਸੀਏਸ਼ਨ ਪਟਿਆਲਾ ਨੂੰ 75 ਲੱਖ ਅਤੇ ਬਾਰ ਐਸੇਸੀਏਸ਼ਨ ਨਾਭਾ ਨੂੰ 10 ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਵਕੀਲਾਂ ਦੇ ਬੈਂਚਰ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਦਿੱਤੇ ਗਏ।

ਇਸ ਗਰਾਂਟ ‘ਤੇ ਇਤਰਾਜ਼ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਦਿਆਂ ‘ਕੈਗ’ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਵਕੀਲਾਂ ਦੇ ਬੈਂਚਰਾਂ ਦੀ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਵਿਚ ਉਸਾਰੀ ਪੇਂਡੂ ਵਿਕਾਸ ਦੇ ਖਾਤੇ ਅਧੀਨ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ 85 ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਦੀ ਗਰਾਂਟ ਰਿਲੀਜ਼ ਕਰਨਾ ਅਨਿਯਮਤ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਇਸ ਸਬੰਧੀ ਜਵਾਬਤਲਬੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਤਾਂ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਪੰਚਾਇਤ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਸੀ ਕਿ ਤਤਕਾਲੀਨ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਦੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਂ ‘ਤੇ ਇਹ ਗਰਾਂਟ ਦਿੱਤੀ ਗਈ।

ਅਸੈਂਬਲੀ ਦਾ ਸਮਾਗਮ ਤੇ ਕਾਂਗਰਸੀ ਬਾਈਕਾਟ ਦੋਨੋਂ ਸਮਾਪਤ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ : ਸਰਕਾਰੀ ਧਿਰ ਵਲੋਂ ਕਾਂਗਰਸ ਵਿਧਾਇਕ ਦਲ ਦੀਆਂ ਮੰਗਾਂ ਨਾ ਮੰਨੇ ਜਾਣ 'ਤੇ ਪੰਜਾਬ ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਸਭਨਾਂ ਵਿਧਾਇਕਾਂ ਨੇ ਆਖ਼ਰੀ ਦਿਨ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦਾ ਬਾਈਕਾਟ ਜਾਰੀ ਰੱਖਿਆ ਅਤੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਦੇ ਰਵਈਏ ਵਿਰੁੱਧ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੇ ਦਾਖਲੇ ਵਾਲੇ ਗੇਟ 'ਤੇ ਇਕ ਘੰਟਾ ਧਰਨਾ ਦਿਤਾ ਅਤੇ ਸਖ਼ਤ ਨਾਅਰੇਬਾਜ਼ੀ ਕੀਤੀ। ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਨਾ ਤਾਂ ਕਾਂਗਰਸੀ ਵਿਧਾਇਕਾਂ ਤੋਂ ਮੁਆਫ਼ੀ ਮੰਗੀ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਇਹ ਭਰੋਸਾ ਦਿਵਾਇਆ ਕਿ ਭਵਿੱਖ ਵਿਚ ਵਿਰੋਧੀ ਧਿਰ ਨਾਲ ਹਾਊਸ ਵਿਚ ਅਜਿਹੀ ਕੋਈ ਜ਼ਿਆਦਤੀ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ। ਯਾਦ ਰਹੇ ਕੁਝ ਦਿਨ ਪਹਿਲਾਂ ਸਦਨ 'ਚ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਕਾਂਗਰਸੀ ਵਿਧਾਇਕ ਸੁਖਪਾਲ ਸਿੰਘ ਖਹਿਰਾ ਵਿਰੁੱਧ ਇਤਰਾਜ਼ਯੋਗ ਸ਼ਬਦ ਵਰਤੇ ਸਨ, ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਕਾਂਗਰਸੀ ਵਿਧਾਇਕਾਂ ਨੇ ਹਾਊਸ ਵਿਚੋਂ ਵਾਕ ਆਉਣ ਕਰ ਦਿਤਾ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਉਹ ਵਾਕ ਆਉਣ ਕਰ ਕੇ ਜਾ ਰਹੇ ਸਨ ਤਾਂ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੇ ਕੁਝ ਮੰਤਰੀਆਂ ਅਤੇ ਵਿਧਾਇਕਾਂ ਨੇ ਕਾਂਗਰਸੀ ਵਿਧਾਇਕਾਂ ਵਿਰੁੱਧ ਮੰਦੀ ਸ਼ਬਦਾਵਲੀ ਵਰਤੀ ਤਾਂ ਕਾਂਗਰਸੀ ਵਿਧਾਇਕਾਂ ਨੇ ਪੂਰੇ ਬਜਟ ਸਮਾਗਮ ਦਾ ਹੀ ਬਾਈਕਾਟ ਕਰ ਦਿਤਾ।

ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਟ੍ਰਾਂਸਪੋਰਟ ਮੰਤਰੀ ਮਾਸਟਰ ਮੋਹਨ ਲਾਲ ਵਲੋਂ ਵਿਰੋਧੀ ਧਿਰ ਦੇ ਬਾਈਕਾਟ ਦਾ ਮਸਲਾ ਚੁੱਕ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਹਾਊਸ 'ਚ ਬੁਲਾਉਣ ਦਾ ਸੁਝਾਅ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ। ਇਸ 'ਤੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਅਤੇ ਸਪੀਕਰ ਨੇ ਕਾਂਗਰਸੀ ਵਿਧਾਇਕਾਂ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਹਾਊਸ 'ਚ ਆਉਣ ਦੀ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ, ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਇਸ ਗੱਲ 'ਤੇ ਦੁੱਖ ਪ੍ਰਗਟ ਨਾ ਕੀਤਾ, ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਬਾਈਕਾਟ ਜਾਰੀ ਰਿਹਾ। ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਅਤੇ ਸਪੀਕਰ ਦੀ ਅਪੀਲ ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਰਖਦਿਆਂ ਲੰਘੀ 9 ਮਾਰਚ ਨੂੰ ਸਵੇਰੇ 11 ਵਜੇ ਕਾਂਗਰਸੀ ਵਿਧਾਇਕਾਂ ਦੀ ਇਕ ਮੀਟਿੰਗ ਸੀਨੀਅਰ ਕਾਂਗਰਸੀ ਵਿਧਾਇਕ ਸ. ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ ਬਰਾੜ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਹੇਠ ਹੋਈ। ਵਿਧਾਇਕਾਂ ਨੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕੀਤਾ ਕਿ ਉਹ ਸਪੀਕਰ ਦਾ ਪੂਰਾ ਸਨਮਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਾਂਗਰਸੀ

ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਨੇ ਸੁਖਪਾਲ ਸਿੰਘ ਖਹਿਰੇ ਨੂੰ 'ਟਟੀਹਰੀ' ਕਿਹਾ ਮੁਆਫ਼ੀ ਨਾ ਮੰਗਣ ਕਾਰਨ ਕਾਂਗਰਸੀਆਂ ਪੂਰੇ ਬਜਟ ਸੈਸ਼ਨ ਦਾ ਬਾਈਕਾਟ ਜਾਰੀ ਰੱਖਿਆ

ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ

ਅਗਵਾਈ ਹੇਠ ਇਕ ਤਿੰਨ ਮੈਂਬਰੀ ਵਫ਼ਦ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਤੇਜਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਬ੍ਰਹਮ ਮਹਿੰਦਰਾ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ, ਸ. ਨਿਰਮਲ ਸਿੰਘ ਕਾਹਲੋਂ ਨਾਲ ਮੁਲਾਕਾਤ ਕਰ ਕੇ ਮੌਜੂਦਾ ਹਾਲਾਤ ਤੋਂ ਜਾਣੂ ਕਰਵਾਏਗਾ।

ਵਫ਼ਦ ਨੇ ਸਪੀਕਰ ਨੂੰ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕੀਤਾ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਪੀਕਰ ਵਿਰੁੱਧ ਕੋਈ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਨਹੀਂ, ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਿਧਾਇਕਾਂ

ਅਤੇ ਮੰਤਰੀਆਂ ਵਿਰੁੱਧ ਹੈ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਹਾਊਸ ਵਿਚ ਮੰਦੀ ਭਾਸ਼ਾ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ, ਜਿਸ ਲਈ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਨੂੰ ਮਾਮੂਲੀ ਜਿਹਾ ਅਹਿਸਾਸ ਕਰਦਿਆਂ ਮੁਆਫ਼ੀ ਮੰਗਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਬੇਸ਼ਕ ਇੰਨਾ ਹੀ ਕਹਿ ਦੇਣ ਕਿ ਜੇ ਕੋਈ ਗ਼ਲਤ ਸ਼ਬਦ ਵਰਤਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਮੁਆਫ਼ੀ ਮੰਗਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਭਵਿੱਖ ਵਿਚ ਉਹ ਅਕਾਲੀ-ਭਾਜਪਾ ਵਿਧਾਇਕਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਨਹੀਂ ਕਰਨ ਦੇਣਗੇ। ਦੂਜੀ ਮੁੱਖ ਮੰਗ ਇਹ ਰੱਖੀ ਗਈ ਕਿ ਹਾਊਸ ਦਾ ਸਮਾਂ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ 2 ਦਿਨ ਹੋਰ ਵਧਾਇਆ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਜੇ ਹਾਊਸ 'ਚ ਕੰਮ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਰਨਾ ਸੀ, ਉਸ ਨੂੰ ਬਹਾਲ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ, ਤਾਂ ਕਿ ਉਹ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਮੁੱਦਿਆਂ 'ਤੇ ਪੁੱਛੇ ਸਵਾਲ ਅਤੇ ਬਹਿਸ 'ਚ ਹਿੱਸਾ ਲੈ ਸਕਣ ਅਤੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਮੁੱਦੇ ਹਾਊਸ 'ਚ ਰੱਖ ਸਕਣ। ਸਪੀਕਰ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਮੰਗਾਂ ਬਾਰੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਇਹ ਪ੍ਰਵਾਨ ਨਹੀਂ ਕਰੇਗੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਤਿੰਨ ਮੈਂਬਰੀ ਵਫ਼ਦ ਨੇ ਅਪਣੇ ਸਾਥੀ ਵਿਧਾਇਕਾਂ ਨਾਲ ਸਾਰੀ ਗੱਲਬਾਤ ਸਾਂਝੀ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਫ਼ੈਸਲਾ ਹੋਇਆ ਕਿ ਹਾਊਸ ਦਾ ਬਾਈਕਾਟ ਜਾਰੀ ਰੱਖਿਆ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੇ ਗੇਟ 'ਤੇ ਰੋਸ ਵਜੋਂ ਧਰਨਾ ਦਿਤਾ ਜਾਵੇ। ਬਰਾੜ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਿਚ ਸਾਰੇ ਕਾਂਗਰਸੀ ਵਿਧਾਇਕਾਂ ਨੇ ਇਕ ਘੰਟੇ ਤਕ ਧਰਨਾ ਦਿਤਾ ਅਤੇ ਸਰਕਾਰ ਵਿਰੁੱਧ ਨਾਅਰੇਬਾਜ਼ੀ ਕੀਤੀ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪੱਗਾਂ ਉਤੇ ਕਾਲੀਆਂ ਪੱਟੀਆਂ ਵੀ ਬੰਨ੍ਹੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਸਨ। ਧਰਨੇ ਸਮੇਂ ਪੱਤਰਕਾਰਾਂ ਨਾਲ ਗੱਲਬਾਤ ਕਰਦਿਆਂ ਸ੍ਰੀ ਬਰਾੜ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕਾਂਗਰਸੀ ਵਿਧਾਇਕਾਂ ਨੇ ਰਾਜ ਦੇ ਸਾਰੇ ਵਰਗਾਂ ਦੀਆਂ ਮੁਸ਼ਕਲਾਂ ਦੇ ਮੁੱਦੇ ਚੁਕਣੇ ਸਨ, ਪਰ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਇਹ ਹੱਕ ਖੋਹ ਲਿਆ ਅਤੇ ਕਾਂਗਰਸੀ ਵਿਧਾਇਕਾਂ ਨੂੰ ਹਾਊਸ ਦੇ ਬਾਈਕਾਟ ਲਈ ਮਜ਼ਬੂਰ ਕਰ ਦਿਤਾ।

ਉਧਰ ਰਾਜਪਾਲ ਦੇ ਭਾਸ਼ਣ ਦੇ ਧੰਨਵਾਦ ਮਤੇ 'ਤੇ ਬੋਲਦਿਆਂ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਮਝ ਨਹੀਂ ਆ ਰਹੀ ਕਿ ਕਾਂਗਰਸੀਆਂ ਨੇ ਬਾਈਕਾਟ ਕਿਸ ਗੱਲੋਂ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਫਿਰ ਖੁਦ ਹੀ ਕਹਿ ਦਿਤਾ ਕਿ ਅਸਲ 'ਚ ਕਾਂਗਰਸ ਕੋਲ ਹਾਊਸ ਵਿਚ ਕਹਿਣ ਲਈ ਕੁਝ ਹੈ ਹੀ ਨਹੀਂ

ਸੁਖਪਾਲ ਸਿੰਘ ਖਹਿਰਾ

ਸੀ। ਸ. ਬਾਦਲ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕਾਂਗਰਸੀ ਵਿਧਾਇਕ ਬਾਹਰ ਜਾ ਕੇ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦੇ ਹੋਣਗੇ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਹਾਊਸ ਦਾ ਬਾਈਕਾਟ ਕਰ ਕੇ ਗ਼ਲਤ ਕੰਮ ਕੀਤਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅਸਲ 'ਚ ਕਾਂਗਰਸ ਦਾ ਕੋਈ ਆਗੂ ਹੈ ਹੀ ਨਹੀਂ ਅਤੇ ਇਹ ਪਾਰਟੀ ਆਗੂ ਵਿਹੂਣੀ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਇਸ ਪਾਰਟੀ 'ਚ ਕੋਈ ਕਿਸੇ ਦੀ ਸੁਣਦਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਇਹ ਵੀ ਕਿਹਾ ਕਿ

ਕਾਂਗਰਸੀ ਆਗੂ ਤਾਂ ਬਾਈਕਾਟ ਖ਼ਤਮ ਕਰਨ ਲਈ ਮੰਨਦੇ ਸਨ ਪਰ ਕਾਂਗਰਸੀ ਵਿਧਾਇਕਾਂ ਦਾ ਨੌਜਵਾਨ ਤਬਕਾ ਇਸ ਨਾਲ ਸਹਿਮਤ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ। ਬਾਦਲ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਹੋਇਆ ਹੈ ਕਿ ਕਾਂਗਰਸ ਨੇ ਸਮੁੱਚੇ ਸਮਾਗਮ ਦਾ ਬਾਈਕਾਟ ਕੀਤਾ ਹੈ।

ਬਾਦਲ ਨੇ ਇਹ ਵੀ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਸੇ ਵਿਧਾਇਕ ਲਈ 'ਟਟੀਹਰੀ' ਸ਼ਬਦ ਨਹੀਂ ਵਰਤਿਆ। ਯਾਦ ਰਹੇ ਲੰਘੀ 4 ਮਾਰਚ ਨੂੰ ਵਿਰੋਧੀ ਪਾਰਟੀ ਕਾਂਗਰਸ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੇ ਸੈਸ਼ਨ ਦਾ ਬਾਕੀ ਸਮੇਂ ਲਈ ਬਾਈਕਾਟ ਕਰ ਦਿਤਾ। ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਦੁਆਰਾ ਕਾਂਗਰਸੀ ਵਿਧਾਇਕ ਸੁਖਪਾਲ ਸਿੰਘ ਖਹਿਰਾ ਲਈ ਵਰਤੇ ਗਏ 'ਟਟੀਹਰੀ' ਲਫਜ਼ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਕਾਂਗਰਸੀ ਵਿਧਾਇਕਾਂ ਨੇ ਸਦਨ ਵਿਚੋਂ ਵਾਕ ਆਉਣ ਕੀਤਾ ਸੀ।

ਕਾਂਗਰਸੀ ਵਿਧਾਇਕ ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ ਬਰਾੜ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਬਾਈਕਾਟ ਵਾਪਸ ਲਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਜੇ ਸ. ਬਾਦਲ ਸ. ਖਹਿਰਾ ਲਈ ਵਰਤੇ ਗਏ 'ਟਟੀਹਰੀ' ਸ਼ਬਦ ਲਈ ਮੁਆਫ਼ੀ ਮੰਗਣ ਅਤੇ ਅੱਗੇ ਲਈ ਚੰਗੇ ਰਵੱਈਏ ਲਈ ਭਰੋਸਾ ਦਿਵਾਉਣ। ਯਾਦ ਰਹੇ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ 'ਚ ਹੰਗਾਮਾ ਫਰਾਂਸ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਸਿੱਖ ਬੱਚਿਆਂ 'ਤੇ ਵਿਦਿਅਕ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਵਿਚ ਪੱਗ ਬੰਨ੍ਹ ਕੇ ਜਾਣ 'ਤੇ ਲਾਈ ਪਾਬੰਦੀ ਦੇ ਮਾਮਲੇ 'ਤੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਮਤੇ 'ਤੇ ਹੋ ਰਹੀ ਬਹਿਸ ਦੌਰਾਨ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਇਹ ਮਤਾ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਸੀ ਅਤੇ ਸ. ਖਹਿਰਾ ਇਸ ਦੀ ਤਾਈਦ ਕਰਨ ਲਈ ਖੜ੍ਹੇ ਹੋਏ ਸਨ। ਇਸ ਮਤੇ ਦੀ ਹਮਾਇਤ ਕਰਦਿਆਂ ਸ. ਖਹਿਰਾ ਇਸ ਮਾਮਲੇ 'ਤੇ ਆਪਣੀ ਭੂਮਿਕਾ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ। ਇਸੇ ਦੌਰਾਨ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਉਠ ਕੇ ਖੜ੍ਹੇ ਹੋ ਗਏ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸ. ਖਹਿਰਾ ਲਈ ਇਹ ਲਫਜ਼ ਵਰਤਿਆ। ਸ. ਬਰਾੜ ਨੇ ਵੀ ਇਸ ਵਰਤੇ ਗਏ ਸ਼ਬਦ 'ਤੇ ਵਿਰੋਧ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪਾਰਟੀ ਇਸ ਮਤੇ ਦੀ ਪੂਰੀ ਹਮਾਇਤ ਕਰਦੀ ਹੈ।

ਬਾਦਲ ਕਾਲੀ ਸੂਚੀ ਖ਼ਤਮ ਕਰਾਉਣ ਲਈ ਸਹਿਯੋਗ ਨਹੀਂ ਦੇ ਰਹੇ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ : ਦਿੱਲੀ ਸਿੱਖ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਪਰਮਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸਰਨਾ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ 'ਤੇ ਦੋਸ਼ ਲਾਇਆ ਹੈ ਕਿ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ 'ਕਾਲੀਆਂ ਸੂਚੀਆਂ' ਖ਼ਤਮ ਕਰਾਉਣ ਦੇ ਮਾਮਲੇ 'ਚ ਕੋਈ ਸਹਿਯੋਗ ਨਹੀਂ ਦੇ ਰਹੇ।

ਲੰਘੀ 6 ਮਾਰਚ ਨੂੰ ਇਥੇ ਪ੍ਰੈਸ ਕਾਨਫਰੰਸ ਦੌਰਾਨ ਸ੍ਰੀ ਸਰਨਾ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਇਸ ਭਾਵਨਾਤਮਕ ਮੁੱਦੇ 'ਤੇ ਗੰਭੀਰ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ 'ਚ ਬੈਠੇ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀਆਂ ਕਾਲੀਆਂ ਸੂਚੀਆਂ ਖ਼ਤਮ ਕਰਨ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ 90 ਫੀਸਦੀ ਤੱਕ ਮੁਕੰਮਲ ਹੋਣ

ਪਰਮਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸਰਨਾ

ਕੰਢੇ ਹੈ, ਪਰ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਇਸ ਮਾਮਲੇ 'ਤੇ ਨਿਰਾਸ਼ਾ ਹੀ ਪੱਲੇ ਪਾਈ ਹੈ।

ਪਰਮਜੀਤ ਸਰਨਾ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਭਾਰਤ ਅੰਦਰ ਕਾਨੂੰਨ ਵਿਵਸਥਾ ਕਿਉਂਕਿ ਹਰ ਇਕ ਰਾਜ ਦਾ ਅੰਦਰੂਨੀ ਮਾਮਲਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਸਬੰਧਤ ਸੂਬੇ ਦੇ ਗ੍ਰਹਿ ਵਿਭਾਗ ਦਾ ਵੀ ਇਸ ਮਾਮਲੇ 'ਤੇ ਅਹਿਮ ਰੋਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਤੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਗ੍ਰਹਿ ਸਕੱਤਰ ਨਾਲ ਇਸ ਮੁੱਦੇ 'ਤੇ ਕਈ ਵਾਰੀ ਮੀਟਿੰਗ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਪਰ

ਅਜੇ ਤੱਕ ਸ੍ਰੀ ਬਾਦਲ ਨੇ ਕੋਈ ਹੱਥ ਪੱਲਾ ਨਹੀਂ

ਫੜਾਇਆ। ਪਰਮਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸਰਨਾ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਵਲੋਂ ਅਖਤਿਆਰ ਕੀਤੇ ਰਵੱਈਏ ਨੇ ਇਕ ਗੱਲ ਸਾਫ਼ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਕਿ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ 'ਤੇ ਸਿਰਫ ਮਗਰਮੱਛ ਦੇ ਹਿੰਝੂ ਹੀ ਵਹਾਉਂਦੇ ਹਨ ਹਕੀਕਤ 'ਚ ਕੁਝ ਵੀ ਕਰਨ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ। ਦਿੱਲੀ ਸਿੱਖ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਨੇ ਕੇਂਦਰ ਦੀ ਕਾਂਗਰਸ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਪ੍ਰਤੀ ਬੇਹੱਦ ਸੰਜੀਦਾ ਹੈ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਇਹ ਵੀ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੀਆਂ ਚੋਣਾਂ ਦੌਰਾਨ ਕਾਂਗਰਸ ਨੇ ਸਿੱਖਾਂ ਨਾਲ ਕਾਲੀਆਂ ਸੂਚੀਆਂ ਖ਼ਤਮ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਚਾਰ ਹੋਰ ਵਾਅਦੇ ਕੀਤੇ ਸਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ 'ਚ ਪ੍ਰੋ. ਦਵਿੰਦਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਭੁੱਲਰ ਦੀ ਸਜ਼ਾ-ਏ-ਮੌਤ ਨੂੰ ਉਮਰ ਕੈਦ 'ਚ ਤਬਦੀਲ ਕਰਨ,

ਆਨੰਦ ਮੈਰਿਜ ਐਕਟ ਬਣਾਉਣ, ਅਫਗਾਨਿਸਤਾਨ ਤੋਂ ਆਏ ਹਿੰਦੂਆਂ ਨੂੰ ਭਾਰਤੀ ਨਾਗਰਿਕਤਾ ਦਾ ਹੱਕ ਦੇਣ ਅਤੇ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਮਜ਼ਹੂਰ ਕਾ ਟਿੱਲਾ ਦੀ ਢਾਈ ਏਕੜ ਜ਼ਮੀਨ ਵਾਪਸ ਕਰਨਾ ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ।

ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਸਰਨਾ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਦੇਸ਼ ਭਰ 'ਚ ਸਿੱਖ ਕੁਲ ਮਿਲਾ ਕੇ ਲੋਕ ਸਭਾ ਦੀਆਂ 100 ਸੀਟਾਂ ਦੇ ਸਿੱਟੇ ਪ੍ਰਭਾਵਤ ਕਰਨ ਦੀ ਸਮਰੱਥਾ ਰਖਦੇ ਹਨ। ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਹੀ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪਾਰਟੀ ਨਾ ਤਾਂ ਅਪਣੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕੋਈ ਉਮੀਦਵਾਰ ਖੜਾ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਕਿਸੇ ਸਿਆਸੀ ਪਾਰਟੀ ਨਾਲ ਗਠਜੋੜ ਕਰਨ ਦਾ ਇਰਾਦਾ ਰੱਖਦੀ ਹੈ। ਪੱਤਰਕਾਰਾਂ ਨਾਲ ਗੱਲਬਾਤ ਕਰਦਿਆਂ ਸ. ਸਰਨਾ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਡਾ. ਮਨਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਜ਼ਰੂਰ ਇਹ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ ਕਰਨ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹਨ ਕਿ ਜੇ ਉਹ

ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ (ਦਿੱਲੀ) ਦੀ ਟਿਕਟ ਉਪਰ ਚੋਣ ਲੜਨ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹੋ ਜਾਣ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ 2 ਲੱਖ ਵੋਟਾਂ ਦੀ ਬਹੁ-ਗਿਣਤੀ ਨਾਲ ਜਿਤਾ ਸਕਦੇ ਹਾਂ। ਸ. ਸਰਨਾ ਨੇ ਆਸ ਪ੍ਰਗਟਾਈ ਕਿ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੇ ਬਾਗ਼ੀ ਸੰਸਦ ਮੈਂਬਰ ਸੁਖਦੇਵ ਸਿੰਘ ਲਿਬੜਾ ਨੂੰ, ਜੋ ਅੰਤਮ ਪਲਾਂ 'ਚ ਹਾਲਾਤ ਤਬਦੀਲ ਨਾ ਹੋਏ, ਫਤਿਹਗੜ੍ਹ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਕਾਂਗਰਸ ਪਾਰਟੀ ਤੋਂ ਟਿਕਟ ਮਿਲ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਸ. ਸਰਨਾ ਨੇ ਇਕ ਵਾਰ ਫਿਰ ਇਹ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ ਦੁਹਰਾਈ ਕਿ ਉਸ ਵਿਰੁੱਧ ਬਾਦਲ ਦਲ ਦੀ ਦਿੱਲੀ ਇਕਾਈ ਦੇ ਆਗੂਆਂ ਵਲੋਂ ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਦੀਆਂ ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਵੇਚਣ ਤੇ ਪੈਸੇ ਹੱਥਪੜਾਏ ਦੇ ਲਾਭੇ ਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀ ਪੜਤਾਲ ਖੁਦ ਬਾਦਲ ਧੜੇ ਦੇ ਤਿੰਨ ਸੀਨੀਅਰ ਆਗੂ ਸੁਖਬੀਰ, ਚੰਡੀਆ ਅਤੇ ਕੰਵਲਜੀਤ ਸਿੰਘ ਕਰ ਲੈਣ।

Commercial Real Estate in Michigan

ਅਸੀਂ ਅਮਰੀਕਾ ਭਰ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਟੇਟ ਵਿਚ ਤੁਹਾਡੇ ਬਿਜਨਸ ਲਈ ਲੈਨ ਦਿਵਾ ਸਕਦੇ ਹਾਂ

Hot Listings

1. Gas Station with Property
Gallons 110k, Inside 80k Plus lotto
Asking 6.79k
2. Gas Station With Property
Gallons 65k, Inside 95k Plus Lotto
Asking 8.50k
3. Liquor Store With Property
85K Plus Lotto Monthly Sale
Asking 5.75k
4. Liquor Store With Property
70k Plus Lotto Per

- Month
Asking 5.25k
5. Gas Station With Property 30k Gallon, 45k Inside Plus Lotto
Per Month, 2.59k
  6. Gas Station With Property
Gallons 25k, Inside 80k Plus Lotto
Per Month
Asking 6.49k
  7. Liquor Store With Property
100k Per Month Plus Lotto Plus Rental Income
Asking 8.59k

UNITED LENDING

1. Commercial Loans Nationwide,
2. Gas Stations,
3. Liquor Stores,
4. Super Markets,
5. Shopping Malls,
6. Convenience Stores,
7. Churches,
8. Car Washes,
9. Hotel, Motel,
10. Restaurants
11. Fast Food Franchise

Many More Please Call For Details

Sarabjeet Singh
Realtor /Mortgage Broker
Ph.414-803-7420
Fax. 989-790-9405

Email. franciscogroup.singh@gmail.com

Francisco Group Realty
2770 Silver Lake Rd.
Traverse City, Mi 49684

RK

ਵਾਜ਼ਬ ਭਾਅ,
ਭਰੋਸੇਯੋਗ ਸਰਵਿਸ

Carpet & Flooring, Inc.

- *Commercial
- *Residential
- *Industrial
- *Sales
- *Installation
- *Cleaning
- *Repair

6346 N. Claremont Ave.
Chicago, IL 60659

Ravinder Singh Ravi

Ph. 773-761-6888

Fax: 773-761-6865

Punjab Times
Established in 2000
10th Year of Publication

Published every Saturday
by **A B Publication Inc.**
20451 N Plum Grove Rd.
Palatine, IL 60074-2018

Ph:847-359-0746
Fax:847-705-9388

Editor:
Amolak Singh Jammu

Astt. Editor:
Jaspreet Kaur
Kuljeet Singh

Graphics:
Mandeep Singh

California Bureau:
Ashok Bhaura
(Bureau Chief)
925-752-8025
Tarlochan Singh Dupalpur
(408) 903-9952
Charanjit Singh Pannu
408-608-4961
Devinder Singh
(510) 750-5757
Shiara Dhindsa
661-703-6664
Director Bus. Relations:
Pritam S. Grewal
408-406-0703

Jalandhar Bureau:
Jasvir Singh Sheeri
181-325-1889
181-299-9200

Distributed in:
California, Illinois, Indiana, Michigan, Wisconsin, Ohio, Iowa, Mississippi, Arkansas, Texas, Nevada, Virginia, Oregon, Arizona, Georgia, Florida, Massachusetts, Washington, Kansas, Minnesota

ਡਾਕ ਰਾਹੀਂ ਪਰਚਾ ਮੰਗਵਾਉਣ ਲਈ
ਸਾਲਾਨਾ ਚੰਦਾ: 75 ਡਾਲਰ,
ਪੰਜ ਸਾਲ ਲਈ: 350 ਡਾਲਰ

ਨੋਟ: ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਵਿਚ ਛਪੇ ਲੇਖਾਂ ਵਿਚਲੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨਾਲ ਅਦਾਰਾ ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਦਾ ਸਹਿਮਤ ਹੋਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਹੈ।
ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਵਿਚ ਛਪੇ ਇਸ਼ਤਿਹਾਰਾਂ ਵਿਚ ਕੀਤੇ ਗਏ ਦਾਅਵਿਆਂ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਕਿ ਅਦਾਰਾ ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਤਾਈਦ ਕਰਦਾ ਹੋਵੇ।

Disclaimer
The views expressed in the articles published in the columns of Punjab Times are that of their writers, and it is not implied that Punjab Times endorses them.

Sameway Punjab Times does not necessarily endorses the claims made in the advertisements published in Punjab Times.

All disputes subject to Chicago jurisdiction.

ਮੁਸ਼ਰਫ ਵਲੋਂ ਮੁੜ ਸੱਤਾ ਸੰਭਾਲਣ ਦੀਆਂ ਮਸ਼ਕਾਂ

ਦੇ ਬਾਪੜੇ ਨਾਲ ਹੀ ਆਸਿਫ ਅਲੀ ਜ਼ਰਦਾਰੀ ਆਪਣੀ ਪਤਨੀ ਬੇਨਜ਼ੀਰ ਭੁੱਟੋ ਦੀ ਚੋਣ ਮੁਹਿੰਮ ਦੌਰਾਨ ਹੋਈ ਮੌਤ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਬਣੇ ਸਨ। ਪਰ ਚੋਣਾਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਬਣੀ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਹਾਲਤ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਹਰ ਮਸਲੇ ਉੱਪਰ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਕੁਝ ਹੋਰ ਕਹਿਣ ਲੱਗਦਾ ਹੈ, ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਕੁਝ ਹੋਰ ਅਤੇ ਫੌਜ ਤੇ ਆਈ.ਐਸ.ਆਈ. ਦਾ ਮੁਖੀ ਕੁਝ ਹੋਰ ਬਿਆਨ ਦੇਣ ਲੱਗਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਨੇਵੀ ਦਾ ਮੁਖੀ ਆਪਣਾ ਵੱਖਰਾ ਰਾਗ ਅਲਾਪ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਇੰਜ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਇਕ ਢੰਗ ਨਾਲ ਅੰਦਰੂਨੀ ਰੂਪ ਵਿਚ ਆਪਸ-ਵਿਰੋਧੀ ਹਕੂਮਤ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਸਾਹਮਣੇ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਜਮਹੂਰੀ ਸੱਤਾ ਉੱਪਰ ਫੌਜ ਅਤੇ ਆਈ.ਐਸ.ਆਈ. ਦੀ ਹਾਲੇ ਵੀ ਜਾਰੀ ਪਕੜ ਦਾ ਹਾਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਪ੍ਰਵੇਜ਼ ਮੁਸ਼ਰਫ ਨੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਸੱਦਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੇ ਬਚਾਅ ਲਈ ਉਹ ਫੌਜ ਅਤੇ ਆਈ.ਐਸ.ਆਈ. ਦੀ ਹਮਾਇਤ ਕਾਰਨ। ਇਥੇ ਜ਼ਿਕਰਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਜਨਰਲ ਪ੍ਰਵੇਜ਼ ਮੁਸ਼ਰਫ ਹਾਲ ਹੀ ਵਿਚ ਦਿੱਲੀ ਵਿਚ ਇਕ ਕੌਮੀ ਪੱਧਰ ਦੇ ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਵਲੋਂ ਕਰਵਾਏ ਗਏ ਸਮਾਗਮ ਵਿਚ ਹਿੱਸਾ ਲੈ ਕੇ ਗਏ ਹਨ ਅਤੇ ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਾਫੀ ਚੁਭਵੀਂ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਚ ਗੱਲਾਂ ਕੀਤੀਆਂ ਹਨ। ਆਪਣੀ ਇਸ ਫੇਰੀ ਦੌਰਾਨ ਮੈਗਜ਼ੀਨ ‘ਇੰਡੀਆ ਟੂਡੇ’ ਵਲੋਂ

ਕਰਵਾਏ ਗਏ ਸਮਾਗਮ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਥੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੀ ਕਸ਼ਮੀਰ ਉੱਪਰ ਪ੍ਰਜ਼ੀਸ਼ਨ ਅਤੇ ਕਾਰਗਿਲ ਜੰਗ ਨੂੰ ਵੀ ਜਾਇਜ਼ ਠਹਿਰਾਇਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਥੋਂ ਤੱਕ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜੇ ਕਸ਼ਮੀਰ ਦਾ ਮਸਲਾ ਸੁਲਝਾਇਆ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ ਤਾਂ ਹੋਰ ਵੀ ਕਾਰਗਿਲ ਵਾਪਰ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਆਖਣਾ ਹੈ ਕਿ ਕਸ਼ਮੀਰ ਦਾ ਮੁੱਦਾ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀਆਂ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਨਾਲ ਜੁੜਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਦੋਨਾਂ ਮੁਲਕਾਂ ਵਿਚਾਲੇ ਕਲੇਸ਼ ਨੂੰ ਠੱਲ੍ਹ ਕਰਨ ਲਈ ਕਸ਼ਮੀਰ ਦਾ ਮਸਲਾ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸੁਲਝਾਇਆ ਜਾਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ।

ਮੁਸ਼ਰਫ ਨੇ ਲਲਕਾਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਜੰਗ ਤੋਂ ਨਹੀਂ ਡਰਦਾ, ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਕੋਲ ਵੀ ਫੌਜ ਅਤੇ ਹਥਿਆਰ ਹਨ। ਇੰਝ ਜਿਸ ਢੰਗ ਨਾਲ ਪ੍ਰਵੇਜ਼ ਮੁਸ਼ਰਫ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਬੜਕਾਂ ਮਾਰ ਕੇ ਗਿਆ ਹੈ, ਇਸ ਤੋਂ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਜਮਹੂਰੀ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਹੋ ਰਹੀ ਮੰਦੀ ਹਾਲਤ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਫੌਜ ਮੁੜ ਤੋਂ ਸੱਤਾ ਸੰਭਾਲਣ ਲਈ ਮਸ਼ਕਾਂ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਥੇ ਇਹ ਜ਼ਿਕਰਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਸੱਤਾ ਦੀ ਸਿਆਸਤ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਨਵਾਜ਼ ਸ਼ਰੀਫ ਅਤੇ ਸ਼੍ਰੀ ਆਸਿਫ ਅਲੀ ਜ਼ਰਦਾਰੀ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਆਪਸ ਵਿਚ ਉਲਝੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਜ਼ਰਦਾਰੀ ਨੇ ਕੁਝ ਦਿਨ ਪਹਿਲਾਂ ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਨਵਾਜ਼ ਸ਼ਰੀਫ ਦੇ ਭਰਾ ਸ਼੍ਰੀ ਸ਼ਾਹਬਾਜ਼ ਸ਼ਰੀਫ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਮੁਅੱਤਲ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਹੈ

ਖੇਤਰੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਹੱਥੋਂ ਕਾਂਗਰਸ ਤੇ ਭਾਜਪਾ ਦਾ ਨੱਕ ‘ਚ ਦਮ

ਲਈ ਸੀਟਾਂ ਦੇ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਕਾਂਗਰਸ ਅਤੇ ਸਮਾਜਵਾਦੀ ਪਾਰਟੀ ਵਿਚਾਲੇ ਖਿੱਚੋਤਾਣ ਚੱਲ ਰਹੀ ਹੈ। ਭਾਵੇਂ ਕਿ ਸਮਾਜਵਾਦੀ ਪਾਰਟੀ ਇਹ ਐਲਾਨ ਕਰ ਚੁੱਕੀ ਹੈ ਕਿ ਕਾਂਗਰਸ ਨਾਲ ਇਸ ਦਾ ਗਠਜੋੜ ਟੁੱਟ ਚੁੱਕਾ ਹੈ, ਪਰ ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਜਨਰਲ ਸਕੱਤਰ ਤੇ ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ‘ਚ ਪਾਰਟੀ ਮਾਮਲਿਆਂ ਦੇ ਇੰਚਾਰਜ ਦਿਗਵਿਜੈ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ‘ਚ ਸਮਾਜਵਾਦੀ ਪਾਰਟੀ ਨਾਲ ਸੀਟਾਂ ਦੀ ਵੰਡ ਬਾਰੇ ਗੱਲਬਾਤ ਹਾਲਾਂ ਵੀ ਜਾਰੀ ਹੈ। ਕਾਂਗਰਸ ਯੂ.ਪੀ. ਦੀਆਂ 80 ਵਿਚੋਂ 25 ਸੀਟਾਂ ‘ਤੇ ਚੋਣ ਲੜਨੀ ਚਾਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਜਦਕਿ ਸਮਾਜਵਾਦੀ ਪਾਰਟੀ ਸਿਰਫ 17 ਸੀਟਾਂ ਕਾਂਗਰਸ ਨੂੰ ਛੱਡਣਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਅੜਿੱਕਾ ਕਾਂਗਰਸ ਵਲੋਂ 24 ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕਰਨ ਪਿੱਛੋਂ ਖੜ੍ਹਾ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਕੇਂਦਰ ‘ਚ ਤੀਜਾ ਬਦਲ ਉਸਾਰਨ ਲਈ ਮਾਰਕਸਵਾਦੀ ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਪਾਰਟੀ ਨੇ ਐਨ.ਡੀ.ਏ. ਦੇ ਧਰਮ ਨਿਰਪੱਖ ਭਾਈਵਾਲਾਂ ਤੇ ਯੂ.ਪੀ.ਏ. ਦੀਆਂ ਨਿੱਜੀਕਰਨ ਵਿਰੋਧੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਨੂੰ ਮਦਦ ਲਈ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਤੀਜੇ ਬਦਲ

ਦੀਆਂ ਸੰਭਾਵਨਾਵਾਂ ਭਾਵੇਂ ਚੋਣ ਨਤੀਜਿਆਂ ਪਿੱਛੋਂ ਸਾਹਮਣੇ ਆਉਣਗੀਆਂ, ਪਰ ਇਸ ਦਿਸ਼ਾ ‘ਚ ਹੋਈ ਪਹਿਲਕਦਮੀ ਐਨ.ਡੀ.ਏ. ਤੇ ਯੂ.ਪੀ.ਏ. ਦੋਹਾਂ ਲਈ ਸਿਰਦਰਦੀ ਪੈਦਾ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਸਹਿਯੋਗੀ ਮੰਨੀਆਂ ਜਾਣ ਵਾਲੀਆਂ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੋਹਾਂ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਕੌਮੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਨੂੰ ਅੱਖਾਂ ਦਿਖਾ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਦੋਵੇਂ ਰਾਜਸੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਸਹਿਯੋਗੀ ਦਲਾਂ ਦੀ ਵਧ ਸੀਟਾਂ ਦੀ ਮੰਗ ਨੂੰ ਗਠਜੋੜ ਦੀ ਥਾਂ ਮੌਕਾਪ੍ਰਸਤੀ ਦੀ ਰਾਜਨੀਤੀ ਸਮਝ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਭਾਰਤ ‘ਚ ਰਾਜਸੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੇ ਗਠਜੋੜ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਦੀ ਪੱਧਰ ‘ਤੇ ਨਾ ਹੋ ਕੇ ਮੌਕੇ ਦੀ ਲੋੜ ਅਨੁਸਾਰ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਚਿਰ ਹੰਢਣਸਾਰ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ। ਦੇਸ਼ ‘ਚ ਖੇਤਰੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੀ ਚੜ੍ਹਤ ਦਾ ਇਹ ਕਾਰਨ ਵੀ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੌਮੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਏਕਤਾ, ਅਖੰਡਤਾ ਦੇ ਨਾਂ ‘ਤੇ ਖੇਤਰੀ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਵਲ ਧਿਆਨ ਨਹੀਂ ਦੇ ਰਹੀਆਂ, ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਖੇਤਰੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਟਿਕਣ ‘ਚ ਮੁਸ਼ਕਲ ਆ ਰਹੀ ਹੈ।

ਲੋਕ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਨੂੰ ਵੇਖਦਿਆਂ ਡੇਰੇ ਵਾਲੇ ਵੀ ਹਮਲਾਵਰ ਹੋਏ

ਬਠਿੰਡਾ : ਲੋਕ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਦੇ ਸਨਮੁਖ, ਸੌਦਾ ਸਾਧ ਵਿਰੁਧ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਤੋਂ ਜਾਰੀ ‘ਹੁਕਮਨਾਮਿਆਂ’ ਨੂੰ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਕਰਦਿਆਂ ਬਾਦਲ ਸਰਕਾਰ ਵਲੋਂ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ‘ਚ ਅਪਣੀਆਂ ਸਰਗਰਮੀਆਂ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨ ਦੀ ਦਿਤੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦੀ ਮਿਸਾਲ ਸਲਾਬਤਪੁਰਾ ਡੇਰੇ ‘ਚ ਬੀਤੇ ਦਿਨੀਂ ਹੋਈ ਨਾਮ ਚਰਚਾ ਤੋਂ ਮਿਲਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਡੇਰੇ ਦੇ ਸਿਆਸੀ ਵਿੰਗ ਨੇ ਰੱਜ ਕੇ ਜੁਹਿਰ ਉਗਲਿਆ। ਡੇਰੇ ਦੀ ਨਵੀਂ ਫ਼ੈਡਰੇਸ਼ਨ ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕਰਦਿਆਂ ਸਿਆਸੀ ਵਿੰਗ ਨੇ ਪੁਲਿਸ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਨੂੰ ਚੋਤਾਵਨੀ ਤਕ ਦੇ ਦਿਤੀ ਕਿ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਸਮੇਂ ‘ਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਹਿਸਾਬ-ਕਿਤਾਬ ਲਿਆ ਜਾਵੇਗਾ।

ਸੌਦਾ ਸਾਧ ਦੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚਲੇ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੇ ਡੇਰੇ ਸਲਾਬਤਪੁਰਾ ਵਿਚ ਬਲਾਕ ਬਰਨਾਲਾ ਤੇ ਧਨੌਲਾ ਦੇ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ ਨੇ ਇਕੱਠੇ ਹੋ

ਕੇ ਨਾਮ ਚਰਚਾ ਕੀਤੀ। ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਡੇਰੇ ਦੇ ਸਿਆਸੀ ਵਿੰਗ ਦੇ ਚੇਅਰਮੈਨ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਨੇ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ ਨੂੰ ਸੰਬੋਧਨ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ, “ਨਾਮ ਚਰਚਾਵਾਂ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨ ਲਈ ਹੁਣ ਸਾਨੂੰ ਸਬਰ ਤੋੜਨਾ ਹੀ ਪਵੇਗਾ।” ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ ਦੇ ਇਸ ਇਕੱਠ ‘ਚ ਦੇਖਣ ਨੂੰ ਮਿਲਿਆ ਕਿ ਪ੍ਰੇਮੀ, ਲੋਕ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਦੌਰਾਨ ਪਿਛਲੀਆਂ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਵਾਂਗ ਇਕਜੁਟਤਾ ਨਾਲ ਵੋਟਾਂ ਪਾਉਣ ਦੇ ਰੌਅ ਵਿਚ ਹਨ ਅਤੇ ਇਸ ਵਾਰ ਜ਼ਿਆਦਾ ਜ਼ੋਰ ਵਧ ਤੋਂ ਵਧ ਵੋਟਿੰਗ ਕਰਾਉਣ ਲਈ ਲਾਉਣਗੇ।

ਸਿਆਸੀ ਵਿੰਗ ਦੇ ਚੇਅਰਮੈਨ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਸਮੇਤ ਮੇਜਰ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਰਾਜ ਸਿੰਘ ਕਿੰਗਰਾ ਨੇ ਕਿਹਾ, “ਅਸੀਂ ਡੇਰੇ ਦੀ ਸੰਗਤ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਲਈ ਪੂਰੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਦੌਰੇ ਉੱਤੇ ਹਾਂ ਅਤੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ‘ਚ ਸ਼੍ਰੀ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਬਿਲਕੁਲ ਨੇੜਲੇ ਨਾਮ ਚਰਚਾ ਘਰ ‘ਚ ਡੇਰੇ ਦੀ ਸੰਗਤ

ਅਤੇ ਹੁਣ ਕਿਆਨੀ ਵਲੋਂ 16 ਮਾਰਚ ਤੱਕ ਹਾਲਾਤ ਸੁਧਾਰਨ ਦੇ ਅਲਟੀਮੇਟਮ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਜ਼ਰਦਾਰੀ ਅਤੇ ਨਵਾਜ਼ ਸ਼ਰੀਫ ਆਪਸ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਸਮਝੌਤੇ ‘ਤੇ ਅਪੜਣ ਦੀਆਂ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ।

ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਸਿਆਸਤਦਾਨ ਮੌਲਾਨਾ ਅਫਜ਼ਲ-ਉਰ-ਰਹਿਮਾਨ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਦੋਨਾਂ ਧਿਰਾਂ ਵਿਚ ਸਮਝੌਤਾ ਕਰਵਾਉਣ ਦੀਆਂ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਹੋ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਪਰ ਨਵਾਜ਼ ਸ਼ਰੀਫ ਆਪਣੀਆਂ ਮੰਗਾਂ ‘ਤੇ ਅੜੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਆਸਿਫ ਅਲੀ ਜ਼ਰਦਾਰੀ ਨੇ ਸ਼ਾਹਬਾਜ਼ ਸ਼ਰੀਫ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਮੁੜ ਸੱਤਾ ਬਖਸ਼ਣ ਸਮੇਤ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਮੰਗਾਂ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਨ ਦਾ ਵਾਅਦਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ, ਪਰ ਸ਼ਰੀਫ ਸਰਕਾਰ ਉੱਪਰ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਕਰਨ ਲਈ

ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਗੇਂਦ ਹੁਣ ਸ਼ਰੀਫ ਦੇ ਵਿਹੜੇ ਵਿਚ ਹੈ। ਇਥੇ ਜ਼ਿਕਰਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਨਵਾਜ਼ ਸ਼ਰੀਫ ਨੇ ਹਟਾਏ ਗਏ ਜੱਜਾਂ ਦੀ ਬਹਾਲੀ ਦੀ ਮੰਗ ਵੀ ਉਠਾਈ ਹੈ। ਉਂਜ ਜ਼ਰਦਾਰੀ ਨੇ ਸ਼ਰੀਫ ਭਰਾਵਾਂ ਨੂੰ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟ ਤੋਂ ਅਯੋਗ ਕਰਾਰ ਦੇਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਵਾਪਸ ਲੈਣ ਸਮੇਤ ਸ਼ਾਹਬਾਜ਼ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਮੁੜ ਬਹਾਲ ਕਰਨ ਦੀਆਂ ਮੰਗਾਂ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਨ ਦਾ ਵਾਅਦਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਪਰ ਨਾਲ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਹੈ ਕਿ ਨਵਾਜ਼ ਸ਼ਰੀਫ ਨੂੰ ਲੋਂਗ ਮਾਰਚ ਦਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਆਪਣਾ ਸੱਦਾ ਵਾਪਸ ਲੈਣਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਯਾਦ ਰਹੇ ਸ਼ਰੀਫ ਭਰਵਾਂ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਗੈਰਜਮਹੂਰੀ ਰੂਪ ਵਿਚ ਭੰਗ ਕਰਨ ਦੇ ਵਿਰੁਧ ਲੋਂਗ ਮਾਰਚ ਦਾ ਸੱਦਾ ਦਿੱਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ।

ਮੰਦੇ ਨੂੰ ਠੱਲ੍ਹ ਪਾਉਣ ਲਈ ਹਰ ਹੀਲਾ ਵਰਤਾਂਗੇ-ਓਬਾਮਾ

ਵਾਸ਼ਿੰਗਟਨ : ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਬਰਾਕ ਓਬਾਮਾ ਨੇ ਆਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਮੰਦੇ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਅਤੇ ਅਰਬਚਾਰੇ ਨੂੰ ਤਰੱਕੀ ਦੇ ਰਾਹ ਪਾਉਣ ਲਈ ਉਹ ਹਰ ਹੀਲਾ ਵਰਤਣਗੇ, ਨਾਲ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਆਪਣੀਆਂ ਬਜਟ ਤਜਵੀਜ਼ਾਂ ਦੇ ਆਲੋਚਕਾਂ ਉੱਤੇ ਵਾਰ ਕਰਦਿਆਂ ਆਖਿਆ ਕਿ ਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਹੋਰ ਵੀ ਮੁਸ਼ਕਲ ਭਰੇ ਫੈਸਲੇ ਲੈਣੇ ਪੈ ਸਕਦੇ ਹਨ।

ਸਨਿਚਰਵਾਰ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਹਫ਼ਤਾਵਾਰੀ ਰੇਡੀਓ ਭਾਸ਼ਣ ਵਿਚ ਬੋਲਦਿਆਂ ਸ਼੍ਰੀ ਓਬਾਮਾ ਨੇ ਆਖਿਆ ਕਿ ਮੈਂ ਜਿਸ ਦਿਨ ਅਹੁਦਾ ਸੰਭਾਲਿਆ ਸੀ, ਮੈਨੂੰ ਉਸੇ ਦਿਨ ਹੀ ਪਤਾ ਸੀ ਕਿ ਇਸ ਸੰਕਟ ਨੂੰ ਹੱਲ ਕਰਨਾ ਕੋਈ ਐਡਾ ਆਸਾਨ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਇਸ ਦਾ ਹੱਲ ਕੋਈ ਰਾਤੋ ਰਾਤ ਨਿਕਲਣ ਲੱਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਸਾਨੂੰ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਕਈ ਮਹੀਨਿਆਂ ਤੱਕ ਮੁਸ਼ਕਲ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚੋਂ ਗੁਜ਼ਰਨਾ ਪੈ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਓਬਾਮਾ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿ 20 ਜਨਵਰੀ ਨੂੰ ਅਹੁਦਾ ਸੰਭਾਲਣ ਪਿੱਛੋਂ ਮੌਜੂਦਾ ਆਰਥਿਕ ਸੰਕਟ ਨੂੰ ਹੱਲ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਕਈ ਸਾਰੀਆਂ ਦਲੇਰਾਨਾ ਤਜਵੀਜ਼ਾਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀਆਂ ਹਨ, ਨੇ ਜ਼ੋਰ ਦੇ ਕੇ ਆਖਿਆ ਕਿ ਮੇਰਾ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਇਸ ਸੰਕਟ ਨੂੰ ਹੱਲ ਕਰਨ ਅਤੇ ਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਚੰਗੇ ਦਿਨਾਂ ਵੱਲ ਲਿਜਾਣ ਵਾਸਤੇ ਹਰ ਹੀਲਾ ਵਰਤਣ ਪ੍ਰਤੀ ਦ੍ਰਿੜ ਸੰਕਲਪ ਹੈ। ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਆਰਥਿਕ ਹੁਲਾਰਾ ਬਿਲ ਅਤੇ ਘਰਾਂ ਦੇ ਫੋਰਕਲੋਜ਼ਰ ਰੋਕਣ ਲਈ ਐਲਾਨੀ ਯੋਜਨਾ ਦਾ ਤਫਸੀਲ ਨਾਲ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਾਲ 2010 ਲਈ 3.5 ਟ੍ਰਿਲੀਅਨ ਡਾਲਰ ਦੇ ਬਜਟ ਨੂੰ ਪਾਸ ਕਰਨ ਲਈ ਹੋਣ ਵਾਲੀ ਵਿਧਾਨਕ ਕਸ਼ਮਕਸ਼ ਦਾ ਵੀ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ। ਓਬਾਮਾ ਜੋ ਕਿ ਖੁਦ ਡੈਮੋਕਰੇਟ ਹਨ, ਨੇ ਇਹ ਗੱਲ ਬਿਲਕੁਲ ਸਪਸ਼ਟ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਹੈਲਥਕੇਅਰ

ਸਿਸਟਮ ਦੇ ਮੁਕੰਮਲ ਸੁਧਾਰ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਸ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਵਿਚ ਬਜਟ ਦਾ ਘਾਟਾ ਘਟੇਗਾ ਅਤੇ ਆਰਥਿਕ ਵਿਕਾਸ ਵਧੇਗਾ।

ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਭਵਨ ਵਲੋਂ ਵੀਰਵਾਰ ਨੂੰ ਹੈਲਥਕੇਅਰ ਲਾਗਤ ਘਟਾਉਣ ਅਤੇ ਸਿਹਤ ਬੀਮਾ ਰਹਿਤ ਅਮਰੀਕਨਾਂ ਨੂੰ ਬੀਮਾ ਦਿਵਾਉਣ ਲਈ ਅਰੰਭੀ ਗਈ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਬਾਰੇ ਇਕ ਸਿਖਰ ਸੰਮੇਲਨ ਅਰੰਭ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਕਿ ਅਮਰੀਕੀ ਸਿਹਤ ਸੰਭਾਲ ਦੀ ਲਾਗਤ ਸਾਲਾਨਾ 2.5 ਟ੍ਰਿਲੀਅਨ ਵਧਦੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ ਜਦੋਂਕਿ ਬੀਮਾ ਰਹਿਤ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ 4.6 ਕਰੋੜ ਹੋ ਗਈ ਹੈ।

ਰਿਪਬਲਿਕਨ ਪਾਰਟੀ ਨੇ ਹੈਲਥਕੇਅਰ ਵਿਚ ਸਰਕਾਰੀ ਦਖਲ ਦਾ ਸਖਤ ਵਿਰੋਧ ਕੀਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਆਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਸਰਕਾਰ ਇਸ ਖੇਤਰ ‘ਚ ਦਖਲਅੰਦਾਜ਼ੀ ਕਰਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਕੰਪਨੀਆਂ ਇਹ ਸੋਚ ਕੇ ਲੱਖਾਂ ਅਜਿਹੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਸਿਹਤ ਬੀਮਾ ਸਹੂਲਤ ਦੇਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ ਜਿਹੜੇ ਇਸ ਵੇਲੇ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਹੈਲਥਕੇਅਰ ਦਾ ਅਨੰਦ ਮਾਣ ਰਹੇ ਹਨ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਆਪੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਾਰ ਲਵੇਗੀ। ਜ਼ਿਕਰਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਪਿਛਲੇ ਮਹੀਨੇ ਬਜਟ ਪੇਸ਼ ਕਰਦਿਆਂ ਸ਼੍ਰੀ ਓਬਾਮਾ ਨੇ ਹੈਲਥਕੇਅਰ ਸੁਧਾਰਨ ਲਈ 10 ਸਾਲਾਂ ਅੰਦਰ 634 ਅਰਬ ਡਾਲਰ ਰਾਖਵੇਂ ਰੱਖਣ ਦੀ ਤਜਵੀਜ਼ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਸ਼ੇਅਰਬਾਜ਼ਾਰ ਦੇ ਮੰਦੇ ਬਾਰੇ ਸ਼੍ਰੀ ਓਬਾਮਾ ਨੇ ਆਪਣੇ ਤੋਂ ਪਹਿਲੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਕਾਂ ‘ਚ ਨੁਕਸ ਕੱਢਦਿਆਂ ਆਖਿਆ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਗ਼ੈਰ-ਜ਼ਿਮੇਵਾਰਾਨਾ ਵਿਹਾਰ ਕਰਕੇ ਕੰਪਨੀਆਂ ਆਪਣੀਆਂ ਲਾਗਤਾਂ ਲੁਕਾਉਣ ਅਤੇ ਜ਼ਿਮੇਵਾਰੀ ਤੋਂ ਬਚਣ ਲਈ ਕਾਇਦੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਗਲਤ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦੀਆਂ ਆਈਆਂ ਹਨ। ਅਸੀਂ ਇਸ ਸਭ ਨੂੰ ਰੋਕਾਂਗੇ।

ਨਾਲ ਮਿਲ ਕੇ ਆਏ ਹਾਂ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਤਰਨ ਤਾਰਨ, ਹੁਸ਼ਿਆਰਪੁਰ, ਗੁਰਦਾਸਪੁਰ, ਪਠਾਨਕੋਟ, ਜਲੰਧਰ, ਫਗਵਾੜਾ, ਕਪੂਰਥਲਾ ਤੇ ਸ਼ਹੀਦ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਨਗਰ (ਨਵਾਂ ਸ਼ਹਿਰ) ਸਮੇਤ ਸਾਰੇ ਸੂਬੇ ‘ਚ ਡੇਰੇ ਦੀ ਸੰਗਤ ਦੇ ਇਕੱਠ ਕਰ ਕੇ ਸਿਆਸੀ ਵਿਚਾਰ ਸੁਣ ਚੁਕੇ ਹਾਂ।”

ਬਰਨਾਲਾ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਦੀ ਤਿੱਖੀ ਆਲੋਚਨਾ ਕਰਦਿਆਂ ਪ੍ਰੇਮੀ ਆਗੂਆਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਥੇ ਹੀ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ ਨੂੰ ਨਾਮ ਚਰਚਾ ਕਰਨ ਤੋਂ ਰੋਕਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਜਦਕਿ ਪੰਜਾਬ ‘ਚ ਕਿਤੇ ਕੋਈ ਗੜਬੜ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ।

ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ ਨੇ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ, “ਡੇਰੇ ਵਲੋਂ 20 ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ 40 ਸਾਲ ਤਕ ਉਮਰ ਦੇ ਨੌਜਵਾਨ ਲੜਕੇ ਅਤੇ ਲੜਕੀਆਂ ਦੀ ਯੁਥ ਵੈਲਫੇਅਰ ਫ਼ੈਡਰੇਸ਼ਨ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਹੋ ਚੁੱਕੀ ਹੈ ਅਤੇ ਕੌਮੀ ਪੱਧਰ ਉੱਤੇ ਭਰਤੀ ਚਲ ਰਹੀ ਹੈ।” ਕਹਿਣ ਨੂੰ

ਇਹ ਫ਼ੈਡਰੇਸ਼ਨ ਸਮਾਜਕ ਬੁਰਾਈਆਂ ਵਿਰੁਧ ਲੜੇਗੀ, ਪਰ ਸੂਤਰਾਂ ਮੁਤਾਬਕ ਫ਼ੈਡਰੇਸ਼ਨ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ ਵਲੋਂ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਕੁੱਟਣ ਲਈ ਗਰੇਹ ਜਥੇਬੰਦ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ (ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ) ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸ. ਸਿਮਰਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਮਾਨ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਦੇ ਮੁੱਖ ਸੇਵਾਦਾਰ ਅਤੇ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਸੌਦਾ ਸਾਧ ਨਾਲ ਨੇਤਤਾ ਵਧਾਉਣੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿਤੀ ਹੈ, ਇਸੇ ਲਈ ਪੰਜਾਬ ‘ਚ ਨਾਮ ਚਰਚਾ ਰੋਕਦੇ ਸਿੱਖ ਕੁੱਟੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਡੇਰੇ ਦੇ ਸਿਆਸੀ ਵਿੰਗ ਦੇ ਚੇਅਰਮੈਨ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਭੜਕਾਊ ਬਿਆਨ ਨਹੀਂ ਦੇਣੇ ਚਾਹੀਦੇ। ਇਹ ਖ਼ਤਰਨਾਕ ਖੇਡ ਹੈ, ਜੋ ਆਰ.ਐਸ.ਐਸ. ਵਲੋਂ ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਨੂੰ ਬਰਬਾਦ ਕਰਨ ਲਈ ਨਾਗਪੁਰ ਤੋਂ ਖੇਡੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ।

ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਦਾ ਆਨਰੇਰੀ ਸਲਾਹਕਾਰ ਬੋਰਡ

ਸ. ਬਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ
ਸ. ਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ
ਸ. ਹਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸਾਹੀ
ਸ. ਜੈਦੇਵ ਸਿੰਘ ਭੱਠਲ
ਸ.ਮੁਖਤਿਆਰ ਸਿੰਘ ਹੀਰ

ਸ. ਜਗਦੀਸ਼ਰ ਸਿੰਘ ਕਲੇਰ (ਮਿਲਵਾਕੀ)
ਸ. ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਦਰਤ
ਸ. ਰਾਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਬੈਂਸ
ਸ. ਗੁਰਮੀਤ ਸਿੰਘ ਖਾਲਸਾ (ਕੈਲੇਫੋਰਨੀਆ)

ਬੀਬੀ ਨਵਦੀਪ ਕੌਰ (ਡਾ.)
ਸ਼੍ਰੀ ਸੰਨੀ ਧੂੜ (ਮਿਸ਼ੀਗਨ)
ਪ੍ਰੋ ਜੋਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਰਮਦੇਵ
ਸ. ਸਵਰਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਢਿਲੌਂ
ਸ. ਅਮੋਲਕ ਸਿੰਘ ਗਾਖਲ
ਸ. ਹਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਦਿਓਲ
ਡਾ. ਗੁਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਬਸਰਾਨ

ਸੱਚਾ ਸੌਦਾ ਵਾਲਿਆਂ ਖਿਲਾਫ ਧਰਮ ਯੁੱਧ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨ ਦਾ ਐਲਾਨ

ਤਲਵੰਡੀ ਸਾਬੋ : ਡੇਰਾ ਸਿਰਸਾ ਖਿਲਾਫ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਜਾਰੀ ਹੁਕਮਨਾਮਾ ਲਾਗੂ ਕਰਵਾਉਣ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬ ਅੰਦਰ ਸਾਰੇ ਡੇਰੇ ਮੁਕੰਮਲ ਰੂਪ ਵਿਚ ਬੰਦ ਕਰਵਾਉਣ ਲਈ ਸਿੱਖ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਨੇ ਲੰਘੀ 8 ਮਾਰਚ ਨੂੰ ਤਖਤ ਸ੍ਰੀ ਦਮਦਮਾ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਧਰਮਯੁੱਧ ਮੋਰਚਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਪੜਾਅ ਵਜੋਂ 22 ਮਾਰਚ ਤੋਂ ਗਿਆਰਾਂ ਮਰਜੀਵਤੋਂ ਸਿੰਘਾਂ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਜਥਾ ਤਖਤ ਸ੍ਰੀ ਦਮਦਮਾ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਡੇਰਾ ਸਲਾਬਤਪੁਰਾ ਬੰਦ ਕਰਵਾਉਣ ਲਈ ਰਵਾਨਾ ਹੋਵੇਗਾ।

ਤਖਤ ਸ੍ਰੀ ਦਮਦਮਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਜਥੇਦਾਰ ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਨੰਦਗੜ੍ਹ, ਜਿਹੜੇ ਲੰਘੀ 8 ਮਾਰਚ ਨੂੰ ਸਿੱਖ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਦੀ ਇਥੇ ਹੋਈ ਮੀਟਿੰਗ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ, ਨੇ ਪੱਤਰਕਾਰਾਂ ਨਾਲ ਗੱਲਬਾਤ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਡੇਰਾ ਸਿਰਸਾ ਖਿਲਾਫ 17 ਮਈ, 2007 ਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਜਾਰੀ ਹੁਕਮਨਾਮੇ ਨਾਲ ਖੜ੍ਹੇ ਹਨ। ਇਸ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਡੇਰਾ ਸਿਰਸਾ ਬੰਦ ਕਰਨ ਤੱਕ ਸੰਘਰਸ਼ ਜਾਰੀ ਰੱਖਣ ਅਤੇ ਡੇਰਾ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ ਦਾ ਬਾਈਕਾਟ ਕਰਨ ਦੀ ਗੱਲ ਕਹੀ ਗਈ।

ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਇਥੋਂ ਰਵਾਨਾ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਸ਼ਹੀਦੀ ਜਥੇ ਦੇ ਸਿੰਘਾਂ ਨੂੰ ਸਿਰੋਪੇ ਭੇਟ ਕਰਨਗੇ। ਪੰਥਕ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਦੀ ਮੀਟਿੰਗ ਨੂੰ ਸੰਬੋਧਨ ਕਰਦਿਆਂ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ (ਪੰਥ ਪ੍ਰਧਾਨੀ) ਦੇ ਚੇਅਰਮੈਨ ਦਲਜੀਤ ਸਿੰਘ ਬਿੱਟੂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਪੰਥਕ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਹੀ ਰਾਜ ਵਿਚ ਮੁੜ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ ਨੂੰ ਇਕੱਠੇ ਹੋਣ ਦਾ ਮੌਕਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਅਕਾਲੀ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਖੁੱਲ੍ਹ ਸਦਕਾ ਹੀ ਥਾਂ-ਥਾਂ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ ਦੀਆਂ ਨਾਮ ਚਰਚਾਵਾਂ ਸਰਕਾਰੀ ਸੂਰੱਖਿਆ ਪ੍ਰਬੰਧਾਂ ਹੇਠ ਹੋ ਰਹੀਆਂ ਹਨ ਤੇ ਹੁਣ ਡੇਰੇ ਵੀ ਖੁੱਲ੍ਹਣ 'ਤੇ ਆਏ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਡੇਰਾ ਸਿਰਸਾ ਖਿਲਾਫ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਮੋਰਚਾ ਸਿੱਖ ਇਤਿਹਾਸ ਦਾ ਅਹਿਮ ਮੋਰਚਾ ਹੋਵੇਗਾ।

ਸੰਤ ਬਲਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦਾਦੂ ਸਾਹਿਬ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅਕਾਲੀ ਸਰਕਾਰ ਵਲੋਂ ਪੰਜਾਬ ਅੰਦਰ ਡੇਰਾ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ ਨੂੰ ਸ਼ਹਿ ਦੇਣ, ਨਾਮ ਚਰਚਾਵਾਂ ਕਰਵਾਉਣ, ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਧਾਰਮਿਕ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਬੰਦ ਕਰਨ ਅਤੇ ਮਾਮਲੇ ਦਰਜ ਕਰਨ ਦਾ ਬਾਹਰਲੇ ਰਾਜਾਂ ਅੰਦਰ ਸਿੱਖ ਧਾਰਮਿਕ ਸਮਾਗਮਾਂ 'ਤੇ ਮਾੜਾ ਅਸਰ ਪੈ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਭਾਈ ਗੁਰਸ਼ਰਨ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜਿੰਨਾ ਚਿਰ ਬਾਕੀ ਤਖਤਾਂ ਦੇ ਜਥੇਦਾਰ ਸੰਗਤਾਂ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਖੜ੍ਹਦੇ,

ਉਨ੍ਹਾਂ ਚਿਰ ਮਾਰ ਪੈਂਦੀ ਰਹੇਗੀ। ਜਸਪਾਲ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਨਾਲ ਨਾ ਚੱਲਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਪੰਥ ਵਿਚੋਂ ਛੇਕਿਆ ਜਾਵੇ।

ਮੀਟਿੰਗ ਵਿਚ ਵਿਚਾਰਾਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪੰਥਕ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਨੇ ਡੇਰੇ ਖਿਲਾਫ ਜਾਰੀ ਹੁਕਮਨਾਮੇ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚੋਂ ਡੇਰੇ ਮੁਕੰਮਲ ਰੂਪ ਵਿਚ ਬੰਦ ਕਰਵਾਉਣ ਲਈ ਤਖਤ ਸ੍ਰੀ ਦਮਦਮਾ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਹਰ ਐਤਵਾਰ ਗਿਆਰਾਂ ਮਰਜੀਵਤੋਂ ਸਿੰਘਾਂ ਦਾ ਸ਼ਹੀਦੀ ਜਥਾ ਡੇਰਾ ਸਲਾਬਤਪੁਰਾ ਵਲ ਭੇਜਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ।

ਜਥਿਆਂ ਨੂੰ ਤੋਰਨ ਲਈ ਪੰਜ ਪਿਆਰਿਆਂ ਦੀ ਚੋਣ ਕੀਤੀ ਗਈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਹਰਮੀਤ ਸਿੰਘ, ਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ, ਹਰਨੇਕ ਸਿੰਘ, ਸਵਰਨ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਬਾਬਾ ਚੜ੍ਹਤ ਸਿੰਘ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ। ਪਹਿਲੇ ਤੋਰਾਂ ਜਥਿਆਂ ਵਲੋਂ ਨਾਮ ਦਰਜ ਕਰਵਾਏ ਗਏ ਹਨ। ਗਿਆਰਾਂ ਮੈਂਬਰੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਜਥਿਆਂ ਨੂੰ 'ਸ਼ਹੀਦੀ ਜਥਿਆਂ' ਦਾ ਨਾਮ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

ਇਹ ਜਥੇ ਹਰ ਐਤਵਾਰ ਨੂੰ 12 ਵਜੇ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਅਰਦਾਸ ਕਰਕੇ ਚੱਲਿਆ

ਕਰਨਗੇ। ਪਹਿਲਾ ਜਥਾ 22 ਮਾਰਚ ਨੂੰ ਅਜੈਬ ਸਿੰਘ ਮੰਡੇਰ ਤੇ ਭਾਈ ਹਰਦੀਪ ਸਿੰਘ ਮਹਿਰਾਜ ਵਾਲਿਆਂ ਦਾ ਰਵਾਨਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਜਥੇਦਾਰ ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਨੰਦਗੜ੍ਹ ਜਥੇ ਨੂੰ ਸਿਰੋਪੇ ਭੇਟ ਕਰਨਗੇ ਅਤੇ ਪੰਜ ਪਿਆਰੇ ਅਰਦਾਸ ਮਗਰੋਂ ਰਵਾਨਾ ਕਰਨਗੇ। ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਧਾਰਮਿਕ ਦੀਵਾਨ ਸਜਾਏ ਜਾਣਗੇ।

ਪ੍ਰਾਪਤ ਰਿਪੋਰਟਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਇਸ ਮੀਟਿੰਗ ਵਿਚ ਬੁਲਾਰਿਆਂ ਨੇ ਤਿੱਖੀ ਸੁਰ ਵਿਚ ਤਕਰੀਰਾਂ ਕੀਤੀਆਂ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਅਕਾਲੀ-ਭਾਜਪਾ ਸਰਕਾਰ 'ਤੇ ਗੰਭੀਰ ਦੋਸ਼ ਲਾਉਂਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਵੋਟਾਂ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਲਈ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੇਹਰੀ ਨੀਤੀ ਅਪਣਾ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਵਲੋਂ ਇਕ ਪਾਸੇ ਤਾਂ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਜਾਰੀ ਹੋਏ ਹੁਕਮਨਾਮੇ ਅੱਗੇ ਸਿਰ ਝੁਕਾਉਣ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਡੇਰਾ ਸਿਰਸਾ ਦੇ ਸੁਰਧਾਲੂਆਂ ਦੀਆਂ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਧਾਰਮਿਕ ਸਭਾਵਾਂ ਪੁਲਿਸ ਪਹਿਰੇ ਹੇਠ ਕਰਵਾਏ ਸਿੱਖ ਸੰਗਤਾਂ 'ਤੇ ਤਸੱਦਦ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਬਹੁਤ ਮਾੜਾ ਅਤੇ ਨਿੰਦਣਯੋਗ ਹੈ। ਬੁਲਾਰਿਆਂ ਦਾ ਇਹ ਵੀ ਦੋਸ਼ ਸੀ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ

ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਜੋ ਸਿੱਖ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਵਲੋਂ ਕਰਵਾਏ ਜਾਂਦੇ ਧਾਰਮਿਕ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮਾਂ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਦਿਆਲਪੁਰਾ ਭਾਈ ਕਾ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਬਠਿੰਡਾ ਦਾ ਧਾਰਮਿਕ ਇਕੱਠ ਸੀ, ਉੱਪਰ ਪਾਬੰਦੀ ਨਾ ਲਗਾਈ ਜਾਂਦੀ ਤਾਂ ਹਰਿਆਣਾ ਅਤੇ ਰਾਜਸਥਾਨ ਸਮੇਤ ਦੂਸਰੇ ਰਾਜਾਂ ਦੀਆਂ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਇਹ ਹਿੰਮਤ ਨਾ ਪੈਂਦੀ ਕਿ ਉਥੇ ਧਾਰਮਿਕ ਅਸਥਾਨਾਂ ਵਿਚ ਹੋ ਰਹੇ ਗੁਰਮਤਿ ਸਮਾਗਮਾਂ 'ਤੇ ਪਾਬੰਦੀ ਲਾਉਂਦੀਆਂ। ਇਸ ਮੀਟਿੰਗ ਵਿਚ ਇਸ ਧਾਰਮਿਕ ਮੋਰਚੇ ਵਿਚ ਹਿੱਸਾ ਲੈਣ ਵਾਲੇ 13 ਜਥਿਆਂ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੇ ਨਾਂ ਵੀ ਦਰਜ ਕੀਤੇ ਗਏ।

ਅਕਾਲੀ-ਭਾਜਪਾ ਗਠਜੋੜ ਲਈ ਚਿੰਤਾ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਫੈਸਲੇ ਲੋਕ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਮੌਕੇ ਤਖਤ ਸ੍ਰੀ ਦਮਦਮਾ ਸਾਹਿਬ ਤਲਵੰਡੀ ਸਾਬੋ ਦੇ ਜਥੇਦਾਰ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਭਾਈ ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਨੰਦਗੜ੍ਹ ਦੀ ਹਾਜ਼ਰੀ ਵਿਚ ਲਏ ਗਏ ਹਨ। ਧਰਮ ਯੁੱਧ ਮੋਰਚਾ ਵੀ ਤਲਵੰਡੀ ਸਾਬੋ ਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਬਠਿੰਡਾ ਲੋਕ ਸਭਾ ਹਲਕੇ ਵਿਚ ਪੈਂਦਾ ਹੈ, ਜਦੋਂਕਿ ਡੇਰਾ ਸਲਾਬਤਪੁਰਾ ਭਾਵੇਂ ਬਠਿੰਡਾ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਵਿਚ ਹੈ, ਉਹ ਲੋਕ ਸਭਾ ਹਲਕਾ ਫਰੀਦਕੋਟ (ਰਾਖਵੇਂ) ਵਿਚ ਹੈ। ਬਠਿੰਡਾ ਲੋਕ ਸਭਾ ਹਲਕੇ ਤੋਂ ਉਪ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਸ. ਸੁਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਦੀ ਧਰਮ ਪਤਨੀ ਹਰਸਿਮਰਤ ਕੌਰ ਦੇ ਅਕਾਲੀ-ਭਾਜਪਾ ਗਠਜੋੜ ਦੀ ਉਮੀਦਵਾਰ ਬਣਨ

ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਹੈ, ਜਦੋਂਕਿ ਫਰੀਦਕੋਟ (ਰਾਖਵੇਂ) ਤੋਂ ਬੀਬੀ ਪਰਮਜੀਤ ਕੌਰ ਗੁਲਸ਼ਨ ਉਮੀਦਵਾਰ ਹੈ।

ਉਧਰ ਬਠਿੰਡਾ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਨੇ ਮੌਜੂਦਾ ਹਾਲਤਾਂ ਨੂੰ ਸਾਹਮਣੇ ਰੱਖ ਕੇ ਬਠਿੰਡਾ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਵਿਚ ਦਫ਼ਾ 144 ਜ਼ਾਬਤਾ ਫੌਜਦਾਰੀ ਅਧੀਨ ਆਮ ਲੋਕਾਂ ਲਈ ਲਾਇਸੈਂਸੀ ਹਥਿਆਰ, ਨੰਗੀਆਂ ਤਲਵਾਰਾਂ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਤੇਜ਼ ਹਥਿਆਰ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਚੱਲਣ 'ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨ 'ਤੇ ਪੂਰਨ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪਾਬੰਦੀ ਲਾ ਦਿੱਤੀ ਹੈ।

ਇਥੋਂ ਤੱਕ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਅਜਿਹੇ ਹਥਿਆਰ ਲੈ ਕੇ ਚੱਲਣ ਦੀ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਤੋਂ ਆਗਿਆ ਲਈ ਹੋਈ ਹੈ, ਉਹ ਵੀ ਇਸ ਹੁਕਮ ਰਾਹੀਂ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਇਹ ਹੁਕਮ 7 ਮਈ, 2009 ਤੱਕ ਲਾਗੂ ਰਹੇਗਾ। ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਉਪ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਸ. ਸੁਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਾਸ ਗ੍ਰਹਿ ਵਿਭਾਗ ਹੈ, ਨੇ ਹਾਲ ਵਿਚ ਹੀ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਵੀ ਕਾਨੂੰਨ ਆਪਣੇ ਹੱਥ ਵਿਚ ਲੈਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਨਹੀਂ ਦੇਵੇਗੀ ਅਤੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਜਾਨ ਤੇ ਮਾਲ ਦੀ ਰਾਖੀ ਹਰ ਕੀਮਤ 'ਤੇ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।

ਜਥੇਦਾਰ ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਨੰਦਗੜ੍ਹ

ਗੁਰਮੀਤ ਰਾਮ ਰਹਿਮ

ਡਰੱਗ ਢੋਣ ਦੇ ਪੰਦੇ 'ਚ ਇਕ ਹੋਰ ਪੰਜਾਬੀ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ

ਸਿਆਟਲ: ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੇ ਡਰੱਗ ਢੋਣ ਦੇ ਪੰਦੇ ਵਿਚ ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਕੋਲੰਬੀਆ ਦੇ ਜਸਵੀਰ ਸਿੰਘ ਸਰਨ ਨਾਂ ਦੇ ਇਕ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਸਰੀ ਦੇ ਟਰੱਕਰ 32 ਸਾਲਾ ਜਸਵੀਰ ਸਿੰਘ ਸਰਨ ਨੂੰ ਪਿਛਲੇ ਹਫ਼ਤੇ ਬੁੱਧਵਾਰ ਨੂੰ ਬਰੇਨ ਦੇ ਬਾਰਡਰ ਉੱਤੇ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿਚ ਲਿਆ ਗਿਆ, ਜਿਥੇ ਉਸ ਦੇ ਟਰੇਲਰ ਵਿਚੋਂ ਦੋ ਮਿਲੀਅਨ ਡਾਲਰ ਦੇ ਮੁੱਲ ਦੀਆਂ ਐਸਟੈਸੀ ਗੋਲੀਆਂ

ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ ਲੋਧੀ ਦੇ ਨੌਜਵਾਨ ਦੀ ਗ੍ਰੀਸ 'ਚ ਹੱਤਿਆ

ਕਪੂਰਥਲਾ: ਗ੍ਰੀਸ ਦੀ ਰਾਜਧਾਨੀ ਏਥਨਸ ਦੀ ਬਾਹਰੀ ਬਸਤੀ ਬਸਗਨਾ ਵਿਚ ਰੋਜ਼ੀ ਰੋਟੀ ਦੀ ਖਾਤਿਰ ਗਏ ਪੰਜਾਬੀ ਦਾ ਇਕ ਪੰਜਾਬੀ ਨੇ ਹੀ ਕਤਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਜਾਣਕਾਰੀ ਮੁਤਾਬਿਕ ਵਾਰਦਾਤ ਨੂੰ ਪੈਸੇ ਦੀ ਖਾਤਿਰ ਅੰਜਾਮ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਮ੍ਰਿਤਕ ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ ਲੋਧੀ ਦੇ ਪਿੰਡ ਡੌਲਾ ਦਾ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ ਹੈ। ਨੌਜਵਾਨ ਨੂੰ ਬਚਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਵਿਚ ਉਸ ਦੀ ਪਤਨੀ ਵੀ ਬੁਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜ਼ਖਮੀ ਹੋ ਗਈ ਹੈ। ਗ੍ਰੀਸ ਦੀ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਹੱਤਿਆ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਵਿਚ ਨਵਾਂਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਨੌਜਵਾਨ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕਰ ਲਿਆ ਹੈ। ਵਰਨਣਯੋਗ ਹੈ ਕਿ

ਬਰਾਮਦ ਹੋਈਆਂ, ਜੋ ਕਿ ਟ੍ਰਾਫਲਿਟ ਪੇਪਰ ਦੇ ਬਕਸਿਆਂ ਪਿਛੇ ਲੁਕਾਈਆਂ ਹੋਈਆਂ ਸਨ। ਸਰਨ ਕਨਕੌਡ ਨਾਂ ਦੀ ਇਕ ਅਜਿਹੀ ਕੰਪਨੀ ਦਾ ਟਰੱਕ ਚਲਾ ਰਿਹਾ ਸੀ ਜੋ ਕਿ ਕਸਟਮਜ਼ ਟਰੇਡ ਪਾਰਟਨਰਸ਼ਿਪ ਅਗੇਂਸਟ ਟੈਰਿਜ਼ਮ ਦੀ ਸਰਟੀਫਾਈਡ ਮੈਂਬਰ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਮਤਲਬ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਸਰਟੀਫਾਈਡ ਟਰੇਲਰ ਲੈਂਦੇ ਜਾਣ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਆਪਣੇ ਟਿਕਾਣੇ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਣ ਤੱਕ ਮੋਹਰਬੰਦ

ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ ਲੋਧੀ ਦੇ ਪਿੰਡ ਡੌਲਾ ਦਾ ਨਿਵਾਸੀ ਜਸਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ (35) 16 ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਗ੍ਰੀਸ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਰਾਜਧਾਨੀ ਏਥਨਸ ਦੇ ਬਸਗਨਾ ਵਿਚ ਕਾਰੋਬਾਰ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਲੰਘੀ 6 ਮਾਰਚ ਨੂੰ ਕੁਲਵਿੰਦਰ ਨੇ ਘਰ ਵਿਚ ਵਤ ਕੇ ਜਸਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦੀ ਹੱਤਿਆ। ਜਸਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਆਪਣੀ ਪਤਨੀ ਆਸ਼ਾ ਰਾਣੀ ਤੇ ਅੱਠ ਸਾਲਾ ਬੇਟੀ ਨਾਲ ਘਰ ਵਿਚ ਹੀ ਮੌਜੂਦ ਸੀ। ਕੁਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਆਉਂਦੇ ਹੀ ਹਮਲਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਬਚਾਓ ਸਮੇਂ ਆਸ਼ਾ ਰਾਣੀ ਗੰਭੀਰ ਰੂਪ ਵਿਚ ਜ਼ਖਮੀ ਹੋ ਗਈ।

ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਸਰਨ ਨੇ ਅਮਰੀਕੀ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਇਸ ਡਰੱਗ ਦਾ ਨਹੀਂ ਪਤਾ ਕਿ ਕਿਥੋਂ ਆਈ। ਕਿਉਂਕਿ ਉਸ ਦਾ ਟਰੱਕ ਕਨਕੌਡ ਟਰਾਂਸਪੋਰਟੇਸ਼ਨ ਦੇ ਨਿਊ ਵੈਸਟਮਿਨਸਟਰ ਦਫਤਰ ਕਈ ਘੰਟੇ ਖੜ੍ਹਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਪਰ ਅਧਿਕਾਰੀ ਉਸ ਦੀ ਇਹ ਗੱਲ ਮੰਨਣ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ ਹਨ ਕਿ ਇਹ ਗੋਲੀਆਂ ਉਸ ਦੀ ਗੈਰ ਹਾਜ਼ਰੀ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਨੇ ਟਰੱਕ ਵਿਚ ਰੱਖ ਦਿੱਤੀਆਂ ਹੋਣ। ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਡਰੱਗ ਦਾ ਧੰਦਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਲੋਕ ਇੰਨੇ ਵੱਡੇ ਮੁੱਲ ਦੀ ਡਰੱਗ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਿਸੇ ਅਣਜਾਣੇ ਟਰੱਕ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਰੱਖਿਆ ਕਰਦੇ ਕਿਉਂਕਿ ਪਤਾ ਲੱਗਣ 'ਤੇ ਸਬੰਧਤ ਵਿਅਕਤੀ ਇਸ ਨੂੰ ਪੁਲਿਸ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਇਸੇ ਦੌਰਾਨ ਵੈਨਕੂਵਰ ਦੇ ਦੋ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਬਾਈ ਓਵਾਗ ਨਗੀਐਨ ਦੀ ਜ਼ਮਾਨਤ ਦੀ ਅਰਜ਼ੀ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਇਹ ਦੋਵੇਂ ਬੇਕਰਜ਼ੀਲਡ ਵਿਚ ਜ਼ਮਾਨਤ ਲਈ ਅਦਾਲਤ ਵਿਚ ਪੇਸ਼ ਹੋਏ ਸਨ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ ਕਈ ਹੋਰਨਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਪੰਦਰਾਂ ਲੱਖ ਡਾਲਰ ਦੀ 85 ਕਿੱਲੋ ਕੋਕੀਨ ਸਮੱਗਲ ਕਰਨ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਵਿਚ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

SUPER TRAVEL

847-676-9090

E-mail: supertravel2003@yahoo.com

Lowest Fares With Excellent Service

AMERICAN AIR,
CONTINENTAL AIR

JET AIRWAYS
DELTA, AIR INDIA,
KLM, LUFTHANSA.

For Emergency
Call anytime at

847-673-3825

EARLY BIRD SALE!!!!

India \$545
London \$250

SYAN VIDEO PRODUCTION, INC.

Professional HD Video & Digital Photo Production

Multiple Camera Shooting / Digital Still Photography

(with flush mount Album)

Live Video Display with Large Screens

DJ Service with Laser Lights

Call Toll Free : 1-888-RAJ- SYAN

(725-7926)

(With 14 years Experienced)

734-261-0936 / 734-890-1767

E-mail: raj@syanvideo.com

or visit at: www.syanvideo.com

Desi Bazar

Now Proudly Serving You At Two Locations

916 E. Main Street #118,
Greenwood, IN, 46143

Tel: 317-888-2040

Fax: 317-888-2050

6663 W Washington St
Indianapolis, IN 46231

Tel: 317-247-7240

Fax: 317-247-7250

We specialize in all kind of Indian Groceries and Sweets

- FRESH VEGETABLES EVERY THURSDAY
- FRESH GOAT MEAT

10% off on all Gurudwara supplies
and Religious programs!!

We Are Open 7 Days a Week

ਖੁਲ੍ਹਾ ਤੇ ਸਾਫ਼ ਸੁਥਰਾ ਸਟੋਰ, ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦਾ ਮਾਣ ਦੇਸੀ ਬਾਜ਼ਾਰ

Visit us on the web: punjabtimesusa.com

Ph: 847-359-0746, Fax: 847-705-9388

Travel, Inc.

Professional customer service
Special discounted fares to India,
Europe, Middle East, Pakistan,
Bangladesh. LOW FARE!!!!
Special Fares for Bangkok

ਵਾਜਬ ਭਾਅ ਤੇ ਹਵਾਈ ਟਿਕਟਾਂ
ਫਿਕਰ-ਰਹਿਤ ਸਫਰ

CALL TOLL FREE:

(866) 750-5629(KMAX)

or direct line at (847) 982-0178

ਸਵਾਤ ਘਾਟੀ ਦੇ ਪੈਂਤੀ ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਹਿੰਦੂ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵਿਚ ਵਸੇ

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ : ਉੱਤਰ-ਪੱਛਮੀ ਸਰਹੱਦੀ ਸੂਬੇ ਵਿਚ ਸਵਾਤ ਵਾਦੀ, ਪਿਸ਼ਾਵਰ ਤੇ ਕੁਝ ਹੋਰ ਇਲਾਕਿਆਂ ਦੇ 35 ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਹਿੰਦੂ ਔਰਤਾਂ ਅਤੇ ਬੱਚਿਆਂ ਸਣੇ ਆਪਣੀ ਜਨਮ ਭੋਇੰ ਨੂੰ ਅਲਵਿਦਾ ਆਖ ਕੇ ਇਥੇ ਆ ਵਸੇ ਹਨ। ਉੱਜ, ਇਥੇ ਪਹੁੰਚ ਕੇ ਪੰਜਾਬੀ ਅਤੇ ਹਿੰਦੀ ਨਾ ਸਮਝਣ ਕਾਰਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਸਕੂਲਾਂ ਵਿਚ ਦਾਖਲ ਕਰਾਉਣ ਸਮੇਂ ਦਿੱਕਤਾਂ ਆ ਰਹੀਆਂ ਹਨ।

ਭਾਵੇਂ ਭਾਰਤ-ਪਾਕਿ ਵੰਡ ਵੇਲੇ ਹੋਏ ਕਤਲੇਆਮ ਦੇ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਉਥੋਂ ਦੇ ਪਠਾਣਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਹਿੰਦੂ-ਸਿੱਖ ਭਰਾਵਾਂ ਦਾ ਵਾਲ ਵੀ ਵਿੰਗਾ ਨਾ ਹੋਣ ਦਿੱਤਾ, ਪਰ ਹੁਣ ਅਫਗਾਨਿਸਤਾਨ ਦੀ ਸਰਹੱਦ ਨਾਲ ਲੱਗਦੇ ਇਲਾਕਿਆਂ ਵਿਚ ਕੱਟਤਪੰਥੀ ਜੇਹਾਦੀਆਂ ਦਾ ਦਬਦਬਾ ਕਾਇਮ ਹੋਣ

ਕਾਰਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਅੰਦਰ ਸਹਿਮ ਪੈਦਾ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ। ਪਿਸ਼ਾਵਰ ਵਾਸੀ ਜਗਦੀਸ਼ ਲਾਲ ਸ਼ਰਮਾ ਆਪਣੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਛੇ ਜੀਆਂ ਨਾਲ 30 ਦਿਨਾਂ ਲਈ ਭਾਰਤ ਆਇਆ ਸੀ।

ਉਸ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਾਪਸ ਨਹੀਂ ਜਾਵੇਗਾ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਇਥੇ ਉਸ ਦਾ ਭਵਿੱਖ ਕਿਹੋ ਜਿਹਾ ਹੋਵੇਗਾ, ਉਸ ਬਾਰੇ ਉਸ ਨੂੰ ਪੱਕਾ ਭਰੋਸਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਤਾਲਿਬਾਨ-ਪੱਖੀ ਅੱਤਵਾਦੀਆਂ ਨੇ ਘੱਟ ਗਿਣਤੀਆਂ ਨੂੰ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਬਣਾਉਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਕੁੱਲ ਹਿੰਦੂ ਸਿਵ ਸੈਨਾ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸੁਰਿੰਦਰ ਬਿੱਲਾ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪਾਰਟੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਦੀ ਮਾਇਕ ਮਦਦ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ।

ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੰਡਿਤ ਬਿਹਾਰੀ ਲਾਲ ਆਪਣੇ

ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ 13 ਮੈਂਬਰਾਂ ਨਾਲ ਇਥੇ ਆ ਗਏ ਹਨ। ਅਵਤਾਰੀ ਲਾਲ ਅਤੇ ਗੁਲਜ਼ਾਰੀ ਲਾਲ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਨੇ ਵੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵਿਚ ਵਸਣ ਦਾ ਮਨ ਬਣਾ ਲਿਆ। ਇਨ੍ਹਾਂ 'ਚੋਂ ਕੁਝ ਨੇ ਇਥੇ ਆਯੁਰਵੈਦਿਕ ਦਵਾਖਾਨੇ ਖੋਲ੍ਹ ਲਏ ਹਨ।

ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਤੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਮਰੀਜ਼ਾਂ ਦੇ ਹਾਲੇ ਤਕ ਫੋਨ ਆ ਰਹੇ ਹਨ, ਪਰ ਉਥੋਂ ਦੇ ਹਾਲਾਤ ਦੇਖ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮੁੜਨ ਨੂੰ ਚਿੱਤ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ।

ਜ਼ਿਕਰਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਪਿਛਲੇ ਡੇਢ ਕੁ ਦਹਾਕੇ ਦੌਰਾਨ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਪਿਸ਼ੋਰੀ ਹਿੰਦੂ ਅਤੇ ਸਿੱਖ ਪਰਿਵਾਰ ਘੱਟ ਗਿਣਤੀਆਂ ਨਾਲ ਹੁੰਦੇ ਵਿਤਕਰਿਆਂ ਅਤੇ ਧੱਕੇਸ਼ਾਹੀਆਂ ਤੋਂ ਦੁਖੀ ਹੋ ਕੇ ਇਥੇ ਆ

ਵਸੇ ਹਨ। ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਵੰਡ ਦੇ ਘੱਲੂ-ਘਾਰੇ ਸਮੇਂ ਭਾਵੇਂ ਪਠਾਣਾਂ ਦੀ ਧਰਤੀ ਮੰਨੇ ਜਾਂਦੇ, ਇਸ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਹਿੰਦੂਆਂ ਅਤੇ ਸਿੱਖਾਂ ਵਲ ਕੈਰੀ ਅੱਖ ਨਾਲ ਝਾਕਣ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਪਰ ਤਾਂ ਵੀ 3000 ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਨੇ ਹਿਜ਼ਰਤ ਦਾ

ਕੌੜਾ ਘੁੱਟ ਭਰ ਲਿਆ ਸੀ। 1955-56 ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਾਹਗਾ ਸਰਹੱਦੀ ਲਾਂਘੇ ਰਾਹੀਂ ਭਾਰਤ ਆਉਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਟਿਕਾਣਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਬਣਿਆ। ਜਿਥੋਂ ਅੱਗੇ ਉਹ ਜਲੰਧਰ, ਖੰਨਾ, ਫਿਰੋਜ਼ਪੁਰ, ਦਿੱਲੀ, ਰਾਜਸਥਾਨ ਅਤੇ ਕੁਝ ਹੋਰ ਥਾਵਾਂ ਵਲ ਵੀ ਰੁਖ਼ਸਤ ਕਰਦੇ ਰਹੇ। ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵਾਹਗਾ ਸੜਕ 'ਤੇ ਪੈਂਦੀ ਇਕ ਕਾਲੋਨੀ ਵਿਚ ਤਕਰੀਬਨ 500 ਪਿਸ਼ੋਰੀ ਪਰਿਵਾਰ ਰਹਿ ਰਹੇ ਹਨ।

ਇਨ੍ਹਾਂ ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਨੂੰ ਹਾਲੇ ਵੀ ਪਿਸ਼ਾਵਰ 'ਚ ਬਿਤਾਏ ਦਿਨਾਂ ਦਾ ਉਦਰੇਵਾਂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਿਚ ਜਿਵੇਂ ਜਿਵੇਂ ਕੱਟਤਪੰਥੀ ਤਾਕਤਾਂ ਦਾ ਬੋਲਬਾਲਾ ਹੁੰਦਾ ਜਾ ਰਿਹਾ। ਉਸ ਨੂੰ ਦੇਖਦਿਆਂ ਹਿਜ਼ਰਤ ਦਾ ਆਪਣਾ ਫੈਸਲਾ ਠੀਕ ਜਾਪ ਰਿਹਾ। ਜਦੋਂ ਇਹ ਸਵਾਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਕਿ ਉਹ ਸੁਰੱਖਿਆ ਲਈ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਸਰਕਾਰ 'ਤੇ ਦਬਾਅ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਪਾਉਂਦੇ ਤਾਂ ਗੁਲਜ਼ਾਰੀ ਲਾਲ ਨੇ ਆਖਿਆ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੀ ਹੋਂਦ ਨੂੰ ਖ਼ਤਰਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅਜਿਹੇ ਹਾਲਾਤ ਵਿਚ ਉਥੇ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੀ ਤਵੱਕੋ ਰੱਖਣ ਦੀ ਕੋਈ ਤੁਕ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ 1980 ਅਤੇ 1999 ਵਿਚ ਪਿਸ਼ਾਵਰ ਵਿਚ ਕੁਝ ਬਦਮਾਸ਼ਾਂ ਵਲੋਂ ਇਕ ਹਿੰਦੂ ਸਰਮਾਏਦਾਰ ਨੂੰ ਅਗਵਾ ਕਰਨ ਦੀ ਵਾਰਦਾਤ ਕਾਰਨ ਵੀ ਕਈ ਜਣੇ ਹਿਜ਼ਰਤ ਕਰ ਗਏ ਸਨ।

ਗੁਰੂ ਵਸਤਾਂ ਦੇ ਨਕਲੀ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਮੁੱਦੇ 'ਤੇ ਝੀਂਡਾ ਵਲੋਂ ਮੱਕੜ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ : ਪੁਲੀਸ ਵਲੋਂ ਸਮੇਂ ਸਿਰ ਦਖਲ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣ ਸਦਕਾ ਹਰਿਆਣਾ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ (ਐਡਹਾਕ) ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸ੍ਰੀ ਜਗਦੀਸ਼ ਸਿੰਘ ਝੀਂਡਾ ਦੇ ਸਮਰਥਕਾਂ ਅਤੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਟਾਸਕ ਫੋਰਸ ਵਿਚਾਲੇ

ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ ਮੱਕੜ

ਟਕਰਾਅ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਚਾਅ ਹੋ ਗਿਆ।

ਸ੍ਰੀ ਝੀਂਡਾ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਸਮਰਥਕਾਂ ਸਮੇਤ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਦਫਤਰ ਵਿਚ ਜਥੇਦਾਰ ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ ਮੱਕੜ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ (ਝੀਂਡਾ) ਵਲੋਂ ਲਿਆਂਦੀਆਂ ਵਸਤਾਂ ਨੂੰ ਜਾਅਲੀ ਦੱਸਣ ਦੇ ਵਿਰੋਧ ਵਿਚ ਮੈਮੋਰੈਂਡਮ ਦੇਣ ਗਏ ਸਨ। ਲੰਘੀ 9 ਮਾਰਚ ਨੂੰ ਇਥੇ ਪਹੁੰਚ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕੁਝ ਸਾਥੀਆਂ ਨੇ ਰੋਸ ਵਜੋਂ ਧਰਨਾ ਦੇਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕੀਤਾ, ਜਿਸ ਦਾ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਟਾਸਕ ਫੋਰਸ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੇ ਵਿਰੋਧ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਕਾਰਨ ਕੁਝ ਤਣਾਅ ਪੈਦਾ ਹੋ ਗਿਆ, ਪਰ ਛੇਤੀ ਹੀ ਮਾਹੌਲ ਸੁਖਾਵਾਂ ਹੋ ਗਿਆ।

ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਅੰਤਿਮ ਕਮੇਟੀ ਮੈਂਬਰ ਭਾਈ ਰਾਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਮਹਿਤਾ ਨੇ ਜਥੇਦਾਰ ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ ਵਲੋਂ ਮੈਮੋਰੈਂਡਮ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ। ਵਰਨਣਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਸ੍ਰੀ ਝੀਂਡਾ ਨੇ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਨਾਲ ਸਬੰਧਕ ਕੁਝ ਵਸਤਾਂ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਜੋੜਾ, ਕਲਮਾਂ, ਦਸਤਾਰ, ਕਛਹਿਰਾ, ਮਾਤਾ ਗੁਜਰੀ ਜੀ ਦਾ ਪੀੜ੍ਹਾ ਤੇ ਗੁਰਗਾਬੀ ਤੇ ਮਾਤਾ ਸੁੰਦਰ ਕੌਰ ਦਾ ਘੱਗਰਾ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ, ਦੇ ਸਬੂਤਾਂ ਸਮੇਤ ਸਪਸ਼ਟੀਕਰਨ ਦੇਣ ਲਈ ਇਥੇ ਪੁੱਜੇ ਸਨ। ਇਹ ਵੀ ਦੱਸਣਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਜਥੇਦਾਰ ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ ਮੱਕੜ ਨੇ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਸ੍ਰੀ ਝੀਂਡਾ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਗੁੰਮਰਾਹ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ ਕਿ ਸਬੰਧਤ ਘੋੜਾ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਦੇ ਘੋੜੇ ਦਾ ਵੰਸ਼ਜ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਥਿਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਘੋੜਾ ਤੇ ਹੋਰ ਵਸਤਾਂ ਬਾਜ਼ਾਰ ਵਿਚੋਂ ਖਰੀਦੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ।

ਸ੍ਰੀ ਝੀਂਡਾ ਨੇ ਜਥੇਦਾਰ ਮੱਕੜ ਨੂੰ ਦਿੱਤੇ ਮੰਗ ਪੱਤਰ ਵਿਚ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸੂਕਰਾਨਾ ਯਾਤਰਾ ਵਿਚ ਵੀ ਤਖਤ ਸ੍ਰੀ ਹਜੂਰ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਮੰਗਵਾਏ ਘੋੜੇ ਅਤੇ ਹੋਰ ਗੁਰੂ ਨਿਸ਼ਾਨੀਆਂ ਬਾਰੇ ਪਿੰਡ ਘੁਮਾਣ ਵਿਚ ਟਿੱਪਣੀ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ “ਅਸੀਂ ਹਰਿਆਣਾ ਦੇ ਸਿੱਖ ਸੂਕਰਾਨਾ ਯਾਤਰਾ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤੇ ਗਏ ਘੋੜੇ ਅਤੇ ਹੋਰ ਨਿਸ਼ਾਨੀਆਂ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਦਫਤਰ ਅੱਗੇ ਪੇਸ਼ ਹੋਏ ਹਾਂ। ਆਪ ਜੀ ਦਾ ਕੋਈ ਨੁਮਾਇੰਦਾ ਘੋੜੇ ਅਤੇ ਨਿਸ਼ਾਨੀਆਂ ਨੂੰ ਗਲਤ ਸਾਬਤ ਕਰੇ, ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਾਂਗੇ ਕਿ ਆਪ ਕੋਈ ਵੀ ਸਬੂਤ ਲਿਖਤੀ ਰੂਪ ਵਿਚ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਤੋਂ ਅਸਮਰਥ ਹੋ।” ਇਹ ਵੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਗਈ ਕਿ ਆਪਣੀ ਅਸਮਰਥਾ ਨੂੰ ਕਬੂਲਦਿਆਂ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਤੁਰੰਤ ਅਸਤੀਫਾ ਦੇਣ। ਸ੍ਰੀ ਝੀਂਡਾ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਦੁੱਖ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਇਤਿਹਾਸਕ ਵਸਤਾਂ ਨੂੰ ਬਾਜ਼ਾਰ ਵਿਚੋਂ ਖਰੀਦੀਆਂ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਸ੍ਰੀ ਝੀਂਡਾ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ 10 ਮਾਰਚ ਤਕ ਜਥੇਦਾਰ ਮੱਕੜ ਦੇ ਜਵਾਬ ਦੀ ਉਡੀਕ ਕਰਨਗੇ। ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਕਾਰਵਾਈ ਨਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਤਾਂ ਉਹ ਜਥੇਦਾਰ ਮੱਕੜ ਵਲੋਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਟਿੱਪਣੀ ਵਿਰੁਧ ਅਦਾਲਤ ਵਿਚ ਕੇਸ ਕਰਨਗੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਬੂਤ ਸਹੀ ਹੋਣ ਦੀ

ਸੂਰਤ ਵਿਚ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਨੂੰ ਹਰਿਆਣਾ ਦੀਆਂ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਗੁੰਮਰਾਹ ਕਰਨ ਦੇ ਕਥਿਤ ਦੋਸ਼ ਤਹਿਤ ਆਪਣੇ ਅਹੁਦੇ ਤੋਂ ਅਸਤੀਫਾ ਦੇ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਸ੍ਰੀ ਝੀਂਡਾ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਵਲੋਂ ਟਿੱਪਣੀ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਸਮੇਤ ਹੋਰ ਜੋ ਕੁਝ ਵੀ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਉਸ ਬਾਰੇ ਸਾਰੇ ਵੇਰਵੇ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਤਖ਼ਤ ਦਮਦਮਾ ਸਾਹਿਬ, ਆਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ, ਪਟਨਾ ਸਾਹਿਬ

ਜਗਦੀਸ਼ ਸਿੰਘ ਝੀਂਡਾ

ਅਤੇ ਤਖਤ ਹਜੂਰ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਵੀ ਦਿੱਤੇ ਹਨ। ਸ੍ਰੀ ਝੀਂਡਾ ਨੇ ਸੂਕਰਾਨਾ ਯਾਤਰਾ ਬਾਰੇ ਜਥੇਦਾਰ ਮੱਕੜ 'ਤੇ ਹਰਿਆਣਾ ਦੇ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਗੁੰਮਰਾਹ ਕਰਨ ਦਾ ਦੋਸ਼ ਲਾਉਂਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਇਕ ਧਾਰਮਿਕ ਯਾਤਰਾ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਇਹ ਵੀ ਕਿਹਾ ਕਿ ਹਰਿਆਣਾ ਵਿਚ ਵੱਖਰੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਅਗਲੇਰੀ ਕਾਰਵਾਈ ਸਬੰਧੀ 27 ਮਾਰਚ ਨੂੰ ਹਰਿਆਣਾ ਦੇ ਸਿੱਖਾਂ ਦਾ ਇਕੱਠ ਸੱਦਿਆ ਹੈ।

ਬਠਿੰਡਾ 'ਚ ਨਕਸਲੀਆਂ ਦੀ ਭਰਤੀ, ਪੁਲਿਸ ਚਿੰਤਾ 'ਚ

ਬਠਿੰਡਾ : ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਵੀ.ਆਈ.ਪੀ. ਮੰਨੇ ਜਾ ਰਹੇ ਬਠਿੰਡਾ ਖੇਤਰ 'ਚ ਨਕਸਲਵਾਦੀ ਨਵੀਂ ਭਰਤੀ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਹ ਵਿਸ਼ਾ ਬਠਿੰਡਾ ਪੁਲਿਸ ਲਈ ਸਿਰਦਰਦੀ ਬਣਦਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਪੁਲਸ ਸੂਤਰਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਬਠਿੰਡਾ 'ਚ ਸਰਕਾਰ ਵਿਰੁਧ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਕਰ ਰਹੇ ਸੰਗਠਨਾਂ 'ਚੋਂ ਕੁਝ ਨੂੰ ਨਕਸਲੀ ਆਗੂ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਜੋੜ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਬਠਿੰਡਾ 'ਚ ਅਤਿ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੀ ਆਮਦ ਨੂੰ ਦੇਖਦਿਆਂ ਪੁਲਸ ਨੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਬਠਿੰਡਾ ਦੇ ਕਰੀਬ 80 ਖ਼ਤਰਨਾਕ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਪੁਲਸ ਨੂੰ ਸਖ਼ਤ ਹਦਾਇਤਾਂ ਜਾਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ।

ਜਾਣਕਾਰੀ ਅਨੁਸਾਰ ਇਹ ਗੱਲ ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ ਅਖਬਾਰਾਂ ਦੀਆਂ ਸੂਰਖੀਆਂ ਬਣ ਚੁੱਕੀ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਕੁਝ ਅੰਦੋਲਨਕਾਰੀ ਸੰਗਠਨਾਂ

ਸਮੇਤ ਭਾਰਤੀ ਕਿਸਾਨ ਯੂਨੀਅਨ ਉਗਰਾਹਾਂ ਦੇ ਕੁਝ ਆਗੂਆਂ ਨੂੰ ਨਕਸਲੀ ਪਿੱਠ ਭੂਮੀ ਵਾਲੇ ਮੰਨਦੀ ਹੈ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪੱਛਮੀ ਬੰਗਾਲ ਤੋਂ ਫੰਡ ਭੇਜੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਸੂਤਰਾਂ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਜਾਣਕਾਰੀ ਅਨੁਸਾਰ ਪੁਲਿਸ ਲਈ ਚਿੰਤਾ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਨਕਸਲੀ ਸੰਗਠਨ ਬਠਿੰਡਾ 'ਚ ਨਵੀਂ ਭਰਤੀ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਪਿਛਲੇ ਕੁਝ ਦਿਨਾਂ ਤੋਂ ਬਠਿੰਡਾ 'ਚ ਧਰਨਾ ਦੇ ਰਹੇ ਬੇਰੁਜ਼ਗਾਰਾਂ ਤੇ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਦੇ ਸੰਗਠਨ ਨਾਲ ਇਕ ਨਕਸਲੀ ਆਗੂ ਲਗਾਤਾਰ ਮੀਟਿੰਗਾਂ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ ਤੇ ਉਹ ਕੁਝ ਸੰਗਠਨਾਂ ਨੂੰ ਸੰਘਰਸ਼ ਲਈ ਇਕੱਠ ਕਰਨ 'ਚ ਕਾਮਯਾਬ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਸੂਤਰਾਂ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਜਾਣਕਾਰੀ ਅਨੁਸਾਰ ਨਿਗਰਾਨੀ ਰੱਖ ਰਹੇ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਖੁਫ਼ੀਆ ਤੰਤਰ ਨੇ ਇਹ ਰਿਪੋਰਟ ਵੀ ਸਰਕਾਰ ਤੱਕ ਭੇਜੀ ਹੈ ਕਿ ਬਠਿੰਡਾ 'ਚ ਸਰਗਰਮ ਕੁਝ ਨਕਸਲੀ ਆਗੂ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਜੋੜ ਰਹੇ ਹਨ।

ਜਾਣਕਾਰੀ ਅਨੁਸਾਰ ਭਾਵੇਂ ਚੋਣ ਜਾਬਤਾ ਲਾਗੂ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਸਰਕਾਰ ਫਿਲਹਾਲ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸੰਗਠਨ ਦੀਆਂ ਮੰਗਾਂ ਮੰਨਣ ਦੀ ਸਥਿਤੀ 'ਚ ਨਹੀਂ, ਪਰ ਇਸ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਕੁਝ ਸੰਗਠਨਾਂ ਵਲੋਂ ਬਠਿੰਡਾ 'ਚ ਲਗਾਤਾਰ ਧਰਨਿਆਂ 'ਤੇ ਬੈਠੇ ਰਹਿਣਾ ਵੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਏਜੰਸੀਆਂ ਲਈ ਚਿੰਤਾ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਸੰਭਾਵਨਾ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ ਕਿ ਸੰਸਦੀ ਚੋਣਾਂ 'ਚ ਬਠਿੰਡਾ ਬਾਦਲ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਕਿਸੇ ਮੈਂਬਰ ਦੀ ਉਮੀਦਵਾਰ ਵਜੋਂ ਸ਼ਾਮਲੀਅਤ ਕਰਕੇ ਵੀ.ਆਈ.ਪੀ. ਖੇਤਰ ਬਣ ਰਿਹਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਥੇ ਅਤਿ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਆਮਦ ਹੋਵੇਗੀ। ਇਸ ਲਈ ਪੁਲਸ ਨੇ ਕਿਸੇ ਅਣਹੋਣੀ ਘਟਨਾ ਦੀ ਸ਼ੰਕਾ ਨੂੰ ਧਿਆਨ 'ਚ ਰੱਖਦਿਆਂ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦੇ ਕਰੀਬ 400 ਭਗੋੜਿਆਂ ਦੀ ਪਕੜ ਲਈ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦੇ ਪੁਲਸ ਅਫਸਰਾਂ ਨੂੰ ਹਦਾਇਤਾਂ ਜਾਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤੀਆਂ ਹਨ।

ਗ੍ਰਹਿ ਸਕੱਤਰ ਮਿੱਤਲ ਨੂੰ ਬਦਲਣ ਦੇ ਹੁਕਮ

ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ 9 ਹਲਕੇ ਨਾਜ਼ੁਕ ਐਲਾਨੇ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ : ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਜ਼ੋਰਦਾਰ ਝਟਕਾ ਦਿੰਦਿਆਂ ਰਾਜ ਦੇ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਸਕੱਤਰ (ਗ੍ਰਹਿ) ਸੁਧੀਰ ਮਿੱਤਲ, ਡੀ.ਆਈ.ਜੀ. ਸਰਹੱਦੀ ਰੋਜ਼ (ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ) ਪਰਮਪਾਲ ਸਿੰਘ ਸਿੱਧੂ ਅਤੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ (ਦਿਹਾਤੀ) ਪੁਲੀਸ ਜ਼ਿਲੇ ਦੇ ਐਸ.ਐਸ.ਪੀ.

ਰਣਬੀਰ ਸਿੰਘ ਖੱਟੜਾ ਸਮੇਤ ਪੰਜ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੇ ਤੁਰੰਤ ਤਬਾਦਲੇ ਕਰਨ ਦੇ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤੇ ਹਨ। ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸੀਨੀਅਰ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੇ ਤਬਾਦਲਿਆਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ 'ਤੇ ਬਦਲ ਵੇਰਾ

ਐਨ. ਗੋਪਾਲਸਵਾਮੀ

ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੇ ਨਾਵਾਂ ਵਾਲਾ ਪੈਨਲ ਵੀ ਮੰਗ ਲਿਆ ਹੈ। ਸੂਤਰਾਂ ਦਾ ਦੱਸਣਾ ਹੈ ਕਿ ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੇ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਸਖ਼ਤ ਹਦਾਇਤਾਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਹਨ ਕਿ ਨਵੇਂ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੇ ਪੈਨਲ ਸਬੰਧੀ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਸਿਆਸੀ ਸ਼ਖਸੀਅਤ ਤੋਂ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਵੀ ਨਹੀਂ ਲਈ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ। ਬਦਲੇ ਗਏ ਹੋਰਨਾਂ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਵਿਚ ਐਸ.ਡੀ.ਐਮ. ਬਲਾਚੋਰ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ ਬਿਜਲੀ ਬੋਰਡ ਦਾ ਇਕ ਚੀਫ ਇੰਜੀਨੀਅਰ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ। ਜਾਣਕਾਰੀ ਮੁਤਾਬਕ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰੇ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੇ ਤਬਾਦਲੇ ਆਦਰਸ਼ ਚੋਣ ਜਾਬਤੇ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਤਹਿਤ ਕੀਤੇ ਹਨ।

ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਵਲੋਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ (ਸ਼ਹਿਰੀ) ਪੁਲਿਸ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਨਾਲੋਂ ਤੋੜ ਕੇ ਕੁਝ ਥਾਣਿਆਂ ਨੂੰ ਪੁਲਿਸ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ (ਦਿਹਾਤੀ) ਨਾਲ ਜੋੜਨ ਦਾ ਸਖ਼ਤ ਨੋਟਿਸ ਲਿਆ ਹੈ। ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੇ ਕੁਝ ਦਿਨ ਪਹਿਲਾਂ ਥਾਣਿਆਂ ਸਬੰਧੀ ਇਹ ਹੁਕਮ ਵਾਪਸ ਲੈਣ ਲਈ ਵੀ ਕਿਹਾ ਸੀ, ਜਿਸ ਸਬੰਧੀ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਤਰਕ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਸੀ ਕਿ ਥਾਣਿਆਂ ਦੀ ਤਬਦੀਲੀ ਸਬੰਧੀ ਫੈਸਲਾ ਪੰਜਾਬ ਮੰਤਰੀ ਮੰਡਲ ਦੀ ਮੀਟਿੰਗ 'ਚ ਲਿਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਇਸ ਲਈ ਗ੍ਰਹਿ ਵਿਭਾਗ ਵਲੋਂ ਤਾਂ ਸਿਰਫ ਮੰਤਰੀ ਮੰਡਲ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਮੁਤਾਬਕ ਕਾਰਵਾਈ ਅਮਲ 'ਚ ਲਿਆਂਦੀ ਗਈ ਹੈ। ਜ਼ਿਕਰਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਗ੍ਰਹਿ ਵਿਭਾਗ ਵਲੋਂ ਇਹ ਫੈਸਲਾ 2 ਮਾਰਚ ਨੂੰ ਲਿਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਪਰ ਉਸੇ ਦਿਨ ਤੋਂ ਚੋਣ ਜਾਬਤਾ ਲਾਗੂ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ। ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੇ ਗ੍ਰਹਿ ਵਿਭਾਗ ਦੇ ਇਸ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਚੋਣ ਜਾਬਤੇ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਮੰਨਦਿਆਂ ਤਿੰਨ ਸੀਨੀਅਰ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਤਬਦੀਲੀ ਕਰਨ ਸਬੰਧੀ ਇਹ ਹੁਕਮ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ। ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਮੁੱਖ ਚੋਣ ਅਧਿਕਾਰੀ ਕੁਮਾਰੀ ਕੁਸੁਮਜੀਤ ਸਿੰਧੂ ਨੇ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੇ ਇਸ ਫੈਸਲੇ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਕੀ ਹਲਕਿਆਂ ਵਲੋਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੇ ਤਬਾਦਲੇ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਲਈ ਵੱਡਾ ਝਟਕਾ ਮੰਨੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਵਲੋਂ ਆਗਾਮੀ ਲੋਕ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਵਿਰੁਧ ਕੀਤੀ ਗਈ ਇਹ ਪਹਿਲੀ ਕਾਰਵਾਈ ਹੈ। ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੇ ਸਪਸ਼ਟ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ਲੋਕ

ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਦੌਰਾਨ ਆਦਰਸ਼ ਚੋਣ ਜਾਬਤੇ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਨੂੰ ਗੰਭੀਰਤਾ ਨਾਲ ਲਿਆ ਜਾਵੇਗਾ।

ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ 9 ਹਲਕੇ ਨਾਜ਼ੁਕ ਐਲਾਨੇ: ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ 7 ਅਤੇ 13 ਮਈ ਨੂੰ ਲੋਕ ਸਭਾ ਦੀਆਂ 13 ਸੀਟਾਂ ਉੱਤੇ ਹੋਣ ਵਾਲੀਆਂ ਚੋਣਾਂ ਨੂੰ ਅਮਨ-ਅਮਾਨ ਨਾਲ ਨੇਪਰੇ

ਚਾੜ੍ਹਨ ਲਈ ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੇ ਸਖ਼ਤ ਰਵਾਈਆਂ ਅਖ਼ਤਿਆਰ ਕਰਦਿਆਂ ਲੰਘੀ 5 ਮਾਰਚ ਨੂੰ ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ, ਫ਼ਤਿਹਗੜ੍ਹ ਸਾਹਿਬ, ਹੁਸ਼ਿਆਰਪੁਰ ਅਤੇ ਜਲੰਧਰ ਸੀਟਾਂ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ

ਬਾਕੀ ਸਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਨਾਜ਼ੁਕ ਕਰਾਰ ਦੇ ਦਿੱਤਾ। ਮੁਢਲੀ ਰੀਪੋਰਟ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਇਸ ਫੈਸਲੇ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿੰਦਿਆਂ ਰਾਜ ਦੀ ਮੁੱਖ ਚੋਣ ਅਧਿਕਾਰੀ ਕੁਸੁਮਜੀਤ ਸਿੰਧੂ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਹੋਰ ਵੇਰਵਿਆਂ ਦੀ ਉਡੀਕ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ ਅਤੇ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੁੱਝ ਦਿਨਾਂ ਤਕ ਬਾਕੀ ਚਾਰ ਸੀਟਾਂ ਤੋਂ ਰੀਪੋਰਟ ਮਿਲਣ ਪਿੱਛੋਂ ਕੁੱਝ ਹੋਰ ਹਲਕਿਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਗੜਬੜੀ ਵਾਲਾ ਐਲਾਨਿਆ ਜਾਵੇ। ਜ਼ਿਕਰਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਬੀਤੇ ਦਿਨੀਂ ਭਾਰਤ ਦੇ ਉਪ ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਸ੍ਰੀ ਜੇ.ਪੀ. ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਨੇ ਸੂਬੇ ਵਿਚ ਤੈਨਾਤ ਨਿਰੀਖਕਾਂ, ਡਿਪਟੀ ਕਮਿਸ਼ਨਰਾਂ ਅਤੇ ਪੁਲਿਸ ਮੁਖੀਆਂ ਨਾਲ ਵਿਚਾਰ-ਵਟਾਂਦਰਾ ਵੀ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਹਾਲਾਤ ਦਾ ਜਾਇਜ਼ਾ ਲਿਆ। ਲੋਕ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਗੇੜ 'ਚ 7 ਮਈ ਨੂੰ ਬਠਿੰਡਾ, ਸੰਗਰੂਰ, ਪਟਿਆਲਾ ਅਤੇ ਫ਼ਿਰੋਜ਼ਪੁਰ ਸੀਟਾਂ 'ਤੇ ਵੋਟਾਂ ਪੈਣਗੀਆਂ ਜਦਕਿ ਬਾਕੀ ਹਲਕਿਆਂ ਵਿਚ 13 ਮਈ ਨੂੰ ਦੂਜੇ ਗੇੜ ਦੀਆਂ ਵੋਟਾਂ ਪੈਣਗੀਆਂ।

ਸਿੰਧੂ ਨੇ ਇਹ ਵੀ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਚੋਣਾਂ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਦਿਨ ਲਗੇ ਜਾਬਤੇ ਦੀ ਅਣਦੇਖੀ ਕਰ ਕੇ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਅਕਾਲੀ-ਭਾਜਪਾ ਗਠਜੋੜ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਜਿਹੜੇ ਇਸਤਿਹਾਰ ਦਿੱਤੇ ਅਤੇ ਅੰਤਰ-ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਹਵਾਈ ਅੱਡੇ ਬਾਰੇ ਜਿਹੜੇ ਬਿਆਨ ਸ. ਸੁਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਨੇ ਦਿੱਤੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ ਅਤੇ ਰੀਪੋਰਟ ਮਿਲਣ 'ਤੇ ਹੀ ਕੋਈ ਕਾਰਵਾਈ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਮੁੱਖ ਚੋਣ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੇ ਤਾਤਨਾ ਕੀਤੀ ਕਿ ਇਸ ਵਾਰ ਕੋਤਾਹੀ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਅਤੇ ਚੋਣ ਅਤੇ ਚੋਣ ਜਾਬਤੇ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਸਿਆਸੀ ਪਾਰਟੀ ਦਾ ਚੋਣ ਨਿਸ਼ਾਨ ਜ਼ਬਤ ਕਰ ਲਿਆ ਜਾਵੇਗਾ। ਸਿੰਧੂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਕੂਲਾਂ ਅਤੇ ਕਾਲਜਾਂ ਦੇ ਮੈਦਾਨਾਂ ਅਤੇ ਇਮਾਰਤਾਂ ਨੂੰ ਚੋਣ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰਨ ਅਤੇ ਜਨਤਕ ਮੀਟਿੰਗਾਂ ਕਰਨ 'ਤੇ ਰੋਕ ਲਗਾ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਅਤੇ ਮੰਤਰੀਆਂ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸ਼ਖਸੀਅਤਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲੀਆਂ ਸਰਕਾਰੀ ਗੱਡੀਆਂ, ਕਾਰਾਂ ਵੀ ਵਰਤਣ ਤੋਂ ਮਨ੍ਹਾਂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪਾਰਟੀ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹੋਰ ਹਮਾਇਤੀਆਂ ਜਾਂ ਜਨਤਾ ਵਲੋਂ ਕੀਤੀਆਂ ਸ਼ਿਕਾਇਤਾਂ ਉੱਤੇ 24 ਘੰਟੇ ਦੇ ਅੰਦਰ-ਅੰਦਰ ਕਾਰਵਾਈ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।

ਸੰਗਰੂਰ ਵਿਚ ਮਾਨ ਦਲ, ਰਾਮੂਵਾਲੀਆ ਤੇ ਕਾਂਗਰਸ ਵਲੋਂ ਰੈਲੀਆਂ

ਸੰਗਰੂਰ : 15ਵੀਂ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟ ਦੀਆਂ ਚੋਣਾਂ ਦੀਆਂ ਤਿਆਰੀਆਂ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਸਿਆਸੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸੰਭਾਵੀ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ-ਆਪਣੇ ਇਲਾਕਿਆਂ ਵਿਚ ਚੋਣ ਰੈਲੀਆਂ ਕਰਕੇ ਆਰੰਭ ਦਿੱਤੀਆਂ ਹਨ। ਪਾਰਲੀਮੈਂਟ ਹਲਕਾ ਸੰਗਰੂਰ ਤੋਂ ਚੋਣ ਮੈਦਾਨ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਉਮੀਦਵਾਰ ਖੜੇ ਕਰਨ ਵਾਲੀਆਂ ਮੁੱਖ ਪਾਰਟੀਆਂ ਨੇ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਇਕ-ਇਕ ਰੈਲੀ ਕਰਕੇ ਆਪਣੀ-ਆਪਣੀ ਤਾਕਤ ਦਾ ਇਜ਼ਹਾਰ ਕਰਵਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਹੈ।

ਕਾਂਗਰਸ ਪਾਰਟੀ ਨੇ ਅਜੇ ਆਪਣਾ ਉਮੀਦਵਾਰ ਐਲਾਨ ਹੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ, ਪਰ ਸੰਭਾਵੀ ਉਮੀਦਵਾਰ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਾਬਕਾ ਵਿਧਾਇਕ ਅਰਵਿੰਦ ਖੰਨਾ ਨੇ ਸਾਬਕਾ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦੀ ਸਰਪ੍ਰਸਤੀ ਹੇਠ ਇਕ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਰੈਲੀ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ (ਬ) ਦੇ ਜਨਰਲ ਸਕੱਤਰ ਸੁਖਦੇਵ ਸਿੰਘ ਢੀਂਡਸਾ, ਜਿਹੜੇ ਇਲਾਕੇ ਦੀ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧਤਾ

ਵੀ ਕਰ ਚੁੱਕੇ ਹਨ, ਪਾਰਟੀ ਵਲੋਂ ਉਮੀਦਵਾਰ ਵੀ ਐਲਾਨੇ ਜਾ ਚੁੱਕੇ ਹਨ, ਅਜੇ ਕੋਈ ਰੈਲੀ ਕਰਨ ਵਿਚ ਸਫਲ ਨਹੀਂ ਹੋਏ।

ਕਾਂਗਰਸ ਪਾਰਟੀ ਨੇ ਸਾਬਕਾ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਬੁਲਾ ਕੇ ਸੰਗਰੂਰ ਵਿਖੇ ਇਕ ਭਰਵੀਂ ਰੈਲੀ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਉਸ ਰੈਲੀ ਦਾ ਕਾਂਗਰਸੀ ਆਗੂਆਂ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਰਾਜਿੰਦਰ ਕੌਰ ਭੱਠਲ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਵਿਚ ਵਿਰੋਧੀ ਧਿਰ ਦੀ ਆਗੂ, ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਤੇ ਸਥਾਨਕ ਵਿਧਾਇਕ ਸੁਰਿੰਦਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਸਿਬੀਆ ਨੇ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਾਈਕਾਟ ਹੀ ਰੱਖਿਆ ਸੀ ਤੇ ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਸੂਬਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਇਸ ਰੈਲੀ 'ਚ ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਵਿਰੋਧ ਵਿਚ ਕੁਝ ਬੋਲੇ। ਇਸ ਰੈਲੀ ਕਾਰਨ ਕਾਂਗਰਸੀ ਵਰਕਰਾਂ ਵਿਚ ਉਤਸ਼ਾਹ ਸੀ ਤੇ ਇਕੱਠ ਵੀ ਵੱਡਾ ਸੀ। ਕਾਂਗਰਸ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਇਸ ਰੈਲੀ ਨੇ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਇਕ ਚੰਗਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਕਿ

ਪਾਰਲੀਮੈਂਟ ਅੰਦਰ ਕਾਂਗਰਸੀ ਉਮੀਦਵਾਰ ਕਮਜ਼ੋਰ ਪੁਜ਼ੀਸ਼ਨ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਉਤਰੇਗਾ। ਲੋਕ ਭਲਾਈ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਕੌਮੀ ਪ੍ਰਧਾਨ

ਅਰਵਿੰਦ ਖੰਨਾ

ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਰਾਮੂਵਾਲੀਆ

ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਰਾਮੂਵਾਲੀਆ ਨੇ ਤਾਂ ਆਪਣੀ ਨੌਜਵਾਨ ਚੋਣ ਰੈਲੀ ਵਿਚ ਨਵੀਂ ਉਮਰ ਦੇ ਮੁੰਡੇ ਇਕੱਠੇ ਕਰ ਕੇ ਕਮਾਲ ਕਰ ਦਿਖਾਈ। ਉਸ ਰੈਲੀ

ਵਿਚ ਉਮਰੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਦੇ ਜੋਸ਼ ਨੂੰ ਦੇਖ ਕੇ ਦੂਸਰੀਆਂ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੇ ਆਗੂ ਹੈਰਾਨ ਵੀ ਹੋਏ ਤੇ ਪ੍ਰੇਸ਼ਾਨ ਵੀ।

ਜੇਕਰ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਦਾ ਐਨਾ ਵੱਡਾ ਇਕੱਠ ਰਾਮੂਵਾਲੀਆ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਵੀ ਇਕ ਤਕੜੇ ਉਮੀਦਵਾਰ ਵਜੋਂ ਚੋਣ ਮੈਦਾਨ ਵਿਚ ਉਤਰੇਗਾ। ਸਿਆਸੀ ਲੋਕ ਇਸ ਰੈਲੀ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇਹ ਸਮਝਦੇ ਸਨ ਕਿ ਰਾਮੂਵਾਲੀਆ ਦਾ ਇਸ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਹੁਣ ਐਨਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਨਹੀਂ।

ਜਦੋਂ ਰੈਲੀ ਵਿਚ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਦਾ ਠਾਠਾ ਮਾਰਦਾ ਇਕੱਠ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਦੇਖਿਆ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਸੋਚਣ ਲਈ ਮਜ਼ਬੂਰ ਹੋਣਾ ਪਿਆ ਕਿ ਰਾਮੂਵਾਲੀਆ ਦੀ ਪਕੜ ਇਲਾਕੇ ਦੇ ਵੋਟਰਾਂ 'ਤੇ ਬਣ ਰਹੀ ਹੈ। ਸਾਬਕਾ ਮੈਂਬਰ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟ ਤੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ (ਅ) ਕੌਮੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸਿਮਰਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਮਾਨ ਨੇ

ਇਲਾਕੇ 'ਚ ਵੱਡੀ ਪੰਥਕ ਤੇ ਜਨਤਕ ਰੈਲੀ ਕੀਤੀ ਤੇ ਪੂਰੇ ਜੋਸ਼ ਨਾਲ ਚੋਣ ਮੈਦਾਨ ਵਿਚ ਉਤਰਨ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਸਿਮਰਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਮਾਨ ਦੀ ਇਸ ਰੈਲੀ ਵਿਚ ਕੱਟੜਪੰਥੀਆਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਹਰ ਵਰਗ ਤੇ ਧਰਮ ਦੇ ਲੋਕ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਏ।

ਇਸ ਵਿਸ਼ਾਲ ਰੈਲੀ ਵਿਚ ਪੁਰਾਣੇ ਬਜ਼ੁਰਗ ਟਕਸਾਲੀ ਅਕਾਲੀ, ਅਧਖਤ ਉਮਰ ਦੇ ਅਕਾਲੀ ਤੇ ਨਵੀਂ ਉਮਰ ਦੀ ਨੌਜਵਾਨ ਪੀੜ੍ਹੀ, ਔਰਤਾਂ, ਸ਼ਹਿਰੀ, ਵਪਾਰੀ, ਮੁਲਾਜ਼ਮ, ਇਸਾਈ, ਮੁਸਲਮਾਨ, ਦਲਿਤ ਵੀ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ।

ਸੀ.ਪੀ.ਆਈ. (ਐਮ.ਐਲ.) ਵਲੋਂ ਵੀ ਇਕ ਵਿਸ਼ਾਲ ਮਜ਼ਦੂਰ, ਮੁਲਾਜ਼ਮ ਰੈਲੀ ਅਤੇ ਰੈਲੀ ਉਪਰੰਤ ਮਾਰਚ ਕਰਕੇ ਚੰਗਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਉਹ ਵੀ ਆਪਣਾ ਕੋਈ ਸਥਾਨ ਇਸ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟ ਹਲਕੇ ਵਿਚ ਰੱਖਦੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਲੋਂ ਸਾਬਕਾ ਵਿਧਾਇਕ ਤਰਸੇਮ ਜੋਧਾਂ ਨੂੰ ਉਮੀਦਵਾਰ ਵਜੋਂ ਚੋਣ ਮੈਦਾਨ 'ਚ ਉਤਾਰਿਆ ਗਿਆ ਹੈ।

ਬਾਦਲ ਦਲ ਖਿਲਾਫ ਮਾਨ ਤੇ ਭਾਈ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਇਕ ਮੰਚ 'ਤੇ

ਸੰਗਰੂਰ : ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਬਾਦਲ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਸਿਮਰਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਮਾਨ ਅਤੇ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਦੇ ਸਾਬਕਾ ਜਥੇਦਾਰ ਭਾਈ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਇਕ ਮੰਚ 'ਤੇ ਆ ਗਏ ਹਨ। ਲੰਘੀ 7 ਮਾਰਚ ਨੂੰ ਇਥੇ ਸਥਾਨਕ ਅਨਾਜ ਮੰਡੀ ਵਿਖੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ (ਅ) ਵਲੋਂ ਇਕ ਰੈਲੀ ਆਯੋਜਿਤ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਇਸ ਚੋਣ ਰੈਲੀ ਨੂੰ ਸੰਬੋਧਨ ਕਰਦਿਆਂ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਦੇ ਸਾਬਕਾ ਜਥੇਦਾਰ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਭਾਈ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸੂਬੇ ਦੀ ਮੌਜੂਦਾ ਬਾਦਲ ਸਰਕਾਰ ਪਿਉ, ਪੁੱਤ, ਭਤੀਜਿਆਂ, ਸਾਲੇ, ਭਣੇਈਆਂ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਬਣੀ ਹੋਈ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਆਰ.ਐਸ.ਐਸ. ਦੇ ਇਸ਼ਾਰਿਆਂ ਤੇ ਕੰਮ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਸ. ਬਾਦਲ ਅਕਾਲ ਤਖਤਾਂ ਤੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਤੇ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਬਜ਼ਾ ਜਮਾ ਚੁੱਕੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਬਾਦਲ ਪਰਵਾਰ ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਲਈ ਸਭ ਤੋਂ ਘਾਤਕ ਸਾਬਤ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਬਾਦਲਾਂ ਵਲੋਂ ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਨੂੰ ਗੁਮਰਾਹ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਡੋਰਾਵਾਦ ਨੂੰ ਉਤਸ਼ਾਹ ਦਿਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਬੜੀ ਹੈਰਾਨੀ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਬਾਦਲ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸੁਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਨੇ ਜਦੋਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਿਆ ਤਾਂ ਸਾਡੇ ਪੰਜ ਪਿਆਰੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅੰਮ੍ਰਿਤ

ਛਕਾਉਣ ਲਈ ਪੱਥਾਂ ਭਾਰ ਹੋ ਗਏ। ਪਰ ਸਾਡੇ ਪੁਜਾਰੀਆਂ ਦੀ ਇੰਨੀ ਹਿੰਮਤ ਨਹੀਂ ਪਈ ਕਿ ਉਹ ਸਾਦੀਸ਼ੁਦਾ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਾਉਣ ਸਮੇਂ ਇਹ ਪੁੱਛ ਲੈਂਦੇ ਕਿ ਤੁਹਾਡੀ ਧਰਮ ਪਤਨੀ ਤੁਹਾਡੇ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਘਰ ਵਾਲੀ ਨਾਲ ਵੀ ਕਿਉਂ ਹੋਵੇ, ਕਿਉਂਕਿ ਘਰ ਵਾਲੀ ਤਾਂ ਬਠਿੰਡਾ ਦੇ ਇਕ ਮੰਦਰ ਵਿਚ ਸ਼ਿਵਲਿੰਗ ਦੀ ਪੂਜਾ ਕਰ ਕੇ ਸ਼ਾਂਤੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਰਹੀ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਇਲਾਕਾ ਨਿਵਾਸੀਆਂ ਨੂੰ ਪੁਰਜ਼ੋਰ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ ਕਿ ਸਾਨੂੰ ਅੱਜ ਇਮਾਨਦਾਰ ਸਿਆਸਤਦਾਨਾਂ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪਿਛੋਕੜ ਕੁਰਬਾਨੀ ਵਾਲਾ ਹੋਵੇ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕੁਰਬਾਨੀ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਜੋਧਿਆਂ ਵਿਚੋਂ ਸ. ਸਿਮਰਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਮਾਨ ਇਕ ਅਹਿਮ ਸ਼ਖਸੀਅਤ ਹੈ।

ਰੈਲੀ ਨੂੰ ਸੰਬੋਧਨ ਕਰਦਿਆਂ ਸ. ਸਿਮਰਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਮਾਨ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਬੀ.ਜੇ.ਪੀ. ਅਤੇ ਕਾਂਗਰਸ ਘੱਟ ਗਿਣਤੀਆਂ ਲਈ ਖਤਰੇ ਦੀ ਘੰਟੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਬਾਦਲ ਤੇ ਵਰੁਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਬਾਦਲ ਸਰਕਾਰ ਸਮੇਂ ਡੋਰਾਵਾਦ ਪ੍ਰਫੁੱਲਤ ਹੋਇਆ। 1996 ਵਿਚ ਜਦੋਂ ਬਾਦਲ ਸਰਕਾਰ ਆਈ ਤਾਂ ਇਹ ਰੋਪੜ ਵਿਚ ਭਨਿਆਰੇ ਵਾਲਾ ਲੋਕ ਆਇਆ। ਜਦੋਂ 2007 ਦੇ ਵਿਚ ਸਰਕਾਰ

ਆਈ ਤਾਂ ਬਾਦਲ ਨੁਰਮਹਿਲੀਏ, ਸਿਰਸੇ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਆਇਆ ਤੇ ਸਲਾਬਤਪੁਰੇ ਵਿਚ ਨਾਮ ਚਰਚਾ ਘਰ ਬਣਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਖੁਦ ਆਪ ਜਗ੍ਹਾ ਦਿਤੀ ਤਾਂ ਬਾਦਲ ਤੇ ਬੀ.ਜੇ.ਪੀ. ਦੀ ਸਿਰਫ ਚਾਲ ਹੈ ਕਿ ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਇਕੱਠੀ ਨਾ ਹੋ ਜਾਵੇ ਇਸ ਨੂੰ ਖੇਰੂ ਖੇਰੂ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ। 1984 ਵਿਚ ਜਦੋਂ ਸਿੱਖ ਆਜ਼ਾਦੀ ਲਈ ਬਿਗੁਲ ਵੱਜਿਆ ਤਾਂ ਬਾਦਲ ਸਾਹਿਬ ਹੱਥ ਖੜੇ ਕਰ ਕੇ ਬਾਹਰ ਚਲੇ ਗਏ ਅਤੇ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਅਤੇ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਢਹਿ ਢੇਰੀ ਕਰ ਦਿਤਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਬਾਦਲ ਸਰਕਾਰ 500 ਸੌ ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਖਰਚ ਕਰਕੇ ਲੁਧਿਆਣੇ ਅਤੇ ਬਠਿੰਡਾ ਵਿਚ ਵੱਖੋ-ਵੱਖਰੇ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਲਗਾਉਣ ਦੀ ਤਿਆਰੀ ਵਿਚ ਪਰ ਇਹਨਾਂ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟਾਂ ਨਾਲ ਆਮ ਵਿਅਕਤੀ, ਗ਼ਰੀਬਾਂ ਅਤੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੂੰ ਕੋਈ ਲਾਭ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ। ਉਹ ਤਾਂ ਉਹੀ ਆਪਣੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਦਬੇ ਹੋਏ ਕਰਜ਼ੇ ਦੇ ਬੋਝ ਤਲੇ ਹੀ ਖੁਦਕਸ਼ੀਆਂ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ।

ਗੈਰ-ਜ਼ਮਾਨਤੀ ਵਾਰੰਟ ਜਾਰੀ: ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ 'ਚ 'ਖਾਲਿਸਤਾਨ ਜ਼ਿੰਦਾਬਾਦ' ਦੇ ਨਾਅਰੇ ਲਗਾਉਣ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਵਧੀਕ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਅਤੇ ਸੈਸ਼ਨ ਜੱਜ ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ (ਅ) ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸਿਮਰਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਮਾਨ ਸਮੇਤ ਦੋ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਗੈਰ-ਜ਼ਮਾਨਤੀ ਵਾਰੰਟ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਹਨ। ਇਸੇ ਮਾਮਲੇ 'ਚ ਪੰਜਾਬ ਅਤੇ ਹਰਿਆਣਾ ਹਾਈਕੋਰਟ ਦੇ ਹੁਕਮਾਂ 'ਤੇ ਗੁਰਜਤਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਬਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਕੋਤਵਾਲੀ ਪੁਲਸ ਨੇ ਉਕਤ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਸਾਲ 2005 ਵਿਚ ਕਈ ਲੋਕਾਂ ਖਿਲਾਫ ਦੇਸ਼ ਧਰੋਹ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਐਫ.ਆਈ.ਆਰ. ਦੇ ਮੁਤਾਬਕ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਬਲਿਸ਼ ਸਟਾਰ ਖਿਲਾਫ ਕੁਝ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਸਾਲ 2005 ਵਿਚ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਕੰਪਲੈਕਸ 'ਚ ਇਕ ਧਾਰਮਿਕ ਸਮਾਗਮ ਦਾ ਆਯੋਜਨ ਕੀਤਾ ਸੀ।

ਇਸ ਸਮਾਗਮ ਦੌਰਾਨ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ (ਅ) ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸਿਮਰਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਮਾਨ

ਆਪਣੇ ਹਮਾਇਤੀਆਂ ਨਾਲ ਮੌਜੂਦ ਸਨ। ਇਸੇ ਦੌਰਾਨ ਮਾਨ ਨੇ ਆਪਣੇ ਸਮਰਥਕਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਮਿਲ ਕੇ 'ਖਾਲਿਸਤਾਨ ਜ਼ਿੰਦਾਬਾਦ' ਦੇ ਨਾਅਰੇ ਲਗਾਉਣੇ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੇ। ਕੋਤਵਾਲੀ ਥਾਣੇ ਦੀ ਪੁਲਸ ਨੇ ਉਦੋਂ ਸਿਮਰਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਮਾਨ, ਭਾਈ ਰਾਮ ਸਿੰਘ, ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਸਿਰਸਾ, ਸਰਬਜੀਤ ਸਿੰਘ, ਦਯਾ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਗੁਰਜਤਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸਮੇਤ ਕੁਝ ਹੋਰ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਦੇਸ਼ ਧਰੋਹ ਦਾ ਕੇਸ

ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਮਾਨ ਅਤੇ ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਸਿਰਸਾ, ਸਰਬਜੀਤ, ਦਯਾ ਸਿੰਘ ਤਾਂ ਅਦਾਲਤ ਵਿਚ ਪੇਸ਼ ਹੋ ਗਏ। ਜੱਜ ਸ਼੍ਰੀ ਕਰੀਰ ਨੇ ਅਦਾਲਤ ਵਿਚ ਪੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਹੋਣ 'ਤੇ ਵੀਰਵਾਰ ਨੂੰ ਮਾਨ ਅਤੇ ਭਾਈ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਖਿਲਾਫ ਗੈਰ ਜ਼ਮਾਨਤ ਵਾਰੰਟ ਜਾਰੀ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਉਕਤ ਦੋਵਾਂ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕਰਕੇ ਅਦਾਲਤ ਵਿਚ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਸਬੰਧੀ ਹੁਕਮ ਜਾਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤੇ।

ਦਸਤਾਰ ਸਜਾ ਕੇ ਸਿੱਖ ਬੀਬੀ ਉਡਾਏਗੀ ਜਹਾਜ਼

ਤਰਨ ਤਾਰਨ: ਤਰਨ ਤਾਰਨ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦੇ ਪਿੰਡ ਕੋਟਲੀ ਸਰੂ ਦੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਧਾਰੀ ਸਿੱਖ ਬੀਬੀ ਅਰਪਿੰਦਰ ਕੌਰ ਛੇਤੀ ਹੀ ਸਿਰ ਉਤੇ ਦਸਤਾਰ ਸਜਾ ਕੇ ਜਹਾਜ਼ ਉਡਾਏਗੀ। ਅਮਰੀਕਾ ਵਿਚ ਪਾਇਲਟ ਅਰਪਿੰਦਰ ਕੌਰ ਦੀ ਇਸ ਪ੍ਰਾਪਤੀ 'ਤੇ ਨਾ ਸਿਰਫ ਉਸ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਨੂੰ, ਬਲਕਿ ਸਾਰੇ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਨੂੰ ਮਾਣ ਹੈ। ਪਿੰਡ ਢੰਗ ਕਸੇਲ, ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੇ ਸਰਪੰਚ ਜਗੀਰ ਸਿੰਘ ਦੀ ਦੋਹੜੀ ਅਰਪਿੰਦਰ ਕੌਰ ਅਪਣਾ ਬਚਪਨ ਨਾਨਕੇ ਪਰਿਵਾਰ 'ਚ ਬਿਤਾਉਣ ਪਿਛੋਂ ਮੁਢਲੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਪੂਰੀ ਕਰਕੇ ਅਮਰੀਕਾ ਚਲੀ ਗਈ ਸੀ। ਰਾਜਵਿੰਦਰ ਕੌਰ ਅਤੇ ਬਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ ਦੀ ਧੀ ਅਰਪਿੰਦਰ ਕੌਰ ਅੰਮ੍ਰਿਤਧਾਰੀ ਹੈ ਅਤੇ ਸਿਰ ਉਤੇ ਦਸਤਾਰ ਸਜਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਅਰਪਿੰਦਰ ਕੌਰ ਮੁੱਲਾਂਪੁਰ (ਲੁਧਿਆਣਾ) ਵਾਸੀ ਪ੍ਰਿਤਪਾਲ ਸਿੰਘ ਨਾਲ ਵਿਆਹੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਅਮਰੀਕਾ ਤੋਂ ਅਰਪਿੰਦਰ ਕੌਰ ਦੇ ਪਾਇਲਟ ਬਣਨ ਦੀ ਖ਼ਬਰ ਪਿੰਡ ਕੋਟਲੀ ਸਰੂ ਖਾਂ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚਦਿਆਂ ਹੀ ਪਰਿਵਾਰ ਨੇ ਜਸ਼ਨ ਮਨਾਏ। ਅਰਪਿੰਦਰ ਦੇ ਨਾਨਾ ਜਗੀਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਪਣੀ ਦੋਹੜੀ ਉਤੇ ਪੂਰਾ ਮਾਣ ਹੈ।

Freeway Travel Inc

ਸਸਤੀਆਂ ਟਿਕਟਾਂ, ਖਰਾ ਸੌਦਾ, ਬਿਹਤਰ ਸਰਵਿਸ

Call Raju

Tel: 773-973-0200

Fax: 773-973-0557

2542 W Devon Ave. Chicago IL 60659

LOANS! LOANS!! LOANS!!!

- ✓ Commercial loans- any size, anywhere!
- ✓ Residential Loans
- ✓ Purchase/Refinance
- ✓ Houses/Gas Stations/Franchises/Motels
- ✓ Grocery/Liquor Stores
- ✓ Churches

Rajesh Gupta

414-322-5722 Cell

ABC Mortgage

e-mail: gupta@abcmortgage.biz

6617 W. Capitol Dr. Milwaukee, WI 53216

www.abcmortgage.biz

414-462-2222 (Ph.)

414-462-2220 (Fax)

- ★ No Waiting period For Training Courses
- ★ One on One Training
- ★ ਅਸੀਂ ਟੈਪਰੇਰੀ ਪਰਮਿਟ ਲੈਣ 'ਚ ਮਦਦ ਕਰਾਂਗੇ
- ★ 3-acre paved lot for training.
- ★ Day, evening and weekend classes available.
- ★ Starting pay can be \$700 to \$800 per week.
- ★ ਜੋਬ ਦਿਵਾਵਾਂਗੇ

Class B License
\$1,300

Ask For Rupinder S. Randhawa
CALL: 734-444-4048 Or 313-841-2222

ALL ★ STARS ★ TRUCK DRIVING SCHOOL INC ★

ਇੰਟਰਨੈਸ਼ਨਲ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਚ ਵੀ ਨਾਲ ਸਮਝਾਉਂਦੇ ਹਾਂ

CDL Class A & B Training
Testing Available

Get FREE Training Thru Michigan WORKS
100% State Funded

151 Military
Detroit, MI 48209

We accept VISA, Mastercard, personal checks & cashier's checks.

ਅਮਰੀਕੀ ਅਰਥਚਾਰੇ ਦਾ ਇਹ ਮੰਦਾ ਆਖਿਰ ਕਦੋਂ ਰੁਕੇਗਾ?

ਇਸ ਆਰਥਿਕ ਮੰਦੇ ਨੂੰ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਇਆਂ 15 ਮਹੀਨੇ ਹੋ ਵੀ ਚੁੱਕੇ ਹਨ ਅਤੇ ਦੂਜੀ ਸੰਸਾਰ ਜੰਗ ਬਾਅਦ ਇਹ ਸਭ ਤੋਂ ਲੰਮੇ ਸਮੇਂ ਦਾ ਮੰਦਾ ਹੈ। ਹਾਲ ਦੀ ਘੜੀ ਤਾਂ ਸਭ ਕੁਝ ਹੋਰ ਮੰਦੇ ਤੋਂ ਮੰਦਾ ਹੁੰਦਾ ਜਾਪਦਾ ਹੈ। ਸ਼ੋਅਰ ਇੰਡੈਕਸ ਲਗਾਤਾਰ ਡਿੱਗ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਜਾਬਾਂ ਨਿੱਤ ਦਿਹਾੜੇ ਹੋਰ ਘਟ ਰਹੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਹਰ ਅੱਠਵੇਂ ਅਮਰੀਕੀ ਮਕਾਨ ਮਾਲਕ ਦੇ ਸਿਰ ਉੱਤੇ ਪਿਛੇ ਪੈ ਗਈਆਂ ਕਿਸ਼ਤਾਂ ਕਰਕੇ ਫੋਰਕਲੋਜ਼ਰ ਦੀ ਤਲਵਾਰ ਲਟਕ ਰਹੀ ਹੈ।

ਕੀ ਨਿਰਾਸ਼ਾ ਦਾ ਇਹ ਆਲਮ ਇਵੇਂ ਹੀ ਜਾਰੀ ਰਹੇਗਾ? ਨਹੀਂ। ਅਰਥਚਾਰਾ ਹਮੇਸ਼ਾ ਹੀ ਮੰਦੇ ਵਿਚੋਂ ਨਿਕਲ ਕੇ ਤਰੱਕੀ ਦੇ ਰਾਹ ਪੈ ਜਾਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਤਾਂ ਇਕ ਚੱਕਰ ਹੈ ਜੋ ਕੁਝ ਦਹਾਕਿਆਂ ਬਾਅਦ ਕੁਝ ਛੋਟਾ ਅਤੇ ਕੁਝ ਵੱਡਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਕਦੀ ਇਹ ਕੁਝ ਹੀ ਮਹੀਨੇ ਚੱਲਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕਈ ਵਾਰ ਲੰਮਾ ਸਮਾਂ। ਪਿਛਲੇ ਕੁਝ ਦਹਾਕਿਆਂ ਤੱਕ ਖਾਸਕਰ ਸੋਵੀਅਤ ਯੂਨੀਅਨ ਦੇ ਟੁੱਟਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵਿਸ਼ਵ ਵਿਚ ਪੂੰਜੀਵਾਦ ਦਾ ਬੋਲਬਾਲਾ ਵਧਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਉਦਾਰੀਕਰਨ ਤੇ ਵਿਸ਼ਵੀਕਰਨ ਦੀਆਂ ਨੀਤੀਆਂ ਕਰਕੇ ਵੱਖ ਵੱਖ ਦੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਅਰਥਚਾਰਿਆਂ ਦੀ ਇਕ ਦੂਜੇ ਉੱਤੇ ਨਿਰਭਰਤਾ ਵਧੀ ਹੈ। ਇਹੋ ਵਜ੍ਹਾ ਹੈ ਕਿ ਅਮਰੀਕੀ ਅਰਥਚਾਰੇ ਵਿਚ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਇਆ ਮਾਲੀ ਮੰਦਾ ਹੌਲੀ ਹੌਲੀ ਸਾਰੇ ਵਿਸ਼ਵ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਕਲਾਵੇ ਵਿਚ ਲੈਂਦਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸ ਲੇਖ ਵਿਚ ਅਸੀਂ ਅਮਰੀਕੀ ਅਰਥਚਾਰੇ ਵਿਚਲੇ ਮੰਦੇ ਵੱਲ ਸੰਕੇਤ ਕਰਦੇ ਤਿੰਨ ਪੱਖਾਂ ਵੱਲ ਧਿਆਨ ਦਿਆਂਗੇ। ਇਹ ਹਨ- ਜਾਬਾਂ ਯਾਨਿ ਨੌਕਰੀਆਂ, ਹਾਊਸਿੰਗ ਮਾਰਕਿਟ ਯਾਨਿ ਮਕਾਨ ਅਤੇ ਸ਼ੋਅਰ ਬਾਜ਼ਾਰ।

ਨੌਕਰੀਆਂ ਦੀ ਹਾਲਤ: ਲੰਘੀ ਫਰਵਰੀ ਦੌਰਾਨ ਅਮਰੀਕਾ ਵਿਚ ਬੇਰੁਜ਼ਗਾਰੀ ਦੀ ਦਰ ਵਧ ਕੇ 8.1 ਫੀਸਦੀ ਹੋ ਗਈ ਜੋ ਕਿ ਪਿਛਲੇ 25 ਸਾਲਾਂ ਵਿਚ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਹੈ। ਹੁਣ ਤੱਕ 44 ਲੱਖ ਨੌਕਰੀਆਂ ਸਾਲ 2007 ਦੇ ਅਖੀਰ ਵਿਚ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਏ ਮੰਦੇ ਦੀ ਭੇਟ ਚੜ੍ਹ ਚੁੱਕੀਆਂ ਹਨ। ਨੌਕਰੀਆਂ

ਵਿਚ ਕਟੌਤੀ ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ ਦੇ ਅਖੀਰ ਵਿਚ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਈ ਜਦੋਂ ਮਕਾਨ ਉਸਾਰੀ ਦੀ ਸਨਅਤ ਵਿਚ ਮੰਦਾ ਹੋਰ ਡੂੰਘਾ ਹੋਇਆ। ਹਾਊਸਿੰਗ ਮੰਦੇ ਕਾਰਨ ਹੀ ਉਪਜੇ ਵਿੱਤੀ ਸੰਕਟ ਕਰਕੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਦਫਤਰੀ ਨੌਕਰੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਰਹੀਆਂ। ਜਲਦੀ ਹੀ ਇਸ ਦੇ ਅਸਰ ਹੇਠ ਹੋਰ ਸਨਅਤਾਂ ਵਿਚ ਲੇਆਫ ਦੀ ਦਰ ਵਧਣ ਲੱਗੀ ਅਤੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਆਮਦਨ ਘਟਨ ਲੱਗੀ।

ਆਖਿਰ ਨੌਕਰੀਆਂ ਦੀ ਇਹ ਮਾੜੀ ਹਾਲਤ ਕਿੰਨਾ ਕੁ ਚਿਰ ਜਾਰੀ ਰਹੇਗੀ? ਅਰਥਸ਼ਾਸਤਰੀਆਂ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਜਿੱਥੋਂ ਤੱਕ ਨੌਕਰੀਆਂ ਦਾ ਸਵਾਲ ਹੈ, ਅਜੇ ਹੋਰ ਵੀ ਭੈੜੇ ਦਿਨ ਆਉਣੇ ਬਾਕੀ ਹਨ। ਇਸ ਵੇਲੇ ਜਦੋਂ ਕਿ ਬੈਂਕਾਂ ਤੋਂ ਉਧਾਰ ਜਾਂ ਕਰਜ਼ੇ ਮਿਲਣਾ ਕਰੀਬ ਕਰੀਬ ਬੰਦ ਹੈ, ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਖਰਚ ਕਰਨ ਦੀ ਸਮਰੱਥਾ ਹੋਰ ਵੀ ਘਟ ਗਈ ਹੈ। ਇਸ ਸਾਲ ਦੇ ਅੰਦਰ ਕੋਈ 24 ਲੱਖ ਹੋਰ ਜਾਬਾਂ ਖਤਮ ਹੋ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਦਾ ਮਤਲਬ ਇਹ ਹੋਏਗਾ ਕਿ ਬੇਰੁਜ਼ਗਾਰੀ ਦੀ ਦਰ 9 ਫੀਸਦੀ ਤੋਂ ਵੀ ਵਧ ਜਾਏਗੀ। ਬੇਰੁਜ਼ਗਾਰੀ ਦੀ ਇਹ ਦਰ ਸਨ 1990-91 ਅਤੇ ਸਨ 2001 ਦੇ ਮੰਦਿਆਂ ਤੋਂ ਵੀ ਵਧ ਹੋਏਗੀ ਪਰ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਦਸੰਬਰ 1982 ਦੀ 10.8 ਫੀਸਦ ਬੇਰੁਜ਼ਗਾਰੀ ਦਰ ਤੋਂ ਘੱਟ ਹੀ ਰਹੇਗੀ। ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਕੁਝ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੀ ਆਸ਼ਾਵਾਦੀ ਹੋਵੇ। ਉੱਜ ਨੌਕਰੀਆਂ ਦੀ ਹਾਲਤ ਅਰਥਚਾਰੇ ਵਿਚ ਅਗਲੇ ਸਾਲ ਦੇ ਸ਼ੁਰੂ ਵਿਚ ਸੁਧਾਰ ਆ ਜਾਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਬਹੁਤੀ ਸੁਧਰਨ ਨਹੀਂ ਲੱਗੀ। ਅਰਥਸ਼ਾਸਤਰੀਆਂ ਦਾ ਖਿਆਲ ਹੈ ਕਿ ਬੇਰੁਜ਼ਗਾਰੀ ਦੀ ਦਰ ਸਨ 2013 ਤੱਕ 5 ਫੀਸਦੀ ਤੋਂ ਬੱਲੇ ਨਹੀਂ ਆਉਣ ਲੱਗੀ।

ਤਾਂ ਫਿਰ ਇਹ ਕਦੋਂ ਸਮਝਿਆ ਜਾਵੇ ਕਿ ਆਰਥਿਕ ਮੰਦੇ ਵਿਚ ਮੋੜਾ ਪੈ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਨੌਕਰੀਆਂ ਦੀ ਹਾਲਤ ਬਿਹਤਰ ਹੋਣ ਲੱਗੀ ਹੈ? ਇਸ ਦਾ ਸਿੱਧਾ ਜਿਹਾ ਜਵਾਬ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਕੰਪਨੀਆਂ ਆਰਜੀ ਵਰਕਰਾਂ ਨੂੰ ਨੌਕਰੀ 'ਤੇ ਰੱਖਣ ਲੱਗ ਜਾਣ ਅਤੇ ਮੌਜੂਦਾ ਪਾਰਟ ਟਾਈਮ ਜਾਂ ਫੁੱਲ

ਟਾਈਮ ਵਰਕਰਾਂ ਦੇ ਘੰਟੇ ਵਧਾਉਣ ਲੱਗ ਪੈਣ ਤਾਂ ਸਮਝੋ ਨੌਕਰੀਆਂ ਦੀ ਹਾਲਤ ਬਿਹਤਰ ਹੋਣ ਲੱਗ ਪਈ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਕਾਰੋਬਾਰੀ ਹਾਲਾਤ ਬਿਹਤਰ ਹੋਣ ਲੱਗਣ ਤਾਂ ਮਾਲਕ ਅਕਸਰ ਪਹਿਲਾਂ ਟੈਂਪਰੇਰੀ ਵਰਕਰ ਰੱਖਦੇ ਹਨ, ਪੱਕੇ ਵਰਕਰ ਕਾਫੀ ਮਗਰੋਂ ਜਾ ਕੇ ਜਦੋਂ ਕਾਰੋਬਾਰੀ ਹਾਲਾਤ ਚੰਗੇ ਸੁਧਰ ਜਾਣ ਤਾਂ ਹੀ ਰੱਖੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਹਾਊਸਿੰਗ ਮਾਰਕਿਟ: ਮਕਾਨ ਮਾਲਕਾਂ ਦੇ ਜ਼ਿਹਨ ਉੱਤੇ ਇਹ ਸਵਾਲ ਇਸ ਵੇਲੇ ਬਹੁਤ ਭਾਰੂ ਹੈ ਕਿ ਆਖਿਰ ਮਕਾਨਾਂ ਦੀਆਂ ਕੀਮਤਾਂ ਹੋਰ ਕਿੰਨਾ ਕੁ ਡਿੱਗਣਗੀਆਂ। ਜਨਵਰੀ ਮਹੀਨੇ ਅਮਰੀਕਾ ਵਿਚ ਮਕਾਨਾਂ ਦੀ ਔਸਤ ਕੀਮਤ ਘਟ ਕੇ 1,70300 ਰਹਿ ਗਈ ਸੀ ਪਰ ਮਾਹਰਾਂ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਹਾਊਸਿੰਗ ਮਾਰਕਿਟ ਦੀ ਅਸਲ ਹਾਲਤ ਨਹੀਂ ਦੱਸਦੀ। ਮਕਾਨਾਂ ਦੀਆਂ ਕੀਮਤਾਂ ਵਿਚ ਮੰਦਾ ਫੀਨਿਕਸ, ਲਾਸ ਬੇਗਸ, ਕੈਲੇਫੋਰਨੀਆ ਅਤੇ ਹੋਰ ਕਈ ਥਾਵਾਂ 'ਤੇ ਕਿਤੇ ਡੂੰਘਾ ਹੈ, ਜਿਥੇ ਕਿ ਹਾਊਸਿੰਗ ਮਾਰਕਿਟ ਦੇ ਚੜ੍ਹਾਅ ਸਮੇਂ ਸਭ ਪਾਸੇ ਮਕਾਨਾਂ ਦੀ ਉਸਾਰੀ ਹੋ ਰਹੀ ਸੀ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਿਸ਼ੀਗਨ ਵਿਚ ਡਿਟਰਾਇਟ ਅਤੇ ਇੰਡੀਆਨਾ ਦੇ ਕੁਝ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਵਿਚ ਹਾਲਤ ਬਹੁਤ ਹੀ ਪਤਲੀ ਹੈ, ਜਿਥੇ ਕਿ ਆਰਥਿਕ ਮੰਦੇ ਕਾਰਨ ਬੇਰੁਜ਼ਗਾਰੀ ਬਾਕੀ ਥਾਵਾਂ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਵੱਧ ਹੈ। ਮਿਸਾਲ ਵਜੋਂ ਡਿਟਰਾਇਟ ਵਿਚ ਆਟੋ ਨਿਰਮਾਤਾਵਾਂ 'ਤੇ ਮੰਦੇ ਦਾ ਬਹੁਤ ਹੀ ਡੂੰਘਾ ਅਸਰ ਹੈ। ਵੱਡੇ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਦੇ ਕੇਂਦਰੀ ਇਲਾਕਿਆਂ 'ਚ ਮੰਦਾ ਉਨਾ ਤਿੱਖਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਪਰ ਦੂਰ ਦੁਰਾਡੇ ਦੀਆਂ ਸਬਰਬਾਂ ਵਿਚ ਡਵਿਜ਼ਨਾਂ ਦੀਆਂ ਡਵਿਜ਼ਨਾਂ ਖਾਲੀ ਪਈਆਂ ਹਨ। ਸ਼ਿਕਾਗੋ ਦੇ ਦੱਖਣੀ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਫੋਰਕਲੋਜ਼ਰ ਹੋਈਆਂ ਕਾਫ਼ੀ ਬਿਲਡਿੰਗਾਂ ਦੀਆਂ ਲਾਈਨਾਂ ਲੱਗੀਆਂ ਪਈਆਂ ਹਨ ਜਿਥੇ ਹੁਣ ਉਲੂ ਬੋਲਦੇ ਹਨ ਜਾਂ ਫਿਰ ਚੋਰ-ਉਚੋਕੇ ਗੋੜੇ ਕੱਢਦੇ ਹਨ।

ਹਾਊਸਿੰਗ ਮਾਰਕਿਟ ਵਿਚ ਆਏ ਇਸ ਵਾਰ ਦੇ ਮੰਦੇ ਨੇ ਬਹੁਤੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕੀਤਾ ਹੈ। 1932 ਦੇ ਮਹਾਂਮੰਦੇ ਦੌਰਾਨ ਘਰਾਂ ਦੀਆਂ ਕੀਮਤਾਂ ਕਰੀਬ 30% ਘਟੀਆਂ ਦੱਸੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ।

ਇਸ ਵੇਲੇ ਤਾਂ ਕਈ ਇਲਾਕਿਆਂ ਵਿਚ ਕੀਮਤਾਂ ਤੀਜਾ ਹਿੱਸਾ ਵੀ ਨਹੀਂ ਰਹਿ ਗਈਆਂ। ਮਹਾਂਮੰਦੇ ਦੇ ਸਮੇਂ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਦੀ ਆਬਾਦੀ ਅਜੇ ਇੰਨੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਬਾਲਗ ਆਬਾਦੀ ਦੇ ਬਹੁਤ ਛੋਟੇ ਹਿੱਸੇ ਪਾਸ ਮਕਾਨ ਸਨ। ਦੂਜੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿਚ ਇਕੱਠਿਆਂ ਰਹਿਣ ਦਾ ਰਿਵਾਜ ਸੀ ਅਤੇ ਟੱਬਰ ਵੱਡੇ ਸਨ। ਪਿਛਲੇ ਦਹਾਕਿਆਂ ਵਿਚ ਹਾਊਸਿੰਗ ਮਾਰਕਿਟ ਵਿਚ ਮੰਦਾ ਖੇਤਰੀ ਪੱਧਰ ਦਾ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਪਰ ਇਸ ਵਾਰ ਇਹ ਮੰਦਾ ਕੌਮੀ ਪੱਧਰ ਦਾ ਹੈ। 2008 ਦੇ ਅਖੀਰ ਵਿਚ ਦੇਸ਼ ਦੇ 150 ਮਹਾਨਗਰਾਂ ਵਿਚੋਂ 90ਫੀਸਦੀ ਵਿਚ ਘਰਾਂ ਦੀਆਂ ਕੀਮਤਾਂ ਘਟੀਆਂ। ਦੇਸ਼ ਵਿਚਲੇ 54 ਲੱਖ ਮਕਾਨ ਮਾਲਕਾਂ ਵਿਚੋਂ 12 ਫੀਸਦੀ ਅਜਿਹੇ ਲੋਕ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਮਾਰਟਗੇਜ ਦੀਆਂ ਕਿਸ਼ਤਾਂ ਲੇਟ ਹਨ ਜਾਂ ਫਿਰ ਉਹ ਫੋਰਕਲੋਜ਼ਰ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਆਖਿਰ ਇਹ ਚੱਕਰ ਕਦੋਂ ਤੱਕ ਚੱਲਦਾ ਰਹੇਗਾ? ਫੈਡਰਲ ਰਿਜ਼ਰਵ ਬੈਂਕ ਦੇ ਇਕ ਅੰਦਾਜ਼ੇ ਅਨੁਸਾਰ ਘਰਾਂ ਦੀਆਂ ਕੀਮਤਾਂ ਸਾਲ 2010 ਦੇ ਅਖੀਰ ਤੱਕ 18 ਤੋਂ 29 ਫੀਸਦ ਤੱਕ ਹੋਰ ਵੀ ਹੇਠਾਂ ਆ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ। ਕੀਮਤਾਂ ਵਿਚ ਕਮੀ ਚੰਗੇ ਅਰਥਚਾਰੇ ਵਾਲੇ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਵਿਚ ਘੱਟ ਹੋਵੇਗੀ, ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਜਿਥੇ ਅਣਵਿਕੇ ਮਕਾਨਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਘੱਟ ਹੈ। ਇਤਿਹਾਸ ਗਵਾਹ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਨੌਕਰੀਆਂ ਖੁਸ਼ਦੀਆਂ ਰਹਿਣਗੀਆਂ, ਮਕਾਨ ਸਸਤੇ ਹੁੰਦੇ ਰਹਿਣਗੇ। ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਹਾਲਤ ਜਨਵਰੀ ਵਿਚ ਸੀ, ਵਿਕਣ ਲਈ ਆਏ ਸਾਰੇ ਮਕਾਨਾਂ ਨੂੰ ਬਿਲੇ ਲਾਉਣ ਵਿਚ ਸਾਢੇ ਨੌਂ ਮਹੀਨੇ ਲੱਗਣਗੇ। ਆਮ ਹਾਲਤਾਂ ਵਿਚ ਇਹ ਸਮਾਂ ਛੇ ਮਹੀਨੇ ਤੋਂ ਵੱਧ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ।

ਓਬਾਮਾ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਵਲੋਂ ਫੋਰਕਲੋਜ਼ਰਾਂ ਨੂੰ ਘਟਾਉਣ ਅਤੇ ਹਾਊਸਿੰਗ ਮਾਰਕਿਟ ਨੂੰ ਥਾਂ ਸਿਰ ਕਰਨ ਲਈ ਆਪਣਾ ਪੂਰਾ ਟਿੱਲ ਲਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਜਿਸ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਨਿਕਲਣ ਵਿਚ ਕੁਝ ਸਮਾਂ ਲੱਗ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਜੇ ਨੌਕਰੀਆਂ ਦੀ ਹਾਲਤ ਬਿਹਤਰ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਹਾਊਸਿੰਗ ਮਾਰਕਿਟ ਵੀ ਮੰਦੇ ਵਿਚੋਂ ਨਿਕਲਣ ਲੱਗੇਗੀ। ਫੋਰਕਲੋਜ਼ਰ ਘਟਣ

ਅਤੇ ਵਿਕਰੀ 'ਤੇ ਲੱਗੇ ਪਹਿਲੇ ਮਕਾਨਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਘਟਣ ਨਾਲ ਕੀਮਤਾਂ ਵਿਚ ਮੰਦਾ ਰੁਕ ਜਾਵੇਗਾ। ਬਹੁਤੇ ਅਰਥਸ਼ਾਸਤਰੀਆਂ ਦਾ ਅਨੁਮਾਨ ਹੈ ਕਿ ਮੰਦੇ ਵਿਚ ਮੋੜਾ ਅਗਲੇ ਸਾਲ ਦੇ ਸ਼ੁਰੂ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਆਉਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਘੱਟ ਹੈ ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਹਾਲਤ ਸੁਧਰਦੀ ਵੀ ਹੈ ਤਾਂ ਇਹ ਆਸ ਨਹੀਂ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਕਿ ਮਕਾਨਾਂ ਦੀਆਂ ਕੀਮਤਾਂ ਵਿਚ ਇਕ ਦਮ ਉਛਾਲ ਆ ਜਾਵੇਗਾ। ਜਦੋਂ ਕੀਮਤਾਂ ਵਧਣ ਲੱਗੀਆਂ ਤਾਂ ਹੌਲੀ ਹੌਲੀ ਵਧਣਗੀਆਂ।

ਸ਼ੋਅਰ ਬਾਜ਼ਾਰ ਦੀ ਹਾਲਤ: ਸ਼ੋਅਰ ਬਾਜ਼ਾਰ ਅਰਥਚਾਰੇ ਦਾ ਇਕ ਹੋਰ ਵੱਡਾ ਬੈਰੋਮੀਟਰ ਹੈ। ਅਕਤੂਬਰ 2007 ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਹੁਣ ਤੱਕ ਡਵ ਜੋਨਜ਼ ਸ਼ੋਅਰ ਇੰਡੈਕਸ ਘਟ ਕੇ ਅੱਧ ਤੋਂ ਵੀ ਹੇਠਾਂ ਰਹਿ ਗਿਆ ਹੈ। 1929 ਦੇ ਕਰੈਸ਼ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸ਼ੋਅਰ ਬਾਜ਼ਾਰ ਦਾ ਇਹ ਮੰਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਮਾੜਾ ਮੰਦਾ ਗਿਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਦੋਂ ਡਵ ਜੋਨਜ਼ ਇੰਡੈਕਸ 89% ਘਟਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਸਮੇਂ ਬਹੁਤੇ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਕਾਂ ਦਾ ਖਿਆਲ ਹੈ ਕਿ ਸ਼ੋਅਰ ਬਾਜ਼ਾਰ ਮੰਦੇ ਦਾ ਬਹੁਤਾ ਦੌਰ ਪਾਰ ਕਰ ਚੁੱਕਾ ਹੈ ਪਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕਈਆਂ ਦਾ ਕੁਝ ਸਮਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਤੱਕ ਖਿਆਲ ਸੀ ਕਿ ਮਾਰਕਿਟ ਕਦੀ ਇੰਨੀ ਹੇਠਾਂ ਨਹੀਂ ਡਿੱਗੇਗੀ। ਇਸ ਸਮੇਂ ਡਵ ਜੋਨਜ਼ 6600 ਦੇ ਕਰੀਬ ਹੈ। ਕਈ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਕਾਂ ਦਾ ਖਿਆਲ ਹੈ ਕਿ ਇਹ 6 ਹਜ਼ਾਰ ਜਾਂ ਇਸ ਤੋਂ ਥੋੜ੍ਹਾ ਜਿਹਾ ਹੋਰ ਹੇਠਾਂ ਡਿੱਗ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਵੀ ਕਿਹਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਅਰਥਚਾਰੇ ਵਿਚ ਮੰਦਾ ਹੋਰ ਵੀ ਡੂੰਘਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਬੇਰੁਜ਼ਗਾਰੀ ਹੋਰ ਵੀ ਵਧਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਇੰਡੈਕਸ ਘਟ ਕੇ 5 ਹਜ਼ਾਰ ਵੀ ਰਹਿ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਪਿਛਲੇ 60 ਸਾਲਾਂ ਦਾ ਇਤਿਹਾਸ ਹੈ ਕਿ ਸ਼ੋਅਰ ਇੰਡੈਕਸ ਮੰਦੇ ਦੇ ਖਤਮ ਹੋਣ ਤੋਂ 4 ਮਹੀਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਹੇਠਲੇ ਤਲ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਨਿਵੇਸ਼ਕਾਰ ਹਾਊਸਿੰਗ ਮਾਰਕਿਟ, ਕਰਜ਼ਾ ਮਾਰਕਿਟ ਅਤੇ ਬੇਰੁਜ਼ਗਾਰੀ ਉੱਤੇ ਨਜ਼ਰ ਰੱਖ ਰਹੇ ਹਨ। ਬਹੁਤੇ ਮਾਹਿਰਾਂ ਦਾ ਖਿਆਲ ਹੈ ਕਿ ਸ਼ੋਅਰ ਬਾਜ਼ਾਰ ਦਾ ਹੇਠਲਾ ਤਲ ਇਸ ਸਾਲ ਦੀ ਦੂਜੀ ਤਿਮਾਹੀ ਵਿਚ ਛੋਹ ਲਿਆ ਜਾਵੇਗਾ।

ਕਰੋੜਾਂ ਰੁਪਏ ਦੀਆਂ ਕੇਂਦਰੀ ਗਰਾਂਟਾਂ ਪੰਜਾਬ ਨੇ ਵਰਤੀਆਂ ਹੀ ਨਹੀਂ

ਜਲੰਧਰ : ਕੇਂਦਰ ਵਲੋਂ ਵਿਤਕਰੇ ਦਾ ਹਰ ਆਏ ਦਿਨ ਸਿਆਪਾ ਕਰਦੀ ਬਾਦਲ ਸਰਕਾਰ ਨੇ, ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਵਲੋਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਕਰੋੜਾਂ ਰੁਪਏ ਦੀਆਂ ਗਰਾਂਟਾਂ ਅਣਵਰਤੀਆਂ ਹੀ ਛੱਡ ਦਿੱਤੀਆਂ ਹਨ। ਕੇਂਦਰੀ ਯੋਜਨਾ ਕਮਿਸ਼ਨ ਵਲੋਂ ਵੱਖੋ-ਵੱਖ ਕੇਂਦਰੀ ਸਕੀਮਾਂ ਬਾਰੇ ਸੂਬਾ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਕਾਰਕਰਦਗੀ 'ਤੇ ਉੱਗਲ ਉਠਾਉਂਦਾ ਜੋ ਪੱਤਰ ਲਿਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਉਸਦੇ ਨਾਲ ਬਾਦਲ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਲੋਕ ਭਲਾਈ ਸਕੀਮਾਂ ਚਾਲੂ ਕਰਨ ਬਾਰੇ ਪ੍ਰਤੀਬੱਧਤਾ 'ਤੇ ਗੰਭੀਰ ਪ੍ਰਸ਼ਨਚਿੰਨ੍ਹ ਲਗਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਕਮਿਸ਼ਨ ਦਾ ਇਹ ਪੱਤਰ ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ ਸਤੰਬਰ ਵਿਚ ਸੂਬੇ ਦਾ ਦੌਰਾ ਕਰਕੇ ਗਈ ਉਸਦੀ ਟੀਮ ਵਲੋਂ ਲਏ ਜਾਇਜ਼ੇ 'ਤੇ ਆਧਾਰਤ ਹੈ। ਇਸਦੇ ਮੁਤਾਬਿਕ ਵਿਕਾਸ ਦੇ ਕੰਮਾਂ ਵਿਚ ਅਕਸਰ ਪਹਿਲੀ ਕਤਾਰ ਵਿਚ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ ਪੰਜਾਬ ਲੋਕ ਭਲਾਈ ਦੀਆਂ ਕਈ ਅਹਿਮ ਕੇਂਦਰੀ ਸਕੀਮ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਕੇਂਦਰ ਵਲੋਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਗਰਾਂਟਾਂ ਨੂੰ ਮਿੱਥੇ ਸਮੇਂ 'ਚ ਵਰਤਣ ਵਿਚ ਨਾ ਕੇਵਲ ਫੇਲ੍ਹ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ ਸਗੋਂ ਸੂਬਾ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਸਕੂਲਾਂ, ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਤੇ ਸਿਹਤ ਸੇਵਾਵਾਂ ਬਾਰੇ ਕੇਂਦਰੀ ਸਕੀਮਾਂ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਵਿਚ ਘੋਸਲ ਵੱਟੀ ਰੱਖੀ ਹੈ।

ਇਸੇ ਕਾਰਨ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਦਿਹਾੜੀ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਗਾਰੰਟੀ ਸਕੀਮ ਤਹਿਤ ਜਿਥੇ ਪਹਿਲਾਂ ਕੇਂਦਰੀ ਦਾ 74 ਫੀਸਦੀ ਹਿੱਸਾ ਵਰਤਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ, ਉਹ ਹੁਣ ਘਟ ਕੇ ਕੇਵਲ 10 ਫੀਸਦੀ ਰਹਿ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਵੇਂ ਹੀ ਸਰਬ ਸਿੱਖਿਆ ਅਭਿਆਨ ਦੇ ਤਹਿਤ ਚਲਾਏ ਜਾ ਰਹੇ ਸਕੂਲਾਂ ਵਿਚ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੀ ਹਾਜ਼ਰੀ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਕੇਵਲ 79.1 ਫੀਸਦੀ ਹੀ ਹੈ ਜਦੋਂ ਕਿ ਇਸ ਬਾਰੇ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਔਸਤ 100 ਫੀਸਦੀ ਨਿਕਲਦੀ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਵਲੋਂ ਇਸ ਸਕੀਮ ਨੂੰ ਇਸਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਲੋੜੀਂਦਾ ਹੁੰਗਾਰਾ ਨਹੀਂ ਮਿਲਿਆ ਕਿ ਰਾਜ ਦੇ 12 ਫੀਸਦੀ ਸਕੂਲਾਂ ਨੂੰ ਸਿਰਫ਼ ਇਕੋ ਅਧਿਆਪਕ ਨਾਲ ਕੰਮ ਚਲਾਉਣਾ ਪੈ ਰਿਹਾ ਹੈ ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਸਕੂਲਾਂ ਵਿਚ ਪੜ੍ਹਾਈ ਦਾ ਪੱਧਰ ਅਤਿ ਨੀਵਾਣਾਂ ਛੂਹ ਗਿਆ ਹੈ।

ਇਹੀ ਮੋਟਾ ਕਾਰਨ ਹੈ ਕਿ ਸਰਬ ਸਿੱਖਿਆ ਅਭਿਆਨ ਦੇ ਤਹਿਤ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਲਈ

ਚਲਾਈ ਜਾ ਰਹੀ ਦੁਪਹਿਰ ਦੇ ਮੁਫ਼ਤ ਖਾਣੇ ਦੀ ਸਕੀਮ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਕੂਲਾਂ ਵਲ ਖਿੱਚਣ ਵਿਚ ਅਸਫਲ ਸਿੱਧ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ। 'ਮਿੱਠ ਡੇ ਮੀਲ' ਸਕੀਮ ਨੂੰ ਵੀ ਏਨੇ ਅਰਸੇ ਦੇ ਬਾਅਦ ਵਿਧੀਵਤ ਤੇ ਸਲੀਕੋ ਨਾਲ ਚਲਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਕੋਈ ਪੱਕਾ ਢਾਂਚਾ ਵਿਕਸਤ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕੀ। ਫੰਡਾਂ ਦੀ ਘਾਟ ਨਾ ਹੋਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਇਸ ਸਕੀਮ ਦੇ ਤਹਿਤ ਘਟੀਆ ਭੋਜਨ ਪਰੇਸੇ ਜਾਣ ਅਤੇ ਇਸ

ਲਾਟਰੀ ਟਿਕਟਾਂ ਦੇ ਇਨਾਮਾਂ ਦੀ ਹੇਰਾਫੇਰੀ ਕਰਨ ਦੇ ਦੋਸ਼ 'ਚ 9 ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ

ਸੈਨ ਹੋਜ਼ੇ: ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਗਾਹਕਾਂ ਦੀਆਂ ਜੇਤੂ ਲਾਟਰੀ ਟਿਕਟਾਂ ਉੱਤੇ ਨਿਕਲੇ ਇਨਾਮ ਧੋਖਾਧੇਰੀ ਨਾਲ ਹਤਭੇਦ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਹੇਠ ਸੈਨ ਹੋਜ਼ੇ ਵਿਚ ਤਿੰਨ ਸਟੋਰਾਂ, ਮਿਲਪਿਟਸ ਵਿਚ ਦੋ ਅਤੇ ਸੈਂਟਾ ਕਲਾਰਾ ਵਿਚ ਇਕ ਸਟੋਰ ਉੱਤੇ ਛਾਪਾ ਮਾਰ ਕੇ ਨੌਂ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਜਦੋਂਕਿ ਇਕ ਵਿਅਕਤੀ ਵਿਰੁੱਧ ਵਾਰੰਟ ਅਜੇ ਬਾਕੀ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਉਪਰ ਲਾਟਰੀ ਟਿਕਟਾਂ ਦਾ ਧਨ ਚੋਰੀ ਕਰਨ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਹਨ।

ਰਾਜ ਭਰ ਵਿਚ ਬੇਇਮਾਨ ਕਲਰਕਾਂ ਅਤੇ ਸਟੋਰ ਮਾਲਕਾਂ ਵਿਰੁੱਧ ਅਰੰਭੇ ਗਏ ਛਾਪਾਮਾਰੀ ਐਕਸ਼ਨ ਵਿਚ ਕੈਲੇਫੋਰਨੀਆ ਲਾਟਰੀ ਦੇ ਰੂਪੇਸ਼ ਇਨਵੈਸਟੀਗੇਟਰ ਵੱਖ ਵੱਖ ਸਟੋਰਾਂ ਉੱਤੇ ਗਏ ਅਤੇ ਕੈਸ਼ੀਅਰਾਂ ਕੋਲ ਇਕ ਹਜ਼ਾਰ ਡਾਲਰ ਦੀਆਂ ਜੇਤੂ ਸਕਰੈਚਰ ਟਿਕਟਾਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀਆਂ ਅਤੇ ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ ਕੀ ਇਨ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਇਨਾਮ ਨਿਕਲਿਆ ਹੈ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਟਿਕਟਾਂ ਉੱਤੇ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਇਨਾਮ ਨਿਕਲਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਪੰਜ ਸਟੋਰਾਂ ਉੱਤੇ ਕੈਸ਼ੀਅਰਾਂ ਨੇ ਗਾਹਕਾਂ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਆਏ ਇਨਵੈਸਟੀਗੇਟਰਾਂ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਟਿਕਟ ਉੱਤੇ ਇਨਾਮ ਨਹੀਂ ਨਿਕਲਿਆ ਅਤੇ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਟਿਕਟਾਂ ਉੱਤੇ ਕੈਲੇਫੋਰਨੀਆ ਲਾਟਰੀ ਪਾਸੇ ਜੇਤੂ ਇਨਾਮ ਖਰਾ ਕਰ ਲਿਆ। ਹੁੰਦਾ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਜਦੋਂ ਗਾਹਕ ਪੁੱਛਦਾ ਤਾਂ ਕੈਸ਼ੀਅਰ ਇਨਾਮ ਨਾ ਨਿਕਲੇ ਹੋਣ ਦਾ ਦੱਸ ਕੇ ਟਿਕਟ ਗਾਹਕ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਗਾਰਬੇਜ ਵਾਲੇ ਡੱਬੇ ਵਿਚ ਸੁੱਟ ਦਿੰਦਾ

ਦੀ ਅਨਿਸ਼ਚਿਤ ਵੰਡ ਤੇ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਬਾਰੇ ਖੁਬਰਾਂ ਅਕਸਰ ਮੀਡੀਆ ਵਿਚ ਉਛਲਦੀਆਂ ਰਹਿੰਦੀਆਂ ਹਨ। 'ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਏਕੀਕਰਨ ਅਤੇ ਭਲਾਈ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸਕੀਮ' ਅਤੇ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਪੇਂਡੂ ਸਿਹਤ ਮਿਸ਼ਨ ਜਿਹੀਆਂ ਹੋਰ ਕੇਂਦਰੀ ਸਕੀਮਾਂ ਵੀ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਵਲੋਂ ਏਨੇ ਅਣਮੰਨੇ ਢੰਗ ਨਾਲ ਲਾਗੂ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਕੇਂਦਰ ਵਲੋਂ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਫੰਡ ਅਣਵਰਤੇ ਰਹਿ ਗਏ

ਅਤੇ ਗਾਹਕ ਦੇ ਸਟੋਰ ਵਿਚੋਂ ਬਾਹਰ ਜਾਂਦਿਆਂ ਹੀ ਜੇਤੂ ਟਿਕਟ ਉੱਤੇ ਇਨਾਮ ਆਪਣੇ ਨਾਂ ਜਾਂ ਆਪਣੇ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਬੰਦੇ ਦੇ ਨਾਂ ਖਰਾ ਕਰ ਲੈਂਦਾ।

ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਟੋਰ ਮਾਲਕਾਂ ਅਤੇ ਕੈਸ਼ੀਅਰਾਂ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਕਰਾਰ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣ 'ਤੇ ਜੁਰਮਾਨਿਆਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਸਜ਼ਾ ਵੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਜਿਹੜੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿਚ ਸ਼ੱਕੀ ਵਿਅਕਤੀ ਸਟੋਰ ਮਾਲਕ ਵੀ ਹਨ, ਕੈਲੇਫੋਰਨੀਆ ਲਾਟਰੀ ਨੇ ਰਿਟੇਲਰ ਵਜੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕੌਂਟਰੈਕਟਰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿਤਾ ਹੈ। ਕੈਲੇਫੋਰਨੀਆ ਲਾਟਰੀ ਦੇ ਇਕ ਬੁਲਾਰੇ ਇਲੈਕਸ ਟਰੈਵਰਸੋ ਨੇ ਪੱਤਰਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਅਸੀਂ ਇਹ ਗੱਲ ਬਿਲਕੁਲ ਚਿੰਟੇ ਦਿਨ ਵਾਂਗ ਸਾਫ ਕਰ ਦੇਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵਿਹਾਰ ਬਰਦਾਸ਼ਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਕੈਲੇਫੋਰਨੀਆ ਲਾਟਰੀ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੇ ਰਾਜ ਭਰ ਵਿਚ ਆਪਣੀ ਇਹ ਕਾਰਵਾਈ ਕੋਈ ਪੰਦਰਾਂ ਮਹੀਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਅਰੰਭ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਰਾਜ ਵਿਚ ਇਸ ਦੇ ਕੋਈ ਵੀ ਹਜ਼ਾਰ ਅਧਿਕਾਰਤ ਰਿਟੇਲਰ ਹਨ। ਸ਼੍ਰੀ ਟਰੈਵਰਸੋ ਨੇ ਆਖਿਆ ਕਿ ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਕਾਰੋਬਾਰ ਵਿਚ ਇਮਾਨਦਾਰੀ ਕਾਇਮ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਾਂ ਅਤੇ ਗਾਹਕਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਭਰੋਸਾ ਦਿਵਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਹੇਰਾਫੇਰੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਸ਼੍ਰੀ ਟਰੈਵਰਸੋ ਨੇ ਲਾਟਰੀ ਖਰੀਦਣ ਵਾਲੇ ਗਾਹਕਾਂ ਨੂੰ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਕਿ ਉਹ ਟਿਕਟ ਦੇ ਪਿਛਲੇ ਪਾਸੇ ਜ਼ਰੂਰ ਹੀ ਦਸਤਖਤ ਕਰਿਆ ਕਰਨ। ਜ਼ਿਕਰਯੋਗ ਹੈ

ਹਨ।

ਉਪਰੋਕਤ ਹਾਲਾਤ ਸੂਬੇ ਦੀ ਵਰਤਮਾਨ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਇਸ ਲਈ ਕਟਹਿਰੇ ਵਿਚ ਖੜੇ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਅਕਸਰ ਗਰਾਂਟਾਂ ਦੀ ਵੰਡ ਸਮੇਂ ਕੇਂਦਰ 'ਤੇ ਮਤਰੇਈ ਮਾਂ ਵਾਲਾ ਸਲੂਕ ਕਰਨ ਦਾ ਦੋਸ਼ ਲਾਉਂਦੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ ਤੇ ਹੋਰ ਗਰਾਂਟਾਂ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਦੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਖ਼ੁਦ ਮਾਲੀ ਸੰਕਟ ਵਿਚੋਂ ਗੁਜ਼ਰ ਰਹੀ ਸੂਬਾ ਸਰਕਾਰ ਵਲੋਂ ਲੋਕਾਂ

ਕਿ ਅਜੇ ਪਿਛਲੇ ਮਹੀਨੇ ਹੀ ਫਰਿਜ਼ਨੋ ਵਿਚ ਲਾਟਰੀ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੇ ਅਜਿਹੇ ਹੀ ਦੋਸ਼ਾਂ ਹੇਠ ਕੋਈ ਇਕ ਦਰਜਨ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਬਹੁਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਸਨ।

ਸੈਨ ਹੋਜ਼ੇ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਸਟੋਰਾਂ ਉੱਤੇ ਛਾਪੇ ਮਾਰੇ ਗਏ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵੇਰਵਾ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੈ: ਜੈਰੀ 'ਸ ਮਾਰਕਿਟ', 1491 ਸਾਊਥ ਮੇਨ ਸਟਰੀਟ, ਮਿਲਪਿਟਸ-ਮਾਲਕ ਅਸਲਮ ਹੁਸੈਨ ਅਲੀ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕੀਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਦੀ ਧੀ ਤਾਨੀਆ ਅਸਲਮ ਹੁਸੈਨ ਵਿਰੁੱਧ ਵਾਰੰਟ ਜਾਰੀ ਹੈ। ਉਸ ਦਾ ਲਾਟਰੀ ਲਾਇਸੈਂਸ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

ਮਰਕੈਡੋ ਵਾਈ ਕਾਰਨੀਸੇਰੀਆ, ਮਾਰੇਨੋ 1075 ਟੂਲੀ ਰੋਡ, ਸੈਨ ਹੋਜ਼ੇ- ਕੈਸ਼ੀਅਰ ਮਿਗੂਅਲ ਏਂਜਲ ਟੈਰਨ ਅਤੇ ਪੁੱਤਰ ਰਿਨਾਟੋ ਮਾਰੀਨੋ ਟੈਰਨ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ। ਮਾਲਕ ਦਾ ਲਾਟਰੀ ਲਾਇਸੈਂਸ ਰੱਦ।

ਫੋਰਬ ਸਟਰੀਟ ਬਾਉਲ, 1441 ਨਾਰਥ ਫੋਰਬ ਸਟਰੀਟ, ਸੈਨ ਹੋਜ਼ੇ-ਕੈਸ਼ੀਅਰ ਮਿੱਕ ਗਾਰਸੀਆ ਜੂਨੀਅਰ ਅਤੇ ਮਨੀਕ ਫ਼ੁਰਨ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕੀਤੇ ਗਏ।

ਗੁਰੂ'ਸ 404 ਨਾਰਥ ਤੇਰਵੀਂ ਸਟਰੀਟ, ਸੈਨ ਹੋਜ਼ੇ-ਮਾਲਕ ਹਰਦਮਨ ਸਿੰਘ ਸੰਘੇੜਾ ਅਤੇ ਕੈਸ਼ੀਅਰ ਜੋਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਚਾਹਲ ਦੋਵੇਂ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ। ਸ਼੍ਰੀ ਸੰਘੇੜਾ ਦੇ ਸੱਤੇ ਸਟੋਰਾਂ ਦੇ ਲਾਟਰੀ ਲਾਇਸੈਂਸ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ।

ਲਈ ਬੁਨਿਆਦੀ ਸਹੂਲਤਾਂ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਵਾਲੀਆਂ ਕੇਂਦਰੀ ਸਕੀਮਾਂ ਦੀਆਂ ਗਰਾਂਟਾਂ ਨੂੰ ਅਣਵਰਤਿਆ ਰਹਿਣ ਦੇਣਾ ਆਮ ਬੰਦੇ ਦੀ ਸਮਝ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਦੀ ਗੱਲ ਜਾਪੇਗੀ। ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿ ਇਸ ਵਰਤਾਰੇ ਲਈ ਮੁੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ ਦੋ ਕਾਰਨ ਹੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਜਾਪਦੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਇਕ ਦੀ ਨਿਸ਼ਾਨਦਾਰੀ ਕੇਂਦਰੀ ਯੋਜਨਾ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੇ ਸੂਬਾ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਲਿਖੇ ਉਕਤ ਖ਼ਤ ਵਿਚ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਇਸ ਅਨੁਸਾਰ ਸੂਬਾ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਬਹੁਤੇ ਅਫਸਰ ਅਤੇ ਕਰਮਚਾਰੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਕੀਮਾਂ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਵਿਚ ਇਸ ਲਈ ਰੁਚੀ ਨਹੀਂ ਰੱਖਦੇ ਕਿਉਂਕਿ ਨਾ ਸਿਰਫ ਇਨ੍ਹਾਂ ਬੱਲੇ ਖਰਚ ਕੀਤੇ ਗਏ ਪੈਸੇ ਦਾ ਪੂਰਾ-ਪੂਰਾ ਹਿਸਾਬ ਰੱਖਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਸਗੋਂ 'ਸੂਚਨਾ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਕਾਨੂੰਨ' ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਪਾਰਦਰਸ਼ਤਾ ਵੀ ਬਣਾ ਕੇ ਰੱਖਣੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ। ਅਜਿਹਾ ਹੋਣ ਨਾਲ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਕੀਮਾਂ ਵਿਚ ਪੈਸਾ ਖਾਣ ਦੀ ਗੂੰਜਾਇਸ਼ ਨਹੀਂ ਬਦਦੀ। ਦੂਸਰਾ ਕਾਰਨ ਇਹ ਵੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਸਕੀਮਾਂ ਕੇਂਦਰ ਵਿਚ ਸੱਤਾਧਾਰੀ ਯੂ.ਪੀ.ਏ. ਅਤੇ ਸੂਬੇ ਵਿਚ ਸੱਤਾਧਾਰੀ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ-ਭਾਜਪਾ ਵਿਚ ਸਿਆਸੀ ਕੁੱਝੜਣ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੋ ਰਹੀਆਂ ਹੋਣ। ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟ ਮਾਨਸਿਕਤਾ ਵਾਲੀ ਸਰਕਾਰ ਮਸ਼ੀਨਰੀ ਤੇ ਸਿਆਸੀ ਗਿਣਤੀਆਂ-ਮਿਣਤੀਆਂ ਕਾਰਨ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਕੀਮਾਂ ਦੇ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾ ਲਾਗੂ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦਾ ਖਮਿਆਜਾ ਸੂਬੇ ਦੀ ਜਨਤਾ ਨੂੰ ਭੁਗਤਣਾ ਪੈ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਚਾਹੀਦਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਸੂਬਾ ਸਰਕਾਰ ਨਾ ਸਿਰਫ ਕੇਂਦਰੀ ਯੋਜਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਕੀਮਾਂ ਦੇ ਨਮੂਨੇ 'ਤੇ ਵਿਉਂਤ ਤੇ ਪਾਰਦਰਸ਼ੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਇੰਜ ਲਾਗੂ ਕਰੇ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਸਰਕਾਰੀ ਰਿਸ਼ਵਤਖੋਰੀ ਲਈ ਕੋਈ ਵਿਰਲ ਨਾ ਬਚੇ। ਲੋਕ ਭਲਾਈ ਸਕੀਮਾਂ ਲਈ ਚਾਹੇ ਪੈਸਾ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਦੇਵੇ ਜਾਂ ਸੂਬਾ ਸਰਕਾਰ, ਅਸਲ ਵਿਚ ਇਹ ਪੈਸਾ ਜਨਤਾ ਤੋਂ ਉਗਰਾਹੇ ਟੈਕਸਾਂ ਵਿਚੋਂ ਹੀ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਇਸ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਸੂਬਾ ਸਰਕਾਰਾਂ ਤੇ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ 'ਤੇ ਕਾਬਜ਼ ਸਿਆਸੀ ਦਲਾਂ ਵਲੋਂ ਆਪਣੇ ਸਿਆਸੀ ਹਿੱਤਾਂ ਲਈ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਜਨਤਾ ਦੇ ਹਿੱਤਾਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿਚ ਰੱਖ ਕੇ ਕਰਨੀ ਬਣਦੀ ਹੈ।

ਬਠਿੰਡਾ ਸੀਟ ਦੇ ਮਾਮਲੇ 'ਚ ਬਾਦਲ ਪਰਿਵਾਰ ਦੁਚਿਤੀ ਵਿਚ ਕਿਉਂ?

ਡੱਬਵਾਲੀ : ਉਤਰ ਭਾਰਤ ਦੀ ਸਿਆਸਤ ਵਿਚ 15ਵੀਂ ਲੋਕ ਸਭਾ ਦੀਆਂ ਚੋਣਾਂ ਲਈ ਖਾਸਮ-ਖਾਸ ਹਲਕੇ ਵਜੋਂ ਉੱਭਰ ਕੇ ਸਾਹਮਣੇ ਆਏ ਬਠਿੰਡਾ ਲੋਕ ਸਭਾ ਹਲਕੇ 'ਚ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਦੋ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਸਿਆਸੀ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਦਾ ਵਕਾਰ ਦਾਅ 'ਤੇ ਲੱਗਾ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਚੋਣਾਂ ਦੇ ਐਲਾਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਤਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਿਆਸੀ ਖਾਨਦਾਨਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਆਹਮੋ-ਸਾਹਮਣੇ ਦੀ ਬਿਆਨਬਾਜ਼ੀ ਸਿਖਰ 'ਤੇ ਪੁੱਜ ਗਈ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਸੱਤਾ 'ਤੇ ਕਾਬਜ਼ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਦਾ ਪਰਿਵਾਰ ਬਠਿੰਡਾ ਲੋਕ ਸਭਾ ਹਲਕੇ ਤੋਂ ਬੜੀ ਸ਼ਿੱਦਤ ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਕਿਸੇ ਮੈਂਬਰ ਨੂੰ ਚੋਣ ਲੜਾਉਣ ਦੇ ਐਲਾਨ ਕਰਦਾ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸ ਸਬੰਧੀ ਸੁਖਬੀਰ ਬਾਦਲ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪਤਨੀ ਹਰਸਿਮਰਤ ਦੀਆਂ ਬੀਤੇ ਦਿਨੀਂ ਕੀਤੀਆਂ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਵੀ ਅਹਿਮ ਮੰਨੀਆਂ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਜਿੱਥੇ ਸੁਖਬੀਰ ਨੇ ਬਠਿੰਡਾ ਤੋਂ ਬਾਦਲ ਪਰਿਵਾਰ ਦੀ ਔਰਤ ਦੇ ਚੋਣ ਲੜਨ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ ਉਥੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਧਰਮਪਤਨੀ ਬੀਬੀ ਹਰਸਿਮਰਤ ਕੌਰ ਨੇ ਬਠਿੰਡਾ ਸੀਟ ਤੋਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਵਿਚੋਂ ਹੀ ਕਿਸੇ ਮੈਂਬਰ ਦੇ ਚੋਣ ਲੜਨ ਸਬੰਧੀ ਐਲਾਨ ਕਰਕੇ ਉਪਰੋਕਤ ਸੰਭਾਵਨਾ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਐਲਾਨਾਂ ਦੇ ਤਹਿਤ ਹੀ ਬੀਬੀ ਹਰਸਿਮਰਤ ਕੌਰ ਅਤੇ ਬੀਬੀ ਸੁਰਿੰਦਰ ਕੌਰ ਨੇ ਆਪੋ-ਆਪਣੇ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਚੋਣ ਪ੍ਰਚਾਰ ਦੀ ਮੁਹਿੰਮ ਵਿੱਚੀ ਹੋਈ ਹੈ।

ਇਸ ਸਭ ਦੇ ਚੱਲਦੇ ਇੱਕ ਗੱਲ ਹਰੇਕ ਆਮ ਤੇ ਖਾਸ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਉਲਝਣ ਪੈਦਾ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਅਕਾਲੀ-ਭਾਜਪਾ ਗੱਠਜੋੜ ਵਲੋਂ ਇਸ ਸੀਟ ਤੋਂ ਬਾਦਲ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਕਿਸੇ ਮੈਂਬਰ ਨੇ ਹੀ ਚੋਣ ਲੜਨੀ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਦੁਚਿਤੀ 'ਚ ਕਿਉਂ

ਹਨ? ਜਦੋਂ ਕਿ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਦੀਆਂ 13 ਸੀਟਾਂ 'ਚੋਂ ਆਪਣੇ ਹਿੱਸੇ ਆਉਂਦੀਆਂ 10 ਸੀਟਾਂ ਵਿਚੋਂ 9 ਸੀਟਾਂ 'ਤੇ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਪਰ ਸਿਰਫ਼ ਬਠਿੰਡਾ ਸੀਟ 'ਤੇ ਉਮੀਦਵਾਰ ਦੀ ਪਰਚੀ ਬਾਦਲ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਜੇਬ 'ਚੋਂ ਨਹੀਂ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲ ਰਹੀ। ਜਦਕਿ ਲੋਕ ਸਭਾ

ਹਰਸਿਮਰਤ ਕੌਰ ਬਾਦਲ

ਦੇ ਫਾਈਨਲ ਮੈਚ ਦੀ ਤਰੀਕ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਮੁਕਰਰ ਹੋ ਗਈ ਹੈ।

ਸਿਆਸੀ ਹਲਕਿਆਂ ਇਹ ਕਣਸੇਆਂ ਵੀ ਆਮ ਸੁਣਨ ਨੂੰ ਮਿਲ ਰਹੀਆਂ ਹਨ ਕਿ ਅਕਾਲੀ ਦਲ (ਬ) ਦੀਆਂ ਨਜ਼ਰਾਂ ਦਿੱਲੀ 'ਚ ਕਾਂਗਰਸ ਹਾਈਕਮਾਂਡ ਵਲੋਂ ਬਠਿੰਡਾ ਸੀਟ ਲਈ ਐਲਾਨੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਉਮੀਦਵਾਰ 'ਤੇ ਲੱਗੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ। ਸਿਆਸੀ ਹਲਕਿਆਂ 'ਚ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਹਾਈਕਮਾਂਡ ਦੀ ਸਾਊਂਦਿਯ ਕਰਕੇ ਕਾਂਗਰਸ ਦੀ ਕੇਂਦਰੀ ਸਫ਼ਾ ਵਿਚ ਪੁਰਾਣੀ ਅਤੇ ਗਹਿਰੀ ਪੈਂਠ ਦੱਸੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਸਮੇਂ-ਸਮੇਂ 'ਤੇ ਇਸ ਪੈਂਠ ਤੇ

ਨੇਤਰੇ ਸਬੰਧਾਂ ਨੇ ਆਪਣਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਵੀ ਬਾਖ਼ੂਬੀ ਵਿਖਾਇਆ ਹੈ। ਇਸਦੇ ਚੱਲਦਿਆਂ ਦਰਜਨਾਂ ਵਾਰ ਕਥਿਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਾਂਗਰਸੀਆਂ ਹਥੋਂ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਕਈ ਸਿਰਕੱਢ ਆਗੂ ਸਿਆਸੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸ਼ਹੀਦ ਕਰਵਾ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਹਨ। ਐਤਕੀਂ ਕੁਝ ਅਜਿਹੀ ਹੀ ਸਾਊਂਦਿਯ ਸਿਆਸਤ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਬਠਿੰਡਾ ਲੋਕ ਸਭਾ ਹਲਕੇ ਤੋਂ ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਸੰਭਾਵੀ ਉਮੀਦਵਾਰ ਯੁਵਰਾਜ ਰਣਇੰਦਰ ਨੂੰ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਹ ਵੀ ਪਤਾ ਲੱਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਇੱਕ ਧੜੇ ਦਾ ਅਸਿੱਧੇ ਤੇ ਮੌਨ ਰੂਪ 'ਚ ਸਮਰਥਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੈ।

ਬਠਿੰਡਾ ਲੋਕ ਸਭਾ ਹਲਕੇ ਵਿਚ ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਵਿਰੋਧੀ ਖੇਮੇ ਅਤੇ ਸੱਤਾ ਪੱਖ ਵਲੋਂ ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਵੀ ਵੱਡੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪ੍ਰਚਾਰਤ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਕਾਂਗਰਸ ਵਿਚ ਇੱਕ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਦੋ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੂੰ ਟਿਕਟ ਨਹੀਂ ਮਿਲ ਸਕਦੀ। ਕਿਉਂਕਿ ਪਟਿਆਲਾ ਲੋਕ ਸਭਾ ਸੀਟ ਤੋਂ ਮਹਾਰਾਣੀ ਪਰਨੀਤ ਕੌਰ ਦੀ ਟਿਕਟ ਪੱਕੀ ਹੈ ਇਸ ਕਰਕੇ ਯੁਵਰਾਜ ਰਣਇੰਦਰ ਨੂੰ ਟਿਕਟ ਮਿਲਣਾ ਯਕੀਨੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਉਸਦੇ ਬਦਲ ਵਜੋਂ ਸਾਬਕਾ ਮੰਤਰੀ ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘਲਾ ਅਤੇ ਡੇਰਾ ਸੱਚਾ ਸੌਦਾ ਸਿਰਸਾ ਦੇ ਮੁਖੀ ਦੇ ਕੁਤਮ ਤੇ ਮਾਰਕਫੈਂਡ ਦੇ ਸਾਬਕਾ ਚੇਅਰਮੈਨ ਹਰਸਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਜੱਸੀ ਦਾ ਨਾਂ ਉਛਾਲਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਪ੍ਰੰਤੂ ਕਾਂਗਰਸ ਹਾਈਕਮਾਂਡ ਵਲੋਂ ਭੇਜੇ ਅਬਜ਼ਰਵਰਾਂ ਦੇ ਅੱਗੇ ਬਠਿੰਡਾ ਲੋਕ ਸਭਾ ਹਲਕੇ ਦੇ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਪਾਰਟੀ ਆਗੂਆਂ ਤੇ ਵਿਧਾਇਕਾਂ ਨੇ ਬਠਿੰਡਾ ਸੀਟ 'ਤੇ ਬਾਦਲ ਪਰਿਵਾਰ ਨੂੰ ਘੇਰਨ ਲਈ ਰਣਇੰਦਰ ਨੂੰ ਯੋਗ ਤੇ ਪ੍ਰਖਤਾ ਉਮੀਦਵਾਰ ਗਰਦਾਨਿਆ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਕਿ ਪ੍ਰਾਪਤ ਰਿਪੋਰਟਾਂ

ਅਨੁਸਾਰ ਸਰਕਾਰੀ ਸੂਹੀਆ ਤੰਤਰਾਂ ਨੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਸ. ਬਾਦਲ ਦੇ ਚਚੇਰੇ ਭਰਾ ਤੇ ਸਿਆਸੀ ਸਰੀਕ ਮਹੇਸ਼ਇੰਦਰ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਨੂੰ ਰਣਇੰਦਰ ਸਿੰਘ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਕ ਬੇਹੱਦ ਮਜ਼ਬੂਤ ਉਮੀਦਵਾਰ ਹੋਣ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਅਤੇ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ

ਰਣਇੰਦਰ ਸਿੰਘ

ਨੂੰ ਭੇਜੀ ਹੈ। ਉਹ ਬੀਤੇ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਲੰਬੀ ਹਲਕੇ ਤੋਂ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਸ. ਬਾਦਲ ਨੂੰ ਬਰਾਬਰ ਦੀ ਟੱਕਰ ਦੇ ਚੁੱਕੇ ਹਨ। ਇਸੇ ਦੌਰਾਨ ਮਹੇਸ਼ਇੰਦਰ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਨੇ ਗੱਲਬਾਤ ਕਰਨ 'ਤੇ, ਬਠਿੰਡਾ ਲੋਕ ਸਭਾ ਹਲਕੇ ਤੋਂ ਆਪਣੀ ਦਾਅਵੇਦਾਰੀ ਨੂੰ ਝੁੱਠਲਾਉਂਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਸ

ਵਕਾਰੀ ਸੀਟ 'ਤੇ ਅਕਾਲੀ-ਭਾਜਪਾ ਗੱਠਜੋੜ ਨੂੰ ਹਰਾਉਣ ਲਈ ਰਣਇੰਦਰ ਸਿੰਘ ਹੀ ਇੱਕੋ-ਇੱਕ ਮਜ਼ਬੂਤ ਯੋਧਾ ਹੈ।

ਹਰਸਿਮਰਤ ਕੌਰ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੀ ਉਮੀਦਵਾਰ : ਬਠਿੰਡਾ ਲੋਕ ਸਭਾ ਹਲਕੇ ਤੋਂ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ (ਬ) ਦੀ ਉਮੀਦਵਾਰ ਸੁਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਦੀ ਪਤਨੀ ਬੀਬੀ ਹਰਸਿਮਰਤ ਕੌਰ ਬਾਦਲ ਨੂੰ ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਲਗਭਗ ਫ਼ੈਸਲਾ ਹੋ ਚੁੱਕਾ ਹੈ। ਇਸ ਸਬੰਧੀ ਜਦੋਂ ਪਾਰਟੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਅਤੇ ਉਪ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਸ. ਸੁਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਨੂੰ ਪੁਛਿਆ ਗਿਆ ਕਿ ਬਠਿੰਡਾ ਸੀਟ ਤੋਂ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦਾ ਕਿਹੜਾ ਉਮੀਦਵਾਰ ਚੋਣ ਲੜੇਗਾ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਸ ਸੀਟ ਤੋਂ ਬਾਦਲ ਪਰਵਾਰ ਦਾ ਮੈਂਬਰ ਹੀ ਚੋਣ ਲੜੇਗਾ। ਪੱਤਰਕਾਰਾਂ ਵਲੋਂ ਵਾਰ-ਵਾਰ ਪੁੱਛਣ 'ਤੇ ਸ. ਬਾਦਲ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਬਾਦਲ ਪਰਵਾਰ 'ਚੋਂ ਸਿਰਫ਼ ਔਰਤ ਹੀ ਇਸ ਸੀਟ ਤੋਂ ਚੋਣ ਲੜੇਗੀ। ਬਾਦਲ ਪਰਵਾਰ 'ਚ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਦੀ ਧਰਮ ਪਤਨੀ ਬੀਬੀ ਸੁਰਿੰਦਰ ਕੌਰ ਬਾਦਲ ਅਤੇ ਸ. ਸੁਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਦੀ ਧਰਮ ਪਤਨੀ ਬੀਬੀ ਹਰਸਿਮਰਤ ਕੌਰ ਹੀ ਦੋ ਅਜਿਹੇ ਮੈਂਬਰ ਹਨ ਜੋ ਪਿਛਲੇ ਕਾਫ਼ੀ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਸਿਆਸਤ 'ਚ ਸਰਗਰਮ ਹਨ। ਪਰ ਬੀਬੀ ਹਰਸਿਮਰਤ ਪਿਛਲੇ 4 ਮਹੀਨਿਆਂ ਤੋਂ ਬਠਿੰਡਾ ਹਲਕੇ 'ਚ ਸਭ ਤੋਂ ਦਿਲਚਸਪੀ ਵਿਖਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਿਲਕੁਲ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਬਠਿੰਡਾ ਹਲਕੇ ਤੋਂ ਹਰਸਿਮਰਤ ਕੌਰ ਬਾਦਲ ਹੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੀ ਉਮੀਦਵਾਰ ਹੋਵੇਗੀ।

ਪੰਜਾਬ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ 'ਚ ਖ਼ਰਚਾ ਲੇਖਾ ਪਾਸ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ : ਲੰਬੀ 9 ਮਾਰਚ ਨੂੰ ਕਾਂਗਰਸ ਦੀ ਗੈਰ ਹਾਜ਼ਰੀ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਵਿਚ ਚਾਰ ਮਹੀਨਿਆਂ ਦਾ 11395 ਕਰੋੜ 23 ਲੱਖ ਦਾ ਲੇਖਾ ਅਨੁਦਾਨ ਬਿਨਾ ਬਹਿਸ ਤੋਂ ਪਾਸ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ 1563.64 ਕਰੋੜ ਦੀਆਂ ਅਨੁਪੂਰਕ ਮੰਗਾਂ ਵੀ ਪਾਸ ਕਰ ਦਿੱਤੀਆਂ ਗਈਆਂ।

ਲੇਖਾ ਅਨੁਦਾਨ ਪੇਸ਼ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਵਿੱਤ ਮੰਤਰੀ ਮਨਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਨੇ ਆਪਣੇ ਭਾਸ਼ਣ ਵਿਚ ਕਿਹਾ ਕਿ ਰੈਗੂਲਰ ਬਜਟ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟੀ ਚੋਣਾਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਜੂਨ ਜਾਂ ਜੁਲਾਈ ਵਿਚ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਆਉਣ ਵਾਲੀਆਂ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟੀ ਚੋਣਾਂ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਵੀ ਲੇਖਾ ਅਨੁਦਾਨ ਹੀ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸੂਬਾ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਮਾਲੀ ਸਾਲ ਲਈ ਜੋ ਸਾਲਾਨਾ ਮਨਸੂਬੇ ਹਨ, ਉਹ ਵੀ ਅਜੇ ਤੈਅ ਨਹੀਂ ਹੋਏ। ਪੰਜਵੇਂ ਤਨਖਾਹ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੇ ਵੀ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਰਿਪੋਰਟ ਪੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੰਦੀ ਦੇ ਅਸਰ ਤੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿਚ ਮਾਹਰਾਂ ਦੀ ਇੱਕ ਮੀਟਿੰਗ ਸੱਦੀ ਜਾਵੇਗੀ, ਜੋ ਮੰਦੀ ਦੀ ਮੁਸੀਬਤ ਦਾ ਮੁਕਾਬਲਾ ਲਈ ਸਿਫਾਰਸ਼ਾਂ ਪੇਸ਼ ਕਰੇਗੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਪੈਨਲ ਇਹ ਸੁਝਾਅ ਵੀ ਦੇਵੇਗਾ ਕਿ ਕਿਹੜੇ ਉਪਰਾਲਿਆਂ ਨਾਲ ਘਾਟੇ ਅਤੇ ਖਰਚੇ ਦੇ ਨਿਜ਼ਾਮ ਵਿਚ ਬਿਹਤਰੀ ਲਿਆਂਦੀ ਜਾ ਸਕੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅੱਜ ਦੁਨੀਆ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਦੋ ਮੁੱਖ ਮਸਲੇ ਦਰਸਿਤਗਰਦੀ ਅਤੇ ਮੰਦੀ ਦੀ ਮਾਰ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ

ਹਾਲਤਾਂ ਵਿਚ ਸਾਨੂੰ ਇੱਕ ਅਜਿਹਾ ਨਿਜ਼ਾਮ ਪੈਦਾ ਕਰਨਾ ਹੈ, ਜੋ ਕੌਮੀ ਮਜ਼ਬੂਤੀ ਦਾ ਸਥਾਈ ਢਾਂਚਾ ਖੜ੍ਹਾ ਕਰ ਸਕੇ।

ਸੂਬੇ ਦੀ ਵਿੱਤੀ ਸਥਿਤੀ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਵਿੱਤ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕਰਜ਼ਾ ਦਾ ਬੋਝ ਵਧਦਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕਮਜ਼ੋਰ ਮਾਲੀ ਹਾਲਤ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਚਿੰਤਾ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਹੈ। ਇਸ ਸਾਲ ਇਸ ਕਰਜ਼ੇ 'ਤੇ 4527 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਵਿਆਜ਼ ਦੀ ਰਕਮ ਅਦਾ ਕੀਤੀ ਗਈ।

ਸੁਖਬੀਰ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਚੂਹੇ ਡਾਇਟਿੰਗ 'ਤੇ ਹਨ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ : ਅੱਜ ਕਲ ਚੂਹੇ ਡਾਇਟਿੰਗ 'ਤੇ ਹਨ। ਖਾ-ਖਾ ਕੇ ਖੂਬ ਮੋਟੇ ਹੋ ਗਏ ਸੀ। ਉਪ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਸੁਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਨੇ ਲੰਬੀ 6 ਮਾਰਚ ਨੂੰ ਇੱਥੇ ਵਿਧਾਨਸਭਾ ਦੀ ਪ੍ਰੈਸ ਲਾਬੀ ਵਿਚ ਇਹ ਗੱਲ ਉਸ ਵਕਤ ਕਹੀ, ਜਦ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਪੁਛਿਆ ਗਿਆ ਕਿ ਉਹ ਸਾਬਕਾ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਪਜ਼ਾਮੇ ਵਿਚ ਚੂਹੇ ਛੱਡਣ ਦੇ ਆਪਣੇ ਵਾਅਦੇ 'ਤੇ ਕਦ ਅਮਲ ਕਰਨਗੇ।

ਕੈਪਟਨ ਨੇ ਸੱਤਾ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੇ, ਆਮਦਨ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਜਾਇਦਾਦ ਬਣਾਉਣ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਵਿਚ ਜਦ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਅਤੇ ਸੁਖਬੀਰ ਬਾਦਲ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕਰ ਲਿਆ ਸੀ, ਤਾਂ ਜੂਨੀਅਰ ਬਾਦਲ ਨੇ ਚੋਣਵੀਨੀ ਦਿੱਤੀ ਸੀ ਕਿ ਸੱਤਾ ਵਿਚ ਆਉਣ 'ਤੇ ਉਹ ਕੈਪਟਨ ਦੇ ਪਜ਼ਾਮੇ ਵਿਚ ਚੂਹੇ ਛੱਡਣਗੇ।

ਅਰਸੀ ਹੋਵੇਗਾ ਬਠਿੰਡੇ ਤੋਂ ਤੀਜੀ ਧਿਰ ਦਾ ਉਮੀਦਵਾਰ

ਤਲਵੰਡੀ ਸਾਬੋ : ਕਾਂਗਰਸ ਵਲੋਂ ਕੈਪਟਨ ਦਾ ਕਾਕਾ ਅਤੇ ਅਕਾਲੀਆਂ ਵਲੋਂ ਬਾਦਲਕਿਆਂ ਦੇ ਵਲੀ-ਅਹਿਦ ਸੁਖਬੀਰ ਸਿਉਂ ਦੀ ਪਤਨੀ ਹਰਸਿਮਰਤ ਕੌਰ ਬਾਦਲ ਦੇ ਨਾਵਾਂ ਦੇ ਚਰਚੇ ਭਾਵੇਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਲੋਕ ਸਭਾ ਹਲਕਾ ਬਠਿੰਡਾ ਤੋਂ ਲੜਾਏ ਜਾਣ ਲਈ ਚੱਲ ਰਹੇ ਹਨ, ਪਰ ਸਿਆਸਤ ਦੇ ਅੰਦਰ ਦੀ ਸੋਝੀ ਰੱਖਣ ਵਾਲੇ ਜਾਣਦੇ ਹਨ ਕਿ ਬਦਲ-ਬਦਲ ਕੇ ਵਾਰੇ-ਵਾਰੀ ਪੰਜਾਬ ਉੱਪਰ ਰਾਜ ਕਰਦੇ ਆ ਰਹੇ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਹੀ ਘਰਾਣਿਆਂ ਦੀ ਆਪਣੇ-ਆਪਣੇ ਕਾਕੇ ਅਤੇ ਕਾਕੀ ਨੂੰ ਬਠਿੰਡਾ ਲੋਕ ਸਭਾ ਤੋਂ ਲੜਾਉਣਾ ਮਜ਼ਬੂਰੀ ਹੀ ਬਣੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਇਥੋਂ ਬੁਢਲਾਡੇ ਵਾਲੇ ਉਸ ਹਰਦੇਵ ਅਰਸੀ ਦੇ ਹਾਣ ਦਾ ਹੋਰ ਕੋਈ ਸਿਆਸਤਦਾਨ ਵਿਖਾਈ ਨਹੀਂ ਦੇ ਰਿਹਾ। ਹਰਦੇਵ ਅਰਸੀ ਨੂੰ ਤੀਜੇ ਤੇ ਖੱਬੇ ਮੋਰਚੇ ਵਾਲਿਆਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਆਪਣਾ ਉਮੀਦਵਾਰ ਬਠਿੰਡਾ ਹਲਕੇ ਤੋਂ ਐਲਾਨ ਕੇ ਮੁਹਿੰਮ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੀ ਹੋਈ ਹੈ।

ਇਸ ਵਿਚ ਕੋਈ ਸ਼ੱਕ ਨਹੀਂ ਕਿ ਕਾਂਗਰਸ ਤੇ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੋਵੇਂ ਹੀ ਵੱਡੀਆਂ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦਾ ਪੰਜਾਬ ਸਮੇਤ ਬਠਿੰਡਾ ਲੋਕ ਸਭਾ ਹਲਕੇ ਵਿਚ ਵੀ ਵੱਡਾ ਵੋਟ ਬੈਂਕ ਹੈ, ਪਰ ਉਮੀਦਵਾਰ ਦੀ ਆਪਣੀ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਬੁੱਧੀ, ਯੋਗਤਾ, ਕਾਬਲੀਅਤ ਅਤੇ ਬਹੁਤ ਕੁਝ ਹੋਰ ਵੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੇ

ਲੋਕਾਂ, ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਸੁਚੇਤ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਆਪਣੀ ਥਾਂ ਬਣਾਉਣੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਸੁਚੇਤ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਮੰਨਣਾ ਹੈ ਕਿ ਕੇਵਲ ਪੇਸ਼ੇ ਦਾ ਛਣਕਾਟਾ ਛਣਕਾ ਕੇ ਹੀ ਵੱਡੇ ਜਨ ਸਮੂਹਾਂ ਵਿਚ ਥਾਂ ਨਹੀਂ ਬਣ ਜਾਇਆ ਕਰਦੀ। ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਹੈ ਕਿ ਕਾਂਗਰਸ ਪਾਰਟੀ ਵਲੋਂ ਲੋਕ ਸਭਾ ਹਲਕਾ ਬਠਿੰਡਾ ਤੋਂ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਦੇ ਨਾਵਾਂ ਦਾ ਪੈਨਲ ਬਣਾ ਕੇ ਭੇਜਣ ਵਾਲਿਆਂ ਵਿਚੋਂ ਕਾਂਗਰਸੀਆਂ ਨੇ ਕੈਪਟਨ ਦੇ ਕਾਕੇ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਸੱਚੇ ਸੱਚੇ ਵਾਲੇ ਰਾਮ ਰਹੀਮ ਸਿੰਘ ਦਾ ਕੁਤਮ ਅਤੇ ਬਠਿੰਡਾ ਤੋਂ ਵਿਧਾਇਕ ਹਰਸਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਜੱਸੀ ਅਤੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਦੇ ਚਚੇਰੇ ਭਰਾ ਮਹੇਸ਼ਇੰਦਰ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਦੇ ਨਾਅ ਵੀ ਭੇਜੇ ਹਨ।

ਬਠਿੰਡਾ ਹਲਕੇ ਲਈ ਪੈਨਲ ਵਿਚ ਦੱਸੇ ਜਾ ਰਹੇ ਕਾਂਗਰਸ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਸੰਭਾਵੀ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਵਿਚੋਂ ਰਣਇੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਨਾਅ ਉੱਪਰ ਰਾਹੁਲ ਦੀ ਸਹਿਮਤੀ ਬਾਰੇ ਸ਼ਾਇਦ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਵੀ ਕੋਈ ਭੁਲੇਖਾ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਰਾਜਨੀਤੀ ਦੇ ਲੁਹਾਰੇ-ਤਰਖਾਣੇ ਜਾਨਣ ਵਾਲੇ ਤਾਂ ਓਦਣ ਹੀ ਜਾਣ ਗਏ ਸਨ, ਜਿੰਦਣ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਮਾਲਵਾ ਬੈਲਟ ਦਾ ਦੌਰਾ ਕਰ ਰਹੇ ਰਾਹੁਲ ਗਾਂਧੀ ਦੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਦੀ ਸਮੁੱਚੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਨਿਭਾਉਂਦਿਆਂ ਕੈਪਟਨ

ਦਾ ਕਾਕਾ ਤਾਂ ਹਮ-ਉਮਰ ਚਿੱਟ ਕੱਪੜੀਏ ਕਾਂਗਰਸੀਆਂ ਸਮੇਤ ਰਾਹੁਲ ਦੀ ਰਿਹਾਇਸ਼ ਦੇ ਧੂਰ ਅੰਦਰ ਤੱਕ ਘੁੰਮ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਕੁਝ ਵੱਡੇ ਲੀਡਰਾਂ ਸਮੇਤ ਹੋਰ ਕਈ ਆਹਲਾ ਆਗੂਆਂ ਨੂੰ ਅੰਦਰ ਦੀ ਅਰਲ ਖੁੱਲ੍ਹਵਾਉਣ ਲਈ ਪ੍ਰੋਟੈਕਸ਼ਨ ਗਰੁੱਪ ਵਾਲਿਆਂ ਦੇ ਪੇਸ਼ ਹੋ ਕੇ ਕਈ ਕੁਝ ਕਰਦੇ ਵੀ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ।

ਲਾਲ ਝੰਡਾ ਚੁੱਕ ਕੇ ਚੋਣ ਲੜ ਰਹੇ ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਪਾਰਟੀ (ਐਮ.ਐਲ.) ਦੇ ਭਗਵੰਤ ਸਿੰਘ ਸਮਾਓ ਨੇ ਵੀ ਪਿਛਲੇ ਸਾਲਾਂ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਕਾਫੀ ਕੱਦ ਕੱਢਿਆ ਹੈ, ਉਸ ਦੀ ਪਾਰਟੀ ਦਾ ਕੁਝ ਅਧਾਰ ਭਾਵੇਂ ਮਾਨਸਾ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਵਿਚ ਹੈ, ਪਰ ਬਠਿੰਡਾ ਵਿਖੇ ਉਸ ਨੂੰ ਕਾਫੀ ਜੱਦੋ-ਜਹਿਦ ਕਰਨੀ ਪਵੇਗੀ। ਉਥੇ ਬਠਿੰਡਾ ਵਿਖੇ ਉਸ ਨੇ ਪਿਛਲੇ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਇਕ ਵੱਡੀ ਰੈਲੀ ਕਰਕੇ ਆਪਣੀ ਅਤੇ ਆਪਣੀ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਹੋਂਦ ਤੋਂ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਜਰਵਾਣਿਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਜਾਣੂ ਕਰਵਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ।

ਹੁਣ ਤੱਕ ਆਪਣੇ ਆਈਆਂ ਰਾਜਸੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੀਆਂ ਸਰਗਰਮੀਆਂ ਵਿਚੋਂ ਭਾਵੇਂ ਹੋਰਨਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਬਠਿੰਡਾ ਹਲਕੇ ਤੋਂ ਚੋਣ ਲੜਾਉਣ ਲਈ ਬਹੁਜਨ ਸਮਾਜ ਪਾਰਟੀ ਨੇ ਵੀ ਅਕਾਲੀ ਪਿਛੋਕੜ ਵਾਲੇ ਸਰਦੂਲਗੜ੍ਹ ਦੇ ਇਕ ਆਗੂ ਨੂੰ ਸਾਹਮਣੇ ਲਿਆਂਦਾ ਹੈ।

GET YOUR TAXES DONE

INDIVIDUAL, CORPORATIONS & SELF EMPLOYED

We do e-filing & new corporation set up
Weekends and evening appointments

Call Tejbir- 815-212-9984
630-885-2308

1463 WINDFLOWER CT., ROMEOVILLE, IL 60446

E-MAIL - TAXMATICS@HOTMAIL.COM

COLDWELL BANKER

KARN GILL

Canton, MI

REALTOR

LOAN OFFICER

(Evergreen Mortgage)

-New Purchase, Home Loans

-Existing Mortgage, Refinancing

-Lowest Possible Closing Cost, 0 Point

-Lowest Possible Bank Interest Rates

-Lowest Possible Monthly Payments

REALTOR

(Coldwell Banker Preferred)

-Help Buying a House -Help Selling a House

Discount on Sale Commission Rates

Trust, Honesty, Understanding PLUS

734-612-9984

KarnGill@Hotmail.com

www.KarnGill.com

Karn Gill

ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼

ਸਨਿਚਰਵਾਰ, 14 ਮਾਰਚ, 2009

ਕੁੰਢੀਆਂ ਦੇ ਸਿੰਗ ਫਸ ਗਏ, ਕੋਈ ਨਿੱਤਰੂ ਵੜੇਵੇਂ ਖਾਣੀ -ਲੋਕ ਬੋਲੀ

ਸੰਪਾਦਕੀ

ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਚੋਣ ਦੰਗਲ

ਲੋਕ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਦੇ ਐਲਾਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਰਾਜਨੀਤਕ ਪਾਰਟੀਆਂ ਵਿਚਕਾਰ ਹਲਚਲ ਤੇਜ਼ ਹੋ ਗਈ ਹੈ। ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਵਲੋਂ ਪੰਜਾਬ ਦੇ 9 ਹਲਕੇ ਸੰਵੇਦਨਸ਼ੀਲ ਕਰਾਰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਬਹੁ-ਚਰਚਿਤ ਹਲਕਾ ਬਠਿੰਡਾ ਅਤੇ ਪਟਿਆਲਾ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ। ਯਾਦ ਰਹੇ ਬਠਿੰਡੇ ਨੂੰ ਸਾਬਕਾ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਆਪਣੇ ਵੱਕਾਰ ਦਾ ਸਵਾਲ ਬਣਾਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਅਤੇ ਇਥੋਂ ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਬੇਟੇ ਰਣਇੰਦਰ ਸਿੰਘ ਵਲੋਂ ਚੋਣ ਲੜੇ ਜਾਣ ਦੀ ਉਮੀਦ ਹੈ, ਜਦੋਂਕਿ ਪਟਿਆਲੇ ਤੋਂ ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦੀ ਪਤਨੀ ਪ੍ਰਨੀਤ ਕੌਰ ਦੇ ਚੋਣ ਮੈਦਾਨ ਵਿਚ ਉਤਰਨ ਦੀ ਆਸ ਹੈ। ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਪਿਛਲੇ ਕੁਝ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਪੰਜਾਬ ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਬਣਨ ਦੀਆਂ ਸਿਰਤੋੜ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ ਪਰ ਹਾਲ ਦੀ ਘੜੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਫਲਤਾ ਮਿਲਦੀ ਪ੍ਰਤੀਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਪੰਜਾਬ ਕਾਂਗਰਸ ਵਿਚ ਡੂੰਘੀ ਦੁਫੇੜ ਹਾਲੇ ਵੀ ਜਾਰੀ ਹੈ ਜਦੋਂਕਿ ਚੋਣਾਂ ਸਿਰ ਉੱਪਰ ਆ ਗਈਆਂ ਹਨ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਜਦੋਂ ਆਪਣੇ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿਚ ਲੋਕ ਬੰਨ੍ਹ ਕੇ ਚੋਣ ਮੁਹਿੰਮ ‘ਤੇ ਜਾਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ, ਪੰਜਾਬ ਕਾਂਗਰਸ ਹਾਲੇ ਤੱਕ ਉਮੀਦਵਾਰ ਵੀ ਨਹੀਂ ਐਲਾਨ ਸਕੀ। ਉੱਜ ਵੀ ਕਾਂਗਰਸ ਪਾਰਟੀ ਦੇਸ਼ ਪੱਧਰ ‘ਤੇ ਹੀ ਉਮੀਦਵਾਰ ਐਲਾਨਣ ਵਿਚ ਲਗਾਤਾਰ ਪਛੜ ਰਹੀ ਹੈ। ਜਿਥੋਂ ਤੱਕ ਬਠਿੰਡੇ ਦਾ ਸਵਾਲ ਹੈ ਦੋਨੋਂ ਪਾਰਟੀਆਂ ਇਕ ਦੂਜੇ ਦੀਆਂ ਰਣਨੀਤੀਆਂ ਪਰਖ ਰਹੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਇਹ ਉਡੀਕ ਵੀ ਜਾਰੀ ਹੈ ਕਿ ਕੌਣ ਪਹਿਲਾਂ ਉਮੀਦਵਾਰ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਦੋਨਾਂ ਧਿਰਾਂ ਦੀ ਇੱਛਾ ਹੈ ਕਿ ਵਿਰੋਧੀ ਪਾਰਟੀ ਆਪਣੇ ਉਮੀਦਵਾਰ ਦਾ ਐਲਾਨ ਪਹਿਲਾਂ ਕਰ ਲਵੇ ਅਤੇ ਉਸ ਤੋਂ ਪਿੱਛੋਂ ਹੀ, ਸਬੰਧਤ ਉਮੀਦਵਾਰ ਦੇ ਵਜ਼ਨ ਨੂੰ ਪਰਖਦਿਆਂ ਆਪਣੇ ਉਮੀਦਵਾਰ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ। ਉੱਜ ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦਾ ਪਰਿਵਾਰ ਬਠਿੰਡੇ ਤੋਂ ਚੋਣ ਲੜਣ ਦੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਤੋਂ ਵਧੇਰੇ ਖੁੱਲ੍ਹੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਚੁਣੌਤੀ ਪੇਸ਼ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਭਾਵੇਂ ਕਿ ਦੱਬੀ ਸੂਰ ਵਿਚ ਬਾਦਲ ਪਰਿਵਾਰ ਵੀ ਬਠਿੰਡੇ ਤੋਂ ਚੋਣ ਲੜਨ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕਿਹਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਸੀਟ ਤੋਂ ਸੁਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਦੀ ਪਤਨੀ ਹਰਸਿਮਰਤ ਕੌਰ ਬਾਦਲ ਚੋਣ ਲੜਨਗੇ।

ਪੰਜਾਬ ਦੀਆਂ ਲੋਕ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਇਸ ਵਾਰ ਅਸਲ ਵਿਚ ਲੋਕ ਮੁੱਦਿਆਂ ਤੋਂ ਹਟਕੇ ਦੋ ਪਰਿਵਾਰਾਂ, ਬਾਦਲ ਪਰਿਵਾਰ ਅਤੇ ਕੈਪਟਨ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਸ਼ਰੀਕਾ ਯੁੱਧ ਉੱਪਰ ਕੇਂਦਰਿਤ ਹੋ ਗਈਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਲੋਕ ਵੀ ਹੁਣ ਇਸ ਪਰਿਵਾਰ ਵਿਚ ਲੜਾਈ ਨੂੰ ਮਘਦੀ ਵੇਖਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਅਸਲ ਵਿਚ ਜਿਥੋਂ ਤੱਕ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਚੋਣ ਦਾ ਸਵਾਲ ਹੈ, ਭਾਵੇਂ ਲੋਕ ਸਾਰੀਆਂ ਸੀਟਾਂ ਉੱਪਰ ਹੀ ਚੋਣ ਯੁੱਧ ਦੀ ਦਿਲਚਸਪੀ ਨਾਲ ਉਡੀਕ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ, ਪਰ ਬਠਿੰਡਾ ਅਤੇ ਪਟਿਆਲਾ ਦੀ ਲੋਕ ਸਭਾ ਚੋਣ ਉੱਪਰ ਸਾਰੇ ਪੰਜਾਬ ਦੀਆਂ ਨਜ਼ਰਾਂ ਟਿਕੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ। ਕਾਰਨ ਇਸ ਦਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਬਾਦਲ ਸਰਕਾਰ ਬਣਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕਾਫੀ ਦੁਬੱਲ ਕੇ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਵਿਚੋਂ ਵੀ ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦੀ ਮੈਂਬਰੀ ਮੁਲਤਵੀ ਕਰਵਾ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਇਸ ਲੜਾਈ ਵਿਚ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਨੇ ਕਾਂਗਰਸ ਅੰਦਰਲੇ ਕੈਪਟਨ ਵਿਰੋਧੀ ਧੜੇ ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਬੀਬੀ ਰਾਜਿੰਦਰ ਕੌਰ ਭੱਠਲ ਅਤੇ ਸਮਸ਼ੇਰ ਸਿੰਘ ਦੁਲੇ ਆਦਿ ਨੂੰ ਵੀ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਲਾ ਲਿਆ ਹੈ। ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਮੌਜੂਦਾ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸ਼੍ਰੀ ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਕੇ.ਪੀ. ਬਹੁਤੇ ਜਿੱਦੀ ਸੁਭਾਅ ਦੇ ਮਾਲਕ ਨਹੀਂ ਹਨ ਅਤੇ ਉਹ ਕਿਸੇ ਇਕ ਪਾਸੇ ਭੁਗਤਣ ਨਾਲੋਂ ਸਾਰੀ ਸਥਿਤੀ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਪੱਖ ਵਿਚ ਭੁਗਤਾਉਣ ਦੇ ਆਹਰ ਵਿਚ ਹਨ। ਇਸ ਹਾਲਤ ਵਿਚ ਉਹ ਆਪਣੀ ਪ੍ਰਧਾਨਗੀ ਬਚਾਉਣ ਵਿਚ ਹੀ ਸਾਰਾ ਜ਼ੋਰ ਲਗਾ ਰਹੇ ਹਨ।

ਯਾਦ ਰਹੇ ਕੁਝ ਦਿਨ ਪਹਿਲਾਂ ਇਹ ਅਫਵਾਹ ਵੀ ਸਾਹਮਣੇ ਆਈ ਸੀ ਕਿ ਕਾਂਗਰਸ ਵਲੋਂ ਜਲੰਧਰ ਲੋਕ ਸਭਾ ਦੀ ਸੀਟ ਲਈ ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਕੇ.ਪੀ. ਨੂੰ ਉਮੀਦਵਾਰ ਵਜੋਂ ਖੜ੍ਹਾ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ਅਤੇ ਇਹ ਸੀਟ ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਕੇ.ਪੀ. ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਪੰਜਾਬ ਕਾਂਗਰਸ ਦੀ ਪ੍ਰਧਾਨਗੀ ਲੈ ਲਈ ਜਾਵੇਗੀ ਅਤੇ ਇਹ ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਪਰ ਪਿੱਛੋਂ ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਕੇ.ਪੀ. ਦੀ ਬਿਨਾਮ ਉੱਪਰ ਇਸ ਕਿਸਮ ਦੇ ਬਿਆਨ ਸਾਹਮਣੇ ਆਏ ਕਿ ਉਹ ਜਲੰਧਰ ਲੋਕ ਸਭਾ ਸੀਟ ਤੋਂ ਚੋਣ ਲੜਣ ਦੇ ਪੱਖ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਹਨ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬ ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਬਣੇ ਰਹਿਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਅਸਲ ਵਿਚ ਬੀਬੀ ਭੱਠਲ ਅਤੇ ਦੁਲੇ ਧੜਾ ਵੀ ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਕੇ.ਪੀ. ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਬਣੇ ਰਹਿਣ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿਚ ਹੈ। ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਪ੍ਰਧਾਨ ਬਣਾਉਣ ਨਾਲੋਂ ਉਹ ਕੇ.ਪੀ. ਦਾ ਸਾਥ ਦੇਣਾ ਹੀ ਬਿਹਤਰ ਸਮਝਦੇ ਹਨ। ਇਕ ਪਾਸੇ ਤਾਂ ਕਾਂਗਰਸ ਪਾਰਟੀ ਵਿਚ ਇਹ ਭੰਬਲਭੂਸਾ ਜਾਰੀ ਹੈ ਅਤੇ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਉਸ ਵਲੋਂ ਹਾਲੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਦਾ ਵੀ ਸਪੱਸ਼ਟ ਰੂਪ ਵਿਚ ਐਲਾਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਭਾਵੇਂ ਕਿ ਕਿਆਸਅਰਾਈਆਂ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਸਾਹਮਣੇ ਆ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਉਧਰ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਬਾਦਲ ਨੇ ਆਪਣੇ ਬਹੁ ਗਿਣਤੀ ਉਮੀਦਵਾਰ ਐਲਾਨ ਦਿੱਤੇ ਹਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿਚ ਚੋਣ ਮੁਹਿੰਮ ਵੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਜਿਥੋਂ ਤੱਕ ਚੋਣ ਮੁਹਿੰਮ ਅਤੇ ਉਮੀਦਵਾਰ ਐਲਾਨਣ ਦਾ ਸਬੰਧ ਹੈ ਅਕਾਲੀ ਦਲ (ਬਾਦਲ) ਵਧੇਰੇ ਸੰਗਠਤ ਰੂਪ ਵਿਚ ਸਾਹਮਣੇ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ ਅਤੇ ਛੋਟੇ ਛੋਟੇ ਅਕਾਲੀ ਦਲਾਂ ਸਮੇਤ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਵਿਚੋਂ ਨਿਕਲੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਆਗੂਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਪਲੇਸਟ ਦੇ ਆਹਰ ਵਿਚ ਹੈ। ਬਠਿੰਡਾ ਲੋਕ ਸਭਾ ਸੀਟ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਅਕਾਲੀ ਦਲ (ਬਾਦਲ) ਨੇ ਉਦੋਂ ਰਣਨੀਤਕ ਤੌਰ ‘ਤੇ ਵੱਡੀ ਜਿੱਤ ਹਾਸਲ ਕੀਤੀ ਜਦੋਂ ਛੋਟੇ ਅਕਾਲੀ ਦਲਾਂ ਵਲੋਂ ਬਣਾਏ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਸੰਭਾਵਤ ਉਮੀਦਵਾਰ ਸੰਤ ਜਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਭਿੰਡਰਾਂਵਾਲੇ ਦੇ ਬੇਟੇ ਈਸ਼ਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਉਮੀਦਵਾਰ ਨਾ ਬਣਵਾਉਣ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕਰਵਾ ਦਿੱਤਾ। ਇਸ ਵਿਚ ਦਮਦਮੀ ਟਕਸਾਲ ਦੇ ਮੁਖੀ ਬਾਬਾ ਹਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਪੁੰਮਾ ਨੇ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਭੂਮਿਕਾ ਨਿਭਾਈ ਦੱਸੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇੰਜ ਬਠਿੰਡਾ ਲੋਕ ਸਭਾ ਸੀਟ ਦੀ ਜੰਗ ਹੁਣ ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਬਾਦਲ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਸਿੱਧੇ ਤੌਰ ‘ਤੇ ਕੇਂਦਰਿਤ ਹੋ ਗਈ ਹੈ। ਇਸ ਹਾਲਤ ਵਿਚ ਛੋਟੇ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਤਕਰੀਬਨ ਚੋਣ ਜੰਗ ਵਿਚੋਂ ਬਾਹਰ ਹੋ ਗਏ ਹਨ। ਇਸ ਸਥਿਤੀ ਵਿਚ ਅਕਾਲੀ ਦਲ (ਬਾਦਲ) ਅਤੇ ਕਾਂਗਰਸ ਤੋਂ ਬਦਜਨ ਸਿੱਖ ਹਲਕਿਆਂ ਸਾਹਮਣੇ ਆਪਣੀ ਵੋਟ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਦਾ ਸਵਾਲ ਵੀ ਖੜ੍ਹਾ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਮੁੱਦੇ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਸਿੱਖ ਬੁੱਧੀਜੀਵੀਆਂ ਵਿਚ ਵਿਆਪਕ ਚਰਚਾ ਚੱਲ ਰਹੀ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਦੋਨੋਂ ਵੱਡੀਆਂ ਰਾਜਨੀਤਕ ਪਾਰਟੀਆਂ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਹਿਯੋਗੀ ਪਤਨ ਮੁਖੀ ਸਿਆਸਤ ਦੇ ਘੇਰੇ ਵਿਚ ਹਨ ਤਾਂ ਸਿੱਖ ਆਪਣੇ ਰਾਜਨੀਤਕ ਹਿੱਤਾਂ ਤੋਂ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਕਿਸ ਨੂੰ ਵੋਟ ਪਾਉਣ। ਇਸ ਹਾਲਤ ਬਾਰੇ ਤਿੱਖੀ ਚਰਚਾ ਸਾਹਮਣੇ ਆਉਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਹੈ।

ਦੇਸ਼ ਪੱਧਰ ’ਤੇ ਚੋਣ ਸਰਗਰਮੀਆਂ ਤੇਜ਼

ਭਾਰਤ ਸੱਚ-ਮੁੱਚ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਲੋਕਤੰਤਰ ਹੈ, ਤਾਂ ਹੀ ਮੁੱਖ ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਗੋਪਾਲਸਵਾਮੀ ਨੇ ਜਿਸ ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਨਵੀਨ ਚਾਵਲਾ ਨੂੰ ਹਟਾਉਣ ਦੀ ਸਿਫਾਰਸ਼ ਕੀਤੀ ਸੀ, ਉਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਬੈਠ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਚੋਣ ਤਰੀਕਾਂ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ। ਉਹ ਪਹਿਲੇ ਪੜਾਅ, 16 ਅਪ੍ਰੈਲ ਦੀਆਂ ਚੋਣਾਂ ਦੀ ਨਿਗਰਾਨੀ ਕਰਨ ਮਗਰੋਂ 20 ਅਪ੍ਰੈਲ 2009 ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਅਹੁਦੇ ਤੋਂ ਸੇਵਾ ਮੁਕਤ ਹੋ ਜਾਣਗੇ। ਅਗਲੇ ਚਾਰ ਪੜਾਵਾਂ ਦੀਆਂ ਚੋਣਾਂ ਨਵੀਨ ਚਾਵਲਾ ਦੀ ਹੀ ਨਿਗਰਾਨੀ ’ਚ ਹੋਣਗੀਆਂ। ਹੁਣ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮੁੱਖ ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਬਣਨਾ ਤੈਅ ਹੀ ਹੈ। ਇਹ ਭਾਰਤੀ ਲੋਕਤੰਤਰ ਹੀ ਹੈ, ਜਿੱਥੇ ਇਹ ਸਭ ਕੁਝ ਨਾਲੋਂ ਨਾਲ ਚੱਲਦਾ ਹੈ।

ਆਖਿਰਕਾਰ ਲੋਕ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਦਾ ਬਿਗੁਲ ਵੱਜ ਹੀ ਗਿਆ ਅਤੇ ਰਾਜਸੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਵਿਚ ਹਲਚਲ ਤੇਜ਼ ਹੋ ਗਈ ਹੈ। ਇਸ ਵਾਰ ਕਾਨਵੈਂਟ ਐਜੂਕੇਟਡ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਦਾ ਬਤੌਰ ਵੋਟਰ ਵਧ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਹੋਣਾ ਭਵਿੱਖ ਦੀਆਂ ਕਿਆਸਅਰਾਈਆਂ ਨੂੰ ਨਵੀਂ ਦਿਸ਼ਾ ਦੇ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਹ ਬਹੁ-ਗਿਣਤੀ ਨੌਜਵਾਨ ਵੋਟਰ ਆਪਣੀ ਬੁੱਧੀਮਤਾ ਨਾਲ ਵੋਟ ਦਾ ਇਸਤੇਮਾਲ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਇਸ ਵਾਰ ਜੇਕਰ ਚੋਣਾਂ ਦਾ ਰੰਗ ਫਿੱਕਾ ਜਾਂ ਸਵਾਦ ਫੁੱਕਾ ਲੱਗੇ ਤਾਂ ਕੋਈ ਵੱਡੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ।

ਦਰਅਸਲ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਹੁਣ ਕੋਈ ਵੀ ਇਕ ਰਾਜਸੀ ਪਾਰਟੀ ਆਪਣੇ ਬਲਬੂਤੇ ‘ਤੇ ਕੇਂਦਰ ’ਚ ਸਰਕਾਰ ਬਣਾਉਣ ਦੇ ਯੋਗ

ਐਡਵੋਕੇਟ ਹਰਬਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਭੁਪਾਲ

ਨਹੀਂ ਰਹੀ ਅਤੇ ਬਹੁਤੇ ਰਾਜਾਂ ਵਿਚ ਵੀ ਇਹੋ ਹਾਲ ਹੈ। ਇਹ ਭਾਰਤੀ ਵੋਟਰ ਦੀ ਬਦਲੀ ਹੋਈ ਮਾਨਸਿਕਤਾ ਦਾ ਹੀ ਪ੍ਰਤੀਕ ਹੈ।

ਪਿਛਲੇ ਦੋ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਲੋਕ ਸਭਾ ਦੀਆਂ ਮੱਧਕਾਲੀ ਚੋਣਾਂ ਦਾ ਰੌਲਾ ਪੈਂਦਾ ਰਿਹਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਵਿਰੋਧੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਨੇ ਕਈ ਵਾਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਚੋਣਾਂ ਲਈ ਕਮਰਕੱਸੇ ਕੀਤੇ। ਜਦੋਂ ਪ੍ਰਮਾਣੂ ਸਮਝੌਤੇ ਦੇ ਮੁੱਦੇ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਖੱਬੀਆਂ ਪਾਰਟੀਆਂ ਨੇ ਯੂ.ਪੀ.ਏ. ਸਰਕਾਰ ਤੋਂ ਸਮਰਥਨ ਵਾਪਸ ਲੈ ਲਿਆ ਸੀ, ਉਦੋਂ ਇਕ ਵਾਰ ਜਾਪਿਆ ਸੀ ਕਿ ਲੋਕ ਸਭਾ ਦੀਆਂ ਚੋਣਾਂ ਆਈਆਂ ਕਿ ਆਈਆਂ, ਪ੍ਰੰਤੂ ਸਮਾਜਵਾਦੀ ਪਾਰਟੀ ਅਤੇ ਝਾਰਖੰਡ ਮੁਕਤੀ ਮੋਰਚੇ ਨੇ ਯੂ.ਪੀ.ਏ. ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਸਮਰਥਨ ਦੇ ਕੇ ਬਚਾਅ ਲਿਆ ਸੀ। ਆਖਿਰ ਯੂ.ਪੀ.ਏ. ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਚੇਅਰਪਰਸਨ ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਸੋਨੀਆ ਗਾਂਧੀ ਅਤੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਦੀ ਕਬਜ਼ੀ ਸੱਚ ਹੋ ਨਿੱਬੜੀ ਕਿ ਯੂ.ਪੀ.ਏ. ਸਰਕਾਰ ਹਰ ਸੂਰਤ ਆਪਣਾ ਸ਼ਾਸਨਕਾਲ ਪੂਰਾ ਕਰੇਗੀ ਅਤੇ ਲੋਕ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਸਮੇਂ ਸਿਰ ਹੀ ਹੋਣਗੀਆਂ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣਾ ਵਾਅਦਾ ਨਿਭਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ 1 ਜੂਨ 2009 ਨੂੰ ਇਸ ਲੋਕ ਸਭਾ ਦੀ ਮਿਆਦ ਪੂਰੀ ਹੋਣੀ ਹੈ ਅਤੇ ਕੇਂਦਰੀ ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੇ 16 ਅਪ੍ਰੈਲ ਤੋਂ 13 ਮਈ 2009 ਤੱਕ ਪੰਜ ਪੜਾਵੀ ਲੋਕ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਕਰਾਉਣ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਅਤੇ 16 ਮਈ ਨੂੰ ਵੋਟਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਹੋਣੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਨਵੀਂ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਚਿਹਰਾ ਸਾਹਮਣੇ ਆ ਜਾਵੇਗਾ।

ਹਾਲਾਂਕਿ 26 ਨਵੰਬਰ, 2008 ਨੂੰ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਤੋਂ ਟਰੇਨਿੰਗ ਲੈ ਕੇ ਆਏ 10 ਅਤਿਵਾਦੀਆਂ ਵਲੋਂ ਮੁੰਬਈ ਵਿਖੇ ਕੀਤੇ ਹਮਲੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਭਾਰਤ ਅਤੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੇ ਸਬੰਧ ਕਾਫੀ ਖਰਾਬ ਹੋ ਗਏ ਸਨ ਅਤੇ ਇਕ ਸਮੇਂ ਅਜਿਹਾ ਲੱਗਣ ਲੱਗਾ ਸੀ ਕਿ ਭਾਰਤ ਅਤੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਿਚ ਜੰਗ ਲੱਗੀ ਕਿ ਲੱਗੀ। ਜੇਕਰ ਭਾਰਤ ਅਤੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਿਚਾਲੇ ਯੁੱਧ ਹੁੰਦਾ ਤਾਂ ਭਾਰੀ ਤਬਾਹੀ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਲੋਕ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਦਾ ਟਲਣਾ ਵੀ ਯਕੀਨੀ ਸੀ ਅਤੇ ਹਾਲਾਤ ਸੁਖਾਵੇਂ ਹੋਣ ਤੱਕ ਭਾਰਤ ਨੂੰ ਜਿੱਤ ਦਾ ਸਿਹਰਾ ਮਿਲਣ ਦੀ ਸੂਰਤ ਵਿਚ ਕਾਂਗਰਸ ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ ਬਹੁਮਤ ਮਿਲ ਸਕਦਾ ਸੀ, ਪਰੰਤੂ ਵਧੇਰੇ ਹਿੱਤਾਂ ਨੂੰ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਰੱਖਦਿਆਂ ਯੂ.ਪੀ.ਏ. ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਕੂਟਨੀਤਕ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ‘ਤੇ ਦਬਾਅ ਬਣਾਇਆ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੇ ਦੇਸ਼ ‘ਚ ਪਲ ਰਹੇ ਅਤਿਵਾਦੀਆਂ ਖਿਲਾਫ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰੇ। ਜਦੋਂ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਅਤਿਵਾਦੀਆਂ ਅੱਗੇ ਬੇਵੱਸ ਲੱਗਿਆ, ਤਾਂ ਅਮਰੀਕਾ ਨੇ ਅਜਿਹੇ ਟੋਲਿਆਂ ਖਿਲਾਫ ਯੁੱਧ ਛੇਤ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਉਸ ਨੇ ਡਰੋਨ ਹਵਾਈ ਜਹਾਜ਼ਾਂ ਰਾਹੀਂ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਿਚਲੇ ਅਤਿਵਾਦੀਆਂ ਦੇ ਟਿਕਾਣਿਆਂ ‘ਤੇ ਹਮਲੇ ਕੀਤੇ।

ਇਹ ਭਾਰਤ ਦੀ ਜਿੱਤ ਹੀ ਸੀ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ‘ਹਿੰਗ ਲੱਗੇ ਨਾ ਫਟਕੜੀ, ਰੰਗ ਚੋਖਾ ਆਵੇ’ ਦੀ ਕਹਾਵਤ ਅਨੁਸਾਰ ਆਪਣਾ ਮਕਸਦ ਕੁਝ ਹੱਦ ਤੱਕ ਹਾਸਲ ਕਰ ਲਿਆ। ਭਾਰਤ ਦੀ ਕੂਟਨੀਤੀ ਐਨੀ ਕਾਰਗਰ ਸਾਬਤ ਹੋਈ ਕਿ ਨਾ ਯੁੱਧ ਦਾ ਖਰਚਾ

ਕਰਨਾ ਪਿਆ, ਨਾ ਜਾਨ-ਮਾਲ ਦੀ ਹਾਨੀ ਹੋਈ। ਇਹ ਕਾਰਜ ਅਮਰੀਕਾ ਨੇ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਉਸਨੇ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਿਚਲੇ ਅਤਿਵਾਦੀ ਟਿਕਾਣਿਆਂ ‘ਤੇ ਡਰੋਨ ਹਮਲੇ ਜਾਰੀ ਰਹਿਣਗੇ।

ਅਜਿਹੇ ਹਾਲਾਤ ਵਿਚ ਹੀ ਭਾਰਤ ਦੀ 15ਵੀਂ ਲੋਕ ਸਭਾ ਦੀਆਂ ਚੋਣਾਂ ਹੋ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਇਹ ਚੋਣਾਂ 16, 23 ਅਤੇ 30 ਅਪ੍ਰੈਲ ਤੇ 7 ਅਤੇ 13 ਮਈ, 2009 ਨੂੰ ਪੰਜ ਪੜਾਵਾਂ ਵਿਚ ਹੋਣਗੀਆਂ। ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਚੋਣਾਂ 7 ਅਤੇ 13 ਮਈ ਨੂੰ ਦੋ ਪੜਾਵਾਂ ਵਿਚ ਕਰਾਈਆਂ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਹਨ।

ਭਾਰਤ ਸੱਚਮੁੱਚ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਲੋਕਤੰਤਰ ਹੈ, ਤਾਂ ਹੀ ਮੁੱਖ ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਗੋਪਾਲਸਵਾਮੀ ਨੇ ਜਿਸ ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਨਵੀਨ ਚਾਵਲਾ ਨੂੰ ਹਟਾਉਣ ਦੀ ਸਿਫਾਰਸ਼ ਕੀਤੀ ਸੀ, ਉਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਬੈਠ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਚੋਣ ਤਰੀਕਾਂ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ। ਉਹ ਪਹਿਲੇ ਪੜਾਅ, 16 ਅਪ੍ਰੈਲ ਦੀਆਂ ਚੋਣਾਂ ਦੀ ਨਿਗਰਾਨੀ ਕਰਨ ਮਗਰੋਂ 20 ਅਪ੍ਰੈਲ 2009 ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਅਹੁਦੇ ਤੋਂ ਸੇਵਾ ਮੁਕਤ ਹੋ ਜਾਣਗੇ। ਅਗਲੇ ਚਾਰ ਪੜਾਵਾਂ ਦੀਆਂ ਚੋਣਾਂ ਨਵੀਨ ਚਾਵਲਾ ਦੀ ਹੀ ਨਿਗਰਾਨੀ ’ਚ ਹੋਣਗੀਆਂ, ਕਿਉਂਕਿ ਹੁਣ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮੁੱਖ ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਬਣਨਾ ਤੈਅ ਹੀ ਹੈ। ਇਹ ਭਾਰਤੀ ਲੋਕਤੰਤਰ ਹੀ ਹੈ, ਜਿੱਥੇ ਇਹ ਸਭ ਕੁਝ ਨਾਲੋਂ ਨਾਲ ਚੱਲਦਾ ਹੈ।

ਹੁਣ ਜੇਕਰ ਚੋਣਾਂ ਪਿੱਛੋਂ ਬਣਨ ਵਾਲੀ 15ਵੀਂ ਲੋਕ ਸਭਾ ਦੀ ਕਲਪਨਾ ਕਰਨੀ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਤਸਵੀਰ ਬੇਸ਼ੱਕ ਧੁੰਦਲੀ ਹੈ, ਪਰ ਇਸ ਵਿਚ ਕੋਈ ਦੋ ਰਾਵਾਂ ਨਹੀਂ ਕਿ 15ਵੀਂ ਲੋਕ ਸਭਾ ਤ੍ਰਿਸ਼ੁੱਕ ਲੋਕ ਸਭਾ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਉਭਰੇਗੀ। ਦੇਖਣ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਕਾਂਗਰਸ ਪਾਰਟੀ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਪਾਰਟੀ ਵਜੋਂ ਉਭਰੇਗੀ ਜਾਂ ਬੀ.ਜੇ.ਪੀ.। ਫਿਲਹਾਲ ਜੇ ਤਸਵੀਰ ਉਭਰ ਰਹੀ ਹੈ, ਉਸ ਤੋਂ ਜਾਪਦਾ ਹੈ ਕਿ ਹੁਣ ਤੱਕ ਦੀ ਕਾਰਗੁਜ਼ਾਰੀ ਅਤੇ ਵਧ ਸਾਥੀ ਰਾਜਨੀਤਕ ਪਾਰਟੀਆਂ ਨਾਲ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਕਾਂਗਰਸ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਪੁਜ਼ੀਸ਼ਨ ਭਾਜਪਾ ਤੇ ਉਸ ਦੇ ਐਨ.ਡੀ.ਏ. ਵਿਚਲੇ ਭਾਈਵਾਲਾਂ ਨਾਲੋਂ ਕਾਫੀ ਬਿਹਤਰ ਹੈ। ਪ੍ਰੰਤੂ ਆਉਣ ਵਾਲਾ ਸਮਾਂ ਕੀ ਕਰਵਟ ਲੈਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਭਵਿੱਖ ਦੇ ਗਰਭ ਵਿਚ ਕੀ ਪਲ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਇਹ ਕਹਿਣਾ ਫਿਲਹਾਲ ਕਾਫੀ ਮੁਸ਼ਕਲ ਹੈ। ਬੇਸ਼ੱਕ ਬੀ.ਜੇ.ਪੀ. ਦੀ ਕਿਸ਼ਤੀ ਖਿੰਚਣ ਵਾਲੇ ਸਾਬਕਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਅਟਲ ਬਿਹਾਰੀ ਵਾਜਪਾਈ ਇਸ ਵਾਰ ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ ਅਗਵਾਈ ਦੇਣ ਦੇ ਸਮਰੱਥ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਬੀ.ਜੇ.ਪੀ. ਦੀਆਂ ਸਾਥੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਵੀ 1999 ਨਾਲੋਂ ਕਾਫੀ ਘੱਟ ਗਈਆਂ ਹਨ, ਪ੍ਰੰਤੂ ਦੇਸ਼ ਅੰਦਰ ਬੀ.ਜੇ.ਪੀ. ਦਾ ਵੀ ਕਾਫੀ ਆਧਾਰ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹ ਰਾਜਸੀ ਪਾਰਟੀਆਂ, ਜੋ ਕਿਸੇ ਵੀ ਗੱਠਜੋੜ ਦੇ ਨਾਲ ਫਿਲਹਾਲ ਨਹੀਂ ਹਨ, ਲੋਕ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਭਵਿੱਖ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਰੂਪ ਰੇਖਾ ਤੈਅ ਕਰਨ ਵਿਚ ਕੁੰਜੀਵਤ ਭੂਮਿਕਾ ਨਿਭਾਅ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ।

ਜਿੱਥੋਂ ਤੱਕ ਗੱਲ ਤੀਸਰੇ ਮੋਰਚੇ ਦੀ ਹੈ, ਤੀਸਰੇ ਮੋਰਚੇ ਦੀ ਕ੍ਰਿਸ਼ਮਈ ਸੁਖਸੀਅਤ ਕਾਮਰੇਡ ਹਰਕਿਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਸੁਰਜੀਤ ਹੁਣ ਇਸ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਹਨ ਅਤੇ ਤੀਸਰੇ ਮੋਰਚੇ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਹਿੱਸਾ, ਖੱਬੀਆਂ ਪਾਰਟੀਆਂ ਆਪਣਾ ਆਧਾਰ ਵਧਾ ਨਹੀਂ ਸਕੀਆਂ। ਹੁਣ ਸਮਾਂ ਉਦਾਰ ਆਰਥਿਕਤਾ ਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਭਾਈਚਾਰੇ ਨਾਲ ਜੁੜ ਕੇ ਅਗਾਂਹ ਵਧਣਾ ਭਾਰਤ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਫਿਲਹਾਲ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਅਕਾਲੀ-ਭਾਜਪਾ ਗੱਠਜੋੜ ਦੇ ਉਮੀਦਵਾਰ ਕਾਫੀ ਹਿੱਲ-ਜੁੱਲ ਵਿਚ ਹਨ ਅਤੇ ਚੋਖੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਆਮ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਸੰਪਰਕ ਵਿਚ ਹਨ ਅਤੇ ਆਉਂਦੇ ਕੁਝ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਕਾਂਗਰਸ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਦੇ ਚਿਹਰੇ ਵੀ ਸਾਹਮਣੇ ਆ ਜਾਣਗੇ। ਹੁਣ ਦੇਖਣ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਦੋ ਮਹੀਨੇ ਕੀ ਰੰਗ ਵਿਖਾਉਂਦੇ ਹਨ?

ਭਾਈ ਈਸ਼ਰ ਸਿੰਘ ਭਿੰਡਰਾਂਵਾਲੇ ਨਹੀਂ ਲੜਨਗੇ ਚੋਣ

ਸ਼੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸਾਬਕਾ ਜਥੇਦਾਰ ਭਾਈ ਜਸਵੀਰ ਸਿੰਘ ਖਾਲਸਾ, ਖਾਲਸਾ ਐਕਸ਼ਨ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਕਨਵੀਨਰ ਭਾਈ ਮੋਹਕਮ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਅਕਾਲੀ ਦਲ 1920 ਦੇ ਜਨਰਲ ਸਕੱਤਰ ਭਾਈ ਗੁਰਦੀਪ ਸਿੰਘ ਬਠਿੰਡਾ ਨੇ ਇਕ ਲਿਖਤੀ ਬਿਆਨ ਵਿਚ ਕਿਹਾ ਕਿ ਬਠਿੰਡਾ ਲੋਕ ਸਭਾ ਹਲਕੇ ਤੋਂ ਸੰਤ ਜਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਭਿੰਡਰਾਂਵਾਲਾ ਦੇ ਸਪੁੱਤਰ ਭਾਈ ਈਸ਼ਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਚੋਣ ਨਾ ਲੜਾਉਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਦਮਦਮੀ ਟਕਸਾਲ ਦੇ ਮੁਖੀ ਬਾਬਾ ਹਰਨਾਮ ਸਿੰਘ, ਸੰਤ ਸਮਾਜ ਦੇ ਆਗੂਆਂ, ਭਾਈ ਈਸ਼ਰ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਸ. ਰਵੀਇੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨਾਲ ਸਲਾਹ ਮਸ਼ਵਰੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਬਿਆਨ ਵਿਚ ਸੰਤ ਸਮਾਜ ਦੇ ਆਗੂਆਂ, ਸ. ਸਿਮਰਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਮਾਨ, ਭਾਈ ਦਲਜੀਤ ਸਿੰਘ ਬਿੱਟੂ, ਖਾਲਸਾ ਐਕਸ਼ਨ ਕਮੇਟੀ ਸ. ਰਵੀਇੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦਾ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ ‘ਤੇ ਧੰਨਵਾਦ ਕੀਤਾ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਲੋਂ ਭਾਈ ਈਸ਼ਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਪੂਰਨ ਸਹਿਯੋਗ ਦੇਣ ਦਾ ਭਰੋਸਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ

ਅੱਜ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਰਾਜਨੀਤੀ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ, ਪਰਿਵਾਰਵਾਦ ਅਤੇ ਗੁੰਡਾਗਰਦੀ ਵਿਚ ਜਕੜੀ ਜਾ ਚੁੱਕੀ ਹੈ। ਸੰਤ ਜਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਖਾਲਸਾ ਭਿੰਡਰਾਂਵਾਲੇ ਦੀਆਂ ਹਮਾਇਤੀ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਅਤੇ ਆਗੂ ਫੁੱਟ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹਨ। ਪੰਥ ਪ੍ਰਸਤ ਟਕਸਾਲੀ ਅਕਾਲੀ ਨਿਰਾਸ਼ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਪੰਥ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬ ਪ੍ਰਸਤ ਆਗੂਆਂ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੈ, ਜਿਹੜੇ ਰਾਜਨੀਤੀ ਨੂੰ ਪੇਸ਼ਾ ਨਾ ਬਣਾਉਣ, ਸਗੋਂ ਪੰਥ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬ ਲਈ ਸੰਘਰਸ਼ ਕਰਨ ਤਾਂ ਜੋ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਰਾਜਸੀ ਲੁਟੇਰਿਆਂ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਕਰਵਾਉਣ ਲਈ ਦੂਜੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੀ ਜੰਗ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕੇ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਚੋਣਾਂ ਦੇ ਝਮੇਲੇ ਵਿਚ ਪੈਣ ਦੀ ਥਾਂ ਸਮਤ ਜਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਦੀਆਂ ਹਮਾਇਤੀ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਨੂੰ ਨਵੀਂ ਸਿੱਖ ਲਹਿਰ ਖੜ੍ਹੀ ਕਰਨ ਵਲ ਅਗੇ ਵਧਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਸਿਆਸੀ ਜਾਣਕਾਰਾਂ ਨੇ ਅਲੋਚਨਾ ਕੀਤੀ ਕਿ ਬਾਬਾ ਹਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਦੇ ਰਾਹੀਂ ਸੁਖਬੀਰ ਬਾਦਲ ਨੇ ਭਾਈ ਈਸ਼ਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਪਾਸੇ ਕਰਵਾਇਆ।

ਠਾਹ ਸੋਟਾ

-ਚਾਚਾ ਬੋਲਿਹਾਜ਼

ਸਿੱਖਾਂ ਲਈ ‘‘ਹਿੰਦੂ ਮੀਲ’’

ਧਾਰਾ ਪੱਚੀ ਵੀ ਸਾੜਦੇ ਰਹੇ ਆਪਾਂ

ਸਾਨੂੰ ਬਿਪਰ ਬਣਾਏ ਜੋ ਅਤਿ ਕਰਕੇ।

ਧੱਕੇ ਨਾਲ ਬਣਾਉਂਦੇ ਨੇ ‘ਅੰਗ’ ਸਾਨੂੰ

ਖੁਸ਼ ਹੁੰਦੇ ਨੇ ਸਾਨੂੰ ਬੇ-ਪਤਿ ਕਰਕੇ।

ਰੋਣਾ ਰੋਈਏ ਜੇ ਵੱਖਰੀ ਕੌਮ ਵਾਲਾ

ਦਿੰਦੇ ਚੁੱਪ ਕਰਵਾ ਕੁਪਤਿ ਕਰਕੇ।

ਅੱਧ ਅਸਮਾਨ ਦੇ ਵਿਚ ਵੀ ਡੰਗ ਮਾਰੇ

ਜਾਈਏ ਕਿੱਥੇ ਬੀਮਾਰੀ ਤੋਂ ਅੱਕ ਕਰਕੇ।

‘ਹਿੰਦੂ ਮੀਲ’ ਜਹਾਜ ਵਿਚ ਜਦੋਂ ਮਿਲਿਆ

ਸਾਡੇ ਸਿੱਖਾਂ ਨੇ ਛਕ ਲਿਆ ਸਤਿ ਕਰਕੇ।

ਬੰਗਲਾਦੇਸ਼ੀ ਬਗਾਵਤ ਭਾਰਤ ਲਈ ਚਿੰਤਾ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ

ਦੇਸ਼-ਵਿਦੇਸ਼

ਪਿਛਲੇ ਹਫ਼ਤੇ ਬੁੱਧਵਾਰ ਨੂੰ ਬੰਗਲਾਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਬੰਗਲਾਦੇਸ਼ ਰਾਈਫਲਜ਼ (ਬੀ.ਡੀ.ਆਰ.) ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਨਾਟਕੀ ਬਗਾਵਤ ਨੇ ਇਸ ਮੁਲਕ ਅਤੇ ਹਾਲ ਹੀ ਵਿਚ ਚੁਣੀ ਸ਼ੇਖ ਹਸੀਨਾ ਸਰਕਾਰ ਸਾਹਮਣੇ ਗੰਭੀਰ ਚੁਣੌਤੀ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ, ਜਿਥੇ 70000 ਜਵਾਨਾਂ ਅਤੇ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਵਾਲੇ ਅਰਧ ਸੈਨਿਕ ਬਲਾਂ ਦੇ ਚੋਟੀ ਦੇ ਆਗੂ ਦੀ, ਉਸ ਦੀ ਹੀ ਇਕ ਟੁਕੜੀ ਨੇ ਪੀਲਖਾਨਾ ਦਰਬਾਰ ਹਾਲ ਵਿਚ ਹੱਤਿਆ ਕਰ ਦਿੱਤੀ। ਮਾਰੇ ਗਏ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ

ਸੀ. ਉਦੈਭਾਸਕਰ

ਮਹਾਨਿਰਦੇਸ਼ਕ ਮੇਜਰ ਜਨਰਲ ਸ਼ਕੀਲ ਅਹਿਮਦ ਅਤੇ ਕਈ ਸੀਨੀਅਰ ਅਧਿਕਾਰੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ, ਜਿਹੜੇ ਬੰਗਲਾਦੇਸ਼ ਦੀ ਸੈਨਾ ਵਿਚੋਂ ਆਏ ਸਨ। ਕੁਝ ਘੰਟਿਆਂ ਲਈ ਤਾਂ ਅਜਿਹਾ ਲੱਗਿਆ ਮੰਨੇ ਬੰਗਲਾਦੇਸ਼ ਇਕ ਹੋਰ ਵਿਦਰੋਹੀ ਅੰਦੋਲਨ ਦੇ ਮੁਹਾਣੇ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚ ਗਿਆ ਹੈ। ਪਰ ਇਸ ਨੌਜਵਾਨ ਦੇਸ਼ ਲਈ ਚੰਗਾ ਹੀ ਹੋਇਆ ਕਿ ਮੁਸ਼ਕਲਾਂ ਟਲ ਗਈਆਂ ਅਤੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਸ਼ੇਖ ਹਸੀਨਾ ਨੇ ਹਾਲਾਤ 'ਤੇ ਕਾਬੂ ਪਾ ਲਿਆ। ਇਸ ਲੇਖ ਨੂੰ ਲਿਖਦੇ-ਲਿਖਦੇ ਬੰਗਲਾਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਹਾਲਾਤ ਆਮ ਵਰਗੇ ਹੋਣ ਲੱਗੇ ਹਨ ਅਤੇ ਭਲਾਂ ਹੀ ਇਹ ਸੁਨਿਸ਼ਚਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਆਮ ਮਾਫੀ ਦਾ ਐਲਾਨ ਹੋ ਗਿਆ ਹੋਵੇ ਕਿ ਬਗਾਵਤੀ ਰੁੱਖ ਅਪਨਾਉਣ ਵਾਲੇ ਬੀ.ਡੀ.ਆਰ. ਦੇ ਜਵਾਨ ਹਥਿਆਰ ਸੁੱਟ ਦੇਣ, ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਦੇ ਮੁੱਖ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਘੇਰੇ ਵਿਚ ਲੈਣ ਖਾਤਰ ਇਸ ਦੀ ਜਾਂਚ ਦਾ ਐਲਾਨ ਵੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਖਬਰਾਂ ਮਿਲ ਰਹੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਮ੍ਰਿਤਕਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ 100 ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਚੁੱਕੀ ਹੈ, ਜਦੋਂਕਿ 130 ਅਧਿਕਾਰੀ ਹਾਲੇ ਤੱਕ ਲਾਪਤਾ ਹਨ। ਬੰਗਲਾਦੇਸ਼ ਨੇ ਸ਼ੁੱਕਰਵਾਰ ਤੋਂ ਤਿੰਨ ਰੋਜ਼ਾ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸ਼ੋਕ

ਬੰਗਲਾਦੇਸ਼ ਰਾਈਫਲਜ਼ ਦੀ ਬਗਾਵਤ ਭਲਾਂ ਹੀ ਬੰਗਲਾਦੇਸ਼ੀ ਸੈਨਾ ਦੇ ਚੋਟੀ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੇ ਅਨਿਆਂਪੂਰਣ ਰਵੱਈਏ ਕਾਰਨ ਭੜਕੀ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਜਿਹੜੀ ਖੁਫੀਆ ਤੰਤਰ ਦੀ ਵਿਆਪਕ ਅਸਫਲਤਾ ਵਲ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕਰਦੀ ਹੋਵੇ, ਪਰ ਇਸ ਨੂੰ ਇਸ ਚੇਤਾਵਨੀ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਵੀ ਲੈਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਵੱਖ ਵੱਖ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸੰਸਥਾਨਾਂ ਨੂੰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕਰਨ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੈ ਅਤੇ ਇਥੇ ਅਜਿਹੀ ਸਮਰੂਪਤਾ ਲਿਆਉਣੀ ਹੋਵੇਗੀ, ਜਿਹੜੀ ਅੰਦਰੂਨੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੇ ਲਿਹਾਜ਼ ਨਾਲ ਬਹੁਤ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਇਹ ਮਾਮਲਾ ਭਾਰਤ ਲਈ ਵੀ ਗੰਭੀਰ ਚਿੰਤਾ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਹੈ।

ਦਾ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਉਮੀਦ ਹੈ ਕਿ ਸ਼ੇਖ ਹਸੀਨਾ ਨੇ ਜਿਸ ਦ੍ਰਿੜਤਾ ਨਾਲ ਇਸ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਦਾ ਮੁਕਾਬਲਾ ਕੀਤਾ, ਇਸ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਾਖ ਵਧੇਗੀ।

ਇਥੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਉਹ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਚੋਣ, ਨਾਗਰਿਕ ਸਰਕਾਰ ਅਤੇ ਰਾਜਨੀਤਕ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੀ ਸਰਵਉੱਚਤਾ ਨੂੰ ਸਥਾਪਿਤ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ। ਬੰਗਲਾਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਇਹ ਸੁਨਿਸ਼ਚਿਤ ਸਸ਼ਤਰ ਵਿਦਰੋਹ ਦੀ ਘਟਨਾ (ਅਤੇ ਉਹ ਵੀ ਰਾਜਧਾਨੀ ਵਿਚ) ਭਾਰਤ ਦੇ ਨੇੜਲੇ ਗੁਆਂਢੀ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਵਲ ਖ਼ੁਦ ਹੀ ਧਿਆਨ ਕੇਂਦਰਤ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਕੁਝ ਅਰੰਭਕ ਅੰਦਾਜ਼ੇ ਲਗਾਏ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਬੰਗਲਾਦੇਸ਼ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਸਾਡੇ ਨੇੜਲੇ-ਗੁਆਂਢੀਆਂ ਦੇ ਹੋਰ ਵੀ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਵੀ ਗੰਭੀਰ ਰੂਪ ਨਾਲ ਅੰਦਰੂਨੀ ਉਬਲ-ਪੁਬਲ ਮਚੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਰਾਸ਼ਟਰਾਂ ਨੂੰ ਘਰੇਲੂ ਮੋਰਚੇ 'ਤੇ ਆਪਣੀ ਵਿਵਸਥਾ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਗੰਭੀਰ ਚੁਣੌਤੀਆਂ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨਾ ਪੈ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਉਹ ਜ਼ਿਆਦਾ ਸਫਲ ਨਹੀਂ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ। ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਆਪਣੇ ਹੀ ਉਤਪਾਦਾਂ ਨੂੰ ਝੱਲ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਜਿਸ ਵਿਚ ਇਕ ਪਾਸੇ ਪੀ.ਪੀ.ਪੀ.-ਪੀ.ਐਮ.ਐਲ. (ਐਨ.) ਦਾ ਸੰਘਰਸ਼ ਹੈ ਤਾਂ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਸੈਨਾ ਅਤੇ ਗੈਰ-ਸੈਨਿਕ ਵਿਵਸਥਾ ਦਾ ਟਕਰਾਅ। ਸਵਾਤ ਘਾਟੀ 'ਤੇ ਤਾਲਿਬਾਨ ਦਾ

ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਬਜ਼ਾ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੇ ਉਥੇ ਸ਼ਰੀਅਤ ਕਾਨੂੰਨ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਹਿਸਾਬ ਨਾਲ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਸ਼੍ਰੀਲੰਕਾ ਵਿਚ ਸੈਨਾ ਦੀ ਲਿੱਟੇ ਨਾਲ ਜੰਗ ਅੰਤਿਮ ਦੌਰ ਵਿਚ ਹੈ, ਪਰ ਕੋਲੰਬੋ ਦੀ ਇਸ ਪ੍ਰਭਾਵੀ ਸੈਨਿਕ ਜਿੱਤ ਨਾਲ ਇਹ ਸਾਫ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਵਿਚ ਤਾਮਿਲ ਹਿੰਤ ਵੀ ਸਮਾਯੋਜਿਤ ਹੋਣਗੇ ਜਾਂ ਨਹੀਂ। ਗੌਰਤਲਬ ਹੈ ਕਿ ਤਾਮਿਲ ਹਿੰਤਾਂ ਦੇ ਨਾਮ 'ਤੇ ਹੀ ਇਸ ਲੰਬੀ ਅੰਦਰੂਨੀ ਲੜਾਈ ਦਾ ਅਰੰਭ ਹੋਇਆ।

ਨੇਪਾਲ, ਜਿਹੜਾ ਆਖਿਰਕਾਰ ਲੋਕਤੰਤਰ ਦੀ ਦਿਸ਼ਾ ਵਿਚ ਅੱਗੇ ਵਧਿਆ, ਉਸ ਨੇ ਹਾਲੇ ਵੀ ਸਰਬਸੰਮਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅੰਦਰੂਨੀ ਸਥਿਰਤਾ ਹਾਸਲ ਕਰਨੀ ਹੈ ਅਤੇ ਨੇਪਾਲੀ ਸੈਨਾ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿਚ ਮਾਓਵਾਦੀ ਸਸ਼ਤਰ ਕੈਡਰ ਦਾ ਪੱਧਰ ਕੀ ਹੈ, ਇਹ ਹਾਲੇ ਵੀ ਸਾਫ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਸੰਖੇਪ ਵਿਚ ਕਹੀਏ ਤਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਅੰਦਰੂਨੀ ਉਬਲ-ਪੁਬਲ ਦਾ ਜਿਹੜਾ ਰੁਝਾਨ ਹੈ, ਉਹ ਭਾਰਤ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੇ ਲਿਹਾਜ਼ ਨਾਲ ਠੀਕ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਹਾਲਾਂਕਿ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੇ ਅਜਿਹੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਤੋਂ ਅਸੀਂ ਜਾਣੂ ਹਾਂ ਅਤੇ ਉਸ 'ਤੇ ਧਿਆਨ ਵੀ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ, ਪਰ ਬੰਗਲਾਦੇਸ਼ ਇਸ ਰਾਡਾਰ 'ਤੇ ਹੁਣੇ-ਹੁਣੇ ਉਭਰਿਆ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਬੰਗਲਾਦੇਸ਼ ਭਾਰਤ ਦੀ ਐਮਰਜੈਂਸੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੇ ਲਿਹਾਜ਼ ਨਾਲ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਦੇਸ਼ ਹੈ, ਇਸ ਤੱਥ ਨੂੰ ਦੇਖਦੇ

ਹੋਏ ਕੁਝ ਇਲਾਕਿਆਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਵੀ ਪੂਰਾ ਉੱਤਰ-ਪੂਰਬ ਇਸ ਦੇਸ਼ ਦੀਆਂ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਤੋਂ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਵੈਸੇ 1971 ਦੀ ਜੰਗ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਆਪਣੇ ਜਨਮ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਬੰਗਲਾਦੇਸ਼ ਦੇ ਭਾਰਤ ਨਾਲ ਅਸਹਿਜ ਸਬੰਧ ਰਹੇ ਹਨ ਅਤੇ ਇਸ ਦੀ ਘਰੇਲੂ ਰਾਜਨੀਤੀ ਵਿਚ ਭਾਰਤ ਵਿਰੋਧੀ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਭੂਮਿਕਾ ਨਿਭਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਜਿਥੇ ਸ਼ੇਖ ਹਸੀਨਾ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਾਲੀ ਅਵਾਮੀ ਲੀਗ ਨੂੰ ਭਾਰਤ ਨਾਲ ਸਬੰਧ ਸੁਧਾਰਨ ਦਾ ਪੱਖਧਰ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਬੇਗਮ ਖਾਲਿਦਾ ਜ਼ਿਆ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਾਲੀ ਬੀ.ਐਨ.ਪੀ. ਇਸ ਦੀ ਧੁਰ ਵਿਰੋਧੀ ਹੈ। ਗੌਰਤਲਬ ਹੈ ਕਿ ਬੰਗਲਾਦੇਸ਼ ਨੇ ਦੋ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀਆਂ ਦੀ ਹੱਤਿਆ ਦੇਖੀ ਹੈ ਅਤੇ ਉਥੇ 19 ਵਾਰੀ ਬਗਾਵਤ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਸ ਦੀ ਅੰਦਰੂਨੀ ਸਥਿਤੀ ਕਮਜ਼ੋਰ ਬਣੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਹਾਲ ਦੇ ਸਾਲਾਂ ਵਿਚ ਬੀ.ਐਨ.ਪੀ. ਨੇ ਖ਼ੁਦ ਨੂੰ ਇਸਲਾਮਿਕ ਦੱਖਣਪੰਥੀਆਂ ਨਾਲ ਜੋੜ ਲਿਆ, ਜਿਸ ਨੂੰ 9/11 ਦੇ ਹਾਦਸੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅਤਿਵਾਦ ਖਿਲਾਫ ਲੜਾਈ (ਜਿਸ ਨੂੰ ਇਸਲਾਮ ਖਿਲਾਫ ਦੇਖਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ) ਤੋਂ ਤਾਕਤ ਮਿਲੀ। ਇਸੇ ਕਾਰਨ ਬੰਗਲਾਦੇਸ਼ ਦੀ ਜਮਾਤ ਨੇ ਇਸ ਨਾਅਰੇ ਨੂੰ ਉਛਾਲਿਆ ਕਿ, 'ਆਮਰਾ ਹੋਬੇ ਬੰਗਲਾਦੇਸ਼, ਬਾਂਗਲਾ ਹੋਬੇ ਅਫਗਾਨ' (ਅਸੀਂ ਤਾਲਿਬਾਨ ਬਣ ਜਾਵਾਂਗੇ, ਬੰਗਲਾਦੇਸ਼

ਅਫਗਾਨਿਸਤਾਨ ਬਣ ਜਾਏਗਾ)।

ਹਾਲਾਂਕਿ ਇਥੇ ਪਿਛਲੀਆਂ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਸ਼ੇਖ ਹਸੀਨਾ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਾਲੀ ਅਵਾਮੀ ਲੀਗ ਦੀ ਪ੍ਰਭਾਵੀ ਜਿੱਤ ਨਾਲ ਤਾਂ ਇਹੀ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਬੰਗਲਾਦੇਸ਼ ਦੀ 14 ਕਰੋੜ ਦੀ ਆਬਾਦੀ ਭਾਰਤ ਵਿਰੋਧੀ, ਤਾਲਿਬਾਨ ਸਮਰਥਕ ਸਥਿਤੀ ਤੋਂ ਆਸਵੰਦ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਨੇ ਕਿਤੇ ਜ਼ਿਆਦਾ ਉਦਾਰ ਸੋਚ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਜਿਹੜਾ ਵਿਕਾਸ ਹੋਰ ਬਿਹਤਰ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਥਮਿਕਤਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਇਹ ਸ਼ੇਖ ਹਸੀਨਾ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਲਈ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ਚੁਣੌਤੀ ਹੋਵੇਗੀ- ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਜ਼ਬੂਤੀ ਅਤਿਵਾਦ ਨੂੰ ਕਾਬੂ ਵਿਚ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਸੈਨਾ ਦੇ ਮੁੜ ਤੋਂ ਸਤਾ 'ਤੇ ਕਾਬੂ ਹੋਣ ਦੇ ਡਰ ਨੂੰ ਦੂਰ ਭਜਾਉਣਾ। ਲੋਕਤੰਤਰਿਕ ਤਜਰਬੇ ਨੂੰ ਵਿਵਹਾਰ ਵਿਚ ਉਤਾਰਨਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਦੀ ਵਿਸ਼ਵਾਸਯੋਗਤਾ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਜਿਹੜੀਆਂ ਰਾਸ਼ਟਰ-ਰਾਜ ਦਾ ਨਿਰਮਾਣ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ। ਕਿਸੇ ਵੀ ਨੌਜਵਾਨ ਲੋਕਤੰਤਰ ਵਿਚ ਜਨ ਅਤੇ ਸੈਨਾ ਦਾ ਸਬੰਧ ਬਹੁਤ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਬੰਗਲਾਦੇਸ਼ ਰਾਈਫਲਜ਼ ਦੀ ਬਗਾਵਤ ਭਲਾਂ ਹੀ ਬੰਗਲਾਦੇਸ਼ੀ ਸੈਨਾ ਦੇ ਚੋਟੀ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੇ ਅਨਿਆਂਪੂਰਣ ਰਵੱਈਏ ਕਾਰਨ ਭੜਕੀ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਜਿਹੜੀ ਖੁਫੀਆ ਤੰਤਰ ਦੀ ਵਿਆਪਕ ਅਸਫਲਤਾ ਵਲ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕਰਦੀ ਹੋਵੇ, ਪਰ ਇਸ ਨੂੰ ਇਸ ਚੇਤਾਵਨੀ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਵੀ ਲੈਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਵੱਖ ਵੱਖ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸੰਸਥਾਨਾਂ ਨੂੰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕਰਨ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੈ ਅਤੇ ਇਥੇ ਅਜਿਹੀ ਸਮਰੂਪਤਾ ਲਿਆਉਣੀ ਹੋਵੇਗੀ, ਜਿਹੜੀ ਅੰਦਰੂਨੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੇ ਲਿਹਾਜ਼ ਨਾਲ ਬਹੁਤ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਇਹ ਮਾਮਲਾ ਭਾਰਤ ਲਈ ਵੀ ਗੰਭੀਰ ਚਿੰਤਾ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਹੈ।

ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਰਾਜ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਨੂੰ ਸੰਕਟ ਵਲ ਧੱਕੇਗਾ

ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਿਚ ਸ਼ਰੀਫ ਭਰਾਵਾਂ ਨੂੰ ਚੋਣਾਂ ਲੜਨ ਦੇ ਅਯੋਗ ਘੋਸ਼ਿਤ ਕਰਨ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬ ਪ੍ਰਾਂਤ ਵਿਚ ਗਵਰਨਰ ਰਾਜ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਦੇ ਬਾਅਦ ਅਤਿਵਾਦੀਆਂ ਦਾ ਅਗਲਾ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਮੀਡੀਆ ਅਤੇ ਵਕੀਲ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਗਵਰਨਰ ਸਲਾਮਤ ਤਾਸੀਰ ਨੇ ਕੁਝ ਮਹੀਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਕੁਝ ਟੈਲੀਵਿਜ਼ਨ ਐਂਕਰਾਂ 'ਤੇ ਲਗਾਮ

ਹਾਮਿਦ ਮੀਰ

ਕਸੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਹੁਣ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੇ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੇ ਪ੍ਰਾਂਤ ਦੇ ਪੂਰੇ ਅਧਿਕਾਰ ਹਨ। ਉਹ ਕਿਸੇ ਵੀ ਪੱਤਰਕਾਰ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ, ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਵੀ ਚੈਨਲ 'ਤੇ ਰੋਕ ਲਗਾ ਸਕਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਵਕੀਲ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਘੇਰ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਕੁਝ ਮੀਡੀਆ ਹਾਊਸ ਦੇ ਮਾਲਿਕਾਂ ਸਮੇਤ ਕੁਝ ਕੁ ਪੱਤਰਕਾਰਾਂ ਦੇ ਹਿਟ ਲਿਸਟ 'ਤੇ ਹੋਣ ਬਾਰੇ ਇਸਲਾਮਾਬਾਦ ਵਿਚ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਚਰਚਾ ਚਲ ਰਹੀ ਹੈ। ਪੀ.ਐਮ.ਐਲ. (ਕਿਊ.) ਕੀ ਨੈਸ਼ਨਲ ਅਸੈਂਬਲੀ ਦੀ ਮੈਂਬਰ ਨੌਸ਼ੀਨ ਸਈਦ ਨੇ ਇਸਲਾਮਾਬਾਦ ਵਿਚ ਇਕ ਦਿਨ ਐਸ.ਐਫ.ਐਮ.ਏ. ਸਕੱਤਰੇਤ ਵਿਚ ਲੰਚ ਦੇ ਦੌਰਾਨ ਮੀਟਿੰਗ ਵਿਚ ਕੁਝ 'ਚੋਣਵੇਂ ਪੱਤਰਕਾਰਾਂ' ਦੇ ਨਾਵਾਂ ਵਲ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਮੈਂ 25 ਫਰਵਰੀ ਨੂੰ ਦੁਪਹਿਰ ਵੇਲੇ ਇਕ ਲੰਚ ਰਿਸੈਪਸ਼ਨ ਵਿਚ ਭਾਰਤੀ ਫਿਲਮਕਾਰ ਮਹੇਸ਼ ਭੱਟ ਦੇ ਨਾਲ ਸਵਾਤ ਘਾਟੀ ਦੇ ਬਾਰੇ ਵਿਚ ਚਰਚਾ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸਾਂ। ਮਹੇਸ਼ ਜੀ ਸੀਨੀਅਰ ਭਾਰਤੀ ਪੱਤਰਕਾਰ ਕੁਲਦੀਪ ਨਈਅਰ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਿਚ ਇਸਲਾਮਾਬਾਦ ਆਏ 12 ਮੈਂਬਰੀ ਵਫਦ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਸਨ। ਮਹੇਸ਼ ਇਹ ਨਹੀਂ ਸਮਝ ਪਾ ਰਹੇ ਸਨ ਕਿ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਤਾਲਿਬਾਨੀ ਅਤਿਵਾਦੀਆਂ ਨਾਲ ਸ਼ਾਂਤੀ ਸਮਝੌਤੇ ਲਈ ਮਜ਼ਬੂਰ ਕਿਉਂ ਹੋਣਾ ਪਿਆ? ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਸਥਿਰਤਾ ਲਿਆਉਣ ਦੇ ਲਿਹਾਜ਼ ਨਾਲ ਅਤਿਵਾਦ ਖਿਲਾਫ ਲੜਾਈ ਦੇ ਕਦੇ ਸਕਾਰਾਤਮਕ ਨਤੀਜੇ ਨਹੀਂ ਮਿਲੇ ਅਤੇ ਹੁਣ ਸਾਡੀ ਨਵੀਂ ਸਰਕਾਰ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਿਚ ਸਥਿਰਤਾ ਲਿਆਉਣ ਲਈ ਸ਼ਾਂਤੀ ਦੀ ਪਹਿਲ ਨੂੰ ਪਰਖ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਸੇ ਗੱਲਬਾਤ ਦੌਰਾਨ ਮੈਨੂੰ ਇਕ ਐਸ.ਐਮ.ਐਸ. ਮਿਲਿਆ ਕਿ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਨੇ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਸਾਬਕਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਨਵਾਜ਼ ਸ਼ਰੀਫ

ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਛੋਟੇ ਭਰਾ ਸ਼ਹਿਬਾਜ਼ ਸ਼ਰੀਫ ਨੂੰ ਚੋਣ ਲੜਨ ਤੋਂ ਅਯੋਗ ਐਲਾਨਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪੰਜਾਬ ਪ੍ਰਾਂਤ ਵਿਚ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਰਾਜ ਲਾਗੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਮੈਂ ਜਲਦੀ ਹੀ ਗੱਲਬਾਤ ਰੋਕ ਦਿੱਤੀ। ਮਹੇਸ਼ ਭੱਟ ਨੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮੇਰੇ ਅਚਾਨਕ ਚੁੱਪ ਹੋਣ ਦਾ ਕਾਰਨ ਜਾਨਣਾ ਚਾਹਿਆ। ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਾਡੇ ਘਰ ਵਿਚ ਅਸਥਿਰਤਾ ਦੁਬਾਰਾ ਵਾਪਸ ਆਈ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਵਾਰ ਉਹ ਤਾਲਿਬਾਨ ਤੇ ਅਲਕਾਇਦਾ ਰਾਹੀਂ ਨਹੀਂ ਬਲਕਿ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਅਤੇ ਇਕ ਕਲੀਨਸ਼ੇਵਡ ਰਾਜਨੇਤਾ ਰਾਹੀਂ ਆਈ ਹੈ।

ਭਾਰਤੀ ਸਿਸਟਮਡੰਡਲ ਦੇ ਇਕ ਹੋਰ ਮੈਂਬਰ ਸਵਾਮੀ ਅਗਨੀਵੇਸ਼ ਨੇ ਮੇਰੀ ਗੱਲ 'ਤੇ ਮੁਸਕਰਾਉਂਦੇ ਹੋਏ ਕਿਹਾ ਕਿ ਫਿਕਰ ਨਾ ਕਰੋ, ਇਹ ਤੁਹਾਡੇ ਦੇਸ਼ ਲਈ ਚੰਗਾ ਹੀ ਹੋਵੇਗਾ। ਹੁਣ ਹੋਰ ਜ਼ਿਆਦਾ ਲੋਕ ਦੂਸਰਿਆਂ ਦੇ ਇਸ਼ਾਰਿਆਂ 'ਤੇ ਚਲਣ ਵਾਲੀ ਨਿਆਂ ਵਿਵਸਥਾ ਖਿਲਾਫ ਸੜਕਾਂ 'ਤੇ ਉਤਰਨਗੇ ਅਤੇ 12 ਮਾਰਚ ਨੂੰ ਵਕੀਲਾਂ ਦੀ ਮੁਹਿੰਮ ਨੂੰ ਚੰਗੀ ਸਫਲਤਾ ਮਿਲੇਗੀ। ਮੈਂ ਸਵਾਮੀ ਜੀ ਤੋਂ ਪੁਛਿਆ- 'ਇਹ ਤੁਹਾਡੀ ਭਵਿੱਖਬਾਣੀ ਹੈ ਜਾਂ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ?' ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਉਨ੍ਹਾਂ

ਦਾ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਹੈ। ਮਹੇਸ਼ ਭੱਟ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਸਹਿਮਤ ਸਨ।

ਦਰਅਸਲ, ਅਤਿਵਾਦ ਅਤੇ ਅਹੁਦਾ ਮੁਕਤ ਜੱਜਾਂ ਦੀ ਬਹਾਲੀ ਇਕ-ਦੂਜੇ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਜੇਕਰ ਮੌਜੂਦਾ ਜੱਜ ਸਵਾਤ ਵਿਚ ਲਾਪਤਾ ਸੈਂਕੜਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਚਿਸ਼ਤੇਦਾਰਾਂ ਦੀ ਮਦਦ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ ਅਤੇ ਪੱਛਮ-ਉਤਰੀ ਸਰਹੱਦੀ ਸੂਬੇ 'ਤੇ ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਕਬਾਇਲੀ ਇਲਾਕਿਆਂ ਵਿਚ ਕੋਈ ਕਾਨੂੰਨ ਵਿਵਸਥਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਤਾਂ ਫਿਰ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਿਚ ਅਤਿਵਾਦ ਨੂੰ ਕੌਣ ਰੋਕ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਇਹ ਦੇਸ਼ ਆਪਣੇ ਇਥੇ ਮੌਜੂਦ ਕਬਿਤ ਤਾਲਿਬਾਨ ਅਤੇ ਅਲਕਾਇਦਾ ਦੇ ਅਤਿਵਾਦੀਆਂ ਖਿਲਾਫ ਆਪਣੀ ਹੀ ਫੌਜ ਦਾ ਇਸਤੇਮਾਲ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਅਤੇ ਗੁਪਤ ਢੰਗ ਨਾਲ ਅਮਰੀਕੀ 'ਡਰੋਨ' ਨੂੰ ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਸਰਹੱਦ ਵਿਚ ਆਉਣ ਅਤੇ ਅਲਕਾਇਦਾ ਤੇ ਤਾਲਿਬਾਨ ਦੇ ਕਬਿਤ ਠਿਕਾਣਿਆਂ 'ਤੇ ਹਮਲਾ ਕਰਨ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਫਿਰ ਇਹ ਜਨਤਾ ਦੀ ਨਜ਼ਰ ਵਿਚ ਆਪਣਾ ਭਰੋਸਾ ਸਥਾਪਿਤ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ। ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਆਸਿਫ ਅਲੀ ਜ਼ਰਦਾਰੀ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਸ਼ਰੀਫ ਭਰਾਵਾਂ ਖਿਲਾਫ ਪੀ.ਐਮ.ਐਲ. (ਕਿਊ.) ਦਾ

ਸਮਰਥਨ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਕ ਪਾਰਟੀ ਮੀਟਿੰਗ ਦੌਰਾਨ ਨੌਸ਼ੀਨ ਸਈਦ ਨੇ ਪੀ.ਐਮ.ਐਲ. (ਕਿਊ.) ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਚੌਧਰੀ ਸੁਜਾਅਤ ਹੁਸੈਨ ਨੂੰ ਇਸ 'ਗੰਦੀ ਖੇਡ' ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਨਾ ਬਣਨ ਦੀ ਸਲਾਹ ਦਿੱਤੀ। ਕੁਝ ਦਿਨ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਸਵਾਤ ਵਿਚ ਸਾਡੇ ਸਹਿਕਰਮੀ ਮੂਸਾ ਖਾਨਖੇਲ ਨੂੰ ਮਾਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

ਅਸੀਂ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਿਚ ਸਥਿਰਤਾ ਖਾਤਿਰ ਸਵਾਤ ਵਿਚ ਸ਼ਾਂਤੀ ਦਾ ਸਮਰਥਨ ਕੀਤਾ। ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੀ ਇਸ ਖੂਬਸੂਰਤ ਸਵਾਤ ਘਾਟੀ ਵਿਚ ਦੋ ਸਾਲ ਬਾਅਦ ਅਮਨ ਚੈਨ ਅਤੇ ਆਮ ਜਨਜੀਵਨ ਵਾਪਸ ਪਟੜੀ 'ਤੇ ਆਉਣ ਲੱਗਾ ਹੈ। ਇਥੇ ਹੁਣ ਸਕੂਲ, ਕਾਲਜ, ਬੈਂਕ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸਰਕਾਰੀ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਖੁਲ੍ਹਣ ਲੱਗੀਆਂ ਹਨ। ਲਗਭਗ ਪੰਜ ਲੱਖ ਵਿਸਥਾਪਿਤ ਸਵਾਤਵਾਸੀ ਆਪਣੇ ਘਰਾਂ ਵਲ ਵਾਪਸ ਆਉਣ ਲੱਗੇ ਹਨ ਪਰ ਸਵਾਤ ਵਿਚ ਸੰਘਰਸ਼ ਰੁਕਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸਾਡੀ ਸ਼ਾਂਤੀ ਅਸਥਾਈ ਸੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਜ਼ਰਦਾਰੀ ਨੇ ਹੁਣ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਲੜਾਈ ਦਾ ਨਵਾਂ ਮੋਰਚਾ ਖੋਲ੍ਹ ਦਿੱਤਾ ਹੈ।

ਇਸ ਗੱਲ 'ਤੇ ਹੈਰਾਨੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ

ਸਵਾਤ ਵਿਚ ਤਾਲਿਬਾਨ ਕਮਾਂਡਰ ਮੌਲਾਨਾ ਫਜ਼ਲੂਲਾਹ ਨਾਲ ਸ਼ਾਂਤੀ ਸਮਝੌਤਾ ਤਾਂ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਨਵਾਜ਼ ਸ਼ਰੀਫ ਨਾਲ ਸ਼ਾਂਤੀ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਰਹਿ ਸਕਦੇ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕੁਝ ਮਹੀਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਸਤੰਬਰ 2008 ਵਿਚ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਚੋਣ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਮਰਥਨ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਰਾਜ ਦਾ ਮਕਸਦ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਕੀਲਾਂ ਖਿਲਾਫ ਸਰਕਾਰੀ ਤਾਕਤ ਦਾ ਇਸਤੇਮਾਲ ਕਰਨਾ ਹੈ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮੁਸ਼ੱਰਫ ਰਾਹੀਂ ਹਟਾਏ ਗਏ ਜੱਜਾਂ ਦੀ ਬਹਾਲੀ ਖਾਤਿਰ 12 ਮਾਰਚ ਨੂੰ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟ ਤਕ ਇਕ ਜਲੂਸ ਕੱਢਣ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ ਹੈ।

ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਜ਼ਰਦਾਰੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਜੱਜਾਂ ਦਾ ਬਚਾਓ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮੁਸ਼ੱਰਫ ਦੇ ਮਾਰਸ਼ਲ ਲਾਅ ਦਾ ਸਮਰਥਨ ਕੀਤਾ। ਉਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਕੀਲਾਂ ਅਤੇ ਪੱਤਰਕਾਰਾਂ ਤੋਂ ਨਾਖੁਸ਼ ਹਨ, ਜੋ ਮੁਸ਼ੱਰਫ ਨੂੰ ਨਾਪਸੰਦ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਵੇਂ ਕਦਮਾਂ ਨਾਲ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਿਚ ਅਸਿਥਰਤਾ ਹੋਰ ਵਧੇਗੀ ਅਤੇ ਇਸ ਨਾਲ ਗੈਰ-ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਅਨਸਰਾਂ ਹੀ ਮਜ਼ਬੂਤ ਹੋਣਗੇ, ਜੋ ਆਸਿਫ ਅਲੀ ਜ਼ਰਦਾਰੀ ਅਤੇ ਨਵਾਜ਼ ਸ਼ਰੀਫ ਦੋਵਾਂ ਦੇ ਦੁਸ਼ਮਣ ਹਨ। ਕਸ਼ਮੀਰੀ ਨੇਤਾ ਯਾਸੀਨ ਮਲਿਕ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ, ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਮਜ਼ਬੂਤ ਲੋਕਤੰਤਰ ਦੇ ਸਹਾਰੇ ਹੀ ਅਤਿਵਾਦ ਨੂੰ ਹਰਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਅਤਿਵਾਦ ਅਤੇ ਅਸਥਿਰਤਾ ਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨ ਵਿਵਸਥਾ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਕਾਬੂ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ ਅਤੇ ਨਵਾਜ਼ ਸ਼ਰੀਫ ਦੀ ਮਦਦ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਜ਼ਰਦਾਰੀ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਿਚ ਕਾਨੂੰਨ ਵਿਵਸਥਾ ਕਾਇਮ ਨਹੀਂ ਰੱਖ ਸਕਦਾ। ਇਕ ਹੋਰ ਮੀਟਿੰਗ ਦੌਰਾਨ ਮੈਨੂੰ ਯਾਸੀਨ ਮਲਿਕ ਅਤੇ ਕੁਲਦੀਪ ਨਈਅਰ ਨਾਲ ਮਿਲਣ ਦਾ ਮੌਕਾ ਮਿਲਿਆ। ਉਸ ਮੀਟਿੰਗ ਵਿਚ ਮੌਜੂਦ ਸਾਰੇ ਲੋਕ ਇਸ ਗੱਲ 'ਤੇ ਸਹਿਮਤ ਸਨ ਕਿ ਸ਼ਰੀਫ ਭਰਾਵਾਂ ਨੂੰ ਅਯੋਗ ਐਲਾਨਣ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਰਾਜ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਨੂੰ ਇਕ ਹੋਰ ਸੰਕਟ ਵਿਚ ਧੱਕ ਦੇਵੇਗਾ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਿਚ ਲੋਕਤੰਤਰ ਦੇ ਲਈ ਗੰਭੀਰ ਮੁਸ਼ਕਲਾਂ ਪੈਦਾ ਹੋ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ। ਕੁਲਦੀਪ ਨਈਅਰ ਨੇ ਇਹ ਕਹਿੰਦੇ ਹੋਏ ਮੈਨੂੰ ਅਲਵਿਦਾ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਆਪਸ ਵਿਚ ਸ਼ਾਂਤੀ ਕਾਇਮ ਕਰ ਲੈਣ ਅਤੇ ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਫਿਰ ਅਸੀਂ ਭਾਰਤ-ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਸ਼ਾਂਤੀ ਮੁਹਿੰਮ 'ਤੇ ਆਵਾਂਗੇ।

ਲਿਖਤਮ ਮਹਿਮਾਨ ਲੇਖ ਗੁਰਦੇਵ ਚੌਹਾਨ

ਯਾਤਰਾ ਇਕ ਅਜੇਹਾ ਸ਼ਬਦ ਹੈ ਜਿਸ ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਮਹਿਜ਼ ਉਚਾਰਣ ਨਾਲ ਮਨੁੱਖ ਵਿਸਮਾਦੀ ਅਵਸਥਾ ਵਿਚ ਚਲੇ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਅਨੰਦ ਦੀ ਅਵਸਥਾ ਵਿਚ। ਨਾਲ ਹੀ ਇਹ ਮਨ ਵਿਚ ਕਈ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸੰਦੇਹ ਅਤੇ ਡਰ ਵੀ ਭਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਹਰ ਯਾਤਰਾ ਸੁਰੱਖਿਆ ਤੋਂ ਅਣਸੁਰੱਖਿਆ ਵਲ ਸਫ਼ਰ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਦੂਸਰੀ ਗਲ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਦਾ ਅਰੰਭ ਭਾਵੇਂ ਵੱਖਰੇ, ਵੱਡੇ ਜਾਂ ਵਧੀਆ ਸੁੱਖ ਲਈ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੋਵੇ।

ਇੰਜ ਯਾਤਰਾ ਦਾ ਸਬੰਧ ਘਰ ਨਾਲੋਂ ਟੁੱਟਣ ਨਾਲ ਹੈ, ਘਰ ਨੂੰ ਛੱਡਣ ਨਾਲ। ਘਰ ਵਿਚ ਮਨੁੱਖ ਸਹਿਜ ਅਤੇ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਘਰ ਇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਸਾਡੀ ਮੰਜਲ ਵੀ ਬਣ ਗਿਆ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਘਰ ਨੂੰ ਸਾਡੀ ਆਖਰੀ ਮੰਜਲ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਚਲਦਿਆਂ ਕਦੇ ਉਹ ਵਕਤ ਵੀ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਘਰ ਨੂੰ ਛੱਡਣਾ ਅਤੇ ਯਾਤਰਾ 'ਤੇ ਉਤਰ ਪੈਣਾ ਹੀ ਸਾਡੀ ਮੰਜਲ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸੋ ਯਾਤਰਾ ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਹੋਣੀ ਹੈ, ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਖੁਸ਼ਲਤ ਅਤੇ ਉਸ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੀ। ਅਸੀਂ ਘਰ ਵਿਚ ਨਿਠੋਲੇ ਸਾਰੀ ਉਮਰ ਨਹੀਂ ਬੈਠ ਸਕਦੇ। ਸ਼ਾਇਦ ਇਕ ਦਿਨ ਵੀ ਨਹੀਂ। ਘਰ ਵਿਚ ਘਰ ਦਾ ਸੁੱਖ ਲੈਣ ਲਈ ਘਰ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਜਾਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਘਰ ਖਾਣ ਨੂੰ ਪੈਂਦਾ ਹੈ।

ਸੋ ਯਾਤਰਾ ਘਰ ਲਈ ਘਰ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਵਲ ਸੂਰੂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਘਰ ਇਸ ਦਾ ਅਰੰਭ ਬਿੰਦੂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਯਾਤਰਾ ਦੇ ਅੰਤ ਉੱਤੇ ਆਉਣ ਵਾਲਾ ਘਰ ਭਾਵੇਂ ਭੌਤਿਕ ਰੂਪ ਵਿਚ ਉਹੀ ਘਰ ਹੋਵੇ ਪਰ ਇਹ ਯਾਤਰਾ ਦੇ ਸੂਰੂ ਵਾਲੇ ਘਰ ਨਾਲੋਂ ਵੱਖਰਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਵੱਧੀਆ ਅਤੇ ਹੋਰ ਵੀ ਪੁਰਸਕ੍ਰਿਤ। ਪਰ ਇਹ ਜ਼ਰੂਰੀ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕਿ ਇਹ ਇਵੇਂ ਹੋਵੇ। ਜੇਕਰ ਇਹ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਯਾਤਰਾ ਯਾਤਰਾ ਨਾ ਰਹਿ ਕੇ ਮਹਿਜ਼ ਸਫ਼ਰ ਬਣ ਜਾਵੇਗੀ, ਜਿਤਨਾ ਤੁਰ ਲਿਆ ਉਤਨਾ ਮੰਜਲ ਦੇ ਨੇੜੇ ਪਹੁੰਚ ਗਏ।

ਇਸ ਮਾਪਦੰਡ ਨਾਲ ਜਿਹੜਾ ਸਫ਼ਰ ਅਸੀਂ ਹਰ ਰੋਜ਼ ਰੋਜ਼ੀ ਰੋਟੀ ਲਈ ਘਰ ਤੋਂ ਦਫਤਰ ਜਾਂ ਫੈਕਟਰੀ ਵਲ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਯਾਤਰਾ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਇਹ ਤਾਂ ਮਹਿਜ਼ ਦਿਨਚਰਿਆ ਹੈ, ਦਿਨਕੱਟੀ ਜਾਂ ਹਰਰੋਜ਼ ਦੀ ਭੱਜਦੌੜ ਅਤੇ ਕੁੱਤੇ ਖਾਣੀ। ਇਸ ਵਿਚ ਦਿਨ ਜਾਂ ਕੰਮ ਦੇ ਅੰਤ ਤੋਂ ਘਰ ਪਹੁੰਚਣ ਵਿਚ ਆਤਮਿਕ ਖੁਸ਼ੀ ਨਾਲੋਂ ਸਰੀਰਕ ਅਰਾਮ ਵੱਧ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਬਕਾਵਟ ਦੂਰ ਕਰਨ ਲਈ ਬੰਦੇ ਨੂੰ ਕੁਝ ਦੇਰ ਲਈ ਆਪਣਾ ਕੰਮ ਬੰਦ ਕਰਨਾ ਜਾਂ ਵਿਚੋਂ ਛੱਡਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਦਿਨ ਭਰ ਦੀ ਬਕਾਵਟ ਫੈਕਟਰੀ ਜਾਂ ਦਫਤਰ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਲਾਹੀ ਜਾ ਸਕਦੀ। ਇਸ ਦਾ ਇਲਾਜ ਘਰ ਵਿਚ ਹੀ ਸੰਭਵ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਤੁਹਾਡਾ ਬੁਹੜੇ ਸਮੇਂ ਲਈ ਹਰ ਰੋਜ਼ ਟਿਕਾਣਾ ਵੀ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਨੀਂਦ ਵੀ ਸਰੀਰ ਦਾ ਘਰ ਹੀ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚੋਂ ਘਰ ਵਾਂਗ ਹੀ ਅਸੀਂ ਤਰੇ ਤਾਜ਼ਾ ਹੋ ਕੇ ਨਿਕਲਦੇ ਹਾਂ। ਪਰ ਘਰ ਦੀ ਰੋਟੀ ਵਾਂਗ ਘਰ ਦੀ ਨੀਂਦ ਤਾਂ ਸੋਨੇ ਤੇ ਸੁਹਾਗਾ ਹੈ।

ਘਰ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਦਾ ਜਾਣਾ ਸਾਡੀ ਫਿਤਰਤ ਹੈ। ਧਾਰਮਿਕ ਪੁਸਤਕਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਮਨੁੱਖ ਦਾ ਅਸਲ ਟਿਕਾਣਾ ਰੱਬ ਪਾਸ ਹੈ, ਰੱਬ ਦੇ ਘਰ ਵਿਚ। ਅਸਲ ਟਿਕਾਣਾ ਹੀ ਅਸਲ ਘਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਧਾਰਮਿਕ ਪੰਨੇ ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਦੁਨਿਆਵੀ ਘਰ ਨੂੰ ਆਰਜ਼ੀ ਘਰ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਆਰਜ਼ੀ ਹੈ ਇਸ ਲਈ ਇਕ ਦਿਨ ਇਸ ਨੂੰ ਛੱਡਣਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਹ ਸਰੀਰ ਵਾਸਤੇ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਪਰ ਇਸ ਵਲ ਮੁੜਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇੰਨਾ ਗਰੇ ਦੇ ਘਰ ਦੀ ਗਲ ਕਰੀਏ ਅਤੇ ਆਮ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੀ ਅਤੇ ਉਸ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦਿਆਂ ਯਾਤਰਾ ਦੇ ਮਹੱਤਵ ਅਤੇ ਲੋੜ ਦੀ ਵੀ।

ਜਦ ਅਸੀਂ ਯਾਤਰਾ ਨੂੰ ਉਪਰੋਕਤ ਦੁਨਿਆਵੀ ਯਾਤਰਾ ਦੇ ਸੰਕਲਪ ਨਾਲੋਂ ਵੱਖ ਕਰ ਕੇ ਧਰਤੀ ਦੇ ਇਸ ਖਿੱਤੇ ਵਿਚ ਜਿਥੇ ਅਸੀਂ ਰਹਿੰਦੇ ਹਾਂ ਮਹਿਜ਼ ਆਪਣੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਅਰਥਾਂ ਵਿਚ ਵੇਖਦੇ ਹਾਂ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਇਕ ਦਮ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਇਕੱਲਿਆਂ ਪਾਂਦੇ ਹਾਂ ਅਤੇ ਸਮਾਜ ਦੀ ਭੀੜ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਵੀ। ਜਿਵੇਂ ਅਸੀਂ ਵਾਲਮਾਰਟ ਵਿਚੋਂ ਛੱਤਰੀ ਖਰੀਦਣ ਲਗਿਆਂ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਜਾਂ ਟਿਮ ਹੋਰਟਨ ਤੋਂ ਕਾਫੀ ਜਾਂ ਕੈਪੀਨੋਨੇ ਦਾ ਕੱਪ ਲੈ ਕੇ ਪੀ ਰਹੇ ਹੋਈਏ। ਇਸ ਪਾਸੇ ਆ ਕੇ ਅਸੀਂ ਇੰਜ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਜਿਵੇਂ ਸਾਨੂੰ ਹਸਪਤਾਲ ਤੋਂ ਬੋੜੀ ਦੇਰ ਲਈ ਛੁੱਟੀ ਮਿਲ ਗਈ ਹੋਵੇ।

ਹੁਣ ਅਸੀਂ ਯਾਤਰਾ ਨੂੰ ਸਫ਼ਰ ਦੇ ਰੰਗ ਵਿਚ ਵੇਖਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ। ਸਫ਼ਰ ਸੈਰ ਨਾਲੋਂ ਵੱਖਰੇ ਸੁਭਾ ਦਾ ਮਾਲਕ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਸੈਰ ਵਿਚ ਇਤਨਾ ਖਤਰਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਸਗੋਂ ਇਹ ਤਾਂ ਕੀਤੀ ਹੀ ਅਨੰਦ ਲਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਕਹਿੰਦੇ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਘਰ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਪਾਰਕ ਵਿਚ ਬੁਹੜੀ ਦੇਰ ਲਈ ਪੈਦਲ ਜਾ ਆਉਣ ਨੂੰ ਵੀ ਸੈਰ ਆਖਦੇ ਹਾਂ ਪਰ ਸੈਰ ਤੋਂ ਮੇਰਾ ਭਾਵ ਘਰ ਤੋਂ ਹੀ ਨਹੀਂ ਬਲਕਿ ਆਪਣੇ ਪਿੰਡ, ਸ਼ਹਿਰ ਜਾਂ ਦੇਸ਼ ਤੋਂ ਵੀ ਦੂਰ ਜਾ ਆਉਣ ਤੋਂ ਹੈ।

ਸੈਰ ਵਿਚ ਵਿਅਕਤੀ ਸਿਰਫ਼ ਬੋੜੀ ਦੇਰ ਜਿਹੜੀ ਕੁਝ ਘੰਟੇ, ਕੁਝ ਦਿਨ, ਕੁਝ ਮਹੀਨੇ ਅਤੇ ਕਈ ਵਾਰ ਇਕ ਜਾਂ ਦੋ ਸਾਲ ਵੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਲਈ ਹੀ ਘਰੋਂ ਬਾਹਰ ਗਿਆ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹ ਇਸ ਲਈ ਬਾਹਰ ਗਿਆ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਘਰ ਵਾਪਸ ਬੁੱਢਿਆਂ, ਬੀਵੀ, ਮਾਂ ਬਾਪ ਆਦਿ ਪਾਸ ਮੁੜਣਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਉਹਨਾਂ ਪਾਸ ਅਤੇ ਉਸ ਥਾਂ ਜਿੱਥੇ ਉਸ ਦਾ ਵਾਸਾ ਹੈ। ਸੈਰ ਦਾ ਭਾਵ ਘਰ ਨੂੰ ਛੱਡਣਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਸਗੋਂ ਕੁਝ ਦੇਰ ਲਈ ਛੱਡਣਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਕਿ ਉਸੇ ਘਰ ਵਿਚ ਲਗਾਤਾਰ ਰਹਿਣ ਨੂੰ ਨੀਰਸ ਬਣਾਉਣ ਤੋਂ ਰੋਕਿਆ ਜਾ ਸਕੇ। ਸੋ ਸੈਰ ਦਾ ਲਖਸ਼ ਘਰ ਨੂੰ ਹੋਰ ਵੀ ਆਕਰਸ਼ਕ ਬਣਾਉਣਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਛੱਡਣਾ ਨਹੀਂ। ਪਰ ਯਾਤਰਾ ਵਿਚ ਅਜੇਹਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ।

ਯਾਤਰਾ ਵਿਚ ਇਹ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਕਿ ਮੁੜ ਘਰ ਆਇਆ ਜਾਵੇਗਾ ਜਾਂ ਨਹੀਂ। ਇਸ ਵਿਚ ਰਸਤੇ ਦੀਆਂ ਮੁਸ਼ਕਲਾਂ ਅਜੇਹੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ ਜਿਹਨਾਂ ਬਾਰੇ ਪਹਿਲਾਂ ਤੋਂ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਨਹੀਂ ਲਗਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਇਸ ਵਿਚ ਇਹ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿ ਘਰ ਵਾਪਸੀ ਹੋਵੇਗੀ ਜਾਂ ਨਹੀਂ। ਸੋ ਯਾਤਰਾ ਤੇ ਜਾਣ ਲਗਿਆਂ ਘਰ ਦਿਆਂ ਨੂੰ ਆਖਰੀ ਅਲਵਿਦਾ ਕਹਿਣੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ। ਪਿਛਲੇ ਸਮਿਆਂ ਵਿਚ ਜਦ ਲੋਕੀਂ ਕਈ ਕਈ ਮਹੀਨੇ ਸਮੁੰਦਰੀ ਜਹਾਜ਼ ਵਿਚ ਕੀਨੀਆ, ਇੰਗਲੈਂਡ ਜਾਂ ਅਮਰੀਕਾ ਨੂੰ ਜਾਂਦੇ ਸਨ ਤਾਂ ਘਰ ਦਿਆਂ ਨੂੰ ਆਖਰੀ ਵੇਰ ਮਿਲਣ ਵਾਂਗ ਮਿਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਬੀਵੀਆਂ

ਸਮਝਦੀਆਂ ਸਨ ਕਿ ਬਾਹਰ ਜਾ ਕੇ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿਹੜੀ ਮੇਮ ਉਸ ਦੇ ਖਾਵੰਦ ਨੂੰ ਭਰਮਾ ਲਵੇ ਅਤੇ ਉਹ ਕਦੇ ਵਾਪਸ ਆਉਣ ਹੀ ਨਾ ਦੇਵੇ ਜਾਂ ਉਹ ਆਪ ਹੀ ਨਾ ਆਉਣਾ ਚਾਹੁਣ। ਬਾਹਰ ਜਾਣਾ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੁੰਦਾ ਸੀ ਜਿਵੇਂ ਕੋਈ ਫੌਜੀ ਬਸਰੇ ਦੀ ਲਾਮ ਨੂੰ ਜਾ ਰਿਹਾ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਅਸਲ ਵਿਚ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਅਜਲਾਂ ਤੋਂ ਯਾਤਰਾ ਦਾ ਵਰ੍ਹਾ ਜਾਂ ਸਰਾਪ ਮਿਲਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਵੀਹਵੀਂ ਸਦੀ ਨੂੰ ਉਜਾੜਿਆਂ ਅਤੇ ਪਰਵਾਸਾਂ ਦੀ ਸਦੀ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਘਰ ਅਤੇ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਆਪਣੀ ਭੂਮੀ ਹੀ ਨਹੀਂ ਆਪਣਾ ਪਿੰਡ, ਸ਼ਹਿਰ, ਪ੍ਰਾਂਤ ਅਤੇ ਦੇਸ਼ ਵੀ ਛੱਡਣਾ ਪਿਆ ਹੈ। ਨਵੀਂ ਬੋਲੀ ਨਵੀਂ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤੀ ਨਵੇਂ ਲੋਕਾਂ ਨਾਲ ਮਜ਼ਬੂਰਨ ਅਤੇ ਕਈ ਵੇਰ ਸ਼ੌਂਕੀਆ ਵੀ ਰਹਿਣਾ ਪਿਆ ਹੈ। ਪਿਛਲੀਆਂ ਸਦੀਆਂ ਵਿਚ ਤਾਂ ਅਫ਼ਰੀਕਨਾਂ ਨੂੰ ਗੁਲਾਮ ਬਣਾ ਕੇ ਵੀ ਦੂਰ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਲਿਜਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਅਮਰੀਕਾ ਦੇ ਮੁਢਲੇ ਵਿਕਾਸ ਵਿਚ ਕਿਤਨੇ ਗੁਲਾਮਾਂ ਦਾ ਖੂਨ ਪਸੀਨਾ ਲੱਗਾ ਹੈ, ਕੀ ਇਸ ਦਾ ਸਹੀ ਹਿਸਾਬ ਕਿਤਾਬ ਹੋ ਸਕੇਗਾ? ਹੜ੍ਹਾਂ, ਭੁੱਖਮਾਰੀਆਂ, ਤੁਫ਼ਾਨਾਂ, ਭੁਚਾਲਾਂ, ਬਰਫ਼ਬਾਰੀਆਂ, ਸੋਕਿਆਂ, ਅਕਾਲਾਂ, ਅੱਗਾਂ ਅਤੇ ਬੰਬਾਂ ਨੇ ਕਿੰਨੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਬੇਘਰੇ ਕੀਤਾ ਹੈ ਇਸ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਇਤਿਹਾਸ ਦੀਆਂ ਫਾਈਲਾਂ ਕੋਲੋਂ ਵੀ ਸਾਂਝੀ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦੀ। ਇਸ ਦਾ ਦੁੱਖ ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਯਾਦਾਸ਼ਤ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸਾਂਝ ਸਕਦੀਆਂ। ਚਿੰਤਰਾਂ ਅਤੇ ਕਵਿਤਾਵਾਂ ਕੋਲੋਂ ਵੀ ਇਹ ਦੁੱਖ ਨਾ ਪੂਰਾ ਹੋਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਨਾ ਭੁੱਲਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਮੈਨੂੰ ਐਡਮ ਜਾਗੋਜਵਸਕੀ ਦੀ ਪੌਲਿਸ਼ ਕਵਿਤਾ 'ਰੀਫੂਜ਼ੀ' ਯਾਦ ਆ ਰਹੀ ਹੈ ਜਿਹੜੀ ਇਸ ਤਰਾਸਦੀ ਦੀ ਬੋਹ ਪਾਉਂਦੀ ਜਾਪਦੀ ਹੈ:

ਭਾਰਾਂ ਨਾਲ ਝੁਕੇ ਹੋਏ,
ਜਿਹੜੇ ਕਈ ਵੇਰ ਦਿਸਦੇ ਹਨ
ਅਤੇ ਕਈ ਵਾਰ ਨਹੀਂ ਵੀ
ਉਹ ਚਿੱਕ ਜਾਂ ਰੇਗਸਤਾਨ ਦਿਆਂ
ਰੇਤਿਆਂ ਵਿਚ ਤੁਰਦੇ ਹਨ,
ਕੁੱਬੇ ਹੋਏ ਹੋਏ,
ਕੁੱਬੇ, ਦੁੱਪ ਅਤੇ
ਚੌਹਾਂ ਰੁੱਤਾਂ ਲਈ ਭਾਰੀਆਂ ਜੈਕਟਾਂ ਪਾਈ
ਬੁਢੀਆਂ ਔਰਤਾਂ
ਬੁਰਤੀਆਂ ਵਾਲੇ ਚਿਹਰਿਆਂ ਨਾਲ
ਹਮੇਸ਼ਾ ਕੁਝ ਚੁੱਕਿਆ ਹੋਇਆ,
ਬਾਪ-ਦਾਦੇ ਦੇ ਵੇਲੇ ਦਾ ਲੈਪ,
ਆਖਰੀ ਬਚੀ ਹੋਈ ਰੋਟੀ?

ਅਜ ਇਹ ਬੋਸਨੀਆ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ,
ਸਤੰਬਰ '39 ਦਾ ਪੋਲੈਂਡ
ਸੋਮਾਲੀਆ, ਅਫ਼ਗ਼ਾਨਿਸਤਾਨ, ਮਿਸਰ

ਉਹਨਾਂ ਕੋਲ ਹਮੇਸ਼ਾ ਇਕ ਗੱਡੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ
ਜਾਂ ਘੰਟੇ ਘੰਟ ਇਕ ਠੋਲਾ
ਖਜ਼ਾਨਿਆਂ ਨਾਲ ਭਰਿਆ
(ਰਜਾਈ, ਚਾਂਦੀ ਦਾ ਕੱਪ, ਘਰ ਦੀ ਧੁੰਦਲੀ
ਹੋ ਰਹੀ ਯਾਦ)

ਇਕ ਕਾਰ ਪੈਟਰੋਲ ਖੁਣੇ
ਖਾਲ ਵਿਚ ਗਿਰੀ ਹੋਈ,
ਇਕ ਘੋੜਾ (ਛੋਟੀ ਹੀ ਪਿਛੇ ਛੁਡ ਦੇਣਾ
ਹੋਵੇਗਾ ਉਸ ਨੂੰ),
ਬਰਫ਼, ਬਹੁਤ ਸਾਰੀ ਬਰਫ਼,
ਕੁਝ ਵੱਧ ਅਧਿਕ ਬਰਫ਼,
ਬਹੁਤ ਅਧਿਕ ਧੁੱਪ, ਬਹੁਤ ਅਧਿਕ ਬਾਰਸ਼,

ਯਾਤਰਾ

ਅਤੇ ਹਮੇਸ਼ਾ ਉਹ ਵੱਖਰੀ ਪਛਾਣ ਵਾਲਾ
ਕੁੱਬ

ਜਿਵੇਂ ਕੋਈ ਦੂਸਰੇ,
ਵਧੀਆ ਗ੍ਰਹਿ ਵੱਲ ਝੁੱਕ ਰਿਹਾ ਹੋਵੇ
ਜਿਸਦੇ ਫੌਜੀ ਹੁਕਮਰਾਨ
ਤਾਕਤ ਦੇ ਕੁਝ ਘੱਟ ਭੁੱਖੇ ਹੋਣ
ਬਰਫ਼ ਬੁਹੜੀ ਘੱਟ,
ਹਨੇਰੀ ਵੀ ਘੱਟ, ਬੁਹੜੀਆਂ ਬੰਦੂਕਾਂ,
ਘੱਟ ਇਤਿਹਾਸ (ਖੁਦਾਇਆ ਅਜੇਹਾ ਕੋਈ
ਉੱਪ-ਗ੍ਰਹਿ ਨਹੀਂ ਹੈ)
(ਖੁਦਾਇਆ ਅਜੇਹਾ ਕੋਈ ਉੱਪ-ਗ੍ਰਹਿ
ਨਹੀਂ ਹੈ,
ਸਿਰਫ਼ ਉੱਪਰ ਵਲ ਝੁਕਿਆ ਹੋਇਆ ਇਕ
ਕੁੱਬ ਹੈ)।

ਆਪਣੇ ਪੈਰਾਂ ਨੂੰ
ਧਕੇਜ਼ੇਰੀ ਅੱਗੇ ਚੁਕਦੇ ਤੇ ਰਖਦੇ,
ਉਹ ਤੁਰਦੇ ਹਨ, ਹੌਲੀ, ਬਹੁਤ ਹੌਲੀ
ਇਕ ਅਜੇਹੇ ਮੁਲਕ ਵੱਲ
ਜਿਹੜਾ ਕਿੱਧਰੇ ਨਹੀਂ ਹੈ
ਅਤੇ ਉਸ ਸ਼ਹਿਰ ਵੱਲ ਜਿਹੜਾ ਨਹੀਂ ਹੈ
ਕਦੇ ਵੀ ਨਾ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਦਰਿਆ ਦੇ ਕੰਢੇ
ਕੰਢੇ।

ਅਜੇਹੀ ਰਿਫੂਜ਼ੀ ਯਾਤਰਾ ਮਨੁੱਖ ਹੀ ਨਹੀਂ
ਪੰਛੀ, ਮੱਛੀਆਂ, ਜੰਗਲੀ ਜਾਨਵਰ ਅਤੇ ਪੇੜਾਂ ਦੇ
ਬੀਜ ਵੀ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਟਿੱਡੀਦੱਲ, ਕੂਜਾਂ,
ਸਾਈਬੇਰੀਅਨ ਬਤਖ਼ਾਂ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਮੌਨਾਰਕ
ਤਿੱਤਲੀਆਂ ਤੀਕ। ਸੱਪ ਕਿਰਲੀਆਂ ਅਤੇ ਬਹੁਤ
ਸਾਰੇ ਜੀਵ ਜੰਤੂ ਹਾਈਬਰਨੇਟ ਕਰਦੇ ਹਨ ਜਿਸ
ਨੂੰ ਅੰਦਰਲੀ ਯਾਤਰਾ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਕਈ
ਵਾਰ ਯਾਤਰਾ ਸਥਾਨਮੁਖੀ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਸਪੇਸ-
ਮੁੱਖੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਅੰਦਰ ਦੀ ਯਾਤਰਾ
ਵੀ ਕਹਿ ਸਕਦੇ ਹਾਂ। ਆਮ ਤੌਰ ਤੇ ਇਹ ਕਿਹਾ
ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਇਕ ਯਾਤਰਾ ਹੈ। ਮਨੁੱਖ
ਨੂੰ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੀ ਯਾਤਰਾ ਦਾ ਭਾਰ ਮੂਲ ਰੂਪ ਵਿਚ
ਇਕੱਲਿਆਂ ਹੀ ਉਠਾਉਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੀ
ਇਹ ਯਾਤਰਾ ਸਾਡੇ ਜਨਮ ਤੋਂ ਸੂਰੂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ
ਅਤੇ ਸਾਡੀ ਮੌਤ ਨਾਲ ਖ਼ਤਮ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ
ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਦੁਨਿਆਵੀ ਯਾਤਰਾ ਦੀ ਸੰਗਿਆ ਦੇ
ਸਕਦੇ ਹਾਂ। ਪਰ ਇਸ ਯਾਤਰਾ ਦੇ ਆਰੰਭ ਅਤੇ
ਅੰਤ ਬਾਰੇ ਬਹੁਤ ਕੁਝ ਲੁਕਿਆ ਅਤੇ ਛੁੱਪਿਆ
ਹੋਇਆ ਹੈ। ਕੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦਾ ਅਰੰਭ ਬੱਚੇ ਦੇ ਮਾਂ
ਦੀ ਕੁੱਖ ਵਿਚੋਂ ਬਾਹਰ ਆਉਣ ਨਾਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਾਂ
ਜਾਂ ਮਾਂ ਦੀ ਕੁੱਖ ਵਿਚ ਬੱਚੇ ਦੇ ਬੀਜ ਦੇ ਪੈਦਾ ਹੋਣ
ਨਾਲ। ਜਾਂ ਕੀ ਇਹ ਹੋਰ ਸਹੀ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ ਜੇਕਰ
ਅਸੀਂ ਆਰੰਭ ਨੂੰ ਹੋਰ ਪਿੱਛੇ ਖਿੱਚ ਕੇ ਇਸ ਬੀਜ
ਦੇ ਸਰੋਤ ਪੇੜ-ਪੌਦੇ ਭਾਵ ਮਾਂ ਅਤੇ ਪਿਓ ਦੀ
ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਆਰੰਭ ਵਲ ਚਲੇ ਜਾਈਏ ਅਤੇ ਇਸ
ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੋਰ ਪਿੱਛੇ ਹੋਰ ਪਿੱਛੇ ਜਾਂਦੇ ਹੋਏ ਸ਼੍ਰਿਸ਼ਟੀ
ਦੇ ਮੂਲ ਬਿੰਦੂ ਤੀਕ ਪਹੁੰਚ ਜਾਈਏ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ
ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਅੰਤ ਬਾਰੇ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਮੌਤ
ਨੂੰ ਅਧਿਆਤਮੀਆਂ ਨੇ ਮਹਿਜ਼ ਇਕ ਵੱਡੀ ਨੀਂਦ
ਹੀ ਕਿਹਾ ਹੈ ਜਿਸ ਪਿੱਛੋਂ ਅਸੀਂ ਹੋਰ ਵੀ ਤਰੇ
ਤਾਜ਼ਾ ਹੋ ਕੇ ਜਾਗਦੇ ਹਾਂ। ਕਈ ਇਸ ਨੂੰ ਨਵੇਂ
ਜਨਮ ਦਾ ਨਾਂਅ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਫਿਲਹਾਲ ਅਸੀਂ
ਇਹ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦੇ ਕਿ ਮੌਤ ਪਿੱਛੋਂ ਕੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।
ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਆਖਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜ਼ਿੰਦਗੀ

ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਅਤੇ ਮੌਤ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ
ਜਾਰੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ ਸਿਰਫ਼ ਸਰੀਰ ਹੀ ਬਦਲਦਾ ਹੈ
ਆਤਮਾ ਉਹੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਕੁਝ ਕੁ
ਸਹਿਮਤੀ ਅਤੇ ਕੁਝ ਕੁ ਸੰਦੇਹ ਨਾਲ ਇਸ ਨੂੰ
ਮੰਨ ਲੈਂਦੇ ਜਾਂ ਨਕਾਰ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ।

ਪਰ ਜਿਸ ਯਾਤਰਾ ਦਾ ਅਕਸ ਅਤੇ ਭਾਵ
ਲੈ ਕੇ ਇਸ ਲੇਖ ਦੀ ਯਾਤਰਾ ਸੂਰੂ ਹੋਈ ਸੀ
ਉਸ ਦੇ ਅੰਤਰਗਤ ਯਾਤਰਾ ਦਾ ਕੀ ਕੋਈ ਹੋਰ ਵੀ
ਮੁੱਦਾ, ਅੰਸ ਜਾਂ ਮੁਕਾਮ ਰਹਿ ਗਿਆ ਹੈ?

ਮੇਰਾ ਭਾਵ ਇਸ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਅੰਤਰਗਤ
ਯਾਤਰਾ ਤੋਂ ਹੈ। ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਜਾਣ ਦੀ
ਕਾਹਲ, ਮਜ਼ਬੂਰੀ ਜਾਂ ਲਾਲਚ ਤੋਂ ਬਚ ਕੇ।

“ਮੈਂ ਗਿਰਜੇ ਦਾ ਬੰਮ ਨਹੀਂ ਕਿ ਇਕੋ ਥਾਂ
ਖਲੋਤਾ ਰਵਾਂ,” ਸੈਮੂਅਲ ਬੈਕਟ ਦੇ ਨਾਟਕ ਦਾ
ਇਕ ਪਾਤਰ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਮਨੁੱਖ ਇਕ ਥਾਂ ਖਲੋਤਾ
ਨਹੀਂ ਰਹਿ ਸਕਦਾ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰਨ ਨਾਲ ਉਸ
ਨੂੰ ਉੱਲੀ ਲਗ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਯਾਤਰਾ ਦਾ ਸੰਕਲਪ
ਮਨੁੱਖੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਲਈ ਕੇਂਦਰੀ ਹੈ। ਮਨੁੱਖ ਦਾ
ਇਤਿਹਾਸ ਅਜੇਹੀਆਂ ਯਾਤਰਾਵਾਂ ਨਾਲ ਭਰਿਆ
ਹੋਇਆ ਹੈ। ਅਜੇਹੀ ਯਾਤਰਾ ਨਾਲ ਜਿਹੜੀ ਉਸ
ਦੀ ਹੋਂਦ ਲਈ ਕੇਂਦਰੀ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਮੁਢਲੀ ਵੀ ਹੈ।
ਪਹਿਲੀ ਗਲ ਤਾਂ ਇਹੀ ਵਿਚਾਰਣ ਵਾਲੀ ਹੈ ਕਿ
ਕੀ ਯਾਤਰਾ ਦਾ ਕੋਈ ਪ੍ਰਯੋਜਨ ਵੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ?
ਕੋਈ ਲਖਸ਼, ਕੋਈ ਟੀਕਾ, ਕੋਈ ਮਿੱਥ ਜਾਂ ਕੋਈ
ਪੂਰਨਾ? ਆਮ ਤੌਰ ਤੇ ਮਨੁੱਖ ਅਨੁਸ਼ਾਸਨੀ
ਸੁਭਾਵ ਰਖਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਧੁੰਦ ਅਤੇ ਧੂੜ ਦੇ ਪਿੱਛੇ
ਕੀ ਹੈ ਉਸ ਨੂੰ ਵੇਖਣ ਅਤੇ ਪੜ੍ਹਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼
ਕਰਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਕਿਓਂ ਵਿਚ ਵੀ ਬਣਤਰ ਵੇਖਦਾ
ਹੈ। ਉਸ ਹਰ ਵਸਤ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਮਰਜ਼ੀ ਦੀ ਸ਼ਕਲ
ਦੇਣੀ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਸੁਭਾਵਾਂ ਨਾਲ, ਚਿੰਤਰਾਂ ਨਾਲ,
ਆਵਾਜ਼ਾਂ ਜਾਂ ਧੁੰਨ ਨਾਲ, ਸਪਰਸ਼ ਨਾਲ, ਅਨੁਭਵਾਂ
ਨਾਲ। ਕਹਾਣੀ, ਚਿੰਤਰ, ਗੀਤ, ਕਵਿਤਾ, ਭਵਨ
ਨਿਰਮਾਣ, ਮਿੱਥ, ਖੇਡ, ਕਾਮਕ੍ਰੀੜਾ ਜਾਂ ਨਿਰੋਲ
ਲਿਖਤੀ ਜਾਂ ਮੌਖਿਕ ਵਿਚਾਰ ਅਤੇ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ
ਪਦਾਰਥਾਂ ਦਾ ਬਨਾਣਾ ਜਾਂ ਕੰਮਾਂ ਦਾ ਕਰਨਾ ਜਿਹੜੇ
ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਜੀਣ ਜਾਂ ਮਾਨਣ ਦੀ ਸਮਗਰੀ ਵਿਚ
ਸਹਾਇਕ ਹੋਣ ਯਾਤਰਾ ਦੇ ਪਰੋਯੋਜਨ ਦਾ ਹਿੱਸਾ
ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਜਿਹੜੀਆਂ ਯਾਤਰਾਵਾਂ ਮਨੁੱਖ
ਉੱਤੇ ਬੌੱਪੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ ਅਸੀਂ
ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਉਜਾੜਾ, ਪਰਵਾਸ, ਦੇਸ਼ਨਿਕਾਲਾ,
ਬਨਵਾਸ ਆਦਿ ਦਾ ਨਾਂਅ ਦੇ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਮੂਲ
ਰੂਪ ਵਿਚ ਇਹਨਾਂ ਦਾ ਸੁਭਾਅ ਵੀ ਯਾਤਰਾ ਵਾਲਾ
ਹੀ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਕੋਈ ਨਾ ਕੋਈ ਪਰਯੋਜਨ ਤਾਂ
ਇਹਨਾਂ ਦੀ ਵੀ ਚੁਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਸੋ ਇਹ ਤਾਂ ਤੌਰ ਹੋਇਆ ਆਖਿਆ ਜਾ
ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਹਰ ਯਾਤਰਾ ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਜਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ
ਪਰ ਇਸ ਤੋਂ ਇਹ ਭਾਵ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਪ੍ਰਯੋਜਨ
ਠੀਕ ਜਾਂ ਸਹੀ ਹੋਵੇ। ਠੀਕ ਜਾਂ ਸਹੀ ਦਾ ਪ੍ਰਸ਼ਨ
ਨਿੱਜੀ ਅਤੇ ਸਮਾਜਕ ਪ੍ਰਸੰਗਕਤਾ ਰਖਦਾ ਹੈ। ਅਤੇ
ਕਈ ਵਾਰੀ ਕਾਲਕ ਵੀ। ਸੋ ਉਹ ਸਾਰੀਆਂ ਮੂਲ
ਪ੍ਰਸੰਗ ਤੋਂ ਦੂਰ ਲਿਜਾਣ ਵਾਲੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਛੱਡਣੀਆਂ
ਜ਼ਰੂਰੀ ਹਨ ਜਿਹੜੀਆਂ ਯਾਤਰਾ ਦੇ ਪ੍ਰਸੰਗ ਨਾਲ
ਆਪਮੁਹਾਰੇ ਲਸੂੜੇ ਦੀ ਗਿਟਕ ਵਾਂਗ ਚੁੰਮਤ
ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ।

ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਨੂੰ ਯਾਤਰਾ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ।

(ਬਾਕੀ ਅਗਲੇ ਸਫ਼ੇ 'ਤੇ)

TRUCK STOP FOR LEASE

ਓਕਲਾਹੋਮਾ ਵਿਚ Highway-75 ਉਤੇ ਸਥਿਤ

ਬਹੁਤ ਹੀ Busy Highway, ਜਿਥੋਂ 24 ਘੰਟਿਆਂ ਅੰਦਰ
25 ਹਜ਼ਾਰ ਤੋਂ ਵੱਧ ਮੋਟਰ ਗੱਡੀਆਂ ਲੰਘਦੀਆਂ ਹਨ

ਚੰਗੀ ਖਾਸੀ
ਆਮਦਨ

Store, ਰੈਸਟੋਰੈਂਟ, Bear & Wine,
ਮਕੈਨਿਕਸ਼ਾਪ, ਟਾਇਰਸ਼ਾਪ

ਸੰਪਰਕ ਕਰੋ: 903-819-3063

ਨਵਜੋਤ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਤਖਤ 'ਤੇ ਤਲਬ ਕਰਨ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਮੁਲਤਵੀ

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ: ਪੰਜ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬਾਨ ਨੇ ਲੋਕ ਸਭਾ ਮੈਂਬਰ ਸ੍ਰੀ ਨਵਜੋਤ ਸਿੰਘ ਸਿੱਧੂ ਨੂੰ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਉਤੇ ਤਲਬ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਅਗਲੀ ਮੀਟਿੰਗ ਤੱਕ ਅੱਗੇ ਪਾ ਦਿੱਤਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਿੱਧੂ ਬਾਰੇ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬਾਨ ਦੀ ਅਗਲੀ ਮੀਟਿੰਗ ਵਿਚ ਵਿਚਾਰਿਆ ਜਾਵੇਗਾ। ਪੰਜ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬਾਨ ਦੀ ਮੀਟਿੰਗ ਲੰਬੀ 5 ਮਾਰਚ ਨੂੰ ਸਵੇਰੇ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸਕੱਤਰੇਤ ਵਿਚ ਹੋਈ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਅਹਿਮ ਮਸਲੇ ਉਤੇ ਫੈਸਲਾ ਨਹੀਂ ਲਿਆ ਗਿਆ।

ਮੀਟਿੰਗ ਮਗਰੋਂ ਪੱਤਰਕਾਰਾਂ ਨਾਲ ਗੱਲਬਾਤ ਕਰਦਿਆਂ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਜਥੇਦਾਰ ਗਿਆਨੀ ਗੁਰਬਚਨ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਿੱਧੂ ਦੇ ਮਸਲੇ ਉਤੇ ਵਿਚਾਰ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਿਆ। ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਆਪਣੀ ਨਿਜੀ ਰਾਏ ਦਿੰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਨੂਰ ਮਹਿਲੀਏ ਆਸੂਤੋਸ਼ ਦੇ ਸਮਾਗਮ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਸਿੱਖ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣਾ ਸ਼ੋਭਾ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ।

ਇਹ ਵਰਨਣਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਖਾਲਸਾ ਐਕਸ਼ਨ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਦੇ ਜਥੇਦਾਰ ਨੂੰ ਇਹ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ ਸੀ ਕਿ ਭਾਜਪਾ ਦੀ ਮੰਤਰੀ ਪ੍ਰੋ. ਲਕਸ਼ਮੀ ਕਾਂਤਾ ਚਾਵਲਾ ਵਲੋਂ ਨੂਰ ਮਹਿਲੀਏ ਆਸੂਤੋਸ਼ ਦੀ ਦਿਵਜ ਜਯੋਤੀ ਜਾਗਰਣ ਸੰਸਥਾ ਦਾ

ਇਕ ਸਮਾਗਮ ਕਰਵਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਜਿਸ 'ਚ ਸ੍ਰੀ ਸਿੱਧੂ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਏ ਸਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਇਸ ਸਮਾਗਮ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਬਣਦਾ, ਕਿਉਂਕਿ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਵਲੋਂ ਆਸੂਤੋਸ਼ ਵਿਰੁਧ ਹੁਕਮਨਾਮਾ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਸ੍ਰੀ ਸਿੱਧੂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਲੋਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਇਸ ਅਵਗਿਆ ਕਰਕੇ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਉਤੇ ਤਲਬ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ।

ਜਥੇਦਾਰ ਗੁਰਬਚਨ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬਾਨ ਨੇ ਹਰਿਆਣਾ ਸਰਕਾਰ ਵਲੋਂ ਚਾਂਦਪੁਰ ਸਥਿਤ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਦੇ ਆਸ ਪਾਸ ਦਫਾ 144 ਲਾਉਣ ਦਾ ਗੰਭੀਰ ਨੋਟਿਸ ਲਿਆ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਭਾਵੇਂ ਕੋਈ ਵੀ ਸਰਕਾਰ ਹੋਵੇ, ਉਸਨੂੰ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਨੂੰ ਦਫਾ 144 ਦੇ ਘੇਰੇ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਲੈਣਾ ਚਾਹੀਦਾ।

ਹਰਿਆਣਾ ਵਿਚ ਵੱਖਰੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਬਣਾਏ ਜਾਣ ਸਬੰਧੀ ਚਲ ਰਹੇ ਵਿਵਾਦ ਬਾਰੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਵੱਖਰੀ ਕਮੇਟੀ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਕੋਈ ਲੋੜ ਨਹੀਂ। ਜੇਕਰ ਹਰਿਆਣਾ ਦੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਮੈਂਬਰਾਂ ਅਤੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਵਿਚਾਲੇ ਕੋਈ ਮੱਤਭੇਦ ਹਨ ਤਾਂ ਇਹ ਮਿਲ ਬਹਿ ਕੇ ਦੂਰ ਦਰ ਲੈਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ।

ਯਾਤਰਾ

(ਪਿਛਲੇ ਸਫੇ ਤੋਂ ਜਾਰੀ)

ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਵਾਹਨ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਨੂੰ ਖੇਡ ਅਤੇ ਮੌਤ ਨੂੰ ਅਰਾਮ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਯਾਤਰਾ ਦਾ ਮੁੱਖ ਲੱਛਣ ਇਹ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਦੇ ਰਾਹ ਵਿਚ ਕੋਈ ਨਾ ਕੋਈ ਰੁਕਾਵਟ ਜ਼ਰੂਰ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਗਰੀਕ ਦੁਖਾਂਤ ਵਾਂਗ ਕਈ ਵਾਰੀ ਇਹ ਰੁਕਾਵਟ ਹੀ ਯਾਤਰਾ ਦਾ ਸੁਭਾਅ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਯਾਤਰਾ ਵਿਚ ਤੁਰਿਆ ਹੋਇਆ ਪੈਂਡਾ ਮੁਕਾਇਆ ਹੋਇਆ ਪੈਂਡਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਕਈ ਵਾਰ ਤੁਸੀਂ ਤੁਰ ਹੀ ਗਲਤ ਦਿਸ਼ਾ ਵਲ ਹੁੰਦੇ ਹੋ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਤੁਹਾਡਾ ਪੁੰਡਾ ਤੁਰੇ ਹੋਏ ਫਾਸਲੇ ਜਿੰਨਾ ਹੋਰ ਵੱਧ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਯਾਤਰਾ ਵਿਚ ਇਸ ਲਈ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਕਿਸੇ ਪੱਥਪ੍ਰਦਰਸ਼ਕ ਦੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਦੀ ਲੋੜ ਜਿਹੜਾ ਤੁਹਾਡੀ ਯਾਤਰਾ ਨੂੰ ਸਹੀ ਮੋੜ ਦੇ ਸਕੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਭਟਕ ਜਾਣ ਤੋਂ ਬਚਾ ਸਕੇ।

ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੀ ਯਾਤਰਾ ਵਿਚ ਹਰ ਮੋੜ ਉੱਤੇ ਨਿੱਕੀਆਂ ਜਾਂ ਵੱਡੀਆਂ ਪੱਗਡੰਡੀਆਂ ਤੁਹਾਡੇ ਰਸਤੇ ਨੂੰ ਕਈ ਦਿਸ਼ਾਵਾਂ ਵਿਚ

ਵੰਡ ਦਿੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਹਰ ਚੌਰਾਹੇ ਤੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਚੋਣ ਕਰਨੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਕਿਹੜਾ ਰਸਤਾ ਫਤਿਆ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਕਿਹੜਾ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ। ਰਸਤੇ ਦੇ ਸਫ਼ਰ ਲਈ ਕੁਝ ਨਾ ਕੁਝ ਭਾਰ ਚੁਕਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਤੁਹਾਡੇ ਰਸਤੇ ਵਿਚ ਕੰਮ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਗੱਡੀ, ਊਠ, ਘੋੜਾ, ਪਾਣੀ ਦਾ ਲੋਟਾ, ਛੱਤਰੀ, ਰੋਟੀ, ਜੁੱਤੀ, ਕਪੜੇ, ਡੰਡਾ, ਦਵਾਈ, ਪੈਸੇ ਅਤੇ ਜ਼ਰੂਰੀ ਕਾਗਜ਼ ਪੱਤਰ। ਭਾਰ ਇਤਨਾ ਭਾਰੂ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਕਿ ਤੁਰਨ ਵਿਚ ਹੀ ਰੁਕਾਵਟ ਬਣ ਜਾਵੇ। ਸਭ ਨਾਲੋਂ ਵੱਧ ਜ਼ਰੂਰੀ ਤਾਂ ਇਹ ਜਾਨਣਾ ਹੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਯਾਤਰਾ ਦਾ ਮਕਸਦ ਕਿਧਰੇ ਇਸ ਤੋਂ ਨਾ ਤੁਰਨ ਦੇ ਫਾਇਦਿਆਂ ਨਾਲੋਂ ਛੋਟਾ ਤਾਂ ਨਹੀਂ।

ਪਰ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੀ ਅੰਤਹੀਨ ਯਾਤਰਾ ਦਾ ਕੇਂਦਰੀ ਸੁਭਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਨਾ ਪੈਰ ਵੇਖ ਕੇ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਨਾ ਇਹ ਭਾਰ ਨਾਲ ਹੰਢਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਇਹ ਘਾਟੇ ਵਾਧੇ ਦੇ ਚੱਕਰ ਵਿਚ ਹੀ ਖੁਚਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਇਸ ਦਾ ਲੁਕਿਆ ਹੋਇਆ ਪ੍ਰਯੋਜਨ ਮਹਿਜ਼ ਸਰੀਰ ਜਾਂ ਮਨ ਨੂੰ ਕਸ਼ਟ ਦੇਣਾ ਹੀ ਹੋਵੇ। ਜਿਵੇਂ ਇਹ ਯਾਤਰਾ ਦੇ ਰਸਤੇ ਵਿਚ ਗੁੰਮ ਜਾਂ ਖ਼ਤਮ ਹੋ ਜਾਣ ਨਾਲ ਹੀ ਸਫ਼ਲ ਹੁੰਦੀ ਹੋਵੇ!

SINGH

PINLESS COMMUNICATION

www.singhpinless.com
(ਇਸ ਸਾਈਟ ਤੇ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵੀ ਫੋਨ ਚਾਰਜ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹੋ)
ਜਾਂ ਸਾਡੇ ਬੈਂਕ ਖਾਤੇ ਵਿੱਚ ਡਾਲਰ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਵਾ ਸਕਦੇ ਹੋ।

ਇੰਡੀਆ ਵਿੱਚ ਵਸਦੇ ਆਪਣੇ ਭੈਣਾਂ, ਭਰਾਵਾਂ, ਦੋਸਤਾਂ ਅਤੇ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰਾਂ ਨਾਲ ਗੱਲਾਂ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਅਮਰੀਕਾ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਸਾਫ਼ ਸੁਥਰੀ ਆਵਾਜ਼ ਵਾਲੀ ਅਤੇ ਸਭ ਤੋਂ ਸ਼ਰਤੀਆ ਸਸਤੀ ਫੋਨ ਕੰਪਨੀ

2.5¢

PER MINUTE

NO

Hidden Charges
Connection Fee
Monthly Fee
Other Charges

ਸੈਲ ਫੋਨ, ਘਰ ਦੇ ਫੋਨ ਅਤੇ ਘਰ ਦੇ ਕੰਮ ਤੋਂ ਵੀ ਕਾਲ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹੋ ਅਤੇ ਤੁਸੀਂ ਪੰਜ ਫੋਨ ਤੱਕ ਵੀ ਐਡ ਕਰਵਾ ਸਕਦੇ ਹੋ

2.5¢ PER MINUTE

\$100 ਵਿੱਚ 66 ਘੰਟੇ 40 ਮਿੰਟ

ਗੱਲ ਕਰੋ

ਇੰਡੀਆ ਸੈਲ ਫੋਨ ਤੇ 75 ਘੰਟੇ (4500 ਮਿੰਟ) ਤੱਕ ਗੱਲ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹੋ

ਕਾਲ ਕਰੋ 661-889-1927

Designed By: CG-661-703-8795

ਬੇਬਾਕ, ਬੇਲਾਗ ਤੇ ਨਿਧੜਕ ਪੱਤਰਕਾਰੀ ਦਾ ਮੁੱਦਈ

ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼

ਨੌਵੀਂ ਵਰ੍ਹੇਗੰਢ 'ਤੇ

ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਨਾਈਟ

28 ਮਾਰਚ, 2009 ਸ਼ਾਮ 7 ਵਜੇ

Cascade Banquets

800 W Irving Park Rd, Bensonville IL
60106 (Irving Park and IL 83 East of 83)

Ph: 630-860-0086

ਸਪਾਂਸਰ: ਅਮੋਲਕ ਸਿੰਘ ਗਾਖਲ, ਸੰਨੀ ਧੂੜ, ਸਵਰਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਢਿੱਲੋਂ, ਹਰਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ, ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਦਰੜ, ਬਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ, ਦਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਰੰਗੀ, ਸਵਰਨ ਸਿੰਘ ਸੇਖੋਂ, ਨਿੱਕ ਗਾਖਲ, ਪੰਜਾਬ ਆਟੋ, ਗੁਲਜ਼ਾਰ ਮੁਲਤਾਨੀ, ਸਰਵਣ ਸਿੰਘ ਟਿਵਾਣਾ, ਹਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸਾਹੀ, ਰਾਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਬੈਂਸ, ਮਨਦੀਪ ਸਿੰਘ ਭੂਰਾ, ਯਾਦਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ, ਗੁਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਸਿੱਧੂ, ਪ੍ਰਿਤਪਾਲ ਸਿੰਘ ਘੋਤੜਾ, ਅਵਤਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਚਾਵਲਾ, ਡਾ. ਗੁਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਬਸਰਾਨ, ਪ੍ਰੋ. ਜੋਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਰਮਦੇਵ, ਹਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਦਿਓਲ, ਡਾ. ਹਰਗੁਰਮੁਖਪਾਲ ਸਿੰਘ, ਜਗਦੀਸ਼ਰ ਸਿੰਘ ਕਲੇਰ, ਡੀ.ਐਸ. ਮਾਂਗਟ, ਜਗਰਾਜ ਸਿੰਘ ਅਟਵਾਲ, ਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਲੈਂਸਿੰਗ, ਕਿਰਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਬਾਵਾ, ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਡੀ.ਸੀ., ਨਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸਰਾਂ, ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਸੀਹਰਾ, ਅਮਰ ਕਾਰਪੈਟਸ, ਇੰਦਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸੋਹੀ, ਗੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ ਕੈਲਮਜੂ, ਗੁਰਮੇਲ ਸਿੰਘ ਕੰਗ, ਸਟਾਰ ਫੂਡਸ, ਕਰਨਲ ਨਿਰਮਲ ਸਿੰਘਾ

ਛੱਲੇ-ਮੁੰਦੀਆਂ ਦੀ ਮਸ਼ਹੂਰੀ ਵਾਲਾ
ਗਾਇਕ ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਪੰਛੀ
ਇਸ ਸ਼ਾਮ ਨੂੰ ਸੰਗੀਤਮਈ ਬਣਾਉਣਗੇ।

ਪਾਠਕਾਂ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਪਸੰਦ
ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼

Ph: 847-359-0746

www.punjabtimesusa.com

ਪੰਜਾਬੀ ਅਮੈਰਿਕਨ ਆਰਗੇਨਾਈਜ਼ੇਸ਼ਨ

PAO

Punjabi Americans Organization

Proudly Presents

APNA PUNJAB

ਆਪਣਾ ਪੰਜਾਬ

Punjabi Songs, Bhangra, Gidha, Skits, Dances, Fashion Show and more

A Colorful Variety Cultural Show

On April 4th 2009

@ 7 PM

at Taft High School

6530 W. Bryn Mawr Ave * Chicago, IL 60631

For Participation, please contact

Fashion Show: Naiha Walia (847.687.9074),
Naina Walia (847.477.6569)
Gidha: Pooja Sahni (847.809.0191), Sonia Kular (224-623-2680)
Songs: Jagmeet Singh (847.606.3664), Harkirat Singh (224.770.0657),
Harpreet Kular (224.578.3469)
Bhangra: Inder Hunjan (708.774.0887), Jagmeet Mann (248.494.1395),
Arjun Verma (847-651-2184)
Skits: Gulzar Singh Multani (708.774.2999),
Rahul Gill (224-400-4662)
Children Items: Minni Multani (630.935.5239),
Neha Walia (847.687.9074), Savi Singh (847.630.4916)
Stalls & Vendors: Pinki Walia (847-999-8720),
Sukhi Singh (847.708.4071)

Tickets General Admission \$5, \$25, \$50, \$100 and VIP (Reserved Seats) Kids under 5 year, free

Grand Sponsor: Pappu Corporation, Inc., Indiana – Gurbachan Singh

Sponsors: •Suga Builders •New York Life Insurance Co. Sunil Shaw •A-One Carpets – Balwinder Singh •Remax United–Jagmeet
•Allstates Transportation–Nick Gakhal •Pan-Oceanic Inc.–Gulzar S. Multani •Punjab Auto Work – Jaidev Singh Bhattal •Happy Heer
•Amar Carpets Inc.– Amrik Singh •A-1 American Limo– Santokh Singh (D.C) •Sher-A-Punjab–Joginder Singh •Star Foods– Salwan
Trading •Paul Khaleel–Indiana, Paul Dadonna, Vick Singh, Sumeet Singh Jalalpur, Raj Multani

Supporting Organizations: • Sikh Religious Society – Chicago •Gurudwara Sahib – Devon Ave, Chicago •Sant Baba Prem Singh Cultural Society –
Indiana •Guru Nanak Sikh Center – Lansing Michigan •Sikh Religious Society of Indiana – Crown Point, Indiana •Sher-A-Punjab Sports Club – Chicago
•F.I.A of Chicago – President Hital Patel •Punjabi Americans Youth Club of Indiana •Punjabi Heritage Organization (PHO) – Chicago •Punjab Sports Club
– Chicago

Media Supporters: • Punjab Times •Desi Junction Radio • Desi Inc. •Desi Vibes Inc. – Arjun Verma •TV Asia •Sikh TV, Sada Punjab •India TV •Sher-
A-Punjab •Desi Chill Radio •India Reporter •Indian Reporter

April 18th -Sikh Day Parade–Guru Nanak Sikh Center of Lansing Michigan. For info. Call:Ladi Multani at 517-204-4171

ਓਬਾਮਾ ਵਲੋਂ ਨਰਮ ਤਾਲਿਬਾਨ ਖਿਲਾਫ ਨਵੀਂ ਪਹੁੰਚ ਦੀ ਵਕਾਲਤ

—ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਨਿਊਜ਼ ਸਰਵਿਸ

ਨਿਊਯਾਰਕ : ਅਫਗਾਨਿਸਤਾਨ ਵਿਚ ਅਮਰੀਕਾ ਦੇ

ਜਿੱਤ ਨਾ ਸਕਣ ਦੀ ਗੱਲ ਸਵੀਕਾਰਦੇ ਹੋਏ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਬਰਾਕ ਓਬਾਮਾ ਨੇ ਸੁਲਾਹ ਸਫਾਈ ਦਾ ਅਮਲ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਅਧੀਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਫੌਜੀ ਤਾਲਿਬਾਨ ਦੇ ਨਰਮ ਖਿਆਲੀ ਅਨਸਰਾਂ ਨਾਲ ਸੰਪਰਕ ਵਿਚ ਰਹਿਣਗੇ। ਇਹ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਉਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਹੋਵੇਗਾ ਜਿਵੇਂ ਇਰਾਕ ਵਿਚ ਸੁੰਨੀ ਲੜਾਕਿਆਂ ਨਾਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਨਿਊਯਾਰਕ ਟਾਈਮਜ਼ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਇਕ ਇੰਟਰਵਿਊ ਵਿਚ ਜਦੋਂ ਓਬਾਮਾ ਨੂੰ ਪੁੱਛਿਆ ਗਿਆ ਕਿ ਕੀ ਅਮਰੀਕਾ ਅਫਗਾਨਿਸਤਾਨ ਵਿਚ ਜਿੱਤ ਰਿਹਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਾਫ-ਸਾਫ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿਚ ਕਿਹਾ ਕਿ ਨਹੀਂ। ਵਰਨਣਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਓਬਾਮਾ ਨੇ ਪਿਛਲੇ ਮਹੀਨੇ ਹੀ ਅਫਗਾਨਿਸਤਾਨ 'ਚ 17000 ਹੋਰ ਫੌਜੀ ਭੇਜਣ ਦਾ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤਾ ਸੀ।

ਓਬਾਮਾ ਨੇ ਇਰਾਕੀ ਬਾਗੀਆਂ ਨੂੰ ਅਲਕਾਇਦਾ ਦੇ ਕੱਟੜ ਅਨਸਰਾਂ ਤੋਂ ਦੂਰ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਵਿਚ ਮਿਲੀ ਸਫਲਤਾ ਦੀ ਉਦਾਹਰਨ ਦਿੱਤੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅਫਗਾਨਿਸਤਾਨ ਤੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਕੁਝ ਤੁਲਨਾਤਮਕ ਮੌਕੇ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅਫਗਾਨਿਸਤਾਨ ਵਿਚ ਹੱਲ ਕੁਝ ਗੁੰਝਲਦਾਰ ਹੋਵੇਗਾ। ਏਅਰਫੋਰਸ -1 'ਤੇ ਸ਼ੁੱਕਰਵਾਰ ਨੂੰ ਹੋਈ 35 ਮਿੰਟ ਦੀ ਗੱਲਬਾਤ ਵਿਚ ਓਬਾਮਾ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਸਾਹਮਣੇ ਚੁਣੌਤੀਆਂ ਦੀ ਸਮੀਖਿਆ ਕੀਤੀ। ਓਬਾਮਾ ਨੇ ਅਫਗਾਨਿਸਤਾਨ ਅਤੇ ਹੋਰ ਥਾਵਾਂ 'ਤੇ ਅੱਤਵਾਦ ਵਿਰੁਧ ਜੰਗ ਬਾਰੇ ਵਿਸਥਾਰ ਨਾਲ ਚਰਚਾ ਕੀਤੀ। ਓਬਾਮਾ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਿਰਫ ਤਾਲਿਬਾਨ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਣਾ ਸਾਨੂੰ ਸਫਲਤਾ ਨਹੀਂ ਦੇ ਸਕਦਾ। ਇਹ ਇਕ ਵੱਖਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਦੇਸ਼ ਹੈ। ਇਥੇ ਕਬਾਇਲੀਆਂ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦਾ ਇਤਿਹਾਸ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਉਥੇ ਕਈ ਕਬਾਇਲੀ ਹਨ, ਇਸ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਛਾਣਨਾ ਵੱਡੀ ਚੁਣੌਤੀ ਬਣ ਰਹੀ ਹੈ।

ਸ੍ਰੀ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਆਏ ਹੁਕਮਨਾਮੇ ਦੀ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਵਿਚ ਕਥਾ ਹੁਣ ਟੀ.ਵੀ. 'ਤੇ

ਨਿਊਯਾਰਕ: ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਤੋਂ ਆਏ ਹੁਕਮਨਾਮੇ ਦੀ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਵਿਚ ਕਥਾ ਹੁਣ ਹਰ ਰੋਜ਼ ਸ਼ਾਮ ਨੂੰ ਜਸ ਪੰਜਾਬੀ ਟੀ.ਵੀ ਚੈਨਲ 'ਤੇ ਆਇਆ ਕਰੇਗੀ। ਹੁਕਮਨਾਮੇ ਦੀ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਵਿਚ ਕਥਾ ਸਿੱਖ ਪੰਥ ਦੇ ਮਹਾਨ ਵਿਦਵਾਨ ਪ੍ਰੋ. ਸਰਬਜੀਤ ਸਿੰਘ 'ਗੋਬਿੰਦਪੁਰੀ', ਹੈਂਡ ਗ੍ਰੰਥੀ, ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਗਲੈਨ ਕੋਵ, ਨਿਊਯਾਰਕ, ਕਰਿਆ ਕਰਨਗੇ।

ਡਾਈ ਸਰਬਜੀਤ ਸਿੰਘ

ਇਹ ਖਬਰ ਜਾਰੀ ਕਰਦਿਆਂ ਜੱਸ ਪੰਜਾਬੀ ਟੀ.ਵੀ. ਚੈਨਲ ਦੀ ਡਾਇਰੈਕਟਰ, ਪੈਨੀ ਯੋਗਰਾਜ ਸਿੰਘ ਨੇ ਆਖਿਆ ਕਿ ਚੈਨਲ ਤੋਂ ਰੋਜ਼ ਸਵੇਰੇ ਸ਼ਾਮ ਗੁਰਬਾਣੀ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਪੇਸ਼ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਹੁਣ ਸ੍ਰੀ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਆਏ ਹੁਕਮਨਾਮੇ ਦੀ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਵਿਚ ਕਥਾ ਵੀ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ, ਜੋ ਰੋਜ਼ ਸ਼ਾਮ 6:35 ਵਜੇ ਆਇਆ ਕਰੇਗੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਆਖਿਆ ਕਿ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬਾਨ ਵਿਚ ਕਥਾ ਜਾਂ ਹੋਰ ਗੁਰਬਾਣੀ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਤਾਂ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਪਰ ਸਾਰੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਚ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਪੰਜਾਬੀ ਤੋਂ ਅਣਜਾਣ ਜਾਂ ਪੰਜਾਬੀ ਦੀ ਘੱਟ ਜਾਣਕਾਰੀ ਰੱਖਣ ਵਾਲੀ ਪੜ੍ਹੀ ਲਿਖੀ ਪੀੜੀ ਨੂੰ ਸਮਝ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੇ। ਇਸ ਲਈ ਅਜਿਹੇ ਪੜ੍ਹੇ ਲਿਖੇ ਸਿੱਖਾਂ ਅਤੇ ਨਵੀਂ ਪੀੜੀ ਨੂੰ ਸਿੱਖੀ ਦੇ ਮਹਾਨ ਵਿਰਸੇ ਅਤੇ ਸਭਿਆਚਾਰ ਨਾਲ ਜੋੜਣ ਲਈ ਅਸੀਂ ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਲਿਆਉਂਦੇ ਰਹਾਂਗੇ।

ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਹਰ 43ਵੇਂ ਬੱਚੇ ਦੇ ਜਨਮ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮਾਂ ਦੀ ਮੌਤ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ : ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਹਰ 43ਵੇਂ ਬੱਚੇ ਦੇ ਜਨਮ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਖੁਨ ਦੀ ਕਮੀ ਅਤੇ ਗਰੀਬੀ ਕਾਰਨ ਜਨਮ ਦੇਣ ਵਾਲੀ ਮਾਂ ਦੀ ਮੌਤ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਵਿਕਸਿਤ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਚਾਰ ਹਜ਼ਾਰ ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਜਨਮ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਹੋ ਜਿਹੀ ਘਟਨਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਵਿਸ਼ਵ ਬੈਂਕ ਦੀ ਇਕ ਤਾਜ਼ਾ ਰਿਪੋਰਟ ਵਿਚ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਮਹਿਲਾਵਾਂ ਦੀ ਬਦਹਾਲੀ 'ਤੇ ਚਾਨਣਾ ਪਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਆਰਥਿਕ ਉਦਾਰੀਕਰਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵੀ ਹਾਲਾਤ ਇਹੀ ਹਨ ਕਿ ਪੇਂਡੂ ਖੇਤਰ ਦੇ ਸਭ ਤੋਂ ਸਮਰੱਥ ਪਰਿਵਾਰ ਦੀ ਔਰਤ ਨੂੰ ਵੀ ਸ਼ਹਿਰੀ ਖੇਤਰ ਦੇ ਸਭ ਤੋਂ ਗਰੀਬ ਪਰਿਵਾਰ ਦੀ ਔਰਤ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਵਾਲੀ ਸੁਵਿਧਾ ਹਾਸਲ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਪਿੰਡਾਂ ਦੀ ਆਬਾਦੀ ਸ਼ਹਿਰੀ ਖੇਤਰ ਦੀ ਤੁਲਨਾ ਵਿਚ ਤਿੰਨ ਗੁਣਾ ਹੈ, ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪੀੜਾਂ ਦੌਰਾਨ ਸ਼ਹਿਰੀ ਇਲਾਕਿਆਂ ਦੀ ਤੁਲਨਾ ਬਰਾਬਰ ਮੈਡੀਕਲ ਸੁਵਿਧਾ ਇਕ ਚੌਥਾਈ ਵੀ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦੀ।

ਓਬਾਮਾ ਦੇ ਇਸ ਬਿਆਨ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਭਾਰਤੀ ਕੂਟਨੀਤਕਾਂ ਵਿਚ ਇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਭਾਜਤਾਂ ਪੈ ਗਈਆਂ ਹਨ, ਜਿਹੜੇ ਆਪਣੀ ਲੜਾਈ ਅਮਰੀਕਾ ਦੇ ਮੋਢੇ 'ਤੇ ਰੱਖ ਕੇ ਲੜਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸਨ। ਭਾਰਤੀ ਮੀਡੀਏ ਦੇ ਵੱਡੇ ਹਿੱਸੇ ਨੇ ਓਬਾਮਾ ਦੇ ਇਸ ਬਿਆਨ 'ਤੇ ਪ੍ਰਤੀਕਰਮ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਕ ਕੌਮੀ ਪੱਧਰ ਦੀ ਭਾਰਤੀ ਅਖਬਾਰ ਅਨੁਸਾਰ ਓਬਾਮਾ ਦਾ ਇਹ ਬਿਆਨ ਅੱਤਵਾਦ ਦੇ ਮੋਰਚੇ 'ਤੇ ਜੂਝ ਰਹੀ ਦੁਨੀਆ ਲਈ ਚਿੰਤਾਜਨਕ ਹੈ ਕਿ ਅਮਰੀਕਾ ਤਾਲਿਬਾਨ ਦੇ ਉਦਾਰਵਾਦੀ ਤੱਤਾਂ ਨਾਲ ਗੱਲਬਾਤ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਅਖ਼ਬਾਰ ਅਨੁਸਾਰ ਇਸ ਨੂੰ ਅਫਗਾਨ ਨੀਤੀ ਵਿਚ ਪਹਿਲਾਂ ਵੱਡੇ ਬਦਲਾਅ ਦਾ ਸੰਕੇਤ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਭਾਰਤ ਦੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਤੋਂ ਇੰਨਾ ਹੀ ਚਿੰਤਾਜਨਕ ਇਹ ਬਿਆਨ ਵੀ ਹੈ ਕਿ ਅਫਗਾਨਿਸਤਾਨ ਵਿਚ ਅਮਰੀਕਾ ਨੂੰ ਉਮੀਦ ਮੁਤਾਬਕ ਜਿੱਤ ਨਹੀਂ ਮਿਲ ਸਕੀ।

ਸਵਾਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਅਖ਼ੀਰ ਤਾਲਿਬਾਨ ਵਿਚ ਅਜਿਹੇ ਕਿਹੜੇ ਉਦਾਰਵਾਦੀ ਤੱਤ ਮੌਜੂਦ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਅਮਰੀਕਾ

ਗੱਲਬਾਤ ਜਾਂ ਸਮਝੌਤਾ ਕਰਨ ਦੀ ਉਮੀਦ ਲਗਾ ਰਿਹਾ ਹੈ? ਭਾਰਤੀ ਟਿੱਪਣੀਕਾਰਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਤਾਲਿਬਾਨ ਵਿਚ ਉਦਾਰਵਾਦ ਦੀ ਕੋਈ ਗੁੰਜਾਇਸ਼ ਨਜ਼ਰ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ। ਇਸ ਲਈ ਤਾਲਿਬਾਨ ਫ਼੍ਰੇਮਵਰਕ ਵਿਚ ਕਬਿਤ ਉਦਾਰਵਾਦੀਆਂ ਦੀ ਖੋਜ ਰੇਤ ਵਿਚੋਂ ਸੂਈ ਲੱਭਣ ਬਰਾਬਰ ਹੋਵੇਗੀ। ਓਬਾਮਾ ਇਰਾਕ ਵਿਚ ਉਦਾਰਵਾਦੀ ਨੇਤਾਵਾਂ ਨਾਲ ਹੋਈ ਗੱਲਬਾਤ ਦੀ ਤਰਜ਼ 'ਤੇ ਸ਼ਾਇਦ ਉਦਾਂ ਦੀ ਹੀ ਉਮੀਦ ਅਫਗਾਨਿਸਤਾਨ ਤੋਂ ਵੀ ਲਗਾਈ ਬੈਠੇ ਹਨ। ਪਰ ਇਰਾਕ ਦੀ ਅਫਗਾਨਿਸਤਾਨ ਨਾਲ ਤੁਲਨਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ। ਦੋਵੇਂ ਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀਆਂ ਜ਼ਮੀਨੀ ਸਥਾਈਆਂ ਵਿਚ ਵੱਡਾ ਫਰਕ ਹੈ। ਇਰਾਕ ਵਿਚ ਅਲ-ਕਾਇਦਾ ਦੀ ਦਮਦਮ ਮੌਜੂਦਗੀ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਉਥੇ ਅਜਿਹੀ ਵਿਵਸਥਾ ਕਾਇਮ ਰਹੀ ਜਿਸ ਵਿਚ ਉਦਾਰਵਾਦੀ ਤੱਤਾਂ ਦੀ ਪਹਿਚਾਣ ਕਰਕੇ ਗੱਲਬਾਤ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਤਲਾਸ਼ੀ ਜਾ ਸਕੀ, ਪਰ ਅਫਗਾਨਿਸਤਾਨ ਵਿਚ ਅੱਤਵਾਦੀ ਅਜਿਹੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਵਿਵਸਥਾਵਾਂ ਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਖਾਰਜ ਕਰ ਚੁੱਕੇ ਹਨ। ਭਾਰਤੀ ਮੀਡੀਏ ਵਲੋਂ ਦੂਜਾ ਸਵਾਲ ਅੱਤਵਾਦ ਖਿਲਾਫ ਅਮਰੀਕਾ ਦੀ ਲੜਾਈ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਅਖ਼ਬਾਰਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਅੱਤਵਾਦ ਪੂਰੀ ਦੁਨੀਆ ਲਈ

ਸਿਰਦਰਦੀ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਭਾਰਤ ਤਾਂ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਇਸ ਨੂੰ ਭੁਗਤ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਇਸ ਲਈ ਇਸ ਮੁੱਦੇ 'ਤੇ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਉਦਾਰ ਲੋਕਤੰਤਰਿਕ ਦੇਸ਼ ਅਮਰੀਕਾ ਦਾ ਪ੍ਰਤੱਖ ਜਾਂ ਅਪ੍ਰਤੱਖ ਰੂਪ ਨਾਲ ਸਮਰਥਨ ਕਰਦੇ ਆਏ ਹਨ। ਪਰ ਤਾਲਿਬਾਨੀਆਂ ਦੇ ਕਬਿਤ ਉਦਾਰਵਾਦੀ ਤੱਤਾਂ ਨਾਲ ਗੱਲਬਾਤ ਕਰਨ ਦੀ ਓਬਾਮਾ ਦੀ ਮਨਸ਼ਾ ਨਾਲ ਅਮਰੀਕਾ 'ਤੇ ਦੁਨੀਆ ਦਾ ਭਰੋਸਾ ਘੱਟ ਹੋਵੇਗਾ। ਇਸ ਦਾ ਫਾਇਦਾ ਅਖ਼ੀਰ ਨੂੰ ਅੱਤਵਾਦੀਆਂ ਨੂੰ ਹੀ ਹੋਵੇਗਾ। ਇਸ ਮਸਲੇ 'ਤੇ ਭਾਰਤ ਦਾ ਚਿੰਤਤ ਹੋਣਾ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ। ਇਹ ਚਿੰਤਾ ਵਿਦੇਸ਼ ਮੰਤਰੀ ਪ੍ਰਣਬ ਮੁਖਰਜੀ ਦੇ ਉਸ ਬਿਆਨ ਵਿਚ ਦੇਖੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਚੌਕਸ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਨਾਲ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਨੂੰ ਅਫਗਾਨਿਸਤਾਨ ਵਿਚ ਰਣਨੀਤਿਕ ਰੂਪ ਨਾਲ ਦਖਲ ਦੇਣ ਦਾ ਮੌਕਾ ਮਿਲੇਗਾ। ਇਸ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਸਰਹੱਦ ਪਾਰ ਤੋਂ ਅੱਤਵਾਦ ਵਿਚ ਅਤੇ ਵਾਧੇ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਨਿਕਲ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਯਾਦ ਰਹੇ ਬੀਤੇ ਦਿਨੀਂ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਨੇ ਸਵਾਤ ਵਿਚ ਤਾਲਿਬਾਨ ਨਾਲ ਸ਼ਾਂਤੀ ਸਮਝੌਤਾ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਅਮਰੀਕਾ ਨੇ ਇਸ ਸਮਝੌਤੇ ਦੀ ਆਲੋਚਨਾ ਕੀਤੀ ਸੀ।

ਵਿਸਾਖੀ ਮੁਬਾਰਿਕ **TO CELEBRATE** **ਵਿਸਾਖੀ ਮੁਬਾਰਿਕ**

VAISAKHI

PUNJABI CULTURAL SOCIETY

of Chicago
PROUDLY PRESENTS

RANGLA PUNJAB 2009

ON
SATURDAY, APRIL 11, 2009
7:00 P.M. SHARP

LANE TECH HIGH SCHOOL AUDITORIUM

2501 W. ADDISON ST. CHICAGO, IL. 60618

ENJOY A COLORFUL FAMILY STYLE EVENING FULL OF EXCITEMENT

ਰੰਗਲਾ ਪੰਜਾਬ

Bhangra, Gidha, Children's Items, Boliyan, Dances, Punjabi skits & much more.

Admission Donation: \$10, \$25, \$50, \$100/V.I.P. Front rows reserved seats, Children under 10 yr. free (Dinner included w/\$100 tickets)

SPONSORS are encouraged, will be appropriately recognized at the show
Advance purchase is encouraged, Purchase your tickets ASAP, Make your check payable to PCS
for further information & tickets please contact:

PUNJABI CULTURAL SOCIETY OF CHICAGO

PH. 847-359-5PCS OR 847-414-3041

Email : Info@PCSchicago.org, www.PCSChicago.org

PCS is a not for profit organization promoting Punjabi Culture, Language, Sports & Performing Arts.

ਇੰਡੀਆਨਾ 'ਚ ਧਾਰਮਿਕ ਨਾਟਕ ਗੁਰੂ ਮਾਨਿਓ ਗ੍ਰੰਥ ਦੀ ਪੇਸ਼ਕਾਰੀ

ਕਰਾਊਨ ਪੁਆਇੰਟ, ਇੰਡੀਆਨਾ:

ਪੰਜਾਬ ਲੋਕ ਰੰਗ ਕੈਲੀਫੋਰਨੀਆ ਵਲੋਂ ਸ੍ਰੀ ਸੁਰਿੰਦਰ ਧਨੋਆ ਦੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ਨ ਹੇਠ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਨਾਟਕ ਗੁਰੂ ਮਾਨਿਓ ਗ੍ਰੰਥ ਪਿਛਲੇ ਸਨਿਚਰਵਾਰ ਨੂੰ ਮੈਰੀਵਲ ਹਾਈ ਸਕੂਲ, ਇੰਡੀਆਨਾ, ਉਤਰੀ ਇੰਡੀਆਨਾ ਦੀਆਂ ਸੰਗਤਾਂ ਵਲੋਂ ਦਿਖਾਉਣ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਅਟਾਰਨੀ ਜਸਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਲਿਖੇ ਇਸ ਨਾਟਕ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸੁਨੇਹੇ ਨੂੰ ਘਰ ਘਰ ਪਹੁੰਚਾਉਣ ਦਾ ਟੀਚਾ ਮਿੱਥਿਆ ਗਿਆ ਹੈ।

ਇਸ ਡਰਾਮੇ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਹਿੱਸਾ ਪੰਜਾਬ ਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਕੇ ਦੂਜਾ ਹਿੱਸਾ ਅਮਰੀਕਾ ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ ਖਤਮ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਨਾਟਕ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੈ ਪ੍ਰੋ. ਗੁਰਜੋਤ ਸਿੰਘ ਤੇ ਉਸਦੀ ਪਤਨੀ ਕੁਲਦੀਪ ਕੌਰ ਇਕ ਗੁਰਸਿੱਖ ਪਰਿਵਾਰ ਹੈ ਜੋ ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਵਿਚ ਆ ਰਹੇ ਨਿਘਾਰ ਪ੍ਰਤੀ ਬਹੁਤ ਚਿੰਤਤ ਹਨ ਤੇ ਘਰ ਘਰ ਵਿਚ ਗੁਰਮਤਿ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰਕੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਗੁਰਬਾਣੀ ਨਾਲ ਜੋੜਦੇ ਹਨ। 300 ਸਾਲਾ ਗੁਰਗੱਦੀ ਦਿਵਸ 'ਤੇ ਵੀ ਸਿੱਖੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਫੁੱਲਤ ਕਰਨ, ਪਾਖੰਡੀ ਬਾਬਿਆਂ ਤੇ ਨਸ਼ਿਆਂ ਦੇ ਵੱਧ ਰਹੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਲਈ ਗੁਰੂ ਮਾਨਿਓ ਗ੍ਰੰਥ ਚੇਤਨਾ ਮਾਰਚ ਰਾਹੀਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਲਾਮਬੰਦ ਕਰਦੇ ਹਨ ਪਰ ਇਲਾਕੇ ਦਾ ਇਕ ਨਸ਼ਿਆਂ ਦਾ ਵਪਾਰੀ ਤੇ ਉਸਦਾ ਗੈਂਗ ਇਸ ਮੁਹਿੰਮ ਨੂੰ ਨਫਰਤ ਦੀ ਨਿਗ੍ਹਾ ਨਾਲ ਵੇਖਦੇ ਹਨ ਤੇ ਲਹਿਰ ਦੇ ਵਧ ਰਹੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਲਈ ਇਕ ਪਾਖੰਡੀ ਬਾਬੇ ਨਾਲ ਮਿਲੀਭੁਗਤ ਕਰਕੇ ਇਲਾਕੇ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਵਹਿਮਾਂ-ਭਰਮਾਂ ਵਿਚ ਫਸਾ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸੋਸਣ ਕਰਦੇ ਹਨ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਵੰਡੀ ਪਾਉਣ ਲਈ ਛਤਯੰਤਰ ਰਚਦੇ ਹਨ ਪਰ ਖੁਦ ਅਪਣੇ ਵਿਛਾਏ ਜਾਲ ਵਿਚ ਫਸ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਨਾਟਕ ਦਾ ਦੂਜਾ ਭਾਗ ਅਮਰੀਕਾ ਦਾ ਹੈ ਜਿਥੇ ਪ੍ਰੋ. ਗੁਰਜੋਤ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਵਿਚ ਨੌਕਰੀ ਮਿਲ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤੇ ਪਰਿਵਾਰ ਸਮੇਤ ਅਮਰੀਕਾ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਹਿੱਸੇ ਵਿਚ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਸਿੱਖ ਪਛਾਣ, ਸਿੱਖੀ ਸਰੂਪ ਤੇ ਸਿੱਖੀ ਸਾਹਮਣੇ ਆ ਰਹੀਆਂ ਮੁਸ਼ਕਲਾਂ, ਸੱਮਸਿਆਵਾਂ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਪ੍ਰੋ. ਗੁਰਜੋਤ ਦਾ ਲੜਕਾ ਜਾਣ-ਪਹਿਚਾਣ ਵਾਲੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦੀ ਅਮਰੀਕਾ ਵਿਚ ਪੈਦਾ ਹੋਈ ਤੇ ਪੜ੍ਹਦੀ ਲੜਕੀ ਨੂੰ ਪਿਆਰ ਕਰਨ ਲਗਦਾ ਹੈ। ਪੱਛਮੀ ਸਭਿਆਚਾਰ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਅਧੀਨ ਆਈ ਲੜਕੀ ਉਸਨੂੰ ਕੇਸ ਕਟਣ ਦੀ ਸ਼ਰਤ ਰਖਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਿ ਲੜਕਾ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰੇ ਇਕ ਦੋਸਤ ਦੀ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਨਾਲ ਕੇਸ ਦੀ ਬੇਅਬਦੀ ਕਰਨ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਅੰਤ ਵਿਚ ਪੱਛਮੀ ਸਭਿਆਚਾਰ ਵਿਚ ਰੰਗੀ ਇਹ ਲੜਕੀ ਤੇ ਉਸਦੀ ਮਾਂ ਵੀ ਸਿੱਖੀ ਧਾਰਨ

ਕਰ ਲੈਂਦੀ ਹੈ।

ਕੌੜੀ ਸੱਚਾਈ ਵਰਗੇ ਤਿੱਖੇ ਵਿਅੰਗ ਨਾਲ ਭਰਿਆ ਨਾਟਕ ਸੰਦੇਸ਼ ਦੇਣ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਮਨੋਰੰਜਨ ਵੀ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਕਈ ਵਾਰੀ ਸਾਉਂਡ ਠੀਕ ਨਹੀਂ ਆ ਰਹੀ ਸੀ, ਰੌਸ਼ਨੀ ਤੇ ਸੰਗੀਤ ਵੀ ਇਸ ਨਾਲ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੋ ਰਹੇ ਸਨ, ਬੈਕਗਰਾਊਂਡ ਸਕਰੀਨ 'ਤੇ ਵੀ ਅਕਸਰ ਪਰਛਾਵੇਂ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦੇ ਸਨ। ਨਾਟਕ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਣ ਤੋਂ 3-4 ਘੰਟੇ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਸਾਰੇ ਕਲਾਕਾਰ ਐਡੀਟੋਰੀਅਮ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚੇ ਸਨ। ਹਾਲ ਵਿਚ ਰੀਹਰਸਲ ਕਰਨ ਦਾ

ਮੌਕਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਬਹੁਤੇ ਕਲਾਕਾਰ ਪੰਜ-ਛੇ ਦਿਨ ਕੰਮ ਕਰਕੇ ਸੱਤਵੇਂ ਦਿਨ ਪਲੇਅ ਖੇਡਣ ਲਈ ਇੱਕੱਠੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਕਈ ਕਲਾਕਾਰ ਤਾਂ ਉਸੇ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚੋਂ ਹੀ ਲਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਜਿਥੇ ਇਹ ਪਲੇਅ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਇਸ ਨਾਲ ਤਾਲ ਮੇਲ ਵਿਚ ਕਠਨਾਈ ਵੀ ਆਉਂਦੀ ਹੈ।

ਕਲਾਕਾਰਾਂ ਵਿਚੋਂ ਜਸਵਿੰਦਰ ਕੌਰ ਧਨੋਆ, ਜਸਵਿੰਦਰ ਬਾਵਾ, ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ, ਪ੍ਰਦੀਪ ਬਾਤਿਸ਼, ਬਲਜੀਵਨ, ਜਗਜੀਤ ਜਰਗੀਆ, ਇਸ਼ਮਤ ਨਰੂਲਾ, ਚਰਨਜੀਤ ਸਿੰਘ, ਤੇਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ,

ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਕੌਰ ਆਦਿ ਨੇ ਸਹਿਜ ਨਾਲ ਆਪਣਾ ਪਾਰਟ ਅਦਾ ਕੀਤਾ। ਗੁਰਮੁਖ ਭੁੱਲਰ ਨੂੰ ਰੰਗਮੰਚ ਦਾ ਕਾਫੀ ਤਜਰਬਾ ਹੈ ਉਸਨੇ ਆਪਣੇ ਦੋਵੇਂ ਪਾਤਰ ਬਾਪੂਬੀ ਨਾਲ ਨਿਭਾਏ।

ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਨੂੰ ਸਫਲ ਕਰਨ ਲਈ ਜਸਪਾਲ ਸਿੰਘ ਮੁਲਤਾਨੀ, ਜਸਬੀਰ ਸਿੰਘ ਪਾਲੀਆ, ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਦਰਤ, ਬਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਵਿਕੀ, ਸਰਵਣ ਸਿੰਘ ਟਿਵਾਣਾ ਅਤੇ ਹੋਰਨਾਂ ਨੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਯੋਗਦਾਨ ਪਾਇਆ। ਐਸ.ਆਰ.ਐਸ ਇੰਡੀਆਨਾ, ਪੰਜਾਬੀ ਅਮੈਰੀਕਨ ਯੂਥ ਕਲਬ

ਇੰਡੀਆਨਾ, ਪੀ.ਸੀ.ਐਸ.ਸ਼ਿਕਾਗੋ, ਪੀ.ਈ.ਓ. ਸ਼ਿਕਾਗੋ, ਪੀ.ਸੀ.ਐਸ. ਕੈਲਮਜੂ, ਬਾਬਾ ਮੱਖਣ ਸ਼ਾਹ ਲੁਬਾਣਾ ਸੁਸਾਇਟੀ, ਐਸ.ਆਰ.ਐਸ. ਸਾਉਥਬੈਂਡ ਆਦਿ ਨੇ ਵੀ ਇਸ ਸ਼ੋਅ ਨੂੰ ਕਾਮਯਾਬ ਕਰਨ ਲਈ ਸਹਿਯੋਗ ਦਿੱਤਾ। ਲੇਖਕ ਜਸਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਤੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ ਸੁਰਿੰਦਰ ਧਨੋਆ ਨੂੰ ਪ੍ਰਬੰਧਕਾਂ ਨੇ ਪਲੇਕਾਂ ਦੇ ਕੇ ਸਨਮਾਨਿਆ। ਨਾਟਕ ਲਈ ਦਾਖਲਾ ਮੁਫਤ ਸੀ ਅਤੇ ਸ਼ੋਅ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਲੰਗਰ ਦਾ ਵੀ ਇੰਤਜਾਮ ਸੀ।

—ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਭਾਟੀਆ

ਡੈਲਸ 'ਚ ਟੀ.ਵੀ. ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ 'ਵੱਸਦਾ ਰਹੇ ਪੰਜਾਬ' ਦਾ ਉਦਘਾਟਨ

ਡੈਲਸ, ਟੈਕਸਸ (ਅੰਬੀ ਮਾਣਕੋ): ਪੀ.ਟੀ.ਐਨ. ਮੀਡੀਆ ਗਰੁੱਪ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸ੍ਰੀ ਪਰਮਿੰਦਰ ਸੰਘੜਾ ਦੇ ਉਦਮ ਸਦਕਾ ਅਰੰਭ ਕੀਤੇ ਗਏ ਨਵੇਂ ਟੀ.ਵੀ. ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਵੱਸਦਾ ਰਹੇ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਪਿਛਲੇ ਦਿਨੀਂ ਟੈਕਸਸ ਦੇ ਸ਼ਹਿਰ

ਪੀ.ਟੀ.ਐਨ. ਮੀਡੀਆ ਗਰੁੱਪ ਦੇ ਪ੍ਰੋਡਿਊਸਰ ਬਲਕਾਰ ਹੀਰ ਨੇ ਆਖਿਆ ਕਿ ਇਹ ਟੀ.ਵੀ. ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਮਹਿਕ ਵੰਡੇਗਾ ਅਤੇ ਇਥੇ ਜੰਮੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬੀ ਸਭਿਆਚਾਰ ਨਾਲ ਜੋੜੇਗਾ। ਬੇਕਰਜ਼ਡੀਲਡ ਤੋਂ ਉਚੇਚੇ ਪਹੁੰਚੇ

ਇਹ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਉਚੇਚੇ ਮਿਆਰਾਂ ਦੀ ਮਿਸਾਲ ਕਾਇਮ ਕਰੇਗਾ।

ਫਰਿਜ਼ਨੋ ਤੋਂ ਆਏ ਭੰਗੜੇ ਦੇ ਮਾਹਿਰ ਪਰਮਜੀਤ ਧਾਲੀਵਾਲ ਨੇ ਇਸ ਮੌਕੇ ਮਲਵਈ ਗਿੱਧੇ ਦੀਆਂ ਬੋਲੀਆਂ ਪਾ ਕੇ ਹਾਜ਼ਰ ਮਹਿਮਾਨਾਂ ਨੂੰ ਮਾਲਵੇ ਦਾ ਰੰਗ ਭੇਂਟ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਰਸਮੀ ਉਦਘਾਟਨ ਮੌਕੇ ਹੋਰਨਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਨਿੱਕ ਸੰਧੂ, ਹਰਮਿੰਦਰ, ਰਾਜੂ, ਕੇ. ਜੇ., ਗੁਰਮਿੰਦਰ, ਗੁਰਿੰਦਰ ਗੁਰੀ, ਚਮਕੌਰ ਸਿੰਘ, ਗਣੇਸ਼, ਹਰਜੀਤ ਸਿੰਘ, ਪਰਮਜੀਤ ਸਿੰਘ, ਭਰਪੂਰ ਸਿੰਘ, ਕਰਮਵੀਰ ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ। ਇਹ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਵੈਬ ਸਾਈਟ www.dallaspunjabi.com 'ਤੇ ਵੇਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਆਰਲਿੰਗਟਨ ਵਿਚ ਰਸਮੀ ਉਦਘਾਟਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਇਸ ਉਦਘਾਟਨੀ ਸਮਾਗਮ ਵਿਚ ਸ਼ਹਿਰੀਕ ਹੋਣ ਲਈ ਕੁਝ ਸੁਖਸੀਅਤਾਂ ਨਿਉਯਾਰਕ ਅਤੇ ਕੈਲੇਫੋਰਨੀਆ ਤੋਂ ਵੀ ਪਹੁੰਚੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਸਨ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਬੋਲਦਿਆਂ ਸ੍ਰੀ ਸੰਘੜਾ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਇਸ ਟੀ.ਵੀ. ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਨੂੰ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨ ਦਾ ਮਨੋਰਥ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਅਮੀਰ ਸਭਿਆਚਾਰ ਨਾਲ ਜੋੜਨਾ ਹੈ।

ਪੀ.ਟੀ.ਐਨ. ਮੀਡੀਆ ਗਰੁੱਪ ਦੇ ਇਕ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਸ੍ਰੀ ਸ਼ਿਆਰਾ ਢੀਂਡਸਾ ਨੇ ਆਖਿਆ ਕਿ ਇਹ ਟੀ.ਵੀ. ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਟੈਕਸਸ ਵਾਸੀਆਂ ਲਈ ਇਕ ਉਚੇਚੀ ਸੰਗਤ ਸਾਬਤ ਹੋਵੇਗਾ। ਸ੍ਰੀ ਤਰਲੋਚਨ ਸੋਹਲ ਨੇ ਇਸ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਦੀ ਸਮੁੱਚੀ ਟੀਮ ਨੂੰ ਇਸ ਮੌਕੇ ਵਧਾਈ ਦਿੱਤੀ। ਲਾਸ ਏਂਜਲਸ ਤੋਂ ਉਚੇਚੇ ਪਹੁੰਚੇ ਹੋਏ ਡਾ. ਜਤਿੰਦਰ ਪੂਰਤੀ ਅਤੇ ਅਟਾਰਨੀ ਰਾਜੀ ਨੇ ਆਸ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤੀ ਕਿ

ਫੋਰਟਵਰਥ ਗੁਰੂ ਘਰ ਦੀ ਨਵੀਂ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਸਰਬਸੰਮਤੀ ਨਾਲ ਚੋਣ

ਡੈਲਸ, ਟੈਕਸਸ (ਰਾਣਾ ਇਕਬਾਲ): ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦਰਬਾਰ, ਫੋਰਟਵਰਥ ਦੀ ਸੰਗਤ ਨੇ ਸਰਬਸੰਮਤੀ ਨਾਲ ਸ. ਭੁਪਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਬੋਬੀ ਬਰਾੜ ਦੀ ਪ੍ਰਧਾਨਗੀ ਹੇਠ ਇਕ ਨੌਂ ਮੈਂਬਰੀ ਪ੍ਰਬੰਧਕੀ ਕਮੇਟੀ ਚੁਣੀ ਹੈ। ਇਸ ਕਮੇਟੀ ਵਿਚ ਸ. ਪ੍ਰੀਤਮ ਸਿੰਘ ਪੰਨੂ ਸਕੱਤਰ, ਪਾਲ ਸੋਹਲ, ਹਰਮਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਰੰਗੀ, ਅਮਰਦੀਪ ਸਿੰਘ ਸੰਘਾ, ਸੀਤਲ ਸਿੰਘ ਮਾਨ, ਲਖਬੀਰ ਸਿੰਘ, ਜਸਬੀਰ ਸਿੰਘ ਗਰਚਾ ਅਤੇ ਅਮ੍ਰਿਤਪਾਲ ਸਿੰਘ ਗਰੇਵਾਲ ਦੇ ਨਾਂ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ। ਭਾਈ ਬਰਾੜ ਨੇ ਸਰਬਸੰਮਤੀ ਨਾਲ ਹੋਈ ਚੋਣ 'ਤੇ ਤਸੱਲੀ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਦਿਆਂ ਆਖਿਆ ਕਿ ਅਸੀਂ ਸੱਚੇ ਮਨੋਂ ਗੁਰੂ

ਘਰ ਅਤੇ ਸੰਗਤ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਾਂਗੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਭ ਗੁਰੂ ਘਰਾਂ ਅੰਦਰ ਹੀ ਪ੍ਰਬੰਧਕੀ ਕਮੇਟੀਆਂ ਦੀ ਚੋਣ ਸਰਬਸੰਮਤੀ ਨਾਲ ਹੀ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਚੋਣਾਂ ਨਾਲ ਗੁਰੂ ਘਰ ਦਾ ਮਾਹੌਲ ਖਰਾਬ ਨਾ ਹੋਵੇ।

ਇਸ ਮੌਕੇ ਡੈਲਸ ਵਿਚ ਅਪਰੈਲ ਮਹੀਨੇ ਖਾਲਸਾ ਜੀ ਦੇ ਜਨਮ ਦਿਹਾੜੇ ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਰੱਖ ਕੇ ਸਜਾਏ ਜਾ ਰਹੇ ਨਗਰ ਕੀਰਤਨ ਸਬੰਧੀ ਡੈਲਸ ਦੇ ਪੰਜਾ ਗੁਰੂ ਘਰਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧਕਾਂ ਦੀ ਸਾਂਝੀ ਮੀਟਿੰਗ ਹੋਈ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਇਸ ਨਗਰ ਕੀਰਤਨ ਦੀ ਰੂਪਰੇਖਾ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਬੋਲਦਿਆਂ ਗੁਰੂ ਘਰ ਸਿੰਘ ਸਭਾ ਚਿਚਰਡਸਨ ਦੇ ਮੁੱਖ ਸੇਵਾਦਾਰ ਭਾਈ ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ ਨੇ ਆਖਿਆ ਕਿ ਗੁਰੂ ਘਰ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦਰਬਾਰ ਦੀ ਚੜ੍ਹਦੀ ਕਲਾ ਲਈ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਕੰਮਾਂ ਵਿਚ ਅਸੀਂ ਗੁਰੂ ਘਰ ਦੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਨਾਲ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਮੂਹ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ ਕਿ ਉਹ ਡੈਲਸ ਵਿਚ ਸਜਾਏ ਜਾ ਰਹੇ ਨਗਰ ਕੀਰਤਨ ਵਿਚ ਹੁੰਮਹੁੰਮਾ ਕੇ ਪਹੁੰਚਣ ਅਤੇ ਆਪਣਾ ਜਨਮ ਸਫਲਾ ਕਰਨ। ਇਥੇ ਜ਼ਿਕਰਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਗੁਰੂ ਘਰ ਹਾਈਵੇ 287 ਉਤੇ ਸਥਿਤ ਹੈ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਘਰ ਪਾਸ ਟਰੱਕ ਵਗੈਰਾ ਖੜ੍ਹੇ ਕਰਨ ਲਈ ਵੀ ਕਾਫੀ ਜਗ੍ਹਾ ਹੈ। ਸ਼ੁਰੂਆਤੀ ਸਿੱਖ ਇਥੇ ਆਰਾਮ ਕਰਕੇ ਲੰਗਰ ਛਕ ਕੇ ਆਪੋ ਆਪਣੀ ਮੰਜ਼ਿਲ ਵੱਲ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਗੁਰੂ ਘਰ ਦਾ ਫੋਨ ਨੰਬਰ 817-748-5566 ਹੈ।

ਸੁਰੇਆਮ ਸਿਰ ਕਲਮ ਕਰਨ ਵਾਲਾ 'ਪਾਗਲ' ਬਰੀ

ਟੋਰਾਂਟੋ : ਕੈਨੇਡਾ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਫੈਸਲੇ 'ਤੇ ਹੈਰਾਨੀ ਹੋਈ, ਜਦੋਂ ਜੱਜ ਨੇ ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ ਚੱਲਦੀ ਬੱਸ 'ਚੋਂ ਇਕ ਸਵਾਰੀ ਦਾ ਸਿਰ ਕਲਮ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਬਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਮੁਲਕ ਦੇ ਮੈਨੀਟੋਬਾ ਸੂਬੇ 'ਚ ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ ਅਗਸਤ 'ਚ ਇਕ ਬੱਸ ਵਿਚ ਵਿੱਸ ਲੀ ਨਾਂ ਦੇ 40 ਸਾਲਾ ਬੰਦੇ ਨੇ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਬੈਠੇ ਨੌਜਵਾਨ ਦਾ ਸਿਰ ਛੁਰੇ ਮਾਰ ਮਾਰ ਕੇ ਧੜ ਨਾਲੋਂ ਵੱਖ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ।

ਹੁਣ ਜੱਜ ਜੌਹਨ ਸੱਕਰਵੀਲਡ ਨੇ ਬੀਤੇ ਦਿਨੀਂ ਵਿੱਸ ਲੀ ਦੇ ਕੇਸ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਸੁਣਾਉਂਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਟੀਮ ਮਕਲੀਨ ਨਾਮੀ 22 ਸਾਲਾ

ਭਾਜਪਾ-ਬੀਜੂ ਗੱਠਜੋੜ ਸਮਾਪਤ, ਕਾਮਰੇਡ ਨਵੀਨ ਦੀ ਪਿੱਠ 'ਤੇ ਆਏ

-ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਨਿਊਜ਼ ਸਰਵਿਸ

ਉਤੀਸਾ ਵਿਚ ਬੀਜੂ ਜਨਤਾ ਦਲ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਾਲੀ ਨਵੀਨ ਪਟਨਾਇਕ ਦੀ ਗੱਠਜੋੜ ਸਰਕਾਰ ਤੋਂ ਹਮਾਇਤ ਵਾਪਸ ਲੈਣ ਨਾਲ ਜਿਹੜੀ ਸਿਆਸੀ ਸਥਿਤੀ ਉੱਭਰੀ ਹੈ, ਉਹ ਭਾਜਪਾ ਲਈ ਇਕ ਵੱਡਾ ਝਟਕਾ ਹੀ ਹੈ। ਭਾਜਪਾ ਦੇ ਇਸ ਫੈਸਲੇ ਨਾਲ ਪਟਨਾਇਕ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਡਿੱਗਣਾ ਤਾਂ ਕੀ ਸੀ, ਸੀ.ਪੀ.ਐਮ. ਵਲੋਂ ਬੀਜੂ ਜਨਤਾ ਦਲ ਦੀ ਹਮਾਇਤ 'ਤੇ ਆ ਜਾਣ ਕਾਰਨ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਪਟਨਾਇਕ ਦੀ ਸੱਤਾਧਾਰੀ ਸਥਿਤੀ ਜਿਉਂ ਦੀ ਤਿਉਂ ਟਿਕਾਉ ਜਾਪ ਰਹੀ ਹੈ। ਪਟਨਾਇਕ ਨੇ ਰਾਜਪਾਲ ਸ੍ਰੀ ਭੰਡਾਰੇ ਨੂੰ 74 ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੀ ਹਮਾਇਤ ਹੋਣ ਬਾਰੇ ਸਹਿਯੋਗੀ ਸਿਆਸੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਅਤੇ ਆਜ਼ਾਦ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੇ ਪੂਰੇ ਵੇਰਵੇ ਦੇ ਕੇ ਦੱਸ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੀ ਸਰਕਾਰ ਬਚਾਅ ਲੈਣ ਦੀ ਹਾਲਤ ਵਿਚ ਹਨ।

ਰਾਜਪਾਲ ਕੋਲ ਦਾਅਵਾ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਸਮੇਂ ਬੀਜੂ ਜਨਤਾ ਦਲ ਦੇ 61 ਵਿਧਾਇਕਾਂ ਵਿਚੋਂ 59 ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਸਨ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਝਾਰਖੰਡ ਮੁਕਤੀ ਮੋਰਚਾ ਦੇ 4, ਦੋਹਾਂ ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੇ 2,

ਐਨ.ਸੀ.ਪੀ. ਦੇ 2 ਅਤੇ ਬੀਜੂ ਜਨਤਾ ਦਲ ਦੇ ਸਮਰਥਨ ਨਾਲ ਜਿੱਤੇ 7 ਆਜ਼ਾਦ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੀ ਸੂਚੀ ਵੀ ਲਿਖਤੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਦੇ ਦਿੱਤੀ ਹੈ।

ਸੀਤਾਰਾਮ ਜੇਚੁਰੀ

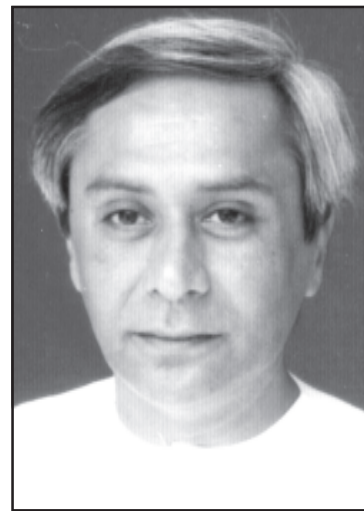
ਭਾਵੇਂ ਅਗਾਊਂ ਕੁਝ ਵੀ ਕਹਿਣਾ ਮੁਨਾਸਿਬ ਨਹੀਂ, ਫਿਰ ਵੀ 147-ਮੈਂਬਰੀ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਵਿਚ ਇਸ ਲਿਹਾਜ਼ ਨਾਲ ਸ੍ਰੀ ਪਟਨਾਇਕ ਦੀ ਪੁਜੀਸ਼ਨ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਹੀ ਜਾਪਦੀ ਹੈ। ਚੋਣਾਂ ਦਾ ਐਲਾਨ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸਿਆਸੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦਾ ਆਪਣੇ-ਆਪਣੇ ਫਾਇਦੇ ਵੇਖ ਕੇ ਕਿਸੇ ਇਕ ਨਾਲੋਂ ਸਾਥ ਛੱਡ ਕੇ ਕਿਸੇ ਦੂਜੀ ਨਾਲ ਰਲ ਜਾਣਾ ਅੱਜ ਦੀ ਸਿਆਸਤ ਵਿਚ ਆਮ ਜਿਹੀ ਗੱਲ ਹੈ ਤੇ ਇਸਨੂੰ ਹੁਣ ਠੀਕ ਜਾਂ ਗਲਤ ਹੋਣ ਦੇ ਕੋਣ ਤੋਂ ਵੇਖਿਆ ਹੀ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ। ਪਰ ਅਜਿਹੇ ਮੌਕੇ ਜਦੋਂ ਕਿ ਕੋਈ ਸੱਤਾਧਾਰੀ ਗੱਠਜੋੜ ਚੋਣ ਮੁਹਿੰਮ ਦਾ ਬਿਗੁਲ ਵਜਾਉਣ ਬਾਰੇ ਸੋਚ ਰਿਹਾ ਹੋਵੇ, ਉਸ ਮੌਕੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਭੰਨ ਤੜਾਕੇ ਖਤਰਨਾਕ ਸਾਬਤ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।

ਇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਭਾਜਪਾ ਦੇ ਹੱਥੋਂ

ਫਿਲਹਾਲ ਉਤੀਸਾ ਵੀ ਜਾਂਦਾ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਦਾ ਸਿੱਧਾ ਨੁਕਸਾਨ

ਐਨ.ਡੀ.ਏ. ਨੂੰ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਜਿਹੜਾ ਸ੍ਰੀ ਲਾਲ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਅਡਵਾਨੀ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਿਚ ਕੇਂਦਰ ਦੀ ਸੱਤਾ ਉੱਪਰ ਮੁੜ ਕਾਬਜ਼ ਹੋਣ ਬਾਰੇ ਸੋਚੀ ਬੈਠਾ ਹੈ। ਇਸ ਬਾਰੇ ਤਾਂ ਕੋਈ ਭੁਲੇਖਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਉਤੀਸਾ ਵਿਚ ਈਸਾਈਆਂ ਵਿਰੋਧੀ ਹੋਈਆਂ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਕਰਕੇ ਭਾਜਪਾ ਦੀ ਸਾਖ ਨੂੰ ਖੋਰਾ ਲੱਗਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਗੱਲ ਉਥੋਂ ਦੀਆਂ ਨਗਰਪਾਲਿਕਾ ਦੀਆਂ ਚੋਣਾਂ ਦੇ ਨਤੀਜਿਆਂ ਤੋਂ ਵੀ ਸਾਹਮਣੇ ਆ ਚੁੱਕੀ ਸੀ। ਹੁਣ ਸੀਟਾਂ ਦੀ ਵੰਡ ਦੇ ਮਾਮਲੇ 'ਤੇ ਭਾਈਵਾਲ ਪਾਰਟੀ ਦਾ ਤਰਕ ਵੀ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਦੇ ਜਿੱਤਣ ਦੇ ਆਸਾਰ ਨੂੰ ਹੀ ਆਧਾਰ ਬਣਾਇਆ ਜਾਵੇ ਤੇ ਇਹ ਵਿਚਾਰ ਵੀ ਇਸ ਲਈ ਉਭਰਿਆ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਪਤਾ ਲੱਗ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਬਹੁਤੀਆਂ ਸੀਟਾਂ 'ਤੇ ਭਾਜਪਾ ਦੀ ਜਿੱਤ ਯਕੀਨੀ ਨਹੀਂ। ਇਸ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਭਾਜਪਾ ਨੇ ਉਤੀਸਾ 'ਚ ਲੋਕ ਸਭਾ ਦੀਆਂ 21 ਅਤੇ ਅਸੈਂਬਲੀ ਦੀਆਂ 147 ਸੀਟਾਂ

ਨਵੀਨ ਪਟਨਾਇਕ

ਦਾ ਇਹ ਕਦਮ ਸੂਬੇ ਅੰਦਰ ਘੱਟ ਗਿਣਤੀਆਂ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਵੇਗਾ।

ਵਿਦਿਆਰਥਣ ਵਲੋਂ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਕੇਂਦਰ ਵਿਚ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਜਨਮ

ਪਟਨਾ : ਬਿਹਾਰ ਦੇ ਮਧੇਪੁਰਾ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਮੁੱਖ ਦਫਤਰ ਸਥਿਤ ਕੇਸਵ ਕੰਨਿਆ ਬਾਲਿਕਾ ਉੱਚ ਵਿਦਿਆਲਾ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਕੇਂਦਰ ਤੇ ਬਿਹਾਰ ਵਿਦਿਆਲਾ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਸਮਿਤ ਵਲੋਂ ਆਯੋਜਿਤ ਸਾਲਾਨਾ ਮਿਡਲ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਦੌਰਾਨ ਇਕ ਵਿਦਿਆਰਥਣ ਨੇ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਜਨਮ ਦਿੱਤਾ। ਕੇਸਵ ਕੰਨਿਆ ਉੱਚ ਵਿਦਿਆਲਾ ਦੀ ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਜਿਲੇ ਦੇ ਸ਼ੰਕਰਪੁਰ ਦੇ ਚੋਹਰਾ ਪਿੰਡ ਦੀ ਨਿਵਾਸੀ ਸੁਚਿਤਾ ਕੁਮਾਰ ਨੇ ਗੋਰੇਲਾਲਾ ਉੱਚ ਵਿਦਿਆਲਾ ਤੋਂ ਮਿਡਲ ਦੀ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਲਈ ਫਾਰਮ ਭਰਿਆ ਸੀ। ਉਸ ਸਕੂਲ ਦਾ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਕੇਂਦਰ ਕੇਸਵ ਕੰਨਿਆ ਉੱਚ ਵਿਦਿਆਲਾ ਵਿਚ ਆਇਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਗਰਭ ਅਵਸਥਾ ਤੋਂ ਗੁਜ਼ਰ ਰਹੀ ਸੁਚਿਤਾ ਨੇ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਕੇਂਦਰ ਵਿਚ ਹੀ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਜਨਮ ਦਿੱਤਾ।

ਲੱਗਦੈ ਮਹਿੰਗਾਈ ਸਿਰਫ ਕਾਗਜ਼ਾਂ ਵਿਚ ਹੀ ਘਟੀ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ : ਸਰਕਾਰੀ ਅੰਕੜਿਆਂ 'ਚ ਮਹਿੰਗਾਈ ਲਗਾਤਾਰ ਘਟ ਰਹੀ ਹੈ, ਪਰ ਹਕੀਕਤ 'ਚ ਆਟਾ, ਖੰਡ, ਖਾਣ ਵਾਲੇ ਤੇਲਾਂ, ਫਲਾਂ ਅਤੇ ਸਬਜ਼ੀਆਂ ਸਮੇਤ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਵਰਤੋਂ 'ਚ ਆਉਣ ਵਾਲੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਦੀਆਂ ਕੀਮਤਾਂ ਵਧਣ ਨਾਲ ਆਮ ਆਦਮੀ ਦਾ ਚੁੱਲ੍ਹਾ ਬੁਝ ਜਾਣ ਦਾ ਖਤਰਾ ਪੈਦਾ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ।

ਮੁਦਰਾ ਪਸਾਰੇ ਬਾਰੇ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਹਫਤਾਵਾਰੀ ਅੰਕੜਿਆਂ 'ਚ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ 21 ਫਰਵਰੀ ਨੂੰ ਖਤਮ ਹੋਏ ਹਫਤੇ 'ਚ ਮਹਿੰਗਾਈ ਦਰ ਲਗਾਤਾਰ ਘਟ ਕੇ 3.03 ਫੀਸਦੀ 'ਤੇ ਪੁੱਜ ਗਈ ਹੈ ਅਤੇ ਮਹਿੰਗਾਈ ਉਸ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਆ ਗਈ ਹੈ, ਜਿੱਥੇ ਅਕਤੂਬਰ 2002 'ਚ ਸੀ।

ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਅੰਕੜਿਆਂ ਨਾਲ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਬਾਜ਼ਾਰ 'ਚ ਖਾਣ ਵਾਲੀਆਂ ਵਸਤੂਆਂ ਦੀਆਂ ਕੀਮਤਾਂ 'ਚ ਕਮੀ

ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ, ਜਦਕਿ ਪ੍ਰਚੂਨ ਕੀਮਤਾਂ ਇਸ ਦੇ ਉਲਟ ਕਹਾਣੀ ਬਿਆਨ ਕਰ ਰਹੀਆਂ ਹਨ।

ਪਰਚੂਨ 'ਚ ਖੰਡ ਦੀ ਕੀਮਤ 25 ਰੁਪਏ ਪ੍ਰਤੀ ਕਿੱਲੋ ਤੱਕ ਪੁੱਜ ਗਈ ਹੈ ਅਤੇ ਵਾਪਰੀਆਂ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਆਉਂਦੇ ਦਿਨਾਂ 'ਚ ਚੀਨੀ ਦੀ ਕੀਮਤ 30 ਰੁਪਏ ਤੋਂ ਵੀ ਟੱਪ ਸਕਦੀ ਹੈ।

ਕਣਕ ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਬਜ਼ਾਰ 'ਚ 120 ਰੁਪਏ ਪ੍ਰਤੀ ਕੁਇੰਟਲ ਅਤੇ ਆਟਾ 15 ਤੋਂ 20 ਰੁਪਏ ਪ੍ਰਤੀ ਕਿੱਲੋ ਤੱਕ ਵਿਕ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਬੇਕ ਬਜ਼ਾਰ 'ਚ ਖਾਣ ਵਾਲੇ ਤੇਲ 3500 ਰੁਪਏ ਤੋਂ 5500 ਰੁਪਏ ਪ੍ਰਤੀ ਕੁਇੰਟਲ ਤੱਕ ਪੁੱਜ ਗਏ ਹਨ ਅਤੇ ਪ੍ਰਚੂਨ ਬਜ਼ਾਰ ਖਾਣ ਵਾਲੇ ਤੇਲ 70 ਤੋਂ 100 ਰੁਪਏ ਪ੍ਰਤੀ ਕਿੱਲੋ ਤੱਕ ਵਿਕ ਰਹੇ ਹਨ। ਬਜ਼ਾਰ 'ਚ ਨਵੀਂ ਫਸਲ ਦੇ ਆ ਜਾਣ ਦਾ ਵੀ ਕੀਮਤਾਂ 'ਤੇ ਅਸਰ ਨਹੀਂ ਪਿਆ।

ਮਰਦਾਨਾ ਕਮਜ਼ੋਰੀ ਦਾ ਹੱਲ ਆਯੁਰਵੈਦ ਦੇ ਸੰਗ

ਮਰਦਾਨਾ ਤਾਕਤ ਲਈ ਸਿਹਤ ਰੀਯੋਗ ਕੋਰਸ ਅਤੇ ਸ਼ਹਿਨਸ਼ਾਹੀ ਤਿੱਲਾ (ਸੁਪਰ ਪਾਵਰ)

ਇਕ ਹਫਤਾ ਦਵਾਈ ਖਾਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਤੁਸੀਂ ਗ੍ਰਹਿਸਥ ਜੀਵਨ ਦਾ ਭਰਪੂਰ ਅਨੰਦ ਉਠਾ ਸਕਦੇ ਹੋ। ਕਮਜ਼ੋਰੀ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਹੋਵੇ-ਗਲਤ ਕੰਮਾਂ ਦੇ ਕਾਰਨ, ਨਸ਼ੇ ਦੇ ਕਾਰਨ, ਸ਼ੂਗਰ ਦੇ ਕਾਰਨ ਜਾਂ ਵਧਦੀ ਉਮਰ ਦੇ ਕਾਰਨ।

ਹਿਰੇ ਦੀ ਸੁੰਦਰਤਾ

ਮੋਟਾਪਾ ਘਟਾਓ

ਸਿਹਤ ਬਣਾਓ

ਵਾਲਾਂ ਦਾ ਝੜਨਾ

ਸ਼ੂਗਰ ਕੰਟਰੋਲ

ਇਸਤਰੀ ਰੋਗ

ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਮਸ਼ਹੂਰ ਫਾਰਮੇਸੀ ਜਿੱਥੇ ਮਰਦਾਂ ਅਤੇ ਔਰਤਾਂ ਦਾ ਪਿਛਲੇ 50 ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਤਸੱਲੀਬਖ਼ਸ਼ ਇਲਾਜ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਨਸਾਂ ਦੀ ਕਮਜ਼ੋਰੀ ਦੂਰ ਕਰਨ ਲਈ ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸ਼ਹਿਨਸ਼ਾਹੀ (ਸੁਪਰ ਪਾਵਰ) ਤੇਲ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਜਿਸ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨਾਲ ਮਰਦਾਨਾ ਕਮਜ਼ੋਰੀ ਠੀਕ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਬੁਢਾਪੇ ਵਿਚ ਜਵਾਨੀ ਵਰਗੀ ਤਾਕਤ ਦੁਬਾਰਾ ਹਾਸਿਲ ਕਰੋ।

ਪੂਰਾ ਕੋਰਸ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦੁਬਾਰਾ ਦਵਾਈ ਖਾਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦੀ।

ਡਾ. ਨੰਦ ਕਿਸ਼ੋਰ ਓਬਰਾਏ
ਆਯੁਰਵੈਦਿਕ ਰਤਨ
ਰਜਿ. ਨੰ. 59/AY/PB.

ਅੱਜਕਲ੍ਹ ਦੇ ਨੌਜਵਾਨ ਭੈੜੀਆਂ ਆਦਤਾਂ ਵਿਚ ਫਸ ਕੇ ਬੁਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਖਤਰਨਾਕ ਅਤੇ ਗੁਪਤ ਰੋਗਾਂ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਔਰਤ ਦੇ ਕਾਬਿਲ ਨਾ ਰਹਿਣਾ, ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕਮਜ਼ੋਰੀ, ਮਸਾਨੇ ਦੀ ਗਰਮੀ, ਪਿਸ਼ਾਬ ਦਾ ਜ਼ਿਆਦਾ ਆਉਣਾ, ਖੂਨ ਨਾ ਬਣਨਾ, ਖਾਂਦਿਆਂ ਪੀਂਦਿਆਂ ਸੁੱਕਦੇ ਜਾਣਾ ਆਦਿ ਤਮਾਮ ਤਕਲੀਫਾਂ ਤੋਂ ਹਮੇਸ਼ਾ ਲਈ ਛੁਟਕਾਰਾ ਪਾਉਣ ਲਈ ਸਾਡੀ 50 ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਅਜਮਾਈ ਹੋਈ ਦਵਾਈ ਅਤੇ ਸੁਪਰ ਪਾਵਰ ਤੇਲ ਦੇ ਕੋਰਸ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰੋ। ਇਸ ਦੇ ਕੁਝ ਦਿਨ ਵਰਤਣ ਨਾਲ ਸੁਪਨਦੋਸ਼ ਬੰਦ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਮਰਦਾਨਾ ਕਮਜ਼ੋਰੀ ਦੂਰ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਦਵਾਈ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨਾਲ ਗਏ ਗੁਜ਼ਰੇ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਫਿਰ ਤੋਂ ਜਵਾਨੀ ਦੀ ਝਲਕ ਦਿਖਾਈ ਦੇਣ ਲੱਗ ਪੈਂਦੀ ਹੈ।

Surajvanshi Pharmacy (R)

MANUFACTURE & EXPORTER OF HERBAL PRODUCTS

25, New Model Town, Jalandhar (Punjab) INDIA.

Contact : Dr. Shweta Oberoi E-mail : shweta077@yahoo.com

Mobile : 98155-33933 Fax : 0091-181-5062627

PUNJAB AUTO WERKS Akai Transport Corp

1930 W. Hubbard St., Chicago, IL

For Excellent Auto Body Work, Taxi Cab
Leasing, 24 Hours Towing, Complete Auto
Repair of Domestic & Foreign Cars

**ਅਮਰੀਕਨ ਅਤੇ ਇੰਪੋਰਟਡ ਕਾਰਾਂ ਦੀ
ਰਿਪੇਅਰ ਦਾ ਕੰਮ ਤਸੱਲੀਬਖ਼ਸ਼ ਅਤੇ ਵਾਜਬ
ਭਾਅ ਉਤੇ ਕਰਦੇ ਹਾਂ**

**ਟੈਕਸੀ ਕੈਬ ਵੀ
ਲੀਜ਼ 'ਤੇ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ**

Call
**Gurcharn Singh Jhaj
Jaidev Singh Bhattal
Sukhraj Singh Takhar**

Tel. 312-243-3344, 312-243-2255

Fax: 312-243-2277

ਲੋਕ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਯੂ ਪੀ ਦੀ ਸਿਆਸਤ 'ਚ ਚੱਕ-ਬੱਲ

—ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਨਿਊਜ਼ ਸਰਵਿਸ

ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦੇਸ਼ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਸੂਬਾ ਹੈ, ਜਿਥੋਂ ਹੁਣ ਤੱਕ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਸਭ ਤੋਂ ਵਧ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ, ਪੰ. ਜਵਾਹਰ ਲਾਲ ਨਹਿਰੂ, ਲਾਲ ਬਹਾਦਰ ਸ਼ਾਸਤਰੀ, ਸੁਖੀਮਤੀ ਇੰਦਰਾ ਗਾਂਧੀ, ਚਰਨ ਸਿੰਘ, ਰਾਜੀਵ ਗਾਂਧੀ, ਵੀ.ਪੀ. ਸਿੰਘ, ਚੰਦਰ ਸ਼ੇਖਰ ਤੇ ਅਟਲ ਬਿਹਾਰੀ ਵਾਜਪਾਈ ਹੋਏ ਹਨ।

ਇਹੀ ਸੂਬਾ ਹੈ, ਜਿਥੋਂ ਲੋਕ ਸਭਾ ਦੇ ਸਭ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ 80 ਸੰਸਦ ਮੈਂਬਰ ਜਿੱਤ ਕੇ ਆਉਂਦੇ ਹਨ ਤੇ ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਇਸ ਸੂਬੇ ਦੀ ਵਿਆਪਕ ਸਿਆਸੀ ਮਹੱਤਤਾ ਹੈ। ਇਥੇ ਪਹਿਲਾਂ ਮੁੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਾਂਗਰਸ ਦਾ ਹੀ ਗਲਬਾ ਸੀ, ਪਰ ਪਿਛਲੇ ਕੁਝ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਕਾਂਗਰਸ ਅਤੇ ਭਾਜਪਾ ਵਰਗੀਆਂ ਕੌਮੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਪਛੜ ਗਈਆਂ ਹਨ ਤੇ ਮੁਲਾਇਮ ਸਿੰਘ ਦੀ ਸਪਾ ਅਤੇ ਮਾਇਆਵਤੀ ਦੀ ਬਸਪਾ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਵਿਰੋਧੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਵਜੋਂ ਸਾਹਮਣੇ ਆਈਆਂ ਹਨ।

ਲੋਕ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਦੇ ਮੱਦੇ ਨਜ਼ਰ, ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ 'ਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਹਾਂ ਹੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੇ ਗੱਠਜੋੜਾਂ ਵਿਚ ਚੱਕ ਬੱਲ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ, ਜੋ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਿਆਸੀ ਭਵਿੱਖ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਪਹਿਲਾ ਧਮਾਕਾ ਕਾਂਗਰਸ ਤੇ ਸਪਾ ਗਠਜੋੜ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਯਾਦ ਰਹੇ ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ ਡਾ. ਮਨਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਬੇ-ਭਰੋਸਗੀ ਮਤੇ ਦੇ ਮੌਕੇ ਕਾਂਗਰਸ ਨੂੰ ਹਮਾਇਤ ਦੇਣ ਲਈ ਮੁਲਾਇਮ ਸਿੰਘ ਯਾਦਵ ਅੱਗੇ ਆਏ ਸਨ।

ਕੁਝ ਦਿਨਾਂ ਤੱਕ ਦੋਹਾਂ ਹੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੇ ਸਬੰਧ ਚੰਗੇ ਰਹੇ ਹਨ ਪਰ ਮੁਲਾਇਮ ਸਿੰਘ ਵਿਰੁਧ ਆਮਦਨ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਜਾਇਦਾਦ ਦੇ ਮੁਕੱਦਮਿਆਂ 'ਚ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਰਾਹਤ ਨਾ ਮਿਲਣ ਕਰਕੇ ਮੁਲਾਇਮ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜਨਰਲ ਸਕੱਤਰ ਅਮਰ ਸਿੰਘ ਦੀ ਬੇਚੈਨੀ ਵਧ ਗਈ। ਮੁਲਾਇਮ ਸਿੰਘ ਤਾਂ ਚੁੱਪ ਰਹੇ ਪਰ ਅਮਰ ਸਿੰਘ ਕਾਫੀ ਖੁੱਲ੍ਹ ਕੇ ਬੋਲੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਬਾਟਲਾ ਹਾਊਸ ਕਾਂਡ ਦੀ ਜਾਂਚ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਦਿਆਂ ਇਥੋਂ ਤਕ ਕਹਿ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਕਿ ਸਪਾ ਯੂ.ਪੀ.ਏ. ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਹਮਾਇਤ ਬਾਰੇ ਦੁਬਾਰਾ ਵਿਚਾਰ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਇਕ ਮੌਕੇ 'ਤੇ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਹ ਵੀ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕਾਂਗਰਸ ਸਪਾ ਦੀ ਹਮਾਇਤ ਨੂੰ ਯਕੀਨੀ ਨਾ ਮੰਨੇ। ਆਪਣੇ ਵਿਰੁਧ ਚੱਲ ਰਹੇ ਕੇਸਾਂ ਦੇ ਸਬੰਧ 'ਚ ਮੁਲਾਇਮ ਸਿੰਘ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਸੀ ਕਿ ਕਾਂਗਰਸ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰਕ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੂੰ ਸਜ਼ਾ ਦਿਵਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਦੋਹਾਂ ਹੀ ਪਾਰਟੀਆਂ 'ਚ ਹੁਣ ਤਾਜ਼ਾ ਟਕਰਾਅ ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਸੀਟਾਂ ਦੀ ਵੰਡ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਸੂਬੇ ਦੀਆਂ 80 ਲੋਕ ਸਭਾ ਸੀਟਾਂ 'ਚੋਂ ਸਪਾ ਕਾਂਗਰਸ ਨੂੰ 15 ਸੀਟਾਂ ਦੇਣਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਸੀ ਜਦਕਿ ਕਾਂਗਰਸ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ 24 ਸੀਟਾਂ ਚਾਹੁੰਦੀ ਸੀ। ਇਸ ਸਬੰਧੀ

ਅਮਰ ਸਿੰਘ

ਪਹਿਲੀ ਸੂਚੀ ਐਲਾਨ ਦਿੱਤੀ ਹੈ, ਜਿਸ 'ਚ ਸੋਨੀਆ ਗਾਂਧੀ (ਰਾਏਬਰੇਲੀ) ਅਤੇ ਰਾਹੁਲ ਗਾਂਧੀ (ਅਮੇਨੀ) ਦੇ ਨਾਂ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਾਂਗਰਸ ਤੇ ਸਪਾ ਵਲੋਂ ਮਿਲ ਕੇ ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ 'ਚ ਚੋਣਾਂ ਲੜਨ ਅਤੇ ਦੋਹਾਂ ਦੇ ਗੱਠਜੋੜ ਦੀਆਂ ਸੰਭਾਵਨਾਵਾਂ ਖ਼ਤਮ ਹੋ ਗਈਆਂ ਹਨ ਤੇ ਹੁਣ ਦੋਵੇਂ ਹੀ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਸੀਟਾਂ 'ਤੇ ਵਿਰੋਧੀ ਵਜੋਂ ਚੋਣਾਂ ਲੜਨਗੀਆਂ।

ਕਲਿਆਣ ਸਿੰਘ ਦੇ ਸਪਾ ਨਾਲ ਹੱਥ ਮਿਲਾਉਣ ਕਰਕੇ ਸਪਾ ਦਾ ਜਨ-ਆਧਾਰ

ਮੰਨਿਆ ਜਾਣ ਵਾਲਾ ਮੁਸਲਿਮ ਭਾਈਚਾਰਾ ਉਸ ਤੋਂ ਨਾਰਾਜ਼ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਬਾਬਰੀ ਮਸਜਿਦ ਡੇਗੇ ਜਾਣ 'ਚ ਕਲਿਆਣ ਸਿੰਘ ਦੀ ਮੁੱਖ ਭੂਮਿਕਾ ਮੰਨਦਾ ਹੈ। ਕਲਿਆਣ ਸਿੰਘ ਵਲੋਂ ਅਯੁੱਧਿਆ ਦੀ ਘਟਨਾ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਕਬੂਲਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਮੁਸਲਿਮ ਭਾਈਚਾਰਾ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸੇ ਸਬੰਧ 'ਚ ਮੁਸਲਿਮ ਉਲੇਮਾਵਾਂ ਨੂੰ ਮਨਾਉਣ ਪਹਿਲਾਂ ਅਮਰ ਸਿੰਘ ਦਾਰੁਲ ਉਲੂਮ ਦੇਵਬੰਦ ਗਏ ਤੇ ਫਿਰ ਮੁਲਾਇਮ ਸਿੰਘ ਦਾਰੁਲ ਉਲੂਮ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮੌਲਾਨਾ ਮਰਗੁਬ-ਉਰ-ਰਹਿਮਾਨ ਅਤੇ ਹੋਰਨਾਂ ਉਲੇਮਾਵਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਗਏ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮੌਲਾਨਾ ਦੇ ਪੈਰ ਛੂਹ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਆਸ਼ੀਰਵਾਦ ਵੀ ਲਿਆ। ਜੋ

ਮਾਇਆਵਤੀ

ਕਾਂਗਰਸ ਤੇ ਸਪਾ ਦਾ ਚੋਣਾਂ 'ਚ ਟਕਰਾਅ ਲਗਾਤਾਰ ਚੱਲਦਾ ਰਿਹਾ ਤਾਂ ਇਸ ਨਾਲ ਸਪਾ ਨੂੰ ਯਕੀਨੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕੁਝ ਨਾ ਕੁਝ ਨੁਕਸਾਨ ਜ਼ਰੂਰ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਉਸ ਦਾ ਫਾਇਦਾ ਮਾਇਆਵਤੀ ਤੇ ਭਾਜਪਾ ਨੂੰ ਹੀ ਹੋਵੇਗਾ। ਸੂਬੇ 'ਚ ਦੂਜਾ ਧਮਾਕਾ ਮਾਇਆਵਤੀ ਨੇ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਸੂਬੇ ਦੇ ਭਦੋਹੀ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਹਲਕੇ ਦੀ ਉਪ-ਚੋਣ 'ਚ ਬਸਪਾ ਦੀ ਹਾਰ ਤੋਂ ਉਹ ਇੰਨੀ ਨਾਰਾਜ਼ ਹੋਈ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਨਾ ਸਿਰਫ ਉਥੇ ਪਾਰਟੀ ਵਰਕਰਾਂ 'ਤੇ ਭਾਰੀ ਨਾਰਾਜ਼ਗੀ ਪ੍ਰਗਟਾਈ, ਸਗੋਂ ਪਾਰਟੀ ਦੇ

ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਨੇਤਾ ਸਤੀਸ਼ ਚੰਦਰ ਮਿਸ਼ਰਾ ਵੀ ਉਸ ਦੇ ਗੁੱਸੇ ਤੋਂ ਨਹੀਂ ਬਚ ਸਕੇ। ਭਦੋਹੀ ਉਪ-ਚੋਣ 'ਚ ਸਤੀਸ਼ ਚੰਦਰ ਮਿਸ਼ਰਾ ਹੀ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਚੋਣ ਇੰਚਾਰਜ ਸਨ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕਹਿਣ 'ਤੇ ਹੀ ਉਥੇ

ਪਾਰਟੀ ਦਾ ਉਮੀਦਵਾਰ ਖੜ੍ਹਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਮਾਇਆਵਤੀ ਇਸ ਗੱਲੋਂ ਵੀ ਨਾਰਾਜ਼ ਹੈ ਕਿ ਸ਼੍ਰੀ ਮਿਸ਼ਰਾ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਭਦੋਹੀ ਦੀ ਅਸਲੀ ਸਥਿਤੀ ਤੋਂ ਜਾਣੂ ਤੱਕ ਨਹੀਂ ਕਰਵਾਇਆ। ਉਸ ਨੇ ਸਤੀਸ਼ ਚੰਦਰ ਮਿਸ਼ਰਾ ਵਲੋਂ ਲੋਕ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਲਈ ਖੜ੍ਹੇ ਕੀਤੇ ਗਏ, ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਨੂੰ ਹੀ ਹਟਾਉਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਮਾਇਆਵਤੀ ਨੂੰ ਸਤੀਸ਼ ਚੰਦਰ ਮਿਸ਼ਰਾ ਦੇ ਸਹਿਯੋਗ

ਨਾਲ ਹੀ ਬ੍ਰਾਹਮਣ, ਨਾਕੁਰ ਤੇ ਵੈਸ਼ ਆਦਿ ਉੱਚ ਜਾਤਾਂ ਨੂੰ ਪਿਛਲੀਆਂ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ 'ਚ ਬਸਪਾ ਦੇ ਨੇੜੇ ਲਿਆਉਣ 'ਚ ਸਫਲਤਾ ਮਿਲੀ ਸੀ। ਸਤੀਸ਼ ਚੰਦਰ ਮਿਸ਼ਰਾ ਦੇ 'ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਸਮਾਜ ਸੰਮੇਲਨ' ਵਲੋਂ ਕੀਤੀ ਗਈ 'ਸੋਸ਼ਲ ਇੰਜੀਨੀਅਰਿੰਗ' ਕਾਰਨ ਹੀ ਪਿਛਲੀਆਂ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ 'ਚ ਮਾਇਆਵਤੀ ਪੂਰਨ ਬ੍ਰਹਮਤ ਹਾਸਲ ਕਰਕੇ ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦੀ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਬਣੀ ਸੀ।

ਹੁਣ ਇਸੇ ਸੋਸ਼ਲ ਇੰਜੀਨੀਅਰਿੰਗ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਉਹ ਦੇਸ਼ 'ਚ ਬਸਪਾ ਦਾ ਵਿਸਤਾਰ ਕਰਕੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਬਣਨ ਦੀ ਲਾਲਸਾ ਰੱਖਦੀ ਹੈ। ਜੋ ਮਾਇਆਵਤੀ ਵਲੋਂ ਭਦੋਹੀ ਹਲਕੇ 'ਚ ਹੋਈ ਹਾਰ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਸਤੀਸ਼ ਚੰਦਰ ਮਿਸ਼ਰਾ ਵਰਗੇ ਨੇਤਾਵਾਂ ਸਹਿਯੋਗੀ ਨਾਲ ਨਾਰਾਜ਼ਗੀ ਪ੍ਰਗਟਾਉਣ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਨੂੰ ਹਟਾਉਣ ਦੀਆਂ ਖਬਰਾਂ ਸਹੀ ਹਨ ਤਾਂ ਇਸ ਦੇ ਉੱਚ ਜਾਤੀ ਸਮਾਜ ਵਿਚ ਉਲਟ ਸੰਕੇਤ ਜਾਣਗੇ ਤੇ ਉਹ ਬਸਪਾ ਨਾਲੋਂ ਹਟ ਕੇ ਮੁੜ ਭਾਜਪਾ ਵਲ ਚਲਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਸਪਾ-ਕਾਂਗਰਸ ਗਠਜੋੜ ਤੇ ਬਸਪਾ 'ਚ ਹੋਏ ਧਮਾਕਿਆਂ ਦਾ ਉਲਟਾ ਅਸਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਹਾਂ ਹੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਨੂੰ ਭਗਤਤਾ ਪਵੇਗਾ ਤੇ ਇਸ ਨਾਲ ਭਾਜਪਾ ਅਤੇ ਕਾਂਗਰਸ ਨੂੰ ਕੁਝ ਜ਼ਿਆਦਾ ਸੀਟਾਂ ਜਿੱਤਣ 'ਚ ਸਹਾਇਤਾ ਮਿਲੇਗੀ। ਹਾਂ, ਕੱਲ ਨੂੰ ਜੋ ਸਪਾ ਤੇ ਬਸਪਾ ਵਿਗੜਦੀਆਂ ਸਥਿਤੀਆਂ ਨੂੰ ਦੇਖਦੇ ਹੋਏ ਆਪਣੇ ਰਵੱਈਏ 'ਚ ਕੁਝ ਸੁਧਾਰ ਕਰ ਲੈਣ ਤਾਂ ਵੱਖਰੀ ਗੱਲ ਹੈ।

ਨਵੀਨ ਚਾਵਲਾ ਹੀ ਹੋਣਗੇ ਅਗਲੇ ਮੁੱਖ ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨਰ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ : ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਨਵੀਨ ਚਾਵਲਾ 20 ਅਪ੍ਰੈਲ ਨੂੰ ਅਗਲੇ ਮੁੱਖ ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਵਜੋਂ ਅਹੁਦਾ ਸੰਭਾਲ ਲੈਣਗੇ। ਸ਼੍ਰੀ ਚਾਵਲਾ ਐਨ ਗੋਪਾਲਾਸਵਾਮੀ ਦੀ ਥਾਂ ਲੈਣਗੇ, ਜੋ ਇਸੇ ਤਾਰੀਖ ਨੂੰ ਸੇਵਾ ਮੁਕਤ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ। ਭਾਰਤੀ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨਿਕ ਸੇਵਾ ਦੇ 1969 ਬੈਚ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰੀ ਚਾਵਲਾ 29

ਨਵੀਨ ਚਾਵਲਾ

ਜੁਲਾਈ, 2010 ਤੱਕ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਮੁੱਖ ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਬਣੇ ਰਹਿਣਗੇ। ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਭਵਨ ਵਲੋਂ ਨਵੀਨ ਚਾਵਲਾ ਦੀ ਇਸ ਨਿਯੁਕਤੀ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦੇ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਗੋਪਾਲਾਸਵਾਮੀ ਦਾ ਕਾਰਜਕਾਲ ਖ਼ਤਮ ਹੋਣ ਦੇ ਬਾਅਦ 20 ਅਪ੍ਰੈਲ ਤੋਂ ਲਾਗੂ ਹੋਵੇਗੀ।

ਜ਼ਿਕਰਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਚਾਵਲਾ ਨੂੰ 13 ਮਈ, 2005 ਨੂੰ ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦਾ ਮੈਂਬਰ

ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਹ 5 ਪੜਾਵਾਂ 'ਚ ਹੋਣ ਵਾਲੀਆਂ ਲੋਕ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਦੇ ਦਰਮਿਆਨ ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੇ ਮੁਖੀ ਵੀ ਹੋਣਗੇ। ਸ਼੍ਰੀ ਚਾਵਲਾ 4 ਗੇਂਤਾਂ ਦੌਰਾਨ ਹੋਣ ਵਾਲੀਆਂ ਚੋਣਾਂ ਦੀ ਦੇਖ ਰੇਖ ਕਰਨਗੇ। ਚਾਵਲਾ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਗੋਪਾਲਾਸਵਾਮੀ ਵਲੋਂ ਕੀਤੀ ਉਸ ਸਿਫਾਰਸ਼ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਹੋਈ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਚਾਵਲਾ ਨੂੰ ਹਟਾਉਣ ਲਈ ਪੱਤਰ ਲਿਖਿਆ ਸੀ। ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਚਾਵਲਾ ਨੂੰ ਹਟਾਉਣ ਸਬੰਧੀ ਗੋਪਾਲਾਸਵਾਮੀ ਦੇ ਤਰਕ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ 'ਚ ਕੋਈ ਦਮ ਨਾ ਹੋਣ ਦੀ ਗੱਲ ਕਹਿ ਕੇ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ।

ਮੁੱਖ ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਇਕ ਸੰਵਿਧਾਨਕ

ਅਹੁਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਦਾ ਕਾਰਜਕਾਲ 6 ਸਾਲ ਜਾਂ 65 ਸਾਲ ਤੱਕ (ਜੋ ਵੀ ਪਹਿਲਾਂ ਪੂਰਾ ਹੋਵੇ) ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਚਾਵਲਾ ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਬਣਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸੂਚਨਾ ਤੇ ਪ੍ਰਸਾਰਨ ਸਕੱਤਰ ਰਹਿ ਚੁੱਕੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਈ ਪੁਸਤਕਾਂ ਵੀ ਲਿਖੀਆਂ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਮਦਰ ਟਰੇਸਾ ਦੀ ਅਧਿਕਾਰਤ ਆਤਮ ਕਥਾ ਮੁੱਖ ਹੈ। ਐਨ ਗੋਪਾਲਾਸਵਾਮੀ ਦੇ ਸੇਵਾ ਮੁਕਤ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਇਕ ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਦੀ ਹੋਰ ਨਿਯੁਕਤੀ ਕਰਨੀ ਪਵੇਗੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ 'ਚ ਤਿੰਨ ਅਹੁਦੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਭਾਰਤੀ ਜਨਤਾ ਪਾਰਟੀ ਨੇ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਦੇ ਇਸ ਫ਼ੈਸਲੇ ਨੂੰ ਮੰਦਭਾਗਾ ਕਰਾਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ।

ਇਸਰਾਈਲੀ ਚੋਣ 'ਚ ਫਲਿਸਤੀਨ ਨਾਲ ਸਮਝੌਤੇ ਪੱਖੀ ਧਿਰ ਭਾਰੂ

—ਮੁਖ਼ਤਾਰ ਗਿੱਲ

ਇਸਰਾਈਲ ਵਿਚ ਪਿਛਲੇ ਦਿਨੀਂ ਹੋਈਆਂ ਪਾਰਲੀਮਾਨੀ ਚੋਣਾਂ 'ਚ ਕਿਸੇ ਵੀ ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ ਸਪੱਸ਼ਟ ਬਹੁਮਤ ਨਹੀਂ ਮਿਲਿਆ। ਇਸਰਾਈਲ ਦੀਆਂ ਆਮ ਚੋਣਾਂ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਉਮੀਦ ਅਨੁਸਾਰ ਹੀ ਆਏ ਹਨ। ਚੋਣ ਮੁਹਿੰਮ ਦੌਰਾਨ ਹੋਏ ਸਰਵੇਖਣਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਲਿਕੁੱਡ ਪਾਰਟੀ ਅੱਗੇ ਚੱਲ ਰਹੀ ਸੀ, ਪਰ ਜਿਉਂ ਜਿਉਂ ਚੋਣਾਂ ਦਾ ਦਿਨ ਨੇੜੇ ਆਉਂਦਾ ਗਿਆ, ਕਦੀਮਾ ਨੇ ਆਪਣੀ ਸਥਿਤੀ 'ਚ ਕਾਫੀ ਸੁਧਾਰ ਕਰ ਲਿਆ ਸੀ। ਪਿਛਲੇ ਇਕ ਦਹਾਕੇ ਵਿਚ ਇਹ ਪੰਜਵੀਆਂ ਪਾਰਲੀਮਾਨੀ ਚੋਣਾਂ ਸਨ। ਇਸਰਾਈਲ ਦੀ 120 ਮੈਂਬਰੀ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟ (ਕੈਨੇਸਟ) ਵਿਚ ਸੰਭਾਵੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਜਿੱਧੀ ਲਿਵਨੀ ਦੀ ਕਦੀਮਾ ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ 28 ਸੀਟਾਂ ਮਿਲੀਆਂ ਅਤੇ ਬੇਜ਼ਾਮਿਨ ਨੇਤਾਨਯਾਹੂ ਦੀ ਪਾਰਟੀ ਲਿਕੁੱਡ ਨੂੰ 27 ਸੀਟਾਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਈਆਂ। ਇਸਰਾਈਲ ਵਿਚ ਤਕਰੀਬਨ ਹਰ ਵਾਰ ਗਠਜੋੜ ਦੀਆਂ ਸਰਕਾਰਾਂ ਬਣਦੀਆਂ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਤ੍ਰਿਸੰਕੁ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟ ਹੋਂਦ 'ਚ ਆਉਣ ਕਰਕੇ ਗਠਜੋੜ ਦੇ ਗਠਨ ਦੀ ਕਵਾਇਦ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਈ ਹੈ। ਮੱਧ-ਮਾਰਗੀ ਕਦੀਮਾ ਅਤੇ ਦੱਖਣਪੱਥੀ ਲਿਕੁੱਡ ਪਾਰਟੀ ਦਰਮਿਆਨ ਗਠਜੋੜ ਦੀ ਕਾਫੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਵਿਖਾਈ ਦੇ ਰਹੀ ਹੈ।

ਇਸਰਾਈਲ ਵਿਚ ਅਨੁਪਾਤਕ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧਤਵ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਲਾਗੂ ਹੈ ਯਾਨੀ ਕਿ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਜਿਸ ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ ਜਿੰਨੇ ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਮੱਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਉਸੇ ਅਨੁਪਾਤ ਨਾਲ ਉਸ ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ ਨੈਸਟ (ਸੰਸਦ) ਵਿਚ ਸੀਟ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਫਿਰ ਇਸ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਨੇ ਹਮੇਸ਼ਾ ਗਠਜੋੜ ਸਰਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਹੀ ਸੱਤਾ ਸੌਂਪੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਕਦੀ ਕੋਈ ਪਾਰਟੀ

ਲਿਵਨੀ ਇਸਰਾਈਲੀ ਖੁਫੀਆ ਏਜੰਸੀ 'ਮੌਸਾਦ' ਦੀ ਏਜੰਟ ਵੀ ਰਹਿ ਚੁੱਕੀ ਹੈ। ਉਹ ਮੰਨਦੀ ਹੈ ਕਿ ਇਕ ਸਥਿਰ ਫਲਸਤੀਨ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਨਿਰਮਾਣ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਇਸਰਾਈਲ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਈ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ।

ਆਪਣੇ ਬਲਬੂਤੇ 'ਤੇ 61 ਸੀਟਾਂ ਜਿੱਤ ਕੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਬਹੁਮਤ ਹਾਸਲ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕੀ।

ਇਸਰਾਈਲ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਅਨੁਸਾਰ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਨੂੰ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਮਿਲੀ ਹੋਈ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਸਾਰੀਆਂ ਪਾਰਟੀਆਂ ਨਾਲ ਮੁਲਾਕਾਤ ਕਰਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪਸੰਦ ਨਾ ਪਸੰਦ ਜਾਣਨ, ਕਿ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਅਹੁਦੇ ਲਈ ਕੌਣ ਯੋਗ ਉਮੀਦਵਾਰ ਹੈ। ਜੋ ਵੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਚੁਣਿਆ ਜਾਵੇਗਾ, ਉਸ ਨੂੰ 42 ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਬਹੁਮਤ ਸਿੱਧ ਕਰਨਾ ਪਵੇਗਾ। ਸਾਬਕਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਏਹੁਦ ਓਲਮਰਟ ਉਪਰ ਲੱਗੇ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਕਰਕੇ ਦਿੱਤੇ ਅਸਤੀਫੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਚੋਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੋ ਗਈਆਂ ਸਨ। ਇਸਰਾਈਲ ਵਿਚ ਪਿਛਲੀ ਲੇਬਰ ਅਤੇ ਕਦੀਮਾ ਪਾਰਟੀ ਗੱਠਜੋੜ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਸੀ। ਏਹੁਦ ਓਲਮਰਟ ਅਤੇ ਲਿਵਨੀ ਦਾ ਸਬੰਧ ਕਦੀਮਾ ਪਾਰਟੀ ਨਾਲ ਹੈ, ਜਦਕਿ ਏਹੁਦ ਬਰਾਕ ਲੇਬਰ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਆਗੂ ਹਨ। ਅਸਤੀਫਾ ਦੇਣ ਕਰਕੇ ਓਲਮਰਟ ਸੱਤਾ ਦੀ ਦੌੜ 'ਚੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਬਾਹਰ ਹੋ ਗਏ ਸਨ। ਲਿਵਨੀ ਨੇ ਕਦੀਮਾ ਦੀ ਚੇਅਰਪਰਸਨ ਦਾ ਤਾਜ਼ਾ ਤਾਂ ਸਿਰ 'ਤੇ ਰੱਖ ਲਿਆ, ਪਰ ਸਰਕਾਰ ਬਣਾਉਣ 'ਚ ਅਸਫਲ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਉਸ ਦੇ ਮੁੱਖ ਵਿਰੋਧੀ ਬੇਜ਼ਾਮਿਨ ਨੇਤਾਨਯਾਹੂ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਦਿੱਖ ਇਕ ਕੱਟੜਪੰਥੀ ਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹ ਯੇਰੂਸਲਮ

ਨੂੰ ਦੋ ਹਿੱਸਿਆਂ ਵਿਚ ਵੰਡਣ ਦੀ ਯੋਜਨਾ ਦਾ ਸਖ਼ਤ ਵਿਰੋਧ ਕਰਦੇ ਰਹੇ ਹਨ।

ਜਿਧੀ ਲਿਵਨੀ ਲੇਬਰ ਪਾਰਟੀ ਅਤੇ ਲਿਕੁੱਡ ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ ਗਠਜੋੜ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਨ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿਚ ਲਗਦੀ ਹੈ। ਭਾਵੇਂ ਬੇਜ਼ਾਮਿਨ ਨੇਤਾਨਯਾਹੂ ਅਜਿਹੇ ਗਠਜੋੜ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ

ਬੇਜ਼ਾਮਿਨ ਨੇਤਾਨਯਾਹੂ ਏਹੁਦ ਓਲਮਰਟ

ਚਾਹੁਣਗੇ। ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹਮਾਇਤੀ ਮੰਗ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ ਕਿ ਅਗਲੀ ਸਰਕਾਰ ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਮੌਕਾ ਲਿਕੁੱਡ ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ। ਦੂਸਰਾ ਦੋਸ਼ ਵਿਚ ਚਲ ਰਹੀ ਅਸੁਰੱਖਿਆ ਦਾ ਲਾਭ ਲਿਕੁੱਡ ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ ਮਿਲਿਆ ਹੈ। ਫਲਸਤੀਨ 'ਚ ਸਰਗਰਮ ਇਸਲਾਮਿਕ ਅੱਤਵਾਦੀ ਸੰਗਠਨ 'ਹਮਾਸ' ਨੂੰ 'ਸਬਕ ਸਿਖਾ' ਲਿਵਨੀ ਲਿਕੁੱਡ

ਸਮਰਥਕਾਂ ਨੂੰ ਅਹਿਸਾਸ ਕਰਵਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਸੀ ਕਿ ਦੋ ਯੁੱਧਾਂ ਦਾ ਅਨੁਭਵ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਉਹ ਵੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਬਣਨ ਦੇ ਯੋਗ ਹੈ।

ਇਨ੍ਹਾਂ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਲੇਬਰ ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ 13 ਸੀਟਾਂ ਲੈ ਕੇ ਸਥਰ ਕਰਨਾ ਪਿਆ। ਲੇਬਰ ਨੇਤਾ ਏਹੁਦ ਬਰਾਕ ਪਿਛਲੀ ਸਰਕਾਰ 'ਚ ਰੱਖਿਆ ਮੰਤਰੀ ਸਨ। ਇਸਰਾਈਲ ਦੀ ਫੌਜ ਦੇ ਮੁਖੀ ਰਹਿ ਚੁੱਕੇ ਏਹੁਦ ਬਰਾਕ 1999-2001 ਦੌਰਾਨ ਪ੍ਰਧਾਨ ਰਹਿ ਚੁੱਕੇ ਹਨ। ਗਾਜ਼ਾ 'ਚ ਫੌਜੀ ਕਾਰਵਾਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਅਗਵਾਈ 'ਚ ਹੋਈ ਸੀ, ਪਰ ਸਭ ਤੋਂ ਹੈਰਾਨੀ ਇਸ ਗੱਲ 'ਤੇ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ ਕਿ ਕੱਟੜਪੰਥੀ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਨੇਤਾ ਲਿਬਰਮਾਨ ਦੀ ਘੋਰ ਦੱਖਣਪੱਥੀ ਪਾਰਟੀ 'ਯਿਸਰਾਈਲ ਬਿਤਨੂ' ਨੇ 15 ਸੀਟਾਂ ਜਿੱਤ ਕੇ ਲੇਬਰ ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ ਚੌਥੇ ਸਥਾਨ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਾ ਦਿੱਤਾ। ਲਿਬਰਮਾਨ ਨੇ ਅਰਬ ਵਿਰੋਧ ਦੀ ਲਹਿਰ 'ਤੇ ਚੋਣ ਲੜੀ ਸੀ ਅਤੇ ਉਹ ਫਲਸਤੀਨ ਨਾਲ ਅਮਨ ਦੇ ਪੱਕੇ ਵਿਰੋਧੀ ਹਨ।

ਲਿਵਨੀ ਨੇ ਆਪਣਾ ਸਿਆਸੀ ਜੀਵਨ ਸਾਬਕਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਏਰੀਅਲ, ਸ਼ੈਰੋਨ ਦੀ ਛਤਰ ਛਾਇਆ ਹੇਠ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਸ਼ੈਰੋਨ ਨੇ ਲਿਕੁੱਡ ਪਾਰਟੀ ਛੱਡ ਕਦੀਮਾ ਪਾਰਟੀ ਦਾ ਗਠਨ ਕੀਤਾ ਤਾਂ ਲਿਵਨੀ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਾਥ ਦਿੱਤਾ। ਸ਼ੈਰੋਨ ਦੀ ਤਬੀਅਤ ਖਰਾਬ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਕਦੀਮਾ

ਦੀ ਵਾਗਡੋਰ ਉਸ ਦੇ ਹੱਥ ਆ ਗਈ।

ਲਿਵਨੀ ਇਸਰਾਈਲੀ ਖੁਫੀਆ ਏਜੰਸੀ 'ਮੌਸਾਦ' ਦੀ ਏਜੰਟ ਵੀ ਰਹਿ ਚੁੱਕੀ ਹੈ। ਉਹ ਮੰਨਦੀ ਹੈ ਕਿ ਇਕ ਸਥਿਰ ਫਲਸਤੀਨ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਨਿਰਮਾਣ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਇਸਰਾਈਲ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਈ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਅਮਰੀਕਾ ਲਈ ਇਸਰਾਈਲ ਚੋਣਾਂ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਘੱਟ ਚੁਣੌਤੀ ਭਰੇ ਨਹੀਂ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਥੇ ਪਿਛਲੇ ਚਾਰੇ ਚੋਣ ਨਤੀਜੇ ਉਸੇ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿਚ ਗਏ ਜਿਸ ਨੇ ਫਲਸਤੀਨ ਨਾਲ ਸ਼ਾਂਤੀ ਦੀ ਵਕਾਲਤ ਕੀਤੀ। ਸੋ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਓਬਾਮਾ, ਨੇਤਾਨਯਾਹੂ ਨਾਲੋਂ ਲਿਵਨੀ ਨੂੰ ਬਤੌਰ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਤਰਜੀਹ ਦੇਣਗੇ।

ਜੇਕਰ ਓਲਮਰਟ-ਇਕ, ਦੋ ਸਮਝੌਤਿਆਂ 'ਤੇ ਅਮਲ ਕਰਦਿਆਂ ਸੰਭਾਵਤ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਜਿਧੀ ਲਿਵਨੀ ਆਜ਼ਾਦ ਫਲਸਤੀਨ ਰਾਸ਼ਟਰ ਦੀ ਹੋਂਦ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰ ਲੈਂਦੀ ਹੈ, ਸ਼ਰਨਾਰਥੀਆਂ ਤੇ ਸਿਆਸੀ ਕੈਦੀਆਂ ਦਾ ਮਸਲਾ ਹੱਲ (ਰਾਹਤ ਤੇ ਰਿਹਾਈ) ਅਤੇ ਯਹੂਦੀ ਬਸਤੀਆਂ ਦੇ ਨਵ-ਨਿਰਮਾਣ ਦਾ ਕੰਮ ਰੋਕ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਸ਼ਕਤੀਸ਼ਾਲੀ ਵਿਰੋਧੀ ਧਿਰ ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਲਿਬਰਮਾਨ ਦੀ ਇਸਰਾਈਲ ਬਿਤਨੂ ਵੱਡੀ ਚੁਣੌਤੀ ਬਣ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਇਸਲਾਮਿਕ ਅੱਤਵਾਦੀ ਸੰਗਠਨ 'ਹਮਾਸ' ਨੂੰ ਕੁਚਲ ਦੇਣ ਦੀ ਮੰਗ ਉੱਪਰ ਵੀ ਵਿਰੋਧੀ ਧਿਰ ਜ਼ੋਰ ਦੇ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਜੋ ਜਿਧੀ ਲਿਵਨੀ ਲਈ ਇਕ ਹੋਰ ਚੁਣੌਤੀ ਬਣ ਕੇ ਉਭਰੇਗੀ ਕਿਉਂਕਿ ਅਮਰੀਕੀ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਓਬਾਮਾ, ਅਮਨਪਸੰਦ ਵਿਸ਼ਵ ਭਾਈਚਾਰਾ ਅਤੇ ਅਰਬ ਲੀਗ ਫਲਸਤੀਨ 'ਚ ਸ਼ਾਂਤੀ ਸਥਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਦਬਾਅ ਬਣਾਈ ਰੱਖਣਗੇ।

ਪਾਰਟੀਆਂ ਵਲੋਂ ਆਪੋ ਆਪਣੇ ਉਮੀਦਵਾਰ ਐਲਾਨਣ ਵਿਚ ਤੇਜ਼ੀ

-ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਨਿਊਜ਼ ਸਰਵਿਸ ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ : ਵੱਖ ਵੱਖ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਪਾਰਟੀਆਂ ਨੇ ਆਪੋ ਆਪਣੇ ਉਮੀਦਵਾਰ ਐਲਾਨਣ ਵਿਚ ਤੇਜ਼ੀ ਲੈ ਆਈ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਕਮਿਊਨਿਸਟਾਂ ਦੇ ਸਰਗਰਮ ਹੋਣ ਨਾਲ ਤੀਜੇ ਮੋਰਚੇ ਦੇ ਮਜ਼ਬੂਤ ਰੂਪ ਵਿਚ ਉਭਰ ਆਉਣ ਦੇ ਵੀ ਆਸਾਰ ਬਣ ਗਏ ਹਨ। ਸੀ ਪੀ ਆਈ (ਐਮ) ਦੇਸ਼ ਅੰਦਰ ਗੈਰ-ਭਾਜਪਾ ਤੇ ਗੈਰ-ਕਾਂਗਰਸ ਬਦਲ ਸਥਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਯਤਨ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਹ ਐਲਾਨ ਸੀ ਪੀ ਆਈ (ਐਮ) ਦੇ ਜਨਰਲ ਸਕੱਤਰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਕਰਤ ਨੇ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਕੇਂਦਰੀ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਦੋ ਰੋਜ਼ਾ ਮੀਟਿੰਗ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪੱਤਰਕਾਰਾਂ ਨਾਲ ਗੱਲਬਾਤ ਕਰਦਿਆਂ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਕਾ. ਕਰਤ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪਾਰਟੀ ਦਾ ਚੋਣ ਮੈਨੀਫੈਸਟੋ ਤਿਆਰ ਹੋ ਚੁੱਕਾ ਹੈ, ਜੋ ਪਾਰਟੀ ਵਲੋਂ ਹੁਣੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਏ ਕੁਝ ਸੁਝਾਵਾਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ 'ਚ ਰੱਖਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਜਾਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਇਸ ਮੌਕੇ ਲੋਕ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਲਈ ਪਾਰਟੀ ਦੇ 60 ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਸੂਚੀ ਵੀ ਜਾਰੀ ਕੀਤੀ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਭਾਜਪਾ ਨੂੰ ਸੱਤਾ ਤੋਂ ਲਾਂਭੇ ਰੱਖਣ ਲਈ ਧਰਮ ਨਿਰਪੱਖ ਤੇ ਲੋਕਤੰਤਰੀ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਨਾਲ ਰਾਬਤਾ ਬਣਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਹੁਣ ਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਕਾਂਗਰਸ ਤੇ ਭਾਜਪਾ ਦੇ ਬਦਲ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਦੇਸ਼ ਕੋਲ ਆਜ਼ਾਦ ਵਿਦੇਸ਼ ਨੀਤੀ, ਨਿਆਂ ਤੇ ਸਮਾਨਤਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਵਾਲੀਆਂ ਲੋਕ ਹਿਤ ਆਰਥਕ ਨੀਤੀਆਂ ਦਾ ਹੋਣਾ ਬਹੁਤ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਇਹ ਵੀ ਭਰੋਸਾ ਜਤਾਇਆ ਕਿ ਭਾਜਪਾ ਤੇ ਕਾਂਗਰਸ ਨੂੰ ਹਰਾਉਣ ਲਈ ਕਈ ਪਾਰਟੀਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਆਉਣਗੀਆਂ। ਪਾਰਟੀ ਵਲੋਂ ਜਾਰੀ ਸੂਚੀ ਮੁਤਾਬਕ ਅੰਡੇਮਾਨ ਨਿਕੋਬਾਰ ਤੋਂ 1, ਅਸਾਮ ਤੋਂ 3, ਬਿਹਾਰ ਤੋਂ 5, ਛੱਤੀਸਗੜ੍ਹ ਤੋਂ 1, ਗੁਜਰਾਤ ਤੋਂ 2, ਹਰਿਆਣਾ ਤੋਂ 1, ਹਿਮਾਚਲ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਤੋਂ 1, ਝਾਰਖੰਡ ਤੋਂ 2, ਮੱਧਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਤੋਂ 1, ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਤੋਂ 2, ਪੰਜਾਬ ਤੋਂ 1, ਰਾਜਸਥਾਨ ਤੋਂ 3, ਤ੍ਰਿਪੁਰਾ ਤੋਂ 2, ਉਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਤੋਂ 2,

ਉਤਰਾਖੰਡ ਤੋਂ 1, ਪੱਛਮੀ ਬੰਗਾਲ ਤੋਂ 32 ਉਮੀਦਵਾਰ ਲੋਕ ਸਭਾ ਲਈ ਚੋਣ ਮੈਦਾਨ ਵਿਚ ਉਤਾਰੇ ਗਏ ਹਨ।

ਲੋਕ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕੇਂਦਰ ਵਿਚ ਗੈਰ ਭਾਜਪਾ ਤੇ ਗੈਰ ਕਾਂਗਰਸ ਸਰਕਾਰ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਣਗੀਆਂ। ਇਹ ਫੈਸਲਾ

ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਕਾਰਤ

ਸੀ ਪੀ ਆਈ (ਐਮ) ਦੀ ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ ਵਿਖੇ ਹੋਈ ਕੇਂਦਰੀ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਮੀਟਿੰਗ 'ਚ ਲਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਪਾਰਟੀ ਨੇ ਐਨ ਡੀ ਏ ਦੇ ਧਰਮ ਨਿਰਪੱਖ ਭਾਈਵਾਲਾਂ ਤੇ ਯੂਪੀਏ ਦੇ ਨਿੱਜੀਕਰਨ ਵਿਰੋਧੀ ਭਾਈਵਾਲਾਂ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਤੀਜਾ ਮੋਰਚਾ ਉਸਾਰਨ 'ਤੇ ਵੀ ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ। ਇਸ ਸਬੰਧੀ ਪੱਤਰਕਾਰਾਂ ਨਾਲ ਗੱਲਬਾਤ ਕਰਦਿਆਂ ਸੀ ਪੀ ਆਈ (ਐਮ) ਦੇ ਸੀਨੀਅਰ ਆਗੂ ਸੀਤਾ ਰਾਮ ਯੋਦੁਰੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪਾਰਟੀ ਸੀ ਪੀ ਆਈ, ਆਰ ਐਸ ਪੀ ਤੇ ਫਾਰਵਰਡ ਬਲਾਕ ਨੂੰ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਐਨ ਡੀ ਏ ਤੇ ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਸਹਿਯੋਗੀਆਂ ਨੂੰ ਤੀਜੇ ਮੋਰਚੇ ਵਿਚ ਆਉਣ ਦਾ ਸੱਦਾ ਦੇਵੇਗੀ।

ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਕੇਂਦਰੀ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਮੀਟਿੰਗ ਵਿਚ ਪੱਛਮੀ ਬੰਗਾਲ ਦੇ ਸੂਬਾ ਸਕੱਤਰ ਤੇ ਪੋਲਿਟ ਬਿਊਰੋ ਮੈਂਬਰ ਬਿਮਾਨ ਬਾਸੂ ਤੇ ਕੋਰਲ ਦੇ ਸੂਬਾ ਸਕੱਤਰ ਪਿਨਰਾਏ ਵਿਜਯਨ ਨੇ ਆਪੋ-ਆਪਣੇ ਸੂਬਿਆਂ ਦੇ ਸਿਆਸੀ ਸਮੀਕਰਨਾਂ ਬਾਰੇ ਰਿਪੋਰਟਾਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀਆਂ। ਕੇਂਦਰੀ ਕਮੇਟੀ ਵਲੋਂ ਜਿੱਥੇ ਹੁਣ ਤੱਕ ਐਲਾਨੇ ਗਏ 80 ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ, ਉਥੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਸੂਬਿਆਂ ਅੰਦਰ ਗਠਜੋੜਾਂ ਤੇ ਸੀਟ ਵੰਡ ਸਬੰਧੀ ਵਿਸਥਾਰ ਵਿਚ ਚਰਚਾ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਖੱਬੇ-ਪੱਖੀ ਆਗੂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਭਾਵੇਂ ਸੀ ਪੀ ਆਈ (ਐਮ) 80 ਸੀਟਾਂ ਸਬੰਧੀ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕਰ ਚੁੱਕੀ ਹੈ, ਪਰ ਪਾਰਟੀ ਵਲੋਂ ਤੀਜੇ ਮੋਰਚੇ ਨੂੰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕਰਨ ਲਈ ਹੋਰ ਧਰਮ ਨਿਰਪੱਖ ਤੇ ਹਮਖਿਆਲੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਨਾਲ ਗੱਲਬਾਤ ਜਾਰੀ ਹੈ।

ਕੇਂਦਰੀ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਮੀਟਿੰਗ ਵਿਚ ਭਾਜਪਾ ਤੇ ਕਾਂਗਰਸ ਨੂੰ ਸੱਤਾ ਤੋਂ ਲਾਂਭੇ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਚੋਣ ਮੈਨੀਫੈਸਟੋ ਨੂੰ ਵੀ ਅੰਤਿਮ ਛੋਹਾਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਗਈਆਂ। ਸੀਨੀਅਰ ਖੱਬੇ-ਪੱਖੀ ਆਗੂ ਨੇ ਮੈਨੀਫੈਸਟੋ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿੰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜਿੱਥੇ ਸਾਡਾ ਮੁੱਖ ਨਾਅਰਾ ਭਾਜਪਾ ਤੇ ਕਾਂਗਰਸ ਨੂੰ ਹਰਾਉਣਾ ਹੋਵੇਗਾ, ਉਥੇ ਖੱਬੇ, ਲੋਕਤੰਤਰੀ ਤੇ ਧਰਮ ਨਿਰਪੱਖ ਮੋਰਚੇ ਨੂੰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕਰਨਾ ਮੁੱਖ ਉਦੇਸ਼ ਹੋਵੇਗਾ।

ਸਮਾਜਵਾਦੀ ਪਾਰਟੀ ਵਲੋਂ 74 ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਦਾ ਐਲਾਨ : ਸਮਾਜਵਾਦੀ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੁਲਾਇਮ ਸਿੰਘ ਯਾਦਵ ਨੇ ਲੰਘੀ 8 ਮਾਰਚ ਨੂੰ ਇਥੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕਾਂਗਰਸ ਨਾਲ ਕੋਈ ਸਮਝੌਤਾ ਪੱਕਾ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਹੈ ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਹੀ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕੀਤਾ ਕਿ ਦੋਹਾਂ ਪਾਰਟੀਆਂ ਵਿਚਕਾਰ ਕੋਈ ਵਿਵਾਦ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਯਾਦਵ ਨੇ ਇਥੇ ਇਕ ਪੱਤਰਕਾਰ ਸੰਮੇਲਨ ਨੂੰ ਸੰਬੋਧਨ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅਸੀਂ ਕਾਂਗਰਸ ਨਾਲ ਚੋਣਾਂ ਲੜਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਾਂ।

ਅਜੇ ਤਕ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਸਾਡੇ ਸਮਝੌਤੇ ਨੂੰ ਅੰਤਿਮ ਰੂਪ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਸਕਿਆ। ਸਮਾਜਵਾਦੀ ਪਾਰਟੀ ਨੇ ਉਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦੀਆਂ 80 ਲੋਕ ਸਭਾ

ਸੀਟਾਂ ਵਿਚੋਂ 74 ਉਤੇ ਅਪਣੇ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਯਾਦਵ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪਾਰਟੀ ਵਿਚ ਕਾਂਗਰਸ ਨਾਲ ਮਿਲ ਕੇ ਚੋਣਾਂ ਲੜਨ ਜਾਂ ਆਜ਼ਾਦ ਤੌਰ 'ਤੇ ਉਮੀਦਵਾਰ ਖੜੇ ਕਰਨ ਦੇ ਮਾਮਲੇ 'ਤੇ ਫੈਸਲਾ ਲੈਣ ਦੀ ਗੱਲਬਾਤ ਜਾਰੀ ਹੈ। ਸਮਾਜਵਾਦੀ ਪਾਰਟੀ ਨੇ ਬੀਤੇ ਐਤਵਾਰ ਨੂੰ ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦੀਆਂ ਪੰਜ ਸੰਸਦੀ ਸੀਟਾਂ, ਹਰਿਆਣਾ ਦੀਆਂ ਤਿੰਨ ਅਤੇ ਉਤਰਾਖੰਡ ਦੀ ਇਕ ਸੀਟ 'ਤੇ ਅਪਣੇ ਉਮੀਦਵਾਰ ਦੇ ਨਾਂ ਦਾ ਐਲਾਨ ਵੀ ਕੀਤਾ।

ਭਾਜਪਾ ਨੇ 166 ਉਮੀਦਵਾਰ ਐਲਾਨੇ : ਭਾਰਤੀ ਜਨਤਾ ਪਾਰਟੀ ਹੁਣ ਤੱਕ 166 ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕਰ ਚੁੱਕੀ ਹੈ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ 'ਚ ਮੁੱਖ ਉਮੀਦਵਾਰ ਬਦੇਸ਼ਾ ਤੋਂ ਸੁਸ਼ਮਾ ਸਵਰਾਜ, ਇੰਦੌਰ ਤੋਂ ਸੁਮਿਤਰਾ ਮਹਾਜਨ, ਉਜੈਨ ਤੋਂ ਸੱਤਿਆ ਨਰਾਇਣ ਜਤੀਆ, ਭੋਪਾਲ ਤੋਂ ਕੈਲਾਸ਼ ਜੋਸ਼ੀ, ਦੇਵਾਸ ਤੋਂ ਬਾਵਰਚੰਦਰ ਗਹਿਲੋਤ, ਮੁਰੈਨਾ ਤੋਂ ਨਰਿੰਦਰ ਤੋਮਰ, ਕੋਰਬਾ ਤੋਂ ਕਰੂਣਾ ਸੂਕਲਾ, ਰਾਮਪੁਰ ਤੋਂ ਰਮੇਸ਼ ਵੈਸ਼ਿਆ, ਬਸਤਰ ਤੋਂ

ਬਲੀਰਾਮ ਅਤੇ ਬਿਲਾਸਪੁਰ ਤੋਂ ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ ਜੁਗਦੇਵ ਦੇ ਨਾਂ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ। ਜ਼ਿਕਰਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਸੂਚੀ 'ਚ 8 ਮਹਿਲਾ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਦੇ ਨਾਂ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ। ਹੁਣ ਤੱਕ ਭਾਜਪਾ ਨੇ ਆਪਣੇ 166 ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ 'ਚੋਂ 18 ਔਰਤਾਂ ਨੂੰ ਟਿਕਟ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਪਾਰਟੀ ਨੇ ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਤੋਂ 12, ਛੱਤੀਸਗੜ੍ਹ ਤੋਂ 11, ਰਾਜਸਥਾਨ ਤੋਂ 12 ਅਤੇ ਕਰਨਾਟਕਾ ਤੋਂ 11 ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਦੇ ਨਾਂ ਐਲਾਨੇ ਹਨ। ਪਾਰਟੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਰਾਜਨਾਥ ਸਿੰਘ ਦੀ ਪ੍ਰਧਾਨਗੀ ਹੇਠ ਹੋਈ ਇਸ ਮੀਟਿੰਗ 'ਚ ਕਰਨਾਟਕ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਬੀ ਐਸ ਯੇਦੀਯੁਰੱਪਾ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਬੀ ਵਾਈ ਰਾਘਵੰਦਰ, ਜਸਵੰਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਮਾਨਵੇਂਦਰ ਸਿੰਘ ਤੇ ਵਸੁੰਧਰਾ ਰਾਜੇ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਦੁਸ਼ਯੰਤ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਉਮੀਦਵਾਰ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਕਾਂਗਰਸੀ ਆਗੂ ਦਿਗਵਿਜੈ ਸਿੰਘ ਦੇ ਭਰਾ ਲਛਮਣ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਮੱਧਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦੇ ਰਾਘਵਗੜ੍ਹ ਤੋਂ ਵਸੁੰਧਰਾ ਦੀ ਭੈਣ ਯਸ਼ੋਧਰਾ ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਵੀ ਉਮੀਦਵਾਰ ਐਲਾਨਿਆ ਗਿਆ ਹੈ।

ਸਿੰਘ ਡਰਾਈਵਿੰਗ ਸਕੂਲ

ਕਾਰ ਚਲਾਉਣੀ ਸਿੱਖੋ

ਹਿੰਦੀ-ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਚ ਗੱਲ ਕਰੋ
ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਧਾਲੀਵਾਲ-847-791-9331

Singh Driving School

473-W, Northwest Highway, Palatine-IL-60067

ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੇ ਹਾਲਾਤ ਫਿਰ ਮੁੜ ਫੌਜੀ ਰਾਜ ਵਲ?

ਇਸਲਾਮਾਬਾਦ : ਲੰਮਾ ਸਮਾਂ ਫੌਜ ਦੀ ਕਮਾਂਡ ਹੇਠ ਰਹਿਣ ਕਾਰਨ ਬਦਨਾਮ ਹੋਇਆ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਹੁਣ ਇੱਕ ਵਾਰ ਫਿਰ ਫੌਜ ਦੇ ਦਬਾਅ ਹੇਠ ਨਜ਼ਰ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਤੋਂ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਧਮਾਕੇ ਜਾਂ ਹਿੰਸਾ ਦੀਆਂ ਖ਼ਬਰਾਂ ਆ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਲਈ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੇ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਆਸਿਫ਼ ਅਲੀ ਜ਼ਰਦਾਰੀ ਨੂੰ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਠਹਿਰਾਉਂਦਿਆਂ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੇ ਫੌਜ ਮੁਖੀ ਜਨਰਲ ਪਰਵੇਜ਼ ਅਸਫ਼ਾਕ ਕਿਆਨੀ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ 16 ਮਾਰਚ ਤੱਕ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਹਾਲਤ ਸੁਧਾਰਨ ਦਾ ਅਲਟੀਮੇਟਮ ਦਿੱਤਾ ਹੈ।

ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਕਿਆਨੀ ਦੇ ਇਸ ਬਿਆਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਜਨਰਲ ਪ੍ਰਵੇਜ਼ ਮੁਸ਼ਰਫ਼ ਨੇ ਦੁਬਾਰਾ ਸੱਤਾ ਸੰਭਾਲਣ ਦਾ ਬਿਆਨ ਦੇ ਕੇ ਸਭ ਨੂੰ ਹੈਰਾਨੀ 'ਚ ਪਾ ਦਿੱਤਾ। ਮੁਸ਼ਰਫ਼ ਨੇ ਆਪਣੇ ਬਿਆਨ 'ਚ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਜੇਕਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮੌਕਾ ਮਿਲਿਆ ਤਾਂ ਉਹ ਦੁਬਾਰਾ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੀ ਕਮਾਂਡ ਸੰਭਾਲਣ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਹਨ। ਸਥਾਨਕ ਮੀਡੀਆ ਤੋਂ ਮਿਲੀਆਂ ਰਿਪੋਰਟਾਂ ਮੁਤਾਬਕ ਜਨਰਲ ਕਿਆਨੀ ਨੇ ਜ਼ਰਦਾਰੀ ਨੂੰ ਚਿਤਾਵਨੀ ਦਿੰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ 16 ਮਾਰਚ ਤੱਕ ਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਦੁਬਾਰਾ ਉਸੇ ਹਾਲਾਤ 'ਚ ਲੈ ਕੇ ਆਵੇ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਇਹ ਪਹਿਲਾਂ ਸੀ।

ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਜਨਰਲ ਕਿਆਨੀ ਨੇ ਜ਼ਰਦਾਰੀ ਨੂੰ ਉਤਰੀ -ਪੱਛਮੀ ਸੀਮਾਤ ਖੇਤਰ, ਜਿੱਥੇ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਤਾਲਿਬਾਨ ਨਾਲ ਸਮਝੌਤਾ ਕੀਤਾ ਹੈ, 'ਚ ਵੀ ਸ਼ਾਂਤੀ ਬਹਾਲ ਕਰਨ ਦੀ ਗੱਲ ਕਹੀ ਹੈ।

ਸਿਆਸੀ ਮਾਹਰਾਂ ਵਲੋਂ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਲਗਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਜਨਰਲ ਕਿਆਨੀ ਦੀ ਇਹ ਧਮਕੀ ਅਮਰੀਕੀ ਦਬਾਅ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਕਿਆਨੀ ਨੇ ਇਹ ਬਿਆਨ ਆਪਣੀ ਵਾਸ਼ਿੰਗਟਨ ਫੇਰੀ ਤੋਂ ਵਾਪਸ ਆਉਣ ਦੇ ਬਾਅਦ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਮੀਡੀਆ ਮੁਤਾਬਕ ਜਨਰਲ ਕਿਆਨੀ ਨੇ ਵਾਸ਼ਿੰਗਟਨ ਤੋਂ ਵਾਪਸ ਆਉਣ ਦੇ ਬਾਅਦ ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਫੌਜ ਦੇ ਉਚ ਕਮਾਂਡਰਾਂ ਨਾਲ ਗੱਲਬਾਤ ਕੀਤੀ ਤੇ ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੀ ਇਹ ਬਿਆਨ ਦਿੱਤਾ। ਮੁਤਾਬਕ ਅਮਰੀਕੀ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਦਾ ਮੰਨਣਾ ਹੈ ਕਿ ਜ਼ਰਦਾਰੀ ਦੇਸ਼ 'ਚ ਸ਼ਾਂਤੀ ਸਥਾਪਤ ਕਰਨ ਦੀ ਥਾਂ ਨਵਾਜ਼ ਸ਼ਰੀਫ਼ ਨਾਲ ਆਪਣੀ ਨਿੱਜੀ ਰੰਜਿਸ਼ ਕੱਢ ਰਹੇ ਹਨ।

ਮੀਡੀਆ ਮੁਤਾਬਕ ਜਨਰਲ ਕਿਆਨੀ ਵਲੋਂ ਸੋਚ ਸਮਝ ਕੇ 16 ਤਰੀਕ ਮਿੱਥੀ ਗਈ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਦਿਨ ਵਿਰੋਧੀ ਧਿਰ ਤੇ ਵਕੀਲਾਂ ਵਲੋਂ ਕੌਮੀ ਰਾਜਧਾਨੀ 'ਚ ਨਵਾਜ਼ ਸ਼ਰੀਫ਼ ਤੇ ਬਰਖਾਸਤ ਜੱਜਾਂ ਦੇ ਹੱਕ 'ਚ ਇੱਕ ਰੈਲੀ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਦੂਜੇ

ਪਾਸੇ ਇਹ ਕਿਆਸ- ਅਰਾਈਆਂ ਵੀ ਲਗਾਈਆਂ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਹਨ ਕਿ ਇਸ ਧਮਕੀ ਪਿੱਛੇ ਜਨਰਲ ਕਿਆਨੀ ਦਾ ਆਪਣਾ ਨਿੱਜੀ ਹਿੱਤ ਵੀ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਮੀਡੀਆ 'ਚ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਖ਼ਬਰਾਂ ਵੀ ਆ ਰਹੀਆਂ ਹਨ ਕਿ ਹੁਣੇ-ਹੁਣੇ ਹੋਏ ਲਾਹੌਰ ਕਾਂਡ 'ਚ ਫੌਜ ਦੇ ਕੁਝ ਤੱਤਾਂ ਦੀ ਵੀ ਸ਼ਮੂਲੀਅਤ ਹੈ। ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਏਜੰਸੀਆਂ ਨੇ ਲਾਹੌਰ ਹਮਲਿਆਂ ਦੇ ਦੋਸ਼ੀ ਦੀ ਪਹਿਚਾਣ ਕਰਨ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕਰਦਿਆਂ ਇਸ ਹਮਲੇ ਲਈ ਅਣਜਾਣ ਦਹਿਸ਼ਤਗਰਦ ਮੁਹੰਮਦ ਅਕੀਲ ਨੂੰ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਠਹਿਰਾਇਆ ਹੈ।

ਜੀਓ ਚੈਨਲ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਨਾਲ ਦਿੱਤੀ ਖ਼ਬਰ ਮੁਤਾਬਕ ਹਮਲੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅਕੀਲ ਭੱਜਣ 'ਚ ਕਾਮਯਾਬ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ ਤੇ ਉਸ ਦੀ ਭਾਲ ਲਈ ਕਈ ਥਾਈਂ ਛਾਪਾਮਾਰੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਚੈਨਲ ਨੇ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਭਾਵੇਂ ਅਕੀਲ ਭੱਜਣ 'ਚ ਕਾਮਯਾਬ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ ਪਰ ਉਸ ਦੇ ਸਾਥੀ ਤਲਤ ਨੂੰ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਕਾਬੂ ਕਰ ਲਿਆ ਹੈ।

ਜੀਓ ਚੈਨਲ ਵਲੋਂ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਤਲਤ ਤੇ ਅਕੀਲ ਲਿਬਰਟੀ ਚੈੱਕ ਕੋਲ ਇਕ ਫਲੈਟ 'ਚ ਇਕੱਠੇ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ, ਜੋ ਹਮਲੇ ਨੂੰ ਅੱਜਾਮ ਦੇਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੀ ਉਥੋਂ ਗਏ ਸਨ।

ਰੇਡੀਓ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਰੌਣਕ ਮੇਲਾ ਦੁਨੀਆ ਭਰ ਵਿਚ ਇੰਟਰਨੈਟ 'ਤੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਵੇਲੇ ਸੁਣਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

www.Raunakmela.com

Enjoy Live Radio Show
Every Sun: 9am-9.30am
(Central Time)
on 1590AM

or on Internet.

Since 1983

ਮੇਜ਼ਬਾਨ: ਪੰਮੀ ਗਿਲ

Loose Weight Feel Great!

Fast Weight Loss

*Natural *Guaranteed

*Doctor Recommended

ਕੁਦਰਤੀ ਹਰਬਲ Products ਨਾਲ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣਾ ਭਾਰ ਘਟਾ ਸਕਦੇ ਹੋ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ Side Benefits ਨਾਲ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੀਆਂ ਬਿਮਾਰੀਆਂ ਘਟਾ ਜਾਂ ਖਤਮ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹੋ। ਹੋਰ ਜਾਣਕਾਰੀ ਲਈ ਕਾਲ ਕਰੋ

IQBAL KAUR

Ph: 708-444-0554

CUSTOM CARPENTRY

ਪਿਛਲੇ ਤੀਹ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਤੁਹਾਡੀ ਸੇਵਾ ਵਿਚ

ਸ਼ਿਕਾਗੋਲੈਂਡ ਵਿਚ ਨਵੇਂ ਘਰ, ਰੂਮ ਅਡੀਸ਼ਨ, ਨਵੀਂ ਕਿਚਨ, ਨਵੇਂ ਵਾਸ਼ਰੂਮ, ਸਾਈਡਿੰਗ ਤੇ ਰੀਕਰੀਏਸ਼ਨ ਰੂਮ, ਨਵੀਂ ਡੈਕੋਰੇਸ਼ਨ ਵਗੈਰਾ ਦਾ ਕੰਮ ਤਸੱਲੀਬਖ਼ਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਅਸੀਂ ਇੰਸੋਰੈਂਸ ਕਲੇਮ ਵੀ ਕਰਦੇ ਹਾਂ

GIAN SINGH SEEHRA Ph: 630-841-6537

ਜਿਥੇ ਪਾਸ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦਾ

—ਗੁਰਬਚਨ

ਕੀ ਪਾਸ ਦੀ ਕਵਿਤਾ ਪੰਜਾਬ ਦੀਆਂ ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਜੜ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਟੁੱਟੀ ਹੋਈ ਹੈ ਤੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ ਨਾਲ ਇਹਦਾ ਨਾਤਾ ਨਹੀਂ ਹੈ? ਜਿਹੜੇ ਏਦਾਂ ਸੋਚਦੇ ਹਨ, ਸਭਿਆਚਾਰ ਜਾਂ ਇਤਿਹਾਸ ਬਾਰੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਉਹੀ ਸਮਝ ਹੈ ਜਿਸ 'ਚੋਂ ਪਾਸ ਦੇ ਕਤਲ ਦਾ ਇਰਾਦਾ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ। ਇਹ ਕਿੱਦਾਂ ਦੀ ਸਮਝ ਹੈ ਜੋ ਆਪਣੀ ਭੋਇ ਦੇ ਜ਼ਹੀਨ ਕਵੀ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਨ ਦੀ ਸੋਚਦੀ ਹੈ?

ਪਾਸ ਨੂੰ ਉਸ ਦੌਰ ਦੇ ਪ੍ਰਸੰਗਾਂ ਰਾਹੀਂ ਸਮਝਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਸਿਆਸਤ ਮਨੋਵੇਗਾਂ ਦੇ ਅਧੀਨ ਸੀ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਬੰਦਾ ਦੋਪਾਸੀ ਆਤੰਕ ਦੀ ਮਾਰ ਸਹਿਣ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਸਥਿਤੀ ਦੀ ਪਛਾਣ ਉਦੋਂ ਅਤੇ ਅੱਜ ਦੀ ਮਿਲਵੀਂ ਵਿੱਥਸੂਝ ਤੋਂ ਨਹੀਂ ਹੋ ਰਹੀ। ਗੱਲ ਅੱਜ ਦੀ ਤਰੀਕ 'ਚ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ ਪਰ ਚਿੰਤਨ ਬੀਤ ਚੁੱਕੇ ਪ੍ਰਸੰਗ 'ਚ ਖੜੋਤਾ ਹੈ। ਇਹਦੇ ਨਾਲ ਸਿਰਫ਼ ਇਕ ਦੂਜੇ ਵਿਰੁੱਧ ਕੁਤਿਤਨ ਅਦਾ ਕਰਨ ਦਾ ਮੌਕਾ ਮਿਲ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਰਾਜਿੰਦਰ ਰਾਹੀ ਦੀ ਕਿਤਾਬ 'ਜਿਥੇ ਪਾਸ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ' ਦੇ ਆਰੰਭ 'ਚ ਲੇਖਕ ਉਸ ਸਪੇਸ ਨੂੰ ਲੱਭਦਾ ਹੈ ਜਿਹੜੀ ਪਾਸ ਨੇ ਆਪਣੀ ਕਵਿਤਾ ਰਾਹੀਂ ਸਿਰਜੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਫ਼ਿਆਂ ਵਿਚ ਉਹ ਉਸ ਭੋਇ ਦੀ ਪਛਾਣ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਪਾਸ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ/ਕਵਿਤਾ ਦੀ ਰਣਭੂਮੀ ਬਣੀ। ਫਿਰ ਅਚਾਨਕ ਕਿਤਾਬ ਦੇ ਬਿਰਤਾਂਤ ਨਾਲ ਹਿੱਸਾ ਵਾਪਰਦੀ ਹੈ। ਕਵਿਤਾ ਨਾਲ ਹਿੱਸਾ ਵਾਪਰਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਹਿੱਸਾ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਾਪਰਦੀ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਪਿਛਲੇ ਦੌਰ ਵਿਚ ਇਹ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਪਿੰਡੇ ਨਾਲ ਵਾਪਰੀ ਸੀ। ਹਿੱਸਾ ਪਾਸ ਦੇ ਬਿੰਬ ਨਾਲ ਕਿਤੇ ਵੱਧ ਵਾਪਰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਤਿਧੁਨੀਆਂ ਦਾ ਹਨਨ ਕਰਦੀ ਹੈ ਜੋ ਉਹਦੀ ਕਵਿਤਾ ਰਾਹੀਂ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੀਆਂ ਰਹੀਆਂ। ਸਥਿਤੀ ਦੇ ਇਸ ਪਲਟਾਓ ਦਾ ਆਧਾਰ ਪਾਸ ਦੇ ਮੌਖਿਕ ਬਿਆਨ ਹਨ ਜੋ ਉਹਨੇ ਇਕ ਮਿੱਤਰ ਨੂੰ ਉਪ੍ਰੇਸ਼ਨ ਬਲੂ ਸਟਾਰ ਬਾਦ ਦਿੱਤੇ। ਸੂਤਰਧਾਰ ਰਾਜਿੰਦਰ ਰਾਹੀ ਝਟਕੇ ਨਾਲ ਬਿਰਤਾਂਤ ਵਿਚ ਪੈਦਾ ਹੋਏ ਮੋੜ ਅੱਗੇ ਹਥਿਆਰ ਸੁੱਟ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਹੁਣ ਤੱਕ ਬਿਰਤਾਂਤ 'ਚ ਗੋਬਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰ ਚੁੱਕਾ ਹੈ। ਪਾਸ ਦੇ ਕਤਲ ਦੇ ਕਾਰਨਾਂ ਦੀ ਪਛਾਣ ਹੋਣ ਲੱਗਦੀ ਹੈ। ਗੋਬਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਮੰਨਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪਾਸ ਦਾ ਕਤਲ ਗਲਤ ਕਦਮ ਸੀ। ਉਹ ਕਵੀਆਂ/ਬੁੱਧੀਜੀਵੀਆਂ ਦੀ ਵਿਚਾਰ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਨ ਦੀ ਖੁੱਲ੍ਹ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਇਹ ਵੀ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਖਾੜਕੂ ਲਹਿਰ 'ਚ ਵਿੰਗ-ਟੇਫ ਪੈਦਾ ਹੋ ਚੁੱਕੀ ਸੀ। ਫਿਰ ਵੀ ਉਹ ਪਾਸ ਵਿਰੁੱਧ ਕਟਾਰੀ ਤਰਜ਼ ਦੀਆਂ ਦਲੀਲਾਂ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਤੇ ਪਾਸ ਦਾ ਬਿੰਬ ਲਹੂ-ਲਹਾਣ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਤਦ ਪਤਾ ਚਲਦਾ ਕਿ ਸਥਿਤੀ ਦਾ ਅਜਿਹਾ ਪਲਟਾਓ ਰਾਜਿੰਦਰ ਰਾਹੀ ਦੀ ਪਾਠਗਤ ਨੀਤੀ (Textual Strategy) ਹੈ।

ਗੱਲ ਉਦੋਂ ਦੀ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ ਜਦ ਪੰਜਾਬੀ ਬੰਦਾ ਦੋਪਾਸੀ ਆਤੰਕ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਸੀ। ਏਦਾਂ ਦੇ ਹਿੱਸਕ ਧੁੰਧੁਕਾਰੇ ਬਾਰੇ ਜਦ ਪਾਸ ਆਪਣਾ ਆਕ੍ਰੋਸ਼ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹਨੂੰ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਵਾਲੀਆਂ ਧਿਰਾਂ ਦੇ ਖਿਲਾਫ਼ ਲਿਖਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਗੋਬਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਉਹਦੇ ਪੈਂਤੜੇ ਨੂੰ ਸਟੇਟ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿਚ ਭੁਗਤਦਾ ਦੱਸਦਾ ਹੈ। ਇਹਦੇ ਉਲਟ ਦੇਖੋ ਪਾਸ ਐਂਟੀ '47 ਦੇ 26 ਅਕਤੂਬਰ 1986 ਵਾਲੇ ਅੰਕ 'ਚ ਉਦੋਂ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਦੇ ਪ੍ਰਸੰਗ 'ਚ ਕੀ ਲਿਖਦਾ ਹੈ: “ਅਪਰਾਧੀ ਹੈ ਭਾਰਤ ਦੀ ਸਾਬਕਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ (ਇੰਦਰਾ ਗਾਂਧੀ) ਦਾ ਵਿਗਤਿਆ ਹੋਇਆ ਸੋਚ ਪ੍ਰਬੰਧ ਜਿਸ ਨੇ ‘ਗਰੀਬੀ ਹਟਾਓ’, ‘ਸਮਾਜਵਾਦ ਲਿਆਓ’, ‘ਗਵਾਂਢੀ ਮੁਲਕ ਨੂੰ ਢਾਓ’ ਆਦਿ ਨਾਹਰਿਆਂ ਦਾ ਹੀਜ-ਪਿਆਜ ਖੁੱਲ੍ਹਦਾ ਤੇ ਅਸਰ ਮੁੱਕਦਾ ਦੇਖ ਕੇ ਚੋਣਾਂ ਜਿੱਤਣ ਲਈ ਨਵਾਂ ਢੰਗ ਇਹ ਅਪਨਾ ਲਿਆ:

ਵੇਟਰਾਂ ਦੇ ਸਾਰੇ ਧਰਮਾਂ ਨੂੰ ਮੁੜਸੁਰਜੀਤੀਵਾਦ ਪੜ੍ਹਾਓ
ਘੱਟ ਗਿਣਤੀ ਦੇ ਧਰਮਾਂ ਮੂਹਰੇ
ਹਿੰਦੂ ਧਰਮ ਨੂੰ ਬਾਘ ਦਿਖਾਓ
ਖਤਰਿਆਂ ਵਾਲਾ ਬਿਗਲ ਵਜਾਓ,
ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਘਮਸਾਣ ਮਚਾਓ,
ਦੱਬ ਕੇ ਪਾਲੇ ਬਲੀ ਦੇ ਬੱਕਰੇ,
ਲੋੜ ਪੈਣ ਤੇ ਫੜ ਝਟਕਾਓ
ਝਟਕਾ ਕਰ ਕੇ ਬਾਹਰਲੀਆਂ ਵੋਟਾਂ ਵਾਲੇ
ਧਰਮ 'ਚ ਪੈਨ ਬਣਾਓ”

ਜਾਹਿਰ ਹੈ ਪਾਸ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਤਸੱਦਦ ਦੇ ਖਿਲਾਫ਼ ਸੀ; ਤੇ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਨੂੰ

ਰਾਜਿੰਦਰ ਰਾਹੀ ਦੀ ਪੁਸਤਕ ‘ਜਿਥੇ ਪਾਸ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ’ ਅਤੇ ਇਸ ਪੁਸਤਕ ਬਾਰੇ ਇਕ ਇੰਟਰਵਿਊ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਪੰਜਾਬੀ ਬੌਧਿਕ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿਚ ਬੜੀ ਗਰਮ ਚਰਚਾ ਚਲਦੀ ਰਹੀ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਦੇ ਪੰਨਿਆਂ ਵਿਚ ਵੀ ਇਸ ਚਰਚਾ ਦਾ ਕੁਝ ਹਿੱਸਾ ਛਪ ਚੁੱਕਾ ਹੈ। ਪੰਜਾਬੀ ਜਗਤ ਦੇ ਇਕ ਬਹੁਤ ਹੀ ਜ਼ਹੀਨ ਚਿੰਤਕ ਗੁਰਬਚਨ ਨੇ ਇਸ ਚਰਚਾ ਅਤੇ ਪਾਸ ਦੇ ਚੇਤਨਾ ਜਗਤ ਬਾਰੇ ਇਕ ਬਹੁਤ ਹੀ ਭਾਵਪੂਰਨ ਲੇਖ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਜੋ ਪਾਠਕਾਂ ਦੀ ਨਜ਼ਰ ਹੈ। —ਸੰਪਾਦਕ

ਲੋਕਾਈ ਦਾ ਵਿਰੋਧੀ ਮੰਨਦਾ ਸੀ। ਉਹਦਾ ਸਟੇਟ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿਚ ਭੁਗਤਨ ਦਾ ਸਵਾਲ ਪੈਦਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਦਲੀਲ ਨੂੰ ਮਨੋਵੇਗੀ ਮੋੜ ਦੇਣ ਨਾਲ ਵੀ ਉਹਨੂੰ ਸਟੇਟ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿਚ ਖੜਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਉਹਨੂੰ ਕੇਂਦਰੀ ਸਿਆਸਤ ਦੇ ਤਸੱਦਦੀ ਚਿਹਰੇ ਦੀ ਪਛਾਣ ਸੀ। ਇਹ ਸਿਆਸਤ ਸੈਕੁਲਰ ਭਾਸ਼ਾ ਦੀ ਆੜ ਵਿਚ ਬਹੁ-ਗਿਣਤੀ ਦੀ ਧਰਮ-ਪ੍ਰਸਤੀ ਤੋਂ ਤਾਕਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਦੀ ਸੀ। ਪਾਸ ਨੂੰ ਹਿੱਸਕ ਧੁੰਧੁਕਾਰਾ ਫੈਲਣ ਵਾਲਿਆਂ 'ਤੇ ਗੁੱਸਾ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹਦੇ ਰਾਹੀਂ ਮਾਸੂਮ ਬੰਦਾ ਪਿੱਸ ਰਿਹਾ ਸੀ ਜੋ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਸਟੇਟ ਦੇ ਤਸੱਦਦ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਸੀ। ਇਸ ਸਥਿਤੀ ਨੇ ਪੰਜਾਬੀ ਬੰਦੇ ਨੂੰ ਤੰਤਰੀਣ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਪੰਜਾਬ ਆਪਣੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦੀ ਖਾਤਰ ਤਕੜਾ ਜੋਖਮ ਸਹੇੜ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਫਿਰ ਵੀ ਉਹ ਸਮੁੱਚੇ ਪਰਿਪੇਖ ਨੂੰ ਓਹਲੇ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਰ ਰਿਹਾ। ਉਹ ਸੱਚ ਦੀ ਬਾਹ ਪਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਐਂਟੀ 47 ਦੇ ਉਕਤ ਅੰਕ 'ਚ ਉਹ ਲਿਖਦਾ ਹੈ: “ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਅਪਰਾਧੀ ਹੈ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਹਾਕਮ ਜਮਾਤ ਤੇ ਉਸ ਦੀ ਰਖਵਾਲ ਕਾਂਗਰਸ। ਅਪਰਾਧੀ ਹੈ ਕਾਂਗਰਸ ਦਾ ਲਗਭਗ ਮੋਹਨਦਾਸ ਗਾਂਧੀ ਜਿਸ ਨੇ ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਸਾਮਰਾਜ ਵਿਰੁੱਧ ਲੋਕ ਰੋਹ ਨੂੰ ‘ਰਘੂਪਤ ਰਾਘਵ ਰਾਜਾ ਰਾਮ ਪਤਿ ਤ ਪਾਵਨ ਸੀਤ ਰਾਮ’ ਵਿਚ ਬਦਲ ਦੇਣ ਦੀਆਂ ਕਰਤੂਤਾਂ ਕੀਤੀਆਂ।” ਅਜਿਹਾ ਲਿਖਦਿਆਂ ਪਾਸ ਨੇ ਸਟੇਟ ਦੇ ਅੰਤ੍ਰੀਵੀ ਖਾਸੇ ਦੀ ਨਿਸ਼ਾਨਦੇਹੀ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਕੀ ਇਹ ਸਟੇਟ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿਚ ਭੁਗਤਣਾ ਸੀ?

ਪਾਸ ਆਪਣੀ ਜ਼ਮੀਰ ਦਾ ਬੋਲਾਰਾ ਸੀ। ਇਹ ਜ਼ਮੀਰ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਤੁਅੱਸਬ ਵਿਰੁੱਧ ਸੀ। ਇਹ ਜ਼ਮੀਰ ਸਿਆਸੀ ਚੇਤਨਾ ਵਾਲੀ ਸੀ ਜੋ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਸਮੇਂ ਦੀ ਗਤੀ ਅਨੁਕੂਲ ਚਲਦਾ ਦੇਖਣਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਸੀ। ਉਹ ਚੀਜ਼ਾਂ ਦਾ ਸਿੱਧਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਕਵੀ ਸੀ। ਉਹ ਹਰ ਮੋੜ 'ਤੇ ਸੁਆਲ ਪੁੱਛਣ ਵਾਲਾ ਮਨੁੱਖ ਸੀ। ਉਹ ਆਪਣੀ ਸੋਚ 'ਤੇ ਵੀ ਸੰਦੇਹ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਚਿੰਤਕ ਸੀ। ਉਹਨੂੰ ਪ੍ਰਸੰਸਕਾਂ ਦੀ ਨਿਯਤ 'ਤੇ ਸ਼ੱਕ ਹੁੰਦਾ। ਉਹ ਜਾਣਦਾ ਸੀ ਕਿ ਕੁਝ ਸਵਾਰਥੀ ਉਹਦੇ ਨਾਂ ਨੂੰ ਵਰਤ ਰਹੇ ਹਨ। ਬੇਸ਼ੱਕ ਉਹਨੂੰ ਦੋਸਤੀਆਂ ਪਿਆਰੀਆਂ ਸਨ। ਉਹ ਭਾਵੁਕ ਹੋ ਜਾਂਦਾ, ਪਰ ਉਹਨੇ ਵਿਵੇਕ ਦਾ ਪੱਲਾ ਨਾ ਛੱਡਿਆ। ਉਹ ਗਿਆਨ ਦੇ ਪਥ ਦਾ ਪਾਥੀ ਸੀ। ਇਹਦਾ ਪਤਾ ਉਹਦੀ ਡਾਇਰੀ ਅਤੇ ਚਿੰਨੀਆਂ ਤੋਂ ਲੱਗਦਾ ਹੈ। ‘ਹੋਣ’ ਦੇ ਅਮਲ ‘ਚੋਂ ਜੋ ਉਹਨੇ ਸਪੇਸ ਸਿਰਜੀ ਉਹ ਉਦੋਂ ਦੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜਿਵੇਂ ਰਾਹੀ ਦੀ ਕਿਤਾਬ ਵਿਚ ਗੋਬਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਬਾਦ ਵਿਚ ਰਾਹੀ ਦੀ ਕਰਮਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨਾਲ ਗੱਲਬਾਤ ਰਾਹੀਂ ਪ੍ਰਗਟ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਮੌਖਿਕ ਤੇ ਸੁਣੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਕਹਿਣਾ ਕਿ ਉਹਨੂੰ ਸਿੱਖ ਪੀੜ ਦੀ ਸਮਝ ਨਹੀਂ ਸੀ ਮਨੋਵੇਗੀ ਤਰਜ਼ ਦਾ ‘ਪ੍ਰਤੱਖਣ’ ਹੈ। ਉਹ ਧਰਮ ਦੇ ਨਾਂ 'ਤੇ ਉੱਸਰੀ ਸਿਆਸਤ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਸੀ। ਇਹ ਵੀ ਅੱਖੋਂ ਓਹਲੇ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਦੋਪਾਸੀ ਆਤੰਕ ਨੇ ਸਥਿਤੀ ਕਿਸੇ ਧਿਰ ਲਈ ਵੀ ਸਾਂਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਰਹਿਣ ਦਿੱਤੀ, ਨਾ ਵਰਤੀ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਭਾਸ਼ਾ ਪਿਰਬਾਜੀ ਜਾਂ ਇੰਤਹਾਈ ਲੱਖਣ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਸੀ। ਜਿਹੜਾ ਕਵੀ ਉਸ ਦੇਸ਼ ਤੋਂ ਆਪਣਾ ਨਾਂ ਕਟਵਾਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹੈ ਜਿਹਦੀ ਨੇਤਾ ਦੀ ਮੌਤ 'ਤੇ ਦੇਸ਼ ਸੋਗ ਮਨਾਂਦਾ ਹੈ — ਉਹਦੇ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਜ਼ਮੀਰ ਪ੍ਰਸਤ ਕੌਣ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ? ਸੱਚ/ਸੁੱਚ ਅਤੇ ਵਿਵੇਕ ਦੀ ਬੁਨਿਆਦ 'ਤੇ ਖੜਨ ਵਾਲਾ ਹੀ ਏਨਾ ਨਿਡਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਪਾਸ ਮਸਲੇ ਦੀ ਜੜ੍ਹ ਨੂੰ ਉਦੋਂ ਫੜਦਾ ਹੈ, ਜਦ ਉਹ ਐਂਟੀ 47 (ਅਕਤੂਬਰ 1986) 'ਚ ਮਹਾਤਮਾ ਗਾਂਧੀ ਨੂੰ ਹਿੰਦੂ ਧਰਮ ਨੂੰ ਪ੍ਰੋਤਸਾਹਨ ਕਰਨ ਅਤੇ ਇੰਦਰਾ ਗਾਂਧੀ ਨੂੰ ਹਿੰਦੂਆਂ ਦੇ ਵੋਟ ਬਟੋਰਨ ਵਾਲੀ ਸਿਆਸਤ ਦਾ ਨਿਰਮਾਤਾ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਇਹਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਕੇਂਦਰ ਦੀਆਂ ਨੀਤੀਆਂ ਦੇ ਜੁਆਬ 'ਚ ਜੋ ਖਾੜਕੂਵਾਦ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ ਉਹਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿਚ ਭੁਗਤਨ ਵਾਲਾ ਨਹੀਂ ਮੰਨਦਾ। ਉਹਨੇ ਇਹਦੀ ਸਖਤ ਲਹਿਜ਼ੇ 'ਚ ਨਿਖੇਧੀ ਕੀਤੀ। ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਬਹੁਤੇ ਖੱਬੇਪੱਖੀ ਆਰੀਆ ਸਮਾਜ ਲੋਥੀ

ਅਤੇ ਕੇਂਦਰੀ ਸਿਆਸਤ ਰਾਹੀਂ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਸਥਾਨਿਕਤਾ ਨੂੰ ਕਮਜ਼ੋਰ ਕਰਨ ਦੀ ਸਾਜਿਸ਼ ਬਾਰੇ ਅੱਖਾਂ ਮੀਟਦੇ ਰਹੇ, ਸਿਰਫ਼ ਇਸ ਕਰਕੇ ਕਿ ਏਦਾਂ ਉਹ ਸਿੱਖ-ਤਰਕ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰੀ ਦਿੱਸਣਗੇ। ਇਹਦੇ ਉਲਟ ਪਾਸ ਅਕਤੂਬਰ 1986 'ਚ ਲਿਖਦਾ ਹੈ: “ਅਪ੍ਰਾਧੀ ਹਨ, ਆਰ.ਐਸ.ਐਸ, ਸ਼ਿਵ ਸੈਨਾ, ਸ਼ਿਵ ਸ਼ਕਤੀ ਦਲ, ਆਰੀਆ ਵੀਰ ਦਲ, ਧਾਰਮਕ ਰਖਸ਼ਾ ਸੰਮਤੀ, ਬਜਰੰਗ ਬ੍ਰਹਮਡ ਆਦਿ ਜਨੂੰਨੀ ਹਿੰਦੂ ਸੰਗਠਨਾਂ ਦੇ ਸੰਚਾਲਕ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਅਖੰਡ ਭਾਰਤ ਦੇ ਨਾਂ ਹੇਠ ‘ਹਿੰਦੂ ਸਾਮਰਾਜ’ ਉਸਾਰਨ ਦੀ ਕਰੂਖੀ ਬਿਰਤੀ ਨੂੰ ਪੱਠੇ ਪਾਉਣ ਤੇ ਫਿਰਕੂ ਹਨੇਰੀ ਝੁਲਾਉਣ ਵਿਚ ਸਿੱਧੀ ਸਿੱਧੀ ਕਾਂਗਰਸ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਕੀਤੀ।”

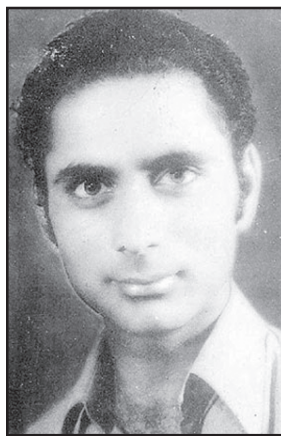
ਪਾਸ ਅਜਿਹਾ ਇਸ ਕਰਕੇ ਲਿਖ ਸਕਿਆ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਸੁਤੰਤਰ ਹੋ ਕੇ ਸੋਚਦਾ ਸੀ। ਉਹਨੂੰ ਕਾਂਗਰਸ-ਪ੍ਰਸਤ ਅਤੇ ਸੋਵੀਅਤ ਯੂਨੀਅਨ ਤੋਂ ਫਾਇਦੇ ਬਟੋਰਨ ਵਾਲੇ ਕਮਿਊਨਿਸਟਾਂ ਦੀ ਕਤਾਰ 'ਚ ਖੜਾ ਕਰਨਾ ਬੱਜਰ ਅਨਿਆਂ ਹੈ। ਉਹ ਹੋਰ ਨਕਸਲੀਆਂ ਵਾਂਗ ਕੈਰੀਅਰਵਾਦੀ ਨਹੀਂ ਬਣਿਆ। ਉਹਨੂੰ ਨਾ ਆਪਣੇ ਬਿੰਬ ਨੂੰ ਵੱਡਾ ਕਰਨ ਦਾ ਲੋਭ ਸੀ ਅਤੇ ਨਾ ਕਿਤੇ ਸਨਮਾਨਿਤ ਹੋਣ ਦਾ। ਖਾੜਕੂ ਲਹਿਰ ਸੂਰੂ ਹੋਣ ਵੇਲੇ ਉਹ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਪ੍ਰਸੰਗਹੀਣ ਸਮਝਦਾ ਸੀ। ਉਹ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾ ਸੀ ਕਿ ਪੰਜਾਬ 'ਚ ਇਹ ਵਾਪਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਉਹਨੂੰ ਆਪਣੀ ਸਿਰਜੀ ਸਪੇਸ ਪਲੀਤ ਹੁੰਦੀ ਦਿਖਾਈ ਦੇ ਰਹੀ ਸੀ।

ਉਸ ਦੌਰ ਵਿਚ ਸਥਿਤੀ ਸਿਆਸੀ ਟ੍ਰੈਕ ਤੋਂ ਉਖੜ ਕੇ ਮਨੋ-ਦੂਸ਼ਤ ਦਵੰਦ (Dialectic of Neurosis) ਵਿਚ ਤਬਦੀਲ ਹੋ ਚੁੱਕੀ ਸੀ, ਜਿਹਦੇ ਲਈ ਸਿੱਧੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਕੇਂਦਰੀ ਸਿਆਸਤ ਸੀ। ਅਜਿਹੇ ਦਵੰਦ 'ਚ ਹਰ ਸਕ੍ਰੀਹ ਧਿਰ ਇੰਤਹਾਈ ਭਾਸ਼ਾ ਅਤੇ ਇੰਤਹਾਈ ਵਿਹਾਰ ਦੀ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤ 'ਚ ਸੀ। ਆਮ ਬੰਦਾ ਜੋ ਚੁੱਪ ਸੀ ਤਾਂ ਇਹ ਚੁੱਪ ਵੀ ਇੰਤਹਾਈ ਪੱਧਰ ਦੀ ਸੀ। ਜੋ ਇਕ ਦੂਜੇ ਦੀ ਨਿਯਤ ਬਾਰੇ ਸ਼ੱਕ ਸੀ ਤਾਂ ਇਹ ਸ਼ੱਕ ਵੀ ਗੈਰ-ਮਾਮੂਲੀ ਪੱਧਰ ਦਾ ਸੀ। ਸਥਾਨਕ ਪੱਧਰ ਦਾ ਸੰਕਟ ਮਿੱਥਕ/ਅਧਿਆਤਮਕ ਚਰਮ ਸੀਮਾ ਤੱਕ ਪੁੱਜ ਚੁੱਕਾ ਸੀ।

ਮਨੋ-ਦੂਸ਼ਤ ਦਵੰਦ ਕੀ ਹੈ? ਇਹ ਜ਼ਹਿਰੀਲਾ ਦਵੰਦ ਹੈ ਜਿਸ ਦੀ ਲਪੇਟ ਵਿਚ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਵਿਵੇਕਹੀਣ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਜ਼ਖ਼ਮੀ ਉਹ ਭੋਇ ਅਤੇ ਇਹਦੀ ਲੋਕਾਈ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਇਹ ਦਵੰਦ ਵਾਪਰ ਰਿਹਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਪ੍ਰਸੰਗ 'ਚ ਅਮਰੀਕੀ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਨੋਰਮਨ ਬਰਾਊਨ ਦੀ ਕਿਤਾਬ ‘Life Against Death’ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦੇਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਉਹ ਲਿਖਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਤਿਹਾਸ ਦਾ ਨਿਰਮਾਣ ਕਰਨ ਵਾਲੀਆਂ ਇਕਾਈਆਂ ਸਿਰਫ਼ ਭੌਤਿਕ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀਆਂ। ਬਹੁਤ ਕੁਝ ਜੋ ਪਦਾਰਥਿਕ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਵਾਪਰਦਾ ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਉਹਦੀ ਤੈਹ 'ਚ ਦੂਸ਼ਤ ਮਾਨਸਿਕਤਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਅਕਸਰ ਇਤਿਹਾਸ ਦੀ ਤੋਰ ਨੂੰ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਬਰਾਊਨ ਇਸ ਨੂੰ Dialectic of Neurosis ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਸੋਵੀਅਤ ਰੂਸ 'ਚ ਸਟਾਲਨੀ Neurosis ਨੇ ਹੀ ਸੈਂਕੜੇ ਨਿਧੜਕ ਬੁੱਧੀਜੀਵੀਆਂ ਦਾ ਸਫ਼ਾਇਆ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਮਾਰਕਸਵਾਦ ਦੇ ਨਾਂ 'ਤੇ ਸਟੇਟਵਾਦ ਪੈਦਾ ਹੋ ਗਿਆ।

ਜਦ ‘ਬੰਦੂਕ ਦਾ ਪ੍ਰਵਚਨ’ ਸੰਵਾਦੀ ਸੋਚ ਦੀ ਜਗ੍ਹਾ ‘ਤੇ ਛਾਅ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਨੁਕਸਾਨ ਉਸ ਭੂਖੰਡ ਦਾ ਹੁੰਦਾ ਜਿੱਥੇ ਇਹ ਵਾਪਰ ਰਿਹਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਬੰਦੂਕ ਜਦ ਪ੍ਰਵਚਨ ਅਦਾ ਕਰਨ ਲੱਗਦੀ ਹੈ ਤਦ ਇਹਨੂੰ ਵਰਤਣ ਵਾਲੀ ਊਰਜਾ ਦਾ ਨਾਤਾ ਚਿੰਤਨ ਨਹੀਂ ਮਨੋਵੇਗਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਬਿਨਾਂ ਮਨੋਵੇਗ ਦੇ ਬੰਦੂਕ ਪ੍ਰਵਚਨ ਅਦਾ ਕਰ ਨਹੀਂ ਸਕਦੀ। ਲਾਭ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹੁੰਦਾ ਜੋ ਇਸ ਭੂਖੰਡ ਦੀ ਆਤਮਾ ਨੂੰ

ਕਬਜ਼ੇ 'ਚ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਆਤੰਕ ਸਰਵ-ਮਾਨਵ ਨੂੰ ਲੂਸਦਾ ਹੈ; ਇਹਦੇ ਹੋਣ ਦਾ ਤਰਕ ਇਸ ਕਰਕੇ ਹੀ ਤਿੜਕ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜਿਸ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਨੇ ਇਹਨੂੰ ਜਨਮ ਦਿੱਤਾ ਉਹਦਾ ਘਾਣ ਆਤੰਕ ਰਾਹੀਂ ਪੈਦਾ ਹੋਣ ਵਾਲੀ ਹਿੰਸਾ ਕਰ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਆਤੰਕ ਕੋਲ ਇੱਕੋ ਦਲੀਲ ਹੈ ਜਿਸਨੂੰ ਯੋਂ ਪੌਲ ਸਾਰਤਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸ਼ਬਦਾਂ 'ਚ ਬਿਆਨ ਕਰਦਾ ਹੈ: ‘Terrorism is a terrible weapon, but the oppressed have no other.’ ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਸਾਰਤਰ ਨੇ ਉਦੋਂ ਵਰਤੇ ਜਦ ਮੁਨਿਖ ਉਲੰਪਿਕ ਖੇਡਾਂ 'ਚ ਅੱਠ ਯਹੂਦੀ ਖਿਡਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਫਲਸਤੀਨੀਆਂ ਨੇ ਫੁੰਡ ਦਿੱਤਾ। ਸਾਰਤਰ ਇਹ ਸੰਦੇਹੀ ਕਥਨ ਸਿਰਫ਼ ਦਲੀਲ ਵਜੋਂ ਵਰਤਦਾ ਹੈ, ਆਤੰਕ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਵਰਤਦਾ। ਉਹਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਸਥਿਤੀਆਂ ਦੀ ਨਿਸ਼ਾਨਦੇਹੀ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਜੋ ਆਤੰਕ ਨੂੰ

ਪਾਸ

ਜਨਮ ਦਿੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਪਾਸ ਨੇ ਬੰਦੂਕ ਦਾ ਛੁੱਟਪੁਟ ਪ੍ਰਵਚਨ ਨਕਸਲੀ ਦੌਰ ਵੇਲੇ ਦੇਖ ਲਿਆ ਸੀ, ਅਤੇ ਉਹ ਇਹਦੇ ਮਾਰੂ ਅਸਰਾਂ ਤੋਂ ਵੀ ਜਾਣੂ ਸੀ। ਖਾੜਕੂ ਦੌਰ ਦੇ ਆਰੰਭ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਜੋ ਇੰਦਰਾ ਗਾਂਧੀ ਦਾ ਰਵੱਈਆ ਵੋਟਾਂ ਦੀ ਸਿਆਸਤ ਤੋਂ ਦੂਰ ਅਤੇ ਜ਼ਿਹਨੀ ਕੈਂਡ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਹੁੰਦਾ (ਜਿਸ ਦੀ ਹੇਠਲੀ ਪਰਤ 'ਚ ਬ੍ਰਾਹਮਣੀ ਸੁਪਰ-ਮਾਨਸਿਕਤਾ ਅਤੇ ਬਹੁ-ਗਿਣਤੀ ਵਾਲਾ ਸਿਆਸੀ ਅਵਚੇਤਨ ਸੀ), ਜੋ ਪੰਜਾਬ 'ਚ ਵਾਸਾ ਕਰਦੀ ਆਰੀਆ ਸਮਾਜ ਲੋਥੀ ਦਿਨ ਰਾਤ ਉਹਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਦੀਆਂ ਮੰਗਾਂ ਬਾਰੇ ਖੋਲ੍ਹਦਾ ਨਾ ਕਰੀ ਰੱਖਦੀ, ਜੋ ਕੁਲੀਨ ਮਾਨਸਿਕਤਾ ਦਾ ਸਿਆਸੀ ਅਵਚੇਤਨ ਸਟੇਟਵਾਦ ਰਾਹੀਂ ਆਵੇਸ਼ਤ ਨਾ ਹੋਇਆ ਹੁੰਦਾ, ਤਾਂ ਸਮਝੋਤਾ ਸਤੰਬਰ 1982 'ਚ ਹੀ ਹੋ ਚੁੱਕਾ ਹੁੰਦਾ ਜਦ ਹਰਕਿਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਸੂਰਜੀਤ ਇਸ ਵਿਚ ਅਹਮ ਰੋਲ ਅਦਾ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਜਾਹਿਰ ਹੈ, ਇਤਿਹਾਸ ਦੀ ਤੋਰ ਨੂੰ ਸਿਆਸਤ ਨਾਲੋਂ ਵੱਧ ਦੂਸ਼ਤ ਮਾਨਸਿਕਤਾ ਨੇ ਟ੍ਰੈਪ 'ਚ ਲੈ ਰੱਖਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਸਥਿਤੀ ਨੇ ਅਕਾਲੀਆਂ ਨੂੰ ਹਤਾਸ਼ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਅਤੇ ਡਾਇਲਾਗ ਦੀ ਸਿਆਸਤ ਉਨ੍ਹਾਂ ਹੱਥੋਂ ਖਿਸਕ ਚੁੱਕੀ ਸੀ। ਹੌਲੇ ਹੌਲੇ ਗੱਲਾਂ ਰਾਹੀਂ ਸਿਆਸਤ ਚਲਾਣ ਵਾਲੇ ਅਪ੍ਰਸੰਗਿਕ ਹੁੰਦੇ ਜਾ ਰਹੇ ਸਨ ਅਤੇ ਬੰਦੂਕ ਰਾਹੀਂ ਪ੍ਰਵਚਨ ਅਦਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਅਗਰਭੂਮੀ 'ਚ ਆ ਰਹੇ ਸਨ। ਜਾਂ ਸੁਚੇਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਗੱਲਾਂ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਸਿਆਸਤ ਨੂੰ ਅਪ੍ਰਸੰਗਿਕ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਸਥਾਨਕ ਤਰਜ਼ ਦੀਆਂ ਮੰਗਾਂ ਬਾਰੇ ਵੀ ਜਦ ਕੇਂਦਰੀ ਸਿਆਸਤ ਅੜਦੀ ਗਈ, ਅਤੇ ਭਜਨ ਲਾਲ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਏਸੀਅਨ ਖੇਡਾਂ ਦੌਰਾਨ ਜੋ ਕਾਰੇ ਕੀਤੇ, ਤਦ ਸਥਿਤੀ ਝਟਕੇ ਨਾਲ ਪੈਰਾਡਾਈਮ ਸ਼ਿਫਟ ਮਾਰਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਦੋ ਅਧਿਆਤਮਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਭੇਡ ਦਾ ਰੂਪ ਧਾਰਨ ਕਰ ਲੈਂਦੀ ਹੈ।

ਜਦ ਕੋਈ ਦੌਰ ਮਨੋਵੇਗਾਂ ਦੀ ਭੇਡ ਰਾਹੀਂ ਪਰਿਭਾਸ਼ਤ ਹੁੰਦਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਪੂਰਾ ਸੱਚ ਕਿਸੇ ਧਿਰ ਕੋਲ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਅਤੇ ਹਰੇਕ ਧਿਰ ਆਪੋ ਆਪਣੇ ਤਰਕ ਨੂੰ ਅੰਤਿਮ ਸੱਚ ਮੰਨਦੀ ਹੈ। ਜੋ ਪਾਸ ਨੂੰ ਨਕਾਰਦੇ ਹਨ ਉਹ ਮਨੋਵੇਗੀ ਪੈਂਤੜੇ ਤੋਂ ਅਜਿਹਾ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਜੋ ਪਾਸ ਦੁਆਲੇ ਮਿੱਥਾਂ ਉਸਾਰਦੇ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪਥ ਵੀ ਸੰਦੇਹ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਆਪਣੇ ਨਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਮੋਸ਼ਨ ਲਈ ਪਾਸ ਦੇ ਨਾਂ ਨੂੰ ਵਰਤਣ ਵਾਲੇ ਵੀ ਬਹੁਤ ਪੈਦਾ ਹੋ ਚੁੱਕੇ ਹਨ। ਇਸ ਪਿਛੋਕੜ ਨੂੰ ਧਿਆਨ 'ਚ ਰੱਖੇ ਬਗ਼ੈਰ ਉਸ ਦੌਰ ਦੇ ਖੂਨੀ ਵਰਕਿਆ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਪਰ ਸੁਆਲ ਹੁਣ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਅੱਜ ਅਤੇ ਭਵਿੱਖ ਦਾ ਹੈ।

ਸਾਡੇ ਪਾਸ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਭਵਿੱਖ ਬਾਰੇ ਕੀ ‘ਵਿਯਨ’ ਹੈ? ਜਿਸ ਬੰਦੇ ਦੀਆਂ ਜੜ੍ਹਾਂ ਪੰਜਾਬੀ ਸਥਾਨਕਤਾ ਅਤੇ ਇਹਦੇ ਸ਼ਬਦ ਸੰਸਾਰ 'ਚ ਹਨ,

ਵਿਚਾਰ-ਚਰਚਾ

ਕੀ ਉਹ ਅੱਜ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸਕ ਪ੍ਰਸੰਗਾਂ ਤੋਂ ਟੁੱਟ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ? ਅਜਿਹੇ ਬੰਦੇ ਦੀ ਆਪਣੀ ਭੋਇ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਮਸਲਿਆਂ 'ਚ ਕੀ ਮੀਡੀਏਸ਼ਨ ਹੈ? 1849 'ਚ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਨੇ ਪੰਜਾਬ 'ਤੇ ਕਬਜ਼ਾ ਕੀਤਾ, 2049 ਤੱਕ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਵਾਰਿਸ ਕੌਣ ਹੋਵੇਗਾ? ਵਿਸਵੀਕਰਨ ਦਾ ਆਕ੍ਰਮਣ ਤਕੜੀ ਸਥਾਨਿਕਤਾ ਵਾਲੇ ਭੂਖੰਡਾਂ 'ਤੇ ਸਤਹੀ ਅਸਰ ਪਾਉਂਦਾ, ਪਰ ਪੰਜਾਬ ਤਾਂ ਇਸ ਆਕ੍ਰਮਣ ਦੀ ਮਾਰ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਭਾਸ਼ਕ/ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਹਥਿਆਰ ਸੁੱਟ ਚੁੱਕਾ ਹੈ। ਏਥੋਂ ਦੀ ਸਿਆਸਤ ਦਾ ਕੰਮ ਹੁਣ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨੀ ਸਰਮਾਏ ਰਾਹੀਂ ਪ੍ਰਬੰਧਵਾਦ ਤੱਕ ਸੀਮਤ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ‘ਵਿਕਾਸ’ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜੋ ਆਤਮਾ ਹੀ ਸਿੱਧਲ ਹੋ ਗਈ ਤਾਂ ਤਕੜਾ ਜੁੱਸਾ ਕੀ ਕਰੇਗਾ?

ਅੱਜ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਸਥਾਨਕਤਾ 'ਤੇ ਵਿਰਾਟ ਪੱਧਰ ਦੀਆਂ ਪਰ-ਹੋਂਦਾਂ ਛਾਅ ਰਹੀਆਂ ਹਨ, ਜਿਵੇਂ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਸ਼ਹਿਰ ਨਾਲ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਇਹ ਸ਼ਹਿਰ ਪੰਜਾਬ ਤੋਂ ਜਿਸ ਢੰਗ ਨਾਲ ਖੋਹਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਉਸ ਦੀ ਤਹਿ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਇਹ ਖੋਹਿਆ ਪੰਜਾਬੀ ਬੰਦੇ ਦੀ ਨਾਅਹਿਲੀ ਕਰਕੇ ਗਿਆ ਹੈ। ਅੱਜ ਦੇ ਦੌਰ ਵਿਚ ਜਿਸ ਭਾਸ਼ਕ ਜਾਤੀ ਕੋਲ ਆਪਣਾ ਮਹਾਨਗਰ ਨਹੀਂ ਉਹਦਾ ਆਧੁਨਿਕਤਾ ਨਾਲ ਨਾਤਾ ਕੁਸਾਵਾਂ ਹੋਵੇਗਾ। ਮਹਾਨਗਰ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦੀ ਵੱਖਰਤਾ ਦਾ ਸਬਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਏਥੇ ਮਨੁੱਖ ਬਹੁ-ਪਾਸਾਰੀ ਉਤਾਨਾਂ ਰਾਹੀਂ ਆਪਣੀ ਸੀਮਾ ਤੋਂ ਪਾਰ ਜਾਣ ਲਈ ਚਿੰਤਨ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਆਪਣੇ ‘ਅਰੰਭ’ ਨਾਲ ਜੁੜਦਾ ਹੋਇਆ ਵੀ ਇਸ ਅਰੰਭ ਤੋਂ ਟੁੱਟਦਾ ਹੈ। ‘ਅਰੰਭ’ ਨੂੰ ਸਮੇਂ ਦੀ ਪਟੜੀ 'ਤੇ ਲਿਆ ਖੜਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਘੁਰਣਾ ਮਾਨਸਿਕਤਾ ਤੋਂ ਸੁਰਖਰੂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਬਾਕੀ ਦੀ ਦੁਨੀਆਂ ਨਾਲ ‘ਰਿਲੇਟ’ ਹੋਣ ਦੀਆਂ ਜੁਗਤਾਂ ਇਜਾਦ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਬਿਨਾਂ ਬਹੁ-ਦਿਸ਼ਾਵੀ ਖਿੱਤੋਂ ਵਾਲੇ ਮਹਾਨਗਰ ਦੇ ਕੋਈ ਜਾਤੀ ਅੱਜ ਆਪਣੇ ਸਾਹਾਂ, ਉਦਗਾਰਾਂ, ਤਸੱਵਰਾਂ ਨੂੰ ਵਿਸਤਾਰ ਨਹੀਂ ਦੇ ਸਕਦੀ। ਇਹ ਜਾਤੀਗਤ ਜਾਂ ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਵੀ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਇਕ-ਜੁੱਟ ਨਹੀਂ ਰੱਖ ਸਕਦੀ। ਆਧੁਨਿਕਤਾ ਦੇ ਸੰਦਰਭ 'ਚ ਇਹਦਾ ਕੋਈ ਪੱਕਾ ਟਿਕਾਣਾ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦਾ। ਇਹਦਾ ਬੈਸਣਾ ਪਰਾਏ ਬਾਰਾਂ 'ਚ ਹੀ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਸ਼ਹਿਰ 'ਚ ਮਹਾਨਗਰ ਬਣਨ ਦੀਆਂ ਸੰਭਾਵਨਾਵਾਂ ਜੋ ਹਨ ਉਹ ਅੱਜ ਪੰਜਾਬੀ ਸਥਾਨਕਤਾ ਤੋਂ ਟੁੱਟ ਚੁੱਕੀਆਂ ਹਨ। ਜਾਹਿਰ ਹੈ, ਇਸ ਭੋਇ ਦੀ ਲੋਕਾਈ ਹਰ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਖਿੰਡਰ ਰਹੀ ਹੈ, ਖਿੰਡਰਨ ਕਰਕੇ ਹੀ ਆਧੁਨਿਕ ਪ੍ਰਸੰਗਾਂ 'ਚ ਤਾਕਤਹੀਣ ਹੈ। ਇਹਦਾ ਪਤਾ ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾ ਦਾ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਪਿਛਾਂਹ ਰਹਿ ਜਾਣ ਤੋਂ ਹੀ ਲੱਗਦਾ ਹੈ। ਇਹਦਾ ਪਤਾ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤਕਾਰੀ 'ਚ ਪੱਧਰ ਹੋਏ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਨ ਤੋਂ ਲੱਗਦਾ ਹੈ। ਅੱਜ ਪੰਜਾਬੀ ਬੰਦੇ ਦਾ ‘ਅਰੰਭ’ ਫੌਤ ਹੋਣ ਦੀ ਸਥਿਤੀ 'ਚ ਜੋ ਹੈ ਉਹਦੀ ਤੈਹ 'ਚ ਜਾਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ; ਅਤੇ ਇੱਧਰ ਅਸੀਂ ਹਰ ਸਥਿਤੀ ਨੂੰ ਵੀ ਬੀਤ ਚੁੱਕੇ ਦੀ ਮਨੋਵੇਗੀ ਸੋਚ ਰਾਹੀਂ ਸਮਝਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਾਂ।

ਮਨੁੱਖ ਅੱਜ ਹਰ ਥਾਂ ਆਰਥਿਕਤਾ ਦਾ ਕੀੜਾ ਬਣਦਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਯੂਥ ਜਾਨ ਹੂਲ ਕੇ ਇਸ ਭੋਇ ਨੂੰ ਛੱਡਣ ਲਈ ਲਾਚਾਰ ਹੈ। ਜਿਹੜਾ ਬੰਦਾ ਆਪਣੀ ਭੋਇ ਤੋਂ ਉਖੜਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ ਉਹ ਭਾਸ਼ਾ/ਸਭਿਆਚਾਰ ਨਾਲ ਕਿਵੇਂ ਜੁੜਿਆ ਰਹਿ ਸਕਦਾ ਹੈ? ਜੋ ਉਹ ਜੁੜਿਆ ਵੀ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਅਗਲੀਆਂ ਪ੍ਰਸਤਾਂ ਬਾਰੇ ਅਜਿਹਾ ਕਿੱਦਾਂ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਮਹਿਸੂਸ ਹੋਣ ਲੱਗ ਪਿਆ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਵਿਕਾਸ ਬਿਨਾਂ ਇਸ ਭੋਇ ਦੀ ਆਤਮਾ ਮਸਲੇ ਸੰਭਵ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਵੀ ਵੱਡੀ ਤ੍ਰਾਸਦੀ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਘਿਨੌਣੀ ਅਨਿਵਾਰਤਾ ਨੂੰ ਸਭ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰੀ ਬੈਠੇ ਹਨ। ਕੀ ਅਜਿਹਾ ਤਾਮਿਲਨਾਡੂ ਜਾਂ ਆਂਧਰਾ ਬਾਰੇ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ? ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਜਾਂ ਕੇਰਲਾ ਬਾਰੇ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ? ਉਥੋਂ ਦੀ ਸਥਾਨਕਤਾ ਅੰਤਰ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਪ੍ਰਸੰਗਾਂ ਨਾਲ ਸੰਵਾਦ ਕਰਨ ਦੇ ਸਮਰਥ ਹੈ। ਇਹਦਾ ਪਤਾ ਮਲਿਆਲਮ ਜਾਂ ਮਰਾਠੀ ਫਿਲਮਾਂ ਤੋਂ ਹੀ ਲੱਗਦਾ ਹੈ। ਪੰਜਾਬੀ ਬੰਦਾ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਭੋਇ ਦਾ ਨਾਗਰਿਕ ਹੋਏ ਬਗ਼ੈਰ ਵਿਸ਼ਵ ਨਾਗਰਿਕ ਹੋਣ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਅਟਪਟੀ ਸਥਿਤੀ ਦੀ ਤੈਹ 'ਚ ਕੀ ਹੈ?

ਸਮਝਣ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਆਧੁਨਿਕ ਯੁੱਗ 'ਚ ਲੋਕਾਈ ਨੂੰ ਕੌਮੀਅਤ ਦਾ ਜੁੱਟ ਬਣਾਉਣ ਵਾਲੀ ਪ੍ਰਥਮ ਜੁਗਤ ਭਾਸ਼ਾ ਹੈ। ਪਰਾਈ ਭਾਸ਼ਾ ਰਾਹੀਂ ਪ੍ਰਸਤਾਂ ਪਰਾਏ ਸਭਿਆਚਾਰ ਅਤੇ ਇਹਦੇ ਪ੍ਰਵਚਨਾਂ ਦੀ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਬਿਖਰ ਜਾਂਦੀਆਂ

(ਅਗਲੇ ਸਫ਼ੇ 'ਤੇ ਜਾਰੀ)

ਚੋਣ ਮੁੱਦਿਆਂ ਦੀ ਭਾਲ ਵਿਚ ਭਟਕ ਰਹੀ ਹੈ ਭਾਰਤ ਦੀ ਰਾਜਨੀਤੀ

—ਜਤਿੰਦਰ ਪਨੂੰ

ਪਿਛਲੀ ਵਾਰੀ ਭਾਰਤੀ ਜਨਤਾ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਾਲੇ ਹਾਕਮ ਗਨਜੇਤ ਨੇ 'ਇੰਡੀਆ ਸਾਈਨਿੰਗ' (ਚਮਕਾਂ ਮਾਰਦਾ ਭਾਰਤ) ਵਾਲਾ ਮੁੱਦਾ ਉਭਾਰਿਆ ਸੀ। ਉਹ ਮੁੱਦਾ ਏਨਾ ਰੱਦੀ ਸਾਬਤ ਹੋਇਆ ਕਿ ਰਾਜ ਖੁੱਸਣ ਮਗਰੋਂ ਭਾਜਪਾ ਨੇ ਪੰਜੀਂ ਸਾਲੀਂ ਹੁਣ ਮੰਨਿਆ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਸਿਰਫ ਸਾਡਾ ਭਰਮ ਸੀ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਪ੍ਰਵਾਨ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਵਾਰੀ ਦੀ ਹਾਕਮ ਧਿਰ ਅਜੇ ਤੱਕ ਇਕ ਵੀ ਇਹੋ ਜਿਹਾ ਨਾਅਰਾ ਨਹੀਂ ਦੇ ਸਕੀ। ਜਿਹੜੇ ਨਾਅਰੇ ਉਹ ਚੁੱਕ ਰਹੀ ਹੈ, ਉਹ ਸਾਰੇ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਅਸਰ ਪਾਉਣ ਵਾਲੇ ਨਹੀਂ। ਇਕੋ ਮੁੱਦਾ ਉਹ ਸਾਰੇ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਅਸਰ ਪਾਉਣ ਵਾਲਾ ਮੰਨ ਰਹੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਅਮਰੀਕਾ ਨਾਲ ਪ੍ਰਮਾਣੂ ਸਮਝੌਤਾ ਕਰ ਕੇ ਉਸ ਉੱਤੇ ਅਮਲ ਵੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ।

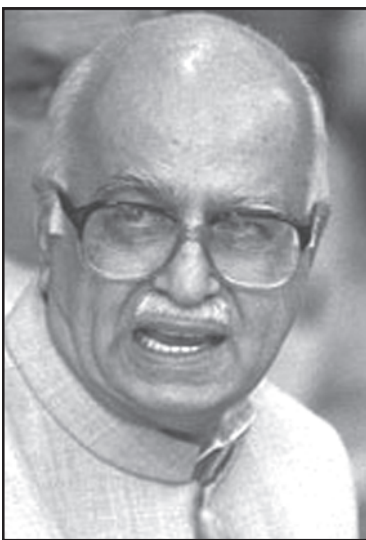
ਇਸ ਪ੍ਰਮਾਣੂ ਸਮਝੌਤੇ ਨਾਲ ਮਹਿੰਗਾਈ ਘਟੀ ਨਹੀਂ, ਗਰੀਬੀ ਘਟਣ ਦਾ ਕੋਈ ਅਮਲ ਸ਼ੁਰੂ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ, ਵਿਕਾਸ ਦੇ ਕੰਮ ਕੋਈ ਅੱਗੇ ਨਹੀਂ ਤੁਰੇ, ਸਿਰਫ ਸਮਝੌਤੇ ਨੂੰ ਮੱਥਾ ਟੇਕ ਕੇ ਲੋਕ ਵੋਟਾਂ ਪਾ ਦੇਣਗੇ, ਇਹ ਕਾਂਗਰਸ ਪਾਰਟੀ ਦਾ ਭਾਜਪਾ ਦੇ ਚਮਕਾਂ ਮਾਰਦੇ ਭਾਰਤ ਵਰਗਾ ਭਰਮ ਸਾਬਤ ਹੋਵੇਗਾ ਤੇ ਉਹ ਠੇਡਾ ਖਾ ਕੇ ਅਖੌਤੇ ਦੇ ਅੱਧ ਵਿਚ ਡਿੱਗੇ ਨਜ਼ਰ ਆਉਣਗੇ।

ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਇਸ ਪਾਰਟੀ ਨੇ ਇਕ ਵਾਰੀ ਫਿਰ ਲੋਕਾਂ ਉੱਤੇ ਇੰਦਰਾ ਗਾਂਧੀ ਦਾ ਪੌਣੇ ਚਾਰ ਦਹਾਕੇ ਪੁਰਾਣਾ ਨੁਸਖਾ ਧੂੜਨ ਦਾ ਇਰਾਦਾ ਬਣਾਇਆ ਹੈ। ਫਿਲਮ 'ਸਲਮਡੋਗ ਮਿਲੇਨੀਅਰ' ਦੀ ਆਸਕਰ ਇਨਾਮ ਜੇਤੂ ਕਾਮਯਾਬੀ ਵੇਖ ਕੇ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਇਸ ਫਿਲਮ ਦੇ ਇਕ ਗਾਣੇ 'ਜੈ ਹੋ' ਦੇ ਸਾਰੇ ਹੱਕ ਖਰੀਦ ਕੇ ਇਸ ਨੂੰ ਚੋਣ-ਮੁਹਿੰਮ ਦੌਰਾਨ ਵਰਤਣ ਦਾ ਰਾਹ ਚੁਣਿਆ ਹੈ। ਗੀਤ ਤਾਂ ਚੰਗਾ ਹੈ, ਗਾਇਆ ਜਾਣਾ ਬੁਰਾ ਨਹੀਂ ਲੱਗੇਗਾ, ਪਰ ਜਦੋਂ ਆਜ਼ਾਦੀ ਮਿਲਣ ਪਿੱਛੋਂ ਦੇ ਬਾਹਨ ਸਾਲਾਂ ਵਿਚ ਪੰਜਾਹ ਸਾਲ ਰਾਜ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ ਇਹ ਪੁੱਛਿਆ ਗਿਆ ਕਿ ਇਹ 'ਸਲਮਡੋਗ' (ਝੁਗੀਆਂ ਵਿਚ ਵਸਣ ਵਾਲੇ) ਅਜੇ ਤੱਕ ਇਹਨਾਂ ਝੁਗੀਆਂ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਕੱਢੇ ਜਾ ਸਕੇ ਤਾਂ ਉਸ ਦੇ ਲੀਡਰਾਂ ਕੋਲ ਕੋਈ ਜਵਾਬ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ। ਮਦਰ ਟੈਰੇਸਾ ਦੇ ਸਿਸਟਰਜ਼ ਆਫ਼ ਚੈਰਿਟੀ ਦੀ ਸਿਸਟਰ ਨਿਰਮਲਾ ਨੇ ਇਕ ਵਾਰੀ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਦੁਖੀਆਂ ਨੂੰ ਈਸ਼ਵਰ ਇਸ ਲਈ ਪੈਦਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਦੂਜੇ ਲੋਕ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਦਰਦ ਵੰਡਾਉਣ ਦਾ ਪੁੰਨ ਕਮਾ ਸਕਣ। ਕਾਂਗਰਸ ਬਾਰੇ ਵੀ ਇਹ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਝੁਗੀਆਂ ਵਾਲੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਹਾਲਤ ਵਿਚੋਂ ਇਸੇ ਲਈ ਨਹੀਂ ਕੱਢਦੀ ਕਿ ਜੇ ਇਹ ਨਾ ਹੋਏ ਤਾਂ ਫਿਰ ਵੋਟਾਂ ਕਿਸ ਦੇ ਭਲੇ ਦੇ ਨਾਂ ਹੇਠ ਮੰਗੇਗੀ। ਜਦੋਂ ਇਹ ਬਹਿਸ ਚੱਲ ਪਈ, ਫਿਰ ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ 'ਜੈ ਹੋ' ਦੇ ਜੈਕਾਰੇ ਦੀ ਹੀ 'ਜੈ' ਬੋਲ ਜਾਵੇਗੀ। ਉਸ ਦੇ ਵਿਰੋਧ ਵਿਚ ਤੁਰੀ ਭਾਜਪਾ ਤੇ ਉਸ ਦੇ ਗੱਠਜੋੜ ਪੱਲੇ ਵੀ ਕੋਈ ਖਾਸ ਮੁੱਦਾ ਨਹੀਂ। ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ

ਸਥਿਤੀ ਏਨੀ ਬਦਲ ਗਈ ਹੈ ਕਿ ਹੁਣ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦਾ ਵਖਰੇਵਾਂ ਵੀ ਬਾਹਲਾ ਨਜ਼ਰ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ, ਇੰਜ ਲੱਗਦਾ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਇਕੋ ਪਾਰਟੀ ਤੇ ਇਕੋ ਸਿਧਾਂਤ ਦੇ ਵੱਖੋ-ਵੱਖ ਕਾਊਂਟਰ ਖੋਲ੍ਹ ਕੇ ਸੌਦਾ ਵੇਚਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੋਵੇ। ਫਰਕ ਲੱਭਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਖੱਬੇ-ਪੱਖੀਆਂ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ, ਪਰ ਉਹ ਪਹਿਲਾਂ ਵਾਂਗ ਹਿੱਕ ਉੱਤੇ ਹੱਥ ਮਾਰਨ ਜੋਗੇ ਨਹੀਂ। ਟਾਟੇ-ਬਿਰਲੇ ਦੇ ਵਿਰੋਧ ਵਿਚ ਹੁਣ ਤੱਕ ਸਭ ਤੋਂ ਮੋਹਰੀ ਰਹੇ ਖੱਬਿਆਂ ਦੀ ਪੱਛਮੀ ਬੰਗਾਲ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਜਦੋਂ ਟਾਟੇ ਦਾ ਕਾਰਖਾਨਾ ਲਵਾਉਣ ਲਈ ਉਸ ਦੀ ਮਦਦ ਵਿਚ ਪੁਲਿਸ ਨੂੰ ਵਰਤਣ ਦਾ ਅਸਫਲ ਜਤਨ ਕੀਤਾ, ਉਸ ਨੇ ਉਸ ਦੀ ਭੱਲ ਸਰਮਾਏਦਾਰਾਂ ਵਿਚ ਤਾਂ ਬਣਾਈ ਨਹੀਂ ਤੇ ਰਵਾਇਤੀ ਮਜ਼ਦੂਰ-ਕਿਸਾਨ ਆਧਾਰ ਉੱਤੇ ਮਾੜਾ ਅਸਰ ਪਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਵਿਰੋਧ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਲੀਡਰ ਮਮਤਾ ਬੈਨਰਜੀ ਬਣ ਤੁਰੀ ਹੈ ਤੇ ਉਸੇ ਕਾਰਖਾਨੇ ਲਈ ਬਦਲਵੀਂ ਜ਼ਮੀਨ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰਨ ਕਰਕੇ ਗੁਜਰਾਤ ਦਾ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਨਰਿੰਦਰ ਮੋਦੀ ਟਾਟਿਆਂ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਬਾਕੀ ਕਾਰਖਾਨੇਦਾਰਾਂ ਦਾ ਵੀ ਚਹੇਤਾ ਬਣ ਤੁਰਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਬੰਗਾਲ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਕਾਮਰੇਡ ਬੁੱਧਦੇਵ ਭੱਟਾਚਾਰੀਆ ਦੀ ਹਾਲਤ 'ਨਾ ਇਧਰ ਕੇ ਰਹੇ ਨਾ ਉਧਰ ਕੇ' ਵਾਲੀ ਹੋ ਗਈ ਹੈ।

ਉਸ ਨੇ ਇਹ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਸਾਰੇ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਅਮਰਨਾਥ ਮੰਦਰ ਦੀ ਜ਼ਮੀਨ ਦਾ ਮੁੱਦਾ ਚੁੱਕੇਗੀ, ਪਰ ਉਹ ਛੇਤੀ ਹੀ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਚੇਤੇ ਵਿਚੋਂ ਨਿਕਲ ਗਿਆ। ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਉਸ ਨੇ 'ਰਾਮ ਸੇਤੂ' ਦਾ ਮੁੱਦਾ ਚੁੱਕਣ ਦੀ ਗੱਲ ਕੀਤੀ ਸੀ, ਅੱਜ ਦੀ ਤਰੀਕ ਵਿਚ ਉਹ ਵੀ ਕੋਈ ਮੁੱਦਾ ਨਹੀਂ।

ਹੁਣ ਉਹ ਦਹਿਸ਼ਤਗਰਦੀ ਦੇ ਵਿਰੋਧ ਦਾ ਮੁੱਦਾ ਚੁੱਕਣ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ ਤੇ ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿਚ ਉਸ ਨੇ ਮੁੱਬਈ ਦੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਇਕ ਸੀ.ਡੀ. ਤਿਆਰ ਕਰਵਾ ਲਈ ਹੈ,

ਐਲ.ਕੇ. ਅਡਵਾਨੀ

ਪਰ ਇਸ ਮੁੱਦੇ ਵਿਚ ਵੀ ਕਚਿਆਈ ਹੈ। ਪਹਿਲੀ ਗੱਲ ਤਾਂ ਇਹ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਆਪਣੇ ਰਾਜ ਵਿਚ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟ ਉੱਤੇ ਹਮਲਾ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਗੁਜਰਾਤ ਦੇ ਅਕਸ਼ਰਧਾਮ ਮੰਦਰ ਉੱਤੇ ਵੀ ਤੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਹੋਰਨਾਂ ਥਾਵਾਂ ਉੱਤੇ ਵੀ, ਉਦੋਂ ਭਾਜਪਾ ਕੀ ਕਾਰਗੁਜ਼ਾਰੀ ਵਿਖਾ ਸਕੀ ਸੀ? ਜਦੋਂ ਇਹ ਸਵਾਲ ਪੁੱਛਿਆ ਗਿਆ ਤਾਂ ਜਵਾਬ ਦੇਣਾ ਔਖਾ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ। ਭਾਜਪਾ ਲੀਡਰ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਕਾਂਗਰਸ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਨੀਤੀ ਦਹਿਸ਼ਤਗਰਦੀ ਵਲ ਨਰਮੀ ਦੀ ਹੈ, ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟ ਉੱਤੇ ਹਮਲੇ ਦੇ ਦੋਸ਼ੀ ਅਫਜ਼ਲ ਗੁਰੂ ਨੂੰ ਫਾਂਸੀ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਤੇ ਜੇ ਭਾਜਪਾ ਸੱਤਾ ਵਿਚ ਆ ਗਈ ਤਾਂ ਇਹ ਨਰਮੀ ਛੱਡ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਉਹ

ਇਹ ਗੱਲ ਭੁੱਲ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਹੁਣੇ ਜਿਹੇ ਦਿੱਲੀ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੀਆਂ ਚੋਣਾਂ ਮੌਕੇ ਭਾਜਪਾ ਨੇ ਇਹ ਨਾਹਰਾ ਮੁੱਖ ਚੋਣ ਮੁੱਦਾ ਬਣਾਇਆ ਸੀ ਕਿ ਜੇ ਸੱਤਾ ਵਿਚ ਆ ਗਏ ਤਾਂ ਅਫਜ਼ਲ ਗੁਰੂ ਨੂੰ ਫਾਂਸੀ ਦੇਣ ਦੀ ਸਿਫਾਰਸ਼ ਕਰਾਂਗੇ। ਚੱਲਦੀ ਚੋਣ ਮੁਹਿੰਮ ਦੌਰਾਨ ਹੀ ਮੁੱਬਈ ਦਾ ਹਮਲਾ ਵੀ ਹੋ ਗਿਆ, ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਇਸ ਮੁੱਦੇ ਦੀ ਅਹਿਮੀਅਤ ਵਧ ਗਈ, ਪਰ ਨਤੀਜਾ ਫੇਰ ਵੀ ਭਾਜਪਾ ਲਈ 'ਦਿੱਲੀ ਦੂਰ' ਵਾਲਾ ਹੀ ਨਿਕਲਿਆ ਸੀ। ਹੁਣ ਤਾਂ ਉਹੋ ਜਿਹੀ ਸਥਿਤੀ ਵੀ ਨਹੀਂ,

ਸੋਨੀਆ ਗਾਂਧੀ

ਭਾਜਪਾ ਇਸ ਤੋਂ ਕੀ ਖੱਟੇਗੀ?

ਸਥਿਤੀ ਏਨੀ ਬਦਲ ਗਈ ਹੈ ਕਿ ਹੁਣ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦਾ ਵਖਰੇਵਾਂ ਵੀ ਬਾਹਲਾ ਨਜ਼ਰ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ, ਇੰਜ ਲੱਗਦਾ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਇਕੋ ਪਾਰਟੀ ਤੇ ਇਕੋ ਸਿਧਾਂਤ ਦੇ ਵੱਖੋ-ਵੱਖ ਕਾਊਂਟਰ ਖੋਲ੍ਹ ਕੇ ਸੌਦਾ ਵੇਚਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੋਵੇ। ਫਰਕ ਲੱਭਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਖੱਬੇ-ਪੱਖੀਆਂ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ, ਪਰ ਉਹ ਪਹਿਲਾਂ ਵਾਂਗ ਹਿੱਕ ਉੱਤੇ ਹੱਥ ਮਾਰਨ ਜੋਗੇ ਨਹੀਂ। ਟਾਟੇ-ਬਿਰਲੇ ਦੇ ਵਿਰੋਧ ਵਿਚ ਹੁਣ ਤੱਕ ਸਭ ਤੋਂ ਮੋਹਰੀ ਰਹੇ ਖੱਬਿਆਂ ਦੀ ਪੱਛਮੀ ਬੰਗਾਲ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਜਦੋਂ ਟਾਟੇ ਦਾ ਕਾਰਖਾਨਾ ਲਵਾਉਣ ਲਈ ਉਸ ਦੀ ਮਦਦ ਵਿਚ ਪੁਲਿਸ ਨੂੰ ਵਰਤਣ ਦਾ ਅਸਫਲ ਜਤਨ ਕੀਤਾ, ਉਸ ਨੇ ਉਸ ਦੀ ਭੱਲ ਸਰਮਾਏਦਾਰਾਂ

ਵਿਚ ਤਾਂ ਬਣਾਈ ਨਹੀਂ ਤੇ ਰਵਾਇਤੀ ਮਜ਼ਦੂਰ-ਕਿਸਾਨ ਆਧਾਰ ਉੱਤੇ ਮਾੜਾ ਅਸਰ ਪਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਵਿਰੋਧ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਲੀਡਰ ਮਮਤਾ ਬੈਨਰਜੀ ਬਣ ਤੁਰੀ ਹੈ ਤੇ ਉਸੇ ਕਾਰਖਾਨੇ ਲਈ ਬਦਲਵੀਂ ਜ਼ਮੀਨ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰਨ ਕਰਕੇ ਗੁਜਰਾਤ ਦਾ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਨਰਿੰਦਰ ਮੋਦੀ ਟਾਟਿਆਂ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਬਾਕੀ ਕਾਰਖਾਨੇਦਾਰਾਂ ਦਾ ਵੀ ਚਹੇਤਾ ਬਣ ਤੁਰਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਬੰਗਾਲ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਕਾਮਰੇਡ ਬੁੱਧਦੇਵ ਭੱਟਾਚਾਰੀਆ ਦੀ ਹਾਲਤ 'ਨਾ ਇਧਰ ਕੇ ਰਹੇ ਨਾ

ਮੁਲਾਇਮ ਸਿੰਘ ਯਾਦਵ

ਉਧਰ ਕੇ' ਵਾਲੀ ਹੋ ਗਈ ਹੈ। ਰਹਿੰਦੀ ਕਸਰ ਕੋਰਲਾ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਤੇ ਉਥੋਂ ਦੇ ਮਾਰਕਸੀ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਸੈਕਟਰੀ ਦੀ ਲੜਾਈ ਨੇ ਪੂਰੀ ਕਰ ਦੇਣੀ ਹੈ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਖੱਬੇ ਬਾਕੀ ਸਭਨਾਂ ਤੋਂ ਸਾਫ-ਸੁਥਰਾ ਅਕਸ ਹੋਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਇਸ ਵਾਰੀ ਪਹਿਲੀ ਜਿੱਤੀ ਬੜ੍ਹਕ ਮਾਰਨ ਜੋਗੇ ਨਹੀਂ ਲੱਗ ਰਹੇ।

ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਭਾਰਤ ਤੇ ਸਭ ਤੋਂ ਵਧ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟਰੀ ਸੀਟਾਂ ਵਾਲੇ ਰਾਜ ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਸਮਾਜਵਾਦੀ ਪਾਰਟੀ ਤੇ ਬਹੁਜਨ ਸਮਾਜ ਪਾਰਟੀ ਵੀ ਆਪਣਾ ਨਿਆਰਾਪਣ ਛੱਡੀ ਫਿਰਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਸੇ ਰਾਜ ਵਿਚ ਭਾਜਪਾ ਇਕ ਵਾਰੀ ਫਿਰ 'ਰਾਮ ਮੰਦਰ' ਦਾ ਮੁੱਦਾ ਚੁੱਕਣ ਦਾ ਇਰਾਦਾ ਵਿਖਾ ਰਹੀ ਹੈ, ਪਰ ਇਹ ਨਾਹਰਾ ਏਨਾ ਬੇਹਾ ਹੋ

ਚੁੱਕਾ ਹੈ ਕਿ ਹੁਣ ਹਿੰਦੂ ਵੋਟਰਾਂ ਵਲੋਂ ਇਸ ਵਲ ਝਾਕਣ ਦੀ ਕੋਈ ਖਾਸ ਗੁੰਜਾਇਸ਼ ਨਹੀਂ ਜਾਪਦੀ। ਸਾਫ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਰਾਜ ਵਿਚ ਵੀ ਸਥਾਨਕ ਮੁੱਦੇ ਹੀ ਭਾਰੂ ਰਹਿਣਗੇ।

ਸਭ ਤੋਂ ਵਧ ਸੀਟਾਂ ਦੇ ਪੱਖੋਂ ਦੂਜੇ ਨੰਬਰ ਦੇ ਰਾਜ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਵਿਚ ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ 'ਮਰਾਠਾ ਬਨਾਮ ਉੱਤਰ ਭਾਰਤੀ' ਦਾ ਬਹੁਤ ਰੌਫੜ ਪਿਆ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਲੱਗਦਾ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਮੁੱਦਾ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਵੀ ਆਪਣਾ ਰੰਗ ਵਿਖਾਵੇਗਾ, ਪਰ ਹੁਣ ਇਹ ਗੱਲ ਬਹੁਤੀ ਨਹੀਂ ਜਾਪਦੀ। ਸ਼ਿਵ ਸੈਨਾ ਦਾ ਭਾਜਪਾ ਨਾਲ ਸਮਝੌਤਾ ਹੋ ਜਾਣ ਕਾਰਨ ਉਸ ਨੇ ਵੀ ਇਹ ਮੁੱਦਾ ਨਹੀਂ ਚੁੱਕਣਾ ਤੇ ਸਗੋਂ ਉੱਤਰ ਭਾਰਤੀ ਵੋਟਰਾਂ ਦੀ ਬਹੁਤਾਤ ਵਾਲੇ ਇਲਾਕੇ ਅੰਦਰ ਕੁਝ ਨਾ ਕੁਝ ਟਿਕਟਾਂ ਉਹਨਾਂ ਨਾਲ ਜੁੜਿਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਮਿਲ ਜਾਣ ਦੀ ਆਸ ਹੈ। ਬਾਲ ਨਾਕਰੇ ਦੇ ਭਤੀਜੇ ਰਾਜ ਨਾਕਰੇ ਦੀ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਨਵਨਿਰਮਾਣ ਸੈਨਾ ਉਜ ਹੀ ਇਹਨਾਂ ਦੇ ਵੱਡੇ ਗੱਠਜੋੜ ਦੇ ਟਕਰਾਅ ਦੌਰਾਨ ਖੁੱਜੇ ਲੱਗ ਕੇ ਰਹਿ ਜਾਣੀ ਹੈ। ਮੁਸ਼ਕਲ ਆ ਸਕਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਭਾਜਪਾ ਲਈ ਕਿ ਸ਼ਿਵ ਸੈਨਾ ਵਲੋਂ ਕਿਸੇ ਮਰਾਠੇ ਨੂੰ ਦੇਸ਼ ਦਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਬਣਾਉਣ ਨਾਲ ਸਹਿਮਤੀ ਜਤਾਉਣ ਦੇ ਚਰਚਿਆਂ ਨੇ ਸ਼ਰਦ ਪਵਾਰ ਦਾ ਪੱਲਾ ਭਾਰੂ ਕਰ ਦੇਣਾ ਹੈ। ਚੋਣਾਂ ਪਿੱਛੋਂ ਕਾਂਗਰਸ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਤਾਂ ਬਣਾਉਣਾ ਨਹੀਂ, ਪਰ ਇਸ ਸੰਭਾਵਨਾ ਕਾਰਨ ਉਸ ਦੇ ਗੱਠਜੋੜ ਦੀਆਂ ਕੁਝ ਸੀਟਾਂ ਜ਼ਰੂਰ ਵਧ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ। ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਗੱਲ ਹੀ ਕਰ ਲਈਏ। ਅੱਗੇ ਇਥੇ ਅਕਾਲੀ ਇਹ ਦੋਸ਼ ਲਾਉਂਦੇ ਹੁੰਦੇ ਸਨ ਕਿ ਕਾਂਗਰਸ ਪਾਰਟੀ ਸਿਰਫ ਇਕ ਖਾਨਦਾਨ ਦੀ ਖਿਦਮਤਗਾਰ ਬਣ ਕੇ ਰਹਿ ਗਈ ਹੈ। ਪਿਛਲੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਜਿਵੇਂ ਹਾਕਮ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਬਾਦਲ ਪਰਿਵਾਰ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਤੱਕ ਸੀਮਤ ਹੋ ਕੇ ਰਹਿ ਗਿਆ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਗੱਲ ਕਹਿਣ ਤੋਂ ਸੰਕੋਚ ਕਰਨਾ ਪਿਆ ਹੈ। ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੇ ਜਿਹੜੇ ਲੀਡਰ ਕਦੇ ਸਰਦਾਰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਵਲੋਂ ਆਪਣੇ ਪੁੱਤਰ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਕਰਨ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕਰਦੇ ਹੁੰਦੇ ਸਨ, ਹੁਣ ਉਹਨਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਨੇ ਆਪੋ ਆਪਣੇ ਪੁੱਤਰਾਂ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਕਰਨਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਵਿਰੋਧ ਦੀ ਥਾਂ ਹਰ ਜਲਸੇ ਜਾਂ ਸੈਮੀਨਾਰ ਵਿਚ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ ਪ੍ਰੈੱਸ ਕਾਨਫਰੰਸ ਮੌਕੇ ਵੀ ਬਾਦਲ ਬਾਪ-ਬੇਟੇ ਦੀਆਂ ਸਿਫਤਾਂ ਕਰਕੇ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਕਰਨੀ ਆਰੰਭ ਦਿੱਤੀ ਹੈ।

ਹਨ, ਜਿਵੇਂ ਪੰਜਾਬ 'ਚ ਅਤੇ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ 'ਚ ਪੰਜਾਬੀ ਬੰਦੇ ਦੀਆਂ ਪੁਸ਼ਤਾਂ ਨਾਲ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਆਪਣੀ ਹੀ ਭਾਸ਼ਾ ਨੂੰ ਨਿਬਾਵੀਂ ਕਰਕੇ ਪੰਜਾਬੀ ਬੰਦਾ ਸਭਿਆਚਾਰ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਭੰਗੜਾ ਅਤੇ ਸੂਫੀ ਗਾਇਨ ਤੋਂ ਅਗਾਂਹ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ, ਯਾਨਿ ਕਿ ਉਹਦੀ ਦੌੜ ਗੈਲਰੀਆਂ ਤੱਕ ਸੀਮਤ ਹੈ। ਜਦ ਭਾਸ਼ਾ ਤੋਂ ਮਨਫੀ ਹੋ ਕੇ ਇਹ 'ਕੌਮ' ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਇਹ ਤਸੱਵਰ ਸਿਰਫ ਉਤਾਨ ਹੀ ਰਹਿ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸਵੇਰ ਤੋਂ ਸ਼ਾਮ ਤੱਕ ਜਿਹੜਾ ਬੰਦਾ ਸਾਹ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਭਾਸ਼ਾ 'ਚ ਲੈਂਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਕਿਹੜੀ ਕੌਮੀਅਤ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ? ਉਹਦੇ ਤੰਤੂਆਂ 'ਚ ਆਪਣੀ ਭਾਸ਼ਾ ਜੋਗੀ ਨਿੱਕੀ ਜਿਹੀ ਸਪੇਸ ਬਚੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ; ਉਹਦੇ ਬੱਚਿਆਂ 'ਚ ਏਨੀ ਸਪੇਸ ਵੀ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦੀ। ਬਜ਼ੁਰਗ ਮਾਂ ਬਾਪ ਨਾਲ ਪੰਜਾਬੀ 'ਚ, ਬੀਵੀ ਨਾਲ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ 'ਚ ਅਤੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨਾਲ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸਲੈਂਗ 'ਚ ਗੱਲ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਅੱਜ ਭਾਸ਼ਾ ਦਾ ਮਸਲਾ ਹੀ ਪੰਜਾਬੀ ਬੰਦੇ ਨੂੰ ਖੰਡਿਤ ਕਰੀ ਬੈਠਾ ਹੈ।

ਗੁਰੂ ਦਾ ਸ਼ਬਦ ਜੇ ਪੰਜਾਬੀ ਬੰਦੇ ਦੀ ਤਾਕਤ ਦਾ ਸਰੋਤ ਹੈ ਤਾਂ ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾ ਦੀ ਪ੍ਰਭੂਤਾ ਬਗ਼ੈਰ ਇਸ ਸਰੋਤ ਨੇ ਅਪ੍ਰਸੰਗਿਕ ਹੋ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ 'ਚ ਸਿੱਖ ਬੱਚਿਆਂ ਨਾਲ ਅਜਿਹਾ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਪੰਜਾਬ 'ਚ ਅਗਲੀਆਂ ਪੁਸ਼ਤਾਂ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਇਸ ਪਖ 'ਤੇ ਚਲ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਜਿਹੜਾ ਬੰਦਾ ਆਪਣੀ ਸਥਾਨਕਤਾ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਬੰਧ ਇਕਾਈਆਂ ਬਾਰੇ

ਸਵੈ-ਚੇਤਨਾ ਤੋਂ ਸੱਖਣਾ ਹੈ ਉਹਨੂੰ ਕੌਮ ਦਾ ਤਸੱਵਰ ਪਾਲਣ ਦਾ ਕੋਈ ਹੱਕ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਮਿਡਲ ਕਲਾਸ, ਹਿੰਦੂ ਅਤੇ ਸਿੱਖ ਦੋਵੇਂ, ਦੀ ਪਛਾਣ ਦੀ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮਿੰਗ ਸਿਲੀਕਨ ਵਾਦੀ 'ਚ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜਾਂ ਟੀ.ਵੀ. ਚੈਨਲਾਂ ਰਾਹੀਂ, ਜਾਂ ਅੰਤਰ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨਾਂ ਦੀਆਂ ਨੀਤੀਆਂ ਰਾਹੀਂ।

ਇਸ ਭੇਇ ਦੀ ਤਾਕਤ ਦੀ ਪਛਾਣ ਇਕ ਦੌਰ 'ਚ ਪੰਜਾਬੀ ਲੇਖਕਾਂ ਨੇ ਕੀਤੀ, ਅੱਜ ਉਹ ਵੀ ਸਥਾਪਨਾ ਦੇ ਮਰੁੱਡੇ ਖਾਣ 'ਚ ਵਿਅਸਤ ਹਨ। ਅੱਜ ਦਾ ਪੰਜਾਬੀ 'ਲੇਖਕ' ਮਿਡਲ ਕਲਾਸ ਦੀ ਘਟੀਆ ਪਛਾਣ ਦਾ ਅਨੁਸਾਰੀ ਬਣ ਚੁੱਕਾ ਹੈ; ਸਥਾਪਨਾ ਦੁਆਲੇ ਭੰਬੀਰੀ ਵਾਂਗ ਘੁੰਮ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਹਨੇ ਪ੍ਰਗਤੀਵਾਦ ਨੂੰ ਵੀ ਸਥਾਪਨਾ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸਟੇਟ ਤੋਂ ਸਰਪ੍ਰਸਤੀ ਦੀ ਖਾਤਰ ਲੋਰਾਂ ਵਗਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਪੰਜਾਬੀ ਲੇਖਕਾਂ ਲਈ ਸਾਹਿਤਕ ਪਿਤਾ 'ਮੇਲਾ ਕਲਚਰ' ਦਾ ਪਰਤੋਂ ਬਣ ਚੁੱਕਾ ਹੈ। ਲੇਖਕਾਂ ਨੂੰ ਗਿਆਨ ਧਿਆਨ ਜਾਂ ਚਿੰਤਨ/ਮਨਨ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ, ਪੁਰਸਕਾਰਾਂ ਦੀ ਅਭਿਲਾਸ਼ਾ ਹੈ। ਦਲਾਲ ਕਿਸਮ ਦੇ ਬੰਦੇ ਅਕਾਦਮੀਆਂ/ਸਭਾਵਾਂ 'ਤੇ ਕਾਬਜ਼ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਸਾਹਿਤ ਦਾ ਮੰਚ ਨਿੱਕੀ ਮੋਟੀ ਠੱਗੀ-ਠੋਰੀ ਦਾ ਜ਼ਰੀਆ ਬਣ ਚੁੱਕਾ ਹੈ। ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾ ਦੇ ਫੌਤ ਹੋਣ ਦਾ ਪ੍ਰਮਾਣ ਯੂਨੈਸਕੋ ਕੋਲੋਂ ਲੈਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ। ਇਹਦਾ ਪਤਾ ਲੇਖਕਾਂ ਦੀ ਲੁੱਪਤੀ ਕ੍ਰੀਤਾ ਤੋਂ ਹੀ ਲੱਗ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਲੇਖਕ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਹੀ

ਪੁਰਸਕ੍ਰਿਤ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ।

ਅੱਜ ਪਾਸ਼ ਜਿਹਾ ਲਿਖਣ ਵਾਲਾ ਕੌਣ ਹੈ? ਕੌਣ ਹੈ ਜੋ ਸੱਚ ਦੀ ਖਾਤਰ ਸੂਲੀ 'ਤੇ ਚੜ੍ਹਨ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹੈ?

ਸੁਤੰਤਰ-ਚਿੰਤ ਕਵੀ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ 'ਪ੍ਰਭੂ' ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਤੇ ਤਣਾਅ 'ਚ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਉਹਦੇ ਲਈ ਮੰਡੀ/ਪੁੰਜੀ ਵਿਸ਼ਵੀਕਰਨ ਦਾ ਪ੍ਰਭੂ ਹੈ। ਇਹ ਪ੍ਰਭੂ ਚਿੰਤ/ਚੇਤਨ ਨੂੰ ਅਮਾਨਵੀ ਮੁੱਲਾਂ ਰਾਹੀਂ ਪਲੀਤ ਕਰਦਾ ਅਤੇ ਇਹਦੀ ਹਸਤੀ ਨੂੰ ਅਪ੍ਰਮਾਣਿਕ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤ ਵਿਚ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ ਭਰਾਂਤੀਆਂ, ਮਿਥਾਂ, ਦੋਗਲਪਣ, ਅਵਸਰ-ਪਸੰਦੀ, ਚਾਪਲੂਸੀ (ਅੱਜ ਜੋ ਮਿਡਲ ਕਲਾਸ ਦਾ ਖਾਸਾ ਹੈ) ਆਦਿ ਦੀ ਭਾਸ਼ਾ ਦਾ ਬੰਦੀ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਕਲਿਆਣ ਦੀਆਂ ਜੋ ਹੋਰ ਸੰਭਾਵਨਾਵਾਂ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦੇਖਣਾ/ਪਰਖਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਜੇ ਇਹ ਸੋਚ ਉਦਾਰਵਾਦ ਹੈ ਤਾਂ ਏਦਾਂ ਦੇ ਉਦਾਰਵਾਦ ਦੀ ਪਹਿਲਾਂ ਨਾਲੋਂ ਕਿਤੇ ਵੱਧ ਲੋੜ ਹੈ।

ਵਿਸ਼ਵੀਕਰਨ 'ਚ 'ਘਟ ਗਿਣਤੀ' ਦੀ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਵਟੀਣੀ। ਸਾਰੇ ਵਖੇਵੇਂ ਵਿਸ਼ਵ ਮੰਡੀ ਦੇ ਸਾਮਰਾਜ ਨੇ ਸਮੇਟਣੇ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਹਨ। ਅੱਜ ਦਿਨ ਰਾਤ ਕੰਮ 'ਚ ਫਾਬੇ ਬੰਦੇ ਕੋਲ ਆਪਣੀ ਸਪੇਸ ਘੜਨ ਦੀ ਵਿਹਲ ਬਚੀ ਨਹੀਂ ਰਹੀ, ਨਾ ਆਪਣੇ ਤੋਂ ਪਾਰ ਕਿਸੇ ਮਸਲੇ 'ਚ ਉਹਦੀ

ਦਿਲਚਸਪੀ ਰਹੀ ਹੈ। ਉਹ ਦਿਨ ਰਾਤ ਮਿਹਨਤ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ ਤਾਂ ਇਸ ਕਰਕੇ ਕਿ ਉਹ 'ਉਜਰਤ ਦਾ ਗੁਲਾਮ' ਬਣ ਸਕੇ। ਏਦਾਂ ਦੀ ਸਥਿਤੀ 'ਚ ਉਹਨੇ ਭਾਸ਼ਾ/ਸਭਿਆਚਾਰ ਤੋਂ ਟੁੱਟਣਾ ਹੀ ਹੈ, ਸੁਪਨਿਆਂ ਤੋਂ ਸੱਖਣੇ ਹੋਣਾ ਹੀ ਹੈ। ਦੇਸ਼/ਕੌਮ ਦੇ ਮਾਮਲੇ 'ਚ ਉਹਦੀ ਸ਼ਿਰਕਤ ਗਾਇਬ ਹੋਣੀ ਤੈਅ ਹੈ।

ਮਨੁੱਖ ਨਾਲ ਵਾਪਰ ਰਹੇ ਇਸ ਸੰਕਟ ਦੀ ਬਾਰ ਪਾਸ਼ ਨੇ ਅਮਰੀਕਾ 'ਚ ਕੁਝ ਦੇਰ ਰਹਿ ਕੇ ਪਾ ਲਈ ਸੀ। ਉਹਦੀ ਕਵਿਤਾ 'ਸਭ ਤੋਂ ਖਤਰਨਾਕ' ਦਾ ਨਿਤ ਪਾਠ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਏਥੇ ਕੁਝ ਸਤਰਾਂ ਜ਼ਮੀਰ ਨੂੰ ਤੁਣਕਾ ਮਾਰਨ ਲਈ ਕਾਫ਼ੀ ਹਨ:

ਸਭ ਤੋਂ ਖਤਰਨਾਕ ਹੁੰਦਾ ਹੈ
ਮੁਰਦਾ ਸ਼ਾਂਤੀ ਨਾਲ ਭਰ ਜਾਣਾ
ਨਾ ਹੋਣਾ ਤਤਪਰ ਦਾ, ਸਭ ਸਹਿਣ ਕਰ ਜਾਣਾ
ਘਰਾਂ ਤੋਂ ਨਿਕਲਣਾ ਕੰਮ ਤੇ
ਤੇ ਕੰਮ ਤੋਂ ਘਰ ਜਾਣਾ
ਸਭ ਤੋਂ ਖਤਰਨਾਕ ਹੁੰਦਾ ਹੈ
ਸਾਡੇ ਸੁਪਨਿਆਂ ਦਾ ਮਰ ਜਾਣਾ
ਅੱਜ ਜੋ ਕੁਝ ਵਿਸ਼ਵ ਆਰਥਿਕਤਾ ਦੇ
ਸਾਮਰਾਜ ਦੇ ਨਾਂ 'ਤੇ ਵਾਪਰ ਰਿਹਾ ਹੈ ਉਹਦੇ
ਬਾਰੇ ਇਹ ਕਵਿਤਾ ਦੇ ਦਹਾਕੇ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ
ਪੇਸ਼ੀਨਗੋਈ ਕਰ ਚੁੱਕੀ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਪ੍ਰਸੰਗ
'ਚ ਪਾਸ਼ ਦੀ 'ਮੀਡੀਏਸ਼ਨ' ਬਹੁ-ਪਾਸਾਰੀ ਹੈ।
ਉਹ ਕਵੀ ਨਾਲੋਂ ਵੀ ਵੱਧ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਸੁਤੰਤਰ-

ਚਿੰਤ ਭਾਸ਼ਾਕਾਰ ਹੈ ਜਿਸ ਦੀ ਕਾਵਿ-ਭਾਸ਼ਾ 'ਚੋਂ ਪੰਜਾਬੀ ਬੰਦੇ ਦੀਆਂ ਅਕਾਂਖਿਆਵਾਂ ਬੋਲਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਹ ਭਾਸ਼ਾ ਸੰਵਾਦੀ ਹੈ, ਸਮੇਂ ਨਾਲ ਟੱਕਰ ਲੈਣ ਵਾਲੀ ਹੈ। ਉਹਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬੀ ਸੁਬਦਾਂ ਨਾਲ ਵਰੋਸਾਏ ਬੰਦੇ ਨੇ ਸੁਣਿਆ। ਇਸ ਆਵਾਜ਼ ਨੇ ਬਰਫੀਲੇ ਜ਼ਿਹਨ ਪਿਘਲਾ ਦਿੱਤੇ। ਹਰ ਜੁਲਮੇ ਸਿੱਤਮ, ਕੂੜ, ਅਨਿਆਂ ਨੂੰ ਨਿਰਵਸਤ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਆਵਾਜ਼ ਹੈ ਇਹ।

ਕੀ ਅਜਿਹੀ ਆਵਾਜ਼ ਨੂੰ ਭੇਇ ਦੀਆਂ ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਜੜ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਟੁੱਟੀ ਹੋਈ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ? ਜਿਹੜੇ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਾਸ਼ ਦੀ ਕਵਿਤਾ ਦੋਬਾਰਾ ਪੜ੍ਹਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਕੀ ਪਾਸ਼ ਦਾ 'ਹੋਣਾ' ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਭੇਇ 'ਚੋਂ ਉੱਗਦੇ ਦੁੱਖ ਦਰਦ ਨਾਲ ਬੇਵਫ਼ਾਈ ਕਰਦਾ ਹੈ? ਜਿਹੜੇ ਏਦਾਂ ਸੋਚਦੇ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਸੋਚ 'ਤੇ ਸ਼ੱਕ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਪਾਸ਼ ਅਮਰੀਕਾ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਵਾਪਸ ਤਲਵੰਡੀ ਸਲੇਮ ਪੁੱਜਾ। ਆਪਣੀ ਭੇਇ 'ਚ ਆ ਕੇ ਉਹ ਨੰਗੇ ਧੜ ਉਸ ਲੋਹੇ ਨਾਲ ਟਕਰਾਇਆ ਜਿਸ ਨੂੰ ਉਹ ਸਮੇਂ ਦੇ ਵਿਪਰੀਤ ਸਮਝਦਾ ਸੀ। ਅਜਿਹਾ ਉਹੀ ਕਰ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਉਹਦੇ ਕੋਲ ਸਿਰਫ ਆਪਣੀ ਕਵਿਤਾ ਅਤੇ ਸੱਚ/ਸੁੱਚ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਦਾ ਕਵਚ ਸੀ। ਏਦਾਂ ਦੀ ਮੌਤ ਸਹੇਤਨ ਵਾਲੇ ਕਵੀ ਜੇ ਮਿਥਕ ਬੁਲੰਦੀ ਤੱਕ ਪੁੱਜਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਹੈਰਾਨੀ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ।

ਅੰਬੀਆਂ ਦੇ ਦੇਸ਼ ਦਾ ਗੀਤਕਾਰ ਮੁੰਡਾ-ਪੀਟਾ ਚੰਦੇਲੀ ਵਾਲਾ

ਸਿਆਣੇ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਸਤੁਕ ਖਾਲੀ ਵੀ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਵੀ ਇਸਦੇ ਕਿਨਾਰੇ 'ਤੇ ਆਪਣੇ ਪਾਸੇ ਤੁਰਨਾ ਹੀ ਠੀਕ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਖਾਲੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਜਿਹੜੇ ਇਸ ਵਿਚ ਰੰਗ ਭਰਨ ਤੋਂ ਵਿਰਵੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਤੁਸੀਂ ਇਸ ਨੂੰ ਕਿੰਨਾ ਰੰਗੀਨ ਬਣਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹੋ, ਇਹ ਤੁਹਾਡੇ 'ਤੇ ਮੁਨੱਸਰ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਸੰਗੀਤ ਨਾਲੋਂ ਟੁੱਟ ਕੇ ਮਨੁੱਖ ਪੱਥਰ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਈਰਖਾਲੂ, ਜ਼ਾਲਮ ਵਧ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਲਈ ਤਾਲਿਬਾਨ ਦਾ ਇਕੋ ਮਿਸ਼ਨ ਹੈ, ਜਹਾਦ ਸਫਲ ਕਰਨਾ ਹੈ ਤਾਂ ਸੰਗੀਤ ਦੀ ਜੜ੍ਹ ਉਖਾੜ ਦੇਵੇ। ਇਸੇ ਲਈ ਸੰਗੀਤ ਦੀਆਂ ਦੁਕਾਨਾਂ ਬੰਬਾਂ ਨਾਲ ਉਡਾਈਆਂ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਹਨ ਤਾਂ ਕਿ ਨਵੀਂ ਨਸਲ ਅਤਿਵਾਦ ਦੇ ਕੰਧਾਰੇ ਛੇਤੀ ਚੜ੍ਹ ਸਕੇ। ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਚ ਗੀਤਕਾਰਾਂ ਨਾਲ ਵਿਚਰਦਿਆਂ ਦਹਾਕੇ ਬਿਤਾ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਬੜੇ ਨਾਂ ਜੁੜਦੇ ਆਏ ਹਨ, ਪਰ ਬਾਬੂ ਸਿੰਘ ਮਾਨ ਬੁੱਢਾ ਹੋ ਕੇ ਵੀ ਜਵਾਨ ਗੀਤਕਾਰ ਹੀ ਲੱਗਦਾ ਹੈ। ਜਰਾ ਕਿਆਸ ਕਰਕੇ ਵੇਖੋ ਮੁਹੰਮਦ ਸਦੀਕ ਤੇ ਰਣਜੀਤ ਕੌਰ ਦੇ ਦੋ ਗਾਣਿਆਂ ਤੋਂ ਹਰਭਜਨ ਮਾਨ ਤੇ ਫਿਰ ਉਸਦੀਆਂ ਫਿਲਮਾਂ ਤੱਕ ਉਹਦੇ ਗੀਤ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਸਨਮੁੱਖ ਹਨ। ਉਹਦੇ ਗੀਤਾਂ ਨਾਲ ਘਿਉ-ਖਿਚੜੀ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਉਹਦੇ ਬੁੱਢੇ ਹੋਣ ਦੀ ਕਲਪਨਾ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ, ਪਰ ਅੱਜ ਮੈਂ ਜਿਸ ਜਵਾਨ ਗੀਤਕਾਰ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਨ ਲੱਗਾ ਹਾਂ, ਉਹਦੇ ਗੀਤਾਂ ਤੋਂ ਬਹੁਤੇ ਲੋਕ ਵਾਕਿਫ ਹਨ, ਪਰ ਬਹੁਤਿਆਂ ਨੂੰ ਇਹ ਵੀ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿ ਉਹ ਅਮਰੀਕਾ ਵਿਚ

ਹੰਕਾਰ ਨਾ ਕਰੋ ਮਾਣ ਕਰੋ, ਫਿਰ ਅਕਲ ਦੀ ਯੋਗਤਾ ਦਾ ਅਹਿਸਾਸ ਹੁੰਦਾ ਰਹੇਗਾ। ਮੈਂ ਵੀ ਇਸ ਗੱਲ 'ਤੇ ਮਾਣ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਜਿਸ ਮਖਸੂਸਪੁਰ ਵਿਚ ਦੇਬੀ ਵਰਗਾ ਸ਼ਾਇਰ ਜੰਮਿਆ ਹੈ, ਉਹੀ ਪਿੰਡ ਮੇਰੇ ਬੱਚਿਆਂ ਦਾ ਨਾਨਕਾ ਪਿੰਡ ਹੈ। ਜਿਸ ਹਰਿਆਲੀ ਧਰਤੀ ਨਾਲ ਪੀਟੇ ਦਾ ਸਬੰਧ ਹੈ, ਉਸੀ ਧਰਤੀ 'ਤੇ ਅਸੀਂ ਕਈ ਵਰ੍ਹੇ ਮੇਲੇ ਲਗਾ ਕੇ ਸੰਗੀਤ ਦੀਆਂ ਰੌਣਕਾਂ ਦਾ ਛੱਟਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਰੁਝੇਵੇਂ ਸੁਆਦਲੇ ਹੋ ਜਾਣ ਤਾਂ ਬੰਦਾ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵਿਚ ਕਾਮਯਾਬੀ ਦੇ ਗੇੜੇ ਦੇ ਰਿਹਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਅਜਿਹੇ ਵੇਲੇ ਠਿੱਬੀ ਲਾਉਣ ਵਾਲੇ ਦੇਸੀ ਤੇਲ ਦੀਆਂ ਮਾਲਸ਼ਾਂ ਕਰ ਰਹੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਜੇ ਤੁਰਨ ਦੀ ਜਾਚ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਵਿੰਗੇ ਰਾਹਾਂ 'ਤੇ ਵੀ ਸਿੱਧਾ ਤੁਰਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਲਿਆਕਤ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਸਵਾਰੀ ਸ਼ੇਰ ਦੀ ਵੀ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਜੇ ਚਾਲ ਉਖੜੀ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਦੰਦ ਟੁੱਟਣ ਦੀਆਂ ਸੰਭਾਵਨਾਵਾਂ ਅਕਸਰ ਹੀ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਜੇ ਦੂਜਿਆਂ ਨੂੰ ਹਰਾਉਣ ਦਾ ਹੀ ਸ਼ੌਂਕ ਪਾਲ ਰਹੇ ਹੋ ਤਾਂ ਆਪ ਜਿੱਤਣ ਦੀ ਗੀੜ ਸਦਾ ਲਈ ਤਿਆਗ ਦਿਉ। ਫੁੱਲ ਉਗਦੇ ਹੀ ਉੱਥੇ ਹਨ, ਜਿਥੇ ਬਸੰਤ ਨੇ ਆਉਣਾ ਹੋਵੇ। ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਆਮਦਨ ਵਧ ਹੋਣ ਦੀ ਲਾਲਸਾ ਵਿਚ ਖਰਚ ਵਧਾ ਲਵੇ ਤਾਂ ਆਪਣੇ ਹੀ ਪੁਛਾਵਿਆਂ ਪਿੱਛੇ ਦੌੜਦਿਆਂ ਆਪਣੇ ਹੀ ਪੱਚੇ ਵਿਚ ਫਸ ਕੇ ਧੜੱਕ ਕਰਕੇ ਡਿੱਗ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਪੈਰਿਸ ਨੂੰ ਜਨਾਨਾ ਸ਼ਹਿਰ ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਔਰਤਾਂ ਖੁਸ਼ ਹੀ ਇਥੇ ਆ ਕੇ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਸ਼ਾਇਰੀ ਤੇ ਸ਼ਾਇਰਾਂ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਨੀ ਸੌਖੀ ਬਹੁਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਇਕ ਹੱਥ ਦਰਖਤ ਦੀਆਂ ਜੜ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਤੇ ਦੂਜਾ ਪਤਾਲ 'ਚ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਦੁਨੀਆਂ ਤੇ ਕਾਇਨਾਤ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਬੁੱਕਲ 'ਚ ਘੁੱਟੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਫਿਰ ਵੀ ਇਹ ਗੱਭਰੂ ਗੀਤਕਾਰ ਪੀਟੇ ਚੰਦੇਲੀ ਵਾਲੇ ਦੀ ਗੱਲ ਤੁਹਾਡੇ ਨਾਲ ਸਾਂਝੀ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹਾਂ, ਸ਼ਾਇਦ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦਾ ਟੱਪ-ਟਪਾ ਤੁਹਾਨੂੰ ਵੀ ਸੁਆਦਲਾ ਲੱਗੇ।

ਹਿਮਾਚਲ ਤੱਕ ਸਿੱਧਾ ਵਪਾਰ ਚੱਲ ਸਕੇ। ਸ਼ੌਂਕੀ ਮੇਲੇ ਕਰਕੇ ਵੀ ਮੇਰਾ ਮਾਹਿਲਪੁਰ ਨਾਲ ਸਾਹਿਤਕ ਤੇ ਸੰਗੀਤਕ ਮੋਹ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਵਧੇਰੇ ਕਰਕੇ ਤਾਂ, ਕਿ ਇਸ ਮਾਹਿਲਪੁਰ ਤੋਂ ਚਾਰ ਕੋਹ ਦੂਰ ਮੇਰੇ ਪੁੱਤਰਾਂ ਵਰਗਾ, ਛੋਟਾ ਭਾਈ, ਅਜੇ ਕੁਮਾਰ ਜਾਣੀ ਕਿ ਪੀਟਾ ਚੰਦੇਲੀ ਪਿੰਡ 'ਚ ਜੰਮਿਆ ਹੈ। ਦੇਬੀ ਮਖਸੂਸਪੁਰੀ ਦੀ ਸ਼ਾਇਰੀ ਤੋਂ ਪੰਜਾਬੀ ਗੀਤਕਾਰੀ ਨੂੰ ਜਾਨਣ ਵਾਲੇ ਭਲੀ ਭਾਂਤ ਵਾਕਿਫ ਹਨ, ਦੇਬੀ ਅੱਜ ਦੇ ਵਾਰਿਸ ਸੁਰਜੀਤ ਪਾਤਰ ਦਾ ਸ਼ਗਿਰਦ ਹੈ, ਪੀਟਾ ਡਾਕਟਰ ਜਗਤਾਰ ਦਾ। ਮੰਨ

ਖੂਬਸੂਰਤ ਗੀਤਕਾਰੀ ਦੀਆਂ ਨੇਰੀਆਂ ਲਿਆਉਣ ਵਿਚ ਪੀਟਾ ਸਫਲ ਰਿਹਾ।

ਰਵਿੰਦਰ ਗਰੇਵਾਲ ਦੀ 'ਪ੍ਰਣਾਮ ਸ਼ਹੀਦਾਂ' ਨੂੰ ਐਲਬਮ ਵਿਚਲੀ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੀ ਬਣਤਰ ਕਮਾਲ ਹੈ। 'ਖੂਨ ਦੀ ਹੋਲੀ ਭੁੱਲ ਨਹੀਂ ਸਕਦੀ' ਗੀਤ ਦਾ ਉਹੀ ਰਚੇਤਾ ਹੈ। ਸ਼ਹੀਦ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਬਾਰੇ ਇਸੇ ਐਲਬਮ ਵਿਚਲੇ ਦੋ ਗੀਤਾਂ ਦੀਆਂ ਦੋ ਵੰਨਗੀਆਂ ਵੇਖੋ :

ਪਿੰਜਰੇ 'ਚ ਬਹੁਤਾ ਚਿਰ
ਟਿਕਦੇ ਨਾ ਸ਼ੇਰ
ਸਾਰੇ ਜਾਣਦੇ ਆ ਸ਼ੇਰ ਹੁੰਦੇ ਆ ਦਲੇਰ
ਉਹਨੇ ਗੋਰਿਆਂ ਨੂੰ ਗੱਲ ਸਮਝਾਈ
ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਸੂਰਮੇ ਨੇ
ਜੜ੍ਹ ਗੋਰੀ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਹਿਲਾਈ....ਤੇ
ਦੇਸ਼ ਭਗਤਾਂ ਨੇ ਸਦਾ ਹੀ
ਲਾੜੀ ਮੌਤ ਵਿਆਹੀ ਏ
ਦੱਸਣ ਦੀ ਨਾ ਲੋੜ
ਦਿੰਦਾ ਇਤਿਹਾਸ ਗਵਾਹੀ ਏ
ਲਹੂ ਦੀਆਂ ਨਦੀਆਂ ਵਿਚ ਲੋਕੋ
ਤਰਦਾ ਕੋਈ ਕੋਈ
ਆਪਣੇ ਲਈ ਤਾਂ ਹਰ ਕੋਈ ਮਰਦਾ
ਦੇਸ਼ ਲਈ ਮਰਦਾ ਕੋਈ ਕੋਈ...।

ਪੀਟੇ ਬਾਰੇ ਮੈਂ ਅਕਸਰ ਇਹ ਧਾਰਨਾ ਰੱਖੀ ਹੈ ਕਿ ਛੋਟੇ ਫੀਤਿਆਂ ਨਾਲ ਲੰਬੇ ਕੱਦ ਮਾਪਣੇ ਔਖੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਹਸਪਤਾਲ ਤੇ ਸਮਸਾਨਘਾਟ ਵਿਚ ਵੜਨ ਲੱਗਾ ਹਰ ਬੰਦਾ ਹਉਮੈ ਤੇ ਹੰਕਾਰ ਦੇ ਰੋਗ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਵੇਂ ਕਿਸੇ ਸ਼ਾਇਰ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਨ ਲੱਗਿਆਂ ਪੱਖਪਾਤੀ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਪੀਟੇ ਦਾ ਬਾਪ ਨਿੱਕੇ ਹੁੰਦੇ ਦਾ ਤੁਰ ਗਿਆ। ਪੰਜਾਬੀ ਦੀ ਐਮ.ਏ. ਕਰਦੇ ਨੂੰ ਮਾਂ ਸਿਰ ਪਲੋਸ ਕੇ ਉਹਦੇ ਸੁਪਨਿਆਂ ਨੂੰ ਸਾਕਾਰ ਕਰਨ ਦੀਆਂ ਅਰਜ਼ੀਆਂ ਕਰਦੀ ਰਹੀ। ਇਸ ਘਟਨਾ ਨੂੰ ਉਹਦੀ ਕਾਵਿ ਕਲਾ ਵਿਚ ਵੇਖੋ :

ਕੱਲਾ ਕਹਿਰਾ ਪੁੱਤ ਜਿਵੇਂ ਪਾਲਦੀਆਂ ਮਾਵਾਂ
ਅਸੀਂ ਪਿਆਰ ਵਾਲਾ ਬੂਟਾ
ਇੰਜ ਪਾਲਦੇ ਰਹੇ
ਸੁੱਤਿਆਂ ਨੂੰ ਵੇਖ ਕਿਤੇ ਮੁੜ ਨਾ ਉਹ ਜਾਵੇ
ਸਾਰੀ ਰਾਤ ਪਲਕਾਂ ਦੇ ਦੀਵੇ
ਬਾਲਦੇ ਰਹੇ....।

ਕਮਾਲ ਇਹ ਵੀ ਹੈ ਕਿ ਪਿਛਲੇ ਕਰੀਬ ਇਕ ਦਹਾਕੇ ਤੋਂ ਅਮਰੀਕਾ 'ਚ ਰਹਿ ਕੇ ਵੀ ਪੀਟਾ ਠੋਠ ਸ਼ਬਦਾਂ ਤੇ ਅਲੰਕਾਰਾਂ ਤੋਂ ਟੁਟਿਆ ਨਹੀਂ। ਉਹ ਇਵੇਂ ਵਿਚਰਦਾ ਜਿਵੇਂ ਹੁਣੇ ਪੰਜਾਬ ਤੋਂ ਜਹਾਜ਼ ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਆਇਆ ਹੋਵੇ, ਜਿਵੇਂ ਹੁਣੇ ਕਿਸੇ ਮਾਂ ਨੇ ਉਹਦਾ ਮੱਥਾ ਚੁੰਮਿਆ ਹੋਵੇ, ਉਹਦਾ ਚਿਹਰਾ ਆਪ ਇਕ ਗੀਤ ਦੇ ਸੁੰਦਰ ਮੁੱਖੜੇ ਵਰਗਾ ਹੈ। ਮੁਸਕਰਾਉਂਦਿਆਂ ਜਾਂ ਗੱਲ ਕਰਦਿਆਂ ਉਹ ਇਵੇਂ ਲੱਗੇਗਾ ਕਿ ਹੁਣੇ ਮਿੱਠੇ ਬੋਲਾਂ ਦੀ ਛਣਕਾਰ ਪੈਣ ਲੱਗ ਪਵੇਗੀ। ਉਹ ਹਰ ਗੱਲ ਦਾ ਜਵਾਬ ਸ਼ਾਇਰੀ ਵਿਚ ਦੇਵੇਗਾ, ਉਹ ਹਰ ਘਟਨਾ ਨੂੰ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦਾ ਤਾਲ ਤੇ ਸੁਰ ਦੇਵੇਗਾ। ਉਹ ਹੁਣੇ ਚੱਜ ਦੀਆਂ ਉਹ ਗੱਲਾਂ ਸੁਣਾਵੇਗਾ ਜਿਹੜੀਆਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸ਼ਾਇਦ ਕਿਸੇ ਨਾ ਸੁਣੀਆਂ ਹੋਣ ਤੇ ਗੱਲ ਕਰਦਿਆਂ ਕਰਦਿਆਂ ਕਹਿ ਦੇਵੇਗਾ :

ਤੱਤੀਆਂ ਦੇਗਾਂ, ਤਿੱਖੀਆਂ ਤੇਗਾਂ
ਕਦੇ ਨੱਚਦਾ ਏ ਤਲਵਾਰਾਂ 'ਤੇ
ਕਦੇ ਸੀਸ ਤਲੀ 'ਤੇ ਧਰ ਲੈਂਦਾ
ਕਦੇ ਤੁਰੇ ਖੰਡੇ ਦੀਆਂ ਧਾਰਾਂ 'ਤੇ
ਮਜ਼ਲਮਾਂ ਦੀ ਰਾਖੀ ਲਈ
ਜਾ ਦਿੱਲੀ ਸੀਸ ਕਟਾਉਂਦਾ ਏ
ਜਦੋਂ ਦੇਸ਼ ਕੌਮ 'ਤੇ ਭੀੜ ਪੈਂਦੀ
ਫਿਰ ਖਾਲਸਾ ਅੱਗੇ ਆਉਂਦਾ ਏ....।
ਪੀਟੇ ਬਾਰੇ ਡਾਕਟਰ ਜਗਤਾਰ ਆਖੇਗਾ ਮੈਂ

ਹੀ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਜਗਤਾਰ ਦਾ ਸ਼ਾਗਿਰਦ ਹੋਣ ਵਾਲਾ ਸ਼ਾਇਰ ਜਾਂ ਗੀਤਕਾਰ ਆਮ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ।

ਬਾਕੀ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਤੇ ਪੀਟੇ ਦਾ ਤੁਆਰਫ਼ ਕਰਾਉਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਉਹਦੀ ਸ਼ਾਇਰੀ ਦਾ ਇਕ ਰੰਗ ਵੇਖੋ :

ਸੱਚੀਆਂ ਖ਼ਬਰਾਂ ਉਡ ਜਾਣ
ਕਦੇ ਨਾ ਫੜ੍ਹ ਹੁੰਦੀਆਂ
ਟੁੱਟੇ ਸ਼ੀਸ਼ੇ ਵਿਚ ਨਹੀਂ,
ਫੋਟੋ ਜੜ੍ਹ ਹੁੰਦੀਆਂ
ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਚਿੱਠੀਆਂ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ
'ਸਾਨੂੰ ਭੁੱਲ ਜਾਈ'
ਉਹ ਚਿੱਠੀਆਂ ਨਹੀਂ,
ਸਾਥੋਂ ਯਾਰੋਂ ਪੜ੍ਹ ਹੁੰਦੀਆਂ...।

ਮੈਲੀ ਡੋਮ 'ਤੇ ਮੁਲਾਕਾਤਾਂ, ਸ਼ੌਂਕੀ ਮੇਲੇ ਦੀਆਂ ਪੀਟੇ ਦੀਆਂ ਗਲਵੱਕਤੀਆਂ ਮੈਨੂੰ ਕਦੇ ਭੁੱਲੀਆਂ ਨਹੀਂ। ਉਹਨੇ ਗੀਤਕਾਰੀ ਵਿਚ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਸੀ 'ਕੁਝ ਸਾਨੂੰ ਵੀ ਸਮਝਾ ਜਾ ਨੀ, ਕਿੰਦਾਂ ਦੇ ਸੱਜਣ ਟੋਲਦੀ ਏ'...।' ਫਿਰ ਸੱਜਰੀ ਤੇ

ਗੱਲੀ-ਬਾਤੀ

ਐਸ. ਅਸ਼ੋਕ ਭੌਰਾ

ਫੋਨ: 925-752-8025

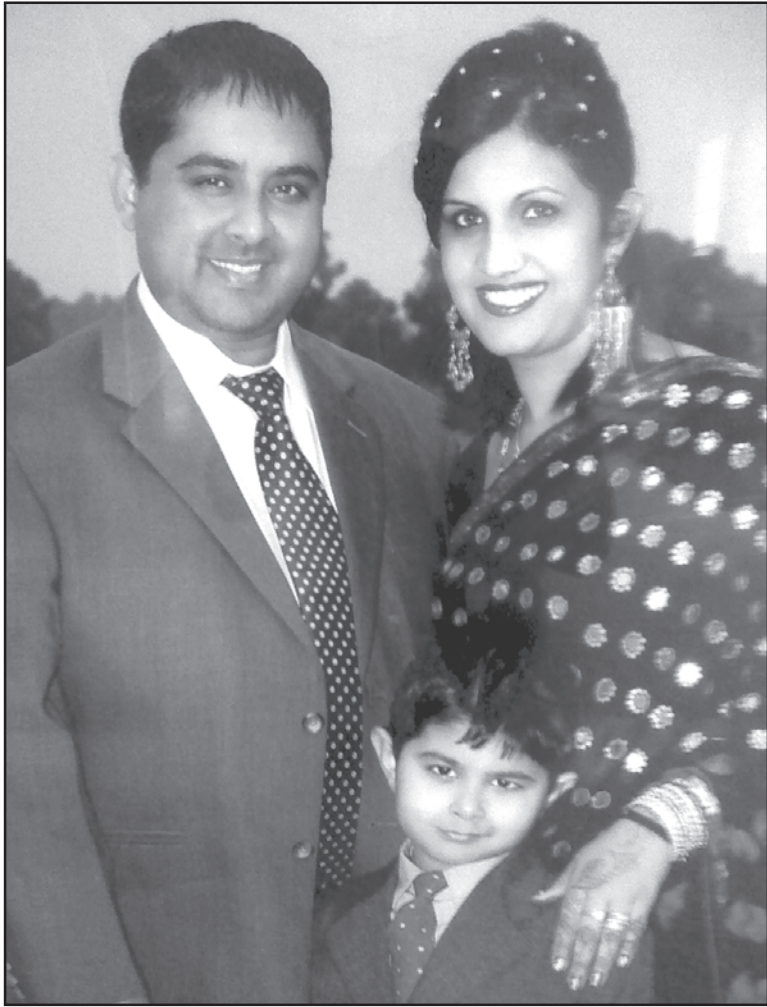
ਗੋਰਾਂ ਦੇ ਵਿਹੜੇ ਨੱਚੀ...।

ਵਿਆਖਿਆ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਵਿਚ ਜੇ ਗੀਤਕਾਰੀ ਵਿਚ ਉਹਦੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦਾ ਜਾਦੂ ਵੇਖਣਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਇਉਂ ਹੋਵੇਗਾ:

ਨੇਰੂ ਨਾ ਭਾਵੇਂ ਦੂਰ ਹੋਇਆ
ਅਸੀਂ ਦੀਵੇ ਵਾਂਗੂ ਬਲਦੇ ਰਹੇ
ਤੈਨੂੰ ਰਤਾ ਵੀ ਨਾ ਅਹਿਸਾਸ ਹੋਇਆ
ਅਸੀਂ ਵਾਂਗ ਪਤੰਗੇ ਜਲਦੇ ਰਹੇ
ਤੂੰ ਰੀਸ ਨਾ ਕੀਤੀ 'ਪੀਟੇ' ਦੀ
ਪੀਟੇ ਦਾ ਪਿਆਰ ਪਵਿੱਤਰ ਨੀ-
ਚੰਦੇਲੀ ਵਾਲੇ ਨੂੰ
ਮਿਲਿਆ ਨਾ ਸੱਚਾ ਮਿੱਤਰ ਨੀ...।
ਤੇ ਧਾਰਮਿਕ ਪੱਖ ਤੋਂ ਜੇ ਸਿਰ ਨੀਵਾਂ ਕਰਨਾ
ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਬੁਕ ਜਾਵੇਗੇ। ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੀ ਪਕੜ ਕਿਆ ਕਮਾਲ ਹੈ :
ਰੁਤ ਵੀ ਤੱਤੀ ਧੁੱਪ ਵੀ ਤੱਤੀ
ਤੱਤੀ ਤੱਤੀ ਵਗੇ ਹਵਾ
ਤੱਤੀ ਤਵੀ ਦੇ ਉੱਤੇ
ਬੈਠੇ ਆਣ ਚੋਕੀਆਂ ਲਾ...।

ਹਾਲ ਹੀ ਵਿਚ ਨੱਛਤਰ ਗਿੱਲ ਦੀ ਰਿਲੀਜ਼ 'ਛੱਡ ਕੇ ਨਾ ਜਾਈ' ਵਿਚ ਹਲਕਾ-ਫੁਲਕਾ ਰੰਗ ਕਿੰਨਾ ਗੂੜ੍ਹਾ ਹੈ :
ਸੁਣਦੇ ਆਂ ਚਮਕੀਲਾ ਜਦੋਂ
ਟੋਪ ਵਿਚ ਲਾ ਕੇ
ਮੱਲੇ ਮੱਲੀ ਗੋਰ ਪੈਦਾ
ਮਾਵਾ ਰੀਠੇ ਜਿੰਨਾ ਖਾ ਕੇ
ਜਦੋਂ ਘੋਰਦਾ ਏ ਸਾਨੂੰ
ਕੋਈ ਸਾਬੂ ਸਰਕਾਰੀ
ਨੇਤੇ ਲੱਗਣ ਨਾ ਦਈਏ
ਉਹਦੀ ਜਿਪਸੀ ਵਿਚਾਰੀ
ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਨੂੰ ਉਡਦੇ ਪਤੰਗ ਦਾ
ਬੱਲੀਏ ਡਰਾਇਵਰਾਂ ਦਾ
ਦਿਨ-ਰਾਤ ਜੀ.ਟੀ. ਰੋਡ ਉੱਤੇ ਲੰਘਦਾ....।

ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਅੰਤਰ-ਆਤਮਾ ਜਾਗਰੂਕ ਹੋਵੇ, ਅੰਦਰ ਨੇਰੂ ਨਾ ਪਿਆ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਗੁੰਗੇ ਵੀ ਕਥਾ ਕਰਨ ਲੱਗ ਪੈਂਦੇ ਹਨ। ਪੀਟਾ ਅੰਦਰੋਂ ਬਾਹਰੋਂ ਇਕ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਲਾਟੂ ਵਾਂਗ ਜਗਦੇ, ਉਹਦੀ ਵਹੂਟੀ ਬਲਜਿੰਦਰ ਕੌਰ ਉਹਦੀ ਭਾਈਵਾਲ ਹੈ, ਪੁੱਤ ਅਰਜ਼ ਉਹਦੇ ਬੋਲਾਂ 'ਤੇ ਨੱਚਦੇ, ਸਹੁਰਾ ਚੈਚਲ ਸਿੰਘ ਤੇ ਸੱਸ ਆਸ਼ਾ ਰਾਣੀ ਮਾਣ ਕਰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਜਵਾਈ ਪੰਜਾਬੀ ਗੀਤਕਾਰੀ ਦਾ ਸੂਦਾਈ ਹੈ। ਬਾਪ ਅਧਿਆਪਕ ਸੀ ਬਿਹਾਰੀ ਲਾਲ ਤੇ ਬੇਬੇ ਅਜੀਤ ਕੌਰ ਦੇ ਸੁਪਨਿਆਂ ਦਾ ਚਾਨਣ ਐ ਅਜੇ ਕੁਮਾਰ ਤੋਂ ਬਣਿਆ ਪੀਟਾ ਚੰਦੇਲੀ ਵਾਲਾ। ਗੱਲਬਾਤ ਕਰੋ ਫਰਮਾਨ ਨਾ ਜਾਰੀ ਕਰੋ, ਖਿਝੋ ਨਾ, ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਜਾਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨਾਲ ਲੜੇਗੇ ਜਾਂ ਲੜਨ ਲਈ ਕੋਈ ਲੱਭੋਗੇ। ਜੇ ਖਿਆਲਾਂ ਤੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦਾ ਅਦਾਨ-ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨਾ ਤਾਂ ਪੀਟੇ ਦੇ ਗੀਤ ਧਿਆਨ 'ਚ ਰਖਿਉ।

ਪੀਟਾ ਚੰਦੇਲੀ ਵਾਲਾ ਆਪਣੀ ਪਤਨੀ ਬਲਜਿੰਦਰ ਕੌਰ ਤੇ ਪੁੱਤਰ ਅਰਜ਼ ਨਾਲ

ਵਸਦਾ ਹੈ ਤੇ ਨਾਂ ਤਾਂ ਉਹਦਾ ਅਜੇ ਕੁਮਾਰ ਹੈ, ਪਰ ਜਾਣਦੇ ਉਹਨੂੰ ਪੀਟਾ ਚੰਦੇਲੀ ਵਾਲਾ ਕਰਕੇ ਹਨ। ਰਵਿੰਦਰ ਗਰੇਵਾਲ ਤੇ ਨਿੱਕੂ ਉਹਨੂੰ ਸਭ ਤੋਂ ਵਧ ਗਾਉਣ ਵਾਲੇ ਗਾਇਕ ਹਨ।

ਇਹ ਗੱਲ ਦਰੁਸਤ ਹੈ ਕਿ ਜਿਹਨੇ ਹਾਲੇ ਤੀਕਰ ਆਗਰੇ ਦਾ ਪੇਨਾ ਤੇ ਜੇਜੋਂ ਦੇ ਪੇੜੇ ਨਹੀਂ ਖਾਧੇ, ਤਾਂ ਸਮਝੋ ਮਠਿਆਈਆਂ ਖਾਣ ਦੇ ਮਾਮਲੇ 'ਚ ਹਾਲੇ ਉਹ ਪਛੜੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਹੁਸ਼ਿਆਰਪੁਰ ਦੇ ਕਸਬਾ ਮਾਹਿਲਪੁਰ ਨੂੰ ਅੰਬੀਆਂ ਦਾ ਦੇਸ਼ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਮਾਹਿਲਪੁਰ ਦੀ ਇਕ ਲੋਕ ਬੋਲੀ ਹੈ 'ਅੰਬੀਆਂ ਨੂੰ ਤਰਸੇਂਗੀ ਛੱਡ ਕੇ ਦੇਸ਼ ਦੁਆਬਾ।' ਇਕ ਹੋਰ ਸ਼ਾਇਰ ਦੀਆਂ ਸਤਰਾਂ ਹਨ 'ਅੰਬ ਦੁਸਹਿਰੀ ਚੁਪਣ ਆਇਓ ਪੁਰ ਹੀਰਾਂ ਇਕਵਿੰਦਰ ਘਰ ਹੋਣਾ ਏ' ਬਰਸਾਤਾਂ ਨੂੰ।' ਤੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਹਾੜ-ਸਾਉਣ 'ਚ ਇਸ ਹਲਕੇ ਦੇ ਅੰਬ ਨਹੀਂ ਚੁਪੇ, ਸਮਝੋ ਅੰਬਾਂ ਦੇ ਮਾਮਲੇ 'ਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਹਾਲੇ ਪੂਰਾ ਸੁਆਦ ਨਹੀਂ ਚੁੱਖਿਆ। ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਨੇ ਜੇਜੋਂ ਦੇ ਪਹਾੜੀ ਹਲਕੇ ਤੱਕ ਰੇਲਵੇ ਲਾਈਨ ਇਸ ਕਰਕੇ ਵਿਛਾਈ ਸੀ ਤਾਂ ਕਿ ਤਾਸ਼ਕੰਦ ਤੋਂ

NirpalKaur.com

ਨਿਰਪਾਲ ਕੌਰ ਡਾਟ ਕੌਮ

A WEBSITE SHOWCASING THE TASTE OF PUNJABI FOOD

ਪੰਜਾਬਣ ਦੀ ਰਸੋਈ ਦਾ ਸਵਾਦ
ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਸ਼ਾਨ

VISIT : WWW.NIRPALKAUR.COM

HOME COOKING, FASHION AND HEALTH

ਸੰਧੂ ਨੂੰ ਮਰਵਾਉਣ ਵਾਲੇ ਹੁਣ ਬਾਦਲ ਦੇ ਝੋਲੀ ਚੁੱਕ

ਸਫਰ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦਾ

24 ਜਨਵਰੀ 1990 ਦੀ ਮਨਹੂਸ ਸਵੇਰ ਨੂੰ ਟੈਲੀਫੋਨ ਦੀ ਘੰਟੀ ਖੜਕੀ, ਰਿਸੀਵਰ ਉਠਾਉਂਦਿਆਂ ਹੀ ਅੱਗੋਂ ਆਵਾਜ਼ ਆਈ, “ਹਰਮਿੰਦਰ ਸੰਧੂ ਨੂੰ ਗੋਲੀ ਮਾਰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਸਿਵਲ ਹਸਪਤਾਲ ਲੈ ਗਏ ਹਨ। ਉਥੇ ਪਹੁੰਚ ਜਾ।” ਬੋਲਣ ਵਾਲਾ ਕੌਣ ਸੀ, ਨਾ ਮੇਰੇ ਵਿਚ ਪੁੱਛਣ ਦੀ ਹਿੰਮਤ ਰਹੀ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਉਸ ਨੇ ਦੱਸਣ ਦੀ ਲੋੜ ਸਮਝੀ। ਮੈਂ ਛੇਤੀ

■ **ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਪੱਤਰਕਾਰ** ■

ਛੇਤੀ ਪੱਗ ਵਲੋਂ ਟੀ ਅਤੇ ਜਦ ਕਰਮ ਸਿੰਘ ਵਾਰਡ ਦੇ ਐਮਰਜੈਂਸੀ ਕਮਰੇ ਵਿਚ ਪੁੱਜਾ ਤਾਂ ਹਰਮਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਤੇ ਮੌਤ ਦੀ ਜੰਗ ਲੜ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਡਾਕਟਰ ਉਸ ਨੂੰ ਬਚਾਉਣ ਲਈ ਵਾਹ ਲਾ ਰਹੇ ਸਨ, ਪਰ ਗੋਲੀਆਂ ਸਿਰ ਵਿਚ ਵੱਜੀਆਂ ਸਨ। ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਖਲੋਤਿਆਂ ਹੀ ਉਸਦੇ ਪ੍ਰਾਣ ਪੱਖੋਂ ਹੋ ਗਏ। ਮੇਰਾ ਮਨ ਬਹੁਤ ਦੁਖੀ ਹੋਇਆ। ਘਰ ਪਰਤਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਧਰਮ ਸਿੰਘ ਮਾਰਕਿਟ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਦਫ਼ਤਰ ਜਾ ਬੈਠਾ। ਅਜੇ ਬੈਠਿਆ ਹੀ ਸਾਂ ਕਿ ਟੈਲੀਫੋਨ ਦੀ ਘੰਟੀ ਖੜਕੀ, ਰਿਸੀਵਰ ਚੁੱਕਦਿਆਂ ਹੀ ਅੱਗੋਂ ਆਵਾਜ਼ ਆਈ, “ਕੌਣ?”

“ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਬੋਲ ਰਿਹਾ ਹੈ।”

“ਮੈਂ ਸੁਰਿੰਦਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਕੈਨੇਡਾ ਤੋਂ ਬੋਲਦਾ ਹਾਂ, ਤੇਰਾ ਯਾਰ ਸੰਧੂ ਮਰਿਆ ਹੈ ਕਿ ਨਹੀਂ?”

ਮੈਂ ਕਿਹਾ, “ਤੁਹਾਡੀ ਇੱਛਾ ਪੂਰੀ ਹੋ ਗਈ।”

ਏਨਾ ਕਹਿ ਕੇ ਮੈਂ ਰਿਸੀਵਰ ਰੱਖ ਦਿੱਤਾ। ਬੜੇ ਟੁੱਟੇ ਹੋਏ ਮਨ ਨਾਲ ਘਰ ਗਿਆ, ਕੱਪੜੇ ਬਦਲੇ ਅਤੇ ਫਿਰ ਰਾਣੀ ਕੇ ਬਾਗ ਸੰਧੂ ਦੇ ਘਰ ਪਹੁੰਚ ਗਿਆ। ਉਸ ਦਾ ਮ੍ਰਿਤਕ ਸਰੀਰ ਵੀ ਘਰ ਪਹੁੰਚ ਚੁੱਕਾ ਸੀ। ਸਸਕਾਰ ਲਈ 11 ਵਜੇ ਮਾਤਮੀ ਯਾਤਰਾ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਈ ਅਤੇ ਕੌਮ ਦੇ ਸੁਨਹਿਰੀ ਭਵਿੱਖ ਦੀ ਕਾਮਨਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਅਗਨੀ ਦੀ ਭੇਟ ਕਰਕੇ ਪਰਤ ਆਏ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਾਪਸ ਘਰ ਆ ਕੇ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਕਿ ਸਵੇਰੇ 6 ਵਜੇ ਹੀ ਦੋ ਨੌਜਵਾਨ ਆਏ ਸਨ ਤੇ ਸੰਧੂ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਦੀ ਇੱਛਾ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤੀ, ਜਿਸ ਦੀ ਅਜੇ ਚਾਰ ਦਿਨ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਦੂਜੀ ਸ਼ਾਦੀ ਹੋਈ ਸੀ। ਉਹ ਅਜੇ ਉਪਰਲੇ ਕਮਰੇ ਵਿਚ ਸੁੱਤਾ ਪਿਆ ਸੀ। ਉਸ ਦੀ ਮਾਤਾ ਨੇ ਜਾ ਕੇ ਕਿਹਾ, “ਦੋ ਨੌਜਵਾਨ ਤੈਨੂੰ ਮਿਲਣ ਆਏ ਹਨ।” ਸੰਧੂ ਉਠਿਆ, ਸਿਰ ‘ਤੇ ਪਟਕਾ ਬੰਨ੍ਹਿਆ ਅਤੇ ਪਜਾਮੇ ਦੇ ਨੇੜੇ ਵਿਚ ਪਿਸਤੌਲ ਅੜਾ ਕੇ ਹੇਠਾਂ ਉਤਰ ਆਇਆ। ਮਿਲਣ ਆਏ ਦੋ ਨੌਜਵਾਨ ਡਰਾਇੰਗ ਰੂਮ ਵਿਚ ਬੈਠੇ ਹੋਏ ਸਨ। ਸੰਧੂ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਉਸ ਦੀ ਮਾਤਾ ਚਾਹ ਦੇ ਤਿੰਨ ਕੱਪ ਲੈ ਆਈ। ਸੰਧੂ ਫਤਹਿ ਬੁਲਾ ਕੇ ਬੈਠ ਗਿਆ। ਘਰਦਿਆਂ ਨੇ ਮਹਿਸੂਸ ਕੀਤਾ ਕਿ ਇਹ ਨੌਜਵਾਨ ਸੰਧੂ ਦੇ ਜਾਣ ਪਹਿਚਾਣ ਵਾਲੇ ਹੋਣਗੇ।

ਪਰ ਦੋ ਮਿੰਟ ਪਿੱਛੋਂ ਗੋਲੀਆਂ ਦੀ ਤਾੜ-ਤਾੜ ਕਰਨ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਆਈ। ਚਾਹ ਦਾ ਕੱਪ ਫਰਸ ‘ਤੇ ਡੁੱਲ੍ਹਾ ਪਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਉਹ ਨੌਜਵਾਨ ਆਪਣਾ ਕੰਮ ਕਰਕੇ ਬਾਹਰ ਮੋਟਰ ਸਾਈਕਲ ‘ਤੇ ਉਡੀਕ ਰਹੇ ਤੀਜੇ ਨੌਜਵਾਨ ਪਿੱਛੇ ਬੈਠ ਕੇ ਫ਼ਰਾਰ ਹੋ ਗਏ। ਇਉਂ ਜਾਪਦਾ ਸੀ ਕਿ ਸੰਧੂ ਦਾ ਚਾਹ ਦਾ ਘੁੱਟ ਭਰਨ ਲਈ ਜਿਉਂ ਹੀ ਧਿਆਨ ਲਾਂਭੇ ਹੋਇਆ, ਕੋਲ ਹੀ ਬੈਠੇ ਨੌਜਵਾਨ ਨੇ ਆਪਣੀ ਬੁੱਕਲ ਵਿਚੋਂ ਮਾਊਜ਼ਰ ਕੱਢ ਕੇ ਉਸ ਦੇ ਸਿਰ ਵਿਚ ਗੋਲੀਆਂ ਮਾਰੀਆਂ।

ਅਜੇ ਦੋ ਦਿਨ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਉਸਨੇ ਮੈਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਸੀ ਕਿ 26 ਜਨਵਰੀ ਨੂੰ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਦੀਵਾਨ ਹਾਲ ਮੰਜੀ ਸਾਹਿਬ ਰੱਬੇ ਹੋਏ ਸਮਾਗਮ ਦੌਰਾਨ ਉਹ ਖਾਲਸਾ ਪੰਚਾਇਤਾਂ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਹਨ ਤਾਂ ਕਿ ਪਿੰਡ ਪੱਧਰ ‘ਤੇ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਜਥੇਬੰਦ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇ।

ਫੈਡਰੇਸ਼ਨ ਦਾ ਇਕ ਸੀਨੀਅਰ ਆਗੂ ਸ. ਕੁਲਦੀਪ ਸਿੰਘ ਕਾਹਲੋਂ 22 ਜਨਵਰੀ ਨੂੰ ਹੀ ਮੇਰੇ ਦਫ਼ਤਰ ਆਇਆ ਸੀ ਅਤੇ ਉਹ ਕਹਿਣ ਲੱਗਾ, “ਸੰਧੂ ਮੇਰੇ ਤਾਂ ਆਖੇ ਨਹੀਂ ਲੱਗਦਾ। ਤੁਸੀਂ ਜਾ ਕੇ ਉਸਨੂੰ ਸਮਝਾਓ, ਕਿਉਂਕਿ ਕੁਝ ਖਾੜਕੂ ਉਸਦੇ ਪਿੱਛੇ ਲੱਗੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਬੀਤੀ ਰਾਤ ਜਦੋਂ ਸੰਧੂ ਪਟਿਆਲੇ ਤੋਂ ਆਇਆ ਸੀ ਤਾਂ ਉਸਦਾ ਪਿੱਛਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਪਰ ਖਾੜਕੂਆਂ ਦਾ ਰਸਤੇ ਵਿਚ ਦਾਅ ਨਹੀਂ ਲੱਗਾ ਅਤੇ ਸੰਧੂ ਬਚ ਕੇ ਘਰ ਪੁੱਜ ਗਿਆ। ਉਸ ‘ਤੇ ਕਿਸੇ ਵੇਲੇ ਵੀ ਮਾਰੂ ਹਮਲਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਉਸਨੂੰ ਬਚਾਓ ਜੇ ਬਚ ਸਕਦਾ ਹੈ।”

ਮੈਂ ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਹੀ ਟੈਲੀਫੋਨ ‘ਤੇ ਸੰਧੂ ਨਾਲ

ਸ. ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਉਨ੍ਹਾਂ ਚੋਣਵੇਂ ਪੱਤਰਕਾਰਾਂ ਵਿਚੋਂ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ 1984ਵਿਆਂ ਦੇ ਦੌਰ ਵਿਚ ਸਿੱਖ ਖਾੜਕੂ ਲਹਿਰ ਨੂੰ ਨਜ਼ਦੀਕ ਤੋਂ ਵੇਖਿਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਸੰਤ ਜਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਭਿੰਡਰਾਂਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਨੇਤਰਤਾ ਵੀ ਮਾਣੀ। ਆਪਣੀਆਂ ਸਰਗਰਮੀਆਂ ਕਾਰਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਰਕਾਰੀ ਧਿਰ ਦੀਆਂ ਸਖਤੀਆਂ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਵੀ ਹੋਣਾ ਪਿਆ। ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਐਨ.ਐਸ.ਏ. ਅਧੀਨ ਲੰਮੀ ਨਜ਼ਰਬੰਦੀ ਵੀ ਭੋਗੀ। ਇਸੇ ਦੌਰ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਇਕ ਪੁੱਤਰ ਅਰਵਿੰਦਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਗੋਲਡੀ ਦੀ ਸ਼ਹਾਦਤ ਵੀ ਹੋਈ। ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਚੱਲੀ ਸਿੱਖ ਲਹਿਰ ਸੰਬੰਧੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਤਜਰਬਿਆਂ ਦਾ ਨਿਚੋੜ ਹਾਲ ਹੀ ਵਿਚ ਛਪੀ ਇਕ ਕਿਤਾਬ ‘ਨੀਂਹ ਰੱਖੀ ਗਈ’ ਵਿਚ ਸਾਹਮਣੇ ਆਇਆ ਹੈ। ਇਥੇ ਅਸੀਂ ਫੈਡਰੇਸ਼ਨ ਆਗੂ ਹਰਮਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ ਦੀ ਸ਼ਹਾਦਤ ਸੰਬੰਧੀ ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਵਲੋਂ ਆਪਣੀ ਕਿਤਾਬ ਵਿਚ ਸਾਹਮਣੇ ਲਿਆਂਦੀ ਗਈ ਅਹਿਮ ਜਾਣਕਾਰੀ ਛਾਪ ਰਹੇ ਹਾਂ। -ਸੰਪਾਦਕ

ਗੱਲ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ, “ਉਇ! ਤੂੰ ਕੀ ਪੁਛ ਨੂੰ ਅੱਗ ਲਾਈ ਫਿਰਦਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਤੈਨੂੰ ਮਿਲਣਾ ਹੈ, ਬਹੁਤ ਜ਼ਰੂਰੀ ਕੰਮ ਹੈ।”

ਸੰਧੂ ਦਾ ਉੱਤਰ ਸੀ, “ਹੁਣੇ ਆ ਜਾਓ।”

ਮੈਂ ਕਿਹਾ, “ਵਿਹਲਾ ਹੈ ਤਾਂ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹਾਂ।”

ਉਸਨੇ ਕਿਹਾ, “ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਫਿਕਰ ਨਾ ਕਰੋ, ਜਦ ਆਉਗੇ, ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਉਨ ਪਵਾਂਗਾ। ਜਿਥੇ ਚਾਹੋਗੇ ਉਥੇ ਚਲੋ ਚੱਲਾਂਗੇ।”

ਮੈਂ ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਹੀ ਮੋਟਰ ਸਾਈਕਲ ‘ਤੇ ਉਸ ਦੇ ਘਰ ਪਹੁੰਚ ਗਿਆ। ਅੱਗੇ ਸੰਧੂ ਕੰਮਾਂ ਲਈ ਆਏ ਲੋਕਾਂ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਸੁਣ ਕੇ ਟੈਲੀਫੋਨ ਘੁਮਾਈ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਮੈਨੂੰ ਵੇਖਦਿਆਂ ਹੀ ਉਹ ਉੱਠ ਖੜ੍ਹਾ ਹੋਇਆ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਨੂੰ ਕਹਿਣ ਲੱਗਾ, “ਭਾਪਾ ਜੀ, ਤੁਸੀਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਗੱਲ ਸੁਣੋ। ਮੈਂ ਭਾਅ ਜੀ ਨਾਲ ਕੋਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਗੱਲ ਕਰਨੀ ਹੈ। ਉਹ ਮੇਰੇ ਪਾਸ ਆਇਆ ਅਤੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗਾ, “ਚਲੋ, ਪੱਪੂ (ਜਤਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਕਾਹਲੋਂ) ਦੇ ਘਰ ਚੱਲਦੇ ਹਾਂ। ਨਾਲੇ ਚਾਹ ਦਾ ਕੱਪ ਪੀਵਾਂਗੇ ਤੇ ਗੱਲ ਵੀ ਕਰ ਲਵਾਂਗੇ।”

ਪੱਪੂ ਦਾ ਘਰ ਨੇੜੇ ਹੀ ਸੀ। ਅਸੀਂ ਦੋਵੇਂ ਉਥੇ ਚਲੇ ਗਏ। ਸੰਧੂ ਨੇ ਪੱਪੂ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਦੋ ਕੱਪ ਚਾਹ ਭੇਜ ਦੇਵੀਂ, ਅਸੀਂ ਇਕੱਲਿਆਂ ਕੋਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਗੱਲ ਕਰਨੀ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਡਰਾਇੰਗ ਰੂਮ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਬੈਠਣਾ, ਅੰਦਰ ਕਮਰੇ ਵਿਚ ਬੈਠਦੇ ਹਾਂ।

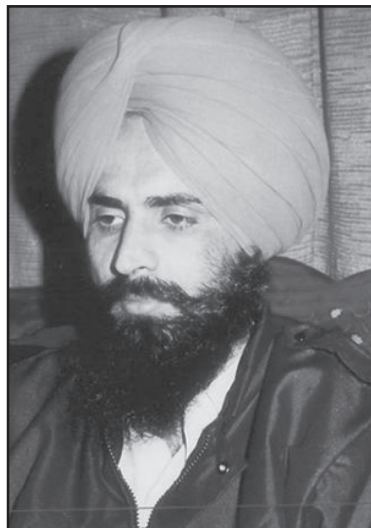
ਮੈਂ ਬੈਠਦਿਆਂ ਹੀ ਕਿਹਾ, “ਸੰਧੂ, ਤੂੰ ਕਿਸੇ ਦੇ ਆਖੇ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਲੱਗਦਾ। ਤੇਰੀ ਜਾਨ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਖਤਰਾ ਹੈ, ਮੌਤ ਤੇਰਾ ਪਿੱਛਾ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ।”

ਸੰਧੂ ਕਹਿਣ ਲੱਗਾ, “ਭਾਅ ਜੀ, ਮੇਰੀ ਕੀ ਗਲਤੀ ਹੈ? ਜੇ ਕੋਈ ਹੈ ਤਾਂ ਏਨੀ ਹੀ ਹੈ ਕਿ ਸਾਕਾ ਨੀਲਾ ਤਾਰਾ ਵੇਲੇ ਸੰਤਾਂ ਨਾਲ ਸ਼ਹੀਦ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਿਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਲੋਂ ਮਿੱਥੇ ਨਿਸ਼ਾਨੇ ਤੋਂ ਪਿੱਛੇ ਨਹੀਂ ਹਟਾਂਗਾ। ਖਾਲਸਾ ਪੰਚਾਇਤਾਂ ਦੇ ਐਲਾਨ ਪਿੱਛੇ ਰੁਪੌਸੇ ਹੋ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਫਿਰ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਲੱਭਾਂਗਾ, ਮੈਂ ਤਾਂ ਸਿਰ ‘ਤੇ ਕਫ਼ਨ ਬੰਨ੍ਹੀ ਫਿਰਦਾ ਹਾਂ, ਪਰ ਇਹ ਦੱਸੋ, ਖਾੜਕੂ ਮੈਨੂੰ ਮਾਰਨਾ ਕਿਉਂ ਚਾਹੁੰਦੇ ਨੇ?”

ਮੈਂ ਕਿਹਾ, “ਸੰਧੂ, ਤੇਰੀ ਇਹੀ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹਤਾ ਤੇ ਸੰਕਲਪ ਹੈ ਜੋ ਖਾੜਕੂਆਂ ਨੂੰ ਚੰਗਾ ਨਹੀਂ ਲੱਗਦਾ

ਅਤੇ ਉਹ ਤੈਨੂੰ ਕੰਮ ਕਰਨ ਨਹੀਂ ਦੇਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ।”

ਸੰਧੂ ਨੇ ਪੱਪੂ ਨੂੰ ਆਵਾਜ਼ ਮਾਰੀ। ਜਦ ਉਹ ਆਇਆ ਤਾਂ ਕਹਿਣ ਲੱਗਾ, “ਆਪਣਾ ਰਿਵਾਲਵਰ ਲਿਆ ਕੇ ਮੈਨੂੰ ਦੇ ਦੇ। ਉਹ ਰਿਵਾਲਵਰ ਲੈ ਆਇਆ ਜੋ ਸੰਧੂ ਨੇ ਆਪਣੀ ਡੱਬ ਵਿਚ ਅੜਾ ਲਿਆ। ਉਹ ਆਪਣੇ ਘਰ ਪਰਤ ਗਿਆ ਅਤੇ ਮੈਂ ਵਾਪਸ ਦਫ਼ਤਰ ਆ ਗਿਆ। ਅਗਲਾ ਦਿਨ ਅਜੇ ਚੜ੍ਹਿਆ ਹੀ ਸੀ ਕਿ ਮਨਹੂਸ ਖ਼ਬਰ ਸੁਣ ਲਈ। ਪਤਤਾਲ ਕਰਨ ‘ਤੇ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਕਿ ਸੰਧੂ ਦੇ ਕਤਲ ਲਈ ਉਸ ਦੇ ਜੇਲ੍ਹ ਦੇ ਸਾਥੀ ਹੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ ਜੇਧਪੁਰ ਜੇਲ੍ਹ ਦੌਰਾਨ ਉਹ ਲਾਭ ਸਿੰਘ ਪੰਜਵਤ ਨਾਲ ਲੜ ਪਿਆ ਸੀ। ਉਸ ਦੇ ਜਾਨਸ਼ੀਨ ਪਰਮਜੀਤ ਸਿੰਘ ਪੰਜਵਤ ਨੇ

ਹਰਮਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ

ਹੀ ਸੰਧੂ ਦੇ ਘਰ ਮੁੰਡੇ ਭੇਜੇ ਸਨ ਅਤੇ ਘਰ ਵੀ ਇਕ ਅਜਿਹਾ ਵਿਅਕਤੀ ਦੱਸ ਕੇ ਆਇਆ ਸੀ ਜੋ ਸੰਤ ਭਿੰਡਰਾਂਵਾਲਿਆਂ ਦਾ ਬਾਡੀਗਾਰਡ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਸੰਧੂ ਨੂੰ ਸ਼ਹੀਦ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਦੋ ਸਕੇ ਭਰਾ ਸਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪਿਤਾ ਅਜੇ ਤੱਕ ਇਹ ਦਾਅਵੇ ਕਰਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸੰਧੂ ਪੁਲਿਸ ਦਾ ਟਾਊਟ ਸੀ, ਪਰ ਉਸਨੂੰ ਇਹ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਉਸ ਦੇ ਮੁੰਡਿਆਂ ਨੇ ਕੌਮ ਦਾ ਕਿੰਨਾ ਵੱਡਾ ਨੁਕਸਾਨ ਕੀਤਾ ਹੈ।

ਸਿੱਖ ਸੰਘਰਸ਼ ਨੂੰ ਨਵਾਂ ਮੋੜ ਦੇ ਸਕਦਾ ਸੀ ਸੰਧੂ

ਸ. ਹਰਮਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ ਨੇ ਤਕਰੀਬਨ ਛੇ ਸਾਲ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿਚ ਰਹਿਣ ਉਪਰੰਤ ਰਿਹਾਅ ਹੁੰਦਿਆਂ ਹੀ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਵਿਚਰਨਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਉਸਦੇ ਮਾਤਾ-ਪਿਤਾ ਨੇ ਉਸ ਦੀਆਂ ਸਰਗਰਮੀਆਂ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਲਈ ਦੂਜੀ ਵੇਰ ਵਿਆਹ ਦੇ ਬੰਧਨ ਵਿਚ ਬੰਨ੍ਹ ਦਿੱਤਾ। ਕਿਉਂਕਿ ਉਸ ਦੀ ਪਤਨੀ ਬੀਬੀ ਪਰਮਜੀਤ ਕੌਰ ਸਾਕਾ ਨੀਲਾ ਤਾਰਾ ਦੌਰਾਨ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋ ਗਈ ਸੀ। ਪਰ ਦੂਜੇ ਵਿਆਹ ਦਾ ਬੰਧਨ ਵੀ ਉਸਨੂੰ ਬੰਨ੍ਹ ਨਾ ਸਕਿਆ। ਵਿਆਹ ਤੋਂ ਕੁਝ ਦਿਨ ਪਿੱਛੋਂ ਹੀ ਉਹ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਮੇਰੇ ਦਫ਼ਤਰ ਵਿਚ ਆਇਆ ਤੇ ਮੱਥੇ ‘ਤੇ ਹੱਥ ਮਾਰ ਕੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗਾ “ਭਾਅ ਜੀ, ਭਾਈ ਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਤਾਂ ਪਾਣੀ ਵਿਚ ਬਹਿ ਗਿਆ ਹੈ। ਦੱਸੋ ਮੈਂ ਕੀ ਕਰਾਂ?”

ਮੈਂ ਹੈਰਾਨ ਹੋ ਕੇ ਪੁੱਛਿਆ, “ਕਿਵੇਂ?”

ਸੰਧੂ ਕਹਿਣ ਲੱਗਾ ਕਿ ਰਿਹਾਈ ਤੋਂ ਕੁਝ ਦਿਨ ਪਿੱਛੋਂ ਮੈਨੂੰ ‘ਜੀਡ ਵਾਲੇ’ ਬੁਲਾਇਆ ਸੀ। ਰਾਤ ਨੂੰ ਰੋਟੀ ਖਾਣ ਪਿੱਛੋਂ ਭਾਈ ਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਤੇ ਉਸਦਾ ਪਰਿਵਾਰ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਆਣ ਬੈਠਾ। ਮੈਂ ਕਿਹਾ, ‘ਕੀ ਗੱਲ ਹੈ? ਪਹਿਲਾਂ ਤਾਂ ਇਹ ਦੱਸੋ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੇ ਪਿੰਡ ਸੌਂਦਿਆ ਕਿਉਂ ਹੈ?’

ਭਾਈ ਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਬੋਲਿਆ “ਸੰਧੂ, ਆਪਾਂ ਬਹੁਤ ਸੰਘਰਸ਼ ਕਰਕੇ ਵੇਖ ਲਿਆ ਹੈ, ਪਰ ਹੱਥ ਪੱਲੇ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਪਿਆ। ਮੇਰੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦੀ ਇੱਛਾ ਹੈ ਕਿ ਸਾਨੂੰ ਵੀ ਹੁਣ ਆਰਾਮ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸਲਾਹ ਕਰਨ ਲਈ ਹੀ ਤੈਨੂੰ ਇਥੇ ਬੁਲਾਇਆ ਹੈ।”

ਮੈਂ ਹੈਰਾਨ ਹੋ ਕੇ ਕਿਹਾ, ‘ਦੱਸੋ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ! ਤਾਂ ਉਸਦਾ ਚਾਚਾ ਦੀਦਾਰ ਸਿੰਘ ਕਹਿਣ ਲੱਗਾ, ‘ਦੇਖ ਬੇਟਾ ਸੰਧੂ, ਸਾਨੂੰ ਤਾਂ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਪ੍ਰਧਾਨ ਬਣਾ ਲਈਏ। ਤੂੰ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਬਣ ਜਾਵੀਂ, ਸੂਝਵਾਨ ਹੈ।’

ਏਨੀ ਗੱਲ ਸੁਣ ਕੇ ਫਿਰ ਹਰਮਿੰਦਰ ਕਹਿਣ ਲੱਗਾ, “ਭਾਅ ਜੀ, ਇਹ ਗੱਲ ਸੁਣ ਕੇ ਮੇਰੀ ਤਾਂ ਖਾਨਿਉਂ ਹੀ ਗਈ, ਮੈਂ ਬੜੀ ਨਿਮਰਤਾ ਨਾਲ ਉੱਤਰ ਦਿੱਤਾ, ‘ਮੈਨੂੰ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਦੀ ਕੁਰਸੀ ਨਹੀਂ ਚਾਹੀਦੀ। ਮੈਂ ਤਾਂ ਗੱਲ ਢਿੱਬੇ ਅੱਗੇ ਤੋਰਨ ਦਾ ਯਤਨ ਕਰਾਂਗਾ, ਜਿਥੇ ਸੰਤ ਭਿੰਡਰਾਂਵਾਲੇ ਛੱਡ ਗਏ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਗੱਦੀਆਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨਾ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਗੱਲੋਂ ਗੁਲਾਮੀ ਦੀਆਂ ਜੰਜੀਰਾਂ ਲਾਹੁਣਾ ਸੀ। ਤੁਹਾਨੂੰ ਪ੍ਰਧਾਨਗੀ ਮਿਲਦੀ

ਹੈ ਤਾਂ ਲੈ ਲਵੋ। ਜਿੱਥੇ ਲੋੜ ਸਮਝੋਗੇ, ਮੈਂ ਮਦਦ ਕਰ ਦਿਆਂਗਾ।”

ਇਹ ਕਹਿ ਕੇ ਮੈਂ ਗੱਲ ਮੁਕਾ ਦਿੱਤੀ। ਪਰ ਰਾਤ ਜਾਗੋ-ਮੀਟੀ ਵਿਚ ਹੀ ਲੰਘੀ। ਸਵੇਰੇ ਉੱਠ ਕੇ ਵਾਪਸ ਆ ਗਿਆ। ਭਾਅ ਜੀ! ਹੁਣ ਤੁਸੀਂ ਦੱਸੋ ਕਿ ਆਪਾਂ ਕੀ ਕਰੀਏ?

ਮੈਂ ਕਿਹਾ, ‘ਸੰਧੂ, ਕਿਸੇ ਦੀ ਪਰਵਾਹ ਨਾ ਕਰ। ਆਪਣੀ ਚਾਲ ਚਲਿਆ ਚੱਲ। ਭਾਈ ਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਤੇ ਉਸਦਾ ਪਰਿਵਾਰ ਲਾਲਚੀ ਹੈ। ਸਰਕਾਰ ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਬੰਦਿਆਂ ਦੀ ਸਦਾ ਤਲਾਸ਼ ‘ਚ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ।’

ਮੈਨੂੰ ਮਿਲਣ ਤੋਂ ਅਗਲੇ ਹੀ ਦਿਨ ਸੰਧੂ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਤੁਫ਼ਾਨੀ ਦੌਰਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਵਿਰੋਧੀਆਂ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਰਸਤੇ ਦਾ ਕੰਡਾ ਸਮਝਿਆ। ਉਹ ਅਗਲੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕਰਨ ਹੀ ਵਾਲਾ ਸੀ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਸਦਾ ਲਈ ਰਸਤੇ ਵਿਚੋਂ ਲਾਂਭੇ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

ਸੰਧੂ ਦੇ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋ ਜਾਣ ਪਿੱਛੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਾਥੀ ਆਪੋ-ਆਪਣਾ ਰਾਹ ਲੱਭਣ ਲੱਗ ਪਏ। ਜਿਹੜੇ ਇਹ ਨਾਹਰੇ ਲਾਉਂਦੇ ਹੁੰਦੇ ਸੀ ਕਿ “ਸੰਤਾਂ ਦੀ ਸੋਚ ‘ਤੇ ਪਹਿਰਾ ਦੇਵਾਂਗੇ ਠੋਕ ਕੇ।”

“ਉਹ ਕਿਹੜੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਗੱਲ ਹੈ ਜੋ ਤੁਸਾਂ ਮੇਰੇ ਤੋਂ ਚੋਰੀ ਕਰਨੀ ਹੈ।” ਇਹ ਕਹਿ ਕੇ ਦਲ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ ਬੁੜ-ਬੁੜ ਕਰਦਾ ਹੋਇਆ, ਬਸ ਵਿਚੋਂ ਉੱਤਰ ਗਿਆ। ਛੋਟਾ ਮੁੰਡਾ ਵੀ ਪਿੱਛੇ ਤੁਰ ਪਿਆ। ਸੰਧੂ ਨੇ ਮਗਰੋਂ ਮੈਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਹ ਮੁੰਡਾ ਉਸ ਦਾ ਭਾਣਜਾ ਹੈ। ਕੁਝ ਚਿਰ ਦੀ ਖਾਮੋਸ਼ੀ ਪਿੱਛੋਂ ਕਹਿਣ ਲੱਗਾ, “ਅੱਜ ਮੈਂ ਤੁਹਾਡੇ ਤੋਂ ਪੁੱਛਣ ਲੱਗਾ ਹਾਂ, ਇਕ ਗੱਲ।” ਮੈਂ ਗੰਭੀਰ ਹੋ ਗਿਆ, ਸੋਚਿਆ, ਉਹ ਕਿਹੜੀ ਗੱਲ ਹੈ, ਜਿਹੜੀ ਮੇਰੇ ਤੋਂ ਪੁੱਛਣ ਲੱਗਾ ਹੈ।

ਮੈਂ ਕਿਹਾ- ਪੁੱਛੋ।

ਸੰਧੂ ਵੀ ਬੋੜਾ ਗੰਭੀਰ ਹੋ ਕੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗਾ, “ਮੇਰੇ ਭਾਪਾ ਜੀ ਬਾਰੇ ਤੁਹਾਡਾ ਕੀ ਵਿਚਾਰ ਹੈ?” ਉਇ! ਭੈੜਿਆ ਇਹ ਕੀ ਪੁੱਛ ਲਿਆ ਮੇਰੇ ਤੋਂ? ਇਹ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਹੀ ਬਹੁਤ ਔਖਾ ਹੈ।

“ਔਖਾ ਹੈ ਜਾਂ ਸੌਖਾ, ਮੈਨੂੰ ਤਾਂ ਇਸਦਾ ਉੱਤਰ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਝੂਠ ਨਾ ਬੋਲਿਓ। ਸੱਚ ਦੱਸਣਾ ਜੇ।” ਸੰਧੂ ਕਹਿਣ ਲੱਗਾ।

ਕੁਝ ਚਿਰ ਚੁੱਪ ਰਹਿਣ ਪਿੱਛੋਂ ਮੈਂ ਕਿਹਾ, “ਛੋਟੇ ਵੀਰ ਸੰਧੂ, ਆਪਣੇ ਭਾਪਾ ਜੀ ਨੂੰ ਕਹਿ ਦਿਓ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਜਿੰਨਾ ਵੇਚਣਾ ਸੀ, ਵੇਚ ਲਿਆ। ਹੁਣ ਮੇਰੇ ‘ਤੇ ਰਹਿਮ ਕਰੋ। ਮੈਂ ਤੁਹਾਡੇ ਕੋਲੋਂ ਨਾ ਕੁਝ ਮੰਗਦਾ ਹਾਂ, ਨਾ ਦਿਆਂਗਾ।”

ਇਹ ਸੁਣਦਿਆਂ ਹੀ ਸੰਧੂ ਨੇ ਘੁੱਟ ਕੇ ਮੈਨੂੰ ਜੱਫੀ ਪਾ ਲਈ। ਕਹਿਣ ਲੱਗਾ, ਬਸ ਭਾਅ ਜੀ ਬਸ, ਇਹੋ ਮੈਂ ਤੁਹਾਡੇ ਮੂੰਹੋਂ ਸੁਣਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਕੁਝ ਚਿਰ ਹੋਰ ਏਧਰ ਉਧਰ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਉਪਰੰਤ ਮੈਂ ਬੱਸ ਵਿਚੋਂ ਉਤਰ ਆਇਆ ਅਤੇ ਪੁਲਿਸ ਬੱਸ ਸੰਧੂ ਨੂੰ ਜੇਲ੍ਹ ਛੱਡਣ ਲਈ ਲੈ ਤੁਰੀ। ਇਸ ਗੱਲਬਾਤ ਤੋਂ ਕੁਝ ਦਿਨ ਪਿੱਛੋਂ ਹੀ ਸ. ਹਰਮਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ ਜੇਲ੍ਹ ਤੋਂ ਰਿਹਾ ਹੋ ਕੇ ਘਰ ਆ ਗਿਆ ਤਾਂ ਮੈਂ ਮਿਲਣ ਚਲਿਆ ਗਿਆ, ਪਰ ਸ. ਦਲ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ ਮੈਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾ ਮਿਲਿਆ, ਜਿਵੇਂ ਮਿਲਦਾ ਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਮੈਂ ਹਰਮਿੰਦਰ ਨੂੰ ਜਦ ਇਸ ਦਾ ਕਾਰਨ ਪੁੱਛਿਆ ਤਾਂ ਉਹ ਕਹਿਣ ਲੱਗਾ, “ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਮੈਨੂੰ ਕਿਹਾ ਸੀ, ਘਰ ਆਉਂਦਿਆਂ ਮੈਂ ਉਹੋ ਕੁਝ ਭਾਪਾ ਜੀ ਨੂੰ ਕਹਿ ਦਿੱਤਾ। ਇਉਂ ਜਾਪਦਾ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਉਹ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦੇ ਹੋਣ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਮੈਨੂੰ ਮੇਰੇ ਜੇਧਪੁਰ ਰਹਿਣ ਦੇ ਪਿੱਛੋਂ ਦੀ ਸਾਰੀ ਕਹਾਣੀ ਸੁਣਾ ਦਿੱਤੀ ਹੈ।”

ਸੰਧੂ ਨੇ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿਚੋਂ ਬਾਹਰ ਆਉਂਦਿਆਂ ਹੀ ਸਿਆਸੀ ਸਰਗਰਮੀਆਂ ਤੋੜ ਕਰ ਦਿੱਤੀਆਂ ਸਨ, ਤਾਂ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੀ ਹੋਂਦ ਦਰਸਾ ਸਕੇ। ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਫੈਡਰੇਸ਼ਨ ਨੂੰ ਫਿਰ ਜਥੇਬੰਦ ਕਰਕੇ ਕੌਮ ਨੂੰ ਕੋਈ ਨਵਾਂ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਬਣਾ ਦੇਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ ਜਿਸ ਦਾ ਮੁੱਖ ਕਾਰਨ ਸਰਬੱਤ ਖਾਲਸਾ ਪਿੱਛੋਂ ਖਾਲਿਸਤਾਨ ਲਈ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੇ ਸੰਘਰਸ਼ ਵਿਚ ਉਭਾਰ ਆਇਆ ਘਟਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਦਿਨੋ ਦਿਨ ਪੁਲਿਸ ਦਾ ਜ਼ਬਰ ਵਧਦਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਪੁਲਿਸ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਸਿੱਖ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਅਤਿਵਾਦੀ ਕਹਿ ਕੇ ਸ਼ਹੀਦ ਕਰ ਚੁੱਕੀ ਸੀ। ਸੰਧੂ ਇਸ ਜੁਲਮ ਨੂੰ ਠੱਲ੍ਹ ਪਾਉਣ ਲਈ ਫੈਡਰੇਸ਼ਨ ਨੂੰ ਫਿਰ ਪੈਰਾਂ ਸਿਰ ਖੜਾ ਕਰਕੇ ਪਿੰਡ ਪੱਧਰ ਤੱਕ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਜਥੇਬੰਦ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ।

ਸ. ਸੰਧੂ ਨੇ ਜੇਧਪੁਰ ਦੀ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿਚ ਨਜ਼ਰਬੰਦ ਹੋਣ ਸਮੇਂ ਉਸ ਦੇ ਪਿਤਾ ਸ. ਦਲ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਸੰਧੂ ਦੀ ਦਿੱਲੀ ਵਿਚ ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ ਨਾਲ ਗੱਲ ਚੱਲ ਰਹੀ ਹੈ, ਉਹ ਤੈਨੂੰ ਮਿਲਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਜੇ ਮਿਲਣਾ ਹੈ ਤਾਂ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਦਿੱਲੀ ਚਲ। ਸੰਧੂ ਤੇ ਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਦਿੱਲੀ ਲਿਆਂਦਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਤੀਸ ਹਜ਼ਾਰੀ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਅਹਾਤੇ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਦਾ ਮੌਕਾ ਮਿਲ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਕਿਹਾ, ਠੀਕ ਹੈ। ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਅਸੀਂ ਦੋਵੇਂ ਦਿੱਲੀ ਪਹੁੰਚ ਗਏ। ਜਦ ਤੀਸ ਹਜ਼ਾਰੀ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਅਹਾਤੇ ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ ਮਿਲੇ ਤਾਂ ਭਾਈ ਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਕਹਿਣ ਲੱਗਾ, “ਮੈਨੂੰ ਤਾਂ ਕੁਝ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਲੱਗਦਾ, ਸੰਧੂ ਹੀ ਸਰਕਾਰੀ ਧਿਰ ਨਾਲ ਗੱਲਬਾਤ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਗੱਲਬਾਤ ਲਈ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਰਾਜਪਾਲ ਸ੍ਰੀ ਅਰਜਨ ਸਿੰਘ ਹੀ ਮੁੱਖ ਭੂਮਿਕਾ ਨਿਭਾਅ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਸ. ਸੰਧੂ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਗੱਲਬਾਤ ਅੰਤਿਮ ਦੌਰ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚ ਚੁੱਕੀ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਅਨੰਦਪੁਰ ਦੇ ਮਤੇ ਤੋਂ ਘੱਟ ਕੋਈ ਗੱਲ ਮੰਨਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ ਹਾਂ ਪਰ ਮਤੇ ਨੂੰ ਇੰਨ ਬਿੰਨ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸਰਕਾਰ ਸਾਥੋਂ ਅਮਨ ਦੀ ਗਰੰਟੀ ਮੰਗਦੀ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿਚ ਹੁੰਦਿਆਂ ਅਸੀਂ

(ਬਾਕੀ ਸਫ਼ਾ 31 ‘ਤੇ)

ਸਿੱਖ ਕੌਣ ! ਇਕ ਸਵਾਲ

ਖਾਲਸਾ ਪੰਥ

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਆਗਮਨ ਨੂੰ 540 ਸਾਲ ਹੋ ਗਏ ਹਨ ਤੇ ਉਦੋਂ ਤੋਂ ਹੀ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਹੋਂਦ ਵਿਚ ਆ ਗਿਆ ਸਵੀਕਾਰਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। (ਬਾਲ) ਨਾਨਕ ਦਾ ਹਰ ਕੌਤਕ ਨਿਰਾਲਾ ਤੇ ਲੀਹੋਂ ਹਟ ਕੇ ਸੀ ਜਿਸ ਨੂੰ ਇਲਾਕੇ ਦੇ ਚੌਧਰੀ, ਸਮਾਜਿਕ ਅਤੇ ਧਾਰਮਿਕ ਮੋਹਰੀ ਬੰਦੇ ਬੜੇ ਗੁਰੂ ਅਤੇ ਹੈਰਾਨੀ ਨਾਲ ਦੇਖਦੇ ਸਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਅਨੇਕ ਕਰਤੱਵਾਂ ਵਿਚੋਂ ਸਾਫ਼ ਝਲਕਦੀ ਦਲੀਲ ਨੂੰ ਕਾਟ ਕਰਨ ਦੀ ਕਿਸੇ ਵਿਚ ਵੀ ਹਿੰਮਤ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਸੱਚ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਲੈ ਕੇ ਧੁਰ ਦਰਗਾਹੋਂ ਸੰਸਾਰ ਦੀ ਲੋਕਾਈ ਨੂੰ ਚਾਨਣ

ਮਝੈਲ ਸਿੰਘ ਸਰਾਂ

ਵੰਡਣ ਆਇਆ ਸੀ। ਇਸ ਸੱਚ ਦੇ ਚਾਨਣ ਨੂੰ ਵੰਡਣ ਲਈ ਪੰਜ ਉਦਾਸੀਆਂ (ਯਾਤਰਾਵਾਂ) ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਤੇ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਹੋਰ ਦੇਸ਼ਾਂ ਤੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਦਿਸ਼ਾਵਾਂ ਵਲ ਕੀਤੀਆਂ। ਸ਼ਾਇਦ ਹੀ ਧਾਰਮਿਕ ਜਗਤ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਧਰਮ ਗੁਰੂ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਲੰਮਾ ਸਫ਼ਰ ਪੈਦਲ ਕੀਤਾ ਹੋਵੇ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਯਾਤਰਾਵਾਂ ਦੌਰਾਨ ਬਾਬੇ ਨੂੰ ਹੀ ਉਹ ਸਾਰੀਆਂ ਮੁਸ਼ਕਿਲਾਂ ਨਾਲ ਦੋ-ਦੋ ਹੱਥ ਕਰਨੇ ਪਏ, ਜੋ ਕਿ ਸੰਸਾਰੀ ਜੀਵ ਦੇ ਰਾਹ 'ਚ ਖੜ੍ਹੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ। ਹਾਕਮਾਂ ਵਲੋਂ ਕੈਦ ਵੀ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਕੈਦ ਵਿਚ ਮੁਸ਼ੱਕਤ ਵੀ ਕਰਵਾਈ, ਧਾਰਮਿਕ ਆਗੂਆਂ ਦੇ ਕੱਟਤਪੁਣੇ ਦਾ ਵੀ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨਾ ਪਿਆ। ਸਰੀਰਕ ਲੋੜਾਂ ਭੁੱਖ-ਤਿਹਾ, ਮੌਸਮ ਦੀਆਂ ਗਰਮੀਆਂ-ਸਰਦੀਆਂ ਵੀ ਸਰੀਰ 'ਤੇ ਝੱਲੀਆਂ। ਠੰਢਾਂ ਨਾਲ ਵੀ ਵਾਹ ਪਿਆ। ਕਿਰਤੀ ਜਮਾਤ ਦਾ ਸਮਾਜਿਕ ਰੁਤਬਾ ਵੀ ਦੇਖਿਆ। ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਨਿਘਾਰ ਵਿਚ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਨੇ ਸੱਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਜ਼ਮੀਰ ਨੂੰ ਹਲਾਇਆ ਕਿਉਂਕਿ ਬਾਬਾ ਜਾਣ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਸਿਰਫ ਜਾਗਦੀ ਜ਼ਮੀਰ ਵਾਲੇ ਹੀ ਸਾਹਮਣੇ ਵਾਲੇ ਦੀ ਅੱਖ 'ਚ ਅੱਖ ਪਾ ਕੇ ਗੱਲ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ, ਭਾਵੇਂ ਅਗਲਾ ਕਿੱਡਾ ਵੀ ਤਾਕਤਵਰ ਕਿਉਂ ਨਾ ਹੋਵੇ। ਆਪਣੇ ਸੰਸਾਰਿਕ ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਨੇ ਕਿਰਤ ਕਰਨ, ਨਾਮ-ਜਪਣ, ਵੰਡ ਛਕਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਇਕ ਜਮਾਤ ਖੜ੍ਹੀ ਕਰ ਦਿੱਤੀ, ਜੋ ਸਿੱਖ ਕਹਾਉਂਦੇ ਸਨ। ਇਸ ਵਿਚ ਖੜੋਤ ਨਾ ਆ ਜਾਵੇ ਇਹ ਗੱਦੀ ਅਗਾਂਹ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਦੇਵ ਜੀ ਨੂੰ ਸਮੇਤ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੀ ਬਾਣੀ ਦੇ ਸੋਧੀ, ਜੋ ਕਿ ਦਸਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਸਾਹਿਬ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਤੱਕ ਸਰੀਰਿਕ ਜਾਮਿਆਂ ਵਿਚ ਕੋਈ ਢਾਈ ਸਦੀਆਂ ਰਹੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰੇ ਗੁਰੂਆਂ ਨੇ ਨਾਨਕ ਸੱਚ ਨੂੰ ਲੋਕਾਈ ਦੇ ਧੁਰ ਅੰਦਰ ਵਸਾ ਦਿੱਤਾ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਢਾਈ ਸਦੀਆਂ ਦੌਰਾਨ ਨਾਨਕ ਸੱਚ ਤੋਂ ਮੂੰਹ ਫੇਰਨ ਵਾਲੇ ਵੀ ਗੁਰੂ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਵਿਚ ਹੀ ਜਨਮੇ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵਕਤੀ ਚੜ੍ਹਤ ਵੀ ਸੁੱਕੇ ਪੱਤਿਆਂ ਵਾਂਗ ਕਿਧਰੇ ਉਡਪੁੱਛ ਗਈ, ਪਤਾ ਵੀ ਨਾ ਲੱਗਿਆ ਤੇ ਅੱਟਲ ਰਿਹਾ ਸਿਰਫ ਤੇ ਸਿਰਫ ਨਾਨਕ ਸੱਚ। ਇਸ ਨਾਨਕ ਸੱਚ ਦੇ ਪੰਥ ਤੇ ਜੀਵਨ ਜਿਉਣ ਵਾਲੇ ਸਭ ਫੋਕਟ ਕਰਮਕਾਂਡਾਂ ਨੂੰ ਤਿਆਗ ਕੇ ਇਕੋ ਹੀ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੀ ਸਰਬਸ੍ਰੇਸ਼ਟਤਾ ਵਿਚ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਰੱਖ ਕੇ ਸਹਿਜ ਹੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਬਸਰ ਕਰਨ ਲੱਗ ਪਏ।

ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਨੇ ਜਿੱਥੇ ਸਿੱਖਾਂ ਵਿਚ ਸਵੈਮਾਣ, ਇਨਸਾਨੀ ਭਾਈਚਾਰਾ, ਭੈ-ਮੁਕਤ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਜੀਣ ਦਾ ਚਾਅ ਪੈਦਾ ਕੀਤਾ, ਉਥੇ ਨਾਲੋਂ ਨਾਲ ਰੂਹਾਨੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵੀ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਤਰੇਤਾਜ਼ਾ ਰੱਖਣ ਲਈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਆਪਣੀ ਬੋਲੀ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਜੋਂ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੀ ਬਾਣੀ ਦਰਜ ਕੀਤੀ। ਸਭ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਫੋਕਟ ਕਰਮਕਾਂਡਾਂ ਅਤੇ ਮਨੋਤਾਂ ਤੋਂ ਦੂਰ ਕਰਕੇ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਕੇਵਲ ਇਕ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੇ ਲੜ ਲਾਇਆ। ਅਸਲ ਵਿਚ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਹੈ ਈ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦਾ ਧਰਮ। ਇਹ ਕਿਸੇ ਰਾਜੇ ਮਹਾਰਾਜੇ ਦੇ ਪੁੱਤ ਵਲੋਂ ਨਹੀਂ ਚਲਾਇਆ ਗਿਆ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੇ ਸ਼ਹਾਦਤ 'ਭੈ ਕਾਹੂ ਕੋ ਦੇਤ ਨਹਿ, ਨਹਿ ਭੈ ਮਾਨਤ ਆਨਿ' ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਅਧੀਨ ਦਿੱਤੀ ਤਾਂ ਕਿ ਸਿੱਖ ਆਪ ਮਨੁੱਖੀ ਕਦਰਾਂ-ਕੀਮਤਾਂ ਨੂੰ ਪਰਣਾਏ ਜਾਣ। ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਨੇ ਜਿੱਥੇ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਮਾਨਸਿਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵੱਖਰੀ ਹੋਂਦ ਵਾਲੀ ਭਾਵਨਾ ਦਾ ਅਹਿਸਾਸ ਕਰਵਾਇਆ, ਉੱਥੇ ਨਾਲੋਂ ਨਾਲ ਬਾਹਰਮੁਖੀ ਅੱਡਰੀ ਪਛਾਣ ਕਾਇਮ ਰੱਖਣ ਲਈ ਵੀ ਪ੍ਰੇਰਤ ਕੀਤਾ, ਤਾਂ ਕਿ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਖੋਬੋਂ ਹੋ ਕੇ ਜੀਵੀ ਜਾਵੇ। ਮੁਗਲ ਹਾਕਮਾਂ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਅਤੇ ਮੁਗਲਾਂ ਦੇ ਰਾਜ ਵਿਚ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਵਿਚ ਪੱਗ ਸਿਰਫ ਉਹੀ ਬੰਨ੍ਹ ਸਕਦਾ ਸੀ, ਜੋ ਕਿ ਸਰਕਾਰੀ ਅਹਿਲਕਾਰ ਹੋਵੇ, ਸਮਾਜ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਉੱਚਾ

ਰੁਤਬਾ ਰੱਖਣ ਵਾਲਾ ਬੰਦਾ ਹੋਵੇ। ਆਮ ਜਨਤਾ ਤੇ ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਹਿੰਦੂਆਂ ਨੂੰ ਪੱਗ ਬੰਨ੍ਹਣ ਦੀ ਮਨਾਹੀ ਸੀ, ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਘੋੜ ਸਵਾਰੀ ਸੀ। ਜਿੱਥੇ ਪਹਿਲੇ ਗੁਰੂ ਤੋਂ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪੱਗ (ਦਸਤਾਰ) ਬੰਨ੍ਹੀ ਤੇ ਛੇਵੇਂ ਗੁਰੂ ਹਰਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੇ ਤਾਂ ਦਸਤਾਰ ਤੇ ਕਲਗੀ ਸਜਾ ਕੇ ਹੁਕਮਰਾਨਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਦਰਸਾ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੇ ਸਭ ਜਾਣੇ ਬਰਾਬਰ ਹਨ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਹਰਿ ਰਾਏ ਜੀ ਨੇ ਤਾਂ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਟੋਪੀ ਪਹਿਨਣ ਤੋਂ ਸਖਤੀ ਨਾਲ ਵਰਜ ਦਿੱਤਾ ਸੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਟੋਪੀ ਉਦੋਂ ਅਧੀਨਗੀ ਦਾ ਚਿੰਨ੍ਹ ਸੀ। ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਵਲੋਂ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੀ ਮੋਹਰ ਕੇਸ ਰੱਖਣੇ ਲਾਜ਼ਮੀ ਬਣਾ ਦਿੱਤੇ ਗਏ। ਅਸਲ ਵਿਚ ਦਸ ਹੀ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਦੇ ਜੀਵਨ-ਕਾਲ ਵਿਚ ਸਿੱਖ ਮਾਨਸਿਕ ਅਤੇ ਬਾਹਰਮੁੱਖੀ ਰੂਪ ਵਿਚ ਪੂਰਨ ਤੌਰ 'ਤੇ ਨਿਵੇਕਲੀ ਅਤੇ ਸੁਤੰਤਰ ਸੋਚ ਵਾਲੀ ਕੌਮ ਬਣ ਚੁੱਕੀ ਸੀ ਅਤੇ ਸ਼ਾਇਦ ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਹੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਇਹ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰ ਲਿਆ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਅੱਗੋਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹੋਰ ਫਿਲਾਸਫੀ ਦੱਸਣ ਲਈ ਕਿਸੇ ਮਨੁੱਖੀ ਜਾਮੇ ਨਾਲੋਂ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਬਿਹਤਰ ਹੋਵੇਗਾ ਤਾਂ ਹੀ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਸਦੀਵੀ ਗੁਰੂ ਥਾਪ ਦਿੱਤਾ। ਦੂਜਾ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਇਹ ਵੀ ਅੱਖੀਂ ਵੇਖ ਲਿਆ ਸੀ ਕਿ ਕਿਵੇਂ ਅੱਖੇ ਸਮੇਂ ਭਾਵ ਚਮਕੌਰ ਦੀ ਗੜ੍ਹੀ ਵਿਚੋਂ ਸਿੱਖਾਂ ਨੇ ਪੰਚ ਪ੍ਰਧਾਨੀ ਦੇ ਅਸੂਲ ਤਹਿਤ ਬੜਾ ਢੁੱਕਵਾਂ ਫੈਸਲਾ ਲੈ ਕੇ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਹੀ ਗੜ੍ਹੀ ਛੱਡਣ ਦਾ ਹੁਕਮ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਪੰਥ ਨੂੰ ਅਜੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਸੀ।

ਇਸੇ ਅਸੂਲ ਤਹਿਤ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਤੋਂ ਅਗਵਾਈ ਲੈ ਕੇ ਹੀ ਸਿੱਖਾਂ ਨੇ ਕੋਈ ਪੌਣੀ ਸਦੀ ਜਿੱਥੇ ਆਪਣੀ ਨਿਵੇਕਲੀ ਪਛਾਣ ਵੀ ਕਾਇਮ ਰੱਖੀ, ਉੱਚਾ ਤੇ ਸੁੱਚਾ ਕਿਰਦਾਰ ਵੀ ਰੱਖਿਆ, ਜ਼ਾਲਮ ਨਾਲ ਟੱਕਰ ਵੀ ਹਿੱਕ ਠੋਕ ਕੇ ਲਈ, ਮਜ਼ਲੂਮ ਦੇ ਬਚਾਅ ਲਈ ਆਪ ਮੋਹਰੇ ਆਏ, ਹਰ ਦੁੱਖ-ਕਸ਼ਟ, ਭੁੱਖ, ਤੰਗੀਆਂ ਖਾਲਸੇ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪਿੱਛੇ 'ਤੇ ਝੱਲੀਆਂ, ਕਿਸੇ ਲੋਭ ਲਾਲਚ ਵਿਚ ਨਾ ਫਸੇ, ਜ਼ਮੀਰ ਨੂੰ ਕਦੇ ਮਰਨ ਨਾ ਦਿੱਤਾ, ਨਾਨਕ-ਸੱਚ ਦੇ ਅਮਲ ਨੂੰ ਧੁਰ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ ਸ਼ਬਦ-ਗੁਰੂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਕਿਸੇ ਵੀ ਅਨਮੋਤ ਨੂੰ ਨੇੜੇ ਨਾ ਫਟਕਣ ਦਿੱਤਾ। ਪਰ ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਦੀ ਇਕ ਵੱਡੀ ਤਰਾਸਦੀ ਰਹੀ ਕਿ ਇਸ ਸੁਨਹਿਰੀ ਸਮੇਂ ਨੂੰ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿਚ ਕਿਤੇ ਨਾਂਮਾਤਰ ਵੀ ਥਾਂ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਜਾਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਸ ਸਮੇਂ ਦਾ ਇਤਿਹਾਸ ਲਿਖਿਆ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਿੱਖਾਂ ਨਾਲ ਖਾਰ ਖਾ ਕੇ ਇਸ ਨੂੰ ਮਿੱਟੀ-ਘੋਟੇ ਵਿਚ ਮਿਲਾਉਣ ਦਾ ਹੀ ਕਸਬ ਕੀਤਾ। ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਨਾਇਕ ਨਾਲੋਂ ਖਲਨਾਇਕ ਵਧ ਗਰਦਾਨਣ ਦੇ ਯਤਨ ਕੀਤੇ। ਉਨੀਵੀਂ ਸਦੀ ਦੇ ਅੰਤ ਵਿਚ ਅਤੇ ਵੀਹਵੀਂ ਸਦੀ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਅਧ ਵਿਚ ਸਿੱਖ ਇਤਿਹਾਸ 'ਤੇ ਕਈ ਖੋਜਾਂ ਹੋਈਆਂ, ਬਹੁਤ ਕੁਝ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਬਾਰੇ ਅਤੇ ਸਿੱਖਾਂ ਬਾਰੇ ਲਿਖਿਆ ਗਿਆ, ਸਿੱਖ ਇਨਸਾਈਕਲੋਪੀਡੀਆ ਲਿੱਬੇ ਜਾ ਚੁੱਕੇ ਹਨ। ਆਜ਼ਾਦੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕਈ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀਆਂ ਵਿਚ ਸਿੱਖ ਚੇਅਰਾਂ ਸਥਾਪਿਤ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾ ਚੁੱਕੀਆਂ ਹਨ। ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਬਣੀ ਨੂੰ ਵੀ ਤਕਰੀਬਨ ਇਕ ਸਦੀ ਹੀ ਹੋ ਚੱਲੀ ਹੈ, ਜੋ ਇਤਿਹਾਸਕ ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਦੀ ਦੇਖ ਰੇਖ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਅਮਲ 'ਤੇ ਕੰਮ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਬਣਾਏ ਜਾ ਚੁੱਕੇ ਹਨ ਅਤੇ ਅੱਗੋਂ ਵੀ ਹੋਰ ਬਣਨੇ ਰੁਕਣੇ ਨਹੀਂ। ਕਈ ਸਿੱਖ ਮਿਸ਼ਨਰੀ ਕਾਲਜ ਹੋਂਦ ਵਿਚ ਆ ਚੁੱਕੇ ਹਨ, ਅਨੇਕਾਂ ਪ੍ਰਚਾਰਕ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਦੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਵਿਚ ਲੱਗੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਸੰਤਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਇੰਨਾ ਵਾਧਾ ਹੋ ਚੁੱਕਾ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਇਕ ਸੰਤ-ਸਮਾਜ ਨਾਂ ਦੀ ਵੱਖਰੀ ਕਮੇਟੀ (ਯੂਨੀਅਨ) ਬਣਾਉਣੀ ਪੈ ਗਈ। ਡੇਰੇਦਾਰਾਂ ਦੀ ਵੀ ਕੋਈ ਘਾਟ ਨਹੀਂ। ਹੁਣ ਤਾਂ ਫਤਹਿਗੜ੍ਹ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਵੀ ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਐਲਾਨ ਪੰਥਕ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਗੁਰਪੁਰਬਾਂ 'ਤੇ ਹਰ ਸਾਲ ਹੀ ਨਗਰ ਕੀਰਤਨ ਕੱਢੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਤੇ ਸ਼ਤਾਬਦੀਆਂ ਤਾਂ ਸਰਕਾਰੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮਨਾਈਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਤੇ ਕਰੋੜਾਂ ਰੁਪਏ ਖਰਚੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਸ਼ਤਾਬਦੀਆਂ ਸਮੇਂ ਸਜਾਵਟਾਂ ਅਤੇ ਟਰਾਂਸਪੋਰਟੇਸ਼ਨ 'ਤੇ ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਬੇਅੰਤ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਖਾਣੇ ਅਤੇ ਮਨਿਆਈਆਂ ਬਣਾ ਕੇ ਕਈ ਸੰਤ-ਮਹਾਪੁਰਸ਼ ਆਪਣੀ ਉੱਚਤਮ ਸੇਵਾ ਭਾਵਨਾ ਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਵੀ ਦਿੰਦੇ ਹਨ।

ਇਹ ਸਾਰਾ ਕੁਝ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਬਾਰੇ, ਸਿੱਖੀ ਬਾਰੇ, ਸਿੱਖੀ ਦੀ ਨਿੱਤ ਦੀ ਕਰਨੀ ਬਾਰੇ ਹੀ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਫਿਰ ਵੀ ਜੇ ਕੋਈ ਸਵਾਲ ਪੁੱਛੇ ਕਿ 'ਸਿੱਖ ਕੌਣ ਹੈ? ਇਸ ਦੀ ਪ੍ਰੀਭਾਸ਼ਾ ਕੀ ਹੈ?' ਤਾਂ ਹੈਰਾਨੀ ਤਾਂ ਹੋਣੀ ਸੁਭਾਵਿਕ ਹੀ ਹੈ। ਮੰਨ ਲਉ ਕਿ ਇਹ ਸਵਾਲ ਪੁੱਛਣ ਵਾਲਾ ਬਿਲਕੁਲ ਹੀ ਸਿੱਖੀ ਬਾਰੇ ਅਣਜਾਣ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਜਾਇਜ਼ ਵੀ ਲੱਗਦਾ। ਪਰ ਜੇ ਇਹ ਸਵਾਲ ਪੁੱਛਿਆ ਵੀ ਉੱਥੇ ਜਾਵੇ, ਜਿਸ ਧਰਤੀ ਤੋਂ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਇਆ ਤੇ ਫਿਰ ਖਾਲਸਾ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਇਆ। ਪਿਛਲੇ 540 ਸਾਲਾਂ ਵਿਚ ਹਰ ਉਤਰਾਅ-ਚੜ੍ਹਾਅ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਆਪਣਾ ਵਜੂਦ ਵੀ ਉਸੇ ਜ਼ਮੀਨ ਦੇ ਟੁਕੜੇ 'ਤੇ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਸਵਾਲ ਪੁੱਛਣ ਵਾਲਾ ਵੀ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਅਹਿਮ ਅੰਗ ਹੈ, ਨਿਆਪਾਲਿਕਾ, ਯਾਨਿ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਹਾਈਕੋਰਟ।

ਇਹ ਸਵਾਲ ਕਰਨ ਦੀ ਨੌਬਤ ਕਿਉਂ ਆਈ? ਇਹ ਆਪਾਂ ਹੁਣ ਤੱਕ ਪੜ੍ਹ-ਸੁਣ ਚੁੱਕੇ ਹਾਂ ਕਿ ਬੀਬੀ ਗੁਰਲੀਨ ਕੌਰ ਨੇ ਕੋਰਟ ਵਿਚ ਦਾਅਵਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਉਹ ਸਿੱਖ ਹੈ। ਬਾਵਜੂਦ ਇਸਦੇ ਕਿ ਰੋਮ (ਕੇਸ) ਕਟਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਉਸ ਨੂੰ ਇਹ ਦਾਅਵਾ ਕੋਰਟ ਵਿਚ ਇਸ ਲਈ ਕਰਨਾ ਪਿਆ ਕਿ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਮੈਨੇਜਮੈਂਟ ਹੇਠ ਚਲਦੇ ਮੈਡੀਕਲ ਕਾਲਜ ਵਿਚ ਸਿੱਖ ਬੱਚਿਆਂ ਲਈ ਰਾਖਵੀਆਂ ਕੁਝ ਸੀਟਾਂ ਵਿਚੋਂ ਉਸ ਨੂੰ ਸੀਟ ਨਹੀਂ ਮਿਲੀ। ਇਸ ਰਾਖਵੇਂਕਰਨ

ਦੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦੀ ਸਿਡੀਕੋਟ ਵਲੋਂ ਵਿਧਾਨ ਅਨੁਸਾਰ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਮਿਲੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਇਸ ਰਾਖਵੇਂਕਰਨ ਦੀ ਇਕ ਸ਼ਰਤ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਦਾ ਫਾਇਦਾ ਉਸੇ ਸਿੱਖ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਮਿਲੇਗਾ ਜੋ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸੂਰਤ ਵਿਚ ਕੇਸ ਨਾ ਕੱਟਦਾ ਹੋਵੇ ਤੇ ਇਸ ਲਈ ਇਕ ਐਡੀਡੈਵਿਟ ਦੇਣਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਸਿੱਖ ਹਾਂ, ਕੇਸ ਰੱਖਦਾ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸੂਰਤ ਵਿਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਬੇਅਦਬੀ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਅੱਗੋਂ ਕਦੀ ਕਰਾਂਗਾ। ਜੇਕਰ ਭਵਿੱਖ ਵਿਚ ਕੇਸ ਕਟਾਵੇ ਜਾਂ ਰੋਮਾਂ ਦੀ ਬੇਅਦਬੀ ਕਰੇ ਤਾਂ ਰਾਖਵੇਂਕਰਨ ਤੋਂ ਕਾਨੂੰਨੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵਿਰਵਾ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ। ਇਸ ਐਡੀਡੈਵਿਟ 'ਤੇ ਸਿੱਖ ਬੱਚੇ ਦੇ ਪਿਤਾ ਜਾਂ ਮਾਤਾ ਨੇ ਵੀ ਦਸਤਖਤ ਕਰਨੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਤਾਂ ਕਿ ਮਾਪੇ ਵੀ ਬੱਚੇ ਦੇ ਸਰੂਪ ਬਾਰੇ ਸੁਚੇਤ ਰਹਿਣ। ਹੁਣ ਜੇ ਬੇਟੀ ਗੁਰਲੀਨ ਕੌਰ ਨੇ ਭਰਵਟੇ ਤਰਾਸ਼ ਲਏ ਤਾਂ ਐਡੀਡੈਵਿਟ ਮੁਤਾਬਿਕ ਉਸ ਦਾ ਰਾਖਵੇਂਕਰਨ ਕਾਨੂੰਨ ਖਤਮ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਚ ਕੋਈ ਸ਼ੱਕ ਨਹੀਂ ਕਿ ਉਹ ਸਿੱਖ ਨਹੀਂ। ਕਿਉਂਕਿ ਰਾਖਵੇਂਕਰਨ ਹੈ ਈ ਸਿੱਖ ਬੱਚੇ ਲਈ। ਪਰ ਸ਼ਰਤ ਕੇਸਾਂ ਦੀ ਹੈ, ਜਿਹੜੀ ਉਹਨੇ ਤੋੜ ਦਿੱਤੀ, ਇਸ ਬਿਨਾ 'ਤੇ ਕੋਰਟ ਵਿਚ ਉਸਦੇ ਮਾਪਿਆਂ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕਰਨਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਬਣਦਾ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਕੋਰਟਾਂ ਵਿਚ ਕੀਤੇ ਦਾਅਵੇ, ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਦਾ ਨੁਕਸਾਨ ਹਨ। ਜੇ ਅਸੀਂ ਦੇਖ ਹੀ ਲਿਆ ਕਿ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਗਲ ਕੇਸਾਂ ਦੀ ਬੇਅਦਬੀ ਨਾਲੋਂ 'ਸਿੱਖੀ ਕੀ ਹੈ', ਵਲ ਮੋੜ ਦਿੱਤੀ।

ਇਥੇ ਸੁਭਾਵਿਕ ਹੀ ਦਿਮਾਗ 'ਚ ਇਹ ਗੱਲ ਖੁੜਕਦੀ ਹੈ ਕਿ ਕਿਉਂ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਸਿੱਖ ਦੀ ਪ੍ਰੀਭਾਸ਼ਾ ਪੁੱਛੀ? ਇਸ ਦਾ ਕਾਰਨ ਹੈ ਆਜ਼ਾਦ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਦਾ ਬਣਾਇਆ ਸੰਵਿਧਾਨ। ਆਪਾਂ ਜਿਹੇ ਜਿਹਾ ਵੀ ਇਤਿਹਾਸ ਲਿਖਿਆ, ਪੜ੍ਹਿਆ, ਉਸ ਵਿਚ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਦੇ ਜਨਮ ਤੋਂ ਹੀ ਨਾਨਕ ਸੱਚ ਨੂੰ ਮੰਨਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਸਿੱਖ ਕਿਹਾ,

ਜਹਾਂਗੀਰ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਨੇ ਆਪਣੀ ਕਿਤਾਬ ਤੁਜ਼ਕ-ਏ-ਜਹਾਂਗੀਰੀ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਨੂੰ ਸਿੱਖਾਂ ਦਾ ਧਾਰਮਿਕ ਆਗੂ ਲਿਖਿਆ, ਮੁਗਲ ਕਾਲ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸਕਾਰ ਭਾਵੇਂ ਜਿਸ ਵੀ ਬੋਲੀ, ਚੰਗੀ ਮੰਦੀ ਵਿਚ ਸੰਬੋਧਿਤ ਹੋਏ, ਪਰ ਉਹ ਮੰਨਦੇ ਵੱਖਰਾ ਤਬਕਾ ਸਿੱਖ ਹੀ ਸਨ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦਾ ਸਮਾਂ ਵੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਿੱਖ ਮੰਨਦਾ ਰਿਹਾ। ਇਤਿਹਾਸ ਵਿਚ ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਰਾਜ ਨੂੰ ਸਿੱਖ ਰਾਜ ਵਜੋਂ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਦੇ ਰਾਜ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿਚ ਵੀ ਸਿੱਖ ਇਕ ਅਹਿਮ ਤਬਕਾ ਰਿਹਾ। ਫਿਰ ਹਿੰਦੋਸਤਾਨ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੀ ਲੜਾਈ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰੀਏ ਤਾਂ ਮੋਹਰੀ ਕੌਣ ਰਹੇ, ਸਾਫ ਜਾਹਿਰ ਹੈ 'ਸਿੱਖ'। ਉਸ ਵੇਲੇ ਗਾਂਧੀ-ਨਹਿਰੂ ਵੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹੱਲਾ-ਸ਼ੇਰੀ ਸਿੱਖ ਸੰਬੋਧਨ ਕਰਕੇ ਹੀ ਦਿੰਦੇ ਸਨ ਤੇ ਮੰਨਿਆ ਵੀ ਕਿ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਖੁਦਮੁਖਤਿਆਰੀ ਵਾਲਾ ਇਕ ਕਿੱਤਾ ਆਜ਼ਾਦ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਦੇਣਾ। ਐਨਾਂ ਲੰਮਾਂ ਸਮਾਂ ਸਿੱਖ ਹੋਂਦ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਨੇ ਵੀ ਨਜ਼ਰ ਅੰਦਾਜ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ, ਪਰ ਆਜ਼ਾਦੀ ਮਿਲਣ ਬਾਅਦ ਜਿਹੜਾ ਵਿਧਾਨ ਦੁਨੀਆ ਦੇ ਕਈ ਮੁਲਕਾਂ ਦੀ ਨਕਲ ਕਰਕੇ ਲਿਖਿਆ, ਉਸ ਵਿਚ ਲਿਖ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਸਿੱਖ ਕੋਈ ਵੱਖਰਾ ਧਰਮ ਨਹੀਂ, ਸਿਰਫ ਹਿੰਦੂ ਧਰਮ ਦਾ ਇਕ ਅੰਗ ਹੈ। ਹੋਣੀ ਨਾ ਕਮਾਲ ਕਿ 480 ਸਾਲ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਨ ਲਈ ਥੋੜ੍ਹੀਆਂ ਜਿਹੀਆਂ ਸਤਰਾਂ ਲਿਖ ਦਿੱਤੀਆਂ। ਅੱਜ

ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਇਸੇ ਵਿਧਾਨ ਤਹਿਤ ਸਮੁੱਚੀ ਕੌਮ ਨੂੰ ਇਹ ਪੁੱਛ ਕੇ ਕਿ 'ਸਿੱਖ ਕੌਣ ਹੈ' ਇਕ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਸਵਾਲ ਖੜ੍ਹਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਚਾਹੀਦਾ ਤਾਂ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਸਬੰਧਤ ਗੁਰਲੀਨ ਕੌਰ ਦੇ ਦਾਅਵੇ ਅਨੁਸਾਰ ਦਿੱਤੇ ਐਡੀਡੈਵਿਟ ਮੁਤਾਬਿਕ ਰਾਖਵੇਂਕਰਨ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ।

ਅੱਗੋਂ ਇਸ ਇਸ਼ੂ 'ਤੇ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਪੈਂਤੜਾ ਲਿਆ, ਉਹ ਅਸਲੋਂ ਹੀ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਦੋਵਾੜ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਸੀ। ਕੇਸਾਂ ਦੀ ਸਿੱਖੀ ਵਿਚ ਕਿੰਨੀ ਮਹਾਨਤਾ ਹੈ, ਆਪਾਂ ਬਹੁਤ ਕੁਝ ਪੜ੍ਹ ਸੁਣ ਚੁੱਕੇ ਹਾਂ। ਅਸਲ ਵਿਚ ਸਿੱਖ ਨਾਲੋਂ ਕੇਸ ਮਨਫੀ ਕਰਕੇ ਸਿੱਖ ਦੀ ਪ੍ਰੀਭਾਸ਼ਾ ਦੇਣੀ ਹੀ ਬੜੀ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਹੈ। ਬਾਕੀ ਜਿਹੜੀ ਚਰਚਾ ਸਹਿਜਧਾਰੀ, ਪਤਿਤ ਸਿੱਖ, ਕੇਸਧਾਰੀ ਸਿੱਖ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਇਹਦੇ ਨਾਲ ਸਮੁੱਚੀ ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਵਿਚ ਫਿਰਕੇਬਾਜ਼ੀ ਹੀ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਜੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਤੋਂ ਇਸ ਬਾਰੇ ਪੁੱਛ ਹੀ ਲਿਆ ਸੀ ਤਾਂ ਕਿਉਂ ਨਾ ਪ੍ਰਵਾਨਿਤ ਰਹਿਤ ਮਰਿਆਦਾ ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਰੱਖ ਕੇ ਹੀ ਜੁਆਬ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ, ਜਿਹੜੀ ਤੋੜ ਮਰੇੜ ਕੀਤੀ ਗਈ ਤੇ ਬਿਨਾਂ ਵਜ੍ਹਾ ਗੁੰਮਰਾਹਕੁੰਨ ਦਲੀਲਾਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਗਈਆਂ, ਉਹ ਕੌਮ ਦੇ ਹਿੱਤ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਸਨ। ਇਹ ਤਾਂ ਜੇ ਕਿਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਕਮੇਟੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ ਮੱਕੜ ਅਮਰੀਕਾ ਫੇਰੀ 'ਤੇ ਨਾ ਆਉਂਦਾ ਤਾਂ ਮਾਮਲਾ ਹਲ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੋਣਾ। ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਥੇ ਇਸ ਮੁੱਦੇ 'ਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀਆਂ ਦਲੀਲਾਂ ਮੋਹਰੇ ਝੂਠਾ ਹੋਣਾ ਪਿਆ, ਉਸੇ ਕਾਰਨ ਉਸ ਨੇ ਮੁੜ ਪੰਜਾਬ ਪਹੁੰਚ ਕੇ ਨਵਾਂ ਹਲਫੀਆ ਬਿਆਨ ਹਾਈਕੋਰਟ ਵਿਚ ਦਿੱਤਾ। ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਬੀ.ਜੇ.ਪੀ. ਅਤੇ ਆਰ.ਐਸ.ਐਸ. ਨੇ ਤਾਂ ਸਿੱਖ ਦੀ ਪ੍ਰੀਭਾਸ਼ਾ ਹੀ ਬਦਲਵਾ ਕੇ ਆਪਣਾ ਦਾਖਲਾ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਵਿਚ ਸਿੱਧਾ ਕਰ ਲਿਆ ਸੀ। ਹੁਣ ਵੀ ਉਸਦਾ ਦਖਲ ਕੋਈ ਘੱਟ ਨਹੀਂ।

ਪਰ ਅਜੇ ਤੱਕ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸਿੱਖ ਸੰਗਤ, ਜਿਸ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਸਿੱਖੀ ਸਰੂਪ ਵਿਚ ਕੱਟੜ ਹਿੰਦੂ ਫਾਸ਼ੀਵਾਦੀ ਹਨ, ਰਾਹੀਂ ਕੰਟਰੋਲ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਜੇ ਕੇਸਾਂ ਤੋਂ ਹੀ ਸਿੱਖ ਨੂੰ ਅਲਹਿਦਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਤਾਂ ਫਿਰ 'ਹਰ-ਹਰ ਮਹਾਦੇਵ' ਦੇ ਨਾਅਰੇ ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਵਿਚ ਗੂੰਜਣੇ ਬਹੁਤੀ ਦੂਰ ਦੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਸੀ ਰਹਿਣੀ। ਇਹਨੂੰ ਮੇਰੇ ਉਹ ਵੀਰ ਜੋ ਕਿ ਧੁਰ-ਅੰਦਰੋਂ ਨਾਨਕ ਸੱਚ ਦੇ ਅਮਲ ਨਾਲ ਰੰਗੇ ਹੋਏ ਹਨ, ਸਿਰਫ ਇਕ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ, ਸ਼ਬਦ ਗੁਰੂ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਹੋਏ ਹਨ, ਗੁਰੂ ਦੇ ਹੁਕਮਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਸੱਚੀ-ਸੁੱਚੀ ਕਿਰਤ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਵਿੱਤ-ਮੁਤਾਬਿਕ ਫੰਡ ਵੀ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਤੇ ਗੁਰੂ ਦਾ ਅਦਬ ਸਭ ਤੋਂ ਉੱਪਰ ਰੱਖਦੇ ਹਨ ਪਰ ਕਿਸੇ ਵਜ੍ਹਾ ਕਰਕੇ ਰੱਬੀ ਸਰੂਪ, ਕੇਸਾਂ ਤੋਂ ਵਿਰਵੇ ਹਨ, ਕਦੀ ਵੀ ਕਿਸੇ ਕੀਮਤ 'ਤੇ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਇਹੋ ਜਿਹੀ ਦਖਲਅੰਦਾਜ਼ੀ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਅਤੇ ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਵਿਚ ਬਰਦਾਸ਼ਤ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੋਣੀ। ਇਹ ਤਾਂ ਪ੍ਰਤੱਖ ਸੱਚਾਈ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਵੀ ਕਿਸੇ ਸੰਸਥਾ ਵਿਚ ਮਾੜਾ ਅਨਸਰ ਵੜ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਚੰਗੇ ਭਲੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਨੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕੁਪ੍ਰਬੰਧ ਵਿਚ ਬਦਲ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਹਰ ਸ਼ਰੀਫ, ਧਰਮੀ, ਕਿਰਤੀ, ਇਨਸਾਨ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਇੱਜ਼ਤ ਬਚਾਉਣੀ ਵੀ ਔਖੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਜਦੋਂਕਿ ਚੌਧਰੀਆਂ ਦਾ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਵਿਗੜਦਾ, ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਉਸ ਵੇਲੇ ਇਹ ਸਮੱਸਿਆ ਅਤਿ ਦਰਜੇ ਦੀ ਗੰਭੀਰ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਅਨਸਰ ਨੂੰ ਸਰਕਾਰੀ ਪੁਸ਼ਤ ਪਨਾਹੀ ਮਿਲਦੀ ਹੋਵੇ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਫਾਸ਼ੀਵਾਦ ਜਨੂੰਨੀਆਂ ਪਿੱਛੇ ਹਿੰਦੂ ਰਾਜਨੀਤਕਾਂ ਦਾ ਹੱਥ ਹੈ ਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਲੋਂ ਦਿੱਲੀ ਵਿਚ ਸਿੱਖਾਂ ਨਾਲ, ਗੁਜਰਾਤ ਵਿਚ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਨਾਲ ਅਤੇ ਹੁਣ ਇਸਾਈਆਂ ਨਾਲ ਜੋ ਕੀਤਾ ਗਿਆ, ਇਕ ਨਾ ਮੇਟਣ ਵਾਲਾ ਕਲੰਕ ਹੈ। ਕਤਲ, ਲੁੱਟਾਂ-ਮਾਰਾਂ, ਅਗਜ਼ਨੀ ਵਰਗੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਵਾਪਰਨਾ ਤਾਂ ਵੱਖਰੀ ਗੱਲ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਚਰਿਤਰਗਣ, ਮੰਦੇ ਸਿਰਫਿਰਿਆਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਹੀ ਮੁਲਕ ਦੀਆਂ ਬਹੁ-ਬੇਟੀਆਂ ਨਾਲ ਸ਼ਰੇਆਮ ਸੜਕਾਂ 'ਤੇ ਪੁਲਿਸ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਵਿਚ ਸਮੂਹਿਕ ਜ਼ਬਰ ਜਿਨਾਹ ਕੀਤੇ। ਕਿਹੜਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮੁਆਫ ਕਰ ਦਉ? ਤੇ ਜੇ ਭਰਾਵੇ ਇਹ ਅਨਸਰ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ 'ਚ ਆ ਗਏ ਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕੇਸਧਾਰੀ ਸਹਿਜਧਾਰੀ 'ਚ ਕੋਈ ਫਰਕ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ। ਐਵੇਂ ਨਾ ਆਪਾਂ ਇਸ ਨੂੰ ਕੋਈ ਮੁੱਦਾ ਬਣਾ ਕੇ ਵੱਖਰੇ ਰਸਤੇ ਬਣਾਈਏ। ਜੇ ਸਾਰੀ ਸਮੁੱਚੀ 2.6 ਕਰੋੜ ਸਿੱਖ ਕੌਮ (ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਵਿਤਕਰੇ, ਭਾਵ ਸਹਿਜਧਾਰੀ ਕੇਸਧਾਰੀ ਦੇ) ਸਿਰਫ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਇਸ਼ਟ ਮੰਨਦੀ ਹੋਈ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਪਾਸੇ ਝਾਕ ਨਹੀਂ ਰੱਖਦੀ, ਤਾਂ ਸਿੱਖੀ ਵਲ ਕੋਈ ਉਂਗਲ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ।

ਜਿਸ ਪੈਂਤੜੇ ਤੋਂ 60 ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਖੁੰਝ ਚੁੱਕੀ ਹੈ, ਮੁੜ ਮੁੜ ਉਸ ਨੂੰ ਦੁਹਰਾਈ ਜਾਣ ਦਾ ਵੀ ਫਾਇਦਾ ਨਹੀਂ, ਜਦੋਂਕਿ 99% ਸਿੱਖ ਲੀਡਰਸਿਪ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਹੀ ਸ਼ੈਤਾਨੀ ਦਿਮਾਗਾਂ ਨਾਲ ਹੋਲ-ਮੇਲ ਹੋਈ ਪਈ ਹੈ, ਜੋ ਵਾਅਦਿਆਂ ਤੋਂ ਮੁਕਰੇ। ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ 'ਤੇ ਕੀਤੇ ਹਮਲੇ ਨੂੰ ਹੱਲਾਸ਼ੇਰੀ ਦੇਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਦੇਸ਼ ਦਾ ਹੋਣ ਵਾਲਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਮੰਨੀ ਬੈਠੇ ਆ ਅਤੇ ਇਸੇ ਕੋੜਮੇ ਦੇ ਇਕ ਸਾਬਕਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਜਿਸ ਨੇ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ 'ਤੇ 1984 ਵਿਚ ਕੀਤੀ ਫੌਜੀ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਦੇਰ ਨਾਲ, ਪਰ ਦਰੁੱਸਤ ਠਹਿਰਾਇਆ ਸੀ, ਦੇ ਬੀਮਾਰ ਹੋਣ 'ਤੇ ਪੰਥ ਦਾ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਉਸੇ ਸ੍ਰੀ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ 'ਤੇ ਉਸ ਦੀ ਸਿਹਤਯਾਬੀ ਲਈ ਅਖੰਡਪਾਨ ਕਰਾਉਂਦਾ ਫਿਰਦਾ ਹੈ। ਫਿਰ ਸਵਾਲ ਉੱਠਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਸਿੱਖ ਇਸ ਨੂੰ ਭਾਣਾ ਮੰਨ ਕੇ ਚੁੱਪਚਾਪ ਬੇਬਸੀ ਵਿਚ ਸਹੀ ਜਾਣ ਜਾਂ ਕਿ ਅਸੀਵਿਆਂ ਵਾਂਗ ਤਾਕਤ ਨਾਲ ਘੋਲ ਕਰਕੇ ਵਿਰੋਧ ਪ੍ਰਗਟਾਉਣ। ਇਹ ਦੋਵੇਂ ਰਾਹ ਠੀਕ ਨਹੀਂ। ਫਿਰ ਇਕ ਮਾੜਾ ਮੋਟਾ ਬੱਚਦਾ ਹੈ ਵੋਟ ਪਰਚੀ ਵਾਲਾ ਰਾਹ। ਉਹ ਵੀ ਕਿੱਥੇ ਪਾਵੇ ਜਦੋਂ ਕਿ ਇਕ ਚੋਰ ਤੇ ਦੂਜਾ ਡਕੈਤ ਹੈ?

ਫਿਰ ਸਿਰਲੇਖ ਵਾਲੇ ਸਵਾਲ 'ਤੇ ਆਈਏ ਕਿ ਕੀ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਵਲੋਂ ਦਿੱਤਾ ਹਲਫੀਆ ਬਿਆਨ ਮਸਲਾ ਹੱਲ ਕਰ ਗਿਆ? ਮੇਰੀ ਸਮਝ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ। ਇਹ ਮੁੜ-ਮੁੜ, ਕਦੇ ਕਿਸੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਤੇ ਕਦੇ ਕਿਸੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਹਿੰਦੋਸਤਾਨ ਦੀਆਂ ਸਰਕਾਰਾਂ ਖੜ੍ਹਾ ਕਰਦੀਆਂ ਰਹਿਣਗੀਆਂ, ਉਨੀ ਦੇਰ ਤੱਕ ਜਿੰਨੀ ਦੇਰ ਤੱਕ ਸੰਵਿਧਾਨ ਵਿਚ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਨੂੰ ਵੱਖਰਾ ਅਤੇ ਨਿਆਰਾ ਧਰਮ ਨਹੀਂ ਲਿਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਤੇ ਸਿੱਖ

(ਅਗਲੇ ਸਫੇ 'ਤੇ ਜਾਰੀ)

ਇਥੇ ਕਿਵੇਂ ਗੁਜ਼ਾਰੀਏ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਨੂੰ, ਇਹੋ ਸੋਚਦੇ ਸੋਚਦੇ ਗੁਜ਼ਰ ਚੱਲੇ

ਮਨੁੱਖ ਨੇ ਇਸ ਧਰਤੀ 'ਤੇ ਜਾਂ ਅਸਮਾਨ 'ਚ ਜੋ ਚਮਤਕਾਰ ਕੀਤੇ ਹਨ ਜਾਂ ਮੱਲਾਂ ਮਾਰੀਆਂ ਹਨ, ਉਸ ਸਭ ਕੁਝ ਪਿੱਛੇ ਉਸਦੀ ਅੱਜ ਦੀ ਭਟਕਣਾ ਅਤੇ ਕੱਲ੍ਹ ਦੀ ਆਸ ਹੀ ਮੁੱਖ ਸ਼ਕਤੀ ਰਹੀ ਹੈ। ਜੇ ਕਿਤੇ ਉਸਦੀ ਅੱਜ ਦੀ ਭਟਕਣ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਵੀ ਹੋਈ ਤਾਂ ਕੱਲ੍ਹ ਨੇ ਉਸਨੂੰ ਕਦੇ ਪੱਲਾ ਨਹੀਂ ਫੜਾਇਆ। ਇਸੇ 'ਚੋਂ ਉਸਦੀ ਲਾਚਾਰੀ

ਪ੍ਰੋ. ਕੁਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਰੋਮਾਣਾ

ਅਤੇ ਹੋਰ ਤੀਬਰ ਭਟਕਣ ਪੈਦਾ ਹੋਈ, ਜਿਸ ਨੇ ਉਸਨੂੰ ਕਦੇ ਵੀ ਟਿਕਣ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ। ਉਸ ਨੇ ਅੱਜ ਦੀ ਗੁਜ਼ਰ ਨੂੰ ਕਦੀ ਪ੍ਰਵਾਨ ਹੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ। ਜੋ ਕੁਝ ਹਾਸਲ ਹੈ, ਉਸ ਨਾਲ ਉਸਨੂੰ ਕਦੀ ਵੀ ਰੱਜ ਨਹੀਂ ਆਇਆ। ਇਸੇ ਲਈ ਉਹ ਅਗਲੀ ਗੁਜ਼ਰ ਨੂੰ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਂਦਿਆਂ ਬਣਾਉਂਦਿਆਂ ਜਾਂ ਇਸੇ ਗੁਜ਼ਰ ਨੂੰ ਸੰਵਾਰਦਿਆਂ ਸੰਵਾਰਦਿਆਂ ਗੁਜ਼ਰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਮੁੱਖ ਕਾਰਨ ਉਸਦੀ ਕੱਲ੍ਹ ਨੂੰ ਵਿਉਂਤਣ ਦੀ ਇੱਛਾ ਹੈ, ਜੋ ਉਸ ਵਿਚ ਭਟਕਣਾ ਦੇ ਜਰਮ ਪੈਦਾ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਇੱਛਾ ਤੋਂ ਵਿਰਲੇ ਹੀ ਬਚੇ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਮਹਾਆਤਮਾ ਜਾਂ ਪਰਮਆਤਮਾ ਅਤੇ ਜਾਂ ਪਰਮ-ਮਨੁੱਖ ਦਾ ਰੁਤਬਾ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ। ਇਸੇ ਅਭਿਕਸ਼ਨ ਅਤੇ ਭਟਕਣਾ ਨੂੰ ਸਮਝਦਾ ਹੋਇਆ ਓਸੇ ਸਾਰੀ ਖਲਕਤ ਨੂੰ ਉਗਲਾਂ 'ਤੇ ਨਚਾਉਂਦਾ ਰਿਹਾ। ਉਸ ਕਿਹਾ ਕਿ ਰੱਬ ਜਾਂ ਅਨੰਦ ਅਤੇ ਤੁਹਾਡੇ ਸੁਮੇਲ 'ਚ ਤੁਹਾਡੀ ਭਟਕਣਾ ਹੀ ਵੱਡਾ ਅਤਿਕਾਰ ਹੈ। ਉਸ ਕਿਹਾ "ਆਉ, ਮੈਨੂੰ ਆਪਣੇ ਸਬਰ-ਸੰਤੋਖ ਦਾ ਭਰਿਆ ਪਿਆਲਾ ਦਿਖਾਓ ਤੇ ਮੈਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਰੱਬ ਦਿਖਾ ਦਿਆਂ ਹਾਂ। ਰੱਜੀ ਰੂਹ ਲਿਆਓ ਤੇ ਰੱਬ ਪਾਓ।"

ਉਸਨੂੰ ਪਤਾ ਸੀ ਕਿ ਜੇ ਬੰਦਾ ਭੌਤਿਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਭ ਕੁਝ ਹਾਸਲ ਕਰ ਵੀ ਲਵੇ ਤਾਂ ਵੀ ਉਸ ਦਾ ਚੰਚਲ ਮਨ ਨਹੀਂ ਰੱਜਦਾ। ਇਹੋ ਹੀ ਉਸ ਦੀ ਭਟਕਣਾ ਹੈ, ਇਹ ਹੀ ਉਸਦੀ ਲਾਚਾਰੀ ਅਤੇ ਇਹ ਹੀ ਉਸਦਾ ਸਿਦਕ ਅਤੇ ਸ਼ਕਤੀ ਵੀ। ਇਸੇ ਕਾਰਨ ਹੀ ਉਹ ਜੰਗਲਾਂ 'ਚੋਂ ਨਿਕਲ ਕੇ ਧਰਤੀ ਨੂੰ ਸਰ ਕਰਦਾ ਹੋਇਆ ਚੰਦਰਮਾ 'ਤੇ ਜਾ ਪਹੁੰਚਿਆ ਅਤੇ ਅੱਜ ਉਸ ਤੋਂ ਵੀ ਪਰੇ ਦੀਆਂ ਧਰਤੀਆਂ 'ਤੇ ਪੈਰ ਧਰਨ ਲਈ ਕਾਹਲਾ ਹੈ।

ਲਾਚਾਰੀ 'ਚੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਈ ਭਟਕਣਾਵਸ ਨਿਕਲਿਆ ਬੰਦਾ ਕਦੇ ਵੀ ਵਿਉਂਤ ਕੇ ਨਹੀਂ ਚਲਦਾ। ਬਸ ਹੁਣ ਦੀਆਂ ਲੋੜਾਂ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਹੀ ਮੁੱਖ ਮਿਸ਼ਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਵਿਉਂਤ ਕੇ ਜਾਂ ਯੋਜਨਾਬੰਦੀ ਕਰਕੇ ਚੱਲੇ ਬੰਦੇ ਨੇ ਕਦੇ ਵੀ ਚਮਤਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤੇ, ਭਾਵੇਂ ਉਸਨੇ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਨੂੰ ਬੜੇ ਹਾਂ ਪੱਖੀ ਰੁਝਾਨ ਜ਼ਰੂਰ ਦਿੱਤੇ ਹੋਣਗੇ। "ਕੋਈ ਜ਼ੋਖਮ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਕੋਈ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਨਹੀਂ" ਦਾ ਸਿਧਾਂਤ ਵੀ ਇਹ ਹੀ ਦਸਦਾ ਹੈ। ਮਨੁੱਖੀ ਇਤਿਹਾਸ 'ਚ ਵੱਡੀਆਂ ਉਲਘਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਵੱਡੇ ਜ਼ੋਰੇ ਕਾਰਨ ਹੀ ਪੁੱਟੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ, ਜੋ ਪਾਸ਼ ਦੇ ਕਹਿਣ ਵਾਂਗ 'ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਨੂੰ ਜੋਤਾ ਲੱਗੇ ਬਲਦ ਵਾਂਗ ਟੱਕਰਦੇ ਨੇ।' ਪਰ ਇਹ ਸਾਹਸ ਬਹੁਤ ਹੀ ਤੀਬਰ ਲੋੜ 'ਚੋਂ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਜਦ ਆਰੀਆ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਇੰਡਸ ਦੇ ਪਾਣੀਆਂ ਲਾਗੇ ਇਲਾਕਾ ਰੋਕਣ ਲਈ ਕੁਚ ਕੀਤਾ ਜਾਂ ਕੋਲੰਬਸ ਸਪੇਨ ਵਾਸਤੇ ਭਾਰਤੀ ਸਮੁੰਦਰ 'ਚੋਂ ਹੀਰੇ ਜਵਾਹਰਾਤ ਲਿਆਉਣ ਲਈ ਰਵਾਨਾ ਹੋਇਆ ਤਾਂ ਮੁੱਖ ਕਾਰਨ ਘਰ ਦੀਆਂ ਬੁਝਾਂ ਜਾਂ

ਆਪਣੀ ਧਰਤੀ ਛੱਡ ਕੇ ਰੁਜ਼ਗਾਰ, ਚੰਗੇਰੇ ਭਵਿੱਖ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਹੋਰ ਕਾਰਨ ਕਰਕੇ ਕਿਸੇ ਪਰਾਈ ਧਰਤੀ 'ਤੇ ਜਦੋਂ ਮਨੁੱਖ ਵੱਸਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਆਪਣੀਆਂ ਜੜ੍ਹਾਂ ਦੀ ਯਾਦ ਆਉਂਦੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਕਈਆਂ ਨੂੰ ਘੱਟ, ਕਈਆਂ ਨੂੰ ਵੱਧ। ਕਈ ਅਜਿਹੇ ਵੀ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਜੋ ਪਰਦੇਸ ਦੀ ਧਰਤੀ 'ਤੇ ਜੜ੍ਹਾਂ ਪੁੱਟੇ ਬੂਟੇ ਵਾਂਗ ਹਮੇਸ਼ਾ ਮੁਰਬਾਏ ਹੀ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਕਈ ਨਵੀਂ ਧਰਤੀ 'ਤੇ ਜੜ੍ਹਾਂ ਲਗਾ ਕੇ ਨਵੇਂ ਸਿਰਿਓਂ ਖਿਲਰ-ਪੁੰਗਰ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਅਮਰੀਕਾ ਦੀ ਧਰਤੀ 'ਤੇ ਆ ਵੱਸੇ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਵਿਚੋਂ ਕਈ ਅਜਿਹੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਧਰਤੀ ਦਾ ਹਮੇਸ਼ਾ ਹੀ ਝੋਰਾ ਲੱਗਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲੇਖ ਵਿਚ ਪਰਦੇਸ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੀਆਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪਰਤਾਂ ਨੂੰ ਹੀ ਪ੍ਰੋ. ਕੁਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਰੋਮਾਣਾ ਦੀ ਕਮਲ ਨੇ ਫਰੋਲਿਆ ਹੈ। -ਸੰਪਾਦਕ

ਲੋੜਾਂ ਹੀ ਸਨ। ਇਹ ਵੱਖਰੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਭਾਰਤ ਵਲ ਜਾਣ ਦੀ ਬਜਾਏ ਗਲਤੀ ਨਾਲ ਅਜਿਹੇ ਉਜਾੜ ਟਾਪੂ 'ਤੇ ਜਾ ਪਹੁੰਚਿਆ, ਜੋ ਅੱਜ ਸੰਸਾਰ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦਾ ਕੇਂਦਰ ਹੈ ਅਤੇ ਜਿਥੇ ਵਸਣ ਲਈ ਦੁਨੀਆਂ ਭਰ ਦੇ ਲੋਕ ਰੱਸੇ ਤੁੜਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਯਕੀਨ ਨਹੀਂ ਬੱਝਦਾ ਕਿ ਅਮਰੀਕਾ ਬੰਦੇ ਦੀ ਭਟਕਣਾ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਹੈ।

20ਵੀਂ ਸਦੀ 'ਚ ਜਿੰਨੇ ਵੀ ਭਾਰਤੀ ਤੇ ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ 'ਚ ਆਏ ਉਹ ਉਪਰੋਕਤ ਭਟਕਣਾ ਕਰਕੇ ਹੀ ਆਏ, ਭਾਵ ਆਪਣੇ ਘਰ ਦੀਆਂ ਤੰਗੀਆਂ ਤੁਰਸ਼ੀਆਂ ਦੀ ਮੁਰੰਮਤ ਕਰਨਾ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮੁੱਖ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਸੀ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਸਾਰਾ ਭਾਰਤ ਤੇ ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਪੰਜਾਬ ਖੇਤੀ 'ਤੇ ਹੀ ਨਿਰਭਰ ਸੀ। ਜਿਉਂ ਜਿਉਂ ਵਾਹਿਯੋਗ ਜ਼ਮੀਨ ਦੀ ਇਕਾਈ ਘਟਦੀ ਗਈ ਤਿਉਂ ਤਿਉਂ ਪੰਜਾਬੀ ਲੋਕ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਵਲ ਕੂਚ ਕਰਦੇ ਗਏ। ਇਸੇ ਕਾਰਨ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੁਸ਼ਿਆਰਪੁਰ ਤੇ ਜਲੰਧਰ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਬਾਹਰ ਵਲ ਮੂੰਹ ਕੀਤਾ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਲੁਧਿਆਣਾ ਫਿਰ ਮੋਗਾ, ਫਰੀਦਕੋਟ, ਮੁਕਤਸਰ ਤੇ ਬਠਿੰਡਾ। ਹੁਣ ਅਬੋਹਰ, ਗੰਗਾਨਗਰ ਵਰਗੇ ਇਲਾਕਿਆਂ ਦੇ ਬੰਦੇ ਵੀ ਪਾਸਪੋਰਟ ਦਫਤਰਾਂ ਦੇ ਗੇੜੇ ਮਾਰਦੇ ਮਿਲਦੇ ਹਨ, ਜਿਥੇ ਜ਼ਮੀਨ ਦੀ ਘੱਟੋ ਘੱਟ ਇਕਾਈ ਕਦੇ ਮੁਰੱਬਾ ਭਾਵ 24 ਏਕੜ ਹੁੰਦੀ ਸੀ। ਜੇ ਅਸੀਂ ਪਰਵਾਸੀ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਨੂੰ ਦੇ ਸ਼੍ਰੇਣੀਆਂ 'ਚ ਵੰਡ ਕੇ ਦੇਖੀਏ ਤਾਂ ਗੱਲ ਵੀ ਜਲਦੀ ਸਮਝ ਆਉਂਦੀ ਹੈ।

ਇਕ ਉਹ ਪੰਜਾਬੀ ਪਰਵਾਸੀ ਹਨ, ਜੋ ਭਾਰਤ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ 1984-85 ਤੱਕ ਆਏ, ਦੂਜੇ ਉਹ ਜੋ 1995 ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਆਏ ਤੇ ਆ ਰਹੇ ਹਨ। 1985 ਤੋਂ 95 ਤੱਕ ਦਾ ਉਹ ਸਮਾਂ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਇਹ ਦੋਵੇਂ ਕਿਸਮਾਂ ਦੇ ਲੋਕ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ 'ਚ ਆਏ। ਪਹਿਲੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਦੇ ਲੋਕ ਆਪਣੀ ਚੜ੍ਹਦੀ ਉਮਰੇ ਆਏ। ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਇਹ ਕੱਲੇ-ਕਾਰੇ ਆਏ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮੁੱਖ ਮਕਸਦ ਪੈਸਾ ਕਮਾਉਣਾ ਸੀ ਅਤੇ ਪਿੱਛਾ ਪੂਰਨਾ ਸੀ। ਭਾਵੇਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਾਂ-ਬਾਪ, ਭੈਣ-ਭਰਾ ਇੰਡੀਆ 'ਚ ਸਨ, ਪਰ ਇਥੇ ਆ ਕੇ ਉਹ ਕੋਈ ਸੱਭਿਆਚਾਰਕ ਹੋਰਵੇ ਤੋਂ ਪੀੜਤ ਨਹੀਂ ਹੋਏ। ਉਹ ਕੋਈ ਲੰਬੀ ਵਿਉਂਤ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਸਨ ਆਏ। ਬਸ ਪਿੱਛਾ ਹੀ ਦੀਆਂ ਬੁਝਾਂ ਤੋਂ ਪਿੱਛਾ ਛੁਡਾਉਣਾ ਸੀ ਅਤੇ ਅੱਗੇ ਇਕ ਅਣ-ਕਿਆਸੇ ਸੰਸਾਰ ਨਾਲ ਮੱਥਾ ਲਾਉਣਾ ਸੀ। ਨਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਕੋਈ ਕਾਗਜ਼ ਪੱਤਰ ਸੀ ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਕੰਮ ਧੰਦੇ ਦਾ ਕੋਈ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਤੇ ਗਰੰਟੀ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਲੋਕ ਨਾ ਤਾਂ ਬਹੁਤਾ ਪੜ੍ਹੇ ਲਿਖੇ ਸਨ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਹੁਨਰਮੰਦ, ਪੱਕੇ ਹੋਣ ਲਈ ਇਨ੍ਹਾਂ ਇੰਗਲੈਂਡ ਦੀਆਂ ਫੈਕਟਰੀਆਂ ਤੇ ਕੈਨੇਡਾ ਦੇ ਲਕੜ ਦੇ ਕਾਰਖਾਨਿਆਂ 'ਚ ਅਤੇ ਅਮਰੀਕਾ ਦੇ ਖੇਤਾਂ 'ਚ ਬੜੇ ਪਾਪੜ ਵੇਲੇ। ਕਿਸੇ ਨੇ ਮੁੱਲ ਦਾ ਵਿਆਹ ਕਰਵਾਇਆ ਤੇ ਕਿਸੇ ਨੇ ਜਾਅਲੀ। ਕਿਸੇ ਨੇ ਮੁੱਲ ਦੇ ਪੇਪਰ ਲਏ ਤੇ ਕਿਸੇ ਨੇ ਅਦਾਲਤਾਂ

'ਚ ਖੱਜਲ ਖੁਆਰ ਹੋ ਕੇ ਤੇ ਪੈਸਾ ਲੁਟਾ ਕੇ। ਪਰ ਇਹ ਸਭ ਮੱਲਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਲਾਚਾਰੀ ਅਤੇ ਭਟਕਣਾ 'ਚੋਂ ਮਿਲੀ ਸ਼ਕਤੀ ਨਾਲ ਹੀ ਮਾਰੀਆਂ ਹਨ।

ਅੱਜ ਇਸੇ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਆਪਣੀ ਉਮੀਦ ਤੋਂ ਵੀ ਵਧ ਸਭ ਕੁਝ ਹਾਸਲ ਕਰ ਲਿਆ ਹੈ, ਪਰ ਲਾਲਸਾ ਨਹੀਂ ਮਰੀ, ਜੋ ਭਟਕਣਾ ਨੂੰ ਜਨਮ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਮਨੋਵਿਗਿਆਨੀ ਦਸਦੇ ਹਨ ਕਿ ਬੰਦਾ ਜਦੋਂ ਆਪਣੇ ਫਿਕਰਾਂ ਤੋਂ ਵਿਹਲਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਦੂਜਿਆਂ ਨੂੰ ਚੰਬੜ੍ਹ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਲੋਕ ਵੀ ਹੁਣ ਅਗਲਿਆਂ ਦੇ ਮੋਹ ਵੱਸ ਅਤੇ ਦੂਜਿਆਂ ਪ੍ਰਤੀ ਈਰਖਾ ਕਾਰਨ ਸਾਹੋ-ਸਾਹ ਹੋਏ ਫਿਰਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਆਪਣੀ ਅਗਲੀ ਪੁਸ਼ਤ ਲਈ ਅਜਿਹੇ ਵਿੱਤੀ ਚਮਤਕਾਰ ਕਰ ਵਿਖਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਦੁਨੀਆਂ ਦੰਗ ਰਹਿ ਜਾਵੇ। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਈਰਖਾ ਵੱਸ ਇਹ ਰੋਸ ਦੇ ਘੋੜੇ ਵਾਂਗ ਸ਼ਰੀਕਾਂ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਨਿਕਲ ਜਾਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਬੋਝੇ ਨਾਲ ਮੇਲਾ ਮਾਨਣ ਨਾਲੋਂ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਵਧ ਚਿੰਤਾ ਹੈ ਕਿ ਦੂਜੇ ਦੇ ਬੋਝੇ 'ਚ ਕੀ ਹੈ। ਵੈਸੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪਰਵਾਸੀਆਂ ਨੇ ਕੰਨੇ ਬੀਡੀ ਪਾ ਕੇ ਤਿੰਨ ਪੁਸ਼ਤਾਂ ਦਾ ਭਾਰ ਢੋਇਆ ਹੈ। ਪਹਿਲਾਂ ਆਪ ਪੈਰਾਂ ਸਿਰ ਹੋ ਕੇ ਤੇ ਆਪਣੇ ਪਿਛਲਿਆਂ ਨੂੰ ਇਥੇ ਲਿਆ ਕੇ ਪੈਨਸ਼ਨਾਂ ਤੇ ਕੰਮ ਦਵਾਏ। ਫਿਰ ਆਪਣੀ ਅਗਲੀ ਪੀੜ੍ਹੀ ਲਈ ਉਹ ਸਭ ਕੁਝ ਕੀਤਾ ਤੇ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ ਜੋ ਇਕ ਸਾਬਤ ਬੰਦਾ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਦੂਜੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਦੇ ਉਹ ਪਰਵਾਸੀ ਪੰਜਾਬੀ ਹਨ, ਜੋ 1995 ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅਮਰੀਕਾ ਜਾਂ ਕੈਨੇਡਾ ਆਏ। ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਇਹ ਲੋਕ ਖੂਨ ਦੇ ਰਿਸ਼ਤੇ ਜਾਂ ਨੰਬਰਾਂ (ਕੈਨੇਡਾ 'ਚ ਸਕਿਲਡ ਵਰਕਰਸ) ਦੇ ਆਧਾਰ ਤੇ ਪੱਕੇ ਬਸਿੰਦੇ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਆਏ। ਇਹ ਲੋਕ ਵਿੱਤੀ ਬੁਝਾਂ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਨਾਲੋਂ ਵਧ ਆਪਣੀ ਔਲਾਦ ਦੇ ਭਵਿੱਖ ਖਾਤਰ ਆਏ ਹਨ। ਇਹ ਅੱਧੇ ਵਧ ਉਮਰ ਪਿੱਛੇ ਗੁਜ਼ਾਰ ਕੇ ਆਏ ਨੇ, ਜਿਥੋਂ ਦੇ ਦੁੱਖਾਂ, ਸੁੱਖਾਂ, ਰਹਿਣੀ-ਸਹਿਣੀ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸਮਾਜਿਕ ਵਰਤਾਰਿਆਂ ਨਾਲ ਇਹ ਇੰਨਾ ਇਕ-ਮਿਕ ਸਨ ਕਿ ਉਥੋਂ ਟੁੱਟ ਕੇ ਇਹ ਉਥੋਂ ਨਾਲ ਜ਼ਿਆਦਾ ਸ਼ਿੰਦਤ ਨਾਲ ਜੁੜ ਗਏ ਹਨ। ਉਥੇ ਬਾਰੇ ਹੀ ਖੁਬਰਾਂ ਪੜ੍ਹਦੇ ਸੁਣਦੇ ਹਨ ਤੇ ਉਥੋਂ ਦੇ ਸੰਸੇ ਤੇ ਖੇੜੇ ਹੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਚੇਤਿਆਂ 'ਚ ਘੁੰਮਦੇ ਹਨ। ਇਸੇ ਲਈ ਇਹ ਪੰਜਾਬ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਸਬੂਤੇ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦੇ ਹਨ ਤੇ ਬਿਨਾਂ ਖੰਭਾਂ ਤੋਂ ਉੱਡਣ ਲਗਦੇ ਹਨ। ਅਮਰੀਕਾ ਦੇ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਦੀ ਚੋਣ ਇਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਇੰਨੀ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਨਹੀਂ, ਜਿੰਨੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਿੰਡ ਦੀ ਪੰਚਾਇਤ ਜਾਂ ਸਹਿਕਾਰੀ ਸੁਸਾਇਟੀ ਦੀ ਚੋਣ। ਇਹ ਭਾਵੇਂ ਵਸਦੇ ਇਥੇ ਨੇ ਪਰ ਇਹ ਜਿਉਂਦੇ ਉਥੇ ਨੇ ਜਿਥੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਅੱਧ ਰਹਿ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਥੋਂ ਦੇ ਐਤਵਾਰੀ ਧਾਰਮਿਕ ਜਾਂ ਸੱਭਿਆਚਾਰਕ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮਾਂ 'ਚ ਜਾ ਕੇ ਇਹ ਲੋਕ ਕੋਈ ਚਾਅ ਜਾਂ ਉਮਾਹ ਨਹੀਂ ਦਿਖਾਉਂਦੇ, ਸਗੋਂ ਸੁੰਗਤੇ ਸੁੰਗਤੇ

ਫਿਰਦੇ ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਥੇ ਦਾ ਸਭ ਕੁਝ ਓਪਰਾ ਓਪਰਾ ਲਗਦਾ ਹੈ। ਘਰ ਦੀ ਬਣਤਰ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ 'ਚ ਰਹਿੰਦੇ ਲੋਕ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਬੋਲੀ, ਕੁੱਤੇ, ਬਿਲੀਆਂ, ਬੂਟੇ ਆਦਿ ਸਭ ਕੁਝ।

ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਪਹਿਲਾਂ ਆਏ ਆਪਣੇ ਸਾਥੀ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦਾ ਵਰਤਾਰਾ ਵੀ ਅਜੀਬ ਤੇ ਬੇਗਾਨਾ ਲਗਦਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸੱਚ, ਝੂਠ, ਚੁਗਲੀਆਂ, ਬਹਾਨੇ, ਚਾਪਲੂਸੀਆਂ ਆਦਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਵਰਗੇ ਨਹੀਂ ਲਗਦੇ। ਕਦੇ ਕਦੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਯਕੀਨ ਹੀ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ ਕਿ ਇਹ ਉਹ ਹੀ ਬੰਦੇ ਤੇ ਔਰਤਾਂ ਹਨ, ਜੋ ਕਦੇ ਇੰਡੀਆ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਹਿਮਾਨ ਹੋਇਆ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਇਹ ਉਦਾਸ ਅਤੇ ਮਸੇਸੇ ਚਿਹਰੇ, ਹਰ ਵੇਲੇ ਪਿਛਲੇ ਸੁੱਖ ਦਾ ਅਲਾਪ ਅਤੇ ਨੀਰਸ ਵਰਤਾਰਾ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸੱਦਣ ਤੇ ਸੰਭਾਲਣ ਵਾਲੇ ਪਹਿਲੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਦੇ ਪਰਵਾਸੀਆਂ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਚੁੱਭਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਪੰਜਾਬੀ ਸੱਸ ਵਾਂਗ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਹੰਢਾਏ ਦੁੱਖਾਂ ਦੇ ਸਮੇਂ ਦੀ ਐਨਕ ਲਾ ਕੇ ਦੇਖਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਨਵੀਂ ਨੂੰ ਵਾਂਗ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਪਿਛੇ ਦੇ ਰੱਜ ਅਤੇ ਆਪਣੀ ਲਿਆਕਤ ਦਾ ਅਹਿਸਾਸ ਕਰਵਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਕਾਰਨ ਕਈ ਵਾਰ ਬਖੇੜਾ ਵੀ ਪੈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸੋ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਦਾ ਫਰਕ ਐ। ਸੱਦਣ ਵਾਲੇ ਸਮਝਦੇ ਹਨ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਮਰੀਕਾ, ਕੈਨੇਡਾ ਵਾੜ ਕੇ ਜਿਉਂਦੇ ਜੀ ਇਸੇ ਧਰਤ 'ਤੇ ਸਵਰਗ ਦਿਖਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਔਲਾਦ ਦੇ ਬਣ ਰਹੇ ਚੰਗੇ ਭਵਿੱਖ ਦੀ ਓਨੀ ਖੁਸ਼ੀ ਨਹੀਂ ਮਹਿਸੂਸ ਹੁੰਦੀ, ਜਿੰਨਾ ਦੁੱਖ ਉਥੋਂ ਵਾਲੀ ਪਹਿਚਾਣ ਗੁਆਚ ਜਾਣ ਦਾ ਹੁੰਦਾ। ਸਹੀ ਪਹਿਚਾਣ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਬੰਦਾ ਲਾਚਾਰ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਨ ਲਗਦਾ ਹੈ ਤੇ ਪ੍ਰਦੇਸ ਦੀ ਲਾਚਾਰੀ ਤਾਂ ਬੜੀ ਨਾਮੁਰਾਦ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਤੇ ਕਈ ਵਾਰ ਬੰਦੇ ਦਾ ਜੀਣਾ ਦੁੱਭਰ ਕਰ ਦਿੰਦੀ ਹੈ।

ਜੇ ਨਿਰਪੱਖ ਹੋ ਕੇ ਦੇਖਿਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਗੁੱਸਾ ਵੀ ਠੀਕ ਹੈ ਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਰੋਸ ਵੀ ਸੱਚਾ ਹੈ। ਸੱਦਣ ਜਾਂ ਸੰਭਾਲਣ ਵਾਲੇ ਸੱਚੇ ਦਿਲੋਂ ਸਮਝਦੇ ਹਨ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਥੇ ਸੱਚ ਕੇ ਇਕ ਉਪਕਾਰ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਇਕ ਕਾਰਨਾਮਾ ਕਰ ਦਿਖਾਇਆ ਹੈ, ਜਿਸ ਲਈ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਧੰਨਵਾਦੀ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਤੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਵਡਭਾਗੀ ਸਮਝਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਆਹ ਗਰੀਨ ਕਾਰਡ, ਸੋ ਸ਼ੁਲ ਸਕਿਉਰਿਟੀਆਂ ਅਤੇ ਡਰਾਈਵਿੰਗ ਲਾਈਸੈਂਸ, ਜੋ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਉਂਦਿਆਂ ਹੀ 10-10 ਦਿਨਾਂ 'ਚ ਮਿਲ ਗਏ ਹਨ, ਇਹ ਕੁਝ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ 10-10 ਸਾਲ ਦਾ ਸਮਾਂ ਤੇ ਕਮਾਈ ਖਰਾਬ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੇਵਲ ਸੱਦਿਆ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ ਇਥੇ ਸੈਟ ਹੋਣ ਲਈ ਲੋੜੀਂਦੀ ਮਦਦ ਵੀ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਪਰ ਇਹ ਨੇ ਕਿ ਲਾਚਾਰੀ ਦਾ ਪੱਲਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਛੱਡਦੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਲੋਂ ਕਿਸੇ ਪੰਜਾਬੀ ਨਾਲ ਵਧ ਘੱਟ ਗੱਲ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਈ ਲੋੜ ਨਹੀਂ, ਵਰਗੀਆਂ

ਹਦਾਇਤਾਂ ਅਤੇ ਇਕ ਵਾਰ ਪੈਰ ਲਾਉਣ ਲਈ ਦਿੱਤੀਆਂ ਪੁਰਾਣੇ ਫਰਨੀਚਰ ਦੀਆਂ ਸੁਗਾਤਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵਿਹ ਵਰਗੀਆਂ ਲੱਗਦੀਆਂ ਹਨ। ਜਦੋਂ ਇਹ ਆਪਣੀ ਮਾਤਮੀ ਸਫ ਲਪੇਟਦੇ ਨਜ਼ਰ ਹੀ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੇ ਤਾਂ ਕਈ ਵਾਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸੱਦਣ ਵਾਲੇ ਇਥੋਂ ਤੱਕ ਵੀ ਕਹਿ ਦਿੰਦੇ ਹਨ "ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਜੇ ਜੀਅ ਨਹੀਂ ਲੱਗਦਾ ਤਾਂ ਪੰਜਾਬ 'ਚ ਤਾਂ ਕੋਈ ਰੋਕ ਟੋਕ ਨਹੀਂ, ਵਿਹਲਾ ਪਿਆ, ਜਹਾਜ਼ ਵੀ ਵਾਧੂ ਜਾਂਦੇ ਐ ਤੇ ਟਿਕਟਾਂ ਵੀ ਆਮ ਮਿਲਦੀਆਂ ਨੇ, ਚਲੇ ਜਾਓ।" ਅਜਿਹਾ ਕੁਝ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਲਾਚਾਰੀ ਤੇ ਬੇਗਾਨਗੀ ਹੋਰ ਵਧਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ।

ਉਪਰੋਕਤ ਕਿਸਮ ਦੀ ਕਾਹਲਨੁਮਾ ਬੇਗਾਨਗੀ, ਲਾਚਾਰੀ ਤੇ ਅਸੰਤੁਸ਼ਟੀ ਸਾਡੇ ਵਰਗੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਹਿੱਸੇ ਆਉਂਦੀ ਹੈ, ਜੋ ਅੱਜ ਨਾਲੋਂ ਕੱਲ੍ਹ 'ਚ ਵਧ ਭਰੋਸਾ ਕਰਦੇ ਹਨ ਤੇ ਵਰਤਮਾਨ ਨੂੰ ਭਵਿੱਖ ਦੀ ਬਲੀ ਚਾੜਣ ਦੀ ਰਵਾਇਤ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਭਾਵੇਂ ਉਹ ਧਰਤ ਦੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਹਿੱਸੇ 'ਚ ਵਸਦੇ ਹੋਣ ਅਤੇ ਭਾਵੇਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਕਿੰਨਾ ਵੀ ਕਿਤਾਬੀ ਗਿਆਨ ਹੋਵੇ। ਇਹ ਅਸਲ 'ਚ ਸਾਡੇ ਸੰਸਕਾਰਾਂ ਦੀ ਦੇਣ ਹੈ, ਜੋ ਸਾਡੇ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਬਣ ਚੁੱਕੇ ਹਨ। ਸੰਸਕਾਰਾਂ ਤੋਂ ਪਿੱਛਾ ਛੁਡਾਉਣਾ ਸੱਖਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ।

ਭਵਿੱਖ ਦੀ ਅਸੁਰੱਖਿਆ ਦਾ ਅਹਿਸਾਸ ਅਤੇ ਵਰਤਮਾਨ ਨੂੰ ਭਵਿੱਖ ਦੇ ਕਵਚ ਦੀ ਤਿਆਰੀ ਦੇ ਲੇਖੇ ਲਾ ਦੇਣਾ, ਸਾਡੇ ਸਦੀਆਂ ਤੋਂ ਚਲੇ ਆ ਰਹੇ ਸੰਸਕਾਰਾਂ ਦੀ ਹੀ ਦੇਣ ਹੈ, ਜੋ ਗਲਤ ਕਿਸਮ ਦੇ ਸਮਾਜਕ ਢਾਂਚੇ 'ਚੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਏ ਹਨ। ਇਸੇ ਲਈ ਯੂਰਪ ਤੇ ਅਮਰੀਕਾ ਦੇ ਸੰਸਕਾਰਾਂ 'ਚ ਜੰਮੇ ਪਲੇ ਲੋਕ ਭਵਿੱਖ ਦੀ ਬਹੁਤੀ ਪ੍ਰਵਾਹ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾਂ ਜਦੋਂ ਵਰਤਮਾਨ 'ਚ ਹੀ ਜਿਉਂਦੇ ਹਨ, ਤਾਂ ਸਾਨੂੰ ਕਈ ਵਾਰ ਝੱਲੇ ਲਗਦੇ ਹਨ, ਭਾਵੇਂ ਅਸੀਂ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਜਿਹੇ ਹੀ ਲੱਗਦੇ ਹਾਂ ਜਦੋਂ ਉਹ ਸਾਨੂੰ ਹਰ ਵੇਲੇ ਭਵਿੱਖ ਦੇ ਫਿਕਰਾਂ ਨਾਲ ਲੈਸ ਦੇਖਦੇ ਹਨ। ਬਰੈਖਤ ਵਾਲੇ ਗੋਦੇ (Godot) ਦੀ ਉਡੀਕ 'ਚ ਗਲਤਾਨ, ਜਿਸ ਕਦੇ ਵੀ ਨਹੀਂ ਆਉਣਾ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਸੰਸਕਾਰਾਂ ਨੇ ਜੋ ਭਵਿੱਖ ਦਾ, ਜਿੰਨਾ ਸਾਡੇ ਮੌਰਾਂ 'ਤੇ ਬਿਨਾਇਆ ਹੈ ਤਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਾਨੂੰ 'ਰੱਬ' 'ਕਿਸਮਤ' ਅਤੇ 'ਅਗਲਾ ਜਹਾਨ' ਵਰਗੇ ਸੰਕਲਪ ਵੀ ਦਿੱਤੇ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਾਨੂੰ ਕਦੇ ਵੀ ਇਸ ਦਾ ਬੋਝ ਨਹੀਂ ਮਹਿਸੂਸ ਹੋਣ ਦਿੱਤਾ। ਇਹੀ ਕਾਰਨ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਨਵੇਂ ਸੰਸਕਾਰਾਂ ਤੇ ਰਹਿਤਲ ਵਾਲੀ ਧਰਤ 'ਤੇ ਆ ਕੇ ਵੀ ਆਪਣੇ ਉਥੋਂ ਵਾਲੇ ਸੰਸਕਾਰਾਂ ਤੇ ਵਰਤਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਜ਼ਰਬ ਨਹੀਂ ਆਉਣ ਦਿੱਤੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਾਲਣ ਅਤੇ ਸੰਭਾਲਣ ਲਈ ਬੋੜੀ ਬਹੁਤੀ ਜਗਾ ਜ਼ਰੂਰ ਬਣਾ ਲਈ ਹੈ। ਇਸ ਸਬੰਧ 'ਚ ਇਕ ਘਟਨਾ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਜ਼ਰੂਰੀ ਲੱਗਦਾ ਹੈ। ਕਈ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਦਿੱਲੀ ਦਾ ਇਕ ਪੰਜਾਬੀ ਲੇਖਕ ਇੰਗਲੈਂਡ ਦੀ ਯਾਤਰਾ 'ਤੇ ਆਇਆ ਤਾਂ ਕੁਝ ਦਿਨਾਂ ਲਈ ਉਹ ਸਾਉਥਹਾਲ ਵਿਖੇ ਇਕ ਲੇਖਕ ਕਿਸਮ ਦੇ ਪਰਵਾਸੀ ਪੰਜਾਬੀ ਕੋਲ ਰੁਕਿਆ, ਜੋ 1968-69 ਤੋਂ ਸਾਉਥਹਾਲ ਵਿਖੇ ਰਹਿ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਜਦ ਲੇਖਕ ਨੇ ਆਪਣੀ ਯਾਤਰਾ ਨੂੰ ਯਾਦਗਾਰੀ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਇਹ ਪੁਛਿਆ ਕਿ ਇੰਗਲੈਂਡ 'ਚ ਵਧੀਆ ਤੇ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਕਿਹੜੀਆਂ ਥਾਵਾਂ ਤੇ ਵਸਤਾਂ ਹਨ, ਜੋ ਇਕ ਯਾਤਰੀ ਨੂੰ ਦੇਖਣੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਹਨ, ਤਾਂ ਉਸਦਾ ਜਵਾਬ ਕਮਾਲ ਦਾ ਸੀ। ਉਸ ਕਿਹਾ, 'ਮਿੱਤਰ, ਤੂੰ ਮੇਰੇ ਤੋਂ ਸਾਰੇ ਇੰਗਲੈਂਡ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਮੰਗਦਾ ਏਂ, ਪਰ ਸਾਡੇ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਸਾਉਥਹਾਲੀ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਨੇ ਅਜੇ ਤੱਕ ਲੰਡਨ ਵੀ ਨਹੀਂ ਵੇਖਿਆ। ਹਾਂ, ਵਿਹਲੇ ਹੋ ਕੇ ਇੰਗਲੈਂਡ ਤਾਂ ਕੀ ਯੂਰਪ, ਅਮਰੀਕਾ ਵੇਖਣ ਦੀਆਂ ਵਿਉਂਤਾਂ ਵੀ ਬਣਾਉਂਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਦੇਖ ਲਾ ਬੁੱਢੇ ਰੰਗੇ ਅਤੇ ਖਲਜਗਣ 'ਚੋਂ ਵਿਹਲ ਨਹੀਂ ਮਿਲੀ। ਊਰੀ ਵਾਂਗ ਘਰੋਂ ਫੈਕਟਰੀ ਅਤੇ ਫੈਕਟਰੀਓਂ ਘਰ ਦੀ ਤਾਣੀ ਦਾ ਸਿਰਾ ਨੀ ਲੱਭਿਆ। ਭਾਗਾਂ ਨਾਲ ਨੇੜੇ ਈ ਹਿਥਰੇ ਐ, ਖੋਪੇ ਲਾਹੁਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਪਈ। ਅਸੀਂ ਸਾਉਥਹਾਲ 'ਤੇ ਕਾਬਜ਼ ਹੋ ਕੇ ਖੁਸ਼ ਹਾਂ ਕਿ ਇੰਗਲੈਂਡ ਦੀ ਹਿੱਕ 'ਤੇ ਪੰਜਾਬ ਵਸਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਗੋਰੇ ਖੁਸ਼ ਹਨ ਕਿ ਅਸੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਕੰਮ ਵੀ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਾਨੂੰ ਇੰਗਲੈਂਡ ਵੀ ਨਹੀਂ ਵੜਣ ਦਿੱਤਾ।" ਇਸ ਸਬੰਧ 'ਚ ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਦਰਵੇਸ਼ ਅਤੇ ਫੱਕਰ ਸ਼ਾਇਰ ਦੀਆਂ ਇਹ ਸਤਰਾਂ ਵੀ ਵਾਚਣਯੋਗ ਹਨ:

ਖੂਨ ਜਿਗਰ ਦਾ ਤਲੀ 'ਤੇ ਧਰਕੇ ਤੇ ਧਰਤੀ ਪੋਚਦੇ ਪੋਚਦੇ ਗੁਜ਼ਰ ਚੱਲੇ। ਇਥੇ ਕਿਵੇਂ ਗੁਜ਼ਾਰੀਏ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਨੂੰ ਇਹੀ ਸੋਚਦੇ ਸੋਚਦੇ ਗੁਜ਼ਰ ਚੱਲੇ।

ਸਿੱਖ ਕੌਣ! ਇਕ ਸਵਾਲ

ਦੀ ਵੱਖਰੀ ਹਸਤੀ ਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨੀ ਮਾਨਤਾ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦੀ। ਅੱਜ ਇਕ ਅਹਿਮ ਮੁੱਦਾ ਜੋ ਕਿ ਸਿੱਖਾਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ, ਉਹ ਹੈ ਆਨੰਦ-ਮੈਰਿਜ ਐਕਟ, ਜੇਕਰ ਸਮੂਹ ਸਿੱਖ ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਪਰਵਾਸੀ ਸਿੱਖ (ਮੁਹਤਬਰ) ਅਤੇ ਸਮੂਹ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਕਮੇਟੀਆਂ ਪੂਰੀ ਦਿਆਨਤਦਾਰੀ ਨਾਲ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਲੀਡਰਾਂ 'ਤੇ ਦਬਾਅ ਪਾਉਣ (ਕਿਉਂਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅਸਰ ਰਸੂਖ ਨੂੰ ਉਥੋਂ ਵਾਲੇ ਕਾਫੀ ਮੰਨਦੇ ਹਨ) ਤਾਂ ਇਸ ਨੂੰ ਭਾਰਤੀ ਸੰਵਿਧਾਨ ਵਿਚ ਮਾਨਤਾ ਮਿਲਣੀ ਸੌਖੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਦੂਜਾ ਹੈ ਨਾਨਕਸ਼ਾਹੀ ਕੈਲੰਡਰ, ਭਾਵੇਂ ਕਿ ਕਈ ਸਿੱਖ ਭਰਾ ਵੀ ਇਸ ਦੇ ਪੱਖ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਕਿਉਂਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਦਲੀਲ ਹੈ ਕਿ ਦਿਨ ਤਿਉਹਾਰ ਹੀ ਮਨਾਉਣੇ, ਪਹਿਲਾਂ ਵਾਂਗ ਹੀ ਚਲੀ ਜਾਵੇ। ਪਰ ਅਸਲ ਵਿਚ ਗੱਲ ਤਾਂ ਉਸ ਨਿਆਰੀ ਹਸਤੀ ਦੀ ਹੈ ਜੋ ਬਾਬੇ

ਨਾਨਕ ਨੇ ਉਸ ਵੇਲੇ ਦੇ ਫੋਕਟਪੰਥੀਆਂ ਤੋਂ ਵੱਖਰੀ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਨਾਨਕਸ਼ਾਹੀ ਕੈਲੰਡਰ ਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨੀ ਮਾਨਤਾ ਮਿਲਣੀ ਬਹੁਤ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਪੰਜਾਬੀ ਲੀਡਰ ਦਿੱਲੀ ਤੇ ਭਾਈਵਾਲ ਹਾਕਮਾਂ ਨੂੰ ਦਲੀਲ ਨਾਲ ਸਮਝਾਉਣ ਕਿ ਸੰਵਿਧਾਨ ਵਿਚ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਦੀ ਨਿਆਰੀ ਤੇ ਆਜ਼ਾਦ ਹਸਤੀ ਲਿਖਣ ਨਾਲ ਏਕਤਾ ਅਖੰਡਤਾ ਵਾਲੀ ਪੁਤੀ ਕਿਤੇ ਖਿਲਰ ਨਹੀਂ ਚੱਲੀ।

ਜਿੰਨਾ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਸੌਖਾ, ਸਹਿਜ ਹੈ, ਉਨਾ ਹੀ ਇਹਨੂੰ ਕਈ ਸਿੱਖ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਵਾਲਾ ਬਣਾਈ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਅੱਜ ਸਾਰਾ ਜ਼ੋਰ ਸਿੱਖ ਦੇ ਬਾਹਰੀ ਸਰੂਪ 'ਤੇ ਹੀ ਲਾਇਆ ਹੋਇਐ, ਜਿੱਥੋਂ ਤੱਕ ਅਮਲ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ, ਉਹ ਮਨਫੀ ਹੋਈ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਬਾਹਰਲੇ ਮੁਲਕਾਂ ਵਾਲੇ ਆਪਣੇ ਨਿਆਣਿਆਂ ਬਾਰੇ ਬੜੇ ਫਿਕਰਮੰਦ ਹਾਂ ਕਿ ਸਿੱਖੀ ਤੋਂ ਦੂਰ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ, ਗੱਲ ਅਸਲ ਵਿਚ ਹੈ ਵੀ ਬੜੀ ਗੰਭੀਰ। ਇਥੇ ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਵਿਚ ਬੱਚੇ ਇਹ ਵੀ ਦੇਖਦੇ ਹਨ ਕਿ ਕਿੱਦਾ ਗੁਰੂ ਦੀ ਮੋਹਰ, ਸਿੱਖ ਦੀ ਦਾਹੜੀ ਨੂੰ ਦੂਜਾ ਸਿੱਖ ਪੁੱਟਦਾ ਹੈ। ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿਹੜੀ ਸਿੱਖੀ ਅਸੀਂ ਕਮਾ ਰਹੇ ਹਾਂ?

ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਹਜ਼ੂਰੀ ਵਿਚ ਕਈ ਵਾਰੀ ਕੋਈ ਪ੍ਰਚਾਰਕ ਜਾਂ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਬੜੇ ਹੀ ਭਾਵਪੂਰਤ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਅਰਥ ਸੰਗਤ ਨੂੰ ਸਮਝਾਉਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਵਾਰ ਵਾਰ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਲ ਹੱਥ ਕਰਕੇ ਦਸਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜੋ ਸਿੱਖ ਨੇ ਲੈਣਾ ਇਸ ਦੀ ਬਾਣੀ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਕੇ ਤੇ ਉਸ 'ਤੇ ਅਮਲ ਕਰਕੇ ਮਿਲਣਾ, ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਪਾਸੇ ਝਾਕਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਪਰ ਜਦੋਂ ਸੰਗਤ ਵਿਚ ਬੈਠੇ ਜਗਿਆਸੂ ਇਹ ਦੇਖਦੇ ਨੇ ਕਿ ਜਿਸ ਹੱਥ ਨੂੰ ਵਾਰ-ਵਾਰ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਲ ਕਰਕੇ ਇਸ਼ਾਰਾ ਪ੍ਰਚਾਰਕ ਗੁਰਸਿੱਖ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਉਸੇ ਹੱਥ ਵਿਚ ਲਾਲ, ਹਰੇ, ਚਿੱਟੇ, ਰੰਗ ਦੇ ਨਗਾਂ ਵਾਲੀਆਂ ਮੁੰਦੀਆਂ ਪਾਈਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ। ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਬਾਣੀ ਤਾਂ ਇਹੋ ਜਿਹੀਆਂ ਮਨੌਤਾਂ ਤੋਂ ਦੂਰ ਰਹਿਣ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਅੱਗੋਂ ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ 'ਤੇ ਕਾਬਜ਼ ਹੋਣ ਲਈ ਕੀ-ਕੀ ਪਾਪੜ ਵੇਲੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਦੇਖ ਸੁਣ ਕੇ ਹੈਰਾਨੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਹਾਲਾਤ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਬਾਹਰਲੇ ਮੁਲਕਾਂ ਵਿਚ ਬਣੇ 90 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਦੇ ਕੇਸ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇਸ਼ਾਂ

ਦੀਆਂ ਅਦਾਲਤਾਂ ਵਿਚ ਚੱਲ ਰਹੇ ਹਨ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮੁੱਖ ਮੁੱਦਾ ਗੁਰੂ ਦੀ ਗੋਲਕ ਅਤੇ ਚੌਧਰਪੁਣਾ ਹੈ। ਸਮਝ ਨਹੀਂ ਲੱਗਦੀ, ਜਿਸ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਨੂੰ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਇਹੋ ਮੁਹਤਬਰ ਸਿੱਖ ਦਿਨ-ਰਾਤ ਇਕ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਆ, ਆਪਣੇ ਪੱਲਿਓਂ ਵੀ ਖਰਚ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਘਰ-ਘਰ ਜਾ ਕੇ ਸਿੱਖਾਂ ਤੋਂ ਜੋ ਤਿਲਫੁਲ ਇਕੱਠਾ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਫਿਰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕੀ ਸੱਧ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸੁੱਖ ਜਾਂਦਾ ਕਿ ਪਾਟੋਧਾਤ ਹੋ ਕੇ ਫੁੰਕਾਰੇ ਮਾਰਨ ਲੱਗ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਦਸਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦੇ ਪੰਚ ਪ੍ਰਧਾਨੀ ਸਿਧਾਂਤ ਨੂੰ ਜੜ੍ਹਾਂ ਹੀ ਉਖਾੜ ਕੇ ਸੁੱਟ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਸਾਰਾ ਕੁਝ ਇਥੋਂ ਦੀ ਨਵੀਂ ਪੀੜ੍ਹੀ ਗੁਰੂ ਨਾਲ ਵਾਚ ਰਹੀ ਹੈ।

ਜੇ ਅਜੇ ਗੁਰੂ ਦੇ ਦਰਸਾਏ ਸਰੂਪ ਤੋਂ ਬੇੜ੍ਹਾ ਜਿਹਾ ਪਿੱਛੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਵੀਰਾਂ ਨੇ ਜਿਸ ਦਿਨ ਅੰਦਰੋਂ ਭਿੱਜ ਕੇ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਨੂੰ ਹਾਜ਼ਰ ਨਾਜ਼ਰ ਜਾਣ ਕੇ ਦਸਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਅੱਗੇ ਅਰਦਾਸ ਜੋਦਤੀ ਕਰ ਦਿੱਤੀ। ਬਾਹਰੀ ਸਰੂਪ ਵਿਚ ਵੀ ਸਿੱਖ ਸਜ ਗਏ, ਤਾਂ ਸਿੱਖ ਕੌਣ ਹੈ? ਦਾ ਸਵਾਲ ਆਪਣੇ ਆਪ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ।

ਸੇਵਾ

ਧਾਨਾਂ ਦੀ ਲੁਆਈ ਖ਼ਤਮ ਹੋਣ ਮਗਰੋਂ ਸਮਾਧਾਂ ਦੀ ਤ੍ਰਿਵੈਣੀ ਹੇਠ ਨਿੱਤ ਹੀ ਦੋ ਟਾਇਮ ਤਾਸ਼ ਖੇਡਣ ਲਈ ਢਾਣੀਆਂ ਜੁੜਨ ਲੱਗ ਪਈਆਂ ਸਨ, ਪਹਿਲੀ ਹਾਜ਼ਰੀ ਮਗਰੋਂ ਦੁਪਹਿਰ ਦੀ ਰੋਟੀ ਤੱਕ ਤੇ ਦੂਜੀ ਤੀਜੇ ਪਹਿਰ ਤੋਂ ਸੂਰਜ ਛਿਪਣ ਤੱਕ। ਬੁੱਢੇ, ਨੌਜਵਾਨ, ਬੱਚੇ, ਜਿਹੜੇ ਵਿਹਲੇ ਹੁੰਦੇ, ਟਾਇਮ ਪਾਸ ਕਰਨ ਲਈ ਸਮਾਧਾਂ 'ਤੇ ਪੁੱਜ ਜਾਂਦੇ ਤੇ ਤਾਸ਼ ਦੀਆਂ ਬਾਜ਼ੀਆਂ ਲਾਉਂਦੇ ਜਾਂ ਫਿਰ ਦੇਖ ਕੇ ਮਨ ਪ੍ਰਚਾਵਾ ਕਰਦੇ। ਜਿਸ ਦਿਨ ਤੇਰੀ ਮੌਤ ਦੀ ਖਬਰ ਪੁੱਜੀ, ਮੈਂ ਦੁਪਹਿਰ ਦੀ ਰੋਟੀ ਖਾਣ ਮਗਰੋਂ ਦੋ ਘੰਟੇ ਆਰਾਮ ਕਰ ਕੇ ਸਮਾਧਾਂ 'ਤੇ ਗਿਆ ਸਾਂ ਕਿਉਂਕਿ ਬਾਜ਼ੀ ਸ਼ਰਤ ਵਾਲੀ ਸੀ, ਇਸ ਲਈ ਸੀਪ ਖੇਡਣ ਲਈ ਸਾਡੇ ਵਾਲੀ ਢਾਣੀ ਹੀ ਲੱਗੀ। ਬਾਕੀ ਸਾਰਾ ਲੁੰਗ-ਲਾਣਾ

ਗੁਰਦਿਆਲ ਦਲਾਲ

ਦੇਖਣ ਲਈ ਜੁੜ ਗਿਆ। ਜਿਸ ਨੂੰ ਬੈਠਣ ਲਈ ਥਾਂ ਮਿਲੀ ਉਹ ਪੈਰਾਂ ਭਾਰ ਬੈਠ ਗਿਆ, ਬਾਕੀ ਖੜ੍ਹੇ ਰਹੇ। ਇਕ ਪਾਸੇ ਮੈਂ ਤੇ ਫਕੀਰੀਆ ਸਾਂ ਤੇ ਦੂਜਾ ਜੁੱਟ ਦੌਲਤੀ ਅਤੇ ਸੀਸੇ ਦਾ ਸੀ। ਸ਼ਰਤ ਲੱਗੀ ਸੀ ਕਿ ਜਿਹੜੀ ਜੇਟੀ ਲਗਾਤਾਰ ਸੀਪ ਦੀਆਂ ਤਿੰਨ ਬਾਜ਼ੀਆਂ ਜਿੱਤਦੀ, ਉਸ ਨੂੰ ਹਾਰਨ ਵਾਲੇ ਵਿਸਕੀ ਦੀਆਂ ਦੋ ਬੋਤਲਾਂ ਅਤੇ ਇਕ ਮੁਰਗਾ ਦੇਣਗੇ। ਭੀੜ ਵਾਹਵਾ ਜੁੜੀ ਹੋਈ ਸੀ। ਦੋ ਬਾਜ਼ੀਆਂ ਅਸੀਂ ਆਸਾਨੀ ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਖਾਤੇ ਪਾ ਲਈਆਂ ਪਰ ਤੀਜੀ ਦਾ ਪੈਸਾ ਅੜ ਗਿਆ। ਸ਼ੁਰੂ ਵਿਚ ਹੀ ਮੇਰੀ ਗ਼ਲਤੀ ਕਰਕੇ ਸਾਡੇ 'ਤੇ ਸੀਪ ਪੈ ਗਈ। ਖੇਡਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨਾਲੋਂ ਵੇਖਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦਾ ਵਧ ਜ਼ੋਰ ਲੱਗਾ ਹੋਇਆ ਸੀ ਤੇ ਰੌਲਾ ਪਿੰਡ ਦੀ ਦੂਜੀ ਨੁੱਕਰ ਤੱਕ ਸੁਣਾਈ ਦੇ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਇੰਝ ਲੱਗ ਰਿਹਾ ਸੀ ਜਿਵੇਂ ਭਾਰਤ ਅਤੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦਾ ਮੈਚ ਫਸਿਆ ਹੋਵੇ। ਅਚਾਨਕ ਹੀ ਪਾਸਾ ਫਿਰ ਸਾਡੇ ਹੱਥ ਆ ਗਿਆ ਤੇ ਅਸੀਂ ਤੀਜੀ ਵਾਰੀ ਵੀ ਬਾਜ਼ੀ ਮਾਰ ਲਈ। ਮੈਂ ਗੋਡਿਆਂ ਭਾਰ ਹੋ ਕੇ ਸੀਪ ਲਾਈ ਤੇ ਬੜੇ ਜ਼ੋਰ ਨਾਲ ਕਿਹਾ, “ਆਹ ਦੁੱਕ ਉਇ ਦੌਲਤੀ। ਦੇਖ ਉਇ ਮੂੰਹ ਸੀਸਿਆ, ਜਾਂਦੇ ਆ ਤੇਰੇ ਧਗੜੇ ਦੇ...”

ਮੈਂ ਉੱਠ ਖੜ੍ਹਾ ਹੋਇਆ ਤੇ ਢਾਣੀ ਦੁਆਲੇ ‘ਕੁੜ-ਕੁੜ’ ਕਰ ਕੇ ਇੰਜ ਗੇੜਾ ਦਿੱਤਾ ਜਿਵੇਂ ਢੇਰ ਦੁਆਲੇ ਖੰਭ ਫੈਲਾ ਕੇ ਮੁਰਗਾ ਮੁਰਗੀ ਪਿੱਛੇ ਦੌੜਿਆ ਹੋਵੇ। ਚਾਰੇ ਪਾਸੇ ਸ਼ੋਰ ਮੱਚ ਗਿਆ। ਸਾਡੇ ਹਮਾਇਤੀਆਂ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਤੇ ਫਕੀਰੀਏ ਨੂੰ ਜੱਫੇ ਮਾਰ ਉੱਤੇ ਚੁੱਕ ਲਿਆ। ਬੱਸ, ਉਦੋਂ ਹੀ ਰੰਗ ਵਿਚ ਭੰਗ ਪੈ ਗਈ। ਇਕ ਉੱਚੀ ਚੀਕ ਨੇ ਸਭ ਦੇ ਮੂੰਹ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੱਤੇ। ਰੋਂਦੀ-ਪਿੱਟਦੀ ਤੇਰੀ ਮੰਮੀ ਉੱਥੇ ਪੁੱਜ ਗਈ। ਉਸ ਨੇ ਸਾਡੇ ਲਾਗੇ ਆ ਕੇ ਬਾਹਾਂ ਉੱਤੇ ਚੁੱਕ ਆਪਣੇ ਪੱਟਾਂ 'ਤੇ ਦੁਹੱਥ ਮਾਰਿਆ ਤੇ ਚੀਕੀ, “ਆਪਾਂ ਪੱਟੇ ਗਏ ਨੀਰਜ ਦੇ ਡੈਡੀ। ਤਬਾਹ ਹੋ ਗਏ। ਖਾਨਾ ਖਰਾਬ ਹੋ ਗਿਆ ਏ ਸਾਡਾ ਵੇ ਲੋਕੋ। ਪੁੱਤ ਮਰ ਗਿਆ ਵੇ ਸਾਡਾ। ਮੁੜ ਆ ਵੇ ਮੇਰੇ ਹੀਰਿਆ....।”

ਤੇਰੇ ਲੱਛਣਾਂ ਕਰਕੇ ਤੇਰੀ ਮੌਤ ਨੂੰ ਤਾਂ ਮੈਂ ਕਦੋਂ ਦਾ ਉਡੀਕਦਾ ਸਾਂ। ਤੇਰੀਆਂ ਸਭ ਕਰਤੂਤਾਂ ਤੇ ਭੈੜੀਆਂ ਵਾਦੀਆਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਪਤਾ ਹੀ ਸਨ। ਕਿੰਨੀ ਵਾਰ ਤਾਸ਼ ਖੇਡਦਿਆਂ ਮੈਂ ਇਹ ਵੀ ਕਹਿ ਚੁੱਕਾ ਸਾਂ ਕਿ ਜਿਸ ਦਿਨ ਮੇਰਾ ਇਹ ਦੂਜਾ ਪੁੱਤ ਵੀ ਮਰੇਗਾ, ਮੈਂ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਵਿਸਕੀ ਪਿਲਾਵਾਂਗਾ। ਹੁਣ ਜੇ ਮੈਂ ਰੋਂਦਾ, ਚੀਕਦਾ ਤਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਹੀ ਮੇਰਾ ਮਜ਼ਾਕ ਉਡਾਉਣਾ ਸੀ, ਅਖੇ ਕਹਿਣ ਨੂੰ ਹਰ ਕੋਈ ਅੱਕਿਆ ਬੰਦਾ ਇਹ ਗੱਲ ਕਹਿ ਸਕਦਾ ਏ, ਪਰ ਪੁੱਤ ਦੇ ਮਰਨ ਦੀ ਖੁਸ਼ੀ ਭਲਾ ਕੋਈ ਕਿਵੇਂ ਮਨਾ ਸਕਦਾ ਏ? ਮੈਨੂੰ ਅਹਿਸਾਸ ਹੋਇਆ ਕਿ ਮੈਂ ਤੇਰੇ ਬਾਰੇ ਕਿੰਨੀ ਵਾਹੀਆਤ ਗੱਲ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਕਰਦਾ ਰਿਹਾ ਸਾਂ। ਮੈਂ ਸੰਭਲਿਆ, ਮਨ ਕਰੜਾ ਕੀਤਾ ਤੇ ਸਹਿਜ ਦਿਖਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ। ਭੁੱਜੇ ਰੱਖੇ ਲਾਈਟਰ ਅਤੇ ਸਿਗਰਟਾਂ ਦੀ ਡੱਬੀ ਚੁੱਕ ਕੇ ਜੇਬ ਵਿਚ ਪਾ ਲਏ। ਥੜ੍ਹੇ ਤੋਂ ਹੇਠ ਡਿੱਗੀ ਪਈ ਧੌੜੀ ਦੀ ਜੁੱਤੀ ਪੈਰਾਂ 'ਚ ਅੜ੍ਹਗ ਬੋਚ-ਬੋਚ ਕੇ ਪੈਰ ਚੁੱਕਦਾ ਤੇਰੀ ਮੰਮੀ ਕੋਲ ਚਲਾ ਗਿਆ ਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਧੀਰਜ ਦੇਣ ਲਈ ਉਹਦੇ ਮੋਢੇ 'ਤੇ ਹੱਥ ਰੱਖ ਦਿੱਤਾ। ਫਿਰ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਘਰ ਵਲ ਤੌਰ ਲਿਆ ਤੇ ਪੁੱਛਿਆ, “ਕੀਹਦਾ ਫੋਨ ਆਇਆ ਏ? ਮਰਿਆ ਕਿਵੇਂ?”

ਤੇਰੀ ਮੰਮੀ ਰੋਣੇ ਹਟ ਗਈ ਤੇ ਚੁੰਨੀ ਨਾਲ ਅੱਖਾਂ ਪੂੰਝਦੀ ਬੋਲੀ, “ਮਿੰਨੀ ਦਾ....ਕਹਿੰਦੀ ਕੋਈ ਮਾਰ ਕੇ ਰੇਲਵੇ ਲਾਈਨਾਂ 'ਤੇ ਸੁੱਟ ਗਿਆ।”

ਮੈਂ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਕਿ ਕੁਝ ਹੰਝ ਮੇਰੇ ਵੀ ਵਹਿ ਜਾਣ, ਪਰ ਮੇਰੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਖੁਸ਼ਕ ਹੀ ਰਹੀਆਂ। ਤਾਸ਼ ਵਾਲੇ ਕੁਝ ਬੰਦੇ ‘ਲੋਹੜਾ ਹੋਇਆ, ਲੋਹੜਾ ਹੋਇਆ’ ਆਖਦੇ ਸਾਡੇ ਮਗਰ ਘਰ ਨੂੰ ਆ ਗਏ। ਪੰਜ-ਚਾਰ ਔਰਤਾਂ ਵੀ ਆ ਕੇ ਰੋਣ ਲੱਗੀਆਂ। ਤੇਰੀ ਮੰਮੀ ਨੇ ਤੇਰੀ ਮੌਤ ਦਾ ਐਨੀ ਛੇਤੀ ਰੌਲਾ ਪਾ ਦਿੱਤਾ, ਉਸਦੀ ਇਹ ਗੱਲ ਮੈਨੂੰ ਚੰਗੀ ਨਾ ਲੱਗੀ। ਚੁੱਪ ਚਾਪ ਦਿੱਲੀ ਨੂੰ ਨਿਕਲ ਜਾਂਦੇ, ਵਾਪਸ ਆ ਕੇ ਦੱਸ ਦਿੰਦੇ ਤਾਂ ਕੀ ਫਰਕ ਪੈ ਜਾਣਾ ਸੀ। ਪਰ ਤੀਵੀਆਂ ਨੂੰ ਗੱਲ ਕਿਵੇਂ ਪਥੇ?

ਕਿਸੇ ਨੇ ਵਿਹੜੇ ਵਿਚ ਦੌਲੇ ਵਿਛਾ ਦਿੱਤੇ ਤੇ ਮਰਦ ਔਰਤਾਂ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਉਨ੍ਹਾਂ ਉੱਤੇ ਡਟ ਗਏ ਤੇ ਘੁਸਰ-ਮੁਸਰ ਕਰਨ ਲੱਗੇ। ਉਹ ਤੇਰੀਆਂ ਕਰਤੂਤਾਂ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਹੀ ਕਰਦੇ ਹੋਣਗੇ। ਮੈਂ ਔਰਤਾਂ ਦੀ ਭੀੜ ‘ਚੋਂ ਤੇਰੀ ਮੰਮੀ ਨੂੰ ਅੰਦਰ ਬੁਲਾ ਕੇ ਪੁੱਛਿਆ, “ਕਿਵੇਂ ਕਰਨਾ ਏ ਹੁਣ?”

“ਜਾਣਾ ਪਵੇਗਾ-ਤਿਆਰੀ ਕਰੋ।”

“ਘਰ ਵਿਚ ਤਾਂ ਧੋਲਾ ਨੀ ਹੈਗਾ। ਜਾਵਾਂਗੇ ਕਿਵੇਂ?”

“ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪਏ ਪਏ ਨੇ ਅਲਮਾਰੀ ਵਿਚ। ਤਿੰਨ-ਚਾਰ ਸੌ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਵੀ ਹੈਗੇ। ਖਰਚ-ਵਰਚ ਤਾਂ ਸਹੂਰਿਆਂ ਨੇ ਹੀ ਕਰਨਾ ਏ। ਬਬੇਰੇ ਅਮੀਰ ਨੇ।” ਉਹ ਬੋਲੀ।

“ਅਲਮਾਰੀ ਵਿਚ ਤਾਂ ਹੁਣ ਕੋਈ ਪੈਸਾ ਨਹੀਂ ਹੈਗਾ। ਠੇਕੇ ਵਾਲੇ ਦਾ ਉਧਾਰ ਚੜ੍ਹਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਕੱਲ੍ਹ ਮੈਂ ਗਿਆ ਤਾਂ ਕਹਿੰਦਾ, ਪਹਿਲਾਂ ਪੁਰਾਣਾ ਹਿਸਾਬ ਕਰੋ ਜੀ, ਮੈਂ ਮੁਕਾ ਆਇਆ।”

“ਮਾਰ ਲਏ ਤੁਹਾਡੀ ਸ਼ਰਾਬ ਨੇ....ਗੋਲਡੂ ਦੀ ਮੌਤ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਤੁਸੀਂ ਦੇਖ ਲਵੋ ਕਦੀ ਮੂੰਹ ਨਹੀਂ ਸੀ ਲਾਉਂਦੇ। ਇਹ ਇੱਲਤ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿੱਥੋਂ ਲਾ ਲਈ। ਕੀ ਮਿਲਦਾ ਏ ਇਹਦੇ ‘ਚੋਂ?’”

“ਹੁਣ ਤੂੰ ਆਪਣੇ ਪ੍ਰਵਚਨ ਬੰਦ ਕਰ ਤੇ ਜਾਣ ਦਾ ਕੋਈ ਹੀਲਾ ਕਰ।” ਮੈਂ ਕਿਹਾ।

“ਪਹਿਲਾਂ ਆਪਣੇ ਭਰਾ ਨੂੰ ਮੋਹਾਲੀ ਫੋਨ ਕਰ ਲਵੋ। ਦੇਖੀਏ ਕੀ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ?”

ਮੈਂ ਤੇਰੇ ਤਾਏ ਨੂੰ ਫੋਨ ਕੀਤਾ। ਉਹ ਸਾਰਾ ਟੱਬਰ-ਟੀਹਰ ਲਈ ਅੰਬਾਲੇ ਕਿਸੇ ਵਿਆਹ ਵਿਚ ਗਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ।

“ਆਪਣਾ ਨੀਰਜ ਚੜ੍ਹਾਈ ਕਰ ਗਿਆ।” ਮੈਂ ਦੱਸਿਆ।

“ਕੀ ਗੱਲ ਹੋਈ ਸੀ?”

“ਗੱਲ ਦਾ ਤਾਂ ਪਤਾ ਨੀ। ਕਹਿੰਦੇ, ਕੋਈ ਮਾਰ ਕੇ ਰੇਲਵੇ ਲਾਈਨਾਂ 'ਤੇ ਸੁੱਟ ਗਿਏ।”

ਤੇਰਾ ਤਾਇਆ ਕਹਿਣ ਲੱਗਾ ਕਿ ਤੇਰੀਆਂ ਭੈੜੀਆਂ ਆਦਤਾਂ ਕਰ ਕੇ ਹੀ ਇਹ ਭਾਣਾ ਵਰਤਿਆ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਇਹ ਵੀ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਪਿਛਲੀ ਵਾਰ ਜਦੋਂ ਤੂੰ ਮੋਹਾਲੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਗਿਆ ਸੀ ਤਾਂ ਸਵੀਟੀ ਦਾ ਮੋਬਾਇਲ ਫੋਨ ਚੋਰੀ ਕਰ ਲਿਆਇਆ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅਸੀਂ ਅੱਜ ਹੀ ਦਿੱਲੀ ਚਲੇ ਜਾਈਏ। ਉਥੋਂ ਮੈਨੂੰ ਫੋਨ ਕਰਿਓ। ਮੈਂ ਦਿੱਲੀ ਲਈ ਚੱਲ ਪਵਾਂਗਾ।

“ਪਰ ਭਰਾਵਾ ਘਰ ਤਾਂ ਕਾਣੀ ਕੌਡੀ ਨੀ ਹੈਗੀ। ਜਾਈਏ ਕਿਵੇਂ?” ਮੈਂ ਕਿਹਾ।

“ਕੌਡੀ ਹੋਈ ਕਦੋਂ ਏ? ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੀਆਂ ਆਦਤਾਂ ਕਰ ਕੇ ਦੋਨੋਂ ਮੂੰਝੇ ਹੱਥੋਂ ਗਵਾ ਲਏ। ਅੱਧੀ ਪੈਨਸ਼ਨ ਤੁਸੀਂ ਸ਼ਰਾਬ 'ਤੇ ਬਰਬਾਦ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਹੋ। ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਸਾਲਾ ਇਹਦੇ ‘ਚੋਂ ਕੀ ਲੱਭਦਾ ਏ। ਹੁਣ ਤੁਸੀਂ ਦਿੱਲੀ ਪਹੁੰਚੋ। ਲੈ ਆਵਾਂਗਾ ਪੈਸੇ ਵੀ ਕੱਲ੍ਹ।” ਉਹ ਬੋਲਿਆ ਤੇ ਫੋਨ ਕੱਟ ਦਿੱਤਾ।

ਤੇਰੀ ਮੰਮੀ ਪੈਸੇ ਉਧਾਰ ਲੈਣ ਲਈ ਅਫਸੋਸ ਕਰਨ ਵਾਲੀਆਂ ਔਰਤਾਂ ਵਿਚੋਂ ਚੰਗਿਆਤਿਆਂ ਦੀ ਅਮਰੇ ਨੂੰ ਉਠਾ ਕੇ ਲੈ ਗਈ ਤੇ ਉਸ ਕੋਲੋਂ ਪੰਦਰਾਂ ਸੌ ਰੁਪਏ ਫੜ ਲਿਆਈ। ਬਣੀ ਦੀ ਗੱਲ ਏ। ਤੈਨੂੰ ਦੇ ਦਿੰਦਾ ਕੋਈ? ਅਸੀਂ ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਆਪਣੀ ਪੜਤ ਬਣਾ ਕੇ ਰੱਖੀ ਹੋਈ ਏ। ਜਦੋਂ ਵੀ ਉਧਾਰ ਫੜਦਾ ਏ, ਪੈਨਸ਼ਨ ਮਿਲਦੀ ਸਾਰ ਫੱਟ ਮੋੜਦਾ ਏ। ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਅਸੂਲ ਚਾਹੀਦੇ ਨੇ ਬੰਦੇ ਦੇ। ਤੂੰ ਤਾਂ ਬੇਅਸੂਲਾ ਬੰਦਾ ਸੀ, ਸਭ ਦੇ ਦਿੱਲੋਂ ਲਹਿ ਗਿਆ। ਮੇਰੇ ਪੈਰਾਂ ਹੇਠ ਹੱਥ ਰੱਖਦੇ ਨੇ ਅਗਲੇ। ਯਾਦ ਏ ਜਦੋਂ ਇਕ ਵਾਰੀ ਰਾਤ ਨੂੰ ਲੰਬੜਾਂ ਦੇ ਕੇਹਰੂ ਨਾਲ ਸ਼ਰਾਬ ਕੱਢਦਿਆਂ ਮੋਟਰ ਤੋਂ ਈ ਤੈਨੂੰ ਪੁਲਸ ਫੜ ਕੇ ਲੈ ਗਈ ਸੀ ਤਾਂ ਜੋਰੇ ਸਰਪੰਚ ਨੇ ਮੇਰੇ ਮੂੰਹ ਨੂੰ ਹੀ ਤੇਰੇ 'ਤੇ ਕੇਸ ਨਹੀਂ ਸੀ ਪੈਣ ਦਿੱਤਾ। ਉਸ ਨੇ ਪੰਜ ਹਜ਼ਾਰ ਪੱਲਿਓਂ ਦੇ ਕੇ ਨਿਪਟਾਰਾ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਮਗਰੋਂ ਮੈਂ ਪੈਸੇ ਦੇਣ ਲਈ ਕਿਹਾ ਤਾਂ ਉਸ ਨੇ ਸਿਰ ਹੀ ਫੇਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ, ਅਖੇ, ਜਿਹਾ ਤੇਰਾ ਮੁੰਡਾ ਤੇਹਾ ਮੇਰਾ। ਅੱਗੇ ਤੋਂ ਸਮਝਾ ਲੈ। ਤੈਨੂੰ ਸਭ ਨੇ ਸਮਝਾਇਆ ਕਿ ਬੰਦਾ ਬਣ ਜਾ। ਚੋਰੀਆਂ ਤੂੰ ਨੀ ਛੱਡੀਆਂ। ਨਸ਼ੇ ਤੂੰ ਨੀ ਛੱਡੇ। ਤੇਰੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਸਾਹਮਣੇ ਤੇਰਾ ਭਰਾ ਗੋਲਡੂ ਗਲ ਗਲ ਕੇ ਮਰਿਆ। ਟੀਕਿਆਂ ਨਾਲ ਉਹਦਾ ਸਰੀਰ ਛਾਲਣੀ ਬਣ ਗਿਆ ਸੀ, ਫੇਰ ਵੀ ਤੇਰੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਨਾ ਖੁੱਲ੍ਹੀਆਂ। ਜੇ ਤੈਨੂੰ ਆਈ.ਟੀ.ਆਈ. ‘ਚ ਪੜ੍ਹਨ ਪਾਇਆ ਤਾਂ ਸਾਲੇ ਸਾਨੂੰ ਇਹ ਦਿਨ ਦੇਖਣੇ ਪਏ। ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਤੂੰ ਕਿਹੜੇ ਗੈਰ ਦੇ ਧੌਕੇ ਚੜ੍ਹ ਗਿਆ। ਤੂੰ ਮੁੰਡਿਆਂ ਨੂੰ ਟੀਕੇ, ਨਸ਼ੇ ਦੇ ਕੈਪਸੂਲ ਸਪਲਾਈ ਕਰਨ ਦਾ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਲੱਗਾ। ਪਾਪੀਆ, ਆਪਣੇ ਭਰਾ ਨੂੰ ਹੀ ਬਖਸ਼ ਦਿੰਦਾ। ਉਹ ਤਾਂ ਉਦੋਂ ਦਸਵੀਂ ‘ਚ ਪੜ੍ਹਦਾ ਸੀ। ਤੂੰ ਉਸ ਨੂੰ ਅਜਿਹੀ ਗਾਰ ਵਿਚ ਡੇਗਿਆ ਕਿ ਮੁੜ ਕੇ ਵਿਚਾਰਾ ਨਿਕਲ ਹੀ ਨਾ ਸਕਿਆ।

ਵਿਹੜੇ ਵਿਚ ਜੁੜੀ ਭੀੜ ਨੂੰ ਇਹ ਕਹਿ ਕੇ ਤੌਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਅਸੀਂ ਦਿੱਲੀ ਜਾ ਰਹੇ ਹਾਂ। ਤੇਰੀ ਮੰਮੀ ਤਿਆਰ ਹੋਣ ਲੱਗੀ ਤਾਂ ਉਹਦੇ ਸਿਰ ਵਿਚ ਬਣਿਆ ਚਿੱਟੇ ਵਾਲਾਂ ਦਾ ਫੁੱਲ ਮੈਨੂੰ ਬੜਾ ਭੈੜਾ ਲੱਗਾ। ਇੰਝ ਦਿੱਲੀ ਵਰਗੇ ਸ਼ਹਿਰ ਤੇ ਕੁੜਮਾਂ ਦੇ ਕੋਲ ਡੱਬ-ਖੜੱਬੇ ਬਣ ਕੇ ਜਾਣਾ ਕਿੰਨਾ ਬੁਰਾ ਲੱਗਣਾ ਸੀ। ਤੈਨੂੰ ਯਾਦ ਹੋਵੇਗਾ ਗੋਲਡੂ ਦੀ ਮੌਤ ਤੋਂ ਤੁਰੰਤ ਮਗਰੋਂ ਤੇਰੀ ਮੰਮੀ ਦਾ ਸਿਰ ਚਿੱਟਾ ਹੋਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ। ਮੈਂ ਕਿਹਾ, “ਅੰਦਰ ਜਾ ਕੇ ਵਾਲਾਂ ਨੂੰ ਜ਼ਰਾ ਡਾਈ ਕਰ ਲੈ।”

“ਛੱਡੋ ਤੁਸੀਂ....ਦੁੱਖ ਸਮੇਂ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਕੋਈ ਫਰਕ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦਾ....ਲੇਟ ਵੀ ਹੋ ਜਾਵਾਂਗੇ।”

“ਐਨੀ ਕਾਹਲ ਕੋਈ ਨਹੀਂ। ਆਰਾਮ ਨਾਲ ਚੱਲਾਂਗੇ। ਗੱਡੀ ਤਾਂ ਖੰਨੇ ਤੋਂ ਸ਼ਾਮ ਨੂੰ ਹੀ ਮਿਲਣੀ ਏ।” ਮੇਰੀ ਗੱਲ ਮੰਨ ਕੇ ਉਹ ਬਾਬਰੂਮ ਵਿਚ ਜਾ ਵੜੀ।

ਉਦੋਂ ਵੀ ਅਸੀਂ ਦਿੱਲੀ ਸ਼ਾਮ ਦੀ ਗੱਡੀ ਹੀ ਗਏ ਸਾਂ। ਉਹ ਦਿਨ ਨਹੀਂ ਭੁੱਲਣਾ ਕਦੀ ਵੀ। ਤੇਰੀ ਮੰਮੀ ਨੇ ਰੋ-ਰੋ ਕੇ ਬੁਰਾ ਹਾਲ ਕਰ ਲਿਆ ਸੀ। ਉਸ ਨੂੰ ਦੋ ਵਾਰੀ ਦੰਦਲ ਪੈ ਗਈ

ਸੀ। ਤੇਰੀ ਘਰ ਵਾਲੀ ਮਿੰਨੀ ਦਾ ਫੋਨ ਆਇਆ ਸੀ ਕਿ ਤੂੰ ਦਿੱਲੀ ਹਾਤੇ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਬੰਦੇ ਨੂੰ ਛੁਰਾ ਮਾਰ ਕੇ ਮਾਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਤੇ ਪੁਲਸ ਤੈਨੂੰ ਫੜ ਕੇ ਕਿਸੇ ਗੁਪਤ ਥਾਂ 'ਤੇ ਲਈ ਬੈਠੀ ਸੀ। ਕੋਈ ਵਿਚੋਲਾ ਉਸ ਕੋਲ ਆਇਆ ਸੀ। ਉਹ ਬਾਹਰੋਂ-ਬਾਹਰ ਤੇਰੇ 'ਤੇ ਕੇਸ ਪਾਏ ਬਿਨਾਂ ਮਾਮਲਾ ਰਫਾ-ਦਫਾ ਕਰਨ ਦੇ ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਮੰਗ ਰਹੇ ਸਨ। ਪੈਸੇ ਨਾ ਦੇਣ ਕਰਕੇ ਜੇ ਕੇਸ ਦਰਜ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਤਾਂ ਚਾਹੇ ਤੈਨੂੰ ਉਮਰ ਕੈਦ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਚਾਹੇ ਫਾਂਸੀ ਲੱਗ ਜਾਂਦੀ। ਤੇਰਾ ਸਹੁਰਾ ਤਾਂ ਕੌਡੀ ਵੀ ਵੇਚਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਤੇਰੇ ਸਾਲਿਆਂ ਨੇ ਹੀ ਉਸ ਨੂੰ ਰੋਕ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਤਾਂ ਰੋਕਣਾ ਹੀ ਸੀ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਇਜ਼ਤ ਤੂੰ ਮਿੱਟੀ ਵਿਚ ਮਿਲਾ ਦਿੱਤੀ ਸੀ। ਮਾਂ-ਬਾਪ ਤੋਂ ਵਿਰਵੀ ਅਤੇ ਰੋ-ਰੋ ਕੇ ਬੇਹਾਲ ਹੋਈ ਮਿੰਨੀ ਤੋਂ ਫੋਨ 'ਤੇ ਬੋਲਿਆ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜਾ ਰਿਹਾ। ਅਸੀਂ ਮੰਗਤਿਆਂ ਵਾਂਗ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰਾਂ, ਸਾਕ-ਸਬੰਧੀਆਂ ਤੇ ਦੋਸਤਾਂ-ਮਿੱਤਰਾਂ ਕੋਲ ਘੁੰਮ ਕੇ ਤੇ ਤੇਰੀ ਮੰਮੀ ਦੇ ਸਾਰੇ ਗਹਿਣੇ ਵੇਚ ਕੇ ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਇਕੱਠੇ ਕੀਤੇ ਸਨ ਤੇ ਤੈਨੂੰ ਛੁਡਾਇਆ ਸੀ। ਉਦੋਂ ਤੇਰੇ ਵਿਆਹ ਹੋਏ ਨੂੰ ਕੇਵਲ ਤਿੰਨ ਮਹੀਨੇ ਹੀ ਹੋਏ ਸਨ। ਵਿਆਹ ਵੀ ਤੇਰਾ ਕਾਹਦਾ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਦਿੱਲੀ ਜਾਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਅਮਲੋਹ ਰੋਡ 'ਤੇ ਖੋਹ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਡੇਢ ਸਾਲ ਦੀ ਜੇਲ੍ਹ ਕੱਟ ਕੇ ਘਰ ਮੁੜਿਆ ਸੀ। ਨਸਰਾਲੀ ਵਾਲੇ ਤੇਰੇ ਮਾਸਤ ਨੇ ਤੇਰੀ ਬਾਂਹ ਫੜੀ ਸੀ। ਉਹ ਤੇਰੀਆਂ ਆਦਤਾਂ ਸੁਧਾਰਨ ਦੇ ਇਰਾਦੇ ਨਾਲ ਤੈਨੂੰ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਹੀ ਦਿੱਲੀ ਲੈ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਆਪ ਗੱਤੋਂ ਦੀ ਫੈਕਟਰੀ ਵਿਚ ਤੈਨੂੰ ਨੌਕਰੀ ਦੇ ਕੇ ਆਪਣੇ ਘਰ ਹੀ ਰੱਖ ਲਿਆ ਸੀ। ਖਾਣ-ਪੀਣ ਵੀ ਸਭ ਉਸੇ ਦੇ ਘਰ। ਤੈਥੋਂ ਬੇਈਮਾਨ ਬੰਦੇ ਤੋਂ ਖਾ ਨਾ ਹੋਇਆ। ਉਸ ਨੇ ਤੇਰੇ 'ਤੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਕੀਤਾ ਪਰ ਤੂੰ ਉਸੇ ਦੀ ਬਾਲੀ ਵਿਚ ਛੇਕ ਕੀਤਾ। ਪੰਜਾਹ ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪਏ ਬੈਂਕ ਵਿਚ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਵਾਉਣ ਗਿਆ ਮੁੜ ਕੇ ਪਰਤਿਆ ਹੀ ਨਾ।

ਤੂੰ ਜਿਹੜੀ ਠੱਗੀ ਵਿਚਾਰੀ ਮਿੰਨੀ ਨਾਲ ਮਾਰੀ ਉਹ ਜੱਗੋਂ ਤੇਰੂਵੀਂ ਸੀ। ਪੈਸੇ ਹੱਥ ਲੱਗੇ ਤਾਂ ਤੂੰ ਨਿੱਤ ਬਣ-ਫਬ ਕੇ, ਟਾਈਆਂ ਲਾ ਕੇ ਸੈਟ ਛਿੜਕ ਕੇ ਐਮ.ਸੀ.ਏ. ਕਰ ਰਹੀ ਮਿੰਨੀ ਦੇ ਮਗਰ ਘੁੰਮਣ ਲੱਗ ਪਿਆ। ਤੂੰ ਉਸ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਤੂੰ ਸੀ.ਏ. ਕੀਤੀ ਹੋਈ ਹੈ ਤੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਲੋਕ ਨਿਰਮਾਣ ਵਿਭਾਗ ਵਿਚ ਨੌਕਰੀ ਕਰਦਾ ਏ। ਤੇਰੇ ਸਾਰੇ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਵਿਚ ਉੱਚੇ ਅਹੁਦਿਆਂ 'ਤੇ ਲੱਗੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਘਰ ਵਾਲੇ ਦਾਜ ਦੇ ਲੋਭ ਕਰਕੇ ਤੇਰਾ ਰਿਸ਼ਤਾ ਇਕ ਕਰੋੜਪਤੀ ਪਰਿਵਾਰ ਵਿਚ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਤੈਨੂੰ ਲੜਕੀ ਪਸੰਦ ਨਹੀਂ। ਤੂੰ ਕੁਝ ਦਿਨਾਂ ਦੀ ਛੁੱਟੀ ਲੈ ਕੇ ਦਿੱਲੀ ਆਪਣੇ ਮਾਸਤ ਕੋਲ ਆਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਉਹ ਵਿਚਾਰੀ ਤੇਰੇ ਜਾਲ ਵਿਚ ਐਸੀ ਫਸੀ ਕਿ ਫਟਕ ਵੀ ਨਾ ਸਕੀ। ਤੂੰ ਛੇਤੀ ਵਿਆਹ ਦੀ ਮੰਗ ਰੱਖੀ ਪਰ ਉਸ ਦੇ ਮਾਪੇ ਰਜ਼ਾਮੰਦ ਨਾ ਹੋਏ। ਉਸ ਨੇ ਆਪਹੁਦਰੀ ਹੋ ਕੇ ਤੇਰੇ ਨਾਲ ਕੋਰਟ ਮੈਰਿਜ ਕਰਵਾ ਲਈ। ਤੂੰ ਉਸ ਨੂੰ ਪਿੰਡ ਲੈ ਆਇਆ। ਤੇਰੀ ਅਸਲੀਅਤ ਨੰਗੀ ਹੋਈ ਤਾਂ ਉਹ ਮੱਥੇ 'ਤੇ ਹੱਥ ਮਾਰ ਕੇ ਰਹਿ ਗਈ। ਉਹ ਖੂਬ ਰੋਈ, ਖੂਬ ਤੜਫੀ। ਤੂੰ ਸਾਡੇ 'ਤੇ ਇਕ ਕਲੱਕ ਲਾ ਦਿੱਤਾ। ਤੂੰ ਉਸ ਚੰਗੇ ਖਾਨਦਾਨ ਵਾਲੇ ਬੈਂਕ ਮੈਨੇਜਰ ਲੱਗੇ ਮਿੰਨੀ ਦੇ ਪਿਉ ਦਾ ਵੀ ਨੱਕ ਵੱਢ ਕੇ ਰੱਖ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਫਿਰ ਵੀ ਉਹ ਭਲਾਪੁਰਸ਼ ਧੀ ਦਾ ਦੁੱਖ ਸਹਾਰ ਨਾ ਸਕਿਆ। ਉਸ ਨੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਮਕਾਨ, ਫਰਨੀਚਰ, ਗਹਿਣੇ-ਗੱਟੇ ਤੇ ਕੱਪੜੇ ਸਭ ਕੁਝ ਦਿੱਤਾ, ਫਿਰ ਵੀ ਤੂੰ ਉਸ ਦੀ ਕਦਰ ਨਾ ਪਾਈ। ਉਸ ਦੇ ਘਰ ਜਾ ਕੇ ਕਲੇਸ਼ ਕਰਨ ਲੱਗਾ। ਦਫਤਰ ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ ਪੈਸੇ ਮੰਗਣ ਲੱਗਾ। ਤੂੰ ਆਪਣੇ ਸਾਲਿਆਂ ਤੋਂ ਕਿੰਨੀ ਵਾਰ ਕੁੱਟ ਵੀ ਖਾਧੀ। ਲੱਖ ਲਾਹਣਤ ਏ ਤੈਨੂੰ।

ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਪੁਲਸ ਨੂੰ ਦੇ ਆਏ, ਪਰ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਤੇਰੇ ਸਹੁਰੇ ਤੋਂ ਹੀ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਕਿ ਇਹ ਸਭ ਝੂਠ ਸੀ, ਤੇਰੇ ਕੋਲੋਂ ਕੋਈ ਕਤਲ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੋਇਆ। ਪੁਲਿਸ ਵਾਲੇ ਵੀ ਜਾਅਲੀ ਸਨ। ਤੂੰ ਸਾਨੂੰ ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਦੀ ਲੁੱਪੀ ਲਾ ਦਿੱਤੀ ਸੀ। ਮੈਂ ਸ਼ੇਵ ਕਰਨ ਲਈ ਵਾਸਵੇਸਨ ਦੇ ਸ਼ੀਸ਼ੇ ਮੁਹਰੇ ਖੜ੍ਹਿਆ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਆਪਣਾ ਚਿਹਰਾ ਤੇਰੇ ਵਰਗਾ ਹੀ ਲੱਗਿਆ। ਬਾਹਰੋਂ ਤਾਂ ਤੇਰਾ ਮੁੰਡਾ ਮੇਰੇ ਵਰਗਾ ਹੀ ਸੀ, ਪਰ ਅੰਦਰੋਂ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਤੈਨੂੰ ਕੀ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ। ਤੇਰੀ ਮੰਮੀ ਇਸ ਨੂੰ ਦੇਣ-ਲੈਣ ਦੇ ਸਬੰਧ ਆਖਦੀ। ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਵਾਲ ਦੇ ਕੁ ਦਿਨ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਰੰਗੇ ਸਨ, ਮੁੰਡਾ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿਵੇਂ ਰਹਿ ਗਈਆਂ। ਸ਼ੇਵ ਕਰਨ ਮਗਰੋਂ ਮੈਂ ਮੁੰਡਾ ਡਾਈ ਕੀਤੀਆਂ ਤੇ ਪਲੱਗ ਲਾਗੇ ਮੇਜ਼ ਖਿੱਚ ਕੇ ਕੱਪੜੇ ਪ੍ਰੈਸ ਕਰਨ ਲੱਗਾ। ਆਪਣਾ ਤੇ ਤੇਰੀ ਮੰਮੀ ਦਾ ਇਕ-ਇਕ ਵਾਧੂ ਸੂਟ ਪ੍ਰੈਸ ਕਰ ਕੇ ਵੱਡੇ ਬੈਗ ਵਿਚ ਪਾ ਲਏ। ਕੀ ਪਤਾ ਕਿੰਨੀ ਦੇਰ ਰੁਕਣਾ ਪੈ ਜਾਵੇ। ਰਾਤੀ ਕੰਡਕਟਰ ਹਰੀ ਸਿੰਘ ਰੋਆਇਲ ਸਟੈਂਗ ਦੀ ਬੋਤਲ ਪੰਜਾਬ ਨਾਲੋਂ ਸੱਠ ਰੁਪਏ ਸਸਤੀ ਦੇ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਹ ਬੋਤਲ ਅਤੇ ਇਕ ਗਲਾਸ ਵੀ ਮੈਂ ਬੈਗ ਦੀ ਜੇਬ ਵਿਚ ਪਾ ਲਏ। ਸ਼ਾਮ ਵੇਲੇ ਦੋ ਪੈਂਗ ਲਾਏ ਬਿਨਾਂ ਮੈਨੂੰ ਕਦੀ ਨੀਂਦ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਆਉਂਦੀ।

ਬਾਬਰੂਮ ‘ਚੋਂ ਵਾਲ ਡਾਈ ਕਰ ਕੇ ਤੇਰੀ ਮੰਮੀ ਨਿਕਲੀ। ਤੇਰੀ ਮੰਮੀ ਹੀ ਹੈ ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਮੈਂ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ‘ਚ ਕਦੀ ਡੋਲਿਆ ਨਹੀਂ। ਉਹਦੇ ਸਾਥ ਵਿਚ ਹੀ ਮੈਂ ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਵਧੀਆ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਬਤੀਤ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸਾਂ। ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਦੋਨੋਂ ਨਾ ਜੰਮਦੇ ਤਾਂ ਸਾਡੇ ਵਰਗਾ ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੋਣਾ। ਸਾਡੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵਿਚ ਦੁੱਖ ਤੁਸੀਂ ਹੀ ਲੈ ਕੇ ਆਏ। ਤੇਰੀ ਮੰਮੀ ਕਿਹਾ ਕਰਦੀ ਹੈ ਇਹ ਪੁੱਤ ਨਹੀਂ ਕੋਈ ਪਿਛਲੇ ਜਨਮ ਦੇ ‘ਬਦਲੇ’ ਜੰਮੇ ਨੇ। ਇਸ ਨਾਲੋਂ ਤਾਂ ਰੱਬ ਇਕ ਧੀ ਹੀ ਦੇ ਦਿੰਦਾ।

ਨਹਾ ਧੋ ਕੇ ਤਿਆਰ ਹੋ ਅਸੀਂ ਘਰੋਂ ਨਿਕਲਣ ਹੀ ਲੱਗੇ ਸਾਂ ਕਿ ਮਾਰੇਗਿਆਂ ਦਾ ਭੂਰਾ ਮੋਟਰਸਾਈਕਲ ਉੱਤੇ ਆ ਗਿਆ ਤੇ ਬੋਲਿਆ, “ਤਾਇਆ ਸਿਆਂ ਕਿੱਧਰ ਫੌਜਾਂ?”

“ਯਾਰ ਭਤੀਜ ਦਿੱਲੀ ਚਲੇ ਹਾਂ।”

“ਸੁੱਖ ਆ?”

“ਹਾਂ ਸੁੱਖ ਏ....ਆਪਣਾ ਨੀਰਜ ਪੂਰਾ ਹੋ ਗਿਆ।”

“ਹੈਅ? ਕੀ ਗੱਲ ਹੋਈ?”

“ਗੱਲ ਤਾਂ ਜਾ ਕੇ ਹੀ ਪਤਾ ਲੱਗੂ...ਤੂੰ ਕਿਵੇਂ ਆਇਆ ਸੀ?”

“ਕੋਈ ਨਾ ਫਿਰ ਸਹੀ।” ਉਸ ਨੇ ਕਿਹਾ।

“ਤੂੰ ਦੱਸ ਤਾਂ ਸਹੀ, ਕੀ ਕੰਮ ਸੀ?”

ਲਾਗੇ ਤੇਰੀ ਮੰਮੀ ਖੜ੍ਹੀ ਦੇਖ ਉਹ ਝੋਂਪ ਗਿਆ ਤੇ ਮੈਨੂੰ ਇਕ ਪਾਸੇ ਨੂੰ ਲੈ ਜਾ ਕੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗਾ, “ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਤੋਂ ਮੈਕਡਾਵਲ ਆ ਗਈ ਏ। ਇਕ ਦੋ ਪੇਟੀਆਂ ਲੈ ਲਵੀਂ।”

“ਯਾਰ ਭੂਰੇ ਘਰ ਪਈ ਦੇਖ ਸਬਰ ਨੀ ਹੁੰਦਾ... ਵਧ ਪੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਏ।”

“ਤੂੰ ਤਾਈ ਦੇ ਸਪੁਰਦ ਕਰਦੀਂ। ਹਿਸਾਬ ਨਾਲ ਤੈਨੂੰ ਦਈ ਜਾਊ। ਪੈਸੇ ਪੈਨਸ਼ਨ ਆਈ 'ਤੇ ਦੇ ਦੇਣੇ। ਇਕ ਪੇਟੀ ਮੈਂ ਛੱਡ ਜਾਵਾਂਗਾ।” ਉਹ ਬੋਲਿਆ ਤਾਂ ਮੈਂ ਚੁੱਪ ਕਰ ਗਿਆ।

“ਹੁਣ ਜਾਵੇਗੇ ਕਿਵੇਂ?” ਬੱਦਲ ਤਾਂ ਚੜ੍ਹਿਆ ਆਉਂਦਾ।”

ਭੂਰਾ ਬੋਲਿਆ।

“ਦੇਖਦੇ ਹਾਂ ਕੋਈ ਟੈਪੂ ਬਗੈਰਾ ਮਿਲਜੂ ਖੰਨੇ ਤਕ।”

“ਮੈਂ ਛੱਡ ਆਉਂਦੇ ਮੋਟਰ ਸਾਈਕਲ 'ਤੇ।” ਭੂਰੇ ਨੇ ਕਿਹਾ।

“ਭਾਈ ਇਹ ਕਿਹੜਾ ਪਾਣੀ ਨਾਲ ਚੱਲਦਾ। ਚਲੇ ਜਾਵਾਂਗੇ ਅਸੀਂ, ਰਹਿਣ ਦੇ ਤੂੰ।” ਤੇਰੀ ਮੰਮੀ ਬੋਲੀ।

“ਉਇ ਬਹਿਜੇ ਪਿੱਛੇ.... ਐਵੇਂ ਨਾ ਰੀ-ਰੀ ਕਰਿਆ ਕਰੋ। ਬੰਦਾ ਹੀ ਬੰਦੇ ਦੇ ਕੰਮ ਆਉਂਦਾ ਏ।”

ਵੱਡਿਆਂ ਦਾ ਮਾਣ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਏ। ਕਿੱਥੇ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਟੈਪੂਆਂ ਨਾਲ ਲਟਕਦੇ, ਕਾਲਾ ਧੂਆਂ ਸੁੰਘਦੇ ਜਾਣਾ ਸੀ ਤੇ ਕਿੱਥੇ ਹੁਣ ਹਵਾਈ ਜਹਾਜ਼ ਬਣੇ ਮੋਟਰਸਾਈਕਲ ਉੱਤੇ ਬੈਠ ਧੂੜਾਂ ਪੁੱਟਦੇ ਜਾ ਰਹੇ ਸਾਂ। ਤੈਨੂੰ ਕਦੀ ਲਿਫਟ ਦਿੱਤੀ ਕਿਸੇ ਨੇ? ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਹੋਈ। ਅਗਲਾ ਮਗਰ ਬਿਠਾਉਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸੌ ਵਾਰੀ ਸੋਚ ਕਿ ਕਿਤੇ ਤੂੰ ਉਹਦਾ ਪਰਸ ਹੀ ਨਾ ਉਡਾ ਲਵੇਂ।

ਤੇਰੀ ਬਹੁਤ ਪੜਤ ਤਾਂ ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਉਦੋਂ ਖਰਾਬ ਹੋਈ ਜਦੋਂ ਇਕ ਵਾਰੀ ਤੂੰ ਰਾਤ ਨੂੰ ਭਗਤੇ ਲੰਬੜਦਾਰ ਦੀ ਕੋਠੀ ਵਿਚ ਵੜ ਗਿਆ ਸੀ ਤੇ ਟੈਲੀਵਿਜ਼ਨ ਚੋਰੀ ਕਰ ਕੇ ਕੰਧ ਉੱਤੇ ਪੀੜ ਦੇ ਪੋਤੇ ਨੂੰ ਫੜਾਉਣ ਲੱਗਾ, ਸਣੇ ਟੀ.ਵੀ. ਧੜਮ ਦੇਣੇ ਹੋਠ ਡਿੱਗਿਆ ਸੀ। ਉਦੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਤੈਨੂੰ ਫੜ ਕੇ ਜਿਹੜਾ ਫੈਟਾ ਚਾੜ੍ਹਿਆ, ਉਹ ਤਾਂ ਚੜ੍ਹਿਆ ਹੀ, ਤੇਰੀ ਮੰਮੀ ਨੇ ਵੀ ਤੇਰੇ ਵੀਹ ਜੁੱਤੀਆਂ ਮਾਰੀਆਂ ਹੋਣਗੀਆਂ।

“ਕਿੰਨੇ ਕੁ ਦਾ ਆਇਆ ਏ ਬਈ ਭੂਰਾ ਸਿਆਂ ਤੇਰਾ ਇਹ ਮੋਟਰਸਾਈਕਲ।”

“ਸੱਤਰ ਹਜ਼ਾਰ ਦਾ ਤਾਇਆ....ਬੱਸ ਸਮਝ ਲੈ ਘੁੱਗੀ ਏ ਘੁੱਗੀ।” ਉਹ ਹੱਸਿਆ।

ਮੋਟਰਸਾਈਕਲ ਤਾਂ ਤੂੰ ਵੀ ਲਿਆ ਸੀ। ਤੂੰ ਵੀ ਕਾਹਦਾ ਲਿਆ ਸੀ। ਮੈਂ ਤੇਰੀਆਂ ਗੱਲਾਂ 'ਚ ਆ ਕੇ ਤੈਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਉਦੋਂ ਤੂੰ ਮਿੰਨੀ ਅਤੇ ਸਹੂਰਿਆਂ ਨਾਲ ਲੜ ਕੇ ਪਿੰਡ ਦੌੜ ਆਇਆ ਸੀ। ਤੇਰੇ ਕੋਲੋਂ ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਦੀ ਠੱਗੀ ਖਾ ਕੇ ਵੀ ਅਸੀਂ ਭੁੱਲ ਗਏ ਸਾਂ। ਮੈਂ ਤਾਂ ਸਬਰ ਕਰ ਲਿਆ ਸੀ ਤੇ ਸੋਚਿਆ ਸੀ ਕਿ ਮੁੜ ਤੈਨੂੰ ਕਦੀ ਘਰ ਨਹੀਂ ਵੜਨ ਦਿਆਂਗਾ। ਪਰ ਤੇਰੀ ਮੰਮੀ ਨੇ ਮੇਰੀ ਇਕ ਨਾ ਚੱਲਣ ਦਿੱਤੀ ਅਖੇ, ਢਿੱਡੋਂ ਜਾਇਆ ਏ ਚੰਦਰਾ, ਖੌਰੇ ਸੁਧਰ ਹੀ ਜਾਵੇ। ਤੂੰ ਸਾਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਮਿੰਨੀ, ਉਹਦੇ ਪਿਉ ਅਤੇ ਭਰਾਵਾਂ ਨੇ ਤੈਨੂੰ ਢਾਹ ਕੇ ਤੇਰੇ ਮੂੰਹ ਵਿਚ ਸਲਫਾਸ ਪਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਸੀ ਤੇ ਤੂੰ ਬੜੀ ਮੁਸ਼ਕਲ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਛੁੱਟ ਕੇ ਪਿੰਡ ਦੌੜ ਆਇਆ ਸੀ। ਤੇਰੀ ਕਤਲ ਤੇਲ ਨਾਲ ਕਾਲੇ ਹੋਏ ਇਕ ਕਮੀਜ਼ ਪਜਾਮਾ ਹੀ ਸਨ। ਤੂੰ ਦੱਸਿਆ ਸੀ ਕਿ ਤੂੰ ਟਰੱਕਾਂ ਵਾਲਿਆਂ ਦੇ ਮਿੰਨਤਾਂ ਤਰਲੇ ਕਰਕੇ ਇਥੇ ਪਹੁੰਚਿਆ ਸੀ। ਤੂੰ ਨਸ਼ੇ ਵਿਚ ਗੁੱਟ ਸੀ ਤੇ ਤੇਰੇ ਡੋਲੇ ਚਮਕ ਰਹੇ ਸਨ। ਆਉਂਦਾ ਹੀ ਮੇਰੇ ਪੈਰਾਂ 'ਚ ਆਪਣਾ ਸਿਰ ਰੱਖ ਉੱਚੀ-ਉੱਚੀ ਰੋਣ ਲੱਗ ਪਿਆ ਸੀ। ਫਰਸ਼ 'ਤੇ ਸਿਰ ਮਾਰ-ਮਾਰ ਖੂਨ ਚਲਾ ਲਿਆ ਸੀ ਤੇ ਬਕਦਾ ਰਿਹਾ ਸੀ, “ਮੇਰੇ ਜੁੱਤੀਆਂ ਮਾਰੋ ਡੈਡੀ ਜੀ। ਮੈਂ ਤੁਹਾਡੇ ਨਾਲ ਧੋਖਾ ਕਰ ਕੇ ਪਾਪ ਕੀਤਾ। ਮੇਰਾ ਜਿਉਣ ਦਾ ਕੋਈ ਹੱਜ ਨਹੀਂ। ਮੈਨੂੰ ਮਾਫ਼ ਕਰ ਕੇ ਸਿਰਫ਼ ਇਕ ਮੌਕਾ ਦਿਉ। ਮੈਂ ਮਨ 'ਤੇ ਆਪਣੇ ਕੀਤੇ ਪਾਪਾਂ ਦਾ ਬੋਝ ਚੁੱਕੀ ਫਿਰ ਰਿਹਾ ਹਾਂ।

ਮੇਰਾ ਪੱਥਰ ਦਿਲ ਪਿਘਲ ਗਿਆ। ਮੈਂ ਤੈਨੂੰ ਆਪਣੇ ਪੈਰਾਂ ਤੋਂ ਚੁੱਕ ਆਪਣੀ ਜੱਫੀ ਵਿਚ ਭਰ ਲਿਆ ਤੇ ਰੋਣ ਲੱਗਾ। ਤੇਰੀ ਮੰਮੀ ਵੀ ਰੋਣ ਲੱਗ ਪਈ। ਤੂੰ ਮੂੰਹ ਨੱਕ ਤਾਂ ਵਿੰਗੇ-ਵਿੰਗੇ ਕਰਦਾ ਰਿਹਾ, ਪਰ ਹੰਝ ਕੋਈ ਨਾ ਨਿਕਲਿਆ।

“ਹੁਣ ਕੀ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਏ ਤੇਰਾ?” ਮੈਂ ਪੁੱਛਿਆ ਸੀ।

“ਬੱਸ, ਦਿੱਲੀ ਤਾਂ ਹਮੇਸ਼ਾ ਲਈ ਛੱਡ ਆਇਆਂ। ਦਿੱਲੀ ਦਾ ਪਾਣੀ ਪੀ ਕੇ ਹੀ ਮੇਰੀ ਬੁੱਧੀ ਝ੍

“ਉਹ ਤਾਂ ਕਹਿੰਦੇ, ਜੇ ਦਿੱਲੀ ਵੱਡਿਆ ਤੈਨੂੰ ਮਰਵਾ ਦਿਆਂਗੇ। ਮੈਂ ਤਾਂ ਹੁਣ ਐਥੇ ਹੀ ਤੁਹਾਡੇ ਚਰਨਾਂ ਵਿਚ ਰਹਾਂਗਾ। ਜੇ ਉਹ ਕੁਝ ਢੇਲੇ ਹੋਏ ਤਾਂ ਮਿੰਨੀ ਨੂੰ ਵੀ ਐਥੇ ਹੀ ਸੱਦ ਲਵਾਂਗੇ। ਮੈਨੂੰ ਕੰਮ ਮਿਲਣਾ ਔਖਾ ਨਹੀਂ ਬੰਦੇ ਕੋਲ ਗੁਣ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਏ। ਮੈਂ ਇਕ ਨੰਬਰ ਦਾ ਇਲੈਕਟ੍ਰੀਸ਼ਨ ਹਾਂ। ਨੌਕਰੀ ਤਾਂ ਮੈਂ ਕੱਲ੍ਹ ਹੀ ਲੱਭ ਲਵਾਂਗਾ।”

ਤੇ ਤੂੰ ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਘਰੋਂ ਨਿਕਲ ਗਿਆ ਸੀ ਤੇ ਸ਼ਾਮ ਨੂੰ ਮਨਿਆਈ ਦਾ ਡੱਬਾ ਲੈ ਕੇ ਘਰ ਮੁੜਿਆ ਸੀ। ਤੂੰ ਦੱਸਿਆ ਸੀ ਕਿ ਤੈਨੂੰ ਗੋਬਿੰਦਗੜ੍ਹ ਕਿਸੇ ਸਾਧੂ ਰਾਮ ਐਂਡ ਸਨਜ਼ ਦੀ ਲੋਹਾ-ਮਿਲ ਵਿਚ ਜੋਬ ਮਿਲ ਗਈ ਹੈ। ਮਿਲ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਤੈਨੂੰ ਅੱਠ ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪਏ ਤਨਖਾਹ ਦੇਣੀ ਸੀ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਤੈਨੂੰ ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪਏ ਐਡਵਾਂਸ ਦਿੱਤੇ ਸਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਅੱਠ ਸੌ ਰੁਪਏ ਤੂੰ ਆਪਣੀ ਮੰਮੀ ਦੇ ਪੈਰਾਂ ‘ਚ ਰੱਖ ਕੇ ਮੱਥਾ ਟੇਕ ਦਿੱਤਾ ਸੀ।

“ਡੈਡੀ ਜੀ, ਮੈਂ ਹਰ ਮਹੀਨੇ ਸਾਰੀ ਤਨਖਾਹ ਮੰਮੀ ਜੀ ਨੂੰ ਦਿਆ ਕਰਾਂਗਾ। ਸਿਰਫ਼ ਬੱਸ ਦਾ ਕਿਰਾਇਆ ਹੀ ਕੋਲ ਰੱਖਿਆ ਕਰਾਂਗਾ। ਦਫ਼ਤਰ ਵਿਚ ਚਾਹ ਵੀ ਨਹੀਂ ਪੀਵਾਂਗਾ।” ਤੂੰ ਕਿਹਾ ਸੀ।

ਮੈਂ ਹੈਰਾਨ ਹੋਇਆ ਤੇ ਸੋਚਿਆ ਕਿ ਸਾਡੇ ਦਿਨ ਫਿਰ ਗਏ ਹਨ। ਤੇਰੀ ਮੰਮੀ ਨੇ ਕੁਝ ਸਮਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਖੰਨੇ ਦੇ ਇਕ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਜੋਤਸ਼ੀ ਤੋਂ ਪੁੱਛਿਆ ਪਵਾਈ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਸੀ ਕਿ ਰਾਹੁ ਤੇ ਕੇਤੂ ਨੇ ਤੈਨੂੰ ਕਾਫ਼ੀ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਜਕੜ ਰੱਖਿਆ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਤੇਰੀ ਮੰਮੀ ਤੋਂ ਪੰਜ ਸੌ ਰੁਪਏ ਲੈ ਕੇ ਕੋਈ ਹਵਨ ਵਗ਼ੈਰਾ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਮੈਂ ਇਸ ਵਹਿਮ ਦਾ ਮਜ਼ਾਕ ਉਡਾਉਂਦਾ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਇਕ ਠੰਘ ਜੋਤਸ਼ੀ ਦੇ ਢਹੇ ਚੜ੍ਹ ਗਈ ਹੈ। ਪਰ ਹੁਣ ਮੈਨੂੰ ਲੱਗਾ ਕਿ ਜੋਤਸ਼ੀ ਨੇ ਤਾਂ ਕਰਾਮਾਤ ਹੀ ਕਰ ਦਿਖਾਈ ਸੀ।

ਦਸ ਕੁ ਦਿਨਾਂ ਮਗਰੋਂ ਇਕ ਦਿਨ ਤੂੰ ਕਿਹਾ, “ਡੈਡੀ ਜੀ, ਆਪਣੇ ਨਾ ਉੱਤੇ ਮੈਨੂੰ ਕਿਸ਼ਤਾਂ ‘ਚ ਮੋਟਰਸਾਈਕਲ ਲੈ ਦਵੇ। ਮਿਲ ਵਾਲੇ ਮੇਰਾ ਵਧੀਆ ਕੰਮ ਦੇਖ ਕੇ ਪੈਟਰੋਲ ਦਾ ਖਰਚਾ ਦੇਣਾ ਮੰਨ ਗਏ ਨੇ। ਕਿਸ਼ਤਾਂ ਤਾਂ ਮੈਂ ਖੁਦ ਹੀ ਦਿਆਂਗਾ। ਤੁਸੀਂ ਇਕ ਵਾਰੀ ਪੰਜ ਹਜ਼ਾਰ ਦੇ ਦੇਣੇ।”

ਸਾਨੂੰ ਵੀ ਦੇਖਣ ਲਈ ਹੋਰ ਕੌਣ ਸੀ। ਤੂੰ ਠੀਕ ਰਹੇ, ਪੈਸਾ ਤਾਂ ਹੱਥਾਂ ਦੀ ਮੈਲ ਹੁੰਦਾ ਏ। ਪੰਜ ਹਜ਼ਾਰ ਨਕਦ ਦੇ ਕੇ ਸੋਲਾਂ ਸੌ ਰੁਪਏ ਮਹੀਨੇ ਦੇ ਹਿਸਾਬ ਨਾਲ ਛੱਤੀ ਕਿਸ਼ਤਾਂ ਕਰਵਾ ਦਿੱਤੀਆਂ। ਤੇਰੇ ਹੇਠ ਲਿਸ਼-ਲਿਸ਼ ਕਰਦਾ ਸੱਪ ਵਰਗਾ ਮੋਟਰਸਾਈਕਲ ਦੇਖ ਪਿੰਡ ਦੇ ਲੋਕ ਗੱਲਾਂ ਕਰਨ ਲੱਗੇ ਕਿ ਇਸ ਵਾਰੀ ਤਾਂ ਨੀਰਜ ਨੇ ਕੋਈ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ਮੱਲ ਮਾਰੀ ਲੱਗਦੀ ਏ।

“ਬਈ ਸਾਡਾ ਪੁੱਤ ਹੁਣ ਲੀਹ ‘ਤੇ ਆ ਗਿਆ ਏ। ਸਮਾਂ ਅਤੇ ਬੰਦੇ ਦੀ ਸੋਚ ਬਦਲਦਿਆਂ ਦੇਰ ਨਹੀਂ ਲੱਗਦੀ ਹੁੰਦੀ। ਬਾਰਾਂ ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪਏ ਦੀ ਨੌਕਰੀ ਮਿਲ ਗਈ ਉਸਨੂੰ। ਕੰਪਨੀ ਨੇ ਹੀ ਮੋਟਰਸਾਈਕਲ ਲੈ ਦਿੱਤਾ ਏ।” ਮੈਂ ਤਾਸ਼ ਵਾਲਿਆਂ ਕੋਲ ਫੜ੍ਹ ਮਾਰੀ। ਸੁਣਨ ਵਾਲਿਆਂ ਦੇ ਹੌਲ ਪੈਣ ਲੱਗਾ। ਕਈਆਂ ਨੇ ਤਾਂ ਹਉਂਕਾ ਲਿਆ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਕਾਸ਼! ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪੁੱਤ ਵੀ ਤੇਰੇ ਵਰਗਾ ਲਾਇਕ ਹੁੰਦਾ।

ਮੋਟਰਸਾਈਕਲ ਹੱਥ ਲੱਗਾ ਤਾਂ ਤੂੰ ਹਫ਼ਤਾ-ਹਫ਼ਤਾ ਘਰੋਂ ਗਾਇਬ ਰਹਿਣ ਲੱਗ ਪਿਆ। ਬਹਾਨਾ ਇਹੀ ਲਾਉਂਦਾ ਕਿ ਕੰਮ ਬਹੁਤ ਹੈ। ਉਵਰ ਟਾਈਮ ਲਾਉਣਾ ਪੈਂਦਾ ਏ। ਕਿਸ਼ਤ ਦੇਣ ਦੀ ਤਰੀਕ ਆਈ ਤਾਂ ਤੂੰ ਟਾਲਮਟੋਲ ਕਰਨ ਲੱਗਾ। ਤੂੰ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਦਿੱਲੀ ਤੂੰ ਕਿਸੇ ਬੰਦੇ ਦਾ ਤੀਹ ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪਿਆ ਦੇਣਾ ਸੀ। ਅਸੀਂ ਕੁਝ ਮਹੀਨੇ ਕੱਤਾ ਘੁੰਟ ਭਰ ਕੇ ਕਿਸ਼ਤ ਭਰਦੇ ਰਹਿਏ। ਮੈਂ ਕਿਸ਼ਤ ਦੇਣ ਲੱਗ ਪਿਆ। ਕਿੰਨੀ ਕੁ ਪੈਨਸ਼ਨ ਸੀ ਮੇਰੀ? ਸਾਡਾ ਤਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਮੁਸ਼ਕਲ ਨਾਲ ਸਰਦਾ ਸੀ। ਤੇਰੀ ਮੰਮੀ ਕਿਹਾ ਕਰੇ, “ਸ਼ਰਾਬ ਛੱਡ ਦੇ।” ਮੈਂ ਕਹਿ ਦੇਣਾ, “ਦੁਨੀਆਂ ਨਾ ਛੱਡ ਦਿਆਂ?” ਉਸ ਨੇ ਚੁੱਪ ਹੋ ਜਾਣਾ। ਅਸੀਂ ਬੁਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਫਸ ਗਏ ਸਾਂ।

ਚਾਰ ਮਹੀਨੇ ਮਗਰੋਂ ਲੁਧਿਆਣੇ ਤੋਂ ਕਿਸੇ ਵਕੀਲ ਦਾ ਫ਼ੋਨ ਆਇਆ। ਉਹ ਬੋਲਿਆ, “ਨੀਰਜ ਤੁਹਾਡਾ ਲੜਕਾ ਏ?” ਮੇਰਾ ਦਿਲ ਧੜਕਿਆ ਕਿ ਪੈ ਗਿਆ ਕੋਈ ਨਵਾਂ ਸਿਆਪਾ। ਮੈਂ ਕਿਹਾ, “ਦੱਸੋ! ਹੈ ਤਾਂ ਸਾਡਾ ਹੀ।”

“ਸੋਮਵਾਰ ਨੂੰ ਜਗਰਾਵੀ ਬੈਂਕ ਵਿਚ ਜਿਹੜਾ ਡਾਕਾ ਪਿਆ ਸੀ, ਫੜੇ ਗਏ ਪੰਜ ਬੰਦਿਆਂ ਵਿਚ ਨੀਰਜ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਏ।” ਵਕੀਲ ਨੇ ਦੱਸਿਆ। ਉਸ ਦੀ ਗੱਲ ਸੁਣ ਕੇ ਤੇਰੇ ਪ੍ਰਤੀ ਨਫ਼ਰਤ ਦਾ ਇਕ ਵਰੋਲਾ ਜਿਹਾ ਮੇਰੇ ਦਿਮਾਗ ‘ਚ ਘੁੰਮਣ ਲੱਗਾ।

“ਫੇਰ ਅਸੀਂ ਕੀ ਕਰੀਏ?” ਮੈਂ ਪੁੱਛਿਆ।

“ਉਸ ਨੇ ਜੇਲ੍ਹ ‘ਚੋਂ ਮੈਨੂੰ ਸੁਨੇਹਾ ਭੇਜਿਆ ਏ ਕਿ ਮੇਰੇ ਮਾਪਿਆਂ ਨੂੰ ਕਹਿ ਕੇ ਮੇਰੀ ਜ਼ਮਾਨਤ ਕਰਵਾ ਦਿਉ।”

“ਕਿੰਨ ਪੈਸੇ ਲੱਗਣਗੇ?” ਮੈਂ ਪੁੱਛਿਆ।

“ਅੱਠ ਹਜ਼ਾਰ.... ਪਹਿਲੀ ਪੇਸ਼ੀ ‘ਤੇ ਹੀ ਜ਼ਮਾਨਤ ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ।”

“ਤੁਸੀਂ ਇਉਂ ਕਰੋ...ਮੈਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਸੋਲਾਂ ਹਜ਼ਾਰ ਦਿਆਂਗਾ। ਤੁਸੀਂ ਇਸ ਨੂੰ ਫਾਂਸੀ ਕਰਵਾ ਦਿਉ।” ਮੈਂ ਫੋਨ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਮੈਂ ਮੋਟਰਸਾਈਕਲ ਦੀ ਕਿਸ਼ਤ ਦੇਣੀ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੱਤੀ। ਦੋ ਕਿਸ਼ਤਾਂ ਟੁੱਟੀਆਂ ਤਾਂ ਫਾਈਨੈਂਸ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਕੋਟਕ ਮਹਿੰਦਰਾ ਦਾ ਫੀਲਡ ਅਫ਼ਸਰ ਘਰ ਆ ਗਿਆ ਤੇ ਉਸ ਨੇ ਕਿਸ਼ਤ ਨਾ ਭਰਨ ਦਾ ਕਾਰਨ ਪੁੱਛਿਆ। ਮੈਂ ਕਿਹਾ, “ਮੋਟਰ ਸਾਈਕਲ ਤਾਂ ਮੇਰਾ ਮੁੰਡਾ ਲੈ ਗਿਆ ਤੇ ਹੁਣ ਉਹ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿਚ ਏ।”

“ਅਸੀਂ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦੇ। ਫਾਈਨੈਂਸ ਤੁਹਾਡੇ ਨਾਂ ‘ਤੇ ਕੀਤਾ ਏ। ਕਿਸ਼ਤ ਤੁਹਾਨੂੰ ਦੇਣੀ ਪਵੇਗੀ।” ਉਹ ਬੋਲਿਆ।

“ਨਹੀਂ ਦਿਆਂਗਾ ਕੋਈ ਕਿਸ਼ਤ ਮੈਂ।” ਮੈਂ ਕਿਹਾ।

“ਪੰਦਰਾਂ ਦਿਨ ਦੀ ਮੋਹਲਤ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ। ਮੋਟਰਸਾਈਕਲ ਸਾਡੇ ਹਵਾਲੇ ਕਰ ਦਿਉ। ਨਹੀਂ ਤੁਹਾਡੇ ਵਿਰੁੱਧ ਪੁਲਿਸ ਕਾਰਵਾਈ

ਕਰਾਂਗੇ।” ਕਹਿ ਕੇ ਉਹ ਚਲਾ ਗਿਆ।

ਮੈਂ ਕੁਝਿੱਕੀ ‘ਚ ਫਸ ਗਿਆ। ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਪਿੰਡ ‘ਚ ਆ ਕੇ ਖਿੱਚ ਧੂਹ ਕੀਤੀ ਤਾਂ ਜਲੂਸ ਨਿਕਲੇਗਾ ਤੇ ਜਿਹੜੀ ਮਾੜੀ ਮੋਟੀ ਇਜ਼ਤ ਬਾਕੀ ਏ ਉਹ ਵੀ ਜਾਂਦੀ ਲੱਗੇਗੀ। ਮੈਂ ਮੁੜ ਕਿਸ਼ਤਾਂ ਭਰਨ ਲੱਗ ਪਿਆ। ਭਗਵਾਨਪੁਰ ਦੇ ਲਾਗੇ ਜਿਹੜੀ ਧਾਗਾ ਮਿਲ ਹੈ, ਤੇਰੀ ਮੰਮੀ ਉਥੇ ਕੰਮ ‘ਤੇ ਜਾਣ ਲੱਗ ਪਈ। ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਗੱਲਾਂ ਕਰਨ ਲਈ ਇਕ ਹੋਰ ਟਾਪਕ ਲੱਭ ਗਿਆ। ਸਾਨੂੰ ਰੱਬ ਨੇ ਨਹੀਂ, ਤੂੰ ਭੁੱਜੇ ਪਟਕਾ ਮਾਰਿਆ ਸੀ।

ਫਿਰ ਇਕ ਦਿਨ ਕੋਈ ਕੈਦੀ ਜੇਲ੍ਹ ਤੋਂ ਛੁੱਟ ਕੇ ਸੁਨੇਹਾ ਦੇਣ ਲਈ ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਪਿੰਡ ਆਇਆ। ਤੂੰ ਉਸ ਕੋਲ ਇਕ ਕੰਪਿਊਟਰ ‘ਚ ਕੱਢੀ ਚਿੱਠੀ ਭੇਜੀ ਸੀ ਕਿ ਅਸੀਂ ਤੇਰੀ ਜ਼ਮਾਨਤ ਕਰਵਾਉਣ ਲਈ ਲੁਧਿਆਣੇ ਉਸੇ ਵਕੀਲ ਨੂੰ ਮਿਲੀਏ। ਤੂੰ ਉਸ ਦਾ ਐਡਰੈੱਸ ਅਤੇ ਮੋਬਾਇਲ ਨੰਬਰ ਲਿਖ ਕੇ ਧਮਕੀ ਵੀ ਦੇ ਛੱਡੀ ਸੀ ਕਿ ਜੇ ਅਸੀਂ ਤੇਰੀ ਜ਼ਮਾਨਤ ਨਾ ਕਰਵਾਈ ਤਾਂ ਜੇਲ੍ਹ ‘ਚੋਂ ਛੁੱਟਦੀ ਸਾਰ ਤੂੰ ਸਾਡਾ ਦੋਨਾਂ ਦਾ ਕਤਲ ਕਰ ਦੇਵੇਗਾ। ਤੇਰੀ ਮੰਮੀ ਕਹਿਣ ਲੱਗੀ ਹੁਣ ਐਥੇ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵਿਚ ਕੀ ਰਹਿ ਗਿਆ ਏ, ਦੋ ਸਾਲ ਅੱਗੇ ਜਾਂ ਪਿੱਛੇ ਕੀ ਫਰਕ ਪੈਂਦਾ ਏ, ਚੱਲ ਨਹਿਰ ‘ਚ ਡੁੱਬ ਮਰੀਏ। ਜੇ ਉਸ ਨੇ ਆਪਾਂ ਨੂੰ ਸੱਚਮੁੱਚ ਮਾਰ ਦਿੱਤਾ ਤਾਂ ਆਪਣੇ ਖਾਨਦਾਨ ‘ਤੇ ਕਿੱਡਾ ਵੱਡਾ ਕਲੰਕ ਲੱਗੇਗਾ ਤੇ ਨੀਰਜ ਦੀ ਕਿੰਨੀ ਬਦਨਾਮੀ ਹੋਵੇਗੀ। ਮੈਂ ਤੇਰੀ ਮੰਮੀ ਨੂੰ ਹੱਸ ਕੇ ਕਿਹਾ ਸੀ, “ਵਾਹ ਨੀ ਸ਼ੌਰ ਦੀਏ ਬੱਚੀਏ। ਪੁੱਤਰ ਮੋਹ ਤੇਰੀਆਂ ਨਾਤਾਂ ਨਾਲ ਚਰਬੀ ਵਾਂਗ ਚੁੰਬਤਿਆ ਹੋਇਆ ਏ।”

ਮੈਂ ਮੋਹਾਲੀ ਤੇਰੇ ਤਾਏ ਨੂੰ ਫੋਨ ਕਰ ਕੇ ਸਾਰੀ ਗੱਲ ਦੱਸੀ ਤਾਂ ਉਹ ਤੇਰੇ ਨਾਲ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿਚ ਮੁਲਾਕਾਤ ਕਰਕੇ ਆਇਆ। ਉਸ ਨੇ ਤੇਰੀ ਉਸ ਧਮਕੀ ਭਰੇ ਖ਼ਤ ਦੀ ਗੱਲ ਕੀਤੀ ਤਾਂ ਤੂੰ ਉੱਕਾ ਹੀ ਮੁੱਕਰ ਗਿਆ ਕਿ ਤੂੰ ਕਦੀ ਅਜਿਹਾ ਖ਼ਤ ਲਿਖਿਆ ਵੀ ਸੀ। ਸਭ ਕੁਝ ਜਾਣਦੇ ਹੋਏ ਕਿ ਤੂੰ ਅਕ੍ਰਿਤਘਣ, ਘਟੀਆ, ਧੌਬੇਬਾਜ਼ ਤੇ ਨੀਚ ਬੰਦਾ ਏ, ਉਸੇ ਨੇ ਤੇਰੀ ਜ਼ਮਾਨਤ ਕਰਵਾਈ ਤੇ ਤੇਰਾ ਕੇਸ ਲੜਿਆ।

ਜੇਲ੍ਹ ਤੋਂ ਛੁੱਟ ਤੂੰ ਮੁੜ ਦਿੱਲੀ ਚਲਾ ਗਿਆ। ਉਥੇ ਜਾ ਕੇ ਤੂੰ ਸਾਨੂੰ ਫੋਨ ਕੀਤਾ। ਪਿਛਲੀਆਂ ਗਲਤੀਆਂ ਦੀ ਮਾਫ਼ੀ ਮੰਗੀ। ਇਹ ਵੀ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਤੂੰ ਸਹੁਰਿਆਂ ਨਾਲ ਸੁਲਾਹ ਕਰ ਲਈ ਸੀ। ਤੁਹਾਡਾ ਰਾਸ਼ਣ ਅਤੇ ਖਰਚਾ ਸਹੁਰਿਆਂ ਵਲੋਂ ਮੁੜ ਆਉਣ ਲੱਗਾ। ਤੂੰ ਇਕ ਬੇਟੇ ਦਾ ਬਾਪ ਬਣ ਚੁੱਕਾ ਸੀ ਤੇ ਤੇਰੀ ਸੱਸ ਘਰ ਦਾ ਕੰਮ-ਕਾਰ ਕਰ ਰਹੀ ਸੀ।

“ਤੇਰੇ ਤਾਂ ਪਾਪੀਆ ਕੁੜੀ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਸੀ।” ਤੇਰੀ ਮੰਮੀ ਨੇ ਹੱਸ ਕੇ ਕਿਹਾ।

“ਕਿਉਂ ਮੰਮੀ ਜੀ, ਇੰਝ ਕਿਉਂ ਕਹਿੰਦੇ ਹੋ?”

“ਕੁੜੀ ਦਾ ਮੂੰਹ ਦੇਖ ਕੇ ਹੀ ਤੂੰ ਸ਼ਰਮ ਕਰਦਾ ਤੇ ਬੰਦਾ ਬਣਦਾ।” ਤੇਰੀ ਮੰਮੀ ਫਿਰ ਹੱਸੀ।

“ਬੰਦਾ ਤਾਂ ਮੈਂ ਬਣ ਗਿਆ ਹਾਂ ਮੰਮੀ ਜੀ। ਹੁਣ ਕਦੀ ਕੋਈ ਉਲਭਾ ਨਹੀਂ ਆਵੇਗਾ।”

“ਕਰਦਾ ਕੀ ਏਂ ਤੂੰ ਹੁਣ?” ਮੈਂ ਤੈਨੂੰ ਪੁੱਛਿਆ।

“ਡੈਡੀ ਜੀ, ਸਹੁਰੇ ਐਨੇ ਵੱਡੇ ਨੇ। ਮਾੜੀ-ਮੋਟੀ ਨੌਕਰੀ ਉਹ ਕਰਨ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੇ। ਪਿਤਾ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਮੈਨੂੰ ਮੈਕਡਾਨਲਡ ਵਿਚ ਡਿਪਟੀ ਮੈਨੇਜਰ ਰਖਵਾ ਦੇਣਗੇ।”

“ਤੇਰਾ ਮੋਟਰਸਾਈਕਲ ਕਿੱਥੇ ਆ?” ਤੇਰੀ ਮੰਮੀ ਨੇ ਮੁੜ ਫੋਨ ਮੈਥੋਂ ਫੜ ਲਿਆ।

“ਨਾਨੀ ਜੀ ਦਾ ਕੀ ਹਾਲ ਏ? ਕਹਿੰਦੇ ਅੱਖਾਂ ਦਾ ਆਪ੍ਰੇਸ਼ਨ ਹੋਣਾ ਸੀ।”

“ਮੈਂ ਪੁੱਛਦੀ ਹਾਂ ਤੇਰਾ ਮੋਟਰਸਾਈਕਲ ਕਿੱਥੇ ਆ?”

“ਚੰਗਾ ਪੈਰੀਂ ਪੈਨਾ ਆਂ। ਆਵਾਜ਼ ਨੂੰ ਕਲੀਅਰ ਆਉਂਦੀ।” ਤੂੰ ਫੋਨ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ।

ਤੇਰੀ ਮੰਮੀ ਕਹਿਣ ਲੱਗੀ, “ਪੋਤਾ ਹੋਇਆ ਏ। ਚਲੋ ਪੰਜੀਰੀ ਦੇ ਆਈਏ। ਆਪਾਂ ਹੋਰ ਕਿਹੜੀ ਖੁਸ਼ੀ ਦੇਖੀ ਏ। ਆਪਣੀ ਜੜ੍ਹ ਲੱਗ ਗਈ।”

“ਤੂੰ ਜਾਣਾ ਏਂ ਚਲੀ ਜਾ। ਮੈਂ ਉਸ ਦੇ ਮੱਥੇ ਨਹੀਂ ਲੱਗਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ।” ਮੈਂ ਕਿਹਾ।

“ਤੇਰੀ ਮਾਂ ਪੰਜੀਰੀ ਲੈ ਕੇ ਦਿੱਲੀ ਗਈ। ਕੱਪੜੇ-ਲੱਤੇ ਸਮੇਤ ਛੇ ਹਜ਼ਾਰ ਲੱਗ ਗਿਆ। ਪੋਤੇ ਦੀ ਪਾਰਟੀ ਲੈਣ ਲਈ ਤਾਸ਼ ਵਾਲੇ ਮੇਰੇ ਪੈਰ ਵੱਢਣ ਲੱਗੇ ਤਾਂ ਦਾਰੂ ਦੀ ਪੋਟੀ ਮੇਰੀ ਲੱਗ ਗਈ। ਭੂਰੇ ਨੇ ਅੱਧੇ ਘੰਟੇ ਵਿਚ ਹੀ ਸਾਨੂੰ ਖੰਨੇ ਰੇਲਵੇ ਸਟੇਸ਼ਨ ‘ਤੇ ਪੁਚਾ ਦਿੱਤਾ। ਮੋਟਰਸਾਈਕਲ ਬਾਹਰ ਖੜ੍ਹਾ ਕੇ ਉਹ ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਹੀ ਪਲੇਟਫਾਰਮ ‘ਤੇ ਆ ਗਿਆ। ਐਕਸਪ੍ਰੈਸ ਗੱਡੀ ਆਉਣ ਵਾਲੀ ਸੀ ਪਰ ਉਸ ਦਾ ਕਿਰਾਇਆ ਡਬਲ ਨਾਲੋਂ ਵੀ ਵਧ ਸੀ। ਦੋ ਘੰਟੇ ਮਗਰੋਂ ਪਸੈਂਜਰ ਗੱਡੀ ਨੇ ਵੀ ਆ ਹੀ ਜਾਣਾ ਸੀ।

“ਹੁਣ ਤੇਰੀ ਸੇਵਾ ਕੀ ਕਰਾਂ?” ਮੈਂ ਭੂਰੇ ਨੂੰ ਕਿਹਾ।

“ਸੇਵਾ ਕਾਹਦੀ? ਕੋਈ ਖੁਸ਼ੀ ਦਾ ਟਾਇਮ ਹੁੰਦਾ ਤਾਂ ਸੇਵਾ ਵੀ ਕਰਵਾ ਲੈਂਦਾ।”

ਤੇਰੀ ਮੰਮੀ ਨੂੰ ਬੈਂਚ ‘ਤੇ ਬਿਠਾ ਕੇ ਮੈਂ ਬੈਗ ਚੁੱਕਿਆ ਤੇ ਭੂਰੇ ਨੂੰ ਪਲੇਟਫਾਰਮ ਦੇ ਸਿਰੇ ‘ਤੇ ਲੈ ਗਿਆ। ਮੈਂ ਉਹਲਾ ਕਰਕੇ ਬੋਤਲ ਖੋਲ੍ਹੀ ਤੇ ਟੂਟੀਆਂ ਲਾਗੇ ਬੈਠੇ ਅਸੀਂ ਦੋ-ਦੋ ਪੈਂਗ ਲਾ ਲਏ। ਭੂਰਾ ਉਥੋਂ ਹੀ ਹੇਠ ਵਾਲੇ ਪਾਸੇ ਨੂੰ ਉਤਰ ਕੇ ਚਲਾ ਗਿਆ। ਮੈਂ ਤੇਰੀ ਮੰਮੀ ਕੋਲ ਜਾ ਕੇ ਬੈਗ ਬੈਂਚ ‘ਤੇ ਰੱਖਿਆ ਤੇ ਟਿਕਟਾਂ ਲੈ ਆਇਆ।

ਪਰਲ-ਪਰਲ ਕਰਕੇ ਚਾਰ-ਪੰਜ ਹੰਝੂ ਤੇਰੀ ਮੰਮੀ ਦੀਆਂ ਪਲਕਾਂ ਤੋਂ ਤਿਲਕੇ। ਮੈਂ ਕਿਹਾ, “ਕੀ ਹੋਇਆ ਤੈਨੂੰ? ਹੱਸਲਾ ਰੱਖ। ਇਹ ਆਪਣੇ ਪੁੱਤ ਵਲੋਂ ਦਿੱਤਾ ਜਾਣ ਵਾਲਾ ਆਖਰੀ ਦੁੱਖ ਏ। ਇਸ ਨੂੰ ਖੁਸ਼ੀ ਖੁਸ਼ੀ ਸਹਿ ਲਾ।” ਤੇਰੀ ਮੰਮੀ ਨੇ ਅੱਖਾਂ ਪੂੰਝ ਦਿੱਤੀਆਂ ਤੇ ਥੋੜ੍ਹਾ ਮੁਸਕਰਾਈ ਵੀ। ਥੋੜ੍ਹੇ ਚਿਰ

ਮਗਰੋਂ ਬੋਲੀ, “ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਅੱਜ ਜੇ ਨਾ ਪੀਂਦੇ।”

“ਬੰਦੇ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵਿਚ ਜਿਵੇਂ ਦੁੱਖ ਆਉਣੇ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ, ਉਵੇਂ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਵੀ ਆਉਣੇ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀਆਂ।” ਮੈਂ ਕਿਹਾ।

“ਆਪਣੇ ਕੋਲ ਹੁਣ ਕਿਹੜੀ ਖੁਸ਼ੀ ਆਉਣੀ ਏ?” ਉਹ ਬੋਲੀ।

“ਇਕ ਖੁਸ਼ੀ ਆਪਾਂ ਨੂੰ ਉਡੀਕ ਰਹੀ ਏ।”

“ਕਿਹੜੀ?”

“ਆਪਾਂ ਮਿੰਨੀ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਪੋਤੇ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਪਿੰਡ ਲੈ ਆਵਾਂਗੇ।” ਮੈਂ ਕਿਹਾ।

“ਲੈਅ....ਕੀ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦੇ ਹੋ। ਮਿੰਨੀ ਪਿੰਡ ਨਹੀਂ ਆਉਣ ਲੱਗੀ।”

“ਆਏਗੀ ਉਹ....ਹਰ ਹਾਲ ਆਏਗੀ... ਦੇਖ ਲੈਣਾ ਤੂੰ।” ਮੇਰੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਸਿੱਲ੍ਹੀਆਂ ਹੋਣ ਲੱਗੀਆਂ।

“ਉਹ ਕਿਵੇਂ?”

“ਮੈਂ ਮਿੰਨੀ ਦੇ ਪੈਰ ਫੜ ਲਵਾਂਗਾ। ਉਹ ਮੈਨੂੰ ਜਵਾਬ ਦੇ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਕੇਗੀ।”

“ਅਜੇ ਉਸ ਵਿਚਾਰੀ ਦੀ ਉਮਰ ਹੀ ਕੀ ਏ। ਮਾਪੇ ਉਸ ਨੂੰ ਹੋਰ ਥਾਂ ਬਿਠਾਉਣਾ ਚਾਹੁਣਗੇ।”

“ਜੇ ਇਹ ਗੱਲ ਵੀ ਹੋਈ ਤਾਂ ਮੈਂ ਉਸ ਦਾ ਵਿਆਹ ਆਪਣੇ ਹੱਥੀਂ ਕਰਾਂਗਾ। ਧੀ ਬਣਾ ਕੇ ਤੋਰ ਦਿਆਂਗਾ ਉਸ ਨੂੰ।” ਮੈਂ ਰੋਣ ਲੱਗ ਪਿਆ। ਤੇਰੀ ਮੰਮੀ ਵੀ ਰੋ ਪਈ।

“ਆਪਾਂ ਸਾਰੀ ਉਮਰ ਖਿਆਲਾਂ ਦੇ ਕਿਲੇ ਉਸਾਰਦੇ ਰਹੇ ਪਰ....।” ਉਹ ਬੋਲੀ।

ਐਨ ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਉੱਤਰ ਵਲੋਂ ਕਾਲੀ ਘਟਾ ਚੜ੍ਹ ਆਈ। ਬੱਦਲਾਂ ਦੇ ਹੇਠ ਚਿੱਟੇ ਬਗਲੇ ਚਮਕਣ ਲੱਗੇ। ਨਾਲ ਹੀ ਹਨੇਰੀ ਆ ਗਈ। ਸੁੱਕੇ ਪੱਤੇ ਲਹਿਰੀਏ ਪਾਉਂਦੇ ਅੱਧ-ਸਮਾਨੀਂ ਜਾ ਚੜ੍ਹੇ। ਪਲੇਟਫਾਰਮ ਦੀ ਟੀਨਾਂ ਦੀ ਛੱਤ ਉੱਤੇ ਕਈਆਂ ਡਿੱਗਣ ਲੱਗ ਪਈਆਂ।

ਪਸੈਂਜਰ ਸੱਤ ਵਜੇ ਆਈ। ਅਸੀਂ ਗੱਡੀ ਵਿਚ ਵੜੇ। ਗੱਡੀ ਖਾਲੀ ਵਰਗੀ ਹੀ ਸੀ। ਜਿਹੜੀ ਸੀਟ ਅਸੀਂ ਲਈ ਉਸ ਤੋਂ ਸਾਮ੍ਹਣੀ ਉੱਤੇ ਇਕ ਫੌਜੀ, ਉਹਦੀ ਘਰ ਵਾਲੀ ਤੇ ਦੋ ਖੂਬਸੂਰਤ ਨੌਜਵਾਨ ਕੁੜੀਆਂ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸ਼ਕਲ ਇਕੋ ਜਿਹੀ ਸੀ, ਬੈਠੀਆਂ ਸਨ। ਮੈਨੂੰ ਲੱਗਾ ਜਿਵੇਂ ਹੰਸਾਂ ਦੀ ਜੋੜੀ ਬੈਠੀ ਹੋਵੇ। ਭਾਵੇਂ ਤੂੰ ਗੋਲਡੀ ਤੋਂ ਦੋ ਸਾਲ ਵੱਡਾ ਸੀ, ਪਰ ਤੁਸੀਂ ਦੋਨੋਂ ਇਕੋ ਜਿਹੇ ਲੱਗਦੇ। ਤੁਸੀਂ ਸਕੂਲ ਦੀ ਵਰਦੀ ਪਾ ਕੇ, ਟਾਈਆਂ ਲਾ ਕੇ ਸਕੂਲ ਦੀ ਬੱਸ ਫੜਦੇ ਤਾਂ ਲੋਕੀਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਹੰਸਾਂ ਦੀ ਜੋੜੀ ਆਖਦੇ। ਤੇਰੀ ਮੰਮੀ ਤੁਹਾਡੇ ਕੰਨਾਂ ਪਿੱਛੇ ਲੋਅ ਦਾ ਟਿੱਕਾ ਲਾਉਣਾ ਕਦੀ ਨਾ ਭੁੱਲਦੀ, ਮਤੇ ਉਸ ਦੇ ਲਾਲਾਂ ਨੂੰ ਕੋਈ ਭੈੜੀ ਨਜ਼ਰ ਲੱਗ ਜਾਵੇ।

ਗੱਡੀ ਤੁਰੀ ਤਾਂ ਬਾਰਸ਼ ਵੀ ਵਧ ਗਈ। ਠੰਡੀ ਹਵਾ ਦੇ ਫਰਾਟੇ ਅੰਦਰ ਆਉਣ ਲੱਗੇ। ਉਂਜ ਤਾਂ ਤੈਨੂੰ ਪਤਾ ਹੀ ਏ ਕਿ ਆਮ ਤੌਰ ‘ਤੇ ਚੁੱਪ ਰਹਿਣ ਦਾ ਮੇਰਾ ਸੁਭਾਅ ਏ। ਪਰ ਜਦੋਂ ਨਸ਼ੇ ਵਿਚ ਹੋਵਾਂ ਤਾਂ ਗੱਲਾਂ ਕਰਨ ਨੂੰ ਬੜਾ ਦਿਲ ਕਰਦਾ ਏ। ਗੱਲਾਂ ਫੁਰਦੀਆਂ ਵੀ ਬਹੁਤ ਨੇ। ਹੁਣ ਵੀ ਇਹੀ ਹੋਇਆ, ਮੈਂ ਫੌਜੀ ਨੂੰ ਕਿਹਾ, “ਸਰਦਾਰ ਸਾਹਿਬ ਕਿੱਥੇ ਤਸਰੀਫ ਲੈ ਜਾ ਰਹੇ ਹੋ?”

ਮੇਰੇ ਪੁੱਛਣ ਦੀ ਦੇਰ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਸ਼ਰੂ ਹੋ ਗਿਆ। ਉਸ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਹ ਜਲੰਧਰ ਕੈਂਟ ਸਿੱਖ ਰਜਮੈਂਟ ਵਿਚ ਸੂਬੇਦਾਰ ਮੇਜਰ ਸੀ। ਰਾਜਪੁਰੇ ਲਾਗੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪਿੰਡ ਸੀ ਜਿਥੇ ਉਸਦੇ ਭਰਾ ਖੇਤੀ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਕੁੜੀਆਂ ਨੂੰ ਛੁੱਟੀਆਂ ਸਨ, ਇਸੇ ਲਈ ਉਹ ਪਿੰਡ ਜਾ ਰਹੇ ਸਨ। ਪਸੈਂਜਰ ਗੱਡੀ ਵਿਚ ਉਹ ਇਸੇ ਲਈ ਸਫਰ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ ਕਿ ਐਕਸਪ੍ਰੈਸ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਿੰਡ ਰੁਕਦੀ ਨਹੀਂ ਸੀ।

ਮੈਂ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਜਦੋਂ ਉਸ ਦੀ ਪਤਨੀ ਨੇ ਉਸ ਦਾ ਪੈਰ ਦੱਬਿਆ, ਉਹ ਇਕਦਮ ਚੁੱਪ ਕਰ ਗਿਆ, ਜਿਵੇਂ ਉਸ ਨੇ ਸਵਿੱਚ ਆਫ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਹੋਵੇ। ਮੈਂ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਲਾਇਆ ਕਿ ਫੌਜੀ ਨੇ ਜ਼ਰੂਰ ਪੀੜੀ ਹੋਵੇਗੀ, ਤਦੇ ਉਸ ਦੀ ਪਤਨੀ ਉਸ ਨੂੰ ਕੰਟਰੋਲ ਕਰ ਰਹੀ ਸੀ।

“ਹੋਰ ਵੀ ਕੋਈ ਬੱਚਾ ਹੈ ਜੀ ਤੁਹਾਡਾ?” ਮੈਂ ਕਿਹਾ।

“ਜੀ, ਬੱਸ ਇਹੋ ਦੋ ਧੀਆਂ ਨੇ।” ਉਸਦੀ ਘਰ ਵਾਲੀ ਬੋਲੀ।

“ਫੇਰ ਤਾਂ ਜੀ ਬਹੁਤ ਲੱਕੀ ਹੋ। ਮੁੰਡਿਆਂ ਦਾ ਤਾਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਪਤਾ ਹੀ ਹੈ ਅੱਜ ਕੱਲ੍ਹ। ਵਾਅ ਹੀ ਭੈੜੀ ਵਰਗੀ ਹੋਈ ਏ। ਮੇਰਾ ਨੀ ਖ਼ਿਆਲ ਕਾਲਜਾਂ ਵਿਚ ਕੋਈ ਮੁੰਡਾ ਅਜਿਹਾ ਹੋਊ ਜਿਹੜਾ ਨਸ਼ੇ ਨੀ ਕਰਦਾ ਹੋਊ।” ਤੇਰੀ ਮੰਮੀ ਨੇ ਮੇਰੇ ਕੂਹਣੀ ਖੜੋਈ ਤਾਂ ਮੈਂ ਚੁੱਪ ਕਰ ਗਿਆ।

ਥੋੜ੍ਹੀ ਦੂਰ ਜਾ ਕੇ ਮੈਂ ਫੌਜੀ ਨੂੰ ਕਿਹਾ, “ਕਿੱਥੇ ਪੜ੍ਹਦੀਆਂ ਨੇ ਜੀ ਬੇਟੀਆਂ?”

“ਜੀ ਦੋਨੋਂ ਜਲੰਧਰ ਡੀ.ਏ.ਵੀ. ਵਿਚ ਐਮ.ਐਸ.ਸੀ. ਕਰ ਰਹੀਆਂ ਨੇ। ਇਸ ਨੇ ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ ਬੀ.ਐਸ.ਸੀ. ਵਿਚ ਕਾਲਜ ‘ਚੋਂ ਟਾਪ ਕੀਤਾ ਸੀ ਤੇ ਇਸ ਨੇ ਐਥਲੈਟਿਕਸ ਵਿਚ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿੰਨੀਆਂ ਟਰਾਫੀਆਂ ਜਿੱਤੀਆਂ ਨੇ। ਨੈਸ਼ਨਲ ਖੇਡਾਂ ਵਿਚ ਦੋ ਗੋਲਡ ਮੈਡਲ ਲਏ ਸਨ ਇਸ ਨੇ। ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਵੀ ਹੈਰਾਨ ਹੁੰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਸਾਇੰਸ ਦੀ ਸਟੂਡੈਂਟ ਤੇ ਖੇਡਾਂ ਵਿਚ ਮੋਹਰੀ। ਇਹ ਮੇਰੇ ਵਾਈਫ਼ ਸਰਕਾਰੀ ਸਕੂਲ ਵਿਚ ਡੀ.ਪੀ. ਲੱਗੇ ਹੋਏ ਨੇ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਰਕੇ....।”

ਉਸ ਦੀ ਪਤਨੀ ਨੇ ਫਿਰ ਉਸ ਦਾ ਪੈਰ ਦੱਬ ਕੇ ਸਵਿੱਚ ਆਫ ਕਰ ਦਿੱਤੀ। ਮੇਰਾ ਜੀਅ ਕਰਦਾ ਸੀ ਕਿ ਫੌਜੀ ਨੂੰ ਇਕ ਅੱਧ ਪੈਂਗ ਲਾਉਣ ਲਈ ਸੁਲ੍ਹਾ ਮਾਰਾਂ, ਪਰ ਔਰਤਾਂ ਤੇ ਕੁੜੀਆਂ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਕਰਕੇ ਚੁੱਪ ਕਰ ਗਿਆ।

“ਜੀ ਤੁਹਾਡੇ ਬੱਚੇ ਤਾਂ ਵੱਡੇ ਹੋਣਗੇ।” ਔਰਤ ਨੇ ਤੇਰੀ

ਮੰਮੀ ਨੂੰ ਪੁੱਛਿਆ, ਪਰ ਮੈਂ ਬੋਲ ਪਿਆ, “ਬੱਸ ਜੀ, ਕਾਹਦੇ ਬੱਚੇ। ਇਕ ਪਹਿਲਾਂ ਨਸ਼ੇ ਕਰਦਾ ਮਰ ਗਿਆ ਸੀ। ਹੁਣ ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਨੇ ਮਾਰ ਦਿੱਤਾ ਏ ਦਿੱਲੀ। ਔਲਾਦ ਨੇ ਤਬਾਹ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਜੀ।”

ਤੇਰੀ ਮੰਮੀ ਅੱਖਾਂ ਪੂੰਝਣ ਲੱਗੀ ਤੇ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਦੇ ਪੁੱਛੇ ਆਪਣੇ ਦੁੱਖਾਂ ਦੀ ਗਠੜੀ ਖੋਲ੍ਹ ਕੇ ਬੈਠ ਗਈ। ਔਰਤ ਨੇ ਜਿਵੇਂ ਕਿਸੇ ਡਰ ਨਾਲ ਦੋਨਾਂ ਕੁੜੀਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਘੁੰਟ ਲਿਆ। ਫੌਜੀ ਵੀ ਬਿਨਾਂ ਬੋਲੇ ਐਧਰ-ਉਧਰ ਝਾਕਣ ਲੱਗਾ। ਮੁੜ ਉਸ ਨੇ ਕੋਈ ਗੱਲ ਸਾਂਝੀ ਨਾ ਕੀਤੀ। ਉਹ ਆਪਣਾ ਸਟੇਸ਼ਨ ਆਉਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਸਮਾਨ ਸਮੇਟਦੇ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਕੋਲ ਜਾ ਖੜ੍ਹੇ। ਤੇਰੀ ਮੰਮੀ ਬਾਬਰੂਮ ਗਈ ਤਾਂ ਮੈਂ ਬੈਗ ‘ਚੋਂ ਬੋਤਲ ਕੱਢ ਇਕ ਪੈਂਗ ਹੋਰ ਲਾ ਲਿਆ ਤੇ ਸੀਟ ਉੱਤੇ ਲੇਟਦਾ ਗਾਉਣ ਲੱਗ ਪਿਆ, “ਜੱਗ ਜੰਕਸ਼ਨ ਰੇਲਾਂ ਦਾ ਭਰਾਵੇਂ ਇਕ ਆਵੇ ਇਕ ਜਾਵੇ।”

ਤੇਰੀ ਮੰਮੀ ਦੁਪਹਿਰ ਦੀਆਂ ਬਚੀਆਂ ਤਿੰਨ ਰੋਟੀਆਂ ਅਤੇ ਅਚਾਰ ਲੜ ਬੰਨ੍ਹ ਲਿਆਈ ਸੀ। ਅੰਬਾਲਾ ਸਿਟੀ ਪੁੱਜ ਅਸੀਂ ਦੋ ਡੂਨੇ ਸਬਜ਼ੀ ਦੇ ਲੈ ਲਏ ਤੇ ਰੋਟੀ ਖਾ ਲਈ। ਉਥੇ ਗੱਡੀ ਬੜੀ ਦੇਰ ਰੁਕੀ ਰਹੀ। ਮੀਂਹ ਪੈਣ ਕਰਕੇ ਹੁੰਮਸ ਬੜੀ ਸੀ। ਗੱਡੀ ਚੱਲੀ ਤਾਂ ਜ਼ਰਾ ਸੁੱਖ ਦਾ ਸਾਹ ਆਇਆ। ਗੱਡੀ ਜਿਵੇਂ ਚੱਲਦੀ-ਚੱਲਦੀ ਬੱਕ ਗਈ ਹੋਵੇ। ਇਕ ਵਾਰੀ ਜਿਥੇ ਰੁਕ ਜਾਂਦੀ, ਉਨੀ ਦੇਰ ਨਾ ਚੱਲਦੀ, ਜਿੰਨੀ ਦੇਰ ਪਿੱਛੋਂ ਆਉਣ ਵਾਲੀਆਂ ਇਕ-ਦੋ ਗੱਡੀਆਂ ਲੰਘ ਨਾ ਜਾਂਦੀਆਂ। ਕੋਲੋਂ ਲੰਘਦੀ ਹਰ ਇਕ ਗੱਡੀ ਜਿਵੇਂ ਸਾਡਾ ਮੂੰਹ ਚਿੜਾਉਂਦੀ। ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵਿਚ ਵੀ ਅਸੀਂ ਪਸੈਂਜਰ ਗੱਡੀ ਉੱਤੇ ਸਵਾਰ ਹੋ ਗਏ ਸਾਂ ਤੇ ਦੁਨੀਆ ਤੋਂ ਬੜਾ ਪਿੱਛੇ ਰਹਿ ਗਏ ਸਾਂ। ਗੱਡੀ ਚੱਲ ਰਹੀ ਹੁੰਦੀ ਤਾਂ ਤੇਰੀ ਮੰਮੀ ਲੇਟ ਜਾਂਦੀ। ਰੁਕਦੀ ਤਾਂ ਉਹ ਉਠ ਕੇ ਬੈਠ ਜਾਂਦੀ ਤੇ ਕਹਿੰਦੀ, “ਮੈਨੂੰ ਨਹੀਂ ਲੱਗਦਾ ਇਹ ਦਿੱਲੀ ਪਹੁੰਚ ਵੀ।”

ਲਟਪਾਘਿਘ ਹੁੰਦੀ ਗੱਡੀ ਨੇ ਸਾਨੂੰ ਸਵੇਰੇ ਸੱਤ ਵਜੇ ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਰੇਲਵੇ ਸਟੇਸ਼ਨ ‘ਤੇ ਲਾ ਦਿੱਤਾ। ਮੀਂਹ ਤਾਂ ਬਿਲਕੁਲ ਬੰਦ ਸੀ, ਪਰ ਠੰਡੀ ਹਵਾ ਉਵੇਂ ਚੱਲ ਰਹੀ ਸੀ। ਅਸੀਂ ਵੇਟਿੰਗ ਹਾਲ ਵਿਚ ਜਾ ਬੈਠੇ ਤੇ ਵਾਰੋ-ਵਾਰੀ ਬਾਬਰੂਮ ਹੋ ਆਏ।

“ਖਾ-ਪੀ ਕੇ ਜਾਣਾ ਠੀਕ ਹੁੰਦਾ ਏ। ਉਥੇ ਫਿਰ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਮਿਲਣਾ ਸਾਰਾ ਦਿਨ।” ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਤੇ ਅਸੀਂ ਇਕ ਰੇਹੜੀ ਕੋਲ ਜਾ ਖੜ੍ਹੇ। ਉਸ ਨੇ ਛੋਲਿਆਂ ਦੀ ਸਬਜ਼ੀ ਨਾਲ ਤਾਜ਼ੀਆਂ ਪੂਰੀਆਂ ਲਾਹ ਦਿੱਤੀਆਂ। ਪੂਰੀਆਂ ਵਾਹਵਾ ਮੋਟੀਆਂ ਸਨ ਤੇ ਛੋਲੇ ਬੜੇ ਸਵਾਦੀ ਸਨ। ਸਾਨੂੰ ਆਪਣੇ ਇਕ ਮਿੱਤਰ ਦੀ ਕਹੀ ਗੱਲ ਚੇਤੇ ਆਈ। ਉਸ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਸੀ ਕਿ ਲੁਧਿਆਣੇ ਇਕ ਛੋਲਿਆਂ ਦੀ ਰੇੜ੍ਹੀ ਵਾਲੇ ਕੋਲ ਐਨੀ ਭੀੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਲਾਈਨ ਲੱਗਦੀ ਹੈ। ਦਰਅਸਲ ਉਹ ਪਤੀਲੇ ਵਿਚ ਬੱਕਰੇ ਦੀ ਸਿਰੀ ਪਾ ਕੇ ਛੋਲੇ ਚਿੰਨ੍ਹਦਾ ਸੀ।

ਅਸੀਂ ਸਟੇਸ਼ਨ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲੇ ਤੇ ਪੀ.ਸੀ.ਓ. ਤੋਂ ਮਿੰਨੀ ਨੂੰ ਫੋਨ ਮਿਲਾਇਆ। ਉਧਰੋਂ ਬੇਪਛਾਣ ਜਿਹੀ ਆਵਾਜ਼ ਆਈ, “ਕਹੀਏ.....ਕੌਨ ਸਾਹਬ ਬੋਲਤਾ ਹੈ?”

“ਤੁਸੀਂ ਕੌਣ ਬੋਲ ਰਹੇ ਹੋ?” ਮੈਂ ਪੁੱਛਿਆ।

“ਪੈਰੀ ਪੈਨਾ ਆਂ ਡੈਡੀ ਜੀ। ਕੀ ਹਾਲ ਏ ਤੁਹਾਡਾ?” ਤੂੰ ਕਿਹਾ।

“ਤੈਨੂੰ ਤਾਂ ਕੋਈ ਮਾਰ ਕੇ ਰੇਲਵੇ ਲਾਈਨਾਂ ‘ਤੇ ਸੁੱਟ ਗਿਆ ਸੀ। ਤੂੰ ਜਿਉਂਦਾ ਏ?”

“ਜਿਉਂਦਾ ਡੈਡੀ ਜੀ, ਤਾਂ ਹੀ ਤਾਂ ਬੋਲ ਰਿਹਾਂ। ਆਪਣੀ ਜਾਣੋਂ ਤਾਂ ਉਹ ਮਾਰ ਕੇ ਹੀ ਸੁੱਟ ਗਏ ਸਨ, ਪਰ ਜਿਸ ਕੇ ਰਾਖੇ ਸਾਈਆਂ ਮਾਰ ਸਕੇ ਨਾ ਕੋਈ।”

“ਕੀ ਗੱਲ ਹੋਈ ਸੀ?” ਮੈ

ਜ਼ਖ਼ਮੀ ਦਰਿਆ

ਲੜੀਵਾਰ ਨਾਵਲ

ਭਾਗ - 1

ਕਰਮਜੀਤ ਸਿੰਘ ਕੁੱਸਾ

ਫੇਰ ਕੁਝ ਯਾਦ ਆ ਜਾਣ ਤੇ ਝੋਲੇ ਵਿਚੋਂ ਸੌ ਸੌ ਦੇ ਤਿੰਨ ਨੋਟ ਸਾਹਬ ਕੁਰ ਨੂੰ ਫੜਾ ਦਿੱਤੇ ਤੇ ਚੁਪ ਚਾਪ ਅੰਦਰ ਚਲਾ ਗਿਆ। ਸਾਹਬ ਕੁਰ ਨੇ ਚੁੰਨੀ ਨਾਲ ਫੜੇ ਰੁਪਈਏ ਪਹਿਲਾਂ ਮੱਥੇ ਨੂੰ ਲਾਏ ਫੇਰ ਪਰਾਤ ਵਿਚ ਰੱਖ ਲਏ ਤੇ ਬੋਲੀ, ‘ਕਮਾਈ ਕਰੋ ਪੁੱਤ ਦੱਬ ਕੇ! ਤੁਹਾਡੇ ਪਿਉ ਨੇ ਬਥੇਰਾ ਚਿਰ ਬਾਹਰ ਧੱਕੇ ਖਾਧੇ ਐ! ਸਬੱਬ ਨਾਲ ਗੱਡੀ ਬਣਜੂ - ਗੀ!’

ਦਰਸ਼ਨ ਹਾਲੇ ਵਿਹੜੇ ਵਿਚ ਹੀ ਖਲੋਤਾ ਸੀ। ਕੱਚੀ ਪਰ ਮਧਰੀ ਕੰਧ ਉੱਤੇ ਕੁੱਤੇ ਦੇ ਛਾਲ ਮਾਰਨ ਨਾਲ ਬਾਹਰ ਲੱਕੜਾਂ ਤੇ ਬੈਠੇ ਕੁੱਕੜ ਤੁਬਕ ਕੇ ‘ਕੁ-ਕੇ, ਕੁ-ਕੇ’ ਕਰ ਉੱਠੇ। ਧੀਰੇ ਨੇ ਪਾਲ ਦੇ ਹੁੱਜ ਮਾਰੀ, ‘ਬਾਂਦਰਾ ਜਿਆ, ਰੱਖ ਤਾਂ ਲਏ ਐ, ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਵੇਲੇ ਸਿਰ ਖੁੱਡੇ ਵਿਚ ਤਾਂ ਤਾਤ ਦਿਆ ਕਰਾ’

ਸਾਹਬ ਕੁਰ ਨੇ ਫਿਕਰ ਨਾਲ ਕਾਲੇ ਹਨੇਰੇ ਵਿਚ ਅੱਖਾਂ ਪਾਤ ਕੇ ਵੇਖਦਿਆਂ ਆਖਿਆ, ‘ਮੁੰਡਿਆ ਦਿਨ ਖੜੇ ਬੰਦ ਕਰਿਆ ਕਰ, ਬਿੱਲਾ ਮਿੱਟਾਂ ‘ਚ ਝੱਫ-ਜੂ। ਦਰਿਆ ਵਾਲੀ ਦੱਬ ‘ਚੋਂ ਐਡਾ ਕੁੱਤੇ ਜਿੰਡਾ ਬਿੱਲਾ ਰੋਜ ਆਉਂਦਾ ਐ। ਇਕੋ ਬੁਰਕੀ ਕਰੂ। ਫੇਰ ਬੈਠਾ ਝਾਕੋਗਾ।’

ਪਾਲ ਹੌਲ ਪਏ ਵਾਂਗ ਕੁੱਕੜਾਂ ਵਲ ਦੌੜ ਗਿਆ।

ਅਗਲਾ ਗੇੜਾ ਦਰਸ਼ਨ ਨੇ ਛੇਤੀ ਮਾਰਿਆ, ਟੱਬਰ ਦੇ ਹਰਾਸੇ ਚਿਹਰੇ ਉਸਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਤੋਂ ਪਰ੍ਹਾਂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ ਸਨ। ਥੋੜੇ ਚਿਰ ਬਾਅਦ ਗੁਰਬਖਸ਼ ਦੀ ਚਿੱਠੀ ਵੀ ਆ ਗਈ ਸੀ। ਗੱਡੀ ਤਿਆਰ ਹੋ ਕੇ ਰੂਟ ‘ਤੇ ਚੱਲਣ ਲਗ ਪਈ ਸੀ। ਸਬੱਬ ਨਾਲ ਕੁਝ ਸਮੇਂ ਪਿੱਛੋਂ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਭੱਠਿਆਂ ਉੱਤੇ ਕੋਇਲਾ ਸੁੱਟਣ ਲਗ ਪਈ। ਹਰ ਚੱਕਰ ਇਕ ਅੱਧਾ ਦਿਨ ਉਹ ਪਿੰਡ ਕੱਟ ਜਾਂਦੇ। ਘਰ ਵਿਚ ਰੋੜਕ ਟਹਿਕਣ ਲਗ ਪਈ ਸੀ। ਸਾਹਬ ਕੁਰ ਦਾ ਪੱਬ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਉਡਦਾ ਫਿਰਦਾ ਸੀ। ਉਸਦੀਆਂ ਆਮ ਸੁਭਾਵਕ ਗੱਲਾਂ ਵਿਚ ਵੀ ਮਾਣ ਕਿਰ ਕਿਰ ਪੈਂਦਾ। ਰਿਸ਼ਤੇ-ਨਾਤੇ ਵਾਲਿਆਂ ਗੱਲੀ ਬਾਤੀਂ ਰਮਜ਼ ਪਾਉਣੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਸੀ। ਸਾਹਬ ਕੁਰ ਅੱਗੋਂ ਅੰਤਾਂ ਦੇ ਮਾਣ ਮੱਤੇ ਨਖਰੇ ਵਿਚ ਆਖਦੀ, ‘ਸਾਨੂੰ ਤਾਂ ਭੈਣੇ, ਕੋਈ ਲੈਣ ਦੇਣ ਦੀ ਵੀ ਭੁੱਖ ਨੂੰ। ਐਸ ਵਕਤ ਕਿਸੇ ਚੀਜ਼ ਦਾ ਘਾਟਾ ਨੂੰ। ਬਸ, ਧੀ-ਪੁੱਤ ਸਾਡੇ ਟੱਬਰ ‘ਚ ਰਲਦਾ ਹੋਵੇ। ਸਿਆਣੀਆਂ ਹੋਣ। ਸਹੁੰਨਰੀਆਂ! ਹੱਥਾਂ ਦੀਆਂ ਸੁੱਚੀਆਂ ਨੂੰਹਾਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ! ਹੋਰ ਅਸੀਂ ਕੋਡੀ ਦੇ ਰਵਾਦਾਰ ਨੂੰ।’

‘‘ਤੁਸੀਂ ਹਾਂ ਕਰੋ,’’ ਮੱਕੀ-ਚੱਬਾਂ ਦੀ ਬੁੜੀ ਨੇ ਹੱਸਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਨਾਲ ਆਖਿਆ, ਉਸਦੇ ਕਣਕ ਵੰਨੇ ਚਿਹਰੇ ‘ਤੇ ਅਥਾਹ ਮੁਸਕਾਨ ਮਚਲ ਰਹੀ ਸੀ, ‘ਸਿਆਣੀਆਂ ਦਾ ਅੰਤ ਈ ਕੋਈ ਨੂੰ। ਸੂਈਆਂ ਤੋਂ ਫਾਲੇ ਬਣਾਉਂਦੀਆਂ।’

‘ਫੇਰ ਲਿਆਉ।’ ਸਾਹਬ ਕੁਰ ਨੇ ਖੰਡ-ਖੀਰ ਹੁੰਦਿਆਂ ਹੱਥ ‘ਵਾ ਵਿਚ ਹਲਾਇਆ, ‘ਸਾਕ ਤਾਂ ਕਰਾਏ ਈ ਹੁੰਦੇ ਐ।’

‘ਲੈ ਹੋਅਰ।’ ਬੁੜੀ ਨੇ ਪੈਰਾਂ ਨੂੰ ਤਾਲ ਦਿੱਤਾ, ਜਿਵੇਂ ਗਿੱਧੇ ਵਿਚ ਮੁਟਿਆਰ ਗੇੜਾ ਦਿੰਦੀ ਹੋਵੇ, ਹੱਥ ਲਹਿਰਾ ਕੇ ਬੋਲੀ, ‘ਸਿਆਣੇ ਆਂਹਦੇ ਐ, ਸਾਕ ਤਾਂ ਕਰਵਾਏ ਬਿਨਾਂ ਰਾਜੇ ਰਾਣਿਆਂ ਦੇ ਵੀ ਨੀ ਹੁੰਦੇ।’

ਰਿਸ਼ਤੇ ਦੀ ਗੱਲ ਅਜਿਹੀ ਚੱਲੀ। ਸੁੰਦਕਦੀ, ਰਿਸਕਦੀ ਮਹੀਨੇ ਵਿਚ ਹੀ ਸਿਰੇ ਲਗ ਗਈ। ਮੱਕੀ ਚੱਬਾਂ ਦੀ ਕਿਸ਼ਨੋ ਨੇ ਆਪਣੀ ਭਤੀਜੀ ਅਤੇ ਇਕ ਹੋਰ ਥਾਂ ਤੋਂ ਰਿਸ਼ਤੇ ਕਰਵਾ ਦਿੱਤੇ। ਸੋਚ-ਵਿਚਾਰ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਆਹ ਵੀ ਜਲਦੀ ਹੀ ਧਰ ਦਿੱਤੇ। ਕਿਸ਼ਨੋ ਮੁਤਾਬਕ ਬਹੁਆਂ ਉੱਚੀਆਂ ਲੰਮੀਆਂ ਅਤੇ ਬੇਹੱਦ ਸੁਘੜ ਸਨ। ਘਰ ਦਾ ਸਾਰਾ ਕੰਮ ਉਨ੍ਹਾਂ ਆਉਂਦੀਆਂ ਨੇ ਹੀ ਸੰਭਾਲ ਲਿਆ। ਸਾਹਬ ਕੁਰ ਹੁਣ ਉਤਲੇ ਕੰਮ ‘ਤੇ ਹੋ ਗਈ ਸੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਖੁਸ਼ੀ ਘਰ ਦੇ ਕੰਧਾਂ ਕੋਲਿਆਂ ਉੱਤੇ ਨੱਚਦੀ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੋ ਰਹੀ ਸੀ। ਪਾਲ ਹੁਣ ਵਾਹਵਾ ਵਧਣ ਪਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਛੋਟਾ ਅਤੇ ਸੁਹਣਾ ਸੁਨੱਖਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਭਾਬੀਆਂ ਉਹਨੂੰ ਲਾਡ ਕਰਦੀਆਂ। ਉਹ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਿੱਕੇ-ਮੋਟੇ ਕੰਮ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਆਖਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਕਰਕੇ ਰੱਖ

ਦਿੰਦਾ। ਕਦੇ ਕਦੇ ਲੜਾਈ ਵੀ ਮੁੱਲ ਲੈਂਦਾ। ਉਦੋਂ ਗੁੱਸੇ ਨਾਲ ਕਚੂਰ ਹੋਇਆ ਉਸਦਾ ਗੁਲਾਬੀ ਭਾਅ ਮਾਰਦਾ ਚਿਹਰਾ ਵੇਖ ਕੇ ਭਾਬੀਆਂ ਦਾ ਹਾਸਾ ਨਿਕਲ ਜਾਂਦਾ। ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਸਮੇਂ ਸਾਹਬ ਕੁਰ ਆਖਦੀ, ‘ਦੇਖ ਤਾਂ ਸਹੀ, ਬੁੱਢ ਵਲੋਟ ਹੋ ਕੇ ਰੁਸ ਰੁਸ ਵਿਖਾਉਂਦਾ ਐ।’

ਪਾਲ ਨੇ ਆਪਣੀ ਮਾਂ ਵਲ ਕਹਿਰੀ ਅੱਖੀਂ ਵੇਖਿਆ।

‘‘ਵੇਖਦਾ ਕੀ ਐ? ਹੁਣ ਤੂੰ ਨਿਆਣਾ ਐ।’’ ਮੂੰਹ ਤੇ ਦਾਹੜੀ ਉਤਰਨ ਵਾਲੀ ਐ।’

ਧੀਰਾ ਗੱਡੀ ਨਾਲ ਬਲਦ ਜੋੜਦਾ ਹੋਇਆ ਬੋਲਿਆ, ‘ਫੇਰ ਇਹ ਸੋਢੀਆਂ ਦਾ ਕਾਕਾ ਬਣ ਜੂ।’

ਸਾਹਬ ਕੁਰ ਨੇ ਲੜ ਛੱਡਵੀਂ ਟੇਢੀ ਜਿਹੀ ਬੰਨ੍ਹੀ ਪੱਗ ਵਲ ਵੇਖਿਆ, ਉਸਦੇ ਮੁਸ਼ਕੀ ਰੰਗ ਤੇ ਹਾਸਾ ਨਿੱਤਰ ਰਿਹਾ ਸੀ।

‘‘ਬਸ ਕਰ ਵੇ, ਤੂੰ ਐਵੇਂ ਸਾਰਾ ਦਿਨ ਇਹਦੇ ਮਗਰ ਪਿਆ ਰਹਿੰਦਾ ਐ! ਜਾਹ, ਜਾ ਕੇ ਮਸ਼ੀਨ ਤੋਂ ਆਟਾ ਚੁੱਕ ਕੇ ਲਿਆ, ਨਹੀਂ ਆਥਣੇ ਭੁੱਖੇ ਸੌਣਾ ਪਉ।’’

‘‘ਕਦੇ ਇਹਨੂੰ ਵੀ ਭੇਜ ਦਿਆ ਕਰੇ।’’

ਵੱਡੀ ਬਹੂ ਨੇ ਵਿਚਦੀ ਆਖਿਆ, ‘‘ਤੂੰ ਬੜਾ ਇਹਦੇ ਬਾਦ ਪਿਆ ਵੇ।’’

‘‘ਲੈ-ਕਰ-ਲੈ ਗੱਲ।’’ ਧੀਰੇ ਦਾ ਨਿੱਕਾ ਜਿਹਾ ਹਾਸਾ ਨਿਕਲਿਆ, ‘ਇਕ ਹੋਰ ਵੱਡਾ ਹਮੇਤੀ ਬੋਲ ਪਿਆ।’

‘‘ਬੋਲੀਏ ਨਾ।’’ ਛੋਟੀ ਬਹੂ ਨੇ ਵੀ ਚੌਂਕੇ ਵਿਚੋਂ ਆਖਿਆ, ‘ਜੇ ਤੇਰਾ ਵੱਸ ਚੱਲੇ ਤੂੰ ਤਾਂ ਇਹਨੂੰ ਉਈਂ ਕਿਧਰੇ ਛੱਡ ਆਵੇ।’’

‘ਜਾਨੇ ਐ ਉਏ।’ ਧੀਰੇ ਨੇ ਬਲਦ ਦੇ ਕਸ ਕੇ ਸੋਟੀ ਧਰ ਦਿੱਤੀ, ਗੱਡੀ ਦੇ ਖੜਕੇ ਵਿਚ ਉਸਦਾ ਟੁੱਟਵਾਂ ਜਿਹਾ ਬੋਲ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਸੁਣਿਆ, ‘ਇਹ ਤਾਂ ਸਾਰੀਆਂ ਸੇਰ ਸੇਰ ਲੁਣ ਪੱਲੇ ਬੰਨ੍ਹੀ ਫਿਰਦੀਆਂ ਨੇ। ਨਾਲੇ ਬਈ ਮੂੰਹਾਂ ਨੂੰ ਮੁਲਹਾਜੇ...ਬਹੁਤਾ ਈ ਐ ਤਾਂ ਇਹਨੂੰ ਘੋਲ ਕੇ ਪੀ ਲੈ ਵੱਡੇ ਲਾਡਲੇ ਨੂੰ।’

‘ਮੱਚਦਾ ਵੇਖ ਕਿਵੇਂ ਐ।’ ਵੱਡੀ ਬਹੂ ਬਲਬੰਤ ਕੁਰ ਨੇ ਹਾਸੇ ਨਾਲ ਲੋਟ-ਪੋਟ ਹੁੰਦਿਆਂ ਆਖਿਆ। ਫਿਰ ਦੋਵੇਂ ਜਣੀਆਂ ਆਪਸ ਵਿਚ ਨਜ਼ਰਾਂ ਮਿਲਾ ਕੇ ਗੁੱਝਾ ਜਿਹਾ ਹੱਸ ਪਈਆਂ। ਗੱਡੀ ਦੇ ਖੜਕਦੇ ਫੱਟ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਾਫ ਸੁਣ ਰਹੇ ਸਨ।

ਦਰਸ਼ਨ ਤੇ ਜਗਰਾਜ ਦੋਵੇਂ ਛੇਤੀ ਛੇਤੀ ਗੇੜਾ ਮਾਰਦੇ। ਪਰ ਜਗਰਾਜ ਨਾਲੋਂ ਦਰਸ਼ਨ ਹਰ ਹਫ਼ਤੇ ਹੀ ਆ ਜਾਂਦਾ। ਉਸਦਾ ਗਲੇਟ ਵਰਗਾ ਸਰੀਰ ਹੁਣ ਦਿਨ-ਬ-ਦਿਨ ਨਿਖਰਦਾ ਆਉਂਦਾ ਸੀ, ਜਦੋਂ ਉਹ ਹਨੇਰਾ ਪਏ ਘਰ ਪਰਤਿਆ, ਉਸਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਵਿਚ ਆਪ ਮੁਹਾਰਾ ਸਰੂਰ ਪਸਰਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਬਲਬੰਤ ਜਗਰਾਜ ਦੇ ਨਾ ਆਉਣ ‘ਤੇ ਮਾਂਦੀ ਜਿਹੀ ਪਈ ਹੋਈ ਸੀ। ਪਾਲ ਦੀਆਂ ਘਿਉ-ਕਪੂਰੀ ਅੱਖਾਂ ਵਿਚ ਇੱਲਤ ਤਿੜਕੀ। ਦੂਸਰਿਆਂ ਤੋਂ ਚੋਰੀ ਉਸ ਬਲਬੰਤ ਕੁਰ ਦੇ ਕੋਲ ਜਾ ਕੇ ਆਖਿਆ, ‘‘ਕਿਉਂ ਭਾਬੀ, ਅੱਜ ਤਾਂ ਰਾਤ ਕਾਲੀ-ਬੋਲੀ ਬਣ ਬਣ ਚਿੱਬੜ?’’

ਚੁੱਲ੍ਹੇ ਕੋਲ ਕੰਮ ਕਰਦੀ ਫਿਰਦੀ ਉਹ ਉਸ ਵਲ ਝਾਕੀ, ਉਸਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਵਿਚ ਖੁਮਾਰੀ ਛਾਈ ਵੇਖ ਕੇ ਬਲਬੰਤ ਕੁਰ ਨੇ ਪੋਲੀ ਜਿਹੀ ਸੁਰ ਵਿਚ ਆਖਿਆ,

‘‘ਤੂੰ ਦੇਖ ਖਾਂ, ਮੇਰਾ ਗੈਸ ਵਰਗਾ ਦਿਉਰ। ਰਾਤ ਛੱਡ ਸਾਰਾ ਘਰ ਲਿਸ਼ਕਾਂ ਮਾਰੂ।’’

‘ਲੈ....ਐ।’ ਏਨੇ ਨਾਲ ਹੀ ਪਾਲ ਸੰਗ ਨਾਲ ਕੱਚਾ ਜਿਹਾ ਹੋ ਗਿਆ, ਭਾਬੀ ਨੇ ਹੱਸ ਕੇ ਆਖਿਆ, ‘ਬੱਸ, ਇਕੋ ਝੱਸੀ ਨਾਲ ਮਝੱਟਿਆ ਗਿਆ! ਪਾਏਗਾ ਪੂਰੀਆਂ! ਜਾਹ ਵੇ ਪਰੇ!’

ਪਾਲ ਵਿਹੜੇ ਵਿਚ ਹੁੰਦਾ ਬੋਲਿਆ, ‘‘ਤੂੰ ਤਾਂ ਹੋਰ ਈ ਗੱਲ ਕਰਦੀ ਐ! ਮੈਂ ਤਾਂ....।’’

ਸਰਮ ਨਾਲ ਕੁਮਲਾਏ ਪਾਲ ਦਾ ਸੁਨੱਖਾ ਭੋਲਾ ਭਾਲਾ ਚਿਹਰਾ ਬਲਬੰਤ ਕੁਰ ਨੂੰ ਏਨਾ ਚੰਗਾ ਲੱਗਿਆ, ਉਹ ਖਿੜ ਖਿੜ ਕਰਕੇ ਹੱਸ ਪਈ। ਪਾਲ ਤਾਂ ਕੁਝ ਨਾ ਬੋਲਿਆ, ਅੰਦਰ ਸਾਹਮਣੀ ਸਬਾਤ ਵਿਚ ਬੈਠੇ ਦਰਸ਼ਨ ਅਤੇ ਉਸਦੀ ਵਹੁਟੀ

ਬਾਹਰ ਵਲ ਝਾਕੇ। ਸਾਹਬ ਕੁਰ ਗਵਾਂਢ ਕਿਸੇ ਦੇ ਕੰਮ ਗਈ ਹੋਈ ਸੀ। ਪਾਲ ਨੇ ਬਾਹਰ ਕੰਧ ਵਿਚ ਲੱਗੇ ਕਿੱਲ ਤੋਂ ਉੱਤੇ ਲੈਣ ਲਈ ਡੱਬੀਆਂ ਵਾਲਾ ਟੋਟਾ ਖਿਚਿਆ ਹੀ ਸੀ, ਉਸਨੂੰ ਖਿੜਕ ਖੜਕਦਾ ਸੁਣਿਆ। ਕਿਤਾਬ ਚੁੱਕੀ ਆਉਂਦੀ ਰਾਣੀ ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਉਸਦੇ ਅੰਦਰ ਇਕ ਖੁਸ਼ੀ ਦੀ ਲਹਿਰ ਦੌੜੀ, ਪਰ ਦੂਜੇ ਪਾਲ ਉਸ ਸੋਚਿਆ, ‘‘ਆ ਗਈ ਦਿਮਾਗ ਚੱਟਣ!’’

‘ਵੇ ਪਾਲ ਬੀਰ ਬਣ ਕੇ ਮੈਨੂੰ ਆਹ ਬਿਉਰਮ ਸਮਝਾਈ। ਪਤਾ ਜਿਹਾ ਨਹੀਂ ਲੱਗਦਾ ਬਈ ਕਿਵੇਂ ਕਰਾਂ। ਉਂ ਤਾਂ ਭੈਣ ਜੀ ਨੇ ਸਮਝਾਈ ਵੀ ਸੀ ਪਰ ਉਹਦੇ ਕਾਣੀਂ ਜਿਹੀ ਦੇ ਬੋਲ ਦੀ ਈ ਨੀ ਸਮਝ ਆਉਂਦੇ।’’

ਉਸਨੂੰ ਮਿੱਠੀ ਮਾਸੀ ਬਣਿਆਂ ਵੇਖ ਕੇ ਪਾਲ ਨੂੰ ਬਰੀਕ ਜਿਹਾ ਗੁੱਸਾ ਚੜ੍ਹ ਗਿਆ, ‘‘ਕੀ ਗੱਲ ਤੂੰ ਆਪ ਵੀ ਕਦੇ ਆਪਦਾ ਕੰਮ ਕਰ ਲਿਆ ਕਰ।’’

‘ਸਮਝਾ ਦੇਹ, ਬੀਰ ਬਣ ਕੇ।’’

‘ਸੋਢੋਂ ਨਹੀਂ ਮੱਥਾ ਮਾਰ ਹੁੰਦਾ।’’ ਆਖਦਾ ਪਾਲ ਟੋਟੇ ਦੀ ਬੁੱਕਲ ਸੰਵਾਰ ਕੇ ਬਾਹਰ ਨੂੰ ਤੁਰ ਪਿਆ। ਰਾਣੀ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਵਿਚ ਹਰਖ ਸਿੱਲ੍ਹੀ ਨਮੀ ਬਣ ਗਿਆ।

‘ਨਹੀਂ ਸਮਝਾਉਂਦਾ!’

‘ਜਾਹ, ਨਹੀਂ ਸਮਝਾਉਂਦਾ, ਕੀ ਕਰ ਲਏਗੀ ਤੂੰ?’

ਕੁੜੀ ਨੇ ਦੱਬਵੀਂ ਆਵਾਜ਼ ਵਿਚ ਚੌਤੇ ਵਲ

ਫਿਰ ਬੋਲ ਪਈ, ‘‘ਤੂੰ ਉਸ ਬਰਾਤ-ਜੇ ਨਾਲ ਨਾ ਫਿਰਿਆ ਕਰ।’’

‘ਕਿਉਂ ਤੈਨੂੰ ਕੀ ਕਹਿੰਦਾ ਉਹ?’ ਪਾਲ ਨੇ ਉਸਦੀ ਬੇ-ਮਤਲਬ ਦੀ ਸਿਆਣਪ ਵਲ ਅੱਖਾਂ ਚੜ੍ਹਾ ਕੇ ਪੁੱਛਿਆ, ‘ਜਦੋਂ ਵੀ ਤੂੰ ਆਉਂਦੀ ਐਂ, ਉਹਦੇ ਤੇ ਤਵਾ ਲਾ ਦਿੰਦੀ ਐਂ।’

ਪਰ ਕੁੜੀ ਨੇ ਪਾਲ ਦੀ ਰੰਜਸ਼ ਦੀ ਪ੍ਰਵਾਹ ਨਾ ਕਰਦਿਆਂ ਆਪਣੇ ਹੀ ਸੁਰ ਵਿਚ ਕਿਹਾ, ‘‘ਤੈਨੂੰ ਨਹੀਂ ਨਾ ਪਤਾ ਪਾਲ, ਉਹ ਤਾਂ ਬੀਰਾ ਵੱਢਾ ਬੱਕਰਾ ਬਾਹਲਾ ਈ ਖਰਾਬ ਐ। ਪਾ ਕੇ ਪੈਂਟ-ਜੀ ਸਾਡੇ ਸਕੂਲ ਮੁਹਰੇ ਈ ਖੜਾ ਰਹੂ।’’

‘ਫੇਰ ਤੈਨੂੰ ਕੁਸ਼ ਆਖਿਆ ਉਹਨੇ?’

‘ਆਖਿਆ ਤਾਂ ਨਹੀਂ। ਨਾਲੇ ਇਉਂ ਮੈਨੂੰ ਕਿਉਂ ਆਖੂ। ਉਹਨੂੰ ਪਤਾ ਐ ਬਈ ਮੈਂ ਪਾਲ ਦੀ ਕੁਝ ਲਗਦੀ ਆਂ।’’

‘ਜਾਹ, ਤੂੰ ਐਵੇਂ ਮੇਰੇ ਕੰਨ ਨਾ ਖਾਹ! ਲਗਦੀ ਐਂ ਕੁਸ਼ ਤੂੰ।’’

‘ਤੂੰ ਤਾਂ ਐਵੇਂ ਗੁੱਸਾ ਕਰਦਾ ਐਂ।’ ਕੁੜੀ ਨੇ ਫਿਰ ਪਹਿਲਾਂ ਵਾਂਗ ਹੀ ਮਿੱਠੀ ਹੋ ਕੇ ਆਖਿਆ, ‘ਹੁਣ ਮੈਂ ਤੈਨੂੰ ਕੀ ਦੱਸਾਂ, ਵੇ ਤੂੰ ਤਾਂ ਜਮਾਂ ਸਿਧਰਾ ਐਂ! ਲੋਕਾਂ ਦੀਆਂ ਹੱਗੀਆਂ ਮੂੜੀਆਂ ਕਰਨ ਵਿਚ ਸਾਰਿਆਂ ਨਾਲੋਂ ਮੂਹਰੇ ਤੇ ਪੜ੍ਹਨ ‘ਚ ਫਾਡੀ।’

ਰਾਣੀ ਦਾ ਮੂੰਹ ਉਤਰ ਗਿਆ।

‘ਤੂੰ ਤਾਂ ਮਰ ਜਾਣਿਆਂ ਮੇਰੀ ਹਰ ਗੱਲ ਵੱਢਦੀ ਐਂ! ਸੜਿਆ ਜਿਆ ਨਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ।’ ਪਾਲ ਨੇ ਆ ਵੇਖਿਆ ਨਾ ਤਾਅ, ਧੌੜ ਕਰਦਾ ਇਕ

ਵੇਖਦਿਆਂ ਕਿਹਾ, ‘‘ਦੱਸਦੀਆਂ ਫਿਰ ਮਾਸੀ ਨੂੰ ਬਈ ਇਹ ਗਿੱਦੜ ਪਿੰਡੀਏ ਬਰਾਤ ਨਾਲ ਧੱਕੇ ਖਾਂਦਾ ਫਿਰਦਾ ਹੁੰਦਾ ਐ।’’ ਪਾਲ ਦਾ ਪੁੱਟਿਆ ਕਦਮ ਥਾਏ ਰੁਕ ਗਿਆ ਤੇ ਉਸਦਾ ਮੂੰਹ ਉੱਡ ਗਿਆ। ਰਾਣੀ ਉਸਦੇ ਆੜੀ ਬਰਾਤ ਦੀ ਸਾਰੀ ਗੱਲ ਜਾਣਦੀ ਸੀ। ਪਾਲ ਨੇ ਹਿਰਸੇ ਮੂੰਹ ਨਾਲ ਰਾਣੀ ਵਲ ਵੇਖਿਆ, ਰਾਣੇ ਪਾਲ ਦੀ ਦੇਚਿਤੀ ਵਿਚ ਪਈ ਰਜਮੰਦ ਵੇਖ ਕੇ ਹੱਸ ਪਈ, ‘ਆਖੀਦਾ ਸਮਝਾ ਦੇਹ।’’

‘ਲਿਆ।’ ਕਹਿਕੇ ਪਾਲ ਵਿਹੜੇ ਵਿਚਕਾਰ ਪਏ ਮੰਜੇ ਉੱਤੇ ਬਹਿ ਗਿਆ। ਰਾਣੀ ਉਸਦੇ ਕੋਲ ਆ ਬੈਠੀ। ਪਤਾ ਨਹੀਂ, ਪਾਲ ਏਨਾਂ ਕਿਉਂ ਡਰ ਗਿਆ ਸੀ। ਰਾਣੇ ਦੀ ਸੁਭਾਵਕ ਧਮਕੀ ਨਾਲ ਉਸਦਾ ਅੰਦਰ ਪਿੱਪਲੀ ਦੇ ਪੱਤ ਵਾਂਗ ਕੰਬ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਉਂਜ ਉਸ ਨੂੰ ਰਾਣੀ ‘ਤੇ ਇਕ ਚੜ੍ਹਦੀ ਸੀ, ਇਕ ਲਹਿੰਦੀ ਪਰ ਇਸ ਗੱਲੋਂ ਡਰਿਆ ਦੁਬਕਿਆ ਬੈਠਾ ਸੀ, ਕਿਤੇ ਰਾਣੀ ਸੱਚ ਮੁੱਚ ਹੀ ਬੇ ਜੀ ਨੂੰ ਨਾ ਦੱਸ ਦੇਵੇ। ਪਾਲ ਨੇ ਸਾਰੀ ਸਮੱਸਿਆ ਸਮਝਾ ਕੇ ਕਾਪੀ ਉੱਤੇ ਹੱਲ ਕਰ ਦਿੱਤੀ, ਤਦ ਰਾਣੀ ਨੇ ਬਹੁਤੀ ਹੀ ਸਿਆਣੀ ਅਤੇ ਮਿੱਠੀ ਬਣ ਕੇ ਆਖਿਆ, ‘ਪਾਲ ਇਕ ਗੱਲ ਆਖਾਂ?’

ਉਸਦੇ ਜਵਾਬ ਦੇਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਉਹ

ਮੁੱਕਾ ਉਸਦੇ ਜੜ੍ਹ ਦਿੱਤਾ। ਅਤੇ ਟੋਟੇ ਦੀ ਬੁੱਕਲ ਸੰਭਾਲਦਾ ਮੰਜੇ ਤੋਂ ਉੱਠ ਖੜੋਤਾ। ਡਰਦਾ ਜਿਹਾ ਬੋਲਿਆ।

‘ਗਾਲ ਕੱਢਦੀ ਐਂ।’

ਉਦੋਂ ਹੀ ਖਿੜਕ ਕੋਲ ਸਾਹਿਬ ਕੁਰ ਆ ਗਈ, ਉਸ ਰਾਣੇ ਦਾ ਮਸੋਸਿਆ ਮੂੰਹ ਵੇਖਿਆ ਤਾਂ ਉਹਨੇ ਪਾਲੀ ਵਲ ਅੱਖਾਂ ਕੱਢੀਆਂ, ‘ਕੀ ਆਖਿਆ ਵੇ ਤੂੰ ਕੁੜੀ ਨੂੰ।’

‘ਬੇ ਜੀ ਗਾਲੂ ਕੱਢਦੀ ਐਂ!’

‘ਕੋਈ ਨਾ ਭੈਣ ਐ।’ ਸਾਹਬ ਕੁਰ ਨੇ ਡੁਸ ਡੁਸ ਕਰਦੀ ਰਾਣੀ ਨੂੰ ਢਿੱਡ ਨਾਲ ਲਾ ਕੇ ਵਰਾਇਆ। ਪਾਲ ਤੜਪਦਾ ਬਾਹਰ ਨੂੰ ਜਾਂਦਾ ਹੋਇਆ ਰੁਕ ਗਿਆ। ਰਾਣੀ ਨੇ ਸਾਹਬ ਕੁਰ ਕੋਲ ਪਾਲ ਵਲ ਘੁਰ ਕੇ ਵੇਖਦਿਆਂ ਫਰਿਆਦ ਕੀਤੀ, ‘ਮਾਸੀ ਮੈਂ ਇਹਨੂੰ ਕੁਸ਼ ਨੀ ਆਖਿਆ...ਮੈਂ ਕਿਹਾ...।’

ਪਾਲ ਵਿਚਾਲੇ ਹੀ ਉੱਚੀ ਉੱਚੀ ਬੋਲਣ ਲੱਗ ਪਿਆ। ‘ਪਹਿਲਾਂ ਕੰਮ ਕਰਵਾ ਲੈਂਦੀ ਐ...ਮਗਰੋਂ ਐਵੇਂ ਮੱਤਾਂ ਜੀਆਂ ਦੇਣ ਲੱਗ ਪਉ।’

ਰਾਣੀ ਫੇਰ ਕੁਝ ਬੋਲਣ ਲੱਗੀ, ਪਾਲ ਨੇ ਆਪਣਾ ਰਾਮ ਰੌਲਾ ਪਾ ਕੇ ਉਸਦੀ ਗੱਲ ਕੋਡੀਉਂ ਖੋਟੀ ਕਰ ਦਿੱਤੀ। ਸਾਹਬ ਕੁਰ ਨੇ ਦੋਵਾਂ ਨੂੰ ਮਿੱਠੀ

ਝਿੜਕ ਦਿੱਤੀ, ‘ਲੜਿਆ ਨਾ ਕਰੋ। ਨਾਲੇ ਫੇਰ ਬੋਨੂੰ ਸਰਦਾ ਵੀ ਹੈ ਨੀ! ਮਾਰੂ ਫੇਰ ਮੈਂ ਬੋਨੂੰ ਨਹੀਂ।’

ਅੰਦਰੋਂ ਦਰਸ਼ਨ ਦੀ ਵਹੁਟੀ ਚੁੰਨੀ ਸੰਵਾਰਦੀ ਹੋਈ ਬਾਹਰ ਆ ਕੇ ਬੋਲੀ,

‘ਬੇ ਜੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਨੀ ਪਤਾ ਲਗਦਾ। ਹੁਣੇ ਐਥੋਂ ਗੁਰਬਤ ਕਰਦੇ ਸੀ ਜਾਣੀ ਬਹੁਤੇ ਹੀ ਸਿਆਣੇ ਐ। ਅੱਖ ਦੇ ਫੇਰ ਵਿਚ ਈ ਧੜੇ ਧੜੇ ਹੋਣ ਲਾ-ਪੀ।’

ਆਖ ਕੇ ਉਹ ਖੁੱਲ ਕੇ ਹੱਸ ਪਈ। ਪਾਲ ਨੇ ਵੇਖਿਆ ਉਸਦਾ ਚਿਹਰਾ ਲਾਲ ਰੱਤੀ ਚਮਕ ਨਾਲ ਸਰੂਰਿਆ ਪਿਆ ਸੀ। ਰਾਣੀ ਪਾਬੀ ਵਰਗਾ ਮੂੰਹ ਲੈ ਕੇ ਘਰ ਨੂੰ ਚਲੀ ਗਈ।

-0-

ਅਚਾਨਕ ਟਟੀਹਰੀ ਟਿਆਂਕੀ, ਪਾਲ ਤੁਬਕ ਕੇ ਉਠਿਆ। ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਦੀਆਂ ਕਿੱਕਰਾਂ ਅਤੇ ਟਾਹਲੀਆਂ ਦੇ ਪੱਤਿਆਂ ਵਿਚ ਹੋ ਰਹੀ ਸਾਂ ਸਾਂ ਨਾਲ ਉਸਦੇ ਅੰਦਰ ਕੰਬਣੀ ਦੌੜ ਗਈ। ਹਥੇਲੀਆਂ ਨਾਲ ਉਸ ਅੱਖਾਂ ਮਲਕੇ ਆਸੇ-ਪਾਸੇ ਵੇਖਿਆ, ਟਿਕੀ ਰਾਤ ਵਿਚ ਘਾਹ ਬਿੰਡਿਆਂ ਦੀ ਟੁਣਕਾਰ ਰਾਗ ਅਲਪ ਰਹੀ ਸੀ। ਫਰਲਾਂਗ ਕੁ ਦੀ ਵਿੱਥ ‘ਤੇ ਚੰਨ ਚਾਨਣੀ ਵਿਚ ਦਰਿਆ ਦੀ ਰੇਤ ਚਮਕ ਰਹੀ ਸੀ। ਵਗਦੇ ਪਾਣੀ ਦਾ ਨਿੱਮਾ-ਨਿੱਮਾ ਸ਼ੋਰ ਪਸਰੀ ਸ਼ਾਂਤੀ ਵਿਚ ਸੁਣ ਰਿਹਾ ਸੀ।

ਪਾਲੀ ਛੇਤੀ ਦੇ ਕੇ ਉਠਿਆ, ਉੱਘ ਕਾਰਨ ਉਸ ਲੜਖੜਾ ਕੇ ਫਿਰ ਪੈਰਾਂ ‘ਤੇ ਮਜ਼ਬੂਤ ਹੋ ਕੇ ਬਾਹਾਂ ਉਗਾਸ ਕੇ ਉਥਾਸੀ ਭੰਨੀ। ਚਿੱਤ ਵਿਚ ਸਹਿਮ ਪਰਛਾਵੇਂ ਵਾਂਗ ਮੰਡਰਾਉਣ ਲੱਗਾ, ਉਸਨੂੰ ਏਥੇ ਬੈਠਿਆਂ ਕੋਈ ਤਿੰਨ ਚਾਰ ਘੰਟੇ ਹੋ ਗਏ ਸਨ। ਘਰ ਨੂੰ ਤੁਰਿਆ ਜਾਂਦਾ ਉਹ ਇਸ ਸੋਚ ਵਿਚ ਉਲਝਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ ਕਿ ਕੂਲੀ ਕੂਲੀ ਨਰਮ ਰੇਤ ਉੱਤੇ ਅੱਖ ਕਦੋਂ ਲੱਗ ਗਈ, ਰਾਇ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਕੋਠਿਆਂ ਵਿਚੋਂ ਚਾਨਣ ਉੱਚਾ ਉੱਠ ਕੇ ਝਲਕਾਰਾ ਮਾਰ ਜਾਂਦਾ ਸੀ।

ਘਰ ਦੇ ਨੇੜੇ ਆ ਕੇ ਉਸ ਵੇਖਿਆ ਖਿੜਕ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅੱਧ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਪਿਆ ਸੀ। ਹੱਥ ਲੱਗਣ ਨਾਲ ਮਾਮੂਲੀ ਜਿਹਾ ਖੜਕਾ ਹੋ ਗਿਆ। ਖੱਬੇ ਹੱਥ ਪਸ਼ੂ ਵਾਲੇ ਅੰਦਰੋਂ ਕੋਈ ਡੰਗਰ ਛੇਤੀ ਦੇ ਕੇ ਉਠਿਆ। ਖੁੱਡੇ ਵਿਚੋਂ ਮੁਰਗੇ ਦੇ ਪਰ ਫਰਕਾਉਣ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਆਈ। ਪਾਲ ਫਿਰ ਤੁਬਕਿਆ। ਉਦੋਂ ਹੀ ਮੁਰਗੇ ਨੇ ਬਾਂਗ ਦੇ ਦਿੱਤੀ। ਪਾਲ ਨੇ ਆਲਾ ਦੁਆਲਾ ਤਾੜਿਆ ਉਸਦੀਆਂ ਨਾਸਾਂ ਨੇ ਵਿਹੜੇ ਦੀ ਮਿੱਟੀ ਵਿਚੋਂ ਸਵੇਰ ਦੀ ਸੱਜਰੀ ਮਹਿਕ ਮਹਿਸੂਸ ਕੀਤੀ। ਤਰੇਲ ਕਾਰਨ ਸਿੱਲੇ ਹੋਏ ਵਿਹੜੇ ਵਿਚ ਤਾਰਿਆਂ ਦੀ ਠੰਢੀ ਠਾਰ ਸ਼ਾਂਤ ਛਾਇਆ ਹੋਣ ਉਹ ਪੋਲੇ ਕਦਮ ਭਰਦਾ ਹੌਲੀ ਕੁ ਦੇ ਕੇ ਆਪਣੇ ਮੰਜੇ ਉੱਤੇ ਜਾ ਪਿਆ। ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਉਹ ਕਾਫੀ ਦੇਰ ਤੱਕ ਮੰਜੇ ਉੱਤੇ ਜਾਗਦਾ ਹੀ ਪਿਆ ਰਿਹਾ। ਸਾਹਬ ਕੁਰ ਨੇ ਦੋ ਤਿੰਨ ਬਾਰ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲਣ ਲਈ ਆਖਿਆ, ਪਰ ਉਸ ਨੇ ਹੁੰ-ਹਾਂ ਕਰ ਛੱਡਿਆ। ਆਥਣੇ ਸਾਹਬ ਕੁਰ ਨੇ ਉਹਨੂੰ ਹਲਾਇਆ। ਉਸ ਮੂੰਹ ਤੋਂ ਖੋਸ ਲਾਹ ਕੇ, ਬੇ ਜੀ ਦੇ ਗੋਰੇ ਪਰ ਬੁਝੇ ਚਿਹਰੇ ਵਲ ਐਵੇਂ ਮੀਟੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਖੋਲ ਕੇ ਟੁੱਟੀ ਨੀਂਦ ਦਾ ਬਹਾਨਾ ਕੀਤਾ। ਸਾਹਬ ਕੁਰ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ, ‘ਕੀ ਗੱਲ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਪੁੱਤ ਕੋਈ ਕਸਰ ਐ?’

‘ਨਹੀਂ।’ ਆਖਦਿਆਂ, ਉਹ ਅਣਮੰਨੇ ਚਿੱਤ

ਨਾਲ ਉੱਠ ਕੇ ਬਹਿ ਗਿਆ।

ਸਾਹਬ ਕੁਰ ਨੇ ਮੁੜਕੇ ਪੈਰ ਪੱਟ ਲਿਆ।

‘ਫੇਰ ਬਾਹਰ ਅੰਦਰ ਜਾਹ! ਅੰਦਰ ਕਾਹੜੇ ਪਿਆਏ?’ ਸਭ ਕੁਝ ਸਮਝਦੀ ਸਾਹਬ ਕੁਰ ਨੇ ਐਤਕੀਂ ਅੰਤਾਂ ਦੇ ਮੋਹ ਨਾਲ ਆਖਿਆ, ‘ਤੇਥੋਂ ਕਤਲ ਹੋ ਗਿਆ! ਠੀਕ ਐ, ਜਿਹੜਾ ਕੰਮ ਜਿੱਤਣ ਗਿਆ ਸੀ, ਜੇ ਹਾਰ ਪੱਲੇ ਪੈ ਗੀ ਤਾਂ ਥੋਡਾ ਕੀ ਕਸੂਰ?’

‘ਨਹੀਂ ਬੇਜੀ, ਐਹੋ ਜੀ ਤਾਂ ਕੋਈ ਗੱਲ ਨਹੀਂ।’ ਸਾਹਬ ਕੁਰ ਉਸਦੇ ਢਿੱਲੇ ਜਿਹੇ ਬੋਲ ਅਤੇ ਪੱਗ ਲਪੇਟਦੇ ਲਿੱਸੇ ਜਿਹੇ ਹੱਥਾਂ ਵਲ ਵੇਖਦੀ ਰਹੀ, ਫੇਰ ਬੋਲੀ, ‘ਆਂਹਦੇ ਅੰਬਰਸਰ ਅੱਜ ਕੋਈ ਪੁਲਿਸ ਦਾ ਵੱਡਾ ਅਫਸਰ ਮਾਰ ਤਾ।’

‘ਰੱਛਿਐ!’ ਪਾਲ ਦੇ ਮੂੰਹੋਂ ਛੇਤੀ ਦੇ ਕੇ ਨਿਕਲਿਆ। ‘ਕਹਿੰਦੇ ਬਲਾ ਵੱਡਾ ਅਫਸਰ ਸੀ, ਤੇਰਾ ਪਿਉ ਸੁਣ ਕੇ ਆਇਐ। ਆਂਹਦੇ ਅੰਬਰਸਰ ਵਾਲੇ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ‘ਚ ਭੇਦ ਲੈਣ ਗਿਆ ਸੀ। ਹੱਥ ਵਿਚ ਦੇਗ ਸੀ, ਨਾਲ ਇਕ ਛੋਟਾ ਜਿਹਾ ਜੁਆਕ ਮਾਰਿਆ ਗਿਆ। ਦੇਗ ਲਹੂ ਨਾਲ ਲਿਬੜ ਗਈ! ਜਲਗਿਉ! ਧਰਮ ਅਸਥਾਨ ‘ਤੇ ਐਹੋ ਜੇ ਪਾਪ ਕਰਦੇ ਉ? ਤੁਸੀਂ ਸੁਖ ਪਾਉਗੇ!’ ਸਾਹਬ ਕੁਰ ਵਿਹੜੇ ਵਿਚ ਚਲੀ ਗਈ, ਪਾਲ ਨੂੰ ਉਸ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਫੇਰ ਸੁਣੀ, ‘ਖਬਰੇ, ਭਾਈ ਦੁਨੀਆਂ ਨੂੰ ਕੀ ਪੁੱਠੀ ਵਾ ਵਗੀਐ! ਖਲਕਤ ਨੇ ਖਤਮ ਹੋਣਾ ਐ। ਕਿਵੇਂ ਹੋ ਜੇ!’

(ਬਾਕੀ ਅਗਲੇ ਅੰਕ ‘ਚ)

ਵੱਖਰੀ ਹੀ ਸ਼ੈਲੀ ਵਾਲਾ ਸੰਗੀਤਕਾਰ ਹੈ-ਏ.ਆਰ. ਰਹਿਮਾਨ

23 ਫਰਵਰੀ ਨੂੰ ਜਦ ਅੱਲਾ-ਰੱਖਾ ਰਹਿਮਾਨ ਨੇ ਲਾਸ-ਏਂਜਲਸ ਦੇ ਕੋਡੇਕ ਬੀਏਟਰ ਵਿਚ ਦੋ ਆਸਕਰ ਐਵਾਰਡ ਲਏ, ਤਾਂ ਦੋਵਾਂ ਵਾਰ ਦੋ ਅਜੀਬ ਗੱਲਾਂ ਕਹੀਆਂ। ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ, 'ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਮਾਂ ਹੈ' ਅਤੇ ਦੂਜੀ ਵਾਰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪੂਰੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਪਿਆਰ ਅਤੇ ਨਫਰਤ ਦੇ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਇਕ ਦੀ ਚੋਣ ਕਰਨ ਦਾ ਮੌਕਾ ਸੀ। ਮੈਂ ਪਿਆਰ ਨੂੰ ਚੁਣਿਆ ਅਤੇ ਅੱਜ ਮੈਂ ਇਥੇ ਹਾਂ। ਰਹਿਮਾਨ ਦਿਲ ਤੋਂ ਇਕ ਸੂਫੀ ਹੈ। ਰਹਿਮਾਨ ਵੈਸੇ ਵੀ ਮਾਤਭਾਸ਼ੀ ਹੈ। ਤੁਸੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕੋਈ ਇੰਟਰਵਿਊ ਦੇਖਿਆ-ਸੁਣਿਆ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਉਹ ਆਪਣੇ ਸੰਗੀਤ, ਜੀਵਨ ਜਾਂ ਇਰਾਦਿਆਂ ਬਾਰੇ ਬੇਬਾਕੀ ਨਾਲ ਗੱਲਾਂ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਅਕਸਰ ਉਹ ਗੱਲਬਾਤ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਦੋ ਤਿੰਨ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿਚ ਹੀ ਨਿਪਟਾ ਦਿੰਦੇ ਹਨ।

'ਜੈ ਹੋ' ਸਹੀ ਅਰਥਾਂ ਵਿਚ ਇਕ ਭਾਵਪੂਰਨ ਗੀਤ ਹੈ। ਇਹ ਗਾਣਾ ਅਸਲ ਵਿਚ ਸੁਭਾਸ਼ ਘਈ ਦੀ ਫਿਲਮ 'ਯੁਵਰਾਜ' ਵਿਚ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਪਰ ਘਈ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਇਹ ਗਾਣਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਫਿਲਮ ਦੇ ਹਿਸਾਬ ਨਾਲ ਮੇਲ ਨਹੀਂ ਖਾਂਦਾ। ਇਸ ਲਈ ਇਸ ਗਾਣੇ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਫਿਲਮ ਵਿਚ ਲੈਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਸ਼ਾਇਦ ਇਸ ਗੀਤ ਨੇ ਆਪਣਾ ਵੱਖਰਾ ਹੀ 'ਸਫ਼ਰ' ਤੈਅ ਕਰਨਾ ਸੀ। ਡੈਨੀ ਬਾਇਲ ਨੂੰ 'ਸਲਮਡਾਗ' ਲਈ ਇਹ ਗਾਣਾ ਪਸੰਦ ਆ ਗਿਆ। ਇਸ ਦੇ ਬਾਅਦ ਤੋਂ ਜਿਵੇਂ ਇਕ ਇਤਿਹਾਸ ਹੋਲੀ ਹੋਲੀ ਆਪਣੀ ਸ਼ਕਲ ਲੈਣ ਲੱਗਾ।

ਬਹੁਤ ਸਾਰੀ ਪ੍ਰਤਿਭਾ ਦੇ ਧਨੀ ਇਸ ਸੰਗੀਤਕਾਰ ਦੀ ਸੂਰਮਾਤੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਬੇਹੱਦ ਸੰਘਰਸ਼ਪੂਰਣ ਰਹੀ। ਫਿਲਮ ਸੰਗੀਤ ਸੰਸਾਰ ਦੀ ਸਾਰੀਆਂ ਚਾਲਬਾਜ਼ੀਆਂ ਤੋਂ ਦੂਰ ਰਹਿ ਕੇ ਰਹਿਮਾਨ ਨੇ ਪੂਰੇ ਤਨ, ਮਨ ਨਾਲ ਆਪਣਾ ਕੰਮ ਕੀਤਾ। ਇਹੀ ਵਜ੍ਹਾ ਹੈ ਕਿ ਆਪਣੀਆਂ ਧੁਨਾਂ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਸੰਗੀਤ ਸੰਯੋਜਨ ਵਿਚ ਉਹ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਖਰਾ ਖੜਾ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ।

'ਰੋਜ਼' ਅੱਜ ਤੋਂ ਲਗਭਗ ਦੋ ਦਹਾਕੇ ਪਹਿਲਾਂ ਆਈ ਸੀ। ਦਿਲਚਸਪ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਆਪਣੀ ਇਸ ਪਹਿਲੀ ਹੀ ਫਿਲਮ ਵਿਚ ਰਹਿਮਾਨ ਨੇ ਆਪਣੇ ਸਫਲ ਪ੍ਰਯੋਗ ਨਾਲ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਹੈਰਾਨ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਗੀਤਾਂ ਦਾ ਵਿਆਕਰਣ ਇਕਦਮ ਵੱਖਰਾ ਹੈ। 'ਰੋਜ਼' ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਲੋਕਪ੍ਰਿਅ ਗੀਤ 'ਦਿਲ ਹੈ ਛੋਟਾ ਸਾ' ਇਕਦਮ ਛੋਟੀ 'ਬਹਰ' ਦਾ ਗੀਤ ਹੈ। ਗਿਟਾਰ ਦੀਆਂ ਤਰੰਗਾਂ ਨਾਲ ਸਜੇ ਇਸ ਗੀਤ ਨੇ ਪੂਰੇ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਦਿਲਾਂ 'ਤੇ ਰਾਜ

ਕੀਤਾ। ਇਸ ਫਿਲਮ ਵਿਚ ਰਹਿਮਾਨ ਨੇ 'ਭਾਰਤ ਹਮਕੋ ਜਾਨ ਸੇ ਪਿਆਰਾ ਹੈ' ਜਿਹਾ ਗੀਤ ਵੀ ਦਿੱਤਾ। ਪੀ.ਕੇ. ਮਿਸ਼ਰਾ ਨੇ ਇਹ ਸਾਰੇ ਗਾਣੇ ਰਚੇ ਸਨ। ਤੁਹਾਨੂੰ ਦੱਸ ਦਈਏ ਕਿ ਹਾਲ ਹੀ ਵਿਚ ਇਹ ਗੀਤਕਾਰ ਚੁੱਪਚਾਪ ਇਸ ਦੁਨੀਆ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਚਲੇ ਗਏ ਹਨ। 'ਭਾਰਤ ਹਮਕੋ ਜਾਨ ਸੇ ਪਿਆਰਾ ਹੈ' -ਇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ

ਕਰ ਲਿਆ।

ਇਸ ਗਾਣੇ ਦੀਆਂ ਕੁਝ ਲਾਈਨਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਨੇ ਬੋਲਣੀਆਂ ਸਨ, ਪਰ ਰਹਿਮਾਨ ਨੇ ਉਹ ਲਾਈਨਾਂ ਫਿਲਮ ਦੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ ਆਸ਼ੂਤੋਸ਼ ਗੋਵਾਰੀਕਰ ਤੋਂ ਬੁਲਵਾ ਲਈਆਂ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ 'ਪਲ ਪਲ ਹੈ ਭਾਰੀ ਇਹ ਵਿਪਤਾ ਹੈ ਆਈ' ਵਾਲਾ ਫਿਲਮ 'ਸਵਦੇਸ਼' ਦਾ ਗੀਤ ਅਨਾਯਾਸ ਦੇ ਹੋਟਲ ਦੇ ਕਮਰੇ ਵਿਚ ਰਿਕਾਰਡ ਕਰ ਲਿਆ ਗਿਆ ਅਤੇ ਰਹਿਮਾਨ ਨੇ ਆਪਣੇ ਸਟੂਡੀਓ ਵਿਚ ਇਸ ਨੂੰ ਆਖਰੀ ਰੂਪ ਦੇ ਦਿੱਤਾ। 'ਸਵਦੇਸ਼' ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਹੋਇਆ, ਤਾਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਉਹ ਇੰਸਟਰੂਮੈਂਟਲ ਧੁਨ ਯਾਦ ਦੁਆਵਾਂ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਰਹਿਮਾਨ ਨੇ ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ ਤਿਆਰ ਕਰਵਾਇਆ ਸੀ। 'ਯੇ ਜੋ ਦੇਸ ਹੈ ਤੇਰਾ' ਗੀਤ ਖੁਦ ਰਹਿਮਾਨ ਨੇ ਗਾਇਆ ਹੈ। ਇਸ ਨੂੰ ਸੁਣ ਕੇ ਤੁਸੀਂ ਰੋਮਾਂਚ ਦੀਆਂ ਨਵੀਆਂ ਉਚਾਈਆਂ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚ ਜਾਂਦੇ ਹੋ।

ਫਿਲਮ 'ਚੰਗ ਦੇ ਬਸੰਤੀ' ਲਈ ਗੀਤਕਾਰ ਪ੍ਰਸੂਨ ਜੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਰਹਿਮਾਨ ਨਾਲ ਚੰਗੀ ਰਚਨਾਤਮਕ ਮੁਸ਼ਕੱਤ ਕਰਨੀ ਪਈ ਸੀ। ਦਰਅਸਲ ਰਹਿਮਾਨ ਆਸਾਨੀ ਨਾਲ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਸੰਗੀਤਕਾਰ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਕਈ ਵਾਰ ਉਹ ਇਹੋ ਜਿਹੀ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਧੁਨ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਗੀਤਕਾਰ ਲਈ ਚੁਣੌਤੀ ਖੜੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਰਹਿਮਾਨ ਨੇ ਹਮੇਸ਼ਾ ਨਵੀਆਂ ਆਵਾਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਮੌਕਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਫਿਰ ਭਲਾ ਮਧੁਸ਼ੀ ਹੋਵੇ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਵੱਡਾ ਗੀਤ 'ਯੁਵਾ' ਦਾ 'ਕਥੀ ਨੀਮ-ਨੀਮ ਕਥੀ ਸ਼ਹਿਦ'

ਸੀ ਜਾਂ ਫਿਰ ਮੋਹਿਤ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਅਸੀਂ ਚਰਚਾ ਕਰ ਚੁੱਕੇ ਹਾਂ। 'ਸਲਮਡਾਗ' ਵਿਚ ਰਹਿਮਾਨ ਨੇ ਤਨਵੀ ਸ਼ਾਹ ਨੂੰ ਮੌਕਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਮੁਰਤਜਾ ਅਤੇ ਮੁਸਤਫਾ ਤੋਂ ਰਹਿਮਾਨ ਨੇ 'ਪੀਆ ਹਾਜੀ ਅਲੀ' ਅਤੇ 'ਤੇਰੇ ਬਿਨਾਂ ਬੇਸਵਾਦੀ ਰਤੀਆਂ' ਜਿਹੇ ਗੀਤ ਗਵਾਏ ਹਨ। ਰਹਿਮਾਨ ਦੇ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਨਵੀਆਂ ਪ੍ਰਤਿਭਾਵਾਂ ਲਈ ਹਮੇਸ਼ਾ ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਰਹੇ ਹਨ। ਰਾਤ ਨੂੰ ਦਿਵਯ ਖਾਮੋਸ਼ੀ ਵਿਚ ਕੰਮ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਰਹਿਮਾਨ ਨੂੰ ਤਾਲਵਾਦੰਯਾ ਨਾਲ ਇੰਨਾ ਪਿਆਰ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਧੁਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸੰਗੀਤ ਵਿਚ ਪਿਰੋਈ ਹੋਈ ਮਿਲਦੀ ਹੈ। ਜੈਸੇ 'ਜੈ ਹੋ' ਦੀ ਡੂੰਘੀ ਧੁਨ ਜਾਂ ਫਿਰ 'ਬਰਸੋ ਦੇ ਮੇਘ' ਦੀ ਧੁਨ ਜਾਂ ਫਿਰ 'ਤਾਲ' ਦੇ ਕਈ ਗੀਤਾਂ ਵਿਚ ਰਚੀ ਗਈ ਧੁਨ। ਰਹਿਮਾਨ ਭਾਰਤੀ ਅਤੇ ਪੱਛਮੀ ਸੰਗੀਤ ਦਾ ਇਹੋ ਜਿਹਾ ਸੰਯੋਜਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜ਼ਮਾਨਾ ਹੈਰਾਨ ਰਹਿ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਏ.ਆਰ. ਰਹਿਮਾਨ

ਨਾਲ ਸਾਡੀਆਂ ਸਾਰਿਆਂ ਦੀਆਂ ਆਸਾਂ ਅਤੇ ਉਮੀਦਾਂ ਦਾ 'ਦੇਸ਼' ਦਾ ਗੀਤ' ਬਣ ਗਿਆ ਹੈ। ਜਦ ਵੀ ਦੇਸ਼ ਸੰਵੇਦਨਸ਼ੀਲ ਹਾਲਾਤਾਂ 'ਚੋਂ ਗੁਜ਼ਰਦਾ ਹੈ, ਜਦ ਵੀ ਸੰਕਟ ਦੇ ਬੱਦਲ ਮੰਡਰਾਉਂਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਇਹ ਗਾਣਾ ਇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਜਨਤਾ ਨੂੰ ਬਲ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਜਦ ਇਹ ਗਾਣਾ ਆਪਣੇ ਚਰਮ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਕਦਮ ਨਾਲ ਰੋਮਾਂਚ ਪੈਦਾ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ।

ਰਹਿਮਾਨ ਦੇ ਕਈ ਗੀਤਾਂ ਦੀਆਂ ਆਪਣੀਆਂ ਦਿਲਚਸਪ ਕਹਾਣੀਆਂ ਹਨ। ਮੈਨੂੰ ਯਾਦ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਬੈਕਗ੍ਰਾਊਂਡ ਸਿੰਗਰ ਮਧੁਸ਼ੀ ਨੇ ਇਕ ਵਾਰ ਦੱਸਿਆ ਸੀ ਕਿ ਫਿਲਮ 'ਸਵਦੇਸ਼' ਦੇ ਇਕ ਗੀਤ ਦੀ 'ਸਿਟਿੰਗ' ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਲੋਨਾਵਾਲਾ ਵਿਚ ਬੁਲਵਾਇਆ ਗਿਆ। ਉਥੇ ਇਕ ਹੋਟਲ ਵਿਚ ਗਾਣੇ ਦੀ ਰਿਹਰਸਲ ਕੀਤੀ ਗਈ, ਤਹਿ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਗਾਣਾ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਰਿਕਾਰਡ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਲੇਕਿਨ ਰਹਿਮਾਨ ਨੇ ਉਸ ਰਿਹਰਸਲ ਨੂੰ ਹੀ ਆਪਣੇ 'ਲੈਪਟਾਪ' 'ਤੇ ਰਿਕਾਰਡ

ਆਪਣੇ ਕੈਰੀਅਰ ਦੇ ਸਿਖਰ 'ਤੇ ਕਰੀਨਾ ਕਪੂਰ

ਇਸ ਸਮੇਂ ਕਰੀਨਾ ਆਪਣੇ ਕੈਰੀਅਰ ਦੇ ਸਿਖਰ 'ਤੇ ਹੈ। ਉਸਨੂੰ ਰੋਜ਼ ਇਕ ਫਿਲਮ ਦਾ ਆਫਰ ਅਤੇ ਲਗਭਗ 300 ਐਸ.ਐਮ.ਐਸ. ਮਿਲ ਰਹੇ ਹਨ। ਸੈਫ ਅਤੇ ਸਫਲਤਾ ਇਕੱਠੇ ਮਿਲਣ ਨਾਲ ਉਹ ਖੁਦ ਨੂੰ ਲੱਕੀ ਮੰਨਦੀ ਹੈ। ਵੈਸੇ ਇਹ ਸਫਲਤਾ ਉਸਨੂੰ ਸਿਰਫ ਫਿਲਮਾਂ ਵਿਚੋਂ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਬਲਕਿ ਕਿਤਾਬ ਲਿਖ ਕੇ, ਇੰਟਰਨੈਸ਼ਨਲ ਮੈਗਜ਼ੀਨਜ਼ ਲਈ ਫੋਟੋ ਸ਼ੂਟ ਕਰਵਾ ਕੇ ਅਤੇ ਕਈ ਐਵਾਰਡ ਹਾਸਲ ਕਰਕੇ ਵੀ ਮਿਲ ਰਹੀ ਹੈ। ਆਓ ਜਾਣੀਏ ਕਿ ਉਹ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਮੈਨੇਜ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ।

ਜਦੋਂ ਖੁਦ ਨੂੰ ਲੱਕੀ ਮੰਨਣ ਬਾਰੇ ਉਸ ਨੂੰ ਪੁੱਛਿਆ ਗਿਆ ਤਾਂ ਉਸ ਨੇ ਕਿਹਾ, ਕੰਮ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਸਿਰਫ ਕਿਸਮਤ ਹੀ ਸਾਥ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੀ, ਤੁਹਾਨੂੰ ਮਿਹਨਤ ਵੀ ਕਰਨੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਵੀ ਖੁਦ ਨੂੰ ਇਥੋਂ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਾਉਣ ਵਿਚ ਕਾਫੀ ਮਿਹਨਤ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਇਸ ਕਾਮਯਾਬੀ ਲਈ ਮੈਂ ਲਗਾਤਾਰ ਅਭਿਆਸ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਉਸ ਨੇ ਹੋਰ ਕਿਹਾ, ਹਾਂ, ਸੈਫ ਦੇ ਨਾਲ ਰਹਿਣ ਨਾਲ ਮੇਰੀ ਲੈਂਗਵੇਜ ਸਕਿਲ ਵਧੀ ਹੈ। ਸੈਫ ਮੈਨੂੰ ਰੋਜ਼ ਡਿਕਸ਼ਨਰੀ ਵਿਚੋਂ ਕੁਝ ਸ਼ਬਦ ਯਾਦ ਕਰਨ ਲਈ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਮਜ਼ਾਕ ਕਰ ਰਹੀ ਹਾਂ, ਪਰ ਸੱਚੀ ਗੱਲ ਤਾਂ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਸੈਫ ਬਹੁਤ ਚੰਗਾ ਬੋਲਦੇ ਹਨ। ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਰਗਾ ਬਹੁਤ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਹੀ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹਾਂ। ਆਪਣੀ ਆ ਰਹੀ ਰਾਜਕੁਮਾਰ ਹਿਰਾਨੀ ਦੀ ਫਿਲਮ 'ਬੀ ਇਡਿਅਟਸ' ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਰੋਲ ਬਾਰੇ ਉਸ ਨੇ ਕਿਹਾ, ਇਸ ਫਿਲਮ ਵਿਚ ਮੇਰਾ ਬਹੁਤ ਅਹਿਮ ਰੋਲ ਹੈ। ਵੈਸੇ ਅੱਜ ਕਲ੍ਹ ਮੈਨੂੰ ਰੋਜ਼ ਇਕ ਫਿਲਮ ਦਾ ਆਫਰ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਚਾਲੇ ਮੈਂ ਹਰ ਫਿਲਮ ਦੀ ਸਕ੍ਰਿਪਟ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਪੜ੍ਹ ਸਕਦੀ, ਪਰ ਮੈਂ ਹਿਰਾਨੀ ਦੀ ਫਿਲਮ ਲਈ ਹਾਂ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਹਾਲੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਫਿਲਮਾਂ ਦੀ ਸੂਟਿੰਗ ਚੱਲ ਰਹੀ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕੰਮ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮੈਂ ਇਸ ਫਿਲਮ ਦੀ ਸੂਟਿੰਗ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦੇਵਾਂਗੀ। ਆਪਣੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਦੀ ਖਵਾਹਿਸ਼ ਬਾਰੇ ਦੱਸਦਿਆਂ ਉਸ ਨੇ ਕਿਹਾ, ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਮੈਨੂੰ ਬਹੁਤ ਕੁਝ ਦਿੱਤਾ ਹੈ, ਪਰ ਇਕ ਐਕਟ੍ਰੇਸ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਮੇਰਾ ਸਫਰ ਹਾਲੇ ਸ਼ੁਰੂ ਹੀ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਅਗਲੇ 4-5 ਸਾਲ ਤੱਕ ਮੈਂ ਇਸ ਤੋਂ ਆਪਣਾ ਧਿਆਨ ਨਹੀਂ ਹਟਾਉਣ

ਵਾਲੀ। 4-5 ਸਾਲ ਵਿਆਹ ਨਾ ਕਰਵਾਉਣ ਬਾਰੇ ਜਦੋਂ ਉਸ ਨੂੰ ਪੁੱਛਿਆ ਗਿਆ ਤਾਂ ਉਸ ਨੇ ਕਿਹਾ ਮੈਂ ਕਰਨਾ ਜ਼ਰੂਰ ਚਾਹੁੰਦੀ ਹਾਂ। ਵੈਸੇ ਅਗਲੇ ਤਿੰਨ ਸਾਲਾਂ ਤੱਕ ਮੇਰੀ ਇਹੋ ਜਿਹੀ ਕੋਈ ਪਲੈਨਿੰਗ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਅੱਜ ਮੇਰਾ ਕੈਰੀਅਰ ਜਿਸ ਮੁਕਾਮ 'ਤੇ ਹੈ, ਉਹ ਮੈਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਸੱਲੀ ਦੇ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਵਿਆਹ ਦੀ ਚਾਹਤ ਹੁੰਦੇ ਹੋਏ ਵੀ ਮੈਂ ਹਾਲੇ ਵਿਆਹ ਨਹੀਂ ਕਰ

ਸਕਦੀ। ਹਾਲੇ ਮੈਂ ਕੰਮ ਵਲ ਵੀ ਧਿਆਨ ਦੇਣਾ ਹੈ। ਆਪਣੇ ਅਤੇ ਸੈਫ ਦੇ ਰਿਸ਼ਤੇ ਬਾਰੇ ਦੱਸਦਿਆਂ ਉਸ ਨੇ ਕਿਹਾ, ਇਹੋ ਜਿਹੀ ਨਕਾਰਾਤਮਕ ਗੱਲਾਂ ਲਈ ਮੇਰੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵਿਚ ਕੋਈ ਜਗ੍ਹਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਮੇਰੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵਿਚ ਸਿਰਫ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਲਈ ਜਗ੍ਹਾ ਹੈ, ਜੋ ਸਕਾਰਾਤਮਕ ਹੋਣ ਅਤੇ ਮੈਨੂੰ ਖੁਸ਼ੀ ਦੇ ਸਕਣ। ਜੇ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਮੈਂ ਇਸ ਵਕਤ ਜੀ ਰਹੀ ਹਾਂ, ਉਹ ਮੇਰਾ ਹੁਣ ਤੱਕ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਚੰਗਾ ਵਕਤ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਮੈਂ ਬੇਕਾਰ ਦੀਆਂ

ਗੱਲਾਂ ਦੀ ਪਰਵਾਹ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ।

ਜਦੋਂ ਉਸ ਨੂੰ ਪੁੱਛਿਆ ਗਿਆ ਕਿ ਏਨੇ ਬਿਜ਼ੀ ਮੈਡਿਊਲ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕੀ ਤੁਹਾਨੂੰ ਸੈਫ ਨਾਲ ਬਿਤਾਉਣ ਲਈ ਸਮਾਂ ਮਿਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸ ਨੇ ਕਿਹਾ ਮੇਰੇ ਕੈਰੀਅਰ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਚੰਗਾ ਸਮਾਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੀ ਉਦੋਂ ਹੋਇਆ, ਜਦ ਸੈਫ ਮੇਰੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵਿਚ ਆਇਆ। ਉਹ ਜਾਣਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇਥੋਂ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਣ ਲਈ ਮੈਨੂੰ ਕਿੰਨੀ ਮਿਹਨਤ ਕਰਨੀ ਪਈ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ ਉਹ ਮੈਨੂੰ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਹਿਯੋਗ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਜਿਥੋਂ ਤੱਕ ਸਮੇਂ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ, ਫਿਲਹਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਅਤੇ ਉਸ ਦੀ ਫੈਮਿਲੀ ਲਈ ਸਮਾਂ ਨਹੀਂ ਦੇ ਰਹੀ ਹਾਂ।

ਜਦੋਂ ਉਸ ਨੂੰ ਇਹ ਪੁੱਛਿਆ ਗਿਆ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਅਤੇ ਸੈਫ ਇਕੱਠੇ ਕਈ ਵਿਗਿਆਪਨ ਵੀ ਕਰ ਰਹੇ ਹੋ ਤਾਂ ਉਸ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਾਨੂੰ ਦੋਵਾਂ ਨੂੰ ਇਕੱਠੇ ਕਈ ਵਿਗਿਆਪਨਾਂ ਦੇ ਆਫਰ ਆਏ ਹਨ। ਵਿਗਿਆਪਨਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਦੋਵੇਂ ਇਕੱਠੇ ਅਸ਼ਟਵਿਨਾਯਕ ਦੀ ਇਕ ਫਿਲਮ ਵਿਚ ਕੰਮ ਵੀ ਕਰ ਰਹੇ ਹਾਂ। ਇਸੇ ਸਾਲ ਅਪ੍ਰੈਲ ਵਿਚ ਇਸ ਦੀ ਸੂਟਿੰਗ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ। ਇਸੇ ਸਾਲ ਮਿਲੇ 'ਯੂਥ ਆਈਕਨ ਆਫ ਦ ਇਅਰ' ਦਾ ਖਿਤਾਬ ਮਿਲਣ ਬਾਰੇ ਉਸ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਖਿਤਾਬ ਘਟ ਅਤੇ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੈ। ਹੁਣ ਮੈਨੂੰ ਆਪਣਾ ਹਰ ਕਦਮ ਹੋਰ ਵੀ ਸੰਭਾਲ ਕੇ ਰੱਖਣਾ ਹੋਵੇਗਾ, ਕਿਉਂਕਿ ਹਰ ਨੌਜਵਾਨ ਦੀ ਨਜ਼ਰ ਮੇਰੇ 'ਤੇ ਹੋਵੇਗੀ। ਉਹ ਲੋਕ ਮੇਰੇ ਹਰ ਕੰਮ ਨੂੰ ਅਪਨਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਨਗੇ। ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਮੈਨੂੰ ਜ਼ਿਆਦਾ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਨਾਲ ਕੰਮ ਲੈਣਾ ਪਵੇਗਾ। ਆਪਣੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਫਿਗਰ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਫਿੱਟ ਰੱਖਣ ਬਾਰੇ ਉਸ ਨੇ ਕਿਹਾ, ਇਹੋ ਜਿਹੇ

ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਤੁਸੀਂ ਖੁਦ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਮੈਨੇਜ ਕਰਦੇ ਹੋ ਤਾਂ ਉਸ ਨੇ ਕਿਹਾ ਰੋਜ਼ਿਲ ਦੀ ਫਿਲਮ ਲਈ ਮੈਨੂੰ ਆਪਣਾ ਵਜਨ ਵਧਾਉਣਾ ਪਿਆ, ਲੇਕਿਨ 'ਮੈਂ ਅਤੇ ਮਿਸੇਜ ਖਾਨ' ਲਈ ਮੈਨੂੰ ਆਪਣਾ ਵਜਨ ਕੁਝ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੀ ਘੱਟ ਕਰਨਾ ਪਿਆ। ਇਸ ਵਿਚ ਮੈਂ ਇਕ ਐਨ.ਆਰ.ਆਈ. ਲੜਕੀ ਦੇ ਕਿਰਦਾਰ ਵਿਚ ਹਾਂ। ਮੈਂ ਫਿਲਮਾਂ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਕਿਰਦਾਰ ਦੇ ਹਿਸਾਬ ਨਾਲ ਖੁਦ ਨੂੰ ਬਦਲਣ ਵਿਚ ਯਕੀਨਰਖਦੀ ਹਾਂ।

ਸੰਧੂ ਨੂੰ ਮਰਵਾਉਣ ਵਾਲੇ ਹੁਣ ਬਾਦਲ ਦੇ ਝੋਲੀ ਚੁੱਕ

(ਸਫਾ 25 ਦੀ ਬਾਕੀ)

ਇਹ ਗਰੰਟੀ ਕਿਵੇਂ ਦੇ ਸਕਦੇ ਹਾਂ? ਪਹਿਲਾਂ ਸਾਨੂੰ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿਚੋਂ ਬਾਹਰ ਕੱਢੋ, ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ ਹਾਲਾਤ ਦਾ ਜਾਇਜ਼ਾ ਲਵਾਂਗੇ ਫਿਰ ਕੋਈ ਗਰੰਟੀ ਦੇ ਸਕਦੇ ਹਾਂ। ਸਰਕਾਰੀ ਧਿਰ ਇਸ ਗੱਲ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਸਹਿਮਤ ਹੋ ਗਈ ਹੈ। ਕੱਲ੍ਹ ਸਾਨੂੰ ਵਾਪਸ ਜੇਥਪੁਰ ਜੇਲ੍ਹ ਭੇਜਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਅਗਲੇ ਗੇੜ ਦੀ ਗੱਲਬਾਤ ਵਿਚ ਕੋਈ ਫੈਸਲਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਅਸੀਂ ਅਤੇ ਸਰਕਾਰੀ ਧਿਰ ਸਮਝੌਤੇ ਦੇ ਨੇੜੇ ਤੇੜੇ ਪਹੁੰਚ ਗਏ ਹਾਂ।

ਜਦੋਂ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਰਾਜਪਾਲ ਸ੍ਰੀ ਅਰਜਨ ਸਿੰਘ ਨੇ ਇਹ ਗੱਲ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਸਾਬਕਾ ਖਜ਼ਾਨਾ ਮੰਤਰੀ ਸ. ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਦੱਸ ਦਿੱਤੀ ਤਾਂ ਉਹ ਆਪਣੀ ਅਤੇ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੀ ਹੋਂਦ ਨੂੰ ਬਚਾਉਣ ਲਈ ਸਰਗਰਮ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿਉਂਕਿ ਉਸਨੂੰ ਇਹ ਖ਼ਤਰਾ ਮਹਿਸੂਸ ਹੋਣ ਲੱਗ ਪਿਆ ਸੀ ਕਿ ਜੇ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਆਲ ਇੰਡੀਆ ਸਿੱਖ ਸਟੂਡੈਂਟਸ ਫੈਡਰੇਸ਼ਨ ਨਾਲ ਸਮਝੌਤਾ ਹੋ ਗਿਆ ਤਾਂ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੀ ਹੋਂਦ ਖ਼ਤਰੇ ਵਿਚ ਪੈ ਜਾਵੇਗੀ। ਇਸ ਲਈ ਉਸਨੇ ਸ. ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਬਰਨਾਲਾ ਨੂੰ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਸ੍ਰੀ ਰਾਜੀਵ ਗਾਂਧੀ ਨੂੰ ਭਰੋਸਾ ਦੁਆ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਜੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਅਕਾਲੀਆਂ ਨੂੰ ਇਹ ਭਰੋਸਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਬਣਨ ਦੇ ਰਸਤੇ ਵਿਚ ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ ਕੋਈ ਰੋੜਾ ਨਹੀਂ ਅਟਕਾਏਗੀ ਅਤੇ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੀਆਂ ਚੋਣਾਂ ਕਰਾਉਣ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਉਹ ਪਾਰਟੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸੰਤ ਹਰਚੰਦ ਸਿੰਘ ਲੌਂਗੋਵਾਲ ਨੂੰ ਸਮਝੌਤੇ ਲਈ ਮਨਾ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਫੈਡਰੇਸ਼ਨ ਦੇ ਆਗੂਆਂ ਦਾ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਕੋਈ ਲੋਕ-ਆਧਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਸ. ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਸ. ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਬਰਨਾਲਾ ਵਲੋਂ ਦੁਆਏ ਭਰੋਸੇ ਕਾਰਨ ਸ. ਹਰਮਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ ਅਤੇ ਭਾਈ ਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨਾਲ ਨੇਪਰੇ ਚੜ੍ਹ ਰਹੀ ਗੱਲਬਾਤ ਟੁੱਟ ਗਈ, ਕਿਉਂਕਿ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਅਕਾਲੀਆਂ ਦੀ ਔਕਾਤ ਦਾ ਪਤਾ ਸੀ, ਜਦੋਂਕਿ ਫੈਡਰੇਸ਼ਨ ਅਨੰਦਪੁਰ ਦੇ ਮਤੇ ਤੋਂ ਪਿੱਛੇ ਹਟਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ ਸੀ।

Cascade Banquets

800 W. Irving Park Rd., Bensenville, IL 60106

Owned & Managed By
Sher-A-Punjab Restaurant

Capacity upto 700 people
Catering Available For All Events

- Anniversary
- Birthday Party
- Engagement & Wedding Celebration
- Graduation Celebration
- Baby Shower & Bridal Shower

SPECIAL

Call (630) 860-0086
or Mr. Arun Gupta (630) 310-2795
or Mr. Joginder Singh (773) 931-6196
www.cascadebanquet.com

**\$20.99
PER
PERSON**